

២៖

អង្គកថា

ភាសាចារឹក

សុត្តន្តបិដក

ធម្មនិកាយោ

មហាវគ្គអង្គកថា

។ នមោ តស្ស ភកវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស។

និយន្តិកាយ

មហាវគ្គជួរកថា

១. មហាបទានសុត្តន្តវណ្ណនា

បុព្វេនិវាសបដិសំយុត្តកថា

១. ឯវំ មេ សុតំ... បេ... កវេរិកុដិកាយន្តិ មហាបទានសុត្តំ។ តត្រាយំ
អបុព្វបទវណ្ណនា - កវេរិកុដិកាយន្តិ កវេរិតិ វុណ្ណុក្ខស្ស នាមំ,
កវេរិមណ្ឌាចោ តស្ស កុដិកាយ ធារេ ឋិតោ, តស្មា “កវេរិកុដិកា” តិ វុច្ចតិ,
យថា កោសម្ពុក្ខស្ស ធារេ ឋិតត្ថា “កោសម្ពុកុដិកា” តិ។ អន្តោជេតវនេ កិវ
កវេរិកុដិ កោសម្ពុកុដិ គន្ធកុដិ សលឡាភារន្តិ ចត្តារិ មហាគេហានិ, ឯកេកំ
សតសហស្សបរិច្ឆាគេន និប្បន្នំ។ តេសុ សលឡាភារំ រញ្ញា បសេនទិនា ការិតំ,
សេសានិ អនាថបិណ្ឌិកេន ការិតានិ។ ឥតិ ភកវា អនាថបិណ្ឌិកេន
គហបតិនា ជម្ពានំ ឧបរិ ការិតាយ ទេវីមានកប្បាយ កវេរិកុដិកាយំ
វិហរតិ។ បច្ឆាភត្តន្តិ ឯកាសនិកខលុបច្ឆាភត្តិកានំ ចាតោវ ភុត្តានំ
អន្តោមជ្ឈន្តិកេបិ បច្ឆាភត្តមេវ។ ឥធម បន បកតិភត្តស្ស បច្ឆតោ “បច្ឆាភត្ត” ន្តិ
អធិប្បតំ។ បិណ្ឌាចាតបដិក្កន្ធនន្តិ បិណ្ឌាចាតតោ បដិក្កន្ធនំ, ភត្តកិច្ចំ
និដ្ឋបេត្វា ឧដ្ឋិតានន្តិ អត្ថោ។

ករើមណ្ហាលមានឡើង តស្សីវ ករើមណ្ហាលស្ស អរិទ្ធវេ កតាយ
និសីទនសាលាយ។ សោ កិរ ករើមណ្ហាលចោ គន្ធកុដិកាយ ច សាលាយ ច
អន្តវេ ហោតិ, តស្មា គន្ធកុដិបិ ករើកុដិកាបិ សាលាបិ -

“ករើមណ្ហាលមានឡើង” តិ វុច្ចតិ។ បុព្វេនិវាសបដិសំយុត្តាតិ “ឯកម្មិ ជាតិ, ទ្វេបិ
ជាតិយោ” តិ ឯវំ វិតតេន បុព្វេនិវុត្តក្ខន្ធសន្តានសម្ពាទេន បុព្វេនិវាសេន សទ្ធិ
យោដេត្វា បវត្តិតា។ ធម្មីតិ ធម្មសំយុត្តា។

ឧទាហរណ៍ តិ អហោ អច្ឆរិយំ ទសពលស្ស បុព្វេនិវាសញ្ញាណំ, បុព្វេនិវាសំ
នាម កេ អនុស្សវន្តិ, កេ នាទុស្សវន្តិ តិ តិ តិ យា អនុស្សវន្តិ, សាវកា ច
បច្ចេកពុទ្ធា ច ពុទ្ធា ច អនុស្សវន្តិ។ កតវតិ តិ តិ យា អនុស្សវន្តិ? យេ
អគ្គប្បត្តកម្មវាទិនោ, តេបិ ចត្តាលីសំយេវ កប្ប អនុស្សវន្តិ, ន តតោ បរំ។
សាវកា កប្បសតសហស្សំ អនុស្សវន្តិ។ ទ្វេ អគ្គសាវកា អសង្ខេប្បញ្ញោវ
កប្បសតសហស្សញ្ញា។ បច្ចេកពុទ្ធា ទ្វេ អសង្ខេប្បញ្ញា កប្បសតសហស្សញ្ញា។
ពុទ្ធានំ បន ឯត្ថកន្តិ បរិច្ឆេទោ នត្ថិ, យាវតកំ អាកម្ពន្តិ, តាវតកំ អនុស្សវន្តិ។

តិ តិ យា ខន្ធបដិចាជិយា អនុស្សវន្តិ, បដិចាជី មុញ្ញាត្វា ន សក្កោន្តិ។
បដិចាជិយា អនុស្សវន្តាបិ អសញ្ញាភវំ បត្វា ខន្ធប្បវត្តិ ន បស្សន្តិ, ជាលេ បតិកា
កុណ្ណាវិយ, កូបេ បតិកា បង្កុណ្ណាវិយ ច ហោន្តិ។ តេ តត បត្វា “ឯត្ថកមេវ,
តតោ បរំ នត្ថិ” តិ ទិដ្ឋិ គណ្ណន្តិ។ ឥតិ តិ តិ យា បុព្វេនិវាសានុស្សវណំ អន្ទានំ
យដ្ឋិកោជិគមនំវិយ ហោតិ។ យថា ហិ អន្ទា យដ្ឋិកោជិគ្គាហាកេ សតិយេវ
គច្ឆន្តិ, អសតិ តតេវ និសីទន្តិ, ឯវមេវ តិ តិ យា ខន្ធបដិចាជិយាវ អនុស្សវន្តិ
សក្កោន្តិ, បដិចាជីវិស្សន្តេត្វា ន សក្កោន្តិ។

សាវកាបិ ខន្ធបដិចាជិយាវ អនុស្សវន្តិ, អសញ្ញាភវំ បត្វា ខន្ធប្បវត្តិ ន
បស្សន្តិ។ ឯវំ សន្តេបិ តេ វដ្តេ សំសរណាកសត្តានំ ខន្ធានំ អភាវកាលោ នាម

នត្តិ។ អសញ្ញាភវេ បន បញ្ចកប្បសតានិ បវត្តន្តិតិ តត្ថកំ កាលំ អតិក្កមិត្វា
ពុទ្ធវិហិ ទិន្ននយេ វត្វា បរតោ អនុស្សវន្តិ៖ សេយ្យថាបិ អាយស្មា សោភិតោ។ ទ្វេ
អគ្គសាវកា បន បច្ឆេកពុទ្ធា ច ចុតិបដិសន្ធិំ ឡិលោកេត្វា អនុស្សវន្តិ។ ពុទ្ធានំ
ចុតិបដិសន្ធិកិច្ចំ នត្តិ, យំ យំ វាជំ បស្សិតុកាមា ហោន្តិ, តំ តទេវ បស្សន្តិ។

តិត្តិយា ច បុព្វេនិវាសំ អនុស្សវមាណា អត្តនា ទិដ្ឋកតសុតមេវ អនុស្សវន្តិ។
តថា សាវកា ច បច្ឆេកពុទ្ធា ច។ ពុទ្ធា បន អត្តនា វា បរេហិ វា ទិដ្ឋកតសុតំ
សព្វមេវ អនុស្សវន្តិ។

តិត្តិយានំ បុព្វេនិវាសញ្ញាណំ ខណ្ឌេបនកឌីភាសសទិសំ, សាវកានំ
បទីចោភាសសទិសំ, អគ្គសាវកានំ ឌីសទិការកោភាសសទិសំ, បច្ឆេកពុទ្ធានំ
ចន្ទោភាសសទិសំ, ពុទ្ធានំ សរទស្សិយមណ្ឌលោភាសសទិសំ។ តស្ស ឯត្ថកានិ
ជាតិសតានិ ជាតិសហស្សានិ ជាតិសតសហស្សានិ វា ឯត្ថកានិ
កប្បសតានិ កប្បសហស្សានិ កប្បសតសហស្សានិ វា នត្តិ, យំ កិញ្ចិ
អនុស្សវន្តស្ស នេវ ខលិតំ, ន បដិយាតំ ហោតិ, អាវជ្ជនបដិពទ្ធមេវ
អាកម្ពមនសិការចិត្តប្បាទបដិពទ្ធមេវ ហោតិ។ ទុព្ពលបត្តបុដេ
វេកក្ខិត្តនាវាចារិយ, សិនេរុក្ខជេវិស្សជ្ជន្តវជិវិយ ច អសន្នមាណមេវ
គច្ឆតិ។ “អហោ មហន្តំ ភគវតោ បុព្វេនិវាសញ្ញាណ”ន្តិ ឯវំ ភគវន្តំយេវ អារព្ព
កថា ឧប្បន្នា, ជាតា បវត្តាតិ អត្តោ។ តំ សព្វម្បិ សង្ខេបតោ ធស្សេតុំ “ឥតិបិ
បុព្វេនិវាសោ, ឥតិបិ បុព្វេនិវាសោ”តិ ឯត្ថកមេវ ចាឡិយំ វុត្តំ។ តត្ថ ឥតិបិ វិ
ឯវម្បិ។

២-៣. អស្សោសិ ទោ...បេ... អថ ភគវា អនុប្បត្តោតិ ឯត្ថ យំ វត្តព្ពំ, តំ
ព្រហ្មជាលសុត្តវណ្ណនាយំ វុត្តមេវ។ អយមេវ ហិ វិសេសោ - តត្ថ
សព្វញ្ញតញ្ញាលោន អស្សោសិ, ឥធនិព្ពសោតេន។ តត្ថ ច វណ្ណាវណ្ណកថា

វិប្បកតា, ឥធម៌ បុព្វេនិវាសកថា។ តស្មា ភក្កវា - “ឥមេ ភិក្ខុ មម
 បុព្វេនិវាសញ្ញាណំ អារត្ត គុណំ ថោមេន្តិ, បុព្វេនិវាសញ្ញាណស្ស បនមេ និប្បត្តិ
 ន ជានន្តិ; ហន្ត នេសំ តស្ស និប្បត្តិ កថេត្វា ទស្សមី” តិ អាគន្ធា បកតិយាបិ
 ពុទ្ធានំ និសីទិត្វា ធម្មទេសនត្ថមេវ វេបិ តេ តទ្ធិណោ ភិក្ខុហិ បច្ឆោដេត្វា ទិន្ន
 វេពុទ្ធាសនេ និសីទិត្វា “កាយ នុត្ត, ភិក្ខុវេ” តិ បុច្ឆាយ ច “ឥធម,
 ភន្តេ” តិ អាទិបជិវចនស្ស ច បរិយោសានេ តេសំ បុព្វេនិវាសបជិសំយុត្តំ ធម្មិ
 កេ កថេត្តកាមោ ឥន្ទ្រយ្យាថ នោតិ អាទិមាហា។ តត្ថ ឥន្ទ្រយ្យាថ នោតិ
 ឥន្ទ្រយ្យាថ នុ។ អថ នំ បហជ្ជមានសា ភិក្ខុ យាចមាធា ឯតស្ស
 ភក្កវា តិ អាទិមាហាសុ។ តត្ថ ឯតស្សាតិ ឯតស្ស ធម្មិកថាករណស្ស។

៤. អថ ភក្កវា តេសំ យាចនំ គហេត្វា កថេត្តកាមោ “តេន ហិ, ភិក្ខុវេ,
 សុណាថា” តិ តេ សោតាវ ធារណសាធុកមនសិកាវេសុ និយោដេត្វា អញ្ញោសំ
 អសាធារណំ ជិន្នវេជ្ជមកានុស្សរណំ បកាសេត្តកាមោ ឥតោ សោ,
 ភិក្ខុវេ តិ អាទិមាហា។ តត្ថ យំ វិបស្សី តិ យស្មី កប្បេ វិបស្សី។ អយញ្ញំ ‘យ’ ន្តិ
 សន្នោ “យំ មេ, ភន្តេ, ទេវានំ តាវ តីសានំ សម្មា សុតំ សម្មា បដិគ្គហិតំ,
 អាហេយេមី តំ, ភក្កវេតោ” តិ អាទីសុ (ធិ. និ. ២.២០៣) បច្ចត្តវចនេ ទិស្សតិ។ “យំ តំ
 អបុច្ឆិម្ហ អកិត្តយី នោ, អញ្ញំ តំ បុច្ឆាម តទិដ្ឋ្យ ព្រហ្មី” តិ អាទីសុ (សុ. និ. ៨៨១)
 ឧបយោកវចនេ។ “អជ្ឈានមេតំ, ភិក្ខុវេ, អនវកាសោ, យំ ឯកិស្សា
 លោកធាតុយា” តិ អាទីសុ (អ. និ. ១.២៧៧) ករណវចនេ។ ឥធម បន ភុម្មត្ថេ តិ
 ទដ្ឋញ្ញោ។ តេន វុត្តំ - “យស្មី កប្បេ” តិ។ ឧទទាទីតិ ទសសហស្សិលោកធាតុ
 ឧទ្ទាននេន្តោ ឧប្បជ្ឈិ។

ភទ្ទកប្បេតិ បញ្ចពុទ្ធប្បាទបដិមណ្ឌិតត្ថា សុន្ទរកប្បេ សារកប្បេតិ ភក្កវា
 ឥមំ កប្បំ ថោមេន្តោ ឯវមាហា។ យតោ បដ្ឋាយ កិវ អម្ពាភំ ភក្កវតា

អភិធិហារោ កតោ, ឯតស្មី អន្តរេ ឯកកប្បេបិ បញ្ច ពុទ្ធា និព្ពត្តា នាម នត្ថិ។
អម្ពាភំ ភគវតោ អភិធិហារស្ស បុរតោ បន តណ្ហាដ្ឋរោ, មេធជ្ជរោ, សរណាដ្ឋរោ,
ធិបដ្ឋរោតិ ចត្តារោ ពុទ្ធា ឯកស្មី កប្បេ និព្ពត្តិសុ។ តេសំ ឱរភាគេ ឯកំ
អសន្ន្យេយ្យំ ពុទ្ធសុញ្ញមេវ អហោសិ។

អសន្ន្យេយ្យកប្បបរិយោសានេ បន កោណ្ឌាញ្ញោ នាម ពុទ្ធា ឯកោវ
ឯកស្មី កប្បេ ឧប្បន្នោ។ តតោបិ អសន្ន្យេយ្យំ ពុទ្ធសុញ្ញមេវ អហោសិ។
អសន្ន្យេយ្យកប្បបរិយោសានេ មដ្ឋលោ, សុមនោ, វេរតោ, សោភិតោតិ ចត្តារោ
ពុទ្ធា ឯកស្មី កប្បេ ឧប្បន្នោ។ តតោបិ អសន្ន្យេយ្យំ ពុទ្ធសុញ្ញមេវ អហោសិ។
អសន្ន្យេយ្យកប្បបរិយោសានេ បន ឥតោ កប្បសតសហស្សនិកស្ស
អសន្ន្យេយ្យស្ស ឧបរិ អនោមទស្សី, បទុមោ, នារទោតិ តយោ ពុទ្ធា ឯកស្មី
កប្បេ ឧប្បន្នោ។ តតោបិ អសន្ន្យេយ្យំ ពុទ្ធសុញ្ញមេវ អហោសិ។
អសន្ន្យេយ្យកប្បបរិយោសានេ បន ឥតោ កប្បសតសហស្សនំ ឧបរិ
បទុមុត្តរោ ភគវា ឯកោវ ឯកស្មី កប្បេ ឧប្បន្នោ។ តស្ស ឱរភាគេ ឥតោ
តីសកប្បសហស្សនំ ឧបរិ សុមេធា, សុជាតោតិ ទ្វេ ពុទ្ធា ឯកស្មី កប្បេ
ឧប្បន្នោ។ តតោ ឱរភាគេ ឥតោ អជ្ឈារសន្នំ កប្បសហស្សនំ ឧបរិ បិយទស្សី,
អត្ថទស្សី, ធម្មទស្សីតិ តយោ ពុទ្ធា ឯកស្មី កប្បេ ឧប្បន្នោ។ អថ ឥតោ
ចតុន្ទតិកប្បេ សិទ្ធតោ នាម ពុទ្ធា ឯកោវ ឯកស្មី កប្បេ ឧប្បន្នោ។ ឥតោ ទ្វេ
ន្ទតិកប្បេ តិស្សោ, ដុស្សោតិ ទ្វេ ពុទ្ធា ឯកស្មី កប្បេ ឧប្បន្នោ។ ឥតោ
ឯកន្ទតិកប្បេ វិបស្សី ភគវា ឧប្បន្នោ។ ឥតោ ឯកតីសេ កប្បេ សិទ្ធិ,
វេស្សក្ខតិ ទ្វេ ពុទ្ធា ឧប្បន្នោ។ ឥមស្មី ភទ្ទកប្បេ កកុសន្នោ, កោណាគមនោ,
កស្សចោ, គោតមោ អម្ពាភំ សម្មាសម្ពុទ្ធាតិ ចត្តារោ ពុទ្ធា ឧប្បន្នោ, មេត្តយ្យោ
ឧប្បជ្ឈិស្សតិ។ ឯវមយំ កប្បោ បញ្ចពុទ្ធប្បាទបដិមណ្ឌិតត្តា សុន្ទរកប្បោ
សារកប្បោតិ ភគវា ឥមំ កប្បំ ថោមេន្តោ ឯវមាហ។

ក៏ បនេតំ ពុទ្ធានំយេវ ចាកជំ ហោតិ - “ឥមស្មី កប្បេ ឯត្ថកា ពុទ្ធា ឧប្បន្នា
វា ឧប្បជ្ឈិស្សន្តិទិ វា” តិ, ឧទាហុ អញ្ជេសម្បិ ចាកជំ ហោតិ តិ? អញ្ជេសម្បិ
ចាកជំ ហោតិ។ កេសំ? សុទ្ធាវាសព្រហ្មានំ។ កប្បសណ្ឋានកាលស្មិត្តិ
ឯកមសង្ខេប្បយំ ឯកជ្ជណំ ហុត្វា បិតេ លោកសន្និវាសេ លោកស្ស
សណ្ឋានត្ថាយ ទេវោ វស្សិតុំ អារភតិ។ អាទិតោវ អន្តរជ្ជកេ ហិមចាតោវិយ
ហោតិ។ តតោ តិលមត្តា កណាមត្តា តណ្ហាលមត្តា មុត្ត-មាស-ពន-អាមលក-
ឯឡាលុក-កុម្មណ្ណ-អលាពុមត្តា ឧទកធារា ហុត្វា អនុក្កមេន
ឧសភទ្វេឧសភអឡុកាវុតកាវុតទ្វេកាវុតអឡុយោជនយោជនទិយោជន... បេ....
យោជនសតយោជនសហស្សយោជនសតសហស្សមត្តា ហុត្វា
កោដិសតសហស្ស ចក្កវាឡព្ពន្ធរេ យាវ អវិនជ្ជព្រហ្មលោកា បូរេត្វា តិជ្ជន្តិ។
អថ តំ ឧទកំ អនុបុព្វេន ភស្សតិ, ភស្សន្តេ ឧទកេ បកតិទេវលោកជ្ជានេសុ
ទេវលោកា សណ្ឋាហន្តិ, តេសំ សណ្ឋាហនវិជានំ វិសុទ្ធិមគ្គេ បុព្វេនិវាសកថាយំ
វុត្តមេវ។

មនុស្សលោកសណ្ឋាហនជ្ជានំ បន បត្តេ ឧទកេ ធមករណាមុខេ បិហិតេ
វិយ វាតវសេន តំ ឧទកំ សន្តិជ្ជតិ, ឧទកបិដ្ឋេ ឧប្បលិដិបណ្ណំ វិយ បថី
សណ្ឋាហតិ។ មហាពោធិបល្លង្កោវិនស្សមាទេ លោកេ បច្ឆាវិនស្សតិ,
សណ្ឋាហមាទេ បឋមំ សណ្ឋាហតិ។ តត បុព្វេនិមិត្តំ ហុត្វា ឯកោ បទុមិនិគន្ធា
ឧប្បជ្ជតិ, តស្ស សេ តស្មី កប្បេ ពុទ្ធា និព្ពត្តិស្សតិ, បុប្ផំ ឧប្បជ្ជតិ។ នោ បេ,
នុប្បជ្ជតិ។ ឧប្បជ្ជមានញា សេ ឯកោ ពុទ្ធា និព្ពត្តិស្សតិ, ឯកំ ឧប្បជ្ជតិ។ សេ
ទ្វេ, តយោ, ចត្តារោ, បញ្ចា ពុទ្ធា និព្ពត្តិស្សន្តិ, បញ្ចា ឧប្បជ្ជន្តិ។ តានិ ច ខោ
ឯកស្មីយេវ នាឡេ កណ្តិកាពុទ្ធានិ ហុត្វា។ សុទ្ធាវាសព្រហ្មានោ “អាយាម,
មយំ មារិសា, បុព្វេនិមិត្តំ បស្សិស្សាមា” តិ មហាពោធិបល្លង្កជ្ជានំ អាគច្ឆន្តិ,
ពុទ្ធានំ អនិព្ពត្តនកប្បេ បុប្ផំ ន ហោតិ។ តេ បន អបុច្ឆិតគច្ឆំ ទិស្វា - “អនុកាពោ

វត្ត កោលោកោភវិស្សតិ, មតា មតា សត្តា អចាយេ បូរេស្សន្តិ, ធនេវលោកា
 នវ ព្រហ្មលោកា សុញ្ញា ភវិស្សន្តិ” តិ អនត្តមនា ហោតិ។ បុប្ផតកាលេ បន បុប្ផ
 ទិស្វា - “សព្ពញ្ញាពោធិសត្តេសុ មាតុកុច្ឆិ ឌីក្កមន្តេសុ និក្ខមន្តេសុ សម្ពុជ្ឈន្តេសុ
 ធម្មចក្កំ បវេត្តន្តេសុ យមកថាជិហារិយំ ករោន្តេសុ ទេវោរោហនំ ករោន្តេសុ
 អាយុសម្ព័រំ ឌីស្សន្តេសុ បរិនិព្វាយន្តេសុ ទសសហស្សចក្កវាឡ កម្មនាទីនិ
 ថាជិហារិយានិ ទក្ខិស្សមា” តិ ច “ចត្តារោ អចាយា បរិហាយិស្សន្តិ, ធនេវ
 លោកា នវ ព្រហ្មលោកា បរិបូរេស្សន្តិ” តិ ច អត្តមនា ឧទានំ ឧទានេន្តា
 អត្តនោ អត្តនោ ព្រហ្មលោកំ ភព្វន្តិ។ ឥមស្មី ភទ្កកប្បេ បញ្ច បទុមានិ
 ឧប្បជ្ជិសុ។ តេសំ និមិត្តានំ អានុភាវេន ចត្តារោ ពុទ្ធា ឧប្បន្នា, បញ្ចមោ
 ឧប្បជ្ជិស្សតិ។ សុទ្ធាវាសព្រហ្មានោបិ តានិ បទុមានិ ទិស្វា ឥមមត្តំ ជានីសុ។
 តេន វុត្តំ - “អញ្ញេសម្មិ ចាកជំ ហោតិ” តិ។

អាយុបរិច្ឆេទវណ្ណនា

៥-៧. ឥតិ ភគវា - “ឥតោ សោ, ភិក្ខុវេ” តិ អាទិនា នយេន
 កប្បបរិច្ឆេទវសេន បុព្ពេនិវាសំ ទស្សេត្វា ឥទានិ តេសំ ពុទ្ធានំ
 ជាតិបរិច្ឆេទាទិវសេន ទស្សេតុំ វិបស្សី, ភិក្ខុវេ តិ អាទិមាហា។ តត្ថ
 អាយុបរិច្ឆេទេ បរិត្តំ លហុកន្តិ ឧភយមេតំ អប្បកស្សេវ វេវចនំ។ យញ្ញា
 អប្បកំ, តំ បរិត្តញ្ញោវ លហុកញ្ច ហោតិ។

អប្បំ វា ភិយ្យោតិ វស្សសតតោ វា ឧបរិ អប្បំ, អញ្ញំ វស្សសតំ អបត្វា វិសំ
 វា តីសំ វា ចត្តាលីសំ វា បណ្ណាសំ វា សដ្ឋិ វា វស្សនិ ជីវតិ។ ឯវំ ធិយាយុកោ បន
 អតិទុល្លភោ, អសុកោ កិរ ឯវំ ចិរំ ជីវតីតិ តត្ថ តត្ថ ភន្ធា ទដ្ឋញ្ញោ ហោតិ។ តត្ថ
 វិសាខា ឧទាសិកា វិសវស្សសតំ ជីវតិ, តថា ចោក្ខវសាតិ ព្រាហ្មណោ,
 ព្រាហ្មាយុ ព្រាហ្មណោ, សេលោ ព្រាហ្មណោ, ពារិយ ព្រាហ្មណោ, អានន្ទត្ថោរោ,

មហាកស្សបត្ថេរោតិ។ អនុរុទ្ធត្ថេរោ បន វស្សសតញ្ចោវ បណ្ណាសញ្ចា វស្សានិ,
ពាកុលត្ថេរោ វស្សសតញ្ចោវ សង្ខិ ច វស្សានិ។ អយំ សត្តទិយាយុកោ។ សោមិ
ទ្វេ វស្សសតានិ ន ជីវតិ។

វិបស្សីអាធយោ បន សព្វេបិ ពោធិសត្តា មេត្តាបុព្វភាគេន
សោមនស្សសហគតញ្ញាណសម្មយុត្តអសម្ព័រិកចិត្តេន មាតុកុដ្ឋិស្មី
បដិសន្ធិ គណ្ហីសុ។ តេន ចិត្តេន គហិតាយ បដិសន្ធិយា អសង្ខ័យ្យំ អាយុ, ឥតិ
សព្វេ ពុទ្ធា អសង្ខ័យ្យាយុកា។ តេ កស្មា អសង្ខ័យ្យំ ន អដ្ឋសុ?
ឧតុភោជនវិបត្តិយា។ ឧតុភោជនវសេន ហិ អាយុ ហាយតិបិ វឌ្ឍតិបិ។

តត្ថ យទា រាជានោ អធម្មិកា ហោន្តិ, តទា ឧបរាជានោ, សេនាបតិ, សេដ្ឋិ,
សកលនគរំ, សកលរដ្ឋំ អធម្មិកមេវ ហោតិ; អថ តេសំ អារក្ខនេវតា, តាសំ
នេវតានំ មិត្តា ភូមជ្ឈនេវតា, តាសំ នេវតានំ មិត្តា អាកាសជ្ជកនេវតា,
អាកាសជ្ជកនេវតានំ មិត្តា ឧល្ហាវលាហកា នេវតា, តាសំ មិត្តា
អព្ភវលាហកា នេវតា, តាសំ មិត្តា សីតវលាហកា នេវតា, តាសំ មិត្តា
វស្សវលាហកា នេវតា, តាសំ មិត្តា ចាតុមហារាជិកា នេវតា, តាសំ មិត្តា
តាវតីសា នេវតា, តាសំ មិត្តា យាមា នេវតាតិ ឯវមាទិ។ ឯវំ យាវ ភវគ្គា
ឋេបេត្វា អរិយសាវកេ សញ្ញា នេវព្រហ្មបរិសាបិ អធម្មិកាវ ហោន្តិ។ តាសំ
អធម្មិកតាយ វិសមំ ចន្ទិមស្វរិយា បរិហារន្តិ, វាតោ យថាមគ្គេន ន វាយតិ,
អយថាមគ្គេន វាយន្តោ អាកាសជ្ជកវិមាណនិ ខោភេតិ, វិមាណេសុ ខោភិតេសុ
នេវតានំ កិឡនត្ថាយ ចិត្តានិ ន នមន្តិ, នេវតានំ កិឡនត្ថាយ ចិត្តេសុ
អនមន្តេសុ សីតុល្ហាកេនោ ឧតុ យថាកាលេន ន សម្មជ្ជតិ, តស្មី អសម្មជ្ជន្តេ
ន សម្មា នេវោ វស្សតិ, កទាចិ វស្សតិ, កទាចិ ន វស្សតិ; កត្ថចិ វស្សតិ, កត្ថចិ
ន វស្សតិ, វស្សន្តោបិ វប្បកាលេ អន្តរកាលេ នាឡកាលេ បុប្ផកាលេ

ទីវគ្គហណ្ឌិកាលេសុ យថា យថា សស្សនំ ឧបកាវេន ហោតិ, តថា តថា
វស្សតិ ចរិតធម្មតិ ច, តេន សស្សនិវិសមចាកានិ ហោន្តិ,
វិគតគន្ធវណ្ណាសាទិសម្បជ្ជានិ។ ឯកភាជនេ បក្ខិត្តតណ្ហាលេសុបិ ឯកស្មី
បទេសេ ភត្តំ ឧត្តណ្ហាលំ ហោតិ, ឯកស្មី អតិកិលិន្ទំ, ឯកស្មី សមចាកំ។ តំ
បរិភុត្តំ កុច្ឆិយម្បិ តីហាការេហិ បច្ចតិ។ តេន សត្តា ពហ្វាពា ចេវ ហោន្តិ,
អប្បាយុកា ច។ ឯវំ តាវ ឧតុភោជនវសេន អាយុ ហាយតិ។

យថា បន រាជាណោ ធម្មិកា ហោន្តិ, តថា ឧបរាជាណោបិ ធម្មិកា ហោន្តិតិ
បុរិមនយេនេវ យាវ ព្រហ្មលោកា សព្វេបិ ធម្មិកា ហោន្តិ។ តេសំ ធម្មិកត្តា សមំ
ចន្ទិមស្វរិយា បរិហារន្តិ, យថាមគ្គេន វាតោ វាយតិ, យថាមគ្គេន វាយន្តោ
អាកាសជ្ជកវិមាណនិ ន ខោភេតិ, តេសំ អខោភា ទេវតានំ កីឡនត្ថាយ
ចិត្តានិ នមន្តិ។ ឯវំ កាលេន ឧតុ សម្បជ្ជតិ, ទេវោ សម្មា វស្សតិ, វប្បកាលតោ
បដ្ឋាយ សស្សនំ ឧបការំ កវេន្តោ កាលេ វស្សតិ, កាលេ វិគធម្មតិ, តេន
សស្សនិ សមចាកានិ សុគន្ធានិ សុវណ្ណានិ សុវសានិ ឌីជវន្តានិ ហោន្តិ, តេហិ
សម្បាទិតំ ភោជនំ បរិភុត្តម្បិ សម្មា បរិចាកំ គធម្មតិ, តេន សត្តា អរោកា
ធិយាយុកា ហោន្តិ។ ឯវំ ឧតុភោជនវសេន អាយុ វឌ្ឍតិ។

តត្ថ វិបស្សី ភគវា អសីតិវស្សសហស្សយុកកាលេ និព្ពត្តោ, សិទ្ធិ
សត្តតិវស្សសហស្សយុកកាលេតិ ៩ទំ អនុបុព្វេន បរិហ័នសទិសំ កតំ, ន
បន ឯវំ បរិហ័នំ, វឌ្ឍិត្វា វឌ្ឍិត្វា បរិហ័នន្តិ វេទិតព្ពំ។ កថំ? ឥមស្មី តាវ កប្ប
កកុសន្ទោ ភគវា ចត្តាលីសវស្សសហស្សយុកកាលេ និព្ពត្តោ,
អាយុប្បមាណំ បញ្ចកោដ្ឋាសេ កត្វា ចត្តារិ វត្វា បញ្ចមេវិជ្ជមានេយេវ
បរិនិព្ពតោ។ តំ អាយុ បរិហាយមាណំ ទសវស្សកាលំ បត្វា បុន វឌ្ឍមាណំ
អសន្ទ្រៀយ្យំ ហុត្វា តតោ បរិហាយមាណំ តីសវស្សសហស្សកាលេ បីតំ; តថា

កោណាគមនោ ភគវា និព្ពត្តោ។ តស្មិម្បិ តថេវ បរិនិព្ពតេ តំ អាយុ
ធនវស្សកាលំ បទ្វា បុន វឌ្ឍមាណំ អសង្ខ្យយ្យំ ហុត្វា បរិហាយិ ត្វា
វិសតិវស្សសហស្សកាលេ បិតំ; តទា កស្សចោ ភគវា និព្ពត្តោ។ តស្មិម្បិ
តថេវ បរិនិព្ពតេ តំ អាយុ ធនវស្សកាលំ បទ្វា បុន វឌ្ឍមាណំ អសង្ខ្យយ្យំ ហុត្វា
បរិហាយិ ត្វា វស្សសតកាលំ បត្តំ, អថ អម្ហាកំ សម្មាសម្ពុទ្ធា និព្ពត្តោ។ ឯវំ
អនុបុព្វេន បរិហាយិ ត្វា បរិហាយិ ត្វា វឌ្ឍិ ត្វា វឌ្ឍិ ត្វា បរិហិនន្តិ វេទិតព្ពំ។ តត្ថ
យំ យំ អាយុបរិមាណេសុ មនុស្សេសុ ពុទ្ធា និព្ពត្តន្តិ, តេសម្បិ តំ តទេវ
អាយុបរិមាណំ ហោតីតិ វេទិតព្ពំ។

អាយុបរិច្ឆេទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ពោធិបរិច្ឆេទវណ្ណានា

៨. ពោធិបរិច្ឆេទេ បន ចាជលិយា មូលេតិ ចាជលិរុក្ខស្ស ហេដ្ឋា។ តស្ស
បន ចាជលិយា ខន្ធនោ តំ ទិវសំ បណ្ណាសវតនោ ហុត្វា អព្ពុគ្គតោ, សាខា
បណ្ណាសវតនាតិ ឧព្ពេជេន វតនសតំ អហោសិ។ តំ ទិវសញ្ច សា ចាជលិ
កណ្តិកាពទ្ធមារិយ បុប្ផេហិ មូលតោ បដ្ឋាយ ឯកសញ្ញន្នា អហោសិ, ទិព្ពគន្ធី
វាយតិ។ ន កេវលញ្ច តទា អយមេវ បុប្ផិតា, ធនសហស្សចក្កវាឡេ
សព្វចាជលិយោ បុប្ផិតា។ ន កេវលញ្ច ចាជលិយោ, ធនសហស្សចក្កវាឡេ
សព្វរុក្ខានំ ខន្ធនុសុ ខន្ធបទុមាណិ, សាខាសុ សាខាបទុមាណិ, លតាសុ
លតាបទុមាណិ, អាកាសេ អាកាសបទុមាណិ បុប្ផិតាណិ, បថវិតលំ ភិក្ខុត្វាបិ
មហាបទុមាណិ ឧដ្ឋិតាណិ។ មហាសមុទ្ទោបិ បញ្ចវណ្ណេហិ បទុមេហិ
នីលុប្បលរត្តុប្បលេហិ ច សញ្ញន្នោ អហោសិ។ សកលធនសហស្សចក្កវាឡំ
ធរណីលាកុលំ តត្ថ តត្ថ និពទ្ធបុប្ផនាមវិស្សជ្ជមាលាគុឡិវិប្បកិណ្ណំ
នាវាវណ្ណាកុសុមសមុជ្ឈលំ នន្ទនវនចិត្តលតាវនមិស្សកវនជារុសកវនសទិសំ

អហោសិ។ បុរត្ថិមចក្កវាឡមុខវដ្តិយំ ឧស្សិតទុជា បដ្ឋិមចក្កវាឡមុខវដ្តិ
អភិហានន្តិ។ បដ្ឋិមទក្ខិណាឧត្តរចក្កវាឡមុខវដ្តិយំ ឧស្សិតទុជា
ទក្ខិណចក្កវាឡមុខវដ្តិ អភិហានន្តិ។ ឯវំ អញ្ញមញ្ញសិរីសម្បត្តានិ ចក្កវាឡានិ
អហោសុំ។ អភិសម្ពុទ្ធាតិ សកលំ ពុទ្ធកុណារិកវសិរី បដិវិជ្ឈមាណោ ចត្តារិ
សទ្ធានិ អភិសម្ពុទ្ធា។

“សិទ្ធិ, ភិក្ខុវេ, ភក្កវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធា បុណ្ណារិកស្ស មូលេ
អភិសម្ពុទ្ធា” តិអាធិសុបិ ឥមំនាវ នយេន បទវណ្ណានា វេទិតញ្ចា។ ឯត្ថ បន
បុណ្ណារិកោតិ សេតម្ហុរុក្ខោ។ តស្សបិ តទេវ បរិមាណំ។ តំ ទិវសញ្ច សោបិ
ទិព្ពគន្ធមិ បុប្ផមិ សុសញ្ញន្នោ អហោសិ។ ន កេវលញ្ច បុប្ផមិ, ជលេមិបិ
សញ្ញន្នោ អហោសិ។ តស្ស ឯកតោ តរុណានិ ជលានិ, ឯកតោ មជ្ឈិមានិ
ជលានិ, ឯកតោ នាតិបក្កានិ ជលានិ, ឯកតោ សុបក្កានិ បក្ខិត្តទិព្ពោជានិវិយ
សុរសានិ ឱលម្ហន្តិ។ យថា សោ, ឯវំ សកលទសសហស្សចក្កវាឡេសុ
បុប្ផបគរុក្ខា បុប្ផមិ, ជលូបគរុក្ខា ជលេមិ បដិមណ្ឌិតា អហោសុំ។

សាលោតិ សាលរុក្ខោ។ តស្សបិ តទេវ បរិមាណំ, តថេវ បុប្ផសិរីរិកវោ
វេទិតញ្ចា។ សិរីសរុក្ខេបិ ឯសេវ នយោ។ ឧទុម្ហរុក្ខេ បុទ្ធានិ នាហោសុំ, ជលរិក្ខតិ
បនេត្ថ អម្ពេ វុត្តនយាវ, តថា និក្រោធន, តថា អស្សតេ។ ឥតិ សព្វពុទ្ធានំ ឯការ
បល្លង្គោ, រុក្ខា បន អញ្ញេបិ ហោន្តិ។ តេសុ យស្ស យស្ស រុក្ខស្ស មូលេ
ចតុមគ្គញ្ញាណសម្ពាតពោធិ ពុទ្ធា បដិវិជ្ឈន្តិ, សោ សោ ពោធិតិ វុច្ចតិ។ អយំ
ពោធិបរិច្ឆេទោ នាម។

សាវកយុគបរិច្ឆេទវណ្ណានា

៩. សាវកយុគបរិច្ឆេទ បទ ខណ្ឌតិស្សន្តិ ខណ្ឌា ច តិស្សោ ច។ តេសុ
ខណ្ឌា ឯកបិតិកោ កនិជ្ជភាតា, តិស្សោ បុរោហិតបុត្តោ។ ខណ្ឌា
បញ្ញាចារមិយា មត្តកំ បត្តោ, តិស្សោ សមាធិចារមិយា មត្តកំ បត្តោ។ អគ្គន្តិ
ឋបេត្វាវិបស្សី ភក្កវន្តំ អវសេសេហិ សទ្ធិ អសទិសគុណតាយ ឧត្តមំ។
ភទ្ទយុគន្តិ អគ្គត្តាយេវ ភទ្ទយុគំ។ អភិក្ខុសម្ពុវន្តិ អភិក្ខុ ច សម្ពុវោ ច។ តេសុ
អភិក្ខុ បញ្ញាចារមិយា មត្តកំ បត្តោ។ សិខិនា ភក្កវតា សទ្ធិ អរុណាវតិតោ
ព្រហ្មលោកំ គន្ធា ព្រហ្មបរិសាយ វិវិធានិ ចាជិហារិយានិ ទស្សន្តោ ធម្មំ
ទេសេត្វា ទសសហស្សិលោកធាតុំ អន្ធការេន ជវិត្វា - “កី ឥទ”ន្តិ
សញ្ញាតសំវេគានំ ឱភាសំ ជវិត្វា - “សព្វេ មេ រូបញ្ច បស្សន្តុ, សទ្ធិញ្ច
សុណាន្តុ”តិ អធិដ្ឋហិត្វា - “អារម្ភថា”តិ កាថាទ្វយំ (សំ. និ. ១.១៨៥) ភណ្ឌោ
សទ្ធិំ សាវេសិ។ សម្ពុវោ សមាធិចារមិយា មត្តកំ បត្តោ អហោសិ។

សោណុត្តរន្តិ សោណោ ច ឧត្តរោ ច។ តេសុបិ សោណោ បញ្ញាចារមី បត្តោ,
ឧត្តរោ សមាធិចារមី បត្តោ អហោសិ។ វិធុរសញ្ញីវន្តិ វិធុរោ ច សញ្ញីវោ ច។ តេសុ
វិធុរោ បញ្ញាចារមី បត្តោ អហោសិ, សញ្ញីវោ សមាធិចារមី បត្តោ។
សមាបជ្ជនពហុលោ វត្តិដ្ឋានទិវាដ្ឋានកុដិលេណាមណ្ឌាចាធិសុ សមាបត្តិតលេន
ឈាយន្តោ ឯកទិវសំ អវញ្ញេ និរោធំ សមាបជ្ជិ, អថ នំ វនកម្មិកាធម្មោ
“មតោ”តិ សល្លកេត្វា ឈាបេសុំ។ សោយថាបរិច្ឆេទេន សមាបត្តិតោ ឧដ្ឋាយ
ចីវរានិ បច្ឆោដេត្វា គាមំ បិណ្ឌាយ ចារិសិ។ តទុចាធាយេវ ច នំ “សញ្ញីវោ”តិ
សញ្ញានីសុ។ ភិយ្យោសុត្តរន្តិ ភិយ្យោសោ ច ឧត្តរោ ច។ តេសុ ភិយ្យោសោ
បញ្ញាយ ឧត្តរោ, ឧត្តរោ សមាធិនា អគ្គោ អហោសិ។ តិស្សការទ្វាជន្តិ តិស្សោ
ច ការទ្វាជោ ច។ តេសុ តិស្សោ បញ្ញាចារមី បត្តោ, ការទ្វាជោ សមាធិចារមី
បត្តោ អហោសិ។ សាវិបុត្តមោគ្គល្លានន្តិ សាវិបុត្តោ ច មោគ្គល្លានោ ច។ តេសុ

សារីបុត្រា បញ្ញាវិសយេ, មោគ្គល្លានោ សមាធិវិសយេ អត្តោ អហោសិ។ អយំ
សាវកយុគបរិច្ឆេទោ នាម។

សាវកសន្និចាតបរិច្ឆេទវណ្ណានា

១០. សាវកសន្និចាតបរិច្ឆេទេ វិបស្សិស្ស ភគវតោ បឋមសន្និចាតោ
ចតុរង្គិកោ អហោសិ, សព្វេ ឯហិភិក្ខុ, សព្វេ ឥទ្ធិយា និព្វត្តបត្តចីវរា, សព្វេ
អនាមន្តិការា អាគតា, ឥតិ តេ ច ខោ បន្ទរសេ ឧបោសថទិវសេ។ អថ សត្តា
ពីជនី គហេត្វា និសិន្នោ ឧបោសថំ ឌីសារេសិ។ ទុតិយតតិយេសុបិ ឯសេវ
នយោ។ តថា សេសពុទ្ធានំ សព្វសន្និចាតេសុ។ យស្មា បន អម្ពាភំ ភគវតោ
បឋមពោធិយាវ សន្និចាតោ អហោសិ, ឥទ្ធិសុត្តំ អបរភាគេ វុត្តំ, តស្មា
“មយ្ហំ, ភិក្ខុវេ, ឯតវហិ ឯកោ សាវកានំ សន្និចាតោ” តិ អនិជ្ឈបេត្វា
“អហោសិ” តិ វុត្តំ។

តត្ថ អឧត្តេស្វសានិភិក្ខុសតានិ តិ បុរាណជដិលានំ សហស្សំ, ទិដ្ឋំ
អគ្គសាវកានំ បរិវារានិ អឧត្តេស្វសតានិ តិ អឧត្តេស្វសានិភិក្ខុសតានិ។
តត្ថ ទិដ្ឋំ អគ្គសាវកានំ អភិនិហារតោ បដ្ឋាយ វុត្តំ កថេត្វា បព្ពដ្ឋា ជីបេតព្វា។
បព្ពជិតានំ បន តេសំ មហាមោគ្គល្លានោ សត្តមេ ទិវសេ អវហត្តំ បត្តោ។
ធម្មសេនាបតិ បន្ទរសមេ ទិវសេ គិដ្ឋក្ខេបព្ពតមជ្ឈេ សូករខតលេណាបព្ពារេ
ភាគិនេយ្យស្ស ធិយនខបរិព្ពាជកស្ស សន្និគេ ធម្មយាគេ
វេទនាបរិគ្គហសុត្តន្តោ (ម. និ. ២. ២០១) ទេសិយមាទេ ទេសនំ អនុពុជ្ឈមាទំ
ញាណំ បេសេត្វា សាវកចារិមញ្ញាណំ បត្តោ។ ភគវា ថេរស្ស អវហត្តប្បត្តិ
ញាត្វា វេហាសំ អពុគ្គន្ធា វេឡុវនេយេវ បច្ចុដ្ឋាសិ។ ថេរោ - “កុហិ នុខោ ភគវា
គតោ” តិ អាវុដ្ឋន្តោ វេឡុវនេ បតិដ្ឋិតការំ ញាត្វា សយម្បិ វេហាសំ អពុគ្គន្ធា
វេឡុវនេយេវ បច្ចុដ្ឋាសិ។ អថ ភគវា ចាតិមោក្ខំ ឌីសារេសិ។ តំ សន្និចាតំ

សន្ទាយ ភគវា - “អឱត្ថេន្ទ្រសានិ ភិក្ខុសតានី” តិ អាហា។ អយំ
សាវកសន្និចាតបរិច្ឆេទោ នាម។

ឧបដ្ឋាកបរិច្ឆេទវណ្ណនា

១១. ឧបដ្ឋាកបរិច្ឆេទេ បន អានន្តោតិ និពទ្ធិឧបដ្ឋាកការំ សន្ទាយ វុត្ថំ។
ភគវតោ ហិ បឋមពោធិយំ អនិពទ្ធា ឧបដ្ឋាកា អហោសុំ។ ឯកទា
នាគសមាលោ បត្តចីវរំ គហេត្វាវិចរិ, ឯកទា នាគិតោ, ឯកទា ឧបវាទោ,
ឯកទា សុនក្ខត្តោ, ឯកទា ចុន្តោ សមណុទ្ទេសោ, ឯកទា សាគតោ, ឯកទា
មេឃិយោ។ តត្ថ ឯកទា ភគវា នាគសមាលត្ថេវេន សទ្ធិ អន្តានមគ្គបដិបន្នោ
ទ្វេធាបដំ បត្តោ។ ដេវោ មគ្គា ឡិក្ខម្ម - “ភគវា, អហំ ឥមិនា មគ្គេន គច្ឆាមី” តិ
អាហា។ អថ នំ ភគវា - “ឯហិ ភិក្ខុ, ឥមិនា មគ្គេន គច្ឆាមា” តិ អាហា។ សោ -
“ហន្ត, ភគវា, តុម្ហាកំ បត្តចីវរំ គល្លាថ, អហំ ឥមិនា មគ្គេន គច្ឆាមី” តិ វត្វា
បត្តចីវរំ ធមាយំ ឋបេតុំ អារទ្ធោ។ អថ នំ ភគវា - “អាហរ, ភិក្ខុ” តិ វត្វា បត្តចីវរំ
គហេត្វា គតោ។ តស្សបិ ភិក្ខុនោ ឥតវេន មគ្គេន គច្ឆតោ ចោរា បត្តចីវរព្យោវ
ហរីសុ, សីសញ្ញា ភិក្ខុសុ។ សោ - “ភគវា ឥទានិ មេ បដិសរណំ, ន អញ្ញោ” តិ
ចិន្តេត្វា លោហិតេន គឡិក្ខេន ភគវតោ សន្និកំ អគមាសិ។ “កិមិទំ ភិក្ខុ” តិ ច
វុត្ថេ តំ បវត្ថី អាហេចេសិ។ អថ នំ ភគវា - “មា ចិន្តយិ, ភិក្ខុ, ឯតំយេវ តេ
ការណំ សល្លក្ខេត្វា និវរយិម្ហា” តិ វត្វា នំ សមស្សាសេសិ។

ឯកទា បន ភគវា មេឃិយត្ថេវេន សទ្ធិ ចាចិនំ សមិគទាយេ ជន្តុកាមំ
អគមាសិ។ តត្រាបិ មេឃិយោ ជន្តុកាមេ បិណ្ណាយ ចរិត្វា នធិតិវេ ចាសាទិកំ
អម្ពវំ ធិស្វា - “ភគវា, តុម្ហាកំ បត្តចីវរំ គល្លាថ, អហំ តស្មី អម្ពវនេ
សមណាធម្មំ ករោមី” តិ វត្វា ភគវតោ ភិក្ខុត្ថំ និវរិយមាទោបិ គច្ឆា
អកុសលវិតក្កេហិ ឧបទ្ធតោ អន្ទាសត្តោ (អ. និ. ៩.៣; ឧទាន បរិច្ឆេទោ ៣១)

ធនុញ្ញា)។ បច្ចាគន្ធា តំ បវត្ថី អាហារេសិ។ តម្បី ភគវា - “ឥនមេវ តេ ការណំ សល្លត្ថេត្វា និវារយិម្ពា” តិ វត្វា អនុបុព្វេន សាវត្ថី អគមាសិ។ តត្ថ គន្ធកុដិបរិវេណោ បញ្ញត្តវរពុទ្ធាសនេ និសិន្នោ ភិក្ខុសង្ឃបរិវុតោ ភិក្ខុ អាមន្តេសិ - “ភិក្ខុវេ, ឥនានិម្ពំ មហាល្លកោ, ឯកច្ឆេ ភិក្ខុ ឥមិនា មគ្គេន គន្ធាមា” តិ វុត្ថេ អញ្ញេន គន្ធន្តិ, ឯកច្ឆេ មយ្ហំ បត្តចីវរំ និក្ខិបន្តិ, មយ្ហំ និពទ្ធបដ្ឋាកំ ឯកំ ភិក្ខុំ ជានាថា” តិ។ ភិក្ខុនំ ធម្មសំវេតោ ឧទចាធិ។ អថាយស្មា សាវិបុត្តោ ឧដ្ឋាយាសនា ភគវន្តំ វន្តិត្វា - “អហំ, ភន្តេ, តុម្ព្យេយេវ បត្តយមានោ សតសហស្សកប្បាធិកំ អសង្ខ្យយ្យំ ចារមិយោ បូរយី, ននុ មាធិសោ មហាបញ្ញោ ឧបដ្ឋាកោ នាម វដ្ឋតិ, អហំ ឧបដ្ឋហិស្សមី” តិ អាហា។ តំ ភគវា - “អលំ សាវិបុត្ត, យស្សំ ធិសាយំ ភូរិហរសិ, អសុញ្ញាយេវ មេ សា ធិសា, តវ ឡំវាធា ពុទ្ធានំ ឡំវាធសធិសោ, ន មេ តយា ឧបដ្ឋាកកិច្ចំ អត្ថី” តិ បដិក្ខិបិ។ ឯតេនេវុចាយេន មហាមោគ្គល្លានំ អាធិ កត្វា អសីតិមហាសាវកា ឧដ្ឋហិសុ។ តេ សព្វេបិ ភគវា បដិក្ខិបិ។

អាធនុត្ថេរោ បន តុល្លិយេវ និសីធិ។ អថ នំ ភិក្ខុ ឯវមាហំសុ - “អាវុសោ, អាធនុ, ភិក្ខុសង្ឃោ ឧបដ្ឋាកដ្ឋានំ យាចតិ, តូម្បី យាចាហី” តិ។ សោ អាហា - “យាចិត្វា លទ្ធបដ្ឋានំ នាម អាវុសោ កិធិសំ ហោតិ, កី មំ សត្តា ន បស្សតិ, សចេ រោចិស្សតិ, អាធនោ មំ ឧបដ្ឋាតូតិ វត្ថុតី” តិ។ អថ ភគវា - “ន, ភិក្ខុវេ, អាធនោ អញ្ញេន ឧស្សហេតញ្ញោ, សយមេវ ជានិត្វា មំ ឧបដ្ឋហិស្សតី” តិ អាហា។ តតោ ភិក្ខុ - “ឧដ្ឋហិ, អាវុសោ អាធនុ, ឧដ្ឋហិ អាវុសោ អាធនុ, ធនពលំ ឧបដ្ឋាកដ្ឋានំ យាចាហី” តិ អាហំសុ។ ថេរោ ឧដ្ឋហិត្វា ចត្តារោ បដិក្ខេបេ, ចតស្សោ ច អាយាចនាតិ អដ្ឋវេរេ យាចិ។

ចត្តារោ បដិក្ខេបនាម - “សចេ មេ, ភន្តេ, ភគវា អត្តនាលទ្ធិ បណ្ឌិតំ ចីវរំ
ន ធម្មតិ, បិណ្ឌាចាតំ ន ធម្មតិ, ឯកគន្ធកុជិយំ វសិតំ ន ធម្មតិ, និមន្តនំ
គហេត្វា ន គមិស្សតិ, ឯវាហំ ភគវន្តំ ឧបជ្ឈហិស្សមី” តិ វត្ថា - “កី បនេត្ថ,
អានន្ទ, អាធិនំ បស្សសី” តិ វុត្ថេ - “សចាហំ, ភន្តេ, ឥមា និ វត្ថុនិ លភិស្សមិ,
ភវិស្សន្តិ វត្តារោ - ‘អានន្ទោ ធម្មពលេន លទ្ធិ បណ្ឌិតំ ចីវរំ បរិភុញ្ញតិ,
បិណ្ឌាចាតំ បរិភុញ្ញតិ, ឯកគន្ធកុជិយំ វសតិ, ឯកតោ និមន្តនំ គច្ឆតិ, ឯតំ
លាភំ លភន្តោ តថាគតំ ឧបជ្ឈាតិ, កោ ឯវំ ឧបជ្ឈហតោ ភារោ’ តិ” ឥមេ ចត្តារោ
បដិក្ខេបេ យាចិ។

ចតស្សោ អាយាចនា នាម - “សចេ, ភន្តេ, ភគវា មយា គហិតនិមន្តនំ
គមិស្សតិ, សចាហំ តិរោរជ្ជា តិរោជនបទា ភគវន្តំ ទដ្ឋំ អាគតំ បរិសំ
អាគតត្ថុណោ ឯវំ ភគវន្តំ ធម្មតុំ លច្ឆាមិ, យេនា មេ កម្ពុត្ថា ឧប្បជ្ជតិ, តស្មីយេវ
ខណោ ភគវន្តំ ឧបសម្ព័មិតុំ លច្ឆាមិ, យំ ភគវា មយ្ហំ បរម្មខា ធម្មំ ទេសេតិ, តំ
អាគត្វា មយ្ហំ កថេស្សតិ, ឯវាហំ ភគវន្តំ ឧបជ្ឈហិស្សមី” តិ វត្ថា - “កំ បនេត្ថ,
អានន្ទ, អាធិសំសំ បស្សសី” តិ វុត្ថេ - “ឥធជ, ភន្តេ, សទ្ធា កុលបុត្តា ភគវតោ
ឱកាសំ អលភត្តា មំ ឯវំ វទន្តិ - ‘ស្វេ, ភន្តេ អានន្ទ, ភគវតោ សទ្ធិ អម្ពាភំ យវេ
ភិក្ខុំ គណ្ហោយ្យថា’ តិ, សចេ ភន្តេ ភគវា តត្ថ ន គមិស្សតិ, ឥច្ឆិតត្ថុណោយេវ
បរិសំ ធម្មតុំ, កម្ពុត្ថា វិនោទេតុំ ឱកាសំ ន លច្ឆាមិ, ភវិស្សន្តិ វត្តារោ - ‘កី
អានន្ទោ ធម្មពលំ ឧបជ្ឈាតិ, ឯត្ថកម្មិស្ស អនុគ្គហំ ភគវា ន ករោតី’ តិ។
ភគវតោ ច បរម្មខា មំ បុច្ឆិស្សន្តិ - ‘អយំ, អាវុសោ អានន្ទ, គាថា, ឥទំ សុត្តំ, ឥទំ
ជាតកំ, កត្ថ ទេសិត’ តិ។ សចាហំ តំ ន សម្មាទយិស្សមិ, ភវិស្សន្តិ វត្តារោ -
‘ឯត្ថកម្មិ, អាវុសោ, ន ជាតាសិ, កស្មា ត្វំ នាយាវិយ ភគវន្តំ អវិជហន្តោ
ធីយរត្តំ វិចរសី’ តិ។ តេនាហំ បរម្មខា ទេសិតស្សបិ ធម្មស្ស បុន កថនំ
ឥច្ឆាមី” តិ ឥមា ចតស្សោ អាយាចនា យាចិ។ ភគវា បិស្ស អនាសិ។

ឯវំ ឥមេ អដ្ឋវេរេ គហេត្វា និពទ្ធបដ្ឋាកោ អហោសិ។ តស្សេវ
ហានន្តរស្សត្ថាយ កប្បសតសហស្សំ បូរិតានំ ចារមីនំ ជលំ ចាបុណ្ហិតិ ឥមស្ស
និពទ្ធបដ្ឋាកោវំ សន្ធាយ - “មយ្ហំ, ភិក្ខុវេ, ឯតវហិ អានន្តោ ភិក្ខុ ឧបដ្ឋាកោ
អគ្គបដ្ឋាកោ”តិ អាហា។ អយំ ឧបដ្ឋាកបរិច្ឆេទោ នាម។

១២. បិទិបរិច្ឆេទោ ឧត្តានត្ថោយេវ។

វិហារំ ចារិសីតិ កស្មា វិហារំ ចារិសិ? ភគវា កិវ ឯត្ថកំ កថេត្វា ចិន្តេសិ -
“ន តាវ មយា សត្តន្តំ ពុទ្ធានំ វិសោ និរន្តរំ មត្តកំ ចាបេត្វា កថិតោ, អដ្ឋ មយិ
បនវិហារំ បរិជ្ជេ ឥមេ ភិក្ខុ ភិយ្យោសោ មត្តាយ បុព្វេនិវាសញ្ញាណំ អារត្ត វណ្ណំ
កថយិស្សន្តិ។ អថាហំ អាគន្ធា និរន្តរំ ពុទ្ធវិសំ កថេត្វា មត្តកំ ចាបេត្វា
ទស្សនមី”តិ ភិក្ខុនំ កថាវាវស្ស ឱកាសំ ទត្វា ឧដ្ឋាយាសនា វិហារំ ចារិសិ។

យព្វេតំ ភគវា តន្តី កថេសិ, តត្ថ កប្បបរិច្ឆេទោ, ជាតិបរិច្ឆេទោ,
គោត្តបរិច្ឆេទោ, អាយុបរិច្ឆេទោ, ពោធិបរិច្ឆេទោ, សាវកយុគបរិច្ឆេទោ,
សាវកសន្និចាតបរិច្ឆេទោ, ឧបដ្ឋាកបរិច្ឆេទោ, បិទិបរិច្ឆេទោតិ នវិមេ វារា
អាគតា, សម្ពហុលវារោ អនាគតោ, អានេត្វា បនជីវេតត្តោ។

សម្ពហុលវារកថាវណ្ណានា

សព្វពោធិសត្តានញ្ចិ ឯកស្មី កុលវិសានុរូបេ បុត្ត ជាតេ និក្ខមិត្វា
បព្វជិតត្ថន្តិ អយមេវ វិសោ, អយំ បវេណី។ កស្មា? សព្វញ្ញពោធិសត្តានញ្ចិ
មាតុកុដ្ឋិ ឱក្ខមនតោ បដ្ឋាយ បុព្វេវុត្តប្បការានិ អនេកានិ ចាធិហារិយានិ
ហោន្តិ, តត្រ នេសំ យទិ នេវ ជាតនគរំ, ន បិតា, ន មាតា, ន ភរិយា, ន បុត្រា
បញ្ញាយេយ្យ, “ឥមស្ស នេវ ជាតនគរំ, ន បិតា, ន ភរិយា, ន បុត្រា បញ្ញាយតិ,
ទេវោ វា សក្កោ វា មារោ វា ព្រហ្មា វា ឯស មញ្ញោ, ទេវានញ្ច វ្យាទិសំ ចាធិហារិយំ

អនុជ្ជិយ"ន្តិ មញ្ញមាណោ ជនោ នេវ សោតត្ថំ, ន សទ្ធាតត្ថំ មញ្ញោយ្យ។ តតោ
អភិសមយោ ន ភវេយ្យ, អភិសមយេ អសតិ និវត្តកោវ ពុទ្ធិប្បដោ,
អនិយ្យានិកំ សាសនំ ហោតិ។ តស្មា សព្ពពោធិសត្តានំ - “ឯកស្មី
កុលវំសានុរូបេ បុត្តោ ជាតេ និក្ខមិត្វា បព្ពជិតត្ថ”ន្តិ អយមេវ វំសោ អយំ
បវេណី។ តស្មា បុត្តាទីនំ វសេន សម្ពហុលវារោ អានេត្វា ទីបេតព្ពោ។

សម្ពហុលបរិច្ឆេទវណ្ណានា

តត្ថ -

សមវត្តក្ខន្ធា អតុលោ, សុប្បពុទ្ធា ច ឧត្តរោ;
សត្តវាហោវិជិតសេនោ, រាហុលោ ភវតិ សត្តមាតិ។

ឯតេ តាវ សត្តន្ធម្បិ ពោធិសត្តានំ អនុក្កមេនេវ សត្ត បុត្តា វេទិតព្ពា។

តត្ថ រាហុលភន្តេ តាវ ជាតេ បណ្ណំ អាហារិត្វា មហាបុរិសស្ស ហត្ថ
ឋបយីសុ។ អថស្ស តាវនេវ សកលសិរីវំ ខោភេត្វា បុត្តសិនេហោ អជ្ជាសិ។
សោ ចិន្តេសិ - “ឯកស្មី តាវ ជាតេ ឯវរូចោ បុត្តសិនេហោ, បរោសហស្សំ កិរ
មេ បុត្តា ភវិស្សន្តិ, តេសុ ឯកេកស្មី ជាតេ ឥទំ សិនេហាពន្ធនំ ឯវំ វឌ្ឍន្តំ ធុព្ពេជ្ជំ
ភវិស្សតិ, រាហុ ជាតោ, ពន្ធនំ ជាត”ន្តិ អាហ។ តំ ទិវសមេវ ច វជ្ជំ បហាយ
និក្ខន្តោ។ ឯស នយោ សព្ពេសំ បុត្តប្បត្តិយន្តិ។ អយំ បុត្តបរិច្ឆេទោ។

សុតនា សព្ពកាមា ច, សុចិត្តា អថ រោចិន្តិ;
រុចគ្គតី សុនន្ទា ច, ពិម្ពា ភវតិ សត្តមាតិ។

ឯតា តេសំ សត្តន្ធម្បិ បុត្តានំ មាតរោ អហោសុំ។ ពិម្ពាធមី បន
រាហុលកុមារេ ជាតេ រាហុលមាតាតិ បញ្ញាយិត្ត។ អយំ ភវិយបរិច្ឆេទោ។

វិបស្សនី កកុសន្តោតិ ឥមេ បន ទ្វេ ពោធិសត្តា បយុត្តអាជញ្ញាវមារុយ្ហ
មហាភិនិក្ខមនំ និក្ខមីសុ។ សិទ្ធិ កោណាគមនោតិ ឥមេ ទ្វេ ហត្ថិក្ខន្ធវរគតា
ហុត្វា និក្ខមីសុ។ វេស្សក្ខុ សុវណ្ណាសិវិកាយ និសីទិត្វា និក្ខមិ។ កស្សបោ
ឧបរិចាសាទេ មហាតលេ និសិដ្ឋោវ អាធាចានចតុត្ថជ្ឈានំ និព្ពត្តត្វា ឈានា
ឧដ្ឋាយ តំ ឈានំ ចាទកំ កត្វា - “ចាសាទោ ឧត្តន្ធា ពោធិមណ្ឌោ ឌីតវត្ថុ” តិ
អធិដ្ឋាសិ។ ចាសាទោ អាកាសេន គន្ធា ពោធិមណ្ឌោ ឌីតវិ។ មហាបុរិសោបិ
តតោ ឌីតវត្ថុ ភូមិយំ វត្ថុ - “ចាសាទោ យថាហានេយេវ បតិដ្ឋាត្ថុ” តិ ចិន្តេសិ។
សោ យថាហានេ បតិដ្ឋាសិ។ មហាបុរិសោបិ សត្ត ទិវសានិ បធានមនុយុញ្ជិត្វា
ពោធិបល្លង្កេ និសីទិត្វា សព្ពញ្ញាតំ បដិវិជ្ឈិ។ អម្ពា កំ បន ពោធិសត្តា កណ្តាកំ
អស្សវរមារុយ្ហ និក្ខន្តោតិ។ អយំ យានបរិច្ឆេទោ។

វិបស្សនីស្ស បន ភគវតោ យោជនប្បមាណោ បទេសេ វិហារោ បតិដ្ឋាសិ,
សិទ្ធិស្ស តិការុតេ, វេស្សកុស្ស អឌ្ឍយោជនេ, កកុសន្ធស្ស ការុតេ,
កោណាគមនស្ស អឌ្ឍការុតេ, កស្សបស្ស វិសតិឧសភេ។ អម្ពា កំ ភគវតោ
បកតិមាទេន សោឡសករិសេ, រាជមាទេន អដ្ឋករិសេ បទេសេ វិហារោ
បតិដ្ឋិតោតិ។ អយំ វិហារបរិច្ឆេទោ។

វិបស្សនីស្ស បន ភគវតោ ឯករតនាយាមា វិទត្តិវិត្តារា អដ្ឋង្គុលុព្ពេទា
សុវណ្ណិដ្ឋកា ការេត្វា ចូឡំសេន ធាទេត្វា វិហារដ្ឋានំ កិណីសុ។ សិទ្ធិស្ស
សុវណ្ណាយដ្ឋិដាលេហិ ធាទេត្វា កិណីសុ។ វេស្សកុស្ស សុវណ្ណាហត្ថិចាទានិ
ការេត្វា តេសំ ចូឡំសេន ធាទេត្វា កិណីសុ។ កកុសន្ធស្ស វុត្តនយេនេវ
សុវណ្ណិដ្ឋកាហិ ធាទេត្វា កិណីសុ។ កោណាគមនស្ស វុត្តនយេនេវ
សុវណ្ណាកច្ចបេហិ ធាទេត្វា កិណីសុ។ កស្សបស្ស សុវណ្ណាកដ្ឋិហិយេវ

ឆានេត្វា កិណ្ឌីសុ។ អម្ពាភំ ភគវតោ សលក្ខណានំ កហាបណានំ ចូឡំសេន
ឆានេត្វា កិណ្ឌីសុ។ អយំ វិហារភូមិគ្គហណាធនបរិច្ឆេទោ។

តត្ថ វិបស្សិស្ស ភគវតោ តថា ភូមិ កិណ្ឌីត្វា វិហារំ កត្វា ទិន្ទបដ្ឋាកោ
បុណ្ណសុមិត្តោ នាម អហោសិ, សិទ្ធិស្ស សិរិវឌ្ឍនោ នាម, វេស្សភុស្ស
សោត្តិយោ នាម, កកុសន្ទស្ស អច្ចតោ នាម, កោណាគមនស្ស ឧត្តោ នាម,
កស្សបស្ស សុមនោ នាម, អម្ពាភំ ភគវតោ សុទត្តោ នាម។ សព្វេ ចេតេ
គហបតិមហាសាលា សេដ្ឋិនោ អហោសុន្តិ។ អយំ ឧបដ្ឋាកបរិច្ឆេទោ នាម។

អបរាទិ ចត្តារិ អវិជហិតដ្ឋានានិ នាម ហោន្តិ។ សព្វពុទ្ធានញ្ញំ ពោធិបល្លង្កោ
អវិជហិតោ, ឯកស្មីយេវ ហ្មនេ ហោតិ។ ធម្មចក្កប្បវត្តនំ ឥសិបតនេ
មិគទាយេ អវិជហិតមេវ ហោតិ។ ទេវោរោហនកាលេ សង្គស្សនគរទ្វារេ
បឋមបទគណ្ឌិកា អវិជហិតាវ ហោតិ។ ជេតវនេ គន្ធកុដិយា ចត្តារិ
មញ្ញាទដ្ឋានានិ អវិជហិតានេវ ហោន្តិ។ វិហារោ បន ឧទ្កកោបិ មហាឆោបិ
ហោតិ, វិហារោបិ នវិជហិតាយេវ, នគរំ បនវិជហិតិ។ យទា នគរំ ចាបីនតោ
ហោតិ, តទាវិហារោ បន្ធិមតោ; យទា នគរំ ទក្ខិណតោ, តទាវិហារោ
ឧត្តរតោ។ យទា នគរំ បន្ធិមតោ, តទាវិហារោ ចាបីនតោ; យទា នគរំ
ឧត្តរតោ, តទាវិហារោ ទក្ខិណតោ។ ឥទានិ បន នគរំ ឧត្តរតោ, វិហារោ
ទក្ខិណតោ។

សព្វពុទ្ធានញ្ញំ អាយុវេមត្តំ, បមាណវេមត្តំ, កុលវេមត្តំ, បធានវេមត្តំ,
វស្សវេមត្តន្តិ បញ្ចា វេមត្តានិ ហោន្តិ។ អាយុវេមត្តំ នាម កេចិ ធីហាយុកា ហោន្តិ,
កេចិ អប្បាយុកា។ តថា ហិ ធីបង្គវស្ស វស្សសតសហស្សំ អាយុប្បមាណំ
អហោសិ, អម្ពាភំ ភគវតោ វស្សសតំ អាយុប្បមាណំ។

បមាណវេមត្តំ នាម កេចិ ធីយា ហោន្តិ កេចិ រស្សា។ តថា ហិ ធីបង្គរោ
អសីតិហត្ថោ អហោសិ, សុមនោ នុតិហត្ថោ, អម្ពាភំ ភគវា អជ្ឈារសហត្ថោ។

កុលវេមត្តំ នាម កេចិ ខត្តិយកុលេ និព្ពត្តន្តិ, កេចិ ព្រាហ្មណកុលេ។
បធានវេមត្តំ នាម កេសញ្ចិ បធានំ ឥត្តរកាលមេវ ហោតិ, យថា កស្សបស្ស
ភគវតោ។ កេសញ្ចិ អន្ធនិយំ, យថា អម្ពាភំ ភគវតោ។

រស្មីវេមត្តំ នាម មជ្ឈលស្ស ភគវតោ សរីររស្មី
ធនសហស្សិលោកធាតុប្បមាណា អហោសិ។ អម្ពាភំ ភគវតោ សមន្តា
ព្យាមមត្តា។ តត្រ រស្មីវេមត្តំ អជ្ឈាសយប្បដិពទ្ធំ, យោ យត្ថកំ ឥច្ឆតិ, តស្ស
តត្ថកំ សរីរប្បភា ជរតិ។ មជ្ឈលស្ស បន និច្ចម្បិ ធនសហស្សិលោកធាតុ
ជរត្វតិ អជ្ឈាសយោ អហោសិ។ បដិវិទ្ធុគុណោសុ បន កស្សចិ វេមត្តំ នាម នត្តិ។

អបរំ អម្ពាភំយេវ ភគវតោ សហជាតបរិច្ឆេទញ្ច នក្ខត្តបរិច្ឆេទញ្ច
ធិបេសុំ។ សព្ពញ្ញោពោធិសត្តេន កិរ សទ្ធិ រាហុលមាតា, អាណន្ទត្ថោ, ធន្នោ,
កណ្តោកោ, និធិកុម្ភោ, មហាពោធិ, កាឡុ ឆាយីតិ ឥមា និ សត្ត សហជាតានិ។
មហាបុរិសោ ច ឧត្តរាសាឡ្យនក្ខត្តេនេវ មាតុកុច្ឆិ ឌីក្ខមិ, មហាភិនិក្ខមនំ
និក្ខមិ, ធម្មចក្កំ បរិត្តេសិ, យមកថាជិហារិយំ អកាសិ។ វិសាខានក្ខត្តេន
ជាតោ ច អភិសម្ពុទ្ធោ ច បរិនិព្វតោ ច។ មាយនក្ខត្តេនស្ស សាវកសន្និចាតោ
ច អហោសិ, អាយុសម្ពាវេស្សជ្ជនញ្ច, អស្សយុជនក្ខត្តេន ទេវោរោហានន្តិ
ឯត្ថកំ អាហារិត្វា ធិបេតត្ថំ។ អយំ សម្ពហុលបរិច្ឆេទោ នាម។

១៣. ឥនានិ អថ ខោតេសំ ភិក្ខុនន្តិអាធិសុ តេ ភិក្ខុ - “អាវុសោ,
បុព្ពេនិវាសស្ស នាម អយំ គតិ, យទិទំ ចុតិតោ បដ្ឋាយ បដិសន្ធិអាហោនំ។ យំ
បន ឥទំ បដិសន្ធិតោ បដ្ឋាយ បច្ឆាមុខំ ញ្ញាណំ បេសេត្វា ចុតិ គន្តត្ថំ, ឥទំ

អតីតរុក្ខំ។ អាណាសេ បទំ ធនេស្សន្តោវិយ ភគវា កថេសី" តិ អតីវិម្ពយជាតា
ហុត្វា - "អច្ឆរិយំ, អារុសោ," តិ អាទិនិវត្តា បុន អបរម្យ ការណំ ធនេស្សន្តោ -
"យត្រ ហិ នាម តថាគតោ" តិ អាទិមាហំសុ។ តត្ថ យត្រ ហិ នាមាតិ
អច្ឆរិយត្ថេ និចាតោ, យោ នាម តថាគតោតិ អត្តោ។ ជិន្នបបញ្ចោតិ ឯត្ថ
បបញ្ចា នាម តណ្ហា មាណោ ធិដ្ឋតិ ឥមេ តយោ កិលេសា។ ជិន្នវដុមេតិ ឯត្ថ
វដុមន្តិ កុសលាកុសលកម្មវដ្តំវុច្ឆតិ។ បរិយាធិន្នវដ្តេតិ តស្សេវ វេវចនំ,
បរិយាធិន្នសព្វកម្មវដ្តេតិ អត្តោ។ សព្វទុក្ខវិវត្តេតិ សព្វវិចារកវដ្តសង្ខាតំ
ទុក្ខវិវត្តេ។ អនុស្សវិស្សតីតិ ឥទំ យត្រាតិ និចាតវសេន អនាគតវចនំ,
អត្តោ បនេត្ថ អតីតវសេន វេទិតញ្ចោ។ ភគវា ហិ តេ ពុទ្ធេ អនុស្សវិ, ន ឥនាធិ
អនុស្សវិស្សតិ។ ឯវំសីលាតិ មគ្គសីលេន ជលសីលេន
លោកិយលោកុត្តរសីលេន ឯវំសីលា។ ឯវំធម្មាតិ ឯត្ថ សមាធិបក្ខា ធម្មា
អធិប្បតា, មគ្គសមាធិនា ជលសមាធិនា លោកិយលោកុត្តរសមាធិនា,
ឯវំសមាធយោតិ អត្តោ។ ឯវំបញ្ញាតិ មគ្គបញ្ញាទិវសេនេវ ឯវំបញ្ញា។
ឯវំវិហារីតិ ឯត្ថ បន ហោជ្ជា សមាធិបក្ខានំ ធម្មានំ គហិតត្តាវិហារោ
គហិតោវ បុន កស្មា គហិតមេវ តណ្ហាតីតិ ចេ; ន ឥទំ គហិតមេវ, ឥទញ្ញា
និរោធសមាបត្តិធិបនត្ថំ វុត្ថំ។ តស្មា ឯវំ និរោធសមាបត្តិវិហារី តេ ភគវត្តោ
អហោសុន្តិ ឯវំមេត្ថ អត្តោ ធម្មញ្ចោ។

ឯវំវិមុត្តាតិ ឯត្ថ វិក្ខម្ពនិមុត្តិ, តទង្គិមុត្តិ, សមុច្ឆេទិមុត្តិ,
បដិប្បស្សន្តិវិមុត្តិ, និស្សរណាវិមុត្តិ បញ្ចវិជារិមុត្តិ។ តត្ថ អដ្ឋសមាបត្តិយោ
សយំ វិក្ខម្ពតេហិ នីវរណាធិហិ វិមុត្តត្តាវិក្ខម្ពនិមុត្តិ តិ សង្ខំ កច្ឆន្តិ។
អនិច្ចានុបស្សនាធិកា សត្តានុបស្សនា សយំ តស្ស តស្ស បច្ឆនិកង្កវសេន
បរិច្ចត្តាហិ និច្ចសញ្ញាធិហិ វិមុត្តត្តា តទង្គិមុត្តិ តិ សង្ខំ កច្ឆន្តិ។ ចត្តារោ
អរិយមគ្គា សយំ សមុច្ឆន្នេហិ កិលេសេហិ វិមុត្តត្តា សមុច្ឆេទិមុត្តិ តិ សង្ខំ

គប្បន្តិ។ បត្តាវិ សាមញ្ញាជលានិ មគ្គានុភាវេន កិលេសានំ បដិប្បស្សន្តន្តេ
ឧប្បន្តត្តា បដិប្បស្សន្តិវិមុត្តិតិ សង្ខំ គប្បន្តិ។ និព្វានំ សព្វកិលេសេហិ និស្សជត្តា
អបគតត្តា ទូរេ វិមុត្តា និស្សរណវិមុត្តិតិ សង្ខំ គប្បន្តិ។ ឥតិ ឥមាសំ បញ្ចន្តំ
វិមុត្តិនំ វសេន - “ឃុំវិមុត្តា”តិ ឯតុ អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ។

១៤. បដិសណ្ឋានា វុដ្ឋិតោតិ ឯកីភាវា វុដ្ឋិតោ។

១៦. “ឥតោ សោ, ភិក្ខុវេ”តិ កោ អនុសន្និ? ឥទញ្ញោ សុត្ថំ -
“តថាគតស្សេវេសា, ភិក្ខុវេ, ធម្មធាតុ សុប្បដិវិទ្វា”តិ ច “នេវតាបិ
តថាគតស្ស ឯតមត្ថំ អាហេចេសុ”ន្តិ ច ឥមេហិ ធ្វើហិ បទេហិ អាពាធំ។ តត្ថ
នេវតាហេចនបទំ សុត្តន្តបរិយោសានេ នេវចារិកកោលាហលំ ទស្សន្តោ
វិចារេស្សតិ។ ធម្មធាតុបទានុសន្និវសេន បន អយំ នេសនា អារទ្វា។ តត្ថ
ខត្តិយោ ជាតិយាតិអាទីនិ ឯកានសបទានិ និទានកណ្ណោ វុត្តនយេនេវ
វេទិតញ្ញានិ។

ពោធិសត្តធម្មតាវណ្ណានា

១៧. អថ ខោ, ភិក្ខុវេ, វិបស្សី ពោធិសត្តោតិអាទីសុ បន វិបស្សីតិ តស្ស
នាមំ, តញ្ច ខោ វិវិដេ អត្ថេ បស្សនកុសលតាយ លទ្ធិំ។ ពោធិសត្តោតិ
បណ្ឌិតសត្តោ ពុជ្ឈនកសត្តោ។ ពោធិសត្តោតេសុ វា ចតុសុ មគ្គេសុ សត្តោ
អាសត្តោ លក្ខមានសោតិ ពោធិសត្តោ។ សតោ សម្មជាតោតិ ឯតុ សតោតិ
សតិយេវ។ សម្មជាតោតិ ញាណំ។ សតី សូបដ្ឋិតំ កត្វា ញាណេន បរិច្ឆិទ្ធិត្វា
មាតុកុដ្ឋិ ឌីក្កមីតិ អត្ថោ។ ឌីក្កមីតិ ឥមីនា ចស្ស ឌីក្កន្តភាវោ ចាឡិយំ
ទស្សិតោ, ន ឌីក្កមនក្កមោ។ សោ បន យស្មា អដ្ឋកថំ អារូឡោ, តស្មា ឃុំ
វេទិតព្ពោ -

សព្វពោធិសត្តា ហ៊ី សមតីស ចារមិយោ បូរេត្វា, បញ្ចា មហាបរិច្ឆាគ
បរិច្ឆេទិក្វា, ញាតត្ថចរិយលោកត្ថចរិយពុទ្ធចរិយានំ កោដិ បត្វា,
វេស្សន្តរសទិសេ តតិយេ អត្តភារេ វេត្វា, សត្ត មហាទានានិ ទត្វា, សត្តក្ខត្តំ
បថី កម្មេត្វា, កាលដ្ឋត្វា, ទុតិយចិត្តវារេ តុសិតកវនេ និព្ពត្តន្តិ។ វិបស្សី
ពោធិសត្តោបិ តថេវ កត្វា តុសិតបុរេ និព្ពត្តិត្វា សង្ខិសតសហស្សាធិកា
សត្តបញ្ញាស វស្សកោដិយោ តត្ថ អដ្ឋាសិ។ អញ្ញាទា បន ធិយាយុកនេវលោកេ
និព្ពត្តា ពោធិសត្តា ន យាវតាយុកំ តិដ្ឋន្តិ។ កស្មា? តត្ថ ចារមីនំ
ទុប្បរណីយត្តា។ តេ អធិមុត្តិកាលកិរិយំ កត្វា មនុស្សបថេយេវ និព្ពត្តន្តិ។
ចារមីនំ បូរេន្តោ បន យថា ឥទានិ ឯកេន អត្តភារេន សព្វញ្ញតំ ឧបនេតុំ
សក្កោន្តិ, វរំ សព្វសោ បូរិតត្តា តទាវិបស្សី ពោធិសត្តោ តត្ថ យាវតាយុកំ
អដ្ឋាសិ។

នេវតានំ បន - “មនុស្សានំ គណនាវសេន ឥទានិ សត្តហិ ទិវសេហិ ចុតិ
ភវិស្សតិ” តិ បញ្ចា បុព្វនិមិត្តានិ ឧប្បជ្ឈន្តិ - មាលា មិលាយន្តិ, វត្តានិ កិលិស្សន្តិ,
កង្វេហិ សេនា មុច្ឆន្តិ, កាយេ ទុព្ពណ្ឌិយំ ឱក្កមតិ, ទេវោ ទេវាសនេ ន
សណ្ឋាតិ។ តត្ថ មាលាតិ បដិសន្ធិគ្គហណាទិវសេ បិឡន្ទនមាលា, តា កិរ
សង្ខិសតសហស្សាធិកា សត្តបញ្ញាស វស្សកោដិយោ អមិលាយិត្វា តទា
មិលាយន្តិ។ វត្ថុសុបិ ឯសេវ នយោ។ ឯត្ថកំ បន កាលំ ទេវានំ នេវ សីតំ ន ឧណ្ហំ
ហោតិ, តស្មី កាលេ សរីរា ពិន្ទុពិន្ទុវសេន សេនា មុច្ឆន្តិ។ ឯត្ថកញ្ច កាលំ តេសំ
សរីរេ ខណ្ឌិច្ឆចាលិច្ឆាទិវសេន វិវណ្ណតា ន បញ្ញាយតិ, ទេវធិតា
សោឡសវស្សុទ្ទេសិការិយ ខាយន្តិ, ទេវបុត្តាវីសតិវស្សុទ្ទេសិការិយ
ខាយន្តិ, មរណាកាលេ បន តេសំ កិលន្តរូចោ អត្តភារោ ហោតិ។ ឯត្ថកញ្ច
តេសំ កាលំ ទេវលោកេ ឧក្កណ្ឌិតា នាម នត្ថិ, មរណាកាលេ បន និស្សសន្តិ
វិជម្ពន្តិ, សកេ អាសនេ នាភិរមន្តិ។

ឥតមាន បទ បុព្វនិមិត្តានិយម ជា លោកេ មហាបុព្វានំ
រាជរាជមហាមត្តាជីនំយេវ ឧក្កាចាតក្ខមិចាលចន្ទគ្គាហាជិនិ និមិត្តានិ
បញ្ញាយន្តិ, ន សព្ពេសំ; ឯវំ មហេសគូទេវតានំយេវ បញ្ញាយន្តិ, ន សព្ពេសំ។
យថា ច មនុស្សេសុ បុព្វនិមិត្តានិ នក្ខត្តចាបកាធយោវ ជានន្តិ, ន សព្ពេ; ឯវំ
តានិបិ ន សព្ពេទេវតា ជានន្តិ, បណ្ឌិតា ឯវំ បទ ជានន្តិ។ តត្ថ យេ មន្តេន
កុសលកម្មេន និព្ពត្តា ទេវបុត្តា, តេ តេសុ ឧប្បន្នេសុ - “ឥតានិ កោ ជាធាតិ,
‘កុហី និព្ពត្តេស្សមា’តិ” ភាយន្តិ។ យេ មហាបុព្វា, តេ “អម្ពេហិ ទិន្នំ ធានំ,
រក្ខិតំ សីលំ, ភារិតំ ភាវនំ អាគម្ម ឧបរិ ទេវលោកេសុ សម្មត្ថិ
អនុភវិស្សមា”តិ ន ភាយន្តិ។ វិបស្សី ពោធិសត្តោបិ តានិ បុព្វនិមិត្តានិ ទិស្វា
“ឥតានិ អនន្តរេ អត្តភាវេ ពុទ្ធាភវិស្សមី”តិ ន ភាយតិ។ អថស្ស តេសុ
និមិត្តេសុ ចាតុក្ខតេសុ ធនសហស្សចក្កវាឡទេវតា សន្និបតិកា - “មារិស,
តុម្ពេហិ ធន ចារមិយោ បូរេន្តេហិ ន សក្កសម្មត្ថិ, ន មារសម្មត្ថិ, ន
ព្រហ្មសម្មត្ថិ, ន ចក្កវត្ថិសម្មត្ថិ បត្តេន្តេហិ បូរិតា, លោកនិក្ខរណត្ថាយ បទ
ពុទ្ធត្ថំ បត្តយមាទេហិ បូរិតា។ សោ វោ, ឥតានិ កាលោ, មារិស, ពុទ្ធត្ថាយ,
សមយោ, មារិស, ពុទ្ធត្ថាយា”តិ យាចន្តិ។

អថ មហាសត្តោ តាសំ ទេវតានំ បដិញ្ញំ អទត្វាវ
កាលទីបទេសកុលជនេត្តិអាយុបរិច្ឆេទវសេន បញ្ចមហាវិលោកនំ នាម
វិលោកេសិ។ តត្ថ “កាលោ នុ ខោ, ន កាលោ”តិ បឋមំ កាលំ វិលោកេសិ។
តត្ថ វស្សសតសហស្សតោ ឧទ្ធុំ វឡិកអាយុកាលោ កាលោ នាម ន ហោតិ។
កស្មា? តទា ហិ សត្តានំ ជាតិជរាមរណានិ ន បញ្ញាយន្តិ, ពុទ្ធានព្វា ធម្មទេសនា
នាម តិលក្ខណមុត្តា នត្ថិ។ តេ តេសំ - “អនិច្ចំ ទុក្ខមនត្តា”តិ កថេន្តានំ - “កី
នាមេតំ កថេន្តិ”តិ នេវ សោតុំ, ន សទ្ធិហិតុំ មញ្ញន្តិ, តតោ អភិសមយោ ន
ហោតិ, តស្មី អសតិ អនិយ្យានិកំ សាសនំ ហោតិ។ តស្មា សោ អកាលោ។

វស្សសតតោ ឧនអាយុកាលោបិ កាលោ ន ហោតិ។ កស្មា? តទា ហិ សត្តា
ឧស្សន្ទកិលេសា ហោតិ, ឧស្សន្ទកិលេសានញ្ច ធិន្នោ ឡោ ឡោ ឡោ ឡោ ឡោ ឡោ ឡោ ឡោ
តិជ្ជតិ, ឧទកេ ធន្តារាជិវិយ ឱប្បំ វិគត្តតិ។ តស្មា សោបិ អកាលោវ។
វស្សសតសហស្សតោ បដ្ឋាយ ហោជ្ជា, វស្សសតតោ បដ្ឋាយ ឧទ្ធី អាយុកាលោ
កាលោ នាម, តទា ច អសីតិវស្សសហស្សាយុកា មនុស្សា។ អថ មហាសត្តោ
- “និព្ពត្តិតត្ថកាលោ”តិ កាលំ បស្សិ។

តតោ ធិបំ វិលោកេន្តោ សបរិវារេ ចត្តារោ ធិបេ ឡិលោកេត្វា - “តីសុ
ធិបេសុ ពុទ្ធា ន និព្ពត្តន្តិ, ជម្ពុធិបេយេវ និព្ពត្តន្តិ”តិ ធិបំ បស្សិ។

តតោ - “ជម្ពុធិនោ នាម មហា, ធនយោជនសហស្សបរិមាណោ, កតវស្មី
នុខោ បទេសេ ពុទ្ធា និព្ពត្តន្តិ”តិ ធនំ វិលោកេន្តោ មជ្ឈិមធនំ បស្សិ។
មជ្ឈិមធនោ នាម - “បុរត្តិមាយ ធិសាយ គជ្ជុលំ នាម និគមោ”តិអាធិនា
(មហាវ. ២៥៩) នយេន វិនយេ វុត្តោវ។ សោ អាយាមតោ តីណិ យោជនសតានិ,
វិត្តារតោ អឡុតេយ្យានិ, បរិក្ខេបតោ នវយោជនសតានិតិ។ ឯតស្មិញ្ចិ បទេសេ
ពុទ្ធា បច្ចេកពុទ្ធា អគ្គសាវកា អសីតិ មហាសាវកា ចក្កវត្តិរាជានោ អញ្ញោ ច
មហេសក្ខា ខត្តិយព្រាហ្មណគហបតិមហាសាលា ឧប្បជ្ឈន្តិ។ ឥនព្វោត្ថ
ពន្ធមតី នាម នគរំ, តត្ថ មយា និព្ពត្តិតត្ថន្តិ និដ្ឋំ អគមាសិ។

តតោ កុលំ វិលោកេន្តោ - “ពុទ្ធា នាម លោកសម្មតេ កុលេ និព្ពត្តន្តិ។
ឥនានិ ច ខត្តិយកុលំ លោកសម្មតំ, តត្ថ និព្ពត្តិស្សាមិ, ពន្ធមា នាម មេ រាជា
បិតា ភវិស្សតី”តិ កុលំ បស្សិ។

តតោ មាតវំ វិលោកេន្តោ - “ពុទ្ធមាតា នាម លោលា សុរាជុត្តា ន ហោតិ,
កប្បសតសហស្សំ បូរិតចារី, ជាតិតោ បដ្ឋាយ អឧណ្ណបញ្ចសីលា ហោតិ,

អយញ្ច ពន្ធមតី នាម ទេវី ឦឡៃសា, អយំ មេ មាតា ភរិស្សតិ, “កិត្តកំ បនស្សា
អាយុ” តិ អារជ្ជន្តោ “ធនន្នំ មាសានំ ឧបរិ សត្ត ធិវសានី” តិ បស្សី។

ឥតិ ឥមំ បញ្ចមហារិលោកនំ វិលោកេត្វា “កាលោ, មេ មារិសា,
ពុទ្ធភារាយា” តិ ទេវតានំ សង្កបំ ករោន្តោ បដិញ្ចំ ទត្វា - “គច្ឆេ, តុម្កេ” តិ តា
ទេវតា ឧប្បាដេត្វា តុសិតទេវតាហិ បរិវុតោ តុសិតបុរេ នន្ទនំ ចារិសិ។
សត្តទេវលោកេសុ ហិ នន្ទនំ អត្ថិយេវ។ តត្រ នំ ទេវតា ឥតោ ចុតោ សុគតី
គច្ឆាតិ បុព្វេកតកុសលកម្មាកាសំ សារយមាណវិចរន្តិ។ សោ វំ ទេវតាហិ
កុសលំ សារយមាណាហិ បរិវុតោ តត្ថ វិចរន្តោយេវ ចរិ។

វំ ចុតោ ច ‘ចរមី’ តិ ជាតាតិ, ចុតិចិត្តំ ន ជាតាតិ។ បដិសន្ធិ គហិតាបិ
ជាតាតិ, បដិសន្ធិចិត្តមេវ ន ជាតាតិ។ “ឥមស្មី មេ ហំនេ បដិសន្ធិ គហិតា” តិ វំ
បន ជាតាតិ។ កេចិ បន ថេរា - “អារជ្ជនបរិយាយោ នាម លទ្ធិវដ្តតិ,
ទុតិយតតិយចិត្តវារេ វំ ជានិស្សតី” តិ វនន្តិ។ តិបិជកមហាសីវត្ថុរោ បន
អាហា - “មហាសត្តានំ បដិសន្ធិ ន អញ្ញោសំ បដិសន្ធិសធិសា, កោដិប្បត្តំ បន
តេសំ សតិសម្មជញ្ញំ។ យស្មា បន តេនេវ ចិត្តេន តំ ចិត្តំ ញាតុំ ន សក្កា, តស្មា
ចុតិចិត្តំ ន ជាតាតិ។ ចុតិក្ខណេបិ ‘ចរមី’ តិ ជាតាតិ។ បដិសន្ធិចិត្តំ ន ជាតាតិ។
‘អសុកស្មី មេ ហំនេ បដិសន្ធិ គហិតា’ តិ ជាតាតិ, តស្មី កាលេ
ធនសហស្សិលោកធាតុ កម្មតី” តិ។ វំ សតោ សម្មជាតោ មាតុកុច្ឆិ
ឱក្កមន្តោ បន ឯក្ខនីសតិយា បដិសន្ធិចិត្តេសុ មេត្តាបុព្វភាគស្ស
សោមនស្សសហគតញ្ញាណសម្មយុត្តអសម្ពាវិកកុសលចិត្តស្ស
សធិសមហារិចាកចិត្តេន បដិសន្ធិ គណ្ហិ។ មហាសីវត្ថុរោ បន
ឧបេក្ខាសហគតេនាតិ អាហា។ យថា ច អម្ពាភំ ភគវា, វំ សោបិ
អាសាធិបុណ្ណមាយំ ឧត្តរាសាធិនក្ខត្តេនេវ បដិសន្ធិ អគ្គហេសិ។

តនា កិរ បុរេ បុណ្ណមាយ សត្តមទិវសតោ បដ្ឋាយ វិគតសុរាជានំ
មាលាគន្ធាទិវិភូតិសម្បជំ នក្ខត្តកិឡំ អនុភវមាណ ពោធិសត្តមាតា សត្តមេ
ទិវសេ ចាតោ ឧដ្ឋាយ គន្ធានកេន នហាយិត្វា សព្ពាលង្គារិភូសិតា វរកោជនំ
ភុញ្ញិត្វា ឧចោសថង្គានិ អធិដ្ឋាយ សិរិកត្តំ បរិសិត្វា សិរិសយនេ និបន្នា និទ្ទំ
ឡិក្កមមាណ ឥទំ សុបិនំ អន្ទុស - “ចត្តារោ កិរ នំ មហារាជា នោ សយនេនេវ
សន្និ ឧក្ខិបិត្វា អនោតត្តទហំ នេត្វា នហាបេត្វា ទិព្ភវត្ថំ និវាសេត្វា ទិព្ភគន្ធមហិ
វិលិម្បេត្វា ទិព្ភបុច្ឆានិ បិឡន្ទិត្វា, តតោ អវិទូរេ រជតបព្ពតោ, តស្ស អន្តោ
កនករិមាណំ អត្ថិ, តស្មី ចាបីនតោ សីសំ កត្វា និបដ្ឋាបេសុំ។ អថ ពោធិសត្តោ
សេតវរវារណោ ហុត្វា តតោ អវិទូរេ ឯកោ សុវណ្ណបព្ពតោ, តត្ថ ចរិត្វា តតោ
ឡិរុយ្ហ រជតបព្ពតំ អភិរុហិត្វា កនករិមាណំ បរិសិត្វា មាតវំ បទក្ខិណំ កត្វា
ទក្ខិណាបស្សំ ជាលេត្វា កុច្ឆិ បរិជ្ជសទិសោ អហោសិ”។

អថ បពុទ្ធា ទេវី តំ សុបិនំ រញ្ជោ អាហេចសិ។ រាជាវិភាតាយ រត្តិយា
ចតុសដ្ឋមត្ត ព្រាហ្មណាចាមោក្ខេ បក្កោសាបេត្វា ហរិត្វបលិត្វាយ
លាជាធីហិ កតមផ្តលសក្ការាយ ភូមិយា មហារហានិ អាសនានិ បញ្ញាបេត្វា
តត្ថ និសិន្នានំ ព្រាហ្មណានំ សប្បិមធុសក្ករាភិសន្ន្ទតស្ស វរចាយាសស្ស
សុវណ្ណរជតចាតិយោ បូរេត្វា សុវណ្ណរជតចាតិហោវ បដិកុដ្ឋិត្វា អនាសិ,
អញ្ជេហិ ច អហាតវត្ថកបិលគារីធានាធីហិ នេសំ សន្តប្បេសិ។ អថ នេសំ
សព្ពកាមសន្តប្បិតានំ តំ សុបិនំ អាហេចត្វា - “កី ភវិស្សតិ”តិ បុច្ឆិ។
ព្រាហ្មណា អាហំសុ - “មា ចិន្តយិ, មហារាជ, ទេវិយា តេ កុច្ឆិម្ហិ គព្ពោ
បតិដ្ឋិតោ, សោ ច ខោ បុរិសគព្ពោ ន ឥត្ថិគព្ពោ, បុត្តោ តេ ភវិស្សតិ។ សោ សចេ
អគារំ អជ្ឈាវសិស្សតិ, រាជា ភវិស្សតិ ចក្កវត្ថី។ សចេ អគារា និក្ខម្ម
បព្ពជិស្សតិ, ពុទ្ធា ភវិស្សតិ លោកេវិវដ្តច្ឆនោ”តិ។ អយំ តាវ - “មាតុកុច្ឆិ
ឡិក្កមី”តិ ឯត្ថ វណ្ណានាក្កមោ។

អយមេត្ត ធម្មតាតិ អយំ ឯត្ថ មាតុកុច្ឆិឡិក្កមនេ ធម្មតា, អយំ សភាវោ,
អយំ និយាមាតិ វុត្ថំ ហោតិ។ និយាមោ ច នាមេស កម្មនិយាមោ, ឧតុនិយាមោ,
ពីជនិយាមោ, ចិត្តនិយាមោ, ធម្មនិយាមាតិ បញ្ចវិដោ (ធរ. ស. អដ្ឋ. ៤៩៨)។

តត្ថ កុសលស្ស ឥដ្ឋវិចាកទានំ, អកុសលស្ស អនិដ្ឋវិចាកទានន្តិ អយំ
កម្មនិយាមោ។ តស្ស ទីបនត្ថំ - “ន អន្តលិក្ខេ” តិ (ឧ. ចា. ១២៧) គាថាយ វុត្ថុនិ
វុត្ថុញ្ញានិ។ អបិច ឯកា កិរ ឥត្ថី សាមិកេន សទ្ធិ ភណ្ឌិត្វា ឧត្តន្តិត្វា មរិតុកាមា
វដ្ឋចាសេ ភីរំ បវេសេសិ។ អញ្ញាតរោ បុរិសោ វាសី និសេន្តោ តំ ឥត្ថិកម្មំ ទិស្វា វដ្ឋុ
និទ្ទតុកាមោ - “មា ភាយិ, មា ភាយិ” តិ តំ សមស្សាសេន្តោ ឧបដាវិ។ វដ្ឋុ
អាសីរិសោ ហុត្វា អដ្ឋាសិ។ សោ ភីតោ បលាយិ។ ឥតរា តត្ថេវ មរិ។ ឯវមាទិនិ
ចេត្ត វុត្ថុនិ ទស្សេត្តញ្ញានិ។

តេសុ តេសុ ជនបទេសុ តស្មី តស្មី កាលេ ឯកប្បហារេនេវ វុត្តានំ
បុប្ផជលគហណាទីនិ, វាតស្ស វាយនំ អវាយនំ, អាតបស្ស តិក្ខតា មន្ទតា,
ទេវស្ស វស្សនំ អវស្សនំ, បទុមាទំ ទិវា វិកសនំ វត្ថី មិលាយនន្តិ ឯវមាទិ
ឧតុនិយាមោ។

យំ បនេតំ សាលីពីជតោ សាលីជលមេវ, មជ្ជរតោ មជ្ជរសំយេវ, តិក្ខតោ
តិក្ខរសំយេវ ជលំ ហោតិ, អយំ ពីជនិយាមោ។

បុរិមា បុរិមា ចិត្តចេតសិកា ធម្មា បច្ឆិមាទំ បច្ឆិមាទំ ចិត្តចេតសិកាទំ
ធម្មាទំ ឧបនិស្សយបច្ឆយេន បច្ឆយោតិ ឯវំ យទេតំ ចក្កវិញ្ញាណាទីនំ អនន្តរា
សម្បជិច្ឆនាទីនំ និព្វត្តនំ, អយំ ចិត្តនិយាមោ។

យា បនេសា ពោធិសត្តានំ មាតុកុច្ឆិឡិក្កមនាទីសុ
ទសសហស្សិលោកធាតុកម្មនាទីនំ បវត្ថិ, អយំ ធម្មនិយាមោ នាម។ តេសុ

ឥឡូវ ធម្មនិយាម អធិប្បត្តិ តស៊ូ តម្រូវ ទស្សនៈ ធម្មតា ឯសា
ភិក្ខុវេទិកា អាទិមាហ។

១៨. តត្ថ កុដ្ឋិ ឌីក្ខមតីតិ ឯត្ថ កុដ្ឋិ ឌីក្ខន្តោ ហោតីតិ អយមេវត្ថោ។ ឌីក្ខន្តោ
ហិ តស្មី ឯវំ ហោតិ, ន ឌីក្ខមមាណេ។ អប្បមាណោតិ វុឌ្ឍិប្បមាណោ, វិបុលោតិ
អត្ថោ។ ឧទ្យានោតិ តស្សេវ វេវចនំ។ ឧទ្យានានិ ឧទ្យានានិ ខាទនីយានិ
ខាទនីតិអាទីសុ (ម. និ. ១.៣៩៩) ហិ មធ្យំ ឧទ្យានន្តិ វុត្ថំ។ ឧទ្យានាយ ខលុ កវំ
វច្ឆាយនោ សមណំ គោតមំ បសំសាយ បសំសតីតិអាទីសុ (ម. និ. ១.២៨៨)
សេដ្ឋំ ឧទ្យានន្តិ វុត្ថំ។ ឥឡូវ បន្តិវិបុលំ អធិប្បត្តិ។ ទេវានំ ទេវានុភាវន្តិ ឯត្ថ ទេវានំ
អយមានុភាវោ និវត្តវត្តស្ស បកា ទ្វាទសយោជនានិ ជរតិ, តថា សរីរស្ស, តថា
អលង្ការស្ស, តថា វិមានស្ស, តំ អតិក្ខមិត្វាតិ អត្ថោ។

លោកន្តិកាតិ តិណ្ណំ តិណ្ណំ ចក្កវាឡានំ អន្តរា ឯកេកោ លោកន្តិកោ
ហោតិ, តិណ្ណំ សកដចក្កានំ វា តិណ្ណំ បត្តានំ វា អញ្ញមញ្ញំ អាហាច្ច បឋិតានំ
មជ្ឈេ ឌីកាសោ វិយ។ សោ បន លោកន្តិកនិរយោ បរិមាណតោ
អជ្ឈយោជនសហស្សោ ហោតិ។ អយាតិ និច្ចរិវជា។ អសំវុតាតិ ហេដ្ឋាបិ
អប្បតិដ្ឋា។ អន្តរាភាតិ តមក្ខតា។ អន្តរាភាតិមិសាតិ
ចក្កវិញ្ញាណុប្បត្តិនិវរណតោ អន្តរាភាតិមិសេន សមដ្ឋាគតា។ តត្ថ
កិវ ចក្កវិញ្ញាណំ ន ជាយតិ។ ឯវំ មហិទ្ធិកាតិ ចន្ទិមស្វរិយា កិវ
ឯកប្បហារេនេវ តីសុ ធិបេសុ បញ្ញាយន្តិ, ឯវំ មហិទ្ធិកា។ ឯកេកាយ ធិសាយ
នវ នវ យោជនសតសហស្សានិ អន្តរាភាវំ វិធមិត្វា អាហោកំ ទស្សន្តិ,
ឯវំ មហានុភាវា។ អាភាយ នានុភោន្តិ អត្តនោ បកាយ នប្បហោន្តិ។ តេ កិវ
ចក្កវាឡបព្ពតស្ស វេមជ្ឈេន វិចារន្តិ, ចក្កវាឡបព្ពតញ្ច អតិក្ខម
លោកន្តិកនិរយា។ តស្មា តេ តត្ថ អាភាយ នប្បហោន្តិ។

យេបី តត្ថ សត្តាតិ យេបី តស្មី លោកន្តរិកមហានិរយេ សត្តា ឧប្បន្នា។ ក៏
បន កម្មំ កត្វា តត្ថ ឧប្បន្នន្តិទិ។ ភារិយំ ធារុណំ មាតាបិតុនំ
ធម្មិកសមណាព្រាហ្មណានញ្ច ឧបរិ អបរាធំ, អញ្ញញ្ច ទិវសេ ទិវសេ
ចាណាវធានិសាហសិកកម្មំ កត្វា ឧប្បន្នន្តិ, តម្កបណ្ឌិទីបេ
អភយោរោគោគោរោធយោវិយ។ តេសំ អត្តភារោ តិការុតិកោ ហោតិ,
វគ្គលីនំវិយ ទីយនទា ហោន្តិ។ តេ វុក្ខេ វគ្គលីយោវិយ នទេហិ ចក្កវាឡបត្តតេ
លគ្គន្តិ។ យទា សំសប្បន្តា អញ្ញមញ្ញស្ស ហត្ថចាសំ គតា ហោន្តិ, អថ “ភក្ខោ
នោលន្ទោ” តិ មញ្ញមាតា តត្ថ វាវជាវិបរិវត្តិត្វា លោកសន្ធារកឧទកេ បតន្តិ,
វាតេ បហារន្តេបិ មធុកដលានិវិយ និដ្ឋិត្វា ឧទកេ បតន្តិ, បតិភមត្តាវ
អច្ឆន្តទាវេ ឧទកេ បិដ្ឋបិណ្ឌិវិយ វិលីយន្តិ។

អញ្ជេបិ កិរ ភោ សន្តិ សត្តាតិ ភោ យថា មយំ មហាទុក្ខំ អនុភវាម, វេ
អញ្ជេ កិរ សត្តាបិ ឥមំ ទុក្ខមនុកវនត្ថាយ ឥធូបបន្ទាតិ តំ ទិវសំ បស្សន្តិ។ អយំ
បន ឱកាសោ ឯកយាគុចានមត្តម្បិ ន តិដ្ឋតិ, អច្ឆរាសង្ឃាជមត្តមេវ
វិជ្ជោកាសោវិយ និច្ឆរិត្វា - “កី ឥទ” ន្តិ កណ្ឌាន្តានំយេវ អន្តរឆាយតិ។
សង្កម្មតីតិ សមន្តតោ កម្មតិ។ ឥតរទ្ធយំ បុរិមបទស្សេវ វេវចនំ។ បុន
អប្បមាលោកា ចាតិអាទិ និកមនត្ថំ វុត្ថំ។

១៩. ចត្តារោ នំនេវបុត្តា ចាតុទ្ធិសំ រក្ខាយ ឧបគច្ឆន្តិទិ ឯត្ថ ចត្តារោតិ
ចតុន្នំ មហារាជានំ វសេន វុត្ថំ។ ទសសហស្សចក្កវាឡេសុ បន ចត្តារោ ចត្តារោ
កត្វា ចត្តាលីសសហស្សានិ ហោន្តិ។ តត្ថ ឥមស្មី ចក្កវាឡេ មហារាជានោ
ខត្តហត្ថា ពោធិសត្តស្ស អារក្ខត្ថាយ ឧបគច្ឆា សិរិគព្ពំ បរិដ្ឋា, ឥតវេ
គព្ពន្ធារតោ បដ្ឋាយ អវុទ្ធកេ បំសុបិសាចកាទិយក្ខតណោ បដិក្កមាបេត្វា
យាវ ចក្កវាឡា អារក្ខំ គណ្ឌីសុ។

ក៏មត្តាយ បនាយំ រក្ខា? ននុ បដិសន្ធិក្ខណោ កលលកាលតោ បដ្ឋាយ
សចេបិ កោដិសតសហស្សមារា កោដិសតសហស្សសិនេរុំ ឧត្តិបិទ្វា
ពោធិសត្តស្ស វា ពោធិសត្តមាតុយា វា អន្តរាយ ករណត្ថំ អាគន្ធយ្យំ, សព្វេ
អន្តរា អន្តរាយេយ្យំ។ វុត្តម្មិ ចេតំ ភគវតា វុហិវុប្បាធរត្ថស្មី - “អដ្ឋានមេតំ,
ភិក្ខុវេ, អនវកាសោ, យំ បរុបក្កមេន តថាគតំ ជីវិតា វោរោបេយ្យ។
អនុបក្កមេន, ភិក្ខុវេ, តថាគតា បរិនិព្វាយន្តិ។ គច្ឆប, តុម្ពេ ភិក្ខុវេ, យថាវិហារំ,
អរក្ខិយា, ភិក្ខុវេ តថាគតា”តិ (ចូឡវ. ៣៤១)។ ឯវមេវ, តេន បរុបក្កមេន ន
តេសំ ជីវិតន្តរាយោ អត្ថិ, សន្តិ ខោ បន អមនុស្សា វិរូទា ទុទ្ធសិកា ភេរវរូទា
មិគបក្ខិនោ, យេសំ រូបំ វា ទិស្វា សទ្ធិំ វា សុត្វា ពោធិសត្តមាតុ ភយំ វា សន្តាសោ
វា ឧប្បន្នេយ្យ, តេសំ និវារណត្ថាយ រក្ខំ អគ្គហេសុំ។ អបិច ពោធិសត្តស្ស
បុញ្ញតេជេន សញ្ញាតការវា អត្តនោ ការវចោទិតាបិ តេ ឯវមកំសុ។

ក៏ បន តេ អន្តោគព្ភំ បរិសិទ្ធា បិតា ចត្តារោ មហារាជាណោ ពោធិសត្តស្ស
មាតុយា អត្តានំ ទស្សន្តិ, ន ទស្សន្តិតិ?
នហានមណ្ឌានភោជនាទិសវីរ កិច្ចកាលេ ន ទស្សន្តិ, សិរិកព្ភំ បរិសិទ្ធា
វរសយនេ និបន្នកាលេ បន ទស្សន្តិ។ តត្ថ កិញ្ញាបិ អមនុស្សទស្សនំ នាម
មនុស្សនំ សប្បជិកយំ ហោតិ, ពោធិសត្តស្ស មាតា បន អត្តនោ ចេវ បុត្តស្ស
ច បុញ្ញានុភាវេន តេ ទិស្វា ន ភាយតិ, បកតិអន្តេបុរចាលកេសុ វិយ អស្សា
ឯតេសុ ចិត្តំ ឧប្បន្នតិ។

២០. បកតិយា សីលវតីតិ សភាវេនេវ សីលសម្បជ្ជា។ អនុប្បន្នេ កិវ ពុទ្ធ
មនុស្សា តាបសបរិព្ពាជកានំ សន្តិកេ វុទ្ធិទ្វា ឧក្កជិកំ និសីទិទ្វា សីលំ គណ្ណាតិ។
ពោធិសត្តមាតាបិ កាលធម្មិលស្ស ឥសិនោ សន្តិកេ សីលំ គណ្ណាតិ។
ពោធិសត្តេ បន កុច្ឆិគតេ អញ្ញស្ស ចាទមូលេ និសីទិតុំ នាម ន សក្កា,

សមាធាសនេ និសីទិត្វា គហិតសីលម្បិ អាវជ្ជនករណមត្តំ ហោតិ។ តស្មា
សយមេវ សីលំ អគ្គហេសីតិ វុត្តំ ហោតិ។

២០. បុរិសេស្វតិ ពោធិសត្តស្ស បិទរំ អាទិ កត្វា កេសុចិ មនុស្សេសុ
បុរិសាធិប្បាយចិត្តំ នុប្បជ្ជតិ។ ពោធិសត្តមាតុរូបំ បន កុសលា សិប្បិកា
ចោត្តកម្មាធិសុបិ កាតុំ ន សក្កោន្តិ។ តំ ទិស្វា បុរិសស្ស រាគោ នុប្បជ្ជតីតិ ន
សក្កា វុត្តំ, សេច បន តំ វត្ថុចិត្តោ ឧបសង្កមិតុកាមោ ហោតិ, ចាទា ន វហន្តិ,
ទិព្វសង្ខលីកា វិយ ពជ្ឈន្តិ។ តស្មា “អនតិក្កមនីយា” តិអាទិ វុត្តំ។

២២. បញ្ចន្ធិ កាមគុណានន្តិ បុព្វេ កាមគុណាបសញ្ញាតន្តិ ឥមិនា
បុរិសាធិប្បាយវសេន វត្ថុបដិក្ខេចោ កតោ, ឥធ អាវម្មណាប្បដិលាភោ
ទស្សិតោ។ តទា កិរ ទេវីយា ឯវរូចោ បុត្តោ កុច្ឆិ ឧបបន្នោតិ សុត្វា សមន្តតោ
រាជានោ មហាគ្យអាភរណាត្វិយាធិវសេន បញ្ចាទ្វារាវម្មណាវត្ថុភូតំ បណ្ណាការំ
បេសេន្តិ។ ពោធិសត្តស្ស ច ពោធិសត្តមាតុ ច កតកម្មស្ស ឧស្សន្នត្វា
លាភសក្ការស្ស បមាណាបរិច្ឆេទោ នត្ថិ។

២៣. អកិលន្តកាយាតិ យថា អញ្ញា ឥត្ថិយោ គព្ពភារេន កិលមន្តិ
ហត្ថចាទា ឧទុមាតតាធិនិ ចាបុណន្តិ, ឯវំ តស្សា កោចិ កិលមថោ នាហោសិ។
តិរោកុច្ឆិគតន្តិ អន្តោកុច្ឆិគតំ។ បស្សតីតិ កលលាទិកាលំ អតិក្កមិត្វា
សញ្ញាតអង្គបច្ឆង្គអហីនិទ្រិយភារំ ឧបគតំយេវ បស្សតិ។ កិមត្ថំ បស្សតិ?
សុខវាសត្ថំយេវ។ យថេវ ហិ មាតា បុត្តេន សទ្ធិ និបន្នា វា និសិទ្ធា វា - “ហត្ថំ
វាស្ស ចាទំ វា ឱលម្ពន្តំ ឧត្តិបិត្វា សណ្ឋាបេស្សមី” តិ សុខវាសត្ថំ បុត្តំ
ឱលោកេតិ, ឯវំ ពោធិសត្តមាតាបិ យំ តំ មាតុ ឧដ្ឋានគមនបរិវត្តននិសង្ខាធិសុ
ឧណ្ហាសីតលោណីកតិ ត្ថកកដុកាហារា អដ្ឋោហារណាកាលេសុ ច គព្ពស្ស
ទុក្ខំ ឧប្បជ្ជតិ, “អត្ថិ នុចោ មេ តំ បុត្តស្ស” តិ សុខវាសត្ថំ ឱលោកយមាទា

បល្ល័ង្ក អាភូជិត្វា និសិទ្ធិ ពោធិសត្តំ បស្សតិ។ យថា ហិ អញ្ញោ អន្តោកុច្ឆិតតា
បក្កាសយំ អវត្តវិត្វា អាមាសយំ ឧក្កិបិត្វា ឧនបដលំ បិដ្ឋិតោ កត្វា
បិដ្ឋិកណ្ណាកំ និស្សាយ ឧក្កជិកំ ទ្វិសុ មុដ្ឋិសុ ហនុកំ វេបេត្វា ទេវេ វស្សន្តេ
រុក្ខសុសិរេ មក្កជាវិយ និសីទន្តិ, ន ឯវំ ពោធិសត្តោ, ពោធិសត្តោ បន
បិដ្ឋិកណ្ណាកំ បិដ្ឋិតោ កត្វា ធម្មាសនេ ធម្មកថិកោវិយ បល្ល័ង្ក អាភូជិត្វា
បុរត្តាភិមុខោ និសីទតិ។ បុព្វេកតកម្មំ បនស្សា វត្ថុំ សោធនិ, សុទ្ធេ វត្ថុម្ហិ
សុខុមច្ឆវិលក្ខណំ និព្វត្តតិ។ អថ នំ កុច្ឆិតោ បដិច្ចាទេតុំ ន សក្កោតិ,
ឌីលោកេន្តិយា ពហិបិតោវិយ បញ្ញាយតិ។ តមត្ថំ ឧបមាយ វិភាវេន្តោ ភគវា
សេយ្យថាបីតិអាធិមាហ។ ពោធិសត្តោ បន អន្តោកុច្ឆិតតោ មាតរំ ន បស្សតិ។
ន ហិ អន្តោកុច្ឆិយំ ចក្ខុវិញ្ញាណំ ឧប្បជ្ឈតិ។

២២. កាលង្គរោតីតិ ន វិជាតភាវបច្ចយា, អាយុបរិក្ខយេនេវ។
ពោធិសត្តេន វសិតជ្ជានញ្ចិ ចេតិយកុជិសទិសំ ហោតិ, អញ្ញោសំ
អបរិភោគារហំ, ន ច សក្កា ពោធិសត្តមាតរំ អបនេត្វា អញ្ចំ
អគ្គមហេសីជ្ជានេ វេបេតុន្តិ តត្ថកំយេវ ពោធិសត្តមាតុ អាយុប្បមាណំ
ហោតិ, តស្មា តទា កាលង្គរោតិ។ កតវស្មី បន វយេ កាលំ ករោតីតិ?
មជ្ឈិមវយេ។ បឋមវយស្មិញ្ចិ សត្តានំ អត្តភាវេ ធន្តរាគោ ពលវា ហោតិ, តេន
តទា សញ្ញាតគញ្ញា ឥត្ថិ គព្ពំ អនុវត្តិតុំ ន សក្កោតិ, គព្ពោ ពហ្វាពាធា ហោតិ។
មជ្ឈិមវយស្ស បន ទ្វេកោដ្ឋាសេ អតិក្កម្ម តតិយេ កោដ្ឋាសេ វត្ថុវិសទំ
ហោតិ, វិសទេ វត្ថុម្ហិ និព្វត្តទារកា អរោគា ហោន្តិ, តស្មា ពោធិសត្តមាតាបិ
បឋមវយេ សម្បត្តិ អនុភវិត្វា មជ្ឈិមវយស្ស តតិយេ កោដ្ឋាសេ វិជាយិត្វា
កាលំ ករោតីតិ អយមេត្ត ធម្មតា។

២៥. នវ វា ធន វា តិ ឯ ត្ថ វា ស ទ្ធី ស្ស វិ ក ប្ប ន វ សេ ន ស ត្ថ វា អ ជ្ជ វា
ឯ កា ធន វា ឆ្វា ធន វា តិ ឯ វ មា ធី នំ ស ង្គ ហោ វេ ទិ ត ញោ ។ ត ត្ថ ស ត្ថ មា ស ជា តោ
ជីវ តិ, សី តុ ល្លា ក្ខ មោ ប ន ន ហោ តិ ។ អ ជ្ជ មា ស ជា តោ ន ជីវ តិ, អ វ សេ សា ជីវ ត្ថិ ។

២៦. ទេ វា ប ឋ មំ ប ជិ ក្ក ល្លា ត្ថិ ទី ណា ស វា សុ ទ្ធា វា ស ព្រ ហ្ម នោ
ប ជិ ក្ក ល្លា ត្ថិ ។ ក មំ ប ជិ ក្ក ល្លា ត្ថិ? “សូ តិ វេ សំ គ ល្លា ត្វា” តិ ឯ កេ ។ តំ ប ន
ប ជិ ក្ខិ បិ ត្វា ឥ ទំ វុ ត្ថំ - ‘ត ទា ពោ ធិ ស ត្ថ មា តា សុ វ ល្លា ខ ច តំ វុ ត្ថំ និ វា សេ ត្វា
ម ជ្ជ ក្ខិ ស ធិ សំ ទុ ក្ខ ល ប ជំ យាវ ចា ធន្តា ចារុ បិ ត្វា អ ជ្ជា សិ ។ អ ថ ស្ស
ស ល្ល ហុ ក ក ត្ត វុ ជ្ជា នំ អ ហោ សិ, ធម ក រ ណ តោ ឧ ទ ក ធិ ក្ខ ម ន ស ធិ សំ ។ អ ថ តេ
ប ក តិ ព្រ ហ្ម វេ សេ នេវ ឧ ប ស ង្គ មិ ត្វា ប ឋ មំ សុ វ ល្លា ជា លេ ន ប ជិ ក្ក ហេ សុំ ។ តេ សំ
ហ ត្ថ តោ ច ត្តា រោ ម ហា រា ជា នោ អ ជិ ន ប្ប វេ ណិ យា ប ជិ ក្ក ហេ សុំ ។ ត តោ
ម នុ ស្ស ទុ ក្ខ ល បុ ម្ព ជ កេ ន ប ជិ ក្ក ហេ សុំ ។ តេ ន វុ ត្ថំ - “ទេ វា ប ឋ មំ ប ជិ ក្ក ល្លា ត្ថិ,
ប ច្ឆា ម នុ ស្ស” តិ ។

២៧. ច ត្តា រោ នំ ទេវ បុ ត្តា តិ ច ត្តា រោ ម ហា រា ជា នោ ។ ប ជិ ក្ក ហេ ត្វា តិ
អ ជិ ន ប្ប វេ ណិ យា ប ជិ ក្ក ហេ ត្វា ។ ម ហេ ស ក្លោ តិ ម ហា តេ ជា ម ហា យ សោ
ល ក្ខ ណា ស ម្ប ឆោ ។

២៨. វិ ស ទោវ និ ក្ខ ម តី តិ យ ថា អ ញ្ញេ ស ត្តា យោ និ ម គ្គេ ល ក្ក ត្តា ភ ក្ក វិ ភ ក្កា
និ ក្ខ ម ត្ថិ, ន ឯ វំ និ ក្ខ ម តិ, អ ល ក្លោ ហុ ត្វា និ ក្ខ ម តី តិ អ ត្ថោ ឧ ទេ នា តិ ឧ ទ កេ ន ។
កេ ន ចិ អ សុ ចិ នា តិ យ ថា អ ញ្ញេ ស ត្តា ក ម្ម ជ វា តេ ហិ ឧ ទ្ធិ ចា ទា អ ធា សិ រា
យោ និ ម គ្គេ ប ក្ខិ ត្តា ស ត ចា វិ សំ ន វ ក ប ចា តំ ប ត ត្តា វិ យ, តា ឡ ប្ឌិ ទ្ធន
និ ក្ខ ឡិ យ មា នា ហ តី វិ យ ម ហា ទុ ក្ខំ អ នុ ភ វ ត្តា នា នា អ សុ ចិ ម ក្ខិ តាវ និ ក្ខ ម ត្ថិ,
ន ឯ វំ ពោ ធិ ស ត្តោ ។ ពោ ធិ ស ត្ថ ញ្ញិ ក ម្ម ជ វា តា ឧ ទ្ធិ ចា ទំ អ ធា សិ វំ កា តុំ ន
ស ក្លោ ត្ថិ ។ សោ ធម្មា ស ន តោ ឡិ ត រ ត្តោ ធម្ម ក ថិ កោ វិ យ, និ ស្សេ ណី តោ ឡិ ត រ ត្តោ

បុរិសោរិយ ច ទ្វេ ហត្ថេ ច ទ្វេ ចានេ ច បសារេត្វា បិតកោវ មាតុកុច្ឆិសម្ពវេន
កេនចិ អសុចិនា អមគ្គិកោវ និក្ខមតិ។

ឧទកស្ស ឆារាតិ ឧទកវដ្តិយោ។ តាសុ សីតា សុវណ្ណាកជាហេ បតតិ
ឧណ្ណា រជតកជាហេ។ ឥធិញ្ច បថវិតលេ កេនចិ អសុចិនា អសម្មិស្សំ តេសំ
ចានីយបរិភោជនីយឧទកញ្ចោវ អញ្ញេហិ អសាធារណំ កីឡាឧទកញ្ច ធស្សេតុ
វុត្តំ, អញ្ញស្ស បន សុវណ្ណារជតយដេហិ អាហរិយមានឧទកស្ស ចេវ
ហំសវត្ថុកាធិចោក្ខរណីគតស្ស ច ឧទកស្ស បរិច្ឆេទោ នត្ថិ។

៣១. សម្មតិជាតោតិ មុហុត្ថជាតោ។ ចាឡិយំ បន មាតុកុច្ឆិកោ
និក្ខន្ធមត្តោរិយ ធស្សិកោ, ន ឯវំ ធម្មត្ថំ។ និក្ខន្ធមត្តញ្ចំ នំ បឋមំ ព្រហ្មានោ
សុវណ្ណាលេន បដិគ្គណ្ឌីសុ, តេសំ ហត្ថតោ ចត្តារោ មហារាជានោ
អជិនប្បវេណីយា, តេសំ ហត្ថតោ មនុស្សា ទុក្ខលបុម្ភដកេន។ មនុស្សានំ
ហត្ថតោ មុច្ឆិកា បថវិយំ បតិដ្ឋិតោ។ សេតម្ហិ ធរត្ថ អនុធារិយមានតិ
ធិព្ភសេតច្ឆត្ថ អនុធារិយមានម្ហិ។ ឯត្ថ ច ធរត្ថស្ស បរិវារានិ ខត្តាធិនិ បញ្ច
រាជកកុដភណ្ឌានិបិ អាគតានេវ។ ចាឡិយំ បន រាជគមនេ រាជារិយ ធរត្ថមេវ
វុត្តំ។ តេសុ ធរត្ថមេវ បញ្ញាយតិ, ន ធរត្ថគ្គាហាកោ។ តថា
ខត្តតាលវណ្ណោមោវហត្ថកវាឡិពីជនីឧណ្ឌីសមត្តាយេវ បញ្ញាយន្តិ, ន តេសំ
គាហកា។ សញ្ញានិ កិវ តានិ អធិស្សមាន្យចា ទេវតា គណ្ឌីសុ។ វុត្ថញ្ចោតំ -

“អនេកសាខញ្ច សហស្សមណ្ឌលំ,
ធរត្ថំ មរុ ធារយុមន្តលិក្ខេ;
សុវណ្ណឧណ្ណារិបតន្តិ ចាមរា,
ន ធិស្សវេ ចាមរធរត្ថគាហកា”តិ។ (សុ. និ. ៦៨៣);

សព្វា ច ទិសាតិ ឥទំ សត្តបទីវីតិហារូបរិ បិតស្ស វិយ
សព្វទិសានុវិលោកនំ វុត្តំ, ន ខោ បនេវំ ទដ្ឋព្ពំ។ មហាសត្តោ ហិ មនុស្សនំ
ហត្ថតោ មុច្ឆិត្វា បឋវីយំ បតិជ្ជិតោ បុរត្តិមំ ទិសំ ឡិលោកេសិ។ អនេកានិ
ចក្កវាឡសហស្សានិ ឯកផ្គុលានិ អហោសុំ។ តត្ថ ទេវមនុស្ស គន្ធមាលាទីហិ
បូជយមាណា - “មហាបុរិស, ឥធ តុម្ពេហិ សទិសោបិ នត្ថិ, កុតោ ឧត្តរិតរោ” តិ
អាហំសុ។ ឯវំ ចតស្សោ ទិសា, ចតស្សោ អនុទិសា, ហេដ្ឋា, ឧបរីតិ ទស ទិសា
អនុវិលោកេត្វា អត្តនា សទិសំ អទិស្វា - “អយំ ឧត្តរា ទិសា” តិ ឧត្តរាភិមុខោ
សត្តបទីវីតិហារេន អគមាសីតិ ឯវមេត្ថ អត្តោ វេទិតញោ។ អាសភិក្ខុ ឧត្តមំ។
អត្តោតិ គុណេហិ សព្វបឋមោ។ ឥតរាជ ទ្វេ បទានិ ឯតស្សេវ វេវចនានិ។
អយមន្តិមា ជាតិ, នត្ថិ ទានិ បុណ្ណរោតិ បទទ្វយេន ឥមស្មី អត្តភារេ បត្តព្ពំ
អរហន្តំ ព្យាកាសិ។

ឯត្ថ ច សមេហិ ចាទេហិ បឋវីយា បតិជ្ជានំ ចតុវិទ្ធិចាទបដិលាភស្ស
បុព្វនិមិត្តំ, ឧត្តរាភិមុខភារោ មហាជនំ អន្លោត្តរិត្វា អភិភវិត្វា គមនស្ស
បុព្វនិមិត្តំ, សត្តបទគមនំ សត្តពោជ្ឈង្គវតនបដិលាភស្ស បុព្វនិមិត្តំ,
ទិព្វសេតច្ឆត្តធារណំ វិមុត្តិវរេនត្តបដិលាភស្ស បុព្វនិមិត្តំ,
បញ្ចារជកកុដភណ្ឌានំ បដិលាភោ បញ្ចាហិ វិមុត្តិហិ វិមុច្ឆនស្ស បុព្វនិមិត្តំ,
សព្វទិសានុវិលោកនំ អនាវរណាញាណបដិលាភស្ស បុព្វនិមិត្តំ,
អាសភិវាចាកាសនំ អប្បជីវត្តិយធម្មចក្កប្បវត្តនស្ស បុព្វនិមិត្តំ, “អយមន្តិមា
ជាតិ” តិ សីហនាទោ អនុចាទិសេសាយ និព្វានធាតុយា បរិនិព្វានស្ស
បុព្វនិមិត្តន្តិ វេទិតព្ពំ។ ឥមេ វារា ចាឡិយំ អាគតា, សម្ពហុលវារោ បន នាគតោ,
អាហរិត្វា ទីបេតញោ។

មហាបុរិសស្ស ហិ ជាតទិវសេ ធនសសហស្សិលោកធាតុ កម្មី។
ធនសសហស្សិលោកធាតុម្ហិ ទេវតា ឯកចក្កវាឡេ សន្និបតីសុ។ បឋមំ ទេវា
បដិគ្គណ្ហីសុ, បច្ឆា មនុស្សា។ តន្តិពន្ធវីណា ចម្ពុពន្ធកេរិយោ ច កេនចិ
អវាទិតា សយមេវ វជ្ជីសុ។ មនុស្សានំ អនុពន្ធនាទិនិ ខណ្ឌាខណ្ឌំ ជិដ្ឋីសុ។
សព្វរោគា រូបសមីសុ, អម្ហិលេន ឆោតតម្កមលំ វិយ វិគច្ឆីសុ។ ជច្ឆន្ទា រូចានិ
បស្សីសុ។ ជច្ឆតិរា សទ្ធិំ សុណីសុ។ បីឋសប្បី ជវសម្បជ្ជា អហោសុំ។
ជាតិជន្មានម្បី ឯឡមូតានំ សតិ បតិជ្ជាសិ។ វិទេសបក្ខន្ធា នាវា សុបដ្ឋនំ
ចាបុណីសុ។ អាកាសជ្ជកក្កមជ្ជករតនានិ សកតេជាកាសិតានិ អហោសុំ។
វេរិនោ មេត្តចិត្តំ បដិលភីសុ។ អវិចិម្ហិ អត្ថិ និព្វាយិ។ លោកន្តវេសុ អាលោកោ
ឧទចាទិ។ នទីសុ ជលំ នប្បវត្តតិ។ មហាសមុទ្ទេ មធុរសំ ឧទកំ អហោសិ។
វាតោ ន វាយិ។ អាកាសបព្ពតរុក្ខតតា សកុណា ភស្សិត្វា បថវិគតា
អហោសុំ។ ចន្ទោ អតិវិរោចិ។ សូរិយោ ន ឧណ្ហោ, ន សីតលោ, និម្មលោ
ឧតុសម្បជ្ជោ អហោសិ។ ទេវតា អត្តនោ អត្តនោ វិមានទ្វារេ ឋត្វា
អន្ទោជនសេឡនចលុក្ខេចាទិហិ មហាកិឡកំ កិឡីសុ។
ចាតុធិបិ កមហាមេឃោ វស្សិ។ មហាជនំ នេវ ឧទា ន បិចាសា បីឡេសិ។
ទ្វារកវាជានិ សយមេវ វិវរីសុ។ បុប្ផបគដលូបតា រុក្ខា បុប្ផដលានិ គណ្ហីសុ។
ធនសសហស្សិលោកធាតុ ឯកទ្ធិជមាលា អហោសិ។

តត្រាបិ ធនសសហស្សិលោកធាតុកម្មោ សព្វញ្ញតញ្ញាណបដិលាភស្ស
បុព្វនិមិត្តំ។ ទេវតានំ ឯកចក្កវាឡេ សន្និចាតោ ធម្មចក្កប្បវត្តនកាលេ
ឯកប្បហារេនេវ សន្និបតីត្វា ធម្មំ បដិគ្គណ្ហានស្ស បុព្វនិមិត្តំ។ បឋមំ ទេវតានំ
បដិគ្គហណំ ចតុន្នំ រូចាវចរជ្ឈានានំ បដិលាភស្ស បុព្វនិមិត្តំ។ បច្ឆា មនុស្សានំ
បដិគ្គហណំ ចតុន្នំ អរូចាវចរជ្ឈានានំ បដិលាភស្ស បុព្វនិមិត្តំ។ តន្តិពន្ធវីណានំ
សយំ វជ្ជនំ អនុបុព្វវិហារបដិលាភស្ស បុព្វនិមិត្តំ។ ចម្ពុពន្ធកេរីនំ វជ្ជនំ

មហាតិយា ធម្មតេរិយា អនុស្សាវនស្ស បុព្វនិមិត្តំ។ អន្តពន្ធនាទីនំ ធនោ
អស្មិមានសមុទ្ទេនស្ស បុព្វនិមិត្តំ។ មហាជនស្ស រោគវិគមោ
ចតុសច្ចបដិលាភស្ស បុព្វនិមិត្តំ។ ជច្ចន្ទានំ រូបនស្សនំ ទិព្វចក្ខុបដិលាភស្ស
បុព្វនិមិត្តំ។ ពាធិរានំ សន្ទស្សនំ ទិព្វសោតធាតុបដិលាភស្ស បុព្វនិមិត្តំ។
បីវសប្បីនំ ជវសម្មទា ចតុវិទ្ធិចាទបដិលាភស្ស បុព្វនិមិត្តំ។ ជន្ទានំ
សតិបតិជ្ជានំ ចតុសតិបដ្ឋានបដិលាភស្ស បុព្វនិមិត្តំ។ វិទេសបក្ខន្ធនាវានំ
សុបដ្ឋនសម្មាបុណានំ ចតុបដិសម្ពិទ្ធាធិកមស្ស បុព្វនិមិត្តំ។ រតនានំ
សកតេជោភាសិតត្ថំ យំ លោកស្ស ធម្មោភាសំ ទស្សេស្សតិ, តស្ស
បុព្វនិមិត្តំ។

វើរំ មេត្តចិត្តបដិលាភោ ចតុព្រាហ្មវិហារបដិលាភស្ស បុព្វនិមិត្តំ។ អរិចិម្ហិ
អគ្គិនិព្វាយនំ ឯកាទសអគ្គិនិព្វាយនស្ស បុព្វនិមិត្តំ។ លោកន្តិកាលោកោ
អវិជ្ជន្តការំ វិធមិត្វា ព្យាណាលោកនស្សនស្ស បុព្វនិមិត្តំ។ មហាសមុទ្ទស្ស
មជ្ជតា និព្វានរសេន ឯករសភាវស្ស បុព្វនិមិត្តំ។ វាតស្ស អវាយនំ
ទ្វាសដ្ឋិទ្ឋិកតកិណ្ឌនស្ស បុព្វនិមិត្តំ។ សកុណានំ បថវិកមនំ មហាជនស្ស ឱវាទំ
សុត្វា ចាលោហិ សរណាគមនស្ស បុព្វនិមិត្តំ។ ចន្ទស្ស អតិវិរោចនំ
ពហុជនកន្តតាយ បុព្វនិមិត្តំ។ សូរិយស្ស ឧណ្ហាសីតវិវដ្ឋនឧតុសុខតា
កាយិកចេតសិកសុខប្បត្តិយា បុព្វនិមិត្តំ។ ទេវតានំ វិមានទ្វារេសុ វត្វា
អច្ឆោជនាទីហិ កើឡនំ ពុទ្ធភាវំ បត្វា ឧទានំ ឧទានស្ស បុព្វនិមិត្តំ។
ចាតុទ្ធិបិកមហាមេយវស្សនំ មហាតោ ធម្មមេយវស្សនស្ស បុព្វនិមិត្តំ។
ខុទាបីឡនស្ស អភារោ កាយគតាសតិអមតបដិលាភស្ស បុព្វនិមិត្តំ។
បិចាសាបីឡនស្ស អភារោ វិមុត្តិសុខេន សុខិតភាវស្ស បុព្វនិមិត្តំ។
ទ្វារកវាជានំ សយមេវវិវរណំ អដ្ឋង្គិកមគ្គទ្វារវិវរណស្ស បុព្វនិមិត្តំ។ រុក្ខានំ
បុប្ផជលគ្គហណំ វិមុត្តិបុប្ផហិ បុប្ផិតស្ស ច សាមញ្ញជលភារភវិតភាវស្ស ច

បុព្វនិមិត្តំ។ ធនសហស្សិលោកធាតុយា ឯកទ្ធជមាលីតា
អរិយទ្ធជមាលមាលីតាយ បុព្វនិមិត្តន្តិ វេទិតតំ។ អយំ សម្ពហុលវារោ នាម។

ឯត្ថ បញ្ចំ បុព្វន្តិ - “យទា មហាបុរិសោ បថវិយំ បតិជ្ជហិត្វា ឧត្តរាភិមុខោ
បទសា គន្ធា អាសភី វាចំ អភាសិ, តទា កី បថវិយា គតោ, ឧទាហុ អាកាសេន;
ធិស្សមាណោ គតោ, ឧទាហុ អធិស្សមាណោ; អចេលកោ គតោ, ឧទាហុ
អលង្គតបដិយត្តោ; ធមារោ ហុត្វា គតោ, ឧទាហុ មហាល្លកោ; បច្ឆាបិ កី
តាធិសោវ អហោសិ, ឧទាហុ បុន ពាលទារកោ”តិ? អយំ បន បញ្ចោ
ហេដ្ឋាលោហាថាសាទេ សមុដ្ឋិតោ តិបិដកច្ចឡាភយត្ថេវេន វិស្សន្តិការា។ ថេរោ
កិរ ឯត្ថ និយតិបុព្វេកតកម្មស្សនិម្មានវាទវសេន តំ តំ ពហំ វត្វា អវសានេ
ឯវំ ព្យាករិ - “មហាបុរិសោ បថវិយា គតោ, មហាជនស្ស បន អាកាសេន
គច្ឆន្តោវិយ អហោសិ។ ធិស្សមាណោ គតោ, មហាជនស្ស បន អធិស្សមាណោ
វិយ អហោសិ។ អចេលកោ គតោ, មហាជនស្ស បន អលង្គតបដិយត្តោវិយ
ឧបដ្ឋាសិ។ ធមារោវ គតោ, មហាជនស្ស បន សោឡសវស្សន្តេសិកោវិយ
អហោសិ។ បច្ឆា បន ពាលទារកោវ អហោសិ, ន តាធិសោ”តិ។ បរិសា ចស្ស -
“ពុទ្ធនវិយ ហុត្វា ភោ ថេវេន បញ្ចោ កថិតោ”តិ អត្ថមនា អហោសិ។
លោកន្តិកវារោ វុត្តនយោ ឯវ។

តេមា ច បន អាធិតោ បដ្ឋាយ កថិតា សព្វធម្មតា សព្វពោធិសត្តានំ
ហោន្តិតិ វេទិតញ្ច។

ទូត្តិសមហាបុរិសលក្ខណវណ្ណនា

៣៣. អទ្ទស ខោតិ ទុក្ខលចុម្ពដកេ និបដ្ឋាបេត្វា អាធិតំ អទ្ទស។
មហាបុរិសស្សាតិ ជាតិគោត្តកុលបទេសាធិវសេន មហាន្តស្ស បុរិសស្ស។ ទ្វេ

គតិយោតិ ទ្វេ និដ្ឋា, ទ្វេ និប្បត្តិយោ។ អយញ្ញា គតិសន្នោ - “បញ្ច ខោ ឥមា,
សារិបុត្ត, គតិយោ” តិ (ម. និ. ១.១៥៣) ឯត្ថ និរយាទិភេទាយ សត្តេហិ
គន្ធាត្ថគតិយា វត្ថុតិ។ “ឥមេសំ ខោ អហំ ភិក្ខុនំ សីលវន្តានំ កល្យាណធម្មានំ
នេវ ជាធាមិ អាគតី វា គតី វា” តិ (ម. និ. ១.៥០៨) ឯត្ថ អន្ល្ហសយេ។ “និព្ពានំ
អរហតោ គតី” តិ (បរិ. ៣៣៩) ឯត្ថ បដិស្សនេ។ “អបិ ច ត្យាហំ ព្រហ្ម
គតិញ្ច បជាធាមិ, ដុតិញ្ច បជាធាមិ ឯវមហិទ្ធិកោ ពាកោ ព្រហ្ម” តិ (ម. និ.
១.៥០៣) ឯត្ថ និប្បត្តិយំ វត្ថុតិ។ ស្វាយមិធាបិ និប្បត្តិយំ វត្ថុតិ វេទិតញ្ចេ។
អនញ្ញាតិ អញ្ញា គតិ និប្បត្តិ ធាម នត្ថិ។

ធម្មិកោតិ ធនកុសលធម្មសមន្មាគតោ អគតិគមនវិហិតោ។ ធម្មរាជាតិ
ឥទំ បុរិមបទស្សនវ វេវចនំ។ ធម្មន វា លទ្ធពន្ធាត្ថា ធម្មរាជា។ ចាតុរន្តោតិ
បុរតិមសមុទ្ហាទីនំ ចតុន្នំ សមុទ្ហានំ វសេន ចតុរន្តាយ បថវិយា ឥស្សរោ។
វិជិតាវីតិ វិជិតសង្គាមោ។ ជនបទោ អស្មី ថាវិយំ ជិវការំ បត្តោតិ
ជនបទត្តាវិយប្បត្តោ។ ចណ្ណាស្ស ហិ រញ្ជោ ពលិនណ្ណាទីហិ លោកំ
បិឡយតោ មនុស្ស មជ្ឈិមជនបទំ ធម្មត្វា បព្ពតសមុទ្ហាទីនំ និស្សយ
បច្ឆន្តេ វាសំ កប្បន្តិ។ អតិមុទុកស្ស រញ្ជោ ចោរេហិ
សាហសិកធនវិលោបបិឡិតា មនុស្ស បច្ឆន្តំ បហាយ ជនបទមជ្ឈេ វាសំ
កប្បន្តិ, ឥតិ ឯវរុបេ រាជិនិ ជនបទោ ជិវការំ ន ចាបុណាតិ។ ឥមស្មី បន
កុមារេ រជ្ជំ ការយមាទេ ឯតស្ស ជនបទោ ចាសាណាបិដ្ឋិយំ វេបេត្វា
អយោបដ្ឋេន បរិក្ខិត្តោវិយ ជិវេ ភវិស្សតីតិ ធស្សន្តោ -
“ជនបទត្តាវិយប្បត្តោ” តិ អាហំសុ។

សត្តរតនសមន្មាគតោតិ ឯត្ថ រតិជននដ្ឋេន រតនំ។ អបិច -

“ចិត្តិកតំ មហាគ្សញ្ច, អតុលំ ទុល្លភទស្សនំ;

អនោមសត្តបរិភោគំ, រតនំ តេន វុច្ចតិ”។

ចក្ករតនស្ស ច និព្វត្តកាលតោ បដ្ឋាយ អញ្ញំ ទេវដ្ឋានំ នាម ន ហោតិ,
សព្វេ កន្ទបុច្ឆាទីហិ តស្សេវ បូជញ្ញា អភិវាទនាទីនិ ច ករោន្តីតិ ចិត្តិកតដ្ឋេន
រតនំ។ ចក្ករតនស្ស ច ឯត្ថកំ នាម ធនំ អក្សតីតិ អក្សោ នត្ថិ, ឥតិ
មហាក្សដ្ឋេនាបិ រតនំ។ ចក្ករតនញ្ញា អញ្ញេហិ លោកេ វិជ្ជមានរតនេហិ
អសទិសន្តិ អតុលដ្ឋេនាបិ រតនំ។ យស្មា ច បន យស្មី កម្សេ ពុទ្ធា ឧប្បជ្ឈន្តិ,
តស្មីយេវ ចក្កវត្តិនោ ឧប្បជ្ឈន្តិ, ពុទ្ធា ច កទាចិ ករហាចិ ឧប្បជ្ឈន្តិ, តស្មា
ទុល្លភទស្សនដ្ឋេនាបិ រតនំ។ តទេតំ ជាតិរូបកុលសស្សិយាទីហិ អនោមស្ស
ឧទ្យាវសត្តស្សេវ ឧប្បជ្ឈតិ, ន អញ្ញស្សាតិ អនោមសត្តបរិភោគដ្ឋេនាបិ រតនំ។
យថា ចក្ករតនំ, ឯវំ សេសានិបីតិ។ ឥមេហិ សត្តហិ រតនេហិ បរិវារកាវេន ចេវ
សព្វកោគូបករណាកាវេន ច សមម្ពាគតោតិ សត្តរតនសមម្ពាគតោ។

ឥនានិ តេសំ សរូបតោ ទស្សនត្ថំ តស្សិមាទីតិអាទិ វុត្ថំ។ តត្ថ
ចក្ករតនន្តិអាទិសុ អយំ សន្នេទាធិប្បាយោ - ទ្វេសហស្សទីបបរិវារានំ ចតុន្នំ
មហាធិបានំ សិរីវិករំ គហេត្វា ធាតុំ សមត្ថំ ចក្ករតនំ ចាតុកវតិ។ តថា
បុរេភត្តមេវ សាករបរិយន្តំ បថវី អនុសំយាយនសមត្ថំ វេហាសង្កមំ ហត្ថិរតនំ,
តាទិសមេវ អស្សរតនំ, ចតុវង្គសមម្ពាគតេ អន្ធការេ យោជនប្បមាណំ
អន្ធការំ វិធមិត្វា អាលោកទស្សនសមត្ថំ មណីរតនំ, ធម្មិធជនោសវិវដ្ឋិតំ
មនាបចារិ ឥត្ថិរតនំ, យោជនប្បមាលោ អន្តោបថវិគតំ និធិ ទស្សនសមត្ថំ
គហបតិរតនំ, អគ្គមហេសីយា កុច្ឆិម្ហំ និព្វត្តិត្វា សកលវដ្ឋមនុសាសនសមត្ថំ
ជេដ្ឋបុត្តសង្ខាតំ បរិណាយករតនំ ចាតុកវតិ។

បរោសហស្សន្តិ អតិរេកសហស្សំ។ ស្សាតិ អភិរុកា។ វិវដ្ឋ្យចាតិ វិវាទំ អង្គំ
វិវដ្ឋំ, វិវិយស្សេតំ នាមំ, វិវដ្ឋ្យបមេតេសន្តិវិវដ្ឋ្យចា, វិវិយជាតិកា វិវិយសភាវា

វិរិយមយា អកិលាសុនោ អហេសុំ។ ទិវសម្បិ យុជ្ឈន្តា ន កិលមន្តិតំ វុត្តំ
ហោតិ។ សាគរបរិយន្តន្តិ ចក្កវាឡបព្ពតំ សីមំ កត្វា បិតសមុទ្ធបរិយន្តំ។
អនណ្ឌោនាតិ យេ កតាបរាជេសត្ថេ សតម្បិ សហស្សម្បិ គណ្ឌាន្តិ, តេ
ធននណ្ឌាន រជ្ជំ ការេន្តិ។ យេ ធន្នេភេន្តិ អនុសាសន្តិ, តេ សត្តនណ្ឌាន។ អយំ បន
ទុវិធម្បិ ធន្នំ បហាយ អនណ្ឌាន អជ្ឈាវសតិ។ អសត្ថេនាតិ យេ
ឯកតោធារាធិនា សត្តេន បរំ វិហេសន្តិ, តេ សត្តេន រជ្ជំ ការេន្តិ នាម។ អយំ បន
សត្តេន ឧទ្ទមភូតិកាយបិ បិវនមត្តំ លោហិតំ កស្សបិ អនុប្បាទេត្វា ធម្មេនេវ -
“ឯហិ ខោ មហារាជា” តិ ឯវំ បដិរាជ្ជហិ សម្បជិច្ឆិតាគមនោ វុត្តប្បការំ បថី
អភិវិជិនិត្វា អជ្ឈាវសតិ, អភិភវិត្វា សាមី ហុត្វា វសតីតិ អត្ថោ។

ឯវំ ឯកំ និប្ពត្តិ កថេត្វា ទុតិយំ កថេតុំ សុច ខោ បនាតិអាធិ វុត្តំ។ តត្ថ
រាគនោសមោហាមាធិនិជ្ជិកិលេសតណ្ហាសម្ពាតំ ធននំ អារវណំ វិវដំ វិទ្ធីសិទ្ធិ
វិវជកំ ឯតេនាតិ វិវជ្ជនោ។ “វិវជ្ជនោ” តិបិ ចាថោ, អយមេវ អត្ថោ។

៣៥. ឯវំ ទុតិយំ និប្ពត្តិ កថេត្វា តាសំ និមិត្តភូតានិ លក្ខណានិ ធស្សេតុំ
អយញ្ញំ, នេវ, កុមារោតិអាធិ វុត្តំ។ តត្ថ សុប្បតិដ្ឋិតចានោតិ យថា អញ្ញោសំ
ភូមិយំ ចាធំ ឋបេន្តានំ អគ្គចាទតលំ វា បណ្ឌិ វា បស្សំ វា បឋមំ ជុសតិ, វេមជ្ឈេ
វា បន ធិន្តំ ហោតិ, ឧត្តិបន្តានំ អគ្គតលាធិសុ ឯកកោដ្ឋាសោវ បឋមំ ឧជ្ឈហតិ,
ន ឯវមស្ស។ អស្ស បន សុវណ្ណាចាទុកតលមិវ ឯកប្បហារេនេវ សកលំ
ចាទតលំ ភូមិ ជុសតិ, ឯកប្បហារេនេវ ភូមិតោ ឧជ្ឈហតិ។ តស្មា អយំ
សុប្បតិដ្ឋិតចានោ។

ចក្កានីតិ ទ្វីសុ ចាទតលេសុ ទ្វេ ចក្កានិ, តេសំ អរា ច នេមិ ច នាភិ ច
ចាឡិយំ វុត្តាវ។ សញ្ញាការបរិបូរណនីតិ ឥមិនា បន អយំ វិសេសោ វេទិតញ្ញោ,
តេសំ កិវ ចក្កានំ ចាទតលេស្ស មជ្ឈេ នាភិ ធិស្សតិ, នាភិបរិច្ឆិត្វា វដ្តលេខា

ទិស្សតិ, នាភិមុខបរិក្ខេបបដ្ឋោ ទិស្សតិ, បនាឡិមុខំ ទិស្សតិ, អរា ទិស្សន្តិ,
អរេសុ វដ្តិលេខា ទិស្សន្តិ, នេមិមណីកា ទិស្សន្តិ។ ឥទំ តាវ ចាឡិយំ
អាគតមេវ។ សម្ពហុលវារោ បន អនាគតោ, សោ ឯវំ ទដ្ឋញ្ញោ - សត្តិ, សិរិវង្ខោ,
នន្ទិ, សោវត្តិកោ, វដ្តសកោ, វឡមាណកំ, មជ្ឈយុគឡំ, ភទ្ទបីបំ, អន្ត្តសកោ,
ចាសាទោ, តោរណំ, សេតច្ឆត្តំ, ខត្តោ, តាលវណ្ណំ, មោរហត្ថកោ, វាឡីពីជនី,
ឧណ្ហីសំ, មណី, បត្តោ, សុមនទាមំ, និលុប្បលំ, រត្តប្បលំ, សេតុប្បលំ, បទុមំ,
បុណ្ណវីកំ, បុណ្ណាយដោ, បុណ្ណាចាតិ, សមុទ្កោ, ចក្កវាឡោ, ហិមវា, សិនេវ,
ចន្ទិមស្វរិយា, នក្ខត្តានិ, ចត្តារោ មហាធីចា, ទិបរិត្តធិបសហស្សានិ, អន្តមសោ
ចក្កវត្តិរញ្ញោ បរិសំ ឧទាទាយ សញ្ញោ ចក្កលក្ខណស្សេវ បរិវារោ។

អាយតបណ្ឌិតិ ធីយបណ្ឌិ, បរិបុណ្ណបណ្ឌិតិ អត្ថោ។ យថា ហិ អញ្ញោសំ
អគ្គចានោ ធីយោ ហោតិ, បណ្ឌិមត្តកេ ជដ្ឋ្យា បតិជ្ជាតិ, បណ្ឌិ តច្ឆេត្វា ឋបិតា
វិយ ហោតិ, ន ឯវំ មហាបុរិសស្ស។ មហាបុរិសស្ស បន ចតុសុ កោដ្ឋាសេសុ
ទ្វេកោដ្ឋាសា អគ្គចានោ ហោតិ, តតិយេ កោដ្ឋាសេ ជដ្ឋ្យា បតិជ្ជាតិ,
ចតុត្ថកោដ្ឋាសេ អារក្កេន វដ្តេត្វា ឋបិតាវិយ រត្តកម្ពលកេណ្ឌកសទិសា
បណ្ឌិ ហោតិ។

ធីយផ្គុលីតិ យថា អញ្ញោសំ កាចិ អផ្គុលីយោ ធីយា ហោន្តិ, កាចិ រស្សា, ន
ឯវំ មហាបុរិសស្ស។ មហាបុរិសស្ស បន មក្កជស្សេវ ធីយា ហត្ថចានផ្គុលីយោ
មូលេ ជូលា, អនុបុព្វេន កត្វា អត្ថេ តនុកា, និយ្យាសតេលេន មទ្ធិត្វា
វដ្តិតហរិតាលវដ្តិសទិសា ហោន្តិ។ តេន វុត្ថំ - “ធីយផ្គុលី” តិ។

មុទុតលុនហត្ថចានោតិ សប្បិមណ្ឌោ ឱសារេត្វា ឋបិតំ
សតវារិហតកប្បាសបដលំ វិយ មុទុ។ យថា ច ឥទានិ ជាតមត្ថស្ស, ឯវំ

វុឌ្ឍកាលេបិ មុតុតលុនាយេវ ភវិស្សន្តិ, មុតុតលុនា ហត្ថចាទា ឯតស្សាតិ
មុតុតលុនហត្ថចាទោ។

ជាលហត្ថចាទោតិ ន ចម្មន បដិពទ្ធអង្គុលន្តរោ។ ឯទិសោ ហិ
ផលាហត្ថកោ បុរិសនោសេន ឧបហតោ បព្ពដ្ឋំ ន បដិលភតិ។ មហាបុរិសស្ស
បន ចតស្សោ ហត្ថង្គុលិយោ បព្វាបិ ចាទង្គុលិយោ ឯកប្បមាណា ហោន្តិ,
តាសំ ឯកប្បមាណាតាយ យវលក្ខណំ អញ្ញមញ្ញំ បដិវដ្ឋិតា តិដ្ឋតិ។ អថស្ស
ហត្ថចាទា កុសលេន វុឌ្ឍកិណា យោជិតជាលវាតចានសទិសា ហោន្តិ។ តេន
វុត្ថំ - “ជាលហត្ថចាទោ”តិ។

ឧទ្ធចំ បតិដ្ឋិតកោប្បកត្តា ឧស្សដ្ឋា ចាទា អស្សាតិ ឧស្សដ្ឋចាទោ។ អញ្ញោសញ្ញា
បិដ្ឋិចាទេ កោប្បកា ហោន្តិ, តេន តេសំ ចាទា អាណាពទ្ធាវិយ ពទ្ធា ហោន្តិ, ន
យថាសុខំ បរិវេស្តន្តិ, កច្ចន្តានំ ចាទតលាធិបិ ន ទិស្សន្តិ។ មហាបុរិសស្ស បន
អារុហិតា ឧបរិ កោប្បកា បតិដ្ឋហន្តិ, តេនស្ស នាភិតោ បដ្ឋាយ ឧបរិមកាយោ
នាវាយ វេបិតសុវណ្ណាបដិមាវិយ និច្ចលោ ហោតិ, អនោកាយោវ ឥញ្ញតិ,
សុខេន ចាទា បរិវេស្តន្តិ, បុរតោបិ បច្ឆតោបិ ឧភយបស្សេសុបិ វេត្វា បស្សន្តានំ
ចាទតលាធិ បញ្ញាយន្តិ, ន ហត្ថីនំវិយ បច្ឆតោយេវ។

ឯណិជង្គោតិ ឯណិមិកសទិសជង្គោ មំសុស្សទេន បរិបុណ្ណជង្គោ, ន
ឯកតោ ពទ្ធិបិណ្ឌិកមំសោ, សមន្តតោ សមសណ្ឌិតេន មំសេន បរិក្ខិត្តាហិ
សុវេត្តិតាហិ សាលិកព្ពយវគព្ពសទិសាហិ ជង្គោហិ សមន្តាគតោតិ អត្តោ។

អនោនមន្តោតិ អនមន្តោ, ឯតេនស្ស អខុដ្ឋអវាមនភាវោ ធិបិតោ។
អវសេសជនា ហិ ឧដ្ឋា វា ហោន្តិ វាមនា វា។ ឧដ្ឋានំ ឧបរិមកាយោ អបរិបុណ្ណា
ហោតិ, វាមនានំ ហេដ្ឋិមកាយោ។ តេ អបរិបុណ្ណាកាយត្តា ន សក្កោន្តិ

អនោនមន្តា ជណ្ឌកានិ បរិមជ្ឈិតុំ។ មហាបុរិសោ បន បរិបុណ្ណឧភយ កាយត្តា
សក្កោតិ។

កោសោហិតវត្ថុតុប្បោតិ ឧសភវារណាជិនំវិយ
សុវណ្ណាបទុមកណ្ឌិកសទិសេហិ កោសេហិ ឌីហិតំ បដិច្ចន្នំ វត្ថុតុប្បំ អស្សាតិ
កោសោហិតវត្ថុតុប្បោ។ វត្ថុតុប្បន្នំ វត្ថុន គុហិតតំ អង្គជាតំ វុច្ឆតិ។

សុវណ្ណាវណ្ណាតិ ជាតិហិដ្ឋុលកេន មជ្ឈិត្វា ធិបិទាហាយ យំសិត្វា
គេរុកបរិកម្មំ កត្វា វបិតយនសុវណ្ណាបសទិសោតិ អត្តោ។ ឯតេនស្ស
យនសិនិទ្ធសណ្ណាសរីរតំ ទស្សេត្វា ធិវិវណ្ណាទស្សនតំ កញ្ចានសន្និកត្តចោតិ
វុត្ថំ។ បុរិមស្ស វា វេរេចនមេតំ។

រដោជល្អន្តិ រដោ វា មលំ វា។ ន ឧបលិម្បតីតិ នលគ្គតិ បទុមបលាសតោ
ឧទកតិទ្ធុវិយ វិវដ្ឋតិ។ ហត្ថធាវនាជិនិ បន ឧតុគ្គហណត្តាយ ចេវ ធាយកានំ
បុញ្ញជលត្តាយ ច ពុទ្ធា ករោន្តិ, វត្ថុសីសេនាបិ ច ករោន្តិយេវ។ សេនាសនំ
បរិសន្តេន ហិ ភិក្ខុនា ចាទេ ធាវិត្វា បរិសិតព្ពន្ធិ វុត្ថមេតំ។

ឧទុគ្គលោមាតិ អាវដ្ឋបរិយោសានេ ឧទុគ្គានិ ហុត្វា មុខសោភំ
ឧល្លោកយមាធានិវិយ ឋិតានិ លោមាទិ អស្សាតិ ឧទុគ្គលោមា។

ព្រាហ្មជុគត្តោតិ ព្រាហ្មាវិយ ឧជុគត្តោ, ឧជុមេវ ឧគ្គតធិយសរីរោ ភវិស្សតិ។
យេតុយ្យេន ហិ សត្តា ខន្ធ កជិយំ ជាល្យាស្វតិ តីសុ ហ៊ានេសុ នមន្តិ, តេ កជិយំ
នមន្តា បច្ឆតោ នមន្តិ, ឥតរេសុ ធិសុ ហ៊ានេសុ បុរតោ។ ធិយសរីរោ បន ឯកេ
បស្សវត្តា ហោន្តិ, ឯកេ មុខំ ឧន្ធមេត្វា នក្ខត្តានិ គណាយន្តាវិយ ចរន្តិ, ឯកេ
អប្បមំសលោហិតា សូលសទិសា ហោន្តិ, ឯកេ បុរតោ បញ្ចារា ហោន្តិ,
បវេធមាធា គច្ឆន្តិ។ អយំ បន ឧជុមេវ ឧគ្គន្ធា ធិយប្បមាលោ ទេវេនករេ

ឧស្ស័តសុវណ្ណតោរណំវិយ ភវិស្សតីតិ ជីបេន្តិ។ យថា ចេតំ, ឯវំ យំ យំ
ជាតមត្ថស្ស សព្ពសោ អបរិបុណ្ណំ មហាបុរិសលក្ខណំ ហោតិ, តំ តំ អាយតី
តថាភាវិតំ សន្ធាយ វុត្តន្តិ វេទិតព្ធំ។

សត្តស្សនោតិ ទ្វេ ហត្ថបិដ្ឋិយោ ទ្វេ ចាទបិដ្ឋិយោ ទ្វេ អំសក្ខដានិ ខន្ធនោតិ
តមេសុ សត្តសុ ឋានេសុ បរិបុណ្ណោ មំសុស្សនោ អស្សាតិ សត្តស្សនោ។
អញ្ញោសំ បន ហត្ថចាទបិដ្ឋាទីសុ សិរាជាលំ បញ្ញាយតិ, អំសក្ខជក្ខន្ធនេសុ
អដ្ឋិកោជិយោ។ តេ មនុស្សា បេតាវិយ ខាយន្តិ, ន តថា មហាបុរិសោ,
មហាបុរិសោ បន សត្តសុ ឋានេសុ បរិបុណ្ណោមំសុស្សនត្តា និក្ខន្ធសិរាជាលេហិ
ហត្ថបិដ្ឋាទីហិ វុដ្ឋេត្វា សុដ្ឋបិតសុវណ្ណាធិវុដ្ឋសទិសេន ខន្ធន សិលាបកំវិយ
ខាយតិ, ចិត្តកម្មបកំវិយ ច ខាយតិ។

សីហស្ស បុព្វទំវិយ កាយោ អស្សាតិ សីហបុព្វទុកាយោ។ សីហស្ស ហិ
បុរតិមកាយោ បរិបុណ្ណោ ហោតិ, បន្ធិមកាយោ អបរិបុណ្ណោ។
មហាបុរិសស្ស បន សីហស្ស បុព្វទុកាយោវិយ សញ្ញោ កាយោ បរិបុណ្ណោ។
សោមិ សីហស្សេវ តត្ថ តត្ថ វិនុត្តតាទិវសេន ទុស្សន្ទាភិសន្ទាតោ ន
ហោតិ, ធិយយុត្តជ្ជានេ បន ធិយោ, វស្សដូលកិសបុដុលអនុវុត្តិយុត្តជ្ជានេសុ
តថាវិជោវ ហោតិ។ វុត្តញ្ញោតំ ភកវតា -

“មនាបិយេវ ខោ, ភិក្ខុវេ, កម្មវិចាកេ បច្ចុប្បដ្ឋិតេ យេហិ អន្តេហិ
ធិយេហិ សោភតិ, តានិ អម្ពានិ ធិយានិ សណ្ឋាន្តិ។ យេហិ អន្តេហិ វស្សេហិ
សោភតិ, តានិ អម្ពានិ វស្សានិ សណ្ឋាន្តិ។ យេហិ អន្តេហិ ដូលេហិ សោភតិ,
តានិ អម្ពានិ ដូលានិ សណ្ឋាន្តិ។ យេហិ អន្តេហិ កិសេហិ សោភតិ, តានិ
អម្ពានិ កិសានិ សណ្ឋាន្តិ។ យេហិ អន្តេហិ បុដុលេហិ សោភតិ, តានិ អម្ពានិ

បុគ្គលានិ សណ្ឋានិ។ យេហិ អង្គេហិ វង្គេហិ សោភតិ, តានិ អង្គានិ វង្គានិ
សណ្ឋានិ"តិ។

ឥតិ នាណចិត្តន បុញ្ញចិត្តន ចិត្តតោ ធនហិ ចារមីហិ សង្ខតោ
មហាបុរិសស្ស អត្តភារោ, លោកេ សព្ពសិប្បិនោ វា សព្ពឥន្ទ្រមន្តោ វា
បតិរូបកម្មិ កាតុំ ន សក្កោនិ។

ចិត្តន្តរំសោតិ អន្តរំសំ វុច្ចតិ ទិដ្ឋំ កោដ្ឋានំ អន្តរំ, តំ ចិតំ បរិបុណ្ណំ អន្តរំសំ
អស្សាតិ ចិត្តន្តរំសោ។ អញ្ញោសញ្ញា តំ ហំនំ និដ្ឋំ ហោតិ, ទ្វេ បិដ្ឋិកោដ្ឋា
ចាដិយេក្កា បញ្ញាយន្តិ។ មហាបុរិសស្ស បន កដិតោ បដ្ឋាយ មំសបដលំ យាវ
ខន្ធា ឧគ្គម្ម សមុស្សិតសុវណ្ណាជលកំរិយ បិដ្ឋិ ធានេត្វា បតិដ្ឋិតំ។

និក្រោធបរិមណ្ឌលោតិ និក្រោធារិយ បរិមណ្ឌលោ។ យថា
បញ្ញាសហត្ថតាយ វា សតហត្ថតាយ វា សមក្ខន្ធសាខោ និក្រោធា
ធិយតោបិ វិត្តារតោបិ ឯកប្បមាណោវ ហោតិ, ឯវំ កាយតោបិ ព្យាមតោបិ
ឯកប្បមាណោ។ យថា អញ្ញោសំ កាយោ ធិយោ វា ហោតិ ព្យាមោ វា, ន ឯវំ
វិសមប្បមាណោតិ អត្តោ។ តេនេវ យាវតក្ខស្ស កាយោតិអាទិ វុត្តំ។ តត្ថ
យាវតកោ អស្សាតិ យាវតក្ខស្ស។

សមវដ្តក្ខន្ធាតិ សមវដ្តតក្ខន្ធា។ យថា ឯកេ កោញារិយ ច ពការិយ ច
វរាហារិយ ច ធិយគលា វង្គគលា បុគ្គលគលា ច ហោន្តិ, កថនកាលេ
សិរាជាលំ បញ្ញាយតិ, មន្តោ សរោ និក្ខមតិ, ន ឯវំ មហាបុរិសស្ស។
មហាបុរិសស្ស បន សុវដ្តិតសុវណ្ណាឡិដ្ឋសធិសោ ខន្ធា ហោតិ, កថនកាលេ
សិរាជាលំ ន បញ្ញាយតិ, មេយស្ស រិយ គង្គិតោ សរោ មហា ហោតិ។

រសគ្គសង្ក្ខតិ ឯត្ថ រសំ គសន្តិ ហរន្តិ រសគ្គសា។ រសហរណ៍នមេតំ
អធិវចនំ, តា អគ្គា អស្សាតិ រសគ្គសង្ក្ខតិ។ មហាបុរិសស្ស កិរ
សត្តរសហរណ៍សហស្សានិ ឧទ្ធក្កានិ ហុត្វា គីរាយមេវ បដិមុក្កានិ។
តិលជលមត្តោបិ អាហារោ ជីវ្ហក្កេ វបិតោ សត្តកាយំ អនុជរតិ។ តេនេវ
មហាបធានំ បទហន្តស្ស ឯកតណ្ហាលាទីហិបិ កណ្ហាយយូសបសតមត្តោបិ
កាយស្ស យាបនំ អហោសិ។ អញ្ញោសំ បន តថា អភាវា នសកលំ កាយំ ឌីជា
ជរតិ។ តេន តេ ពហ្វាពាធា ហោន្តិ។

សីហស្សេវ ហនុ អស្សាតិ សីហហនុ។ តត្ថ សីហស្ស ហេដ្ឋិមហនុមេវ
បរិបុណ្ណំ ហោតិ, ន ឧបរិមំ។ មហាបុរិសស្ស បន សីហស្ស ហេដ្ឋិមំ វិយ ទ្វេបិ
បរិបុណ្ណានិ ទ្វាទសិយា បក្ខស្ស ចន្ទសទិសានិ ហោន្តិ។ អថ នេមិត្តកា
ហនុកបរិយន្តំ ឌីលោកេន្តាវ ឥមេសុ ហនុកេសុ ហេដ្ឋិមេ វីសតិ ឧបរិមេ
វីសតីតិ ចត្តាលីសទន្តា សមា អវិរឡា បតិជ្ជហិស្សន្តិ តិ សល្លក្ខេត្វា អយញ្ញា
នេវ, កុមារោ ចត្តាលីសទន្តា ហោតីតិ អាទិមាហំសុ។ តត្រាយមត្តោ,
អញ្ញោសញ្ញា បរិបុណ្ណាទន្តានម្បិ ទ្វត្ថិស ទន្តា ហោន្តិ។ ឥមស្ស បន ចត្តាលីសំ
ភវិស្សន្តិ។ អញ្ញោសញ្ញា កេចិ ទន្តា ឧទ្ធា, កេចិ នីចាតិ វិសមា ហោន្តិ, ឥមស្ស បន
អយបដ្ឋកេន ជិន្ទសដ្ឋបដលំ វិយ សមា ភវិស្សន្តិ។ អញ្ញោសំ កុម្មិលានំ វិយ ទន្តា
វិរឡា ហោន្តិ, មច្ឆមំសានិ ខាទន្តានំ ទន្តន្តំ បូរេន្តិ។ ឥមស្ស បន
កនកជលកាយំ សមុស្សិតវជិរបន្តិវិយ អវិរឡា តូលិកាយ ទស្សិតបរិច្ឆេទា
វិយ ទន្តា ភវិស្សន្តិ។ អញ្ញោសញ្ញា បូតិទន្តា ឧដ្ឋហន្តិ។ តេន កាចិ ធាហំ កាឡាបិ
វិវណ្ណាបិ ហោន្តិ។ អយំ បន សុដ្ឋុ សុក្កទាហោ ឌីសធិតារកម្បិ អតិក្កម្ម
វិរោចមាធាយ បកាយ សមន្នាគតទាហោ ភវិស្សតិ។

បហូតជីវ្ហាតិ បុគ្គលជីវ្ហា។ អញ្ញោសំ ជីវ្ហា ដូលាបិ ហោន្តិ កិសាបិ វស្សាបិ
ថន្ទាបិ វិសមាបិ, មហាបុរិសស្ស បន ជីវ្ហា មុនុ ធិយា បុគ្គលា វណ្ណាសម្បជ្ជា
ហោតិ។ សោ ហិ ឯតំ លក្ខណំ បរិយេសិតុំ អាគតានំ កង្ខ័រិនោទនត្ថំ
មុនុកត្តា តំ ជីវ្ហំ កបិនស្វច្ឆិរិយ វដ្តេត្វា ឧភោ នាសិកសោតានិ បរាមសតិ,
ធិយត្តា ឧភោ កណ្ណាសោតានិ បរាមសតិ, បុគ្គលត្តា កេសន្តបរិយោសានំ
កេវលម្បិ នលាជំ បដិច្ឆាទេតិ។ ឯវមស្ស មុនុធិយបុគ្គលភារំ បកាសេន្តោ
តេសំ កង្ខ័រិនោទេតិ។ ឯវំ តិលក្ខណាសម្បជ្ជំ ជីវ្ហំ សន្ធាយ “បហូតជីវ្ហា”តិ វុត្តំ។

ព្រាហ្មស្សរោតិ អញ្ញោ ធិន្ទស្សរាបិ ភិន្ទស្សរាបិ កាកស្សរាបិ ហោន្តិ, អយំ
បន មហាព្រាហ្មនោ សរសធិសេន សរេន សមន្នាគតោ ភវិស្សតិ,
មហាព្រាហ្មនោ ហិ ចិត្តសេម្មេហិ អបលិពុទ្ធត្តា សរោវិសនោ ហោតិ។
មហាបុរិសេនាបិ កតកម្មំ តស្ស វត្ថុំ សោធនតិ។ វត្ថុនោ សុទ្ធត្តា នាភិតោ
បដ្ឋាយ សមុជ្ឈហន្តោ សរោវិសនោ អដ្ឋង្គសមន្នាគតោវ សមុជ្ឈាតិ។ ករវីកោ
រិយ ភណាតីតិ ករវីកភាណី, មត្តករវីករុតមញ្ញោយោសោតិ អត្ថោ។

អភិនិលនេត្តាតិ ន សកលនិលនេត្តា, និលយុត្តជ្ជានេ បនស្ស
ឧមាបុប្ផសធិសេន អតិវិសុទ្ធនេ និលវណ្ណាន សមន្នាគតានិ នេត្តានិ ហោន្តិ,
បីតយុត្តជ្ជានេ កណិការបុប្ផសធិសេន បីតវណ្ណាន, លោហិតយុត្តជ្ជានេ
ពន្ធដីវកបុប្ផសធិសេន លោហិតវណ្ណាន, សេតយុត្តជ្ជានេ
ឱសធិតារកសធិសេន សេតវណ្ណាន, កាឡយុត្តជ្ជានេ អន្ទារិជ្ជកសធិសេន
កាឡវណ្ណាន សមន្នាគតានិ។ សុវណ្ណាវិមាទេ
ឧគ្សាជិតមណីសីហាបញ្ញាសធិសានិ ខាយន្តិ។

គោបខុមោតិ ឯតុ បខុមន្តិ សកលចក្ខុភណ្ឌំ អធិប្បេតំ, តំ កាឡវដ្ឋកស្ស
ពហលធាតុកំ ហោតិ, វត្ថុវដ្ឋកស្សវិប្បសន្តិ,

តម្រូវឲ្យត្រូវជាតតុណ្ហវត្តវច្ឆកសទិសចក្ខុភណ្ឌាតិ អត្ថោ។ អញ្ញោសញ្ញា
ចក្ខុភណ្ឌា អបរិបុណ្ណា ហោត្តិ, ហត្ថិម្ហសិកាធិនំ អក្ខិសទិសេហិវិនិត្តតេហិបិ
គម្ពីរេហិបិ អក្ខិហិ សមន្នាគតា ហោត្តិ។ មហាបុរិសស្ស បន ឆោវិត្វា មជ្ឈិត្វា
ឋបិតមណិគុឡិកាវិយ មុនុសិនិទ្ធិនិលសុខុមបខុមាចិតានិ អក្ខិនិ។

ឧណ្ហាតិ ឧណ្ហាលោម។ ភមុកន្តរេតិ ទិដ្ឋំ ភមុកានំ វេមជ្ឈេ
នាសិកមត្តកេយេវ ជាតា, ឧគ្គត្វា បន នលាជវេមជ្ឈេ ជាតា។ ឱនាតាតិ
បរិសុទ្ធា, ឱសទិការកសមានវណ្ណា។ មុន្ទតិ សប្បិមណ្ឌោ ឱសារេត្វា
ឋបិតសតវារិហតកប្បាសបដលសទិសា។ តូលសន្និភាតិ
សិម្ពលិតូលលតាតូលសមាណ, អយមស្ស ឱនាតតាយ ឧបមា។ សា បនេសា
កោដិយំ គហេត្វា អាកឡិយមាណា ឧបឡពាហុប្បមាណា ហោតិ, វិស្សដ្ឋា
នក្ខិណារវ្ជ្ជវសេន អារវ្ជ្ជិត្វា ឧន្ទត្វា ហុត្វា សន្និដ្ឋតិ។ សុវណ្ណាដលកមជ្ឈេ
ឋបិតរជតបុព្វឡិកំវិយ, សុវណ្ណាយដតោ និក្ខមមាណា ឱរជារាវិយ,
អរុណាប្បការញ្ញោតេ គគនប្បនេសេ ឱសទិការកាវិយ ច អតិមនោហរាយ
សិរិយាវិរោចតិ។

ឧណ្ហាសសីសោតិ ៩ទំ បរិបុណ្ណានលាជតញ្ញោ បរិបុណ្ណាសីសតំ ចាតិ ទ្វេ
អត្ថវសេ បទិច្ច វុត្តំ។ មហាបុរិសស្ស ហិ នក្ខិណាកណ្ណាច្ចឡិកតោ បដ្ឋាយ
មំសបដលំ ឧដ្ឋហិត្វា សកលនលាជំ នាធយមាណំ បូរយមាណំ គន្ធា
វាមកណ្ណាច្ចឡិកាយំ បទិដ្ឋិតំ, តំ វញ្ញោ ពន្ធទុណ្ហាសបដ្ឋោវិយ វិរោចតិ។
មហាបុរិសស្ស កិរ ៩មំ លក្ខណំ ទិស្វា រាជ្ជនំ ឧណ្ហាសបដ្ឋំ អកំសុ។ អយំ តារ
ឯកោ អត្ថោ។ អញ្ញោ បន ជនា អបរិបុណ្ណាសីសា ហោត្តិ, កេចិ កបិសីសា, កេចិ
ដលសីសា, កេចិ អដ្ឋិសីសា, កេចិ ហត្ថិសីសា, កេចិ តុម្ហសីសា, កេចិ
បញ្ញាសីសា។ មហាបុរិសស្ស បន អារក្កេន វដ្ឋិត្វា ឋបិតំវិយ សុបរិបុណ្ណំ

ឧទកបុត្តឱ្យសធិសំ សីសំ ហោតិ។ តត្ថ បុរិមនយេ ឧណ្ហីសវេវិតសីសោ
វិយាតិ ឧណ្ហីសសីសោ។ ធុតិយនយេ ឧណ្ហីសំ វិយ សព្ពត្ថ បរិមណ្ឌលសីសោតិ
ឧណ្ហីសសីសោ។

វិបស្សនីសមញ្ញាវណ្ណានា

៣៧. សព្ពកាមេហិតិ ឥទំ លក្ខណានិ បរិគ្គណ្ណាបេត្វា បច្ឆា កតំ វិយ វុត្ថំ,
ន បនេវំ ទដ្ឋព្ភំ។ បឋមញ្ញា តេ នេមិត្តកេ សន្តប្បេត្វា បច្ឆា លក្ខណាបរិគ្គណ្ណានំ
កតន្តិ វេទិតព្ភំ។ តស្ស វិត្តារោ កត្តោក្កន្តិយំ វុត្តោយេវ។ ចាយេន្តិតិ ជញ្ញំ
ចាយេន្តិ។ តស្ស កិរ និទ្ទោសេន មជ្ជវេន ឱវេន សមន្នាគតា សដ្ឋិ ឆាតិយោ
ឧបជ្ឈាបេសិ, តថា សេសាបិ តេសុ តេសុ កម្មេសុ កុសលា សដ្ឋិសដ្ឋិយេវ។
តាសំ បេសនការកេ សដ្ឋិ បុរិសេ, តស្ស តស្ស កតាកតភារំ សល្លក្ខណោ
សដ្ឋិ អមច្ចេ ឧបជ្ឈាបេសិ។ ឯវំ ចត្តារិ សដ្ឋិយោ ឥត្ថិនំ, ទ្វេ សដ្ឋិយោ បុរិសានន្តិ ធ
សដ្ឋិយោ ឧបជ្ឈកានំយេវ អហោសុំ។ សេតច្ឆត្តន្តិ ធិត្តសេតច្ឆត្តំ។ កុលទត្តិយំ បន
សិរិគព្ភោយេវ តិដ្ឋតិ។ មា នំ សីតំ វាតិអាធិសុ មា អភិភវីតិ អត្ថោ វេទិតព្ភោ។
ស្វាស្សន្តិ សោ អស្សនំ។ អង្គេនេវ អង្គន្តិ អញ្ញាស្ស ពាហុនាវ អញ្ញាស្ស ពាហុ។
អញ្ញាស្ស ច អំសក្ខេនេវ អញ្ញាស្ស អំសក្ខេវំ។ បរិហារិយតីតិ នីយតិ,
សម្មាបិយតីតិ អត្ថោ។

៣៨. មញ្ញាស្សរោតិ អឧស្សរោ។ វគ្គស្សរោតិ នេកនិបុណ្ឌាស្សរោ។
មជ្ជរស្សរោតិ សាតស្សរោ។ បេមនិយស្សរោតិ បេមជនកស្សរោ។ តត្រិទំ
ករិកានំ មជ្ជរស្សរោតាយ - ករិកសកុណោ កិរ មជ្ជរសំ អម្ពបក្កំ
មុខតុណ្ហាកេន បហរិត្វា បក្ករិភរសំ បិរិត្វា បក្កេន តាលំ ទត្វាវិក្ខេដមាទេ
ចតុប្បដា មត្តាវិយ លឡិតុំ អារភន្តិ។ កោចរបសុតាបិ ចតុប្បដា មុខគតានិ
តិណានិ ធម្មត្វា តំ សទ្ធិំ សុណាន្តិ។ វាឡិមិកា ខុទ្ទកមិកេ អនុពន្ធមាណា ឧត្តិត្តំ

ចាទំ អនិក្ខិបិត្វាវ តិជ្ជន្តិ។ អនុពទ្ធមិគា ច មរណភយំ ជហិត្វា តិជ្ជន្តិ។
អាគាសេ បក្ខន្ធា បក្ខិនោបិ បក្ខេ បសារេត្វា តំ សទ្ធិំ សុណាមាធាវ តិជ្ជន្តិ។
ឧទកេ មច្ឆាបិ កណ្តាបដលំ បច្ឆោជេត្វា តំ សទ្ធិំ សុណាមាធាវ តិជ្ជន្តិ។ ឯវំ
មជ្ជរស្សរា ករីកា។

អសន្ធិមិត្តាបិ ធម្មាសោកស្ស ទេវី - “អត្ថិ នុ ខោ, ភន្តេ, ពុទ្ធស្សវេន សទិសោ
កស្សបិ សរោ” តិ សង្ឃំ បុច្ឆិ។ អត្ថិ ករីកសកុណាស្សតិ។ កុហី, ភន្តេ, តេ
សកុណាតិ? ហិមវន្តេតិ។ សា រាជានំ អាហា - “ទេវ, អហំ ករីកសកុណំ
បស្សិតុកាមាម្ពី” តិ។ រាជា - “ឥមស្មី បញ្ញវេ និសីទិត្វា ករីកោ អាគច្ឆត្វ” តិ
សុវណ្ណាបញ្ញវំ វិស្សន្នេសិ។ បញ្ញវោ គន្ធា ឯកស្ស ករីកស្ស បុរតោ អជ្ជាសិ។
សោ - “រាជាណាយ អាគតោ បញ្ញវោ, ន សក្កា ន គន្ធី” តិ តត្ថ និសីទិ។ បញ្ញវោ
អាគច្ឆា រញ្ញោ បុរតោ អជ្ជាសិ។ ន ករីកសទ្ធិំ កាវាបេតុំ សក្កាន្តិ។ អថ រាជា -
“កមំ, ភណោ, ឥមេ សទ្ធិំ ន ករោន្តី” តិ អាហា។ ញាតកេ អទិស្វា ទេវាតិ។ អថ នំ
រាជា អាគាសេហិ បរិក្ខិចាបេសិ។ សោ អត្ថនោ ឆាយំ ទិស្វា - “ញាតកា មេ
អាគតា” តិ មញ្ញមាទោ បក្ខេន តាលំ ទត្វា មជ្ជរស្សវេន មណីវំសំ ធមមាទោ
វិយ វិរិវិ។ សកលនគរេ មនុស្សា មត្តាវិយ លឿសុ។ អសន្ធិមិត្តា ចិន្តេសិ -
“ឥមស្ស តាវ តិវច្ឆានគតស្ស ឯវំ មជ្ជរោ សន្នោ, កីទិសោ នុ ខោ
សត្តញ្ញាតញ្ញាណាសិវបត្តស្ស ភគវតោ សន្នោ អហោសី” តិ បីតី ឧប្បាទេត្វា តំ
បីតី អវិជហិត្វា សត្តហិ ជង្គុសតេហិ សទ្ធិំ សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ជាសិ។ ឯវំ
មជ្ជរោ កិរ ករីកសន្នោតិ។ តតោ បន សតភាគេន សហស្សភាគេន ច
មជ្ជរោ វិបស្សិស្ស កុមារស្ស សន្នោ អហោសីតិ វេទិតញ្ញោ។

៣៨. កម្មវិចារកដន្តិន ការនាមយំ, កម្មវិចារកវសេន បន ទេវតានំ
ចក្ខុសធិសមេវ មំសចក្ខុ អហោសិ, យេន និមិត្តំ កត្វា តិលវាហេ បក្ខិត្តំ
ឯកតិលម្បិ អយំ សោតិ ឧទ្ធវិត្វា ទាតុំ សក្កោតិ។

៤០. វិបស្សីតិ ឯត្ថ អយំ វចនត្ថោ, អន្តរន្តរា និមលជនិតន្តការវិវហោន
វិសុទ្ធិបស្សតិ, វិវដេហិ ច អក្ខិហិ បស្សតីតិ វិបស្សី; ធុតិយវារេ វិចេយ្យ
វិចេយ្យ បស្សតីតិ វិបស្សី; វិចិនិត្វា វិចិនិត្វា បស្សតីតិ អត្ថោ។

អត្ថោ បនាយតីតិ អត្ថោ ជាតិ បស្សតិ, នយតិ វា បវត្ថេតីតិ អត្ថោ។
ឯកទិវសំ កិវ វិនិច្ឆយជ្ជានេ និសីទិត្វា អត្ថោ អនុសាសន្តស្ស រញ្ជោ
អលង្កតបដិយត្តំ មហាបុរិសំ អាណេត្វា ហត្ថោ បបយីសុ។ តស្ស តំ អង្កេកត្វា
ឧបលាឡយមានស្សេវ អមច្ឆា សាមិកំ អស្សមិកំ អកំសុ។ ពោធិសត្ថោ
អនត្តមនសទ្ធិ និច្ឆារេសិ។ រាជា - “កិមេតំ, ឧបទារេថា”តិ អាហា។
ឧបទារិយមាណា អញ្ញំ អទិស្វា - “អឌ្ឍស្ស ធុត្តិនិច្ឆិតត្ថោ ឯវំ កតំ ភវិស្សតី”តិ បុន
សាមិកំយេវ សាមិកំ កត្វា “ញត្វា នុខោ កុមារោ ឯវំ ករោតី”តិ វិមំសន្តា បុន
សាមិកំ អស្សមិកំ អកំសុ។ បុនបិ ពោធិសត្ថោ តថេវ សទ្ធិ និច្ឆារេសិ។ អថ
រាជា - “ជាតិ មហាបុរិសោ”តិ តតោ បដ្ឋាយ អប្បមត្ថោ អហោសិ។ ឥទំ
សន្ធាយ វុត្តំ - “វិចេយ្យ វិចេយ្យ កុមារោ អត្ថោ បនាយតី”តិ។

៤២. វស្សីកន្តិអាទិសុ យត្ថ សុខំ ហោតិ វស្សកាលេ វសិតុំ, អយំ
វស្សីកោ។ ឥតវេសុបិ ឯសេវ នយោ។ អយំ បនេត្ត វចនត្ថោ វស្សវាសោ វស្សំ,
វស្សំ អវហតីតិ វស្សីកោ។ ឥតវេសុបិ ឯសេវ នយោ។

តត្ថ វស្សីកោ ចាសាទោ នាតិឧទ្ទោ ហោតិ, នាតិនីហោ,
ធូរវាតចានានិបិស្ស នាតិពហូនិ នាតិតន្ធនិ,

ក្នុងត្រូវណាបច្ចុត្រូវណាខ្លះក្រោយនេះបេត្ត មិស្សកាលនេវ វដ្តន្តិ។ ហេមន្តិកេ ជម្លាបិ
ភិត្តិយោបិ និចា ហោន្តិ, ធារវាតចាណនិ តនុកានិ សុខុមច្ឆិទ្ធានិ,
ឧណ្ហាប្បវេសនត្ថាយ ភិត្តិនិយូហានិ និហរិយន្តិ។
ក្នុងត្រូវណាបច្ចុត្រូវណានិវាសនចារុបនានិ បនេត្ត ឧណ្ហារិរិយានិ កម្ពុលាធិនិ
វដ្តន្តិ។ ខន្ធកោដ្ឋំ សិនិទ្ធី កដុកសន្និស្សិតំ និរុទកសន្និស្សិតព្យា។ ភិម្ហិកេ ជម្លាបិ
ភិត្តិយោបិ ឧច្ឆា ហោន្តិ, ធារវាតចាណនិ បនេត្ត ពហ្វនិវិបុលជាតានិ ហោន្តិ,
ក្នុងត្រូវណាធិនិ ទុក្ខលមយានិ វដ្តន្តិ។ ខន្ធកោដ្ឋានិ មជ្ជរសសន្និស្សិតភវិតានិ។
វាតចានសមីបេសុ ចេត្ត នវ ចាជិយោ វបេត្តា ឧទកស្ស បូរេត្តា
និលុប្បលាធិហិ សញ្ញាធន្តិ។ តេសុ តេសុ បនេសេសុ ឧទកយន្តានិ ករោន្តិ,
យេហិ ធរេវ វស្សន្តេវិយ ឧទកធារា និក្ខមន្តិ។

និប្បវិសេហិតិ បុរិសវិវហិតេហិ។ ន កេវលព្យោត្ត ត្វិយានេវ និប្បវិសានិ,
សព្វដ្ឋានានិបិ និប្បវិសានេវ, ដោវារិកាបិ ឥត្តិយោវ, នហាបនាធិបរិកម្មករាបិ
ឥត្តិយោវ។ រាជា កិរ - “តថាវុបំ ឥស្សរិយសុខសម្បត្តិ អនុភវមានស្ស បុរិសំ
ទិស្វា បុរិសាសន្តា ឧប្បជ្ជតិ, សា មេ បុត្តស្ស មា អហោសី”តិ សព្វកិច្ចេសុ
ឥត្តិយោវ វបេសីតិ។

បឋមភាណាវាវវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ជីណ្ហាបុរិសវណ្ណានា

៤៣. ទុតិយភាណាវាវេ គោចានសិវដ្ឋន្តិ គោចានសីវិយ វដ្ឋន្តិ។ កោត្តន្តិ ខន្ធន្ទ,
កដិយំ, ជាណ្ឌសូតិ តិសុ ហានេសុ កោត្តវដ្ឋន្តិ។ ធន្ហាបរាយនន្តិ ធន្ហាគតិកំ
ធន្ហាបជិសរណំ។ អាតុវន្តិ ជរាតុវំ។ គតយោព្ពនន្តិ អតិក្កន្តយោព្ពនំ បច្ឆិមវយេ
បិតំ។ ទិស្វាតិ អឡយោជនប្បមាលោន ពលកាយេន បរិវត្តោ

សុស្សីហិការក្លោប គធន្តោយធារថោ បុរតោហោតិ, បច្ឆាពលកាយោ,
តាធិសេ ឌីកាសេ សុទ្ធាវាសឌីណាសវព្រហ្មហិ អត្ថនោ អានុភាវេន វេស្ស
បុរតោវ ធស្សិតំ, តំ បុរិសំ បស្សិត្វា។ សុទ្ធាវាសា កិរ - “មហាបុរិសោ បង្កើ
គជោរិយ បញ្ចសុ កាមគុណោសុ លក្ខោ, សតិមស្ស ឧប្បាទេស្សមា” តិ តំ
ធស្សេសុំ។ ឯវំ ធស្សិតញ តំ ពោធិសត្តោ ថេវ បស្សតិ សារថិ ច។ ព្រហ្មនោ ហិ
ពោធិសត្តស្ស អប្បមាទត្ថំ សារថិស្ស ច កថាសល្លាបត្ថំ តំ ធស្សេសុំ។ កី
បនេសោតិ “ឯសោ ជិណ្ហោតិ កី វុត្ថំ ហោតិ, នាហំ, ភោ ឥតោ បុព្វេ ឯវុបំ
អន្តស” ត្ថិ បុច្ឆិ។

តេន ហិតិ យទិ មយ្ហម្យី ឯវុបេហិ កេសេហិ ឯវុបេន ច កាយេន ភវិតត្ថំ,
តេន ហិ សម្ម សារថិ។ អលំ ធានជ្ជ ឧយ្យានភូមិយាតិ - “អជ្ជ ឧយ្យានភូមិ
បស្សិស្សមា” តិ គច្ឆាម, អលំ តាយ ឧយ្យានភូមិយាតិ សិវិគ្គហធម្មោ
សំវេតានុបមាហា។ អន្តេបុរំ គតោតិ ឥត្ថិជនំ វិស្សជ្ជេត្វា សិរិគព្ពេ ឯកកោវ
និសិន្នោ។ យត្រ ហិ នាមាតិ យាយ ជាតិយា សតិ ជរា បញ្ញាយតិ, សា ជាតិ
ជរត្ថុ ធិក្កតា អត្ថុ, ជិគុដ្ឋាមេតំ ជាតិវុត្ថំ, ជាតិយា មូលំ ខណ្ឌោ និសីទិ, បឋមេន
សល្លេន បាធមេ វិទ្ធោរិយ។

៤៥. សារថី អាមន្តាបេត្វាតិ រាជា កិរ នេមិត្តកេហិ កថិតកាលតោ
បដ្ឋាយ ឌីហិតសោតោវិចរតិ, សោ “កុមារោ ឧយ្យានំ គច្ឆន្តោ អន្តរាមគ្គ
និវត្តោ” តិ សុត្វា សារថី អាមន្តាបេសិ។ មា ហោវ ខោតិអាធិសុ រជ្ជំ កាវេតុ, មា
បព្ពជតុ, ព្រាហ្មណានំ វេចនំ មា សច្ចំ ហោត្វតិ ឯវំ ចិន្តេសីតិ អត្តោ។

ព្យាធិបុរិសវណ្ណានា

៤៧. អន្ទុស ខោតិ បុព្វេ វុត្តនយេនេវ សុទ្ធាវាសេហិ ទស្សិតំ អន្ទុស។
អាពាធិកន្តិ ភិយាបថភញ្ញនកេន វិសភាគពាជេន អាពាធិកំ។ ទុក្ខិតន្តិ
រោគទុក្ខេន ទុក្ខិតំ។ ពាទ្ធុតិលានន្តិ អធិមត្តតិលានំ។ បលិបន្នន្តិ និមុត្តំ។ ជរា
បញ្ញាយិស្សតិ ព្យាធិ បញ្ញាយិស្សតិ ឥធាបិ យាយ ជាតិយា សតិ ឥទំ ទ្វយំ
បញ្ញាយតិ, ធិក្កតា សា ជាតិ, អជាតំ ខេមន្តិ ជាតិយា មូលំ ខណ្ឌោ និសីទិ,
ទុតិយេន សល្លេន វិទ្ធោ វិយ។

កាលផ្គតបុរិសវណ្ណានា

៥០. វិលាតន្តិ សិរិកំ។ បេតន្តិ ឥតោ បជិតតំ។ កាលផ្គតន្តិ កតកាលំ,
យត្តកំ តេន កាលំ ជីវិតតំ, តំ សត្វំ កត្វា និជ្ឈបេត្វា មតន្តិ អត្ថោ។ ឥមម្បិស្ស
បុរិមនយេនេវ ព្រហ្មានោ ទស្សេសុំ។ យត្រ ហិ នាមាតិ ឥធាបិ យាយ ជាតិយា
សតិ ឥទំ តយំ បញ្ញាយតិ, ធិក្កតា សា ជាតិ, អជាតំ ខេមន្តិ ជាតិយា មូលំ
ខណ្ឌោ និសីទិ, តតិយេន សល្លេន វិទ្ធោ វិយ។

បព្ពជិតវណ្ណានា

៥២. កណ្ណាន្តិ មុណ្ណំ។ ឥមម្បិស្ស បុរិមនយេនេវ ព្រហ្មានោ ទស្សេសុំ។ សាធុ
ធម្មចរិយាតិអាទិសុ អយំ នេវ ធម្មចរណភាវោ សាធុតិ ចិន្តេត្វា បព្ពជិតោតិ ឯវំ
ឯកមេកស្ស បទស្ស យោជនា វេទិតញ្ញា។ សព្ពានិ ចេតានិ
ទសកុសលកម្មបថវេចនានេវ។ អវសានេ បន អវិហីសាតិ ករុណាយ
បុព្ពភាគោ។ អនុកម្មាតិ មេត្តាយ បុព្ពភាគោ។ តេនហីតិ ឧយ្យោជនត្ថ
និចាតោ។ បព្ពជិតំ ហិស្ស ទិស្វា ចិត្តំ បព្ពជ្ជាយ និន្នំ ជាតំ។ អថ តេន សទ្ធិ
កថេតុកាមោ ហុត្វា សារថី ឧយ្យោជេន្តោ តេន ហីតិអាទិមាហ។

ពោធិសត្តបព្ពជ្ជាវណ្ណានា

៥៤. អថ ខោ, ភិក្ខុវេទិ - “បព្ពជិតស្ស សាធុ ធម្មចរិយា” តិអាធិនិ ច អញ្ញញ្ច
ពហុំ មហាជនកាយេន រក្ខិយមាណស្ស បុត្តធារសម្ពាធយេ វេសតោ
អាធិនវបជិសំយុត្តញ្ចោវ មិគក្ខតេន ចេតសាយថាសុខំ វនេ វេសតោ
បព្ពជិតស្ស វិវេកានិសំសបជិសំយុត្តញ្ច ធម្មំ កថំ សុត្វា បព្ពជិតុកាមោ ហុត្វា
- អថ ខោ, ភិក្ខុវេ, វិបស្សី កុមារោ សាវថី អាមន្តេសិ។

ឥមាធិ ចត្តារិ ទិស្វា បព្ពជិតំ នាម សព្ពពោធិសត្តានំ វំសោវ តន្តិយេវ
បវេណីយេវ។ អញ្ញេបិ ច ពោធិសត្តាយថា អយំ វិបស្សី កុមារោ, ឯវំ ចិរស្សំ
ចិរស្សំ បស្សន្តិ។ អម្ពាភំ បន ពោធិសត្តោ ចត្តារិបិ ឯកទិវសំយេវ ទិស្វា
មហាភិនិក្ខមនំ និក្ខមិត្វា អនោមាណទីតីវេ បព្ពជិតោ។ តេនេវ រាជគហំ បត្វា
តត្ថ រញ្ញា ពិម្ពិសារេន - “កិមត្ថំ, បណ្ឌិត, បព្ពជិតោសីតិ” បុដ្ឋោ អាហា -

“ជិណ្ឌាញ ទិស្វា ធុទិតញ្ច ព្យាធិតំ,
មតញ្ច ទិស្វា គតមាយុស្ស័យំ;
កាសាយវត្ថំ បព្ពជិតញ្ច ទិស្វា,
តស្មា អហំ បព្ពជិតោម្ហិ រាជា” តិ។

មហាជនកាយអនុបព្ពជ្ជាវណ្ណានា

៥៥. សុត្វាន តេសន្តិ តេសំ ចតុរាសីតិយា ចាលាសហស្សានំ សុត្វា
ឯតទហោសិ។ ឡិរកោតិ ឡនកោលាមកោ។ អនុបព្ពជីស្វតិ អនុបព្ពជិតានិ។
កស្មា បនេត្ថ យថា បរតោ ខណ្ឌាតិស្សានំ អនុបព្ពជ្ជាយ - “ពន្ធមតិយា
រាជធានិយា និក្ខមិត្វា” តិ វុត្ថំ, ឯវំ ន វុត្ថន្តិ? និក្ខមិត្វា សុតត្វា។ ឯតេ កិរ សព្ពេបិ
វិបស្សិស្ស កុមារស្ស ឧបជ្ជាកបរិសាវ, តេ ចាតោវ ឧបជ្ជានំ អាគន្ធា កុមារំ
អទិស្វា ចាតរាសត្តាយ គន្ធា ភុត្តចាតរាសា អាគម្ម “កុហី កុមារោ” តិ បុច្ឆិត្វា

“ឧប្បន្ទភូមី គតោ” តិ សុត្វា “តត្ថេវ នំ ធខត្តិស្សរាមា” តិ និក្ខមន្តានិវត្តមាណំ
សារីរិ ធិស្វា - “កុមារោ បព្ពជិតោ” តិ ចស្ស វចនំ សុត្វា សុត្តន្តបិដកេយ្យេ
សព្ពាភវណានិ ឌីមុញ្ចិត្វា អន្តរាបណតោ កាសាវបីតានិ វត្តានិ អាហារាបេត្វា
កេសមស្សំ ឌីហារេត្វា បព្ពជិតុ។ ឥតិ នគរតោ និក្ខមិត្វា ពហិនគរេ សុតត្តា
ឯត្ថ - “ពន្ទមតិយា រាជធានិយា និក្ខមិត្វា” តិ ន វុត្តំ។

ចារិកំ ចរិតិ គតគតជ្ជានេ មហាមណ្ឌបំ កត្វា ធានំ សន្នេត្វា អាគម្ម
ស្វាតនាយ និមន្តិតោ ជនស្ស អាយាចិតតិក្ខមេវ បដិគ្គណ្ឌោ ចត្តារោ មាសេ
ចារិកំ ចរិ។

អាកិណ្ណាតិ ឥមិនា គណេន បរិវត្តោ។ អយំ បនវិតក្កោ ពោធិសត្តស្ស
កតា ឧប្បន្នោតិ? ស្វេ វិសាខបុណ្ណមា ភវិស្សតិ ចាតុទ្ទស័ធិវសេ។ តតា កិរ
សោ - “យថេវ មំ ឥមេ បុព្ពេ គិហិក្ខតំ បរិវារេត្វា ចរិត្តិ, ឥនាធិបិ តថេវ, កី ឥមិនា
គណេនា” តិ គណាសង្កណិកាយ ឧក្កណ្ឌិត្វា “អន្នេវ គច្ឆាមី” តិ ចិន្តេត្វា បុន
“អន្នេ អវេលា, សចេ ឥនាធិ គមិស្សមិ, សព្ពេវ ឥមេ ជាធិស្សន្តិ, ស្វេវ
គមិស្សមី” តិ ចិន្តេសិ។ តំ ធិវសញ្ច ឧរុវេលគាមសធិសេ គាមេ គាមវាសិនោ
ស្វាតនាយ និមន្តយីសុ។ តេ ចតុរាសីតិសហស្សនម្បិ តេសំ បព្ពជិតានំ
មហាបុរិសស្ស ច ចាយាសមេវ បដិយាធិយីសុ។ អថ មហាបុរិសោ បុនធិវសេ
តស្មីយេវ គាមេ តេហិ បព្ពជិតេហិ សទ្ធិភត្តកិច្ចំ កត្វា វសនជ្ជានមេវ
អគមាសិ។ តត្ថ តេ បព្ពជិតា មហាបុរិសស្ស វត្តំ ធស្សេត្វា អត្តនោ អត្តនោ
វត្តិជ្ជានធិវាជ្ជានានិ បរិជ្ជា។ ពោធិសត្តោបិ បណ្ណាសាលំ បរិសិត្វា និសិន្នោ។

“បិតេ មជ្ឈន្តិកេ កាលេ, សន្និសីវេសុ បក្ខិសុ;
សណតេវ ព្រហ្មវញ្ញំ, តំ ភយំ បដិភាតិ ម” ត្ថិ។ (សំ. និ. ១.១៥);

ឯវេទ អរិកោរាមាណំ ភយ កាលេ សព្ពសត្តានំ សទដកាលេយេវ -
“អយំ កាលោ”តិ និក្ខមិត្វា បណ្ណសាលាយ ធ្វារំ បិទហិត្វា ពោធិមណ្ឌាភិមុខោ
ចាយាសិ។ អញ្ញោបិ ច តស្មី ហ្មឺនេវិចរន្តោ ពោធិមណ្ឌំ បស្សតិ, និសីទិតំ
បនស្ស ចិត្តំ ន នមិតបុព្វំ។ តំ ទិវសំ បនស្ស ព្យាណំ បរិចាកគតំ, តស្មា
អលង្កតំ ពោធិមណ្ឌំ ទិស្វា អាហោហនត្ថាយ ចិត្តំ ឧប្បន្នំ។ សោ
ទក្ខិណាទិសាភាគេន ឧបគម្ម បទក្ខិណំ កត្វា បុរតិមទិសាភាគេ ចុទ្ធសហត្ថំ
បល្លង្គំ បញ្ញាបេត្វា ចតុរង្គិវិយំ អធិជ្ជហិត្វា - “យាវ ពុទ្ធា ន ហោមិ, ន តាវ
តតោ វុជ្ជហមី”តិ បដិញ្ញំ កត្វា និសីទិ។ ឥទមស្ស រូបកាសំ សន្ធាយ - “ឯកោវ
គណម្ហា រូបកដ្ឋោវិហាសី”តិ វុត្ថំ។

អញ្ញោនេវ តាជិតិ តេ កិវ សាយំ ពោធិសត្តស្ស ឧបជ្ជានំ អាគន្ធា
បណ្ណសាលំ បរិវារេត្វា និសីទ្ធ “អតិវិកាលោ ជាតោ, ឧបដារេថា”តិ វត្វា
បណ្ណសាលំ វិវិត្វា តំ អបស្សន្តាបិ “កុហី គតោ”តិ នាទុពាជ្ជិសុ, “គណាវាសេ
និត្តិន្នោ ឯកោវិហាវតុកាមោ មញ្ញោ មហាបុរិសោ, ពុទ្ធកូតំយេវ នំ
បស្សិស្សាមា”តិ វត្វា អន្តោជម្ពុទិចាភិមុខា ចារិកំ បក្កន្តា។

ពោធិសត្តអភិវេសវណ្ណនា

៥៧. វាសូបគតស្សាតិ ពោធិមណ្ឌោ ឯកវត្តិវាសំ ឧបគតស្ស។
រហោគតស្សាតិ រហាសិ គតស្ស។ បដិសល្លីនស្សាតិ ឯកីការវសេន
និលីនស្ស។ កិច្ចន្តិ ទុក្ខំ។ ចរតិ ច ឧបបជ្ជតិ ចាតិ ឥទំ ទ្វយំ បន អបរាបរំ
ចុតិបដិសន្ធិ សន្ធាយ វុត្ថំ។ ជរាមរណស្សាតិ ឯត្ថ យស្មា បព្ពជន្តោ
ជិណ្ឌាព្យាធិមត្តេយេវ ទិស្វា បព្ពជិតោ, តស្មាស្ស ជរាមរណមេវ ឧបជ្ជាតិ។
តេនេវាហ - “ជរាមរណស្សា”តិ។ ឥតិ ជរាមរណំ មូលំ កត្វា អភិវិជ្ជស្ស

កវគ្គតោ ឌីតវន្តស្ស វិយ - អថ ខោ, ភិក្ខុវេ, វិបស្សន្ស្ស ពោធិសត្តស្ស
ឯតទហោសិ។

យោនិសោមនសិកាភាវតិ ឧបាយមនសិកាភាវ បថមនសិកាភាវ។ អនិច្ចាធិនិ
ហិ អនិច្ចាធិតោវ មនសិកាភាវតោ យោនិសោមនសិកាភាវ នាម ហោតិ។
អយញ្ច - “កិស្សី នុ ខោ សតិជាតិអាធិនិ ហោន្តិ, កិស្សី អសតិ ន ហោន្តិ” តិ
ឧទយព្ពយានុបស្សនាវសេន បវត្តត្តា តេសំ អញ្ញាតរោ។ តស្មាស្ស ឥតោ
យោនិសោមនសិកាភាវ ឥមិនា ឧបាយមនសិកាភាវេន អហុ បញ្ញាយ
អភិសមយោ, ពោធិសត្តស្ស បញ្ញាយ យស្មី សតិ ជរាមរណំ ហោតិ, តេន
ជរាមរណាការណេន សន្និ សមាគមោ អហោសិ។ កី បន តន្តិ? ជាតិ។ តេនាហ
- “ជាតិយា ខោ សតិ ជរាមរណំ ហោតិ” តិ។ យា ចាយំ ជរាមរណាស្ស
ការណាបរិក្កាហិកា បញ្ញា, តាយ សន្និ ពោធិសត្តស្ស សមាគមោ អហោសិតិ
អយមេត្ត អត្ថោ។ ឯតេនុចាយេន សព្ពបទានិ វេទិតញ្ចានិ។

នាមរូបេ ខោ សតិ វិញ្ញាណន្តិ ឯត្ថ បន សម្ព័រេសុ សតិ វិញ្ញាណន្តិ ច,
អវិជ្ជាយ សតិ សម្ព័រាភិ ច វត្តព្ពំ ភវេយ្យ, តទុកយម្បិ ន កហិតំ។ កស្មា?
អវិជ្ជាសម្ព័រាហិ អតីតោ ភវោ តេហិ សន្និ អយំ វិបស្សនា ន យជិយតិ។
មហាបុរិសោ ហិ បច្ចុប្បន្នវសេន អភិនិវេជ្ជាតិ។ ននុ ច អវិជ្ជាសម្ព័រេហិ
អធិដ្ឋេហិ ន សក្កា ពុទ្ធន ភវិតុន្តិ។ សច្ចំ ន សក្កា, ឥមិនា បន តេ
កវឧបាទានតណ្ហាវសេនេវ ធិដ្ឋាតិ។ ឥមស្មី ហ្មនេវិត្តារតោ
បជិច្ចសមុប្បាទកថា កថេតញ្ចា។ សា បនេសាវិសុទ្ធិមគ្គេ កថិតាវ។

៥៨. បច្ចុទាវត្តតិ បជិនីវត្តតិ។ កតមំ បនេត្ថ វិញ្ញាណំ បច្ចុទាវត្តតិ តិ?
បជិសន្និវិញ្ញាណម្បិ វិបស្សនាញ្ញាណម្បិ។ តត្ថ បជិសន្និវិញ្ញាណំ បច្ចុយតោ
បជិនីវត្តតិ, វិបស្សនាញ្ញាណំ អារម្មណតោ។ ឧកយម្បិ នាមរូបំ នាតិក្កមតិ,

នាមរូបតោ បរំ ន គច្ឆតិ។ ឯត្តារតា ជាយេថ វាតិអាទីសុ វិញ្ញាណោ នាមរូបស្ស
បច្ចយេ ហោន្តេ, នាមរូបេ ច វិញ្ញាណស្ស បច្ចយេ ហោន្តេ, ធ្វើសុបិ
អញ្ញមញ្ញបច្ចយេសុ ហោន្តេសុ ឯត្តកេន ជាយេថ វា... បេ... ឧបបន្លេដ វា, ឥតោ
ហិ បរំ កី អញ្ញំ ជាយេយ្យ វា... បេ... ឧបបន្លេយ្យ វា។ ននុ ឯតទេវ ជាយតិ
ច... បេ... ឧបបន្លេតិ ចាតិ? ឯវំ សធ្វី អបរាបរេតុតិបដិសធ្វីហិ បញ្ច បទានិ
ទស្សេត្វា បុន តំ ឯត្តារតាតិ វុត្តមត្តំ និយ្យតេន្តោ - “យទិទំ នាមរូបបច្ចយា
វិញ្ញាណំ, វិញ្ញាណបច្ចយា នាមរូប” ត្ថិតោ បរំ
អនុលោមបច្ចយាការវសេន វិញ្ញាណបច្ចយា នាមរូបមូលំ អាយតិម្បិ
ជាតិជរាមរណំ ទស្សេត្តំ នាមរូបបច្ចយា សឡាយតនន្តិអាទិមាហា។ តត្ថ
កេវលស្ស ទុក្ខក្ខន្ធស្ស សមុទយោ ហោតីតិ សកលស្ស
ជាតិជរាមរណសោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សចាយាសាទិភេទស្ស ទុក្ខរាសិស្ស
និព្ពត្តិ ហោតិ។ ឥតិ មហាបុរិសោ សកលស្ស វដ្តទុក្ខស្ស និព្ពត្តិ អទ្ទស។

៥៩. សមុទយោ សមុទយោតិ ខោតិ និព្ពត្តិ និព្ពត្តិតិ ខោ។ បុព្វេ
អនុស្សតេសូតិ ន អនុស្សតេសុ អស្សតបុព្វេសុ។ ចក្កំ ឧទចាទីតិអាទីសុ
ឧទយទស្សនបញ្ញាវេសា។ ទស្សនជ្ជន ចក្កំ, ញាតករណជ្ជន ញាណំ,
បដាននជ្ជន បញ្ញា, និព្ពិជ្ជិត្វា បដិវិជ្ជិត្វា ឧប្បន្នជ្ជនវិជ្ជា, ឱភាសជ្ជន ច
អាលោកោតិ វុត្តា។ យថាហា - “ចក្កំ ឧទចាទីតិ ទស្សនជ្ជន។ ញាណំ
ឧទចាទីតិ ញាតជ្ជន។ បញ្ញា ឧទចាទីតិ បដាននជ្ជន។ វិជ្ជា ឧទចាទីតិ
បដិវេជ្ជន។ អាលោកោ ឧទចាទីតិ ឱភាសជ្ជន។ ចក្កជម្មោ ទស្សនជ្ជោ
អត្ថោ។ ញាណជម្មោ ញាតជ្ជោ អត្ថោ។ បញ្ញាជម្មោ បដាននជ្ជោ អត្ថោ។
វិជ្ជាជម្មោ បដិវេជ្ជោ អត្ថោ។ អាលោកោ ជម្មោ ឱភាសជ្ជោ អត្ថោ” តិ (បដិ. ម.
២.៣៩)។ ឯត្តកេហិ បទេហិ កី កថិតន្តិ? ឥមស្មី សតិ ឥទំ ហោតីតិ
បច្ចយសញ្ញាននមត្តំ កថិតំ។ អថវា វិចិបដិបន្នា តរុណាវិបស្សនា កថិតាតិ។

៦១. អធិគតោ ខោ ម្យាយន្តិ អធិគតោ ខោ មេ អយំ។ មគ្គោតិ

វិបស្សនាមគ្គោ។ ពោធិយាតិ ចតុស្កត្តុជ្ឈនត្ថាយ, និព្វានត្ថុជ្ឈនត្ថាយ ឯវ វា។
អបិ ច តុជ្ឈតីតិ ពោធិ, អរិយមគ្គស្សតំ នាមំ, តទត្ថាយាតិបិ វុត្តំ ហោតិ។
វិបស្សនាមគ្គមូលកោ ហិ អរិយមគ្គោតិ។ ឥនានិ តំ មគ្គំ និយ្យាតេន្តោ -
“យទិទំ នាមរូបនិរោធាតិអាទិមាហ។ ឯត្ថ ច វិញ្ញាណនិរោធាតិអាទិហិ
បច្ចត្ថបទេហិ និព្វានមេវ កថិតំ។ ឥតិ មហាបុរិសោ សកលស្ស វដ្តទុក្ខស្ស
អនិព្វត្តិនិរោធំ អទ្ទស។

៦២. និរោធិ និរោធាតិ ខោតិ អនិព្វត្តិ អនិព្វត្តិតិ ខោ។ ចក្ខុន្តិអាទិនិ

វុត្តត្ថានេវ។ ឥធ បន សព្វេហេវ ឯតេហិ បទេហិ - “ឥមស្មី អសតិ ឥទំ ន
ហោតី”តិ និរោធសញ្ញាននមត្ថមេវ កថិតំ, អថវា វុដ្ឋានកាមិនី ពលវិបស្សនា
កថិតាតិ។

៦៣. អបរេន សមយេនាតិ ឯវំ បច្ចយញ្ច បច្ចយនិរោធិញ្ចវិទិត្វា តតោ

អបរភាគេ។ ឧបាទានក្ខន្ធស្មតិ ឧបាទានស្ស បច្ចយភូតេសុ ខន្ធសុ។
ឧទយព្ពយានុបស្សីតិ តមេវ បឋមំ ទិដ្ឋំ ឧទយញ្ច វយញ្ច អនុបស្សមាណោ។
វិហាសីតិ សិខាបត្តំ វុដ្ឋានកាមិនីវិបស្សនំ វហន្តោវិហរិ។ ឥទំ កស្មា វុត្តំ?
សព្វេយេវ ហិ បូរិតចារមិនោ ពោធិសត្វា បច្ឆិមភវេ បុត្តស្ស ជាតទិវសេ
មហាភិនិក្ខមនំ និក្ខមិត្វា បព្ពជិត្វា បធានមនុយុញ្ជិត្វា ពោធិបល្ល័ង្កមារុយ្ហ
មារពលំ វិធមិត្វា បឋមយាមេ បុព្វេនិវាសំ អនុស្សវន្តិ, ទុតិយយាមេ ទិព្វចក្ខុ
វិសោធន្តិ, តតិយយាមេ បច្ចយាការំ សម្មសិត្វា អាណាទានចតុត្ថជ្ឈានតោ
ឧដ្ឋាយ បញ្ចសុ ខន្ធសុ អភិនិវិសិត្វា ឧទយព្ពយវសេន សមបញ្ញាស
លក្ខណានិ ទិស្វា យាវ គោត្រភុញ្ញាណាវិបស្សនំ វឡេត្វា អរិយមគ្គេន
សកលេ ពុទ្ធកុណោ បដិវិជ្ឈន្តិ។ អយម្បិ មហាបុរិសោ បូរិតចារមី។ សោ

យថាវុត្តំ សត្តំ អនុក្កមំ កត្វា បច្ឆិមយាមេ អាធានាធិបតេត្ថជ្ឈានតោ ឧដ្ឋាយ
បញ្ចសុ ខន្ទេសុ អភិធិវិសិទ្ធា វុត្តប្បការំ ឧទយព្ពយវិបស្សនំ អារភិ។ តំ
នស្សេតុំ ឥទំ វុត្តំ។

តត្ថ ឥតិ រូបន្តិ ឥទំ រូបំ, ឯត្ថកំ រូបំ, ឥតោ ឧទ្ធុំ រូបំ នត្ថិតិ រូប្បនសភាវព្រោវ
ភូតុចាធាយភេទញ្ច អាធិ កត្វាលក្ខណាសបច្ចុបដ្ឋានបទដ្ឋានវសេន
អនវសេសរូបបរិគ្គហោ វុត្តោ។ ឥតិ រូបស្ស សមុទយោតិ ឥមិនា ឯវំ
បរិគ្គហិតស្ស រូបស្ស សមុទយនស្សនំ វុត្តំ។ តត្ថ ឥតិតិ ឯវំ សមុទយោ
ហោតិតិ អត្តោ។ តស្ស វិត្ថារោ - “អវិជ្ជាសមុទយា រូបសមុទយោ,
តណ្ហាសមុទយា រូបសមុទយោ, កម្មសមុទយា រូបសមុទយោ,
អាហារសមុទយា រូបសមុទយោតិ, និព្ពត្តិលក្ខណំ បស្សន្តោបិ រូបក្ខន្ធស្ស
ឧទយំ បស្សតី”តិ ឯវំ វេទិតញ្ចោ។ អត្ថផ្កមេបិ “អវិជ្ជានិរោធា រូបនិរោធា...បេ....
វិបរិណាមលក្ខណំ បស្សន្តោបិ រូបក្ខន្ធស្ស និរោធំ បស្សតី”តិ (បដិ. ម. ១.៥០)
អយមស្ស វិត្ថារោ។

ឥតិ វេទនាតិអាធិសុបិ អយំ វេទនា, ឯត្ថកា វេទនា, ឥតោ ឧទ្ធុំ វេទនា នត្ថិតិ។
អយំ សញ្ញា, ឥមេ សម្ពាទ, ឥទំ វិញ្ញាណំ, ឯត្ថកំ វិញ្ញាណំ, ឥតោ ឧទ្ធុំ វិញ្ញាណំ
នត្ថិតិ វេទយិតសញ្ញាននអភិសម្ពុរណាវិជាននសភាវព្រោវ សុខាធិរូបសញ្ញាធិ
ជស្សាធិ ចក្ខុវិញ្ញាណាធិ ភេទញ្ច អាធិ កត្វា
លក្ខណាសបច្ចុបដ្ឋានបទដ្ឋានវសេន
អនវសេសវេទនាសញ្ញាសម្ពាទវិញ្ញាណាបរិគ្គហោ វុត្តោ។ ឥតិ វេទនាយ
សមុទយោតិអាធិហិ បន ឯវំ បរិគ្គហិតានំ វេទនាសញ្ញាសម្ពាទវិញ្ញាណានំ
សមុទយនស្សនំ វុត្តំ។ តត្រាបិ ឥតិតិ ឯវំ សមុទយោ ហោតិតិ អត្តោ។ តេសម្មិ
វិត្ថារោ - “អវិជ្ជាសមុទយា វេទនាសមុទយោ”តិ (បដិ. ម. ១.៥០) រូបេ

វត្តនយោនេវ វេទិតញោ។ អយំ បនវិសេសោ - តីសុ ខន្ទេសុ
“អាហារសមុទយា”តិ អវត្វា “ជស្សសមុទយា”តិ វត្តព្នំ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធន្ទ
“នាមរូបសមុទយា”តិ អត្ថដ្ឋមបទម្បិ តេសំយេវ វសេន យោជេតព្នំ។ អយមេត្ថ
សន្នេចោ, វិត្តារោ បន ឧទយព្ពយវិនិច្ឆយោ សញ្ញាការបរិបូរោវិសុទ្ធិមគ្គ វត្តោ។
តស្ស បញ្ចសុ ឧចាទានក្ខន្ធន្ទ ឧទយព្ពយានុបស្សិនោវិហារតោតិ តស្ស
វិបស្សិស្ស ពោធិសត្តស្ស ឥមេសុ រូចាធិសុ បញ្ចសុ ឧចាទានក្ខន្ធន្ទ
សមបញ្ញាសលក្ខណាវសេន ឧទយព្ពយានុបស្សិនោវិហារតោ យថានុក្កមេន
វឡិតេវិបស្សនាញាណោ អនុប្បាទនិរោធននិរុដ្ឋមាទេហិ អាសវសង្ខាតេហិ
កិលេសេហិ អនុចាទាយ អគ្គហេត្វាវ ចិត្តំវិមុច្ចតិ, តទេតំ មគ្គក្ខណោវិមុច្ចតិ
នាម, ផលក្ខណោវិមុត្តំ នាម; មគ្គក្ខណោ វាវិមុត្តញោវិមុច្ចតិ ច, ផលក្ខណោ
វិមុត្តមេវ។

ឯត្តាវតា ច មហាបុរិសោ សព្ពពន្ធនាវិប្បមុត្តោ ស្វរិយរស្មិសម្ពដ្ឋមិវ បទុមំ
សុវិកសិតចិត្តសន្តានោ ចត្តាវិ មគ្គញាណានិ, ចត្តាវិ ផលញាណានិ,
ចតស្សោ បដិសម្ពិទា, ចតុយោនិបរិច្ឆេទកញ្ញាណំ, បញ្ចគតិបរិច្ឆេទកញ្ញាណំ,
ឆ អសាធារណញាណានិ, សកលេ ច ពុទ្ធកុលោ ហត្ថគតេ កត្វា
បរិបុណ្ណាសង្គិប្បា ពោធិបល្លង្កេ និសិន្នោវ -

“អនេកជាតិសំសារំ, សន្ធាវិស្សំ អនិព្វិសំ;
គហការំ គវេសន្តោ, ទុក្ខា ជាតិ បុនប្បនំ។

គហការក ទិដ្ឋាសិ, បុន គេហំ ន កាហសិ;
សញ្ញា តេ ជាសុកា ភគ្គា, គហក្ខដំវិសង្ខតំ;
វិសង្ខារគតំ ចិត្តំ, តណ្ហានំ ខយមជ្ឈកា”តិ។ (ធម. ប. ១៥៣, ១៥៤);

“អយោយនហតស្សេវ, ជលតោ ជាតវេទសោ;
អនុបុព្វបសន្តស្ស, យថា នញ្ញាយតេ គតិ។

ឯវំ សម្មាវិមុត្តានំ, កាមពន្លោយតាវិនំ;
បញ្ញាបេតុំ គតិ នត្ថិ, បត្តានំ អចលំ សុខ”ន្តិ។ (ឧទា. ៨០);

ឯវំ មនសិ ករោន្តោ សរទេ សូរិយោវិយ, បុណ្ណាចន្តោវិយ ច វិរោចិត្តាតិ។

ទុតិយភាណាវារវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ព្រហ្មយាចនកថាវណ្ណានា

២៤. តតិយភាណាវារេ យំនូនាហំ ធម្មំ ទេសេយ្យន្តិ យទិ បនាហំ ធម្មំ
ទេសេយ្យំ។ អយំ បនវិតក្កោ កថា ឧប្បន្នោតិ? ពុទ្ធកូតស្ស អដ្ឋមេ សត្តាហោ។
សោ កិវ ពុទ្ធា ហុត្វា សត្តាហំ ពោធិបល្លង្កេ និសីទិ, សត្តាហំ ពោធិបល្លង្កំ
ឡិលោកេន្តោ អដ្ឋាសិ, សត្តាហំ រតនចង្កៀមេ ចង្កៀមិ, សត្តាហំ រតនគព្ពេ ធម្មំ
វិចិនន្តោ និសីទិ, សត្តាហំ អជចាលនិគ្រោធនិ និសីទិ, សត្តាហំ មុចលិន្ទេ និសីទិ,
សត្តាហំ រាជាយតនេ និសីទិ។ តតោ ឧដ្ឋាយ អដ្ឋមេ សត្តាហោ បុន អាគន្ធា
អជចាលនិគ្រោធនិ និសីទមត្តស្សេវ សព្វពុទ្ធានំ អាចិន្តាសមាចិន្តោ
អយព្វោវ ឥតោ អនន្តរោ ច វិតក្កោ ឧប្បន្នោតិ។

តត្ថ អធិគតោតិ បដិវិទ្ធោ។ ធម្មាតិ ចតុស្ថជម្មោ។ គម្ពីរោតិ
ឧត្តានភាវបដិក្ខេបវចនមេតំ។ ទុទ្ទសោតិ គម្ពីរត្តាវ ទុទ្ទសោ ទុក្ខេន ទដ្ឋញ្ចោ, ន
សក្កា សុខេន ទដ្ឋំ។ ទុទ្ទសត្តាវ ទុរុពោធា ទុក្ខេន អវពុជ្ឈិកញ្ចោ, ន សក្កា
សុខេន អវពុជ្ឈិតុំ។ សន្នោតិ និព្ពតោ។ បណីតោតិ អតប្បកោ។ ឥទំ ទ្វយំ
លោកុត្តរមេវ សន្ធាយ វុត្តំ។ អតក្កាវចរោតិ តក្កេន អវចរិកញ្ចោ ឡិកាហិតញ្ចោ

ន ហោតិ, ញាណេវ អវចិតតោ។ និបុណាតិ សន្តោ។
បណ្ឌិតវេទនិយោតិ សម្មាបដិបទំ បដិបន្នេហិ បណ្ឌិតេហិ វេទិតតោ។
អាលយរាមាតិ សត្តា បញ្ចសុ កាមគុណេសុ អល្លិយន្តិ, តស្មា តេ អាលយាតិ
វុច្ឆន្តិ។ អដ្ឋសតតណ្ហាវិចរិតានិ អាលយន្តិ, តស្មា អាលយាតិ វុច្ឆន្តិ។ តេហិ
អាលយេហិ រមន្តិតិ អាលយរាមា។ អាលយេសុ រតាតិ អាលយរតា។
អាលយេសុ សុដ្ឋ មុទិតាតិ អាលយសម្មុទិតា។ យថេវ ហិ សុសន្តិគំ
បុប្ផជលភរិតុក្ខាទិសម្បន្នំ ឧយ្យានំ បរិវេជ្ជា រាជា តាយ តាយ សម្បត្តិយា
រមតិ, បមុទិតោ អាមោទិតោ ហោតិ, ន ឧក្កល្លាតិ, សាយំ និក្ខមិតុំ ន ឥច្ឆតិ,
ឯវមិមេហិបិ កាមាលយតណ្ហាលយេហិ សត្តា រមន្តិ, សំសារវេជ្ជេ បមុទិតា
អនុក្កល្លាតា វសន្តិ។ តេន នេសំ ភគវា ធុរិយម្បិ អាលយំ ឧយ្យានភូមិវិយ
ទស្សន្តោ - “អាលយរាមា”តិអាទិមាហ។

យទិទន្តិ និចាតោ, តស្ស ហំនំ សន្ទាយ - “យំ ឥទ”ន្តិ, បដិច្ចសមុប្បាទំ
សន្ទាយ - “យោ អយ”ន្តិ ឯវមត្តោ ទដ្ឋតោ។ ឥទប្បច្ចយតាបដិច្ចសមុប្បាទោតិ
ឥមេសំ បច្ចយា ឥទប្បច្ចយា, ឥទប្បច្ចយា ឯវ ឥទប្បច្ចយតា, ឥទប្បច្ចយតា ច
សា បដិច្ចសមុប្បាទោ ចាតិ ឥទប្បច្ចយតាបដិច្ចសមុប្បាទោ។
សត្តារាទិបច្ចយានំ អវិជ្ជាទីនំ ឯតំ អធិវចនំ។ សត្តសត្តារសមថោតិអាទិ សត្តំ
និព្វានមេវ។ យស្មា ហិ តំ អាគម្ម សត្តសត្តារវិប្បន្តិតានិ សម្មន្តិ វ្យបសម្មន្តិ តស្មា -
“សត្តសត្តារសមថោ”តិ វុច្ឆតិ។ យស្មា ច តំ អាគម្ម សព្វេ ឧបធម្មោ បដិនិស្សដ្ឋា
ហោន្តិ, សព្វា តណ្ហា ឱយន្តិ, សព្វេ កិលេសរាគាវិវជ្ជន្តិ, សត្តំ ធុត្តំ និរុជ្ឈតិ,
តស្មា “សត្តបធិបដិនិស្សន្តោ តណ្ហាក្ខយោវិរាគោ និរោធា”តិ វុច្ឆតិ។ សា
បនេសា តណ្ហា ភវេន ភវំ, ជលេន វា សន្តិ កម្មំ វិនតិ សំសិព្វតីតិ កត្វា វានន្តិ
វុច្ឆតិ។ តតោ វានតោ និក្ខន្តន្តិ និព្វានំ។ សោ មមស្ស កិលមថោតិ យា
អជានន្តានំ ទេសនា នាម, សោ មម កិលមថោ អស្ស, សា មម វិហោសា

អស្សតិ អត្ថោ។ កាយកិលមថោ ចេវ កាយវិហោសា ច អស្សតិ វុត្ថំ ហោតិ,
ចិត្តេ បន ឧភយម្បេតំ ពុទ្ធានំ នត្ថិ។

៦៥. អបិស្សតិ អនុព្រូហានត្ថេ និចាតោ។ សោ - “ន កេវលំ វេតនហោសិ,
ឥមាបិ កាថា បដិកំសូ” តិ ធីបេតិ។ វិបស្សន្តិអាធិសុ វិបស្សិស្ស ភគវតោ
អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្សតិ អត្ថោ។ អនច្ឆរិយាតិ អនុអច្ឆរិយា។ បដិកំសូតិ
បដិកានសម្ពាតស្ស ញាណស្ស គោចរា អហោសុំ, បរិវិតក្កយិ តព្ពតំ
ចាបុណ្ណសុ។

កិច្ចធាតិ ទុក្ខេន, ន ទុក្ខាយ បដិបទាយ។ ពុទ្ធានញ្ចិ ចត្តារោបិ មគ្គា
សុខបដិបទាវ ហោន្តិ។ ចារមីបូរណកាលេ បន សរាគសនោសសមោហាស្សេវ
សតោ អាគតាគតានំ យាចកានំ អលង្កតបដិយត្ថំ សីសំ ជិន្និត្វា គលលោហិតំ
ជីហរិត្វា សុអញ្ញិតានិ អក្ខិនិ ឧប្បាដេត្វា កុលវំសបដិបកំ បុត្តំ មនាបចារិជំ
ភរិយន្តិ វេរមាធិនិ ទេន្តស្ស អញ្ញានិ ច ខន្តិវាទិសទិសេសុ អត្តភាវេសុ
ឆេជ្ឈកេជ្ឈាធិនិ ចាបុណ្ណស្ស អាគមនិយបដិបទំ សន្ធាយេតំ វុត្ថំ។ ហលន្តិ វេត
ហាការោ និចាតមត្ថោ, អលន្តិ អត្ថោ។ បកាសិតុន្តិ ទេសេតុំ; វេរំ កិច្ចេន
អធិគតស្ស ធម្មស្ស អលំ ទេសេតុំ; កោ អត្ថោ ទេសិតេនាតិ វុត្ថំ ហោតិ។
រាគនោសបរេតេហិតិ រាគនោសដុដ្ឋេហិ រាគនោសានុគតេហិ វា។

បដិសោតកាមិន្តិ និច្ឆាធិនំ បដិសោតំ អនិច្ចំ ទុក្ខមនត្តាសុភន្តិ វេរំ គតំ
ចតុសច្ចធម្មំ។ រាគរត្តាតិ កាមរាគេន ភវរាគេន ទិដ្ឋិរាគេន ច រត្តា។ ន ទក្ខន្តិតិ
អនិច្ចំ ទុក្ខមនត្តា អសុភន្តិ ឥមិនា សភាវេន ន បស្សិស្សន្តិ, តេ អបស្សន្តេ កោ
សក្ខិស្សតិ វេរំ កាហាបេតុំ? តមោខន្ទេន អាវុដាតិ អវិជ្ជារាសិនា អដ្ឋោត្តជា។

អប្បស្សក្កតាយាតិ និរុស្សក្កកាវេន, អនេសេតុកាមតាយាតិ អត្ថោ។
កស្មា បនស្ស ឯវំ ចិត្តំ នមិ? ននុ ឯស - “មុត្តោ មោចស្សមី, តិល្លោ
តារេស្សមី”,

“កី មេ អញ្ញាតវេសេន, ធម្មំ សង្កកតេនិធន;
សត្តញ្ញតំ ចាបុណិទ្វា, សន្តារេស្សំ សនេវក”ន្តិ។

បត្តនំ កត្វា ចារមិយោ បូរេត្វា សត្តញ្ញតំ បត្តោតិ។ សច្ចមេតំ,
បច្ចវេក្ខណានុកាវេន បនស្ស ឯវំ ចិត្តំ នមិ។ តស្ស ហិ សត្តញ្ញតំ បត្វា សត្តានំ
កិលេសគហនតំ ធម្មស្ស ច គម្ពីរតំ បច្ចវេក្ខន្ធស្ស សត្តានំ កិលេសគហនតា
ច ធម្មគម្ពីរតា ច សញ្ញាការេន ចាកជា ជាតា។ អថស្ស - “ឥមេ សត្តា
កញ្ញិកបុណ្ណាលាពុរិយ តក្កភវិតចាជិរិយ វសោតេលបីតបិលោតិការិយ
អញ្ញនមក្ខិតហត្ថារិយ កិលេសភវិតា អតិសំកិលិដ្ឋា រាគវត្តា ទោសទុដ្ឋា
មោហាមូឡា, តេ កី នាម បដិវិជ្ជិស្សន្តិ”តិ ចិន្តយតោ
កិលេសគហនបច្ចវេក្ខណានុកាវេនាបិ ឯវំ ចិត្តំ នមិ។

“អយញ្ញា ធម្មោ បថវីសន្ធារកឧទកក្ខន្ធារិយ គម្ពីរោ, បត្តតេន
បដិច្ឆាទេត្វា ឋបិតោ សាសចោរិយ ទុទ្ទសោ, សតទា ភិន្នស្ស វាលស្ស
កោជិយា កោជី បដិចាទនំរិយ ទុរុពោធា, ននុ មយា ហិ ឥមំ ធម្មំ បដិវិជ្ជិតុំ
វាយមន្តេន អទិន្នំ ទានំ នាម នត្ថិ, អវក្ខិតំ សីលំ នាម នត្ថិ, អបរិបូរិតា កាចិ
ចារមី នាម នត្ថិ។ តស្ស មេ និរុស្សាហំរិយ មារពលំ វិធមន្តស្សាបិ បថវី ន
កម្មវិត្ថុ, បឋមយាមេ បុព្វេនិវាសំ អនុស្សវន្តស្សាបិ ន កម្មវិត្ថុ, មជ្ឈិមយាមេ
ធិត្ថចក្កុរិសោធន្តស្សាបិ ន កម្មវិត្ថុ, បច្ឆិមយាមេ បន បដិច្ចសមុប្បាទំ
បដិវិជ្ជន្តស្សវ មេ ទសសហស្សិលោកធាតុ កម្មវិត្ថុ។ ឥតិ មាទិសេនាបិ

តិក្ខញ្ញាលោន កិច្ចនេវាយំ ធម្មោ បដិវិទ្ធោ តំ លោកិយមហាជនា កថំ
បដិវិជ្ឈិស្សន្តី” តិ ធម្មគម្ពីរតាបច្ចវេក្ខណានុភាវេនាបិ ឯវំ ចិត្តំ នមីតិ វេទិតព្ពំ។

អបិច ព្រហ្មណា យាចិតេ ទេសេតុកាមតាយបិស្ស ឯវំ ចិត្តំ នមិ។ ជានាតិ
ហិ ភគវា - “មម អប្បោស្សក្កតាយ ចិត្តេ នមមាទេ មំ មហាព្រហ្មា ធម្មទេសនំ
យាចិស្សតិ, ឥមេ ច សត្តា ព្រហ្មគរុកា, តេ ‘សត្តា កិរ ធម្មំ ន ទេសេតុកាមោ
អហោសិ, អថ នំ មហាព្រហ្មា យាចិត្វា ទេសាបេសិ, សន្តោ វត កោ ធម្មោ,
បណ្ឌិតោ វត កោ ធម្មោ’ តិ មញ្ញមាណ សុស្សសិស្សន្តី” តិ។ ឥមម្បិស្ស ការណំ
បដិច្ច អប្បោស្សក្កតាយ ចិត្តំ នមិ, នោ ធម្មទេសនាយាតិ វេទិតព្ពំ។

៦៦. អញ្ញាតស្សាតិ ឯត្ថ កិញ្ញាបិ “អញ្ញាតរោ” តិ វុត្ថំ, អថ ខោ ឥមស្មី
ចក្កវាឡេ ជេដ្ឋកមហាព្រហ្មា ឯសោតិ វេទិតព្ពំ។ នស្សតិ វត កោ លោកោតិ
សោ កិរ ឥមំ សទ្ធិំ តថា និច្ឆារេសិ, យថា ទសសហស្សិលោកធាតុព្រហ្មានោ
សុត្វា សព្ពេ សន្និបតីសុ។ យត្រ ហិ នាមាតិ យស្មី នាម លោកេ។ បុរតោ
ចាតុរហោសីតិ តេហិ ទសហិ ព្រហ្មសហស្សេហិ សទ្ធិំ ចាតុរហោសិ។
អប្បរជក្ខជាតិកាតិ បញ្ញាមយេ អក្ខិម្ហ អប្បំ បរិត្តំ រាគទោសមោហារជំ
ឯតេសំ, ឯវំ សភាវាតិ អប្បរជក្ខជាតិកា។ អស្សវនតាតិ អស្សវនតាយ។
ភវិស្សន្តីតិ បុរិមពុទ្ធសុ ទសបុញ្ញកិរយវត្ថុវសេន កតាធិការា បរិចាកគតា
បទុមាទិវិយ ស្វរិយវស្មិសម្ពស្សំ, ធម្មទេសនំយេវ អាកក្ខមាណ
ចតុប្បទិកកាថាវសានេ អរិយភូមិ ឱក្កមនារហា ន ឯកោ, ន ទ្វេ,
អនេកសតសហស្សា ធម្មស្ស អញ្ញាតារោ ភវិស្សន្តីតិ ទស្សេតិ។

៦៧. អន្លេសនន្តិ ឯវំ តិក្ខត្ថំ យាចនំ។ ពុទ្ធចក្ខុនាតិ
ឥន្ទ្រិយបរោបរិយត្តញ្ញាលោន ច អាសយានុសយញ្ញាលោន ច។ ឥមេសញ្ញា ទិដ្ឋំ
ញ្ញាលានំ “ពុទ្ធចក្ខុ” តិ នាមំ, សត្តញ្ញតញ្ញាលាស្ស “សមន្តចក្ខុ” តិ, តិណ្ណំ

មគ្គញ្ញាណានំ “ធម្មចក្ខុ”តិ។ អប្បរជក្ខតិអាទីសុយេសំ វុត្តនយេនេវ
បញ្ញាចក្ខុម្ហិ រាគាទិរជំ អប្បំ, តេ អប្បរជក្ខា។ យេសំ តំ មហន្តំ, តេ
មហារជក្ខា។ យេសំ សទ្ធាទីនិ ឥន្ទ្រិយានិ តិក្ខានិ, តេ តិក្ខុន្ទ្រិយា។ យេសំ តានិ
មុទ្ធនិ, តេ មុទិន្ទ្រិយា។ យេសំ តេយេវ សទ្ធាធម្មោ អាគារា សុន្ទរា, តេ ស្វាគារា។
យេ កថិតការណំ សល្លកេត្តិ, សុខេន សក្កា ហោន្តិ វិញ្ញាបេតុំ, តេ
សុវិញ្ញាបយា។ យេ បរលោកញ្ជោវ វុទ្ធិញ្ច ភយតោ បស្សន្តិ, តេ
បរលោកវុទ្ធិភយធស្សវិនោ នាម។

អយំ បនេត្ត ចាឡិ - “សទ្ធា បុគ្គលោ អប្បរជក្ខោ, អស្សទ្ធា បុគ្គលោ
មហារជក្ខោ... អារទ្ធីវិយោ... បេ... កុសីតោ... ឧបដ្ឋិតស្សតិ... មុដ្ឋស្សតិ...
សមាហិតោ... អសមាហិតោ... បញ្ញាវា... ឧប្បញ្ញោ បុគ្គលោ មហារជក្ខោ។ តថា
សទ្ធា បុគ្គលោ តិក្ខុន្ទ្រិយោ... បេ... បញ្ញាវា បុគ្គលោ បរលោកវុទ្ធិភយធស្សវិ,
ឧប្បញ្ញោ បុគ្គលោ ន បរលោកវុទ្ធិភយធស្សវិ។ លោកោតិ ខន្ធលោកោ,
ធាតុលោកោ, អាយតនលោកោ, សម្មត្តិភវលោកោ, វិបត្តិភវលោកោ,
សម្មត្តិសម្ពវលោកោ, វិបត្តិសម្ពវលោកោ។ ឯកោ លោកោ - សព្វេ សត្តា
អាហារដ្ឋិតិកា។ ទ្វេ លោកោ - នាមញ្ច រូបញ្ច។ តយោ លោកោ - តិស្សោ
វេទនា។ ចត្តារោ លោកោ - ចត្តារោ អាហារា។ បញ្ច លោកោ -
បញ្ចាចាធនក្ខន្ធា។ ធន លោកោ - ធន អដ្ឋត្តិកានិ អាយតនានិ។ សត្ត លោកោ -
សត្ត វិញ្ញាណដ្ឋិតិយោ។ អដ្ឋ លោកោ - អដ្ឋ លោកធម្មា។ នវ លោកោ - នវ
សត្តាវាសា។ ធន លោកោ - ធនាយតនានិ។ ទ្វាធន លោកោ -
ទ្វាធនាយតនានិ។ អដ្ឋាវស លោកោ - អដ្ឋាវស ធាតុយោ។ វុទ្ធីន្តិ សព្វេ
កិលេសា វុទ្ធី, សព្វេ ឧច្ឆរិតា វុទ្ធី, សព្វេ អភិសម្ពាទា វុទ្ធី, សព្វេ ភវតាមិកម្មា វុទ្ធី។
ឥតិ ឥមស្មិញ្ច លោកេ ឥមស្មិញ្ច វុទ្ធី តិញ្ច ភយសញ្ញា បច្ចុប្បដ្ឋិតា ហោតិ,
សេយ្យថាបិ ឧត្តិត្តាសិកេ វុទ្ធកេ។ ឥមេហិ បញ្ញាសាយ អាគារេហិ ឥមាទិ

បញ្ចៀន្តិយានិ ជាតាតិ បស្សតិ អញ្ញាតិ បដិវិជ្ឈតិ, ឥទំ តថាគតស្ស
ឥន្ទ្រិយបរោបរិយត្តេ ញាណ"ន្តិ(បដិ. ម. ១.១១២)។

ឧប្បលិង្គិយន្តិ ឧប្បលវនេ។ ឥតរេសុបិ ឯសេវ នយោ។
អន្តោនិមុគ្គចោសីនីតិ យានិ អញ្ញានិបិ បទុមានិ អន្តោនិមុគ្គានេវ ចោសយន្តិ។
ឧទកំ អប្បុគ្គម្ហ បិតានីតិ ឧទកំ អតិក្កមិត្វា បិតានិ។ តត្ថ យានិ អប្បុគ្គម្ហ បិតានិ,
តានិ ស្វរិយរស្មិសម្ពស្សំ អាគមយមាណានិ បិតានិ អន្ត បុប្ផនកានិ។ យានិ
សមោទកំ បិតានិ, តានិ ស្វេ បុប្ផនកានិ។ យានិ ឧទកានុគ្គតានិ
អន្តោឧទកចោសីនិ, តានិ តតិយទិវសេ បុប្ផនកានិ។ ឧទកា បន អនុគ្គតានិ
អញ្ញានិបិ សរោជឧប្បលាទិនិ នាម អត្ថិ, យានិ នេវ បុប្ផិស្សន្តិ,
មច្ឆកច្ឆបកក្ខានេវ ភវិស្សន្តិ, តានិ ចាឡិ នារុទ្ធានិ។ អាហរិត្វា បន
ទិបេតញ្ញានីតិ ទិបិតានិ។ យថេវ ហិ តានិ ចតុត្ថំធានិ បុច្ឆានិ, ឯវមេវ ឧគ្សជិតញ្ញា,
វិបញ្ចិតញ្ញា, នេយ្យោ, បទបរមោតិ ចត្តារោ បុគ្គលា។ តត្ថ យស្ស បុគ្គលស្ស
សហ ឧទាហជវេលាយ ធម្មាភិសមយោ ហោតិ, អយំ វុច្ចតិ បុគ្គលោ
ឧគ្សជិតញ្ញា។ យស្ស បុគ្គលស្ស សន្និទ្ធន ភាសិតស្ស វិត្តារេន អត្ថ
វិភជិយមាណេ ធម្មាភិសមយោ ហោតិ, អយំ វុច្ចតិ បុគ្គលោ វិបញ្ចិតញ្ញា។ យស្ស
បុគ្គលស្ស ឧទ្ទេសតោ បរិបុច្ឆតោ យោនិសោមនសិករោតោ កល្យាណមិត្ត
សេវតោ ភជតោ បយិរុចាសតោ អនុបុព្វេន ធម្មាភិសមយោ ហោតិ, អយំ
វុច្ចតិ បុគ្គលោ នេយ្យោ។ យស្ស បុគ្គលស្ស ពហុម្បិ សុណតោ ពហុម្បិ
ភណតោ ពហុម្បិ គណ្ណតោ ពហុម្បិ ធារយតោ ពហុម្បិ វាចយតោ ន តាយ
ជាតិយា ធម្មាភិសមយោ ហោតិ, អយំ វុច្ចតិ បុគ្គលោ បទបរមោ (បុ. ប. ១៤៨,
១៤៩, ១៥០, ១៥១)។

តត្ថ ភគវា ឧប្បលវនាទិសទិសំ ទសសហស្សិលោកធាតុំ ឌីលោកេន្តោ -
“អង្គ បុប្ផនកានិវិយ ឧគ្សជិតញ្ញ, សេ បុប្ផនកានិវិយ វិបត្តិតញ្ញ,
តតិយទិវសេ បុប្ផនកានិវិយ នេយ្យោ, មជ្ជកជ្ជបកក្ខានិវិយ បទបរមោ” តិ
អន្ទស។ បស្សន្តោ ច - “ឯត្ថកា អប្បរជក្ខា, ឯត្ថកា មហារជក្ខា។ តត្រាបិ
ឯត្ថកា ឧគ្សជិតញ្ញ” តិ ឯវំ សញ្ញាការតោ អន្ទស។ តត្ថ តិណ្ណំ បុគ្គលានំ
ឥមស្មីយេវ អត្ថភាវេ ភគវតោ ធម្មទេសនា អត្ថំ សាធនិ, បទបរមានំ
អនាគតេ វាសនត្ថាយ ហោតិ។

អថ ភគវា ឥមេសំ ចតុន្នំ បុគ្គលានំ អត្ថាវហំ ធម្មទេសនំ វិទិត្វា
ទេសេតុកម្មតំ ឧប្បាទេត្វា បុន តេ សព្វេសុបិ តិសុភវេសុ សព្វេ សត្តេ
ភព្វាភព្វវសេន ទ្វេ កោដ្ឋាសេ អកាសិ។ យេ សន្ធាយ វុត្ថំ - “យេ តេ សត្តា
កម្មាវរណោន សមន្នាគតា, វិចាកាវរណោន សមន្នាគតា, កិលេសាវរណោន
សមន្នាគតា, អស្សទ្វា អប្បន្និកា ឧប្បញ្ញា អភព្វា និយាមំ ឌីក្កមិតុំ កុសលេសុ
ធម្មេសុ សម្មត្ថំ, ឥមេ តេ សត្តា អភព្វា។ កតមេ សត្តា ភព្វា? យេ តេ សត្តា ន
កម្មាវរណោន... បេ... ឥមេ តេ សត្តា ភព្វា” តិ (វិភ. ៨២៧; បដិ. ម. ១.១១៤)។

តត្ថ សព្វេបិ អភព្វបុគ្គលេ បហាយ ភព្វបុគ្គលេយេវ ញ្ញាណោន
បរិគ្គហេត្វា - “ឯត្ថកា រាគចរិតា, ឯត្ថកា
នោសមោហាវិតក្កសទ្ធាពុទ្ធិចរិតា” តិ ធន កោដ្ឋាសេ អកាសិ។ ឯវំ កត្វា - “ធម្មំ
ទេសេស្សមី” តិ ចិន្តេសិ។ ព្រហ្មា តំ ញ្ញាត្វា សោមនស្សជាតោ ភគវន្តំ កាថាហិ
អជ្ឈភាសិ។ ឥទំ សន្ធាយ - “អថ ខោ សោ, ភិក្ខុវេ, មហាព្រហ្មា” តិ អាទិ វុត្ថំ។

៧០. តត្ថ អជ្ឈភាសីតិ អធិអភាសិ, អធិកិច្ច អារព្ព អភាសីតិ អត្ថោ។

សេលេយថា បព្ពតមុន្និដ្ឋិតាតិ សេលមយេ ឯកគ្បនេ បព្ពតមុន្និ
យថាបិតោវ, ន ហិ តត្ថ បិតស្ស ទស្សនតំ គីរុក្ខិបនបសារណាទិកិច្ចំ អត្ថិ។
តដ្ឋបមន្តិ តប្បដិភាគំ សេលបព្ពត្ថបមំ។ អយំ បនេត្ថ សន្នេបត្តោ, យថា
សេលបព្ពតមុន្និ យថាបិតោវ ចក្កមា បុរិសោ សមន្តតោ ជនតំ បស្សេយ្យ,
តថា ត្វម្បិ សុមេធន, សុន្ទរបញ្ញាសព្ពញ្ញតញ្ញាលោន សមន្តចក្ក ភគវា ធម្មមយំ
បញ្ញាមយំ ចាសាធមារុយ្ហ សយំ អបេតសោកោ សោការតិណ្ណំ
ជាតិជរាភិក្ខុតំ ជនតំ អបេក្ខស្ស, ឧបដារយ ឧបបរិក្ខ។

អយមេត្ថ អធិប្បាយោ - យថា ហិ បព្ពតចាទេ សមន្តា មហន្តំ ខេត្តំ កត្វា
តត្ថ កេធារចាឡិសុ កុដិកាយោ កត្វា រត្ថិ អគ្គិ ជាលេយ្យំ។
ចតុរង្គសមន្តាគតញ្ច អន្ធការំ អស្ស។ អថស្ស បព្ពតស្ស មត្តកេ វត្វា
ចក្កមតោ បុរិសស្ស ភូមិ ឱលោកយតោ នេវ ខេត្តំ, ន កេធារចាឡិយោ, ន
កុដិយោ, ន តត្ថ សយិតមនុស្សា បញ្ញាយេយ្យំ, កុដិកាសុ បន
អគ្គិជាលមត្តមេវ បញ្ញាយេយ្យ។ ឯវំ ធម្មចាសាធមារុយ្ហ សត្តនិកាយំ
ឱលោកយតោ តថាគតស្ស យេ តេ អកតកល្យាណា សត្តា, តេ ឯកវិហារេ
ទក្ខិណាជាណុបស្សេ និសិដ្ឋាបិ ពុទ្ធចក្ខុស្ស អាចាជំ ភាគច្ឆន្តិ, រត្ថិ ខិត្តសរាវិយ
ហោន្តិ។ យេ បន កតកល្យាណា វេនេយ្យបុគ្គលា, តេ តស្ស ទូរេ បិតាបិ
អាចាជំ ភាគច្ឆន្តិ, សោ អគ្គិវិយ ហិមវន្តបព្ពតោវិយ ច។ វុត្តម្បិ ចេតំ -

“ទូរេ សន្នោ បកាសេន្តិ, ហិមវន្តោវ បព្ពតោ;
អសន្តេត្ថ ន ទិស្សន្តិ, រត្ថិ ខិត្តា យថា សរា”តិ។ (ធម. ប. ៣០៤);

ឧដ្ឋេហិតិ ភគវតោ ធម្មទេសនតំ ចារិកចរណំ យាចន្តោ ភណាតិ។
វិរាតិអាធិសុ ភគវា វិរយវន្តតាយ វិរោ, នេវ បុត្តមច្ចុកិលេសមារាជំ វិជិតត្តា

វិធីតសង្គ្រាម, ជាតិកន្តរាធិនិត្តរណត្ថាយ វេនេយ្យសត្តវាហនសមត្ថតាយ
សត្តវាហា, កាមច្ឆន្ទនសាស្ស អភារតោ អណណោតិ វេទិតញោ។

៧០. អចារុតាតិ វិវេជា។ អមតស្ស ធារាតិ អរិយមគ្គោ។ សោ ហិ
អមតសង្គ្រាមស្ស និព្វានស្ស ធារំ។ សោ មយា វិវិត្វា ឋបិតោតិ ទស្សេតិ។
បមុញ្ចន្តុ សទ្ធិន្តិ សព្វេ អត្តនោ សទ្ធិំ បមុញ្ចន្តុវិស្សន្តេន្តុ។ បច្ឆិមបទទ្ធយេ
អយមគ្គោ, អហញ្ញិ អត្តនោ បគុណំ សុប្បវត្តិតម្បិ ឥមំ បណ្ឌិតំ ឧត្តមំ ធម្មំ
កាយវាចាកិលមថសញ្ញិ ហុត្វា ន ភាសី, ឥនានិ បន សព្វេ ជនា សទ្ធាភាជនំ
ឧបនេន្តុ, បូរេស្សាមិ តេសំ សង្កប្បន្តិ។

អគ្គសាវកយុកវណ្ណាធា

៧១. ពោធិវុក្ខមូលេតិ ពោធិវុក្ខស្ស អវិទូរេ អជចាលនិក្រោធន
អន្តរហិតោតិ អត្តោ។ ខេមេ មិគទាយេតិ ឥសិបតនំ តេន សមយេន ខេមំ នាម
ឧយ្យានំ ហោតិ, មិគានំ បន អភយវាសត្ថាយ ទិន្នត្តា មិគទាយោតិ វុច្ឆតិ។ តំ
សន្ធាយ វុត្តំ - “ខេមេ មិគទាយេ”តិ។ យថា ច វិបស្សី ភគវា, ឃំ អញ្ញោបិ ពុទ្ធា
បឋមំ ធម្មទេសនត្ថាយ គច្ឆន្តា អាគាសេន គន្ធា តត្ថេវ ធិតវន្តិ។ អម្ពាកំ បន
ភគវា ឧបកស្ស អាជីវកស្ស ឧបនិស្សយំ ទិស្វា - “ឧបកោ ឥមំ អធ្ឆានំ
បជិបន្នោ, សោ មំ ទិស្វា សល្លបិត្វា គមិស្សតិ។ អថ បុន និព្វិន្ទន្តោ អាគម្ម
អរហត្តំ សច្ចិករិស្សតិ”តិ ញាត្វា អជ្ឈាវសយោជនមគ្គំ បទសាវ អគមាសិ។
ធាយចាលំ អាមន្តេសីតិ ទិស្វាវ បុនប្បនំ ធិលោកេត្វា - “អយ្យោ នោ, ភន្តេ,
អាគតោ”តិ វត្វា ឧបគតំ អាមន្តេសិ។

៧២-៦. អនុបុត្តិ កថន្តិ ធានកថំ, ធានានន្តរំ សីលំ, សីលានន្តរំ សង្កំ,
សង្កានន្តរំ មគ្គន្តិ ឃំ អនុបជិចាជិកថំ កថេសិ។ តត្ថ ធានកថន្តិ ឥទំ ធានំ នាម

សុខានំ និទានំ, សម្មត្តិនំ មូលំ, កោគានំ បតិជ្ជា, វិសមគតស្ស តាណំ លេណំ
គតិ បរាយណំ, ឥធលោកបរលោកេសុ ធានសទិសោ អវស្សយោ បតិជ្ជា
អារម្មណំ តាណំ លេណំ គតិ បរាយណំ នត្ថិ។ ឥទញ្ញិ អវស្សយេជ្ជន
រតនមយសីហាសនសទិសំ, បតិជ្ជានេជ្ជន មហាបថីសទិសំ, អារម្មណេជ្ជន
អាលម្ពនវដ្តសទិសំ។ ឥទញ្ញិ ទុក្ខនិត្តរណេជ្ជន នាវា, សមស្សាសនេជ្ជន
សង្គាមសូរោ, ភយបរិត្តាណេជ្ជន សុសង្ខតនគរំ, មច្ឆេរមលាធិហិ
អនុបលិត្តេជ្ជន បទុមំ, តេសំ និទហានេជ្ជន អគ្គិ, ទុរាសនេជ្ជន អាសីវិសោ,
អសន្តាសនេជ្ជន សីហោ, ពលវន្តេជ្ជន ហត្ថិ, អភិមជ្ឈលសម្មតេជ្ជន
សេតឧសភោ, ខេមន្តភូមិសម្មាបនេជ្ជន វលាហកអស្សរាជា។ ធានញ្ញិ លោកេ
សក្កសម្មត្តិ មារសម្មត្តិ ព្រហ្មសម្មត្តិ ចក្កវត្ថិសម្មត្តិ សាវកចារិញ្ញាណំ
បច្ឆេកពោធិញ្ញាណំ អភិសម្ពោធិញ្ញាណំ ទេតីតិ ឯវមាធិធានគុណបដិសំយុត្តំ
កថំ។

យស្មា បន ធានំ ទទន្តោ សីលំ សមាធាតុំ សក្កោតិ, តស្មា តទនន្តរំ
សីលកថំ កថេសិ។ សីលកថន្តិ សីលំ នាមេតំ អវស្សយោ បតិជ្ជា អារម្មណំ
តាណំ លេណំ គតិ បរាយណំ។ ឥធលោកបរលោកេសម្មត្តិនញ្ញិ
សីលសទិសោ អវស្សយោ បតិជ្ជា អារម្មណំ តាណំ លេណំ គតិ បរាយណំ
នត្ថិ, សីលសទិសោ អលង្ការោ នត្ថិ, សីលបុប្ផសទិសំ បុប្ផំ នត្ថិ,
សីលគន្ធសទិសោ គន្ធា នត្ថិ, សីលាលង្ការេន ហិ អលង្កតំ
សីលកុសុមបិឡន្ធនំ សីលគន្ធានុលិត្តំ សនេវកោបិ លោកោ ឡិលោកេន្តោ
តិត្ថិ ន គច្ឆតីតិ ឯវមាធិសីលគុណបដិសំយុត្តំ កថំ។

ឥទំ បន សីលំ និស្សាយ អយំ សក្កោ លព្ភតីតិ ទស្សេតុំ សីលានន្តរំ
សក្កកថំ កថេសិ។ សក្កកថន្តិ អយំ សក្កោ នាម ឥដ្ឋោ កន្តោ មនាថោ,

និច្ចមេត្ត កើឡា, និច្ច សម្បត្តិយោលព្រួញ, ចាតុមហារាជិកា ទេវា
នរុតិវស្សសតសហស្សនិ ធិត្ថសុខំ ធិត្ថសម្បត្តិ បដិលភន្តិ, តាវតីសា តិស្សោ
ច វស្សកោដិយោ សង្ខិ ច វស្សសតសហស្សនិ តិ
ឯវមាធិសគ្គគុណបដិសំយុត្តំ កថំ។ សគ្គសម្បត្តិ កថយន្តានព្វា ពុទ្ធានំ មុខំ
នប្បហោតិ។ វុត្តម្បិ ចេតំ - “អនេកបរិយាយេន ខោ អហំ, ភិក្ខុវេ, សគ្គកថំ
កថយ្យ” ត្ថិអាធិ។

ឯវ សគ្គកថាយ បលោកេត្វា បុន ហត្ថិ អលង្ករិត្វា តស្ស សោណ្ឌំ ធិន្ទន្តោ
វិយ - “អយម្បិ សន្តោ អនិច្ចោ អន្ទុវោ, ន ឯត្ថ ធន្ទរកោ កាតព្វោ” តិ ធស្សនត្ថំ
- “អប្បស្សនា កាមា ពហុទុក្ខា ពហុចាយាសា, អាធិនវោ ឯត្ថ
ភិយ្យោ” តិអាធិនា (ម. និ. ១.២៣៥; ២.៤២) នយេន កាមាណំ អាធិនំ ឱការំ
សំកិលេសំ កថេសិ។ តត្ថ អាធិនវោតិ ទោសោ។ ឱកាវោតិ អវកាវោ
លាមកភាវោ។ សំកិលេសោតិ តេហិ សត្តានំ សំសារេ សំកិលិស្សនំ។ យថាហា
- “កិលិស្សន្តិ វត ភោ សត្តា” តិ (ម. និ. ២.៣៥១)។ ឯវ កាមាធិនវេន តេជ្ជត្វា
នេក្ខម្មេ អាធិសំសំ បកាសេសិ, បព្ពដ្ឋាយ គុណំ បកាសេសីតិ អត្តោ។ សេសំ
អម្ពជ្ជសុត្តវណ្ណោនាយំ វុត្តនយព្វោវ ឱត្តានត្ថព្វា។

៧៧. អលត្ថន្តិ កថំ អលត្ថំ? ឯហិភិក្ខុភាវេន។ ភគវា កិរ តេសំ
ឥទ្ធិមយបត្ថធីវស្សបនិស្សយំ ឱលោកេន្តោ អនេកាសុ ជាតីសុ ធីវនាធាធិនិ
ធិស្វា ឯថ ភិក្ខុវោតិអាធិមាហា។ តេ តាវទេវ ភណ្ឌោ កាសាយវសនា អជ្ជហិ
ភិក្ខុបរិក្ខារេហិ សរីរបដិមុក្កេហោវ វស្សសតិកត្ថេវាវិយ ភគវន្តំ
នមស្សមាធាវ និសីធិសុ។

សន្ទស្សេសីតិអាធិសុ ឥធលោកត្ថំ សន្ទស្សេសិ, បរលោកត្ថំ សន្ទស្សេសិ។
ឥធលោកត្ថំ ធស្សេន្តោ អនិច្ចន្តិ ធស្សេសិ, ទុក្ខន្តិ ធស្សេសិ, អនត្តាតិ ធស្សេសិ,

ខន្ទ ធន្យសិ, ឆាតុយោ ធន្យសិ, អាយតនានិ ធន្យសិ, បដិច្ចសមុប្បាទំ
ធន្យសិ, រូបក្ខន្ធស្ស ឧទយំ ធន្យន្តោ បញ្ចលក្ខណានិ ធន្យសិ, តថា
វេទនាក្ខន្ធានំ, តថា វយំ ធន្យន្តោបិ ឧទយព្ពយវសេន បញ្ញាសលក្ខណានិ
ធន្យសិ, បរលោកត្ថំ ធន្យន្តោ និរយំ ធន្យសិ, តិរច្ឆានយោនី, បេត្តិវិសយំ,
អសុរកាយំ, តិណ្ឌំ កុសលានំ វិចាកំ, ធន្នំ ទេវលោកានំ, នវន្នំ ព្រហ្មលោកានំ
សម្បត្តិ ធន្យសិ។

សមាធិបេសីតិ ចតុចារិសុទ្ធិសីលតេសធុតង្គធនកថាវត្ថុអាធិកេ
កល្យាណធម្មេ កល្យាណបេសិ។

សមុត្តរជេសីតិ សុដ្ឋុឧត្តរជេសិ, អព្ពស្សហេសិ។ ឥធលោកត្ថញ្ចោ
បរលោកត្ថញ្ចោ តាសេត្វា តាសេត្វា អធិគតំ វិយ កត្វា កថេសិ។
ទ្វត្ថីសកម្មការណបញ្ចវិសតិមហាកយប្បភេទញ្ចំ ឥធលោកត្ថំ ពុទ្ធវេ ភគវតិ
តាសេត្វា តាសេត្វា កថយន្តេ បច្ឆាពាហំ, កាឡិពន្ធនំ ពន្ធិត្វា ចាតុមហាបថេ
បហារសតេន តាឡេត្វា ធិក្ខណាទ្វារេន និយ្យមាណាវិយ
អាហាតនកណ្ឌិកាយ វេបិសីសោវិយ សូលេ ឧត្តាសិតោវិយ មត្តហត្ថិនា
មទ្ធិយមាណាវិយ ច សំវិគ្គោ ហោតិ។ បរលោកត្ថញ្ចោ កថយន្តេ និរយាធិសុ
និព្ពត្តោវិយ ទេវលោកសម្បត្តិ អនុភវមាណាវិយ ច ហោតិ។

សម្បហំសេសីតិ បដិលទ្ធុគុណេន ចោទេសិ, មហានិសំសំ កត្វា កថេសីតិ
អត្ថោ។

សង្ខារានំ អាធិនវន្តិ ហេដ្ឋា បឋមមគ្គាធិគមត្ថំ កាមានំ អាធិនវំ កថេសិ,
ឥធល បន ឧបរិមគ្គាធិគមត្ថំ - “អនិច្ចា, ភិក្ខុវេ, សង្ខារា អទ្ធា អនស្សាសិកា,
យាវញ្ចំ, ភិក្ខុវេ, អលមេវ សព្ពសង្ខារេសុ និព្វិន្ទិតុំ អលំ វិវន្តិតុំ អលំ

វិមុត្តិតុ"ន្តិអាទិនា (អ. និ. ៧.៦៦; សំ. និ. ២.១៣៤) នយេន សម្ពាវាទំ អាទិនវញ្ច
លាមកភាវញ្ច តប្បធួយញ្ច កិលមមំ បកាសេសិ។ យថា ច តត្ថ នេក្ខម្មេ,
ឯវមិធ - "សន្តមិទំ, ភិក្ខុវេ, និព្វានំ នាម បណ្ឌិតំ តាណំ លេណ"ន្តិអាទិនា
នយេន និព្វានេ អាទិសំសំ បកាសេសិ។

មហាជនកាយបញ្ចដ្ឋាវណ្ណានា

៧៨. មហាជនកាយោតិ តេសំយេវ ទ្វិន្នំ គុមារាទំ ឧបជ្ឈាកជនកាយោតិ។

៨០. ភកវន្តំ សរណំ គច្ឆាម, ធម្មញ្ញាតិ សង្ឃស្ស អបរិបុណ្ណត្ថា
ទ្វេវាចិកមេវ សរណាមគម៌សុ។

៨១. អលត្ថន្តិ បុព្វេ វុត្តនយេនេវ ឯហិភិក្ខុភាវេនេវ អលត្ថំ។ ឥតោ អនន្តរេ
បព្វជិតវាវេចិ ឯសេវ នយោ។

ចារិកាអនុជាជនវណ្ណានា

៨៥. បរិវិតក្កោ ឧទចាទីតិ កថា ឧទចាទិ? សម្ពោធិតោ សត្ត សំវច្ឆរាទិ សត្ត
មាសេ សត្ត ទិវសេ អតិក្កមិទ្វា ឧទចាទិ។ ភកវា កិវ បិតុសង្កហំ ករោត្តោ
វិហាសិ។ រាជាចិ ចិន្តេសិ - "មយ្ហំ ជេដ្ឋបុត្តោ និក្ខមិទ្វា ពុទ្ធា ជាតោ,
ទុតិយបុត្តោ មេ និក្ខមិទ្វា អគ្គសាវកោ ជាតោ, បុរោហិតបុត្តោ
ទុតិយអគ្គសាវកោ, ឥមេ ច អវសេសា ភិក្ខុ គិហិកាលេចិ មយ្ហំ បុត្តមេវ
បរិវារេត្វា វិចរីសុ។ ឥមេ សព្វេ ឥនាទិចិ មយ្ហំយេវ ភារោ, អហមេវ ច នេ ចត្វហិ
បច្ឆយេហិ ឧបជ្ឈហិស្សាមិ, អញ្ញេសំ ឱកាសំ ន ទស្សាមី"តិ
វិហារទ្វារកោដ្ឋកតោ បដ្ឋាយ យាវ រាជគេហទ្វារា ឧភយតោ ខនិវចាការំ
ការាបេត្វា កិលញ្ជេហិ ឆានាបេត្វា វត្តេហិ បដិច្ឆាឆាបេត្វា ឧបរិ ច

ធានាបេត្វា សុវណ្ណតារកវិចិត្តំ សមាលម្ពិតតាលក្ខន្ធមត្តំ
វិវិធមុប្បធាមវិតានំ កាវាបេត្វា ហេដ្ឋា ភូមិយំ ចិត្តត្រណេហិ សន្តរាបេត្វា
អន្តោ ឧភោសុ បស្សេសុ មាលាវច្ឆកេ បុណ្ណាយដេ, សកលមគ្គវាសត្ថាយ ច
គន្ធន្តរេ បុច្ឆានិ បុប្ផន្តរេ គន្ធទ ច ឋថាបេត្វា ភគវតោ កាលំ អាហោចាបេសិ។

ភគវា ភិក្ខុសង្ឃបរិវុតោ អន្តោសាលិយាវ រាជគេហំគន្ធា ភត្តកិច្ចំ កត្វា
វិហារំ បច្ឆាគន្ធិតិ។ អញ្ញោ កោចិ ទដ្ឋម្បិ នលភតិ, កុតោ បនភិក្ខុំ វា ធាតុំ,
បូជំ វា កាតុំ, ធម្មំ វា សោតុំ។ នាគរា ចិន្តេសុំ - “អដ្ឋ សត្តុ លោកេ ឧប្បន្នស្ស
សត្តមាសាធិកានិ សត្តសំវច្ឆរានិ, មយញ្ញា ទដ្ឋម្បិ នលភាម, បគេវ ភិក្ខុំ វា
ធាតុំ, បូជំ វា កាតុំ, ធម្មំ វា សោតុំ។ រាជា - ‘មយ្ហមេវ ពុទ្ធា, មយ្ហមេវ ធម្មោ,
មយ្ហមេវ សង្ឃា’តិ មមាយិទ្វា សយមេវ ឧបជ្ឈហិ។ សត្តា ច ឧប្បជ្ឈមាធនោ
សនេវកស្ស លោកស្ស អត្ថាយ ហិតាយ ឧប្បន្នោ។ ន ហិ រញ្ញោយេវ និរយោ
ឧណ្ហោ អស្ស, អញ្ញោសំ និលុប្បលវនសទិសោ។ តស្មា រាជានំ វធាម។ សចេ នោ
សត្តារំ ទេតិ, ឥច្ឆេតំ កុសលំ។ នោ ចេ ទេតិ, រញ្ញោ សទ្ធិយុជ្ឈិទ្វាបិ សង្ឃំ
គហេត្វា ធានាធិនិ បុញ្ញានិ ករោម។ ន សក្កា ខោ បន សុទ្ធនាគរេហោវ វរំ
កាតុំ, វកំ ជេដ្ឋបុរិសម្បិ គណ្ហាមា”តិ។

តេ សេនាបតី ឧបសង្កមិត្វា តស្សេតមត្តំ អាហោចេត្វា - “សាមិ, កី អម្ពា កំ
បក្ខោ ហោសិ, ឧទាហុ រញ្ញោ”តិ អាហំសុ។ សោ - “អហំ តុម្ពា កំ បក្ខោ ហោមិ,
អបិ ច ខោ បន បឋមទិវសោ មយ្ហំ ធាតត្តោ”តិ។ តេ សម្បជីច្ឆិសុ។ សោ រាជានំ
ឧបសង្កមិត្វា - “នាគរា, ទេវ, តុម្ពា កំ កុបិតា”តិ អាហា។ កិមត្តំ តាតាតិ?
សត្តារំ កិវ តុម្ពោយេវ ឧបជ្ឈហថ, អម្ពេ នលភាមាតិ។ សចេ ឥធានិបិ លភន្តិ, ន
កុប្បន្តិ, អលភន្តា តុម្ពោហិ សទ្ធិយុជ្ឈិទុកាមា ទេវាតិ។ យុជ្ឈាមិ, តាត, នាហំ
ភិក្ខុសង្ឃំ ទេមីតិ។ ទេវ តុម្ពា កំ ធាសា តុម្ពោហិ សទ្ធិយុជ្ឈាមាតិ វទន្តិ, តុម្ពេ កំ

គណ្ឌិត្យា យុជ្ឈិស្សជាតិ? ននុ តំ សេនាបតីតិ? នាគរេហិ វិជាន សមត្ថោ អហំ
ទេវាតិ។ តតោ រាជា - “ពលវន្តោ នាគរា, សេនាបតិបិ តេសញ្ញេវ បក្ខោ” តិ
ព្យាត្វា “អញ្ញានិបិ សត្តមាសាធិកានិ សត្តសំវច្ឆរានិ មយ្ហំ ភិក្ខុសង្ឃំ ទទន្ធ” តិ
អាហា។ នាគរា ន សម្មជិច្ឆិសុ។ រាជា - “ធរ ស្សានិ, បញ្ច, ចត្តារិ, តីណិ, ទេ,
ឯកវស្ស” តិ ហាបេសិ។ ឯវំ ហាបេន្តេបិ ន សម្មជិច្ឆិសុ។ អញ្ញោ សត្ត ទិវសេ
យាចិ។ នាគរា - “អតិកក្ខន្ធនំ ទានិ វញ្ញា សន្និ កាតុំ ន វដ្តតិ” តិ អនុជានីសុ។

រាជា សត្តមាសាធិកានំ សត្តន្នំ សំវច្ឆរានំ សន្និកំ ទានមុខំ សត្តន្នមេវ
ទិវសានំ វិស្សន្តេត្វា ធរ ទិវសេ កេសញ្ញា អបស្សន្តានំ យេវ ទានំ ទត្វា សត្តមេ
ទិវសេ នាគរេ បក្ខោសាបេត្វា - “សក្ខិស្សថ, តាត, ឯវំ បំ ទានំ ទាតុ” តិ អាហា។
តេបិ - “ននុ អម្ពេយេវ និស្សាយ តំ ទេវស្ស ឧប្បន្ន” តិ វត្វា - “សក្ខិស្សមា” តិ
អាហំសុ។ រាជា បិដ្ឋិហិត្តន អស្សនិ បុញ្ញមាណោ ភគវន្តំ វត្ថិត្វា - “ភន្តេ, អហំ
អជ្ជសន្និភិក្ខុសតសហស្សំ អញ្ញស្ស វាវំ អកត្វា យាវជីវំ ចត្វហិ បច្ឆយេហិ
ឧបជ្ជហិស្សមីតិ ចិន្តេសី។ នាគរា ន ទានិ មេ អនុញ្ញាតា, នាគរា ហិ ‘មយំ ទានំ
ទាតុំ ន លភាមា’ តិ កុប្បន្តិ។ ភគវា សេ បដ្ឋាយ តេសំ អនុគ្គហំ ករោថា” តិ
អាហា។

អថ ទុតិយទិវសេ សេនាបតិ មហាទានំ សន្តេត្វា - “អជ្ជ យថា អញ្ញោ
កោចិ ឯកភិក្ខុម្យិ ន ទេតិ, ឯវំ វត្ថថា” តិ សមន្តា បុរិសេ ឋបេសិ។ តំ ទិវសំ
សេដ្ឋិភិរិយា រោទមាណា ធិតវំ អាហា - “សចេ, អម្ព, តវ បិតា ជីវេយ្យ, អជ្ជាហំ
បឋមំ ទសពលំ កោដេយ្យ” តិ។ សា តំ អាហា - “អម្ព, មា ចិន្តយិ, អហំ តថា
កិរិស្សមិ យថា ពុទ្ធប្បមុខោ ភិក្ខុសង្ឃោ បឋមំ អម្ពាភំ ភិក្ខុ
បរិភុញ្ញិស្សតិ” តិ។ តតោ សតសហស្សគ្បនិកាយ សុវណ្ណាទាតិយា
និរុទកថាយាសស្ស បូរេត្វា សប្បិមដុសក្ករាធិហិ អភិសន្និវត្វា អញ្ញាយ

ចាតិយា បដិកុដ្ឋិត្វា តំ សុមនមាលាគុឡេហិ បរិក្ខិបិត្វា មាលាគុឡសទិសំ
កត្វា ភគវតោ គាមំ បរិសនវេលាយ សយមេវ ឧក្ខិបិត្វា ធាសិគណបរិវត្ថា
នគរា និក្ខមិ។ អន្តរាមគ្គេ សេនាបតិឧបជ្ជាកា - “អម្ព, មា ឥតោ អគមា” តិ
វន្តិ។ មហាបុញ្ញា នាម មនាបកថា ហោត្តិ, ន ច តេសំ បុនប្បុនំ ភណ្ឌានំ
កថា បដិក្ខិបិតុំ សក្កា ហោតិ។ សា - “ចូឡិបិតា មហាបិតា មាតុលា កិស្ស
តុម្ពេ កន្តំ ន ទេថា” តិ អាហា។ សេនាបតិនា - “អញ្ញស្ស កស្សចិ
ខាទនីយកោជនីយំ ធាតុំ មា ទេថា” តិ បបិតម្ព អម្ពាតិ។ កី បន មេ ហត្ថ
ខាទនីយំ កោជនីយំ បស្សថាតិ? មាលាគុឡំ បស្សមាតិ។ កី តុម្ពាកំ
សេនាបតិ មាលាគុឡបូជម្បិ កាតុំ ន ទេតិ? ទេតិ, អម្ពាតិ។ តេន ហិ, អបេថ,
អបេថាតិ ភគវន្តំ ឧបសង្កមិត្វា មាលាគុឡំ កណ្តាបេថ ភគវាតិ អាហា។ ភគវា
ឯកំ សេនាបតិស្សបជ្ជាកំ ឱលោកេត្វា មាលាគុឡំ កណ្តាបេសិ។ សា ភគវន្តំ
វន្តិត្វា - “ភគវា, ភវាភវេ និព្ពត្តិយំ មេ សតិ បរិតស្សនជីវិតំ នាម មា ហោតុ,
អយំ សុមនមាលាវិយ និព្ពត្តនិព្ពត្តជ្ជានេ បិយាវ ហោមិ, នាមេន ច សុមនា
យេវា” តិ បត្តនំ កត្វា សត្តារា - “សុខិនី ហោហី” តិ វុត្តា វន្តិត្វា បទក្ខិណំ កត្វា
បក្កាមិ។

ភគវា សេនាបតិស្ស គេហំ កន្ទា បញ្ញត្តាសនេ និសីទិ។ សេនាបតិ យាគុំ
គហេត្វា ឧបកញ្ជិ, សត្តា បត្តំ បិទហិ។ និសីន្នោ, ភន្តេ, ភិក្ខុសង្ឃាតិ។ អត្ថិ នោ
ឯកោ អន្តរា បិណ្ឌាចាតោ លទ្ធាតិ។ សោ មាលំ អបនេត្វា បិណ្ឌាចាតំ អទ្ទស។
ចូឡបជ្ជាកោ អាហា - “សាមិ, មាលាតិ មំ វត្វា មាតុគាមោ វព្វេសី” តិ។
ចាយាសោ ភគវន្តំ អាទី កត្វា សព្វេសំ ភិក្ខុនំ បហោតិ។ សេនាបតិបិ អត្ថនោ
ទេយ្យធម្មំ អធាសិ។ សត្តា ភត្តកិច្ចំ កត្វា មជ្ឈលំ វត្វា បក្កាមិ។ សេនាបតិ -
“កា នាម សា បិណ្ឌាចាតមធាសី” តិ បុច្ឆិ។ សេដ្ឋីដីតា, សាមីតិ។ សប្បញ្ញា សា

ឥត្តិ, ឯវេទនាយ យវេ វេសន្តិយា បុរិសស្ស សគ្គសម្មត្តិ នាម ន ទុល្លភាតិ តំ
អានេត្វា ជេដ្ឋិកដ្ឋានេ ឋបេសិ។

បុនទិវសេ នាគរា ធានមទំសុ, បុនទិវសេ រាជាតិ ឯកន្តិកាយ ធានំ ធាតុំ
អារក្ខីសុ។ រាជាបិ ចរេបុរិសេ ឋបេត្វា នាគរេហិ ទិន្នធានតោ អតិរេកតវំ ទេតិ,
នាគរាបិ តថេវ កត្វា រញ្ញា ទិន្នធានតោ អតិរេកតវំ។ រាជគេហេ នាជកិត្តិយោ
ធម្មាសាមណេវេ វេទន្តិ - “គណ្ណេ, តាតា, ន គហបតិកានំ គត្តវត្ថាធិសុ
បុញ្ញត្វា ពាឡុ ធារកានំ ខេឡុ សិដ្ឋាណិកាធិដោវនហត្ថេហិ កតំ, សុច្ចី
បណ្ឌិតំ កត”ន្តិ។ បុនទិវសេ នាគរាបិ ទទមាណា វេទន្តិ - “គណ្ណេ, តាតា, ន
នគរតាមនិកមាធិសុ សង្កត្តិ តតណ្ហលឡិវ ទទិសប្បិអាធិហិ, ន អញ្ជោសំ
ជង្គុសីសបិដ្ឋិអាធិនិ ភញ្ញត្វា អាហារាបិ តេហិ កតំ, ជាតិសប្បិឡិវ អាធិហិយេវ
កត”ន្តិ។ ឯវេ សត្តសុ សំវេទនេសុ សត្តសុ មាសេសុ សត្តសុ ទិវសេសុ ច
អតិក្កន្តេសុ អថ ភគវតោ អយំ វិតក្កោ ឧទចាធិ។ តេន វុត្ថំ - “សម្មោធិតោ
សត្ត សំវេទនាសិ សត្ត មាសានិ សត្ត ទិវសានិ អតិក្កមិត្វា ឧទចាធិ”តិ។

៨៧. អញ្ញតរោ មហាព្រហ្មាតិ ធម្មទេសនំ អាយាចិតព្រហ្មាវ។

៨៩. ចតុរាសីតិ អាវាសសហស្សន្តិ ចតុរាសីតិ វិហារសហស្សន្តិ។ តេ
សព្ពេបិ ទ្វាទសសហស្សនិក្ខត្តកណ្ណានកា មហាវិហារា
អភយគិរិចេតិយបព្ពតចិត្តលបព្ពតមហាវិហារសទិសាវ អហេសុំ។

៩០. ខន្តិ បរមំ តថោតិ អធិវាសនខន្តិ នាម បរមំ តថោ។ តិតិក្ខាតិ ខន្តិយា
ឯវេ វេរេចនំ។ តិតិក្ខា សម្ពាតា អធិវាសនខន្តិ ឧត្តមំ តថោតិ អត្ថោ។ និព្វានំ
បរមន្តិ សព្ពាការេន បន និព្វានំ បរមន្តិ វេទន្តិ ពុទ្ធា។ ន ហិ បព្ពជិតោ
បរុបយាតិ យោ អធិវាសនខន្តិវិហិតត្តា បរំ ឧបយាតេតិ ពាធនិ ហិសតិ,

សោ បព្ពជិតោ នាម ន ហោតិ។ ចតុត្ថោនោ បន តស្សេវ វេចនំ។ “ន ហិ បព្ពជិតោ”តិ ឯតស្ស ហិ ន សមណោ ហោតិតិ វេចនំ។ បរុបយាតិតិ ឯតស្ស បរំ វិហោឋយន្តោតិ វេចនំ។ អថ វា បរុបយាតិតិ សីលុបយាតិ។ សីលញ្ញិ ឧត្តមជ្ជេន បរន្តិ វុច្ចតិ។ យោ ច សមណោ បរំ យំ កញ្ចិ សត្តំ វិហោឋយន្តោ បរុបយាតិ ហោតិ, អត្តនោ សីលំ វិនាសកោ, សោ បព្ពជិតោ នាម ន ហោតិតិ អត្តោ។ អថ វា យោ អធិវាសនខន្តិយា អភាវតោ បរុបយាតិ ហោតិ, បរំ អន្តមសោ ខំសមកសម្ម័ សញ្ញាច្ច ជីវិតា វោរោបេតិ, សោ ន ហិ បព្ពជិតោ។ កី ការណា? មលស្ស អបញ្ញាជិតត្តា។ “បញ្ញាជយមត្តនោ មលំ, តស្មា បព្ពជិតោតិ វុច្ចតិ”តិ (ធម. ប. ៣៨៨) ឥទញ្ញិ បព្ពជិតលក្ខណំ។ យោបិ ន ហោវ ខោ ឧបយាតេតិ, ន មារេតិ, អបិ ច ទណ្ឌាធិហិ វិហោឋេតិ, សោ បរំ វិហោឋយន្តោ សមណោ ន ហោតិ។ កី ការណា? វិហោសាយ អសមិតត្តា។ “សមិតត្តា ហិ ចាចានំ, សមណោតិ បរុច្ចតិ”តិ (ធម. ប. ២៦៥) ឥទញ្ញិ សមណលក្ខណំ។

ទុតិយកាថាយ សព្ពចាបស្សាតិ សព្ពាកុសលស្ស។ អករណាន្តិ អនុប្បាទនំ។ កុសលស្សាតិ ចតុក្ខមិកកុសលស្ស។ ឧបសម្មនាតិ បដិលាភោ។ សចិត្តបរិយោធបនន្តិ អត្តនោ ចិត្តជោតនំ, តំ បន អរហត្តេន ហោតិ។ ឥតិ សីលសំវេនេ សព្ពចាបំ បហាយ សមថវិបស្សនាហិ កុសលំ សម្មាទេត្វា អរហត្តជលេន ចិត្តំ បរិយោធាបេតព្ពន្តិ ឯតំ ពុទ្ធានំ សាសនំ ឱវាទោ អនុសិដ្ឋតិ។

តតិយកាថាយ អនុបវាទោតិ វាចាយ កស្សចិ អនុបវេទនំ។ អនុបយាតោតិ កាយេន ឧបយាតស្ស អករណំ។ ចាតិមោក្ខតិ យំ តំ បអតិមោក្ខំ, អតិបមោក្ខំ, ឧត្តមសីលំ, ចាតិ វា អគតិវិសេសេហិ មោក្ខតិ ទុក្ខតិភយេហិ, យោ វា នំ ចាតិ, តំ មោក្ខតិតិ “ចាតិមោក្ខ”ន្តិ វុច្ចតិ។ តស្មី

ចាតិមោក្ខេ ច សំវរោ។ មត្តញ្ញតាតិ បដិគ្គហណាបរិភោគវសេន
បមណាញ្ញតា។ បន្តញ្ញ សយនាសនន្តិ សយនាសនញ្ញ សង្ឃដ្ឋនវិហិតន្តិ
អត្តោ។ តត្ថ ធូហិយេវ បច្ឆយេហិ ចតុបច្ឆយសន្តោសោ ធីបិតោ ហោតីតិ
វេទិតញ្ញោ។ ឯតំ ពុទ្ធាន សាសនន្តិ ឯតំ បរស្ស អនុបវននំ អនុបយាតនំ
ចាតិមោក្ខេសំវរោ បដិគ្គហណាបរិភោគេសុ មត្តញ្ញតា
អដ្ឋសមាបត្តិវសិភាវាយ វិវិត្តសេនាសនសេវនញ្ញ ពុទ្ធានំ សាសនំ ឱវាទោ
អនុសិដ្ឋិតិ។ ឥមា បន សព្វពុទ្ធានំ ចាតិមោក្ខេទ្កេសកាថា ហោន្តិតិ វេទិតញ្ញោ។

ទេវតារោចនវណ្ណានា

៩១. ឯត្តារតា ច ឥមិនាវិបស្សិស្ស ភគវតោ អបទានានុសារេន
វិត្តារកថនេន - “តថាគតស្សវេសា, ភិក្ខុវេ, ធម្មធាតុ សុប្បជីវិទ្ធា”តិ ឯវំ
វុត្តាយ ធម្មធាតុយា សុប្បជីវិទ្ធាការំ បកាសេត្វា ឥទានិ - “ទេវតាបិ
តថាគតស្ស ឯតមត្តំ អាហារេចសុ”ន្តិ វុត្តំ ទេវតារោចនំ បកាសេតុំ
ឯកមិទាហន្តិអាទិមាហ។

តត្ថ សុភគវនេតិ ឯវំនាមកេ វនេ។ សាលរាជមូលេតិ វនប្បតិដេដ្ឋកស្ស
មូលេ។ កាមច្ឆន្ទំវិរាដេត្វាតិ អនាគាមិមគ្គេន មូលសមុគ្គាតវសេនវិរាដេត្វា។
យថា ច វិបស្សិស្ស, ឯវំ សេសពុទ្ធានម្បិ សាសនេ វុត្តព្រាហ្មចរិយា ទេវតា
អាហារេចយីសុ, ចាឡិ បន វិបស្សិស្ស ចេវ អម្ពាភញ្ញ ភគវតោ វសេន អាគតា។

តត្ថ អត្ថនោ សម្បត្តិយា ន ហាយន្តិ, ន វិហាយន្តិតិ អវិហា។ ន កញ្ចិ សត្តំ
តបន្តិតិ អតប្បា។ សុន្ទរទស្សនា អភិវុទា ចាសាទិកាតិ សុទស្សា។ សុដ្ឋ
បស្សន្តិ, សុន្ទរមេតេសំ វា ទស្សនន្តិ សុទស្សី។ សព្វេហោវ ច សគុណោហិ
ភវសម្បត្តិយា ច ដេដ្ឋា, នត្ថត្ថ កនិដ្ឋាតិ អកនិដ្ឋា។

ឥឡូវ ឋានភាពសមាធានេតព្វា។ ឥមស្មិត្តិ សុត្តន្តវិបស្សន្ត
ភគវតោ អបធានវសេន តយោ ភាណាវាវ វុត្តា។ យថា ច វិបស្សន្ត, ឯវំ
សិទ្ធិអានិម្មិ អបធានវសេន វុត្តាវ។ ចាឡិ បន សុត្តន្តា។ ឥតិ សុត្តន្តំ ពុទ្ធានំ
វសេន អម្ពាភំ ភគវតោ ឯកវិសតិ ភាណាវាវ កថិតា។ តថា អវិហោហិ។ តថា
អតប្បហិ។ តថា សុទស្សហិ។ តថា សុទស្សីហិ។ តថា អកនិដ្ឋហិតិ សព្ពម្មិ
ធម្មិសតិភាណាវាវសតំ ហោតិ។ តេបិជកេ ពុទ្ធវចនេ អញ្ញំ សុត្តំ
ធម្មិសតិភាណាវាវសតបរិមាណំ នាម នត្ថិ, សុត្តន្តរាជា នាម អយំ សុត្តន្តោតិ
វេទិតព្វា។ ឥតោ បរំ អនុសន្និទ្ធយម្មិ និយ្យតេន្តោ ឥតិ ខោ
ភិក្ខុវេតិអានិមាហា។ តំ សព្ពំ ឧត្តានមេវាតិ។

ឥតិ សុមន្តលវិលាសិនិយា ធិយនិកាយដ្ឋកថាយំ

មហាបធានសុត្តវណ្ណានិដ្ឋិតា។

២. មហានិទានសុត្តវណ្ណាន

និទានវណ្ណាន

៩៥. ឯវំ មេ សុតំ...បេ.... កុរុស្កតិ មហានិទានសុត្តំ។ តត្រាយំ
អនុត្តានបទវណ្ណាន។ កុរុស្ក វិហារតីតិ កុរុ នាម ជានបទិនោ រាជកុមារា, តេសំ
និវាសោ ឯកោបិ ជនបទោ រុទ្ធិសន្នេន “កុរុ”តិ វុច្ចតិ។ តស្មី កុរុសុ ជនបទេ។
អដ្ឋកថាចរិយា បនាហុ - មន្ទាតុកាលេ តីសុ ធិបេសុ មនុស្សា “ជម្ពុធិទោ នាម
ពុទ្ធបច្ចេកពុទ្ធមហាសាវកចក្កវត្តិប្បកុតីនំ ឧត្តមមនុស្សានំ ឧប្បត្តិភូមិ
ឧត្តមធិទោ អតិរមណីយោ”តិ សុត្វា វញ្ញា មន្ទាតុចក្កវត្តិនា ចក្កវតនំ
បុរក្ខត្វា ចត្តារោ ធិបេ អនុសំយាយន្តេន សន្និ អាកមំសុ។ តតោ រាជា

បរិណាយករតនំ បុច្ឆិ - “អត្ថិ នុ ខោ មនុស្សលោកតោ រមណីយតរំ ហំន”ន្តិ។
កស្មា ទេវ ឯវំ ភណសិ? កី ន បស្សសិ ចន្ទិមស្សិយានំ អាណាវំ, ននុ ឯតេសំ
ហំនំ ឥតោ រមណីយតរន្តិ? រាជា ចក្ករតនំ បុរក្ខត្វា តត្ថ អគមាសិ។ ចត្តារោ
មហារាជាដោ - “មន្ទាតុមហារាជា អាគតោ”តិ សុត្វាវ “មហិទ្ធិកោ
មហានុភាវោ រាជា, ន សក្កាយុទ្ធន បដិពាហិតុ”ន្តិ សកំ វជ្ជំ និយ្យាតេសុំ។ សោ
តំ គហេត្វា បុន បុច្ឆិ - “អត្ថិ នុ ខោ ឥតោ រមណីយតរំ ហំន”ន្តិ?

អថស្ស តាវតីសកវំនំ កថយីសុ។ “តាវតីសកវំនំ, ទេវ, ឥតោ
រមណីយតរំ។ តត្ថ សក្កស្ស ទេវវញ្ញោ ឥមេ ចត្តារោ មហារាជាដោ បរិចារកា
នោវារិកក្ខមិយំ តិដ្ឋន្តិ, សក្កោ ទេវរាជា មហិទ្ធិកោ មហានុភាវោ, តស្សីមាធិ
ឧបកោគដ្ឋានាធិ - យោជនសហស្សព្វេជោ វេជយន្តោ ចាសាទោ,
បញ្ចយោជនសតុព្វេជោ សុធម្មា ទេវសភា, ធិយឡយោជនសតិកោ
វេជយន្តរថោ តថា ឯវារំលោកា ហត្ថិ, ធិព្ភុក្ខសហស្សប្បដិមណ្ឌិតំ នន្ទនវំនំ,
ចិត្តលតាវំនំ, ជារុសកវំនំ, មិស្សកវំនំ, យោជនសតុព្វេជោ ចារិច្ចត្ថកោ
កោវិឡារោ, តស្ស ហេដ្ឋា សដ្ឋិយោជនាយាមា បញ្ញាសយោជនវិត្ថតា
បញ្ចនសយោជនុព្វេជោ ជយកុសុមបុប្ផវណ្ណា បណ្ឌាកម្ពលសិលា, យស្សា
មុទុតាយ សក្កស្ស និសីទតោ ឧបឡកាយោ អនុបរិសតី”តិ។

តំ សុត្វា រាជា តត្ថ គន្ធកាមោ ចក្ករតនំ អព្ពក្ខិរិ។ តំ អាគាសេ បតិដ្ឋាសិ
សទ្ធិ ចតុរង្គិនិយា សេនាយ។ អថ ទិទ្ធិ ទេវលោកានំ វេមជ្ឈតោ ចក្ករតនំ
ឌីតិវត្វា បថវិយំ បតិដ្ឋាសិ សទ្ធិ បរិណាយករតនបមុខាយ ចតុរង្គិនិយា
សេនាយ។ រាជា ឯកកោវ តាវតីសកវំនំ អគមាសិ។ សក្កោ - “មន្ទាតា
អាគតោ”តិ សុត្វាវ តស្ស បច្ចុគ្គមំ កត្វា - “ស្វាគតំ, តេ មហារាជ, សកំ តេ
មហារាជ, អនុសាស មហារាជា”តិ វត្វា សទ្ធិ នាជកេហិ វជ្ជំ ទ្វេភាគេ កត្វា

ឯកំភាគមនាសិ។ រញ្ជ្រា តាវតីសភវនេ បតិជ្ជិតមត្តស្សេវ មនុស្សភារោ
វិគត្តិ, ទេវភារោ ចាតុរហោសិ។ តស្ស កិរ សក្កេន សន្ធិ បណ្ណកម្មលសិលាយំ
និសិន្នស្ស អភិទិមិសមត្តេន នាទត្តំ បញ្ញាយតិ។ តំ អសល្លក្ខេន្តា ទេវា
សក្កស្ស ច តស្ស ច នាទត្ត មុយ្ហន្តិ។ សោ តត្ថ ទិព្វសម្មត្តី អនុភវមាណោ យាវ
ធន្តិស សក្កា ឧប្បជ្ជិតា ចុតា, តាវ រជ្ជំ ការេត្វា អតិត្តាវ កាមេហិ តតោ
ចរិត្វា អត្តនោ ឧយ្យានេ បតិជ្ជិតោ វាតាតបេន ដុដ្ឋគត្តោ កាលមកាសិ។

ចក្ករតនេ បន បុន បថវិយំ បតិជ្ជិតេ បរិណាយករតនំ សុវណ្ណបដ្ឋេ
មន្ទាតុ ឧបាហនំ លិខាបេត្វា ឥទំ មន្ទាតុ រជ្ជន្តិ រជ្ជមនុសាសិ។ តេហិ តីហិ
ធិបេហិ អាគតមនុស្សា បុន គន្ធិ អសក្កោន្តា បរិណាយករតនំ ឧបសង្កមិត្វា -
“ទេវ, មយំ រញ្ជ្រា អានុភារេន អាគតា, ឥនាទិ គន្ធិ ន សក្កោម, វសនជ្ជានំ នោ
ទេហិ” តិ យាចីសុ។ សោ តេសំ ឯកមេកំ ជនបទមនាសិ។ តត្ថ បុព្វវិទេហតោ
អាគតមនុស្សហិ អាវសិតបទេសោ តាយេវ បុរិមសញ្ញាយ - “វិទេហវជ្ជ” ត្ថិ
នាមំ លភិ, អបរតោយានតោ អាគតមនុស្សហិ អាវសិតបទេសោ
“អបរត្តជនបទោ” តិ នាមំ លភិ, ឧត្តរកុរុតោ អាគតមនុស្សហិ
អាវសិតបទេសោ “កុរុវជ្ជ” ត្ថិ នាមំ លភិ, ពហុកេ បន គាមនិគមាទយោ
ឧបាទាយ ពហុវចនេន វោហរិយតិ។ តេន វុត្តំ - “កុរុសុ វិហរតី” តិ។

កម្មាសធម្មំ នាម កុរុនំ និគមោតិ កម្មាសធម្មន្តិ ឯត្ថ កេចិ ធការស្ស ទ-
ការេន អត្ថំ វណ្ណាយន្តិ។ កម្មាសោ ឯត្ថ ទមិតោតិ កម្មាសទម្មោ។ កម្មាសោតិ
កម្មាសចាទោ ចោរិសាទោ វុច្ចតិ។ តស្ស កិរ ចាទេ ខាណុកេន វិទូដ្ឋានេ
វណោ រុបាឆ្ឆោ ចិត្តទារុសទិសោ ហុត្វា រុហិ។ តស្មា កម្មាសចាទោតិ
បញ្ញាយិត្ត។ សោ ច តស្មី ឱកាសេ ទមិតោ ចោរិសាទភាវតោ បដិសេធិតោ។
កេន? មហាសត្តេន។ កតវស្មី ជាតកេតិ? មហាសុតសោមជាតកេតិ ឯកេ។

ឥមេ បន ថេរា ជយទ្ទិសជាតកេតិ វេទន្តិ។ តទា ហិ មហាសត្តេន កម្មាសចានោ
ធម៌តោ។ យថាហា -

“បុត្តោ យទា ហោមិ ជយទ្ទិសស្ស;
បញ្ចាលរដ្ឋធិបតិស្ស អត្រជា។
ចជិត្វាន ចាលំ បិតរំ បមោចយី;
កម្មាសចាធម្មំ ចហំ បសាទយី”ន្តិ។

កេចិ បន ជ-ការេនេវ អត្ថំ វណ្ណាយន្តិ។ កុរុវជ្ជវាសីនំ កិរ កុរុវត្តជម្មោ, តស្មី
កម្មាសោ ជាតោ, តស្មា តំ ហំនំ កម្មាសោ ឯត្ថ ជម្មោ ជាតោតិ កម្មាសធម្មន្តិ
វុច្ចតិ។ តត្ថ និវិជ្ជនិកមស្សាបិ ឯតទេវ នាមំ។ ភុម្មវចនេន កស្មា ន វុត្តន្តិ។
អវសនោកាសតោ។ ភគវតោ កិរ តស្មី និគមេ វសនោកាសោ កោចិ វិហារេ
នាម នាហោសិ។ និគមតោ បន អបក្កម្ម អញ្ញាតស្មី ឧទកសម្មន្នេ រមណីយេ
ភូមិភាគេ មហាវនសណ្ឋោ អហោសិ តត្ថ ភគវា វិហាសិ, តំ និគមំ
គោចរគាមំ កត្វា។ តស្មា ឯវមេត្ថ អត្តោ វេទិតញោ - “កុរុសុ វិហាតិ
កម្មាសធម្មំ នាម កុរុនំ និគមោ, តំ គោចរគាមំ កត្វា”តិ។

អាយស្មាតិ បិយវចនមេតំ, ការវវចនមេតំ។ អានន្តោតិ តស្ស ថេរស្ស
នាមំ។ ឯកមន្តន្តិ ការវនប្បុសកនិទ្ទេសោ - “វិសមំ ចន្ទិមស្សវិយា
បរិវត្តន្តិ”តិអាទីសុ (អ. និ. ៤.៧០) វិយ។ តស្មា យថា និសិន្នោ ឯកមន្តំ និសិន្នោ
ហោតិ, តថា និសីទីតិ ឯវមេត្ថ អត្តោ ធម្មញោ។ ភុម្មត្ថេ វា ឯតំ ឧបយោគវចនំ
និសីទីតិ ឧចារិសិ។ បណ្ឌិតា ហិ គរុជ្ជានិយំ ឧបសម្ព័ន្ធមិត្វា អាសនកុសលតាយ
ឯកមន្តំ និសីទន្តិ។ អយញ្ច តេសំ អញ្ញាតរោ, តស្មា ឯកមន្តំ និសីទិ។

កង់និសិដ្ឋោ ខោ បន ឯកមន្តំ និសិដ្ឋោ ហោតីតិ? ធនិសដ្ឋនោសេ វេជ្ជត្វា។
សេយ្យចិធំ - អតិទុរំ, អទ្ធាសន្នំ, ឧបរិវាតំ, ឧន្ទតប្បនេសំ, អតិសម្មុទំ,
អតិបច្ឆាតិ។ អតិទុរេ និសិដ្ឋោ ហិ សេច កេតុកាមោ ហោតិ, ឧទ្ធាសន្នេន
កេតុតំ ហោតិ។ អទ្ធាសន្នេ និសិដ្ឋោ សង្ឃជ្ជនំ កេហោតិ។ ឧបរិវាតេ និសិដ្ឋោ
សរីរកន្ទេន ពាជតិ។ ឧន្ទតប្បនេសេ និសិដ្ឋោ អការំ បកាសេតិ។ អតិសម្មុទា
និសិដ្ឋោ សេច ទដ្ឋកាមោ ហោតិ, ចក្កនា ចក្កំ អាហាច្ឆ ទដ្ឋតំ ហោតិ។ អតិបច្ឆា
និសិដ្ឋោ សេច ទដ្ឋកាមោ ហោតិ, តិរំ បរិវត្តត្វា ទដ្ឋតំ ហោតិ។ តស្មា អយម្បិ
តិក្ខត្តំ ភក្កវន្តំ បទក្ខិណំ កត្វា សក្កច្ចំ វេទិត្វា ឯតេ ធនិសដ្ឋនោសេ វេជ្ជត្វា
ទក្ខិណាជាណាមណ្ឌលស្ស អភិមុខជ្ជានេ ធចត្តណ្ណានំ ពុទ្ធស្មីនំ អន្តោ បរិសិត្វា
បសន្នលាទារសំ វិគាហាន្តោវិយ សុវណ្ណបដំ ចារុបន្តោវិយ
វត្ថុប្បលមាលាវិតានមជ្ឈំ បរិសន្តោវិយ ច ធម្មកណ្ណាការិកោ អាយស្មា
អានន្តោ និសីទិ។ តេន វុត្ថំ - “ឯកមន្តំ និសីទី”តិ។

កាយ បន វេលាយ, កេន ការណេន អយមាយស្មា ភក្កវន្តំ
ឧបសង្កមន្តោតិ? សាយន្តវេលាយំ បច្ចយាការបញ្ចបុច្ឆនការណេន។ តំ ទិវសំ
កិរាយមាយស្មា កុលសង្កហត្ថាយ យរទ្ធារេ យរទ្ធារេ សហស្សកណ្ណិកំ
និក្ខិបន្តោវិយ កម្មាសធម្មកាមំ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា បិណ្ឌាចាតបដិក្កន្តោ សត្ថ
វុត្ថំ ទស្សេត្វា សត្ថិ គន្ធកុដិ បរិវេជ្ជេ សត្ថារំ វេទិត្វា អត្ថនោ ទិវាជ្ជានំ គន្ធា
អន្តោវាសិកេសុ វុត្ថំ ទស្សេត្វា បដិក្កន្តេសុ ទិវាជ្ជានំ បដិសម្មទ្គិត្វា ចម្មក្ខណ្ណំ
បញ្ញាបេត្វា ឧទកតុម្ពតោ ឧទកំ គហេត្វា ឧទកេន ហត្ថចានេ សីតលេ កត្វា
បល្លង្គំ អាភុទិត្វា និសិដ្ឋោ សោតាបត្តិជលសមាបត្តិ សមាបជ្ជិ។ អថ
បរិច្ឆិទ្ធកាលវសេន សមាបត្តិតោ ឧដ្ឋាយ បច្ចយាការេ ព្រាណំ ឱតារសិ។ សោ
- “អរិជ្ជាបច្ចយា សង្ខារា”តិអាទិតោ បដ្ឋាយ អន្តំ, អន្តតោ បដ្ឋាយ អាទី,
ឧភយន្តតោ បដ្ឋាយ មជ្ឈំ, មជ្ឈតោ បដ្ឋាយ ឧភោ អន្តោ ចាបេន្តោ តិក្ខត្តំ

ធ្វានសប្តិមំ បច្ចយាការំ សម្មសិ។ តស្សេវំ សម្មសន្តស្ស បច្ចយាការោវិភូតោ
ហុត្វា ឧត្តានកុត្តានកោវិយ ឧបជ្ជាសិ។

តតោ ចិន្តេសិ - “អយំ បច្ចយាការោ សត្តតុទ្ធវិហិ - ‘គម្ពីរោ ចេវ’
គម្ពីរាវកាសោ ចា’តិ កថិតោ, មយ្ហំ ខោ បន បទេសញ្ញាលោ បិតស្ស
សាវកស្ស សតោ ឧត្តានោវិភូតោ ចាកដោ ហុត្វា ឧបជ្ជាតិ, មយ្ហំយេវ នុ ខោ
ឯស ឧត្តានកោ ហុត្វា ឧបជ្ជាតិ, ឧទាហុ អញ្ញោសម្មី”តិ? អថស្ស ឯតទហោសិ
- “ហន្តាហំ ឥមំ បញ្ញំ គហេត្វា ភគវន្តំ បុច្ឆាមិ, អធ្វា មេ ភគវា ឥមំ អត្ថប្បត្តិ
កត្វា សាលិន្ទំ សិនេវំ ឧត្តិបន្នោវិយ ឯកំ សុត្តន្តកថំ កថេត្វា ទស្សេស្សតិ។
ពុទ្ធានញ្ញំ វិនយបញ្ញត្តិ, ភុម្មន្តរំ, បច្ចយាការំ, សមយន្តវន្តិ ឥមា និ ចត្តារិ ឋានានិ
បត្វា គដ្ឋិតំ មហន្តំ ហោតិ, ញ្ញាណំ អនុបវិសតិ, ពុទ្ធស្វាណាស្ស មហន្តកាវោ
បញ្ញាយតិ, ទេសនា គម្ពីរា ហោតិ តិលក្ខណញ្ញាហតា
សុញ្ញតបដិសំយុត្តា”តិ។

សោ កិញ្ញាបិ បកតិយាវ ឯកទិវសេ សតវាវម្មិ សហស្សវាវម្មិ ភគវន្តំ
ឧបសង្កមន្តោ ន អហេតុអការណោន ឧបសង្កមតិ, តំ ទិវសំ បន ឥមំ បញ្ញំ
គហេត្វា - “ឥមំ ពុទ្ធកន្ធហត្ថិ អាបជ្ជ ញ្ញាណកោញ្ញានំ សោស្សមិ, ពុទ្ធសីហំ
អាបជ្ជ ញ្ញាណសីហនំ សោស្សមិ, ពុទ្ធសិន្ទំ អាបជ្ជ ញ្ញាណបទិវិក្កមំ
បស្សីស្សមី”តិ ចិន្តេត្វា ទិវជ្ជានា ឧដ្ឋាយ ចម្មក្ខណ្ឌំ បច្ឆោដេត្វា អាធាយ
សាយន្តសមយេ ភគវន្តំ ឧបសង្កមិ។ តេន វុត្ថំ - “សាយន្តវេលាយំ
បច្ចយាការបញ្ញាបុច្ឆនការណោន ឧបសង្កមន្តោ”តិ។

យាវ គម្ពីរោតិ ឯត្ថ យាវសន្នោ បមាណាតិក្កមេ, អតិក្កម្ម បមាណំ គម្ពីរោ,
អតិគម្ពីរោតិ អត្ថោ។ គម្ពីរាវកាសោតិ គម្ពីរោវ ហុត្វា អវកាសតិ, ទិស្សតីតិ
អត្ថោ។ ឯកញ្ញំ ឧត្តានមេវ គម្ពីរាវកាសំ ហោតិ បូតិបណ្ណាទិវសេន

កាឡវណ្ណបុរាណឧទកំរិយ។ តញ្ជី ជាលុប្បមាណាម្បិ សតោរិសំរិយ
ទិស្សតិ។ ឯកំ គម្ពីរំ ឧត្តានាវកាសំ ហោតិ មណិគង្គាយ វិប្បសន្ធិឧទកំរិយ។
តញ្ជី សតោរិសម្បិ ជាលុប្បមាណាម្បិ ខាយតិ។ ឯកំ ឧត្តានំ ឧត្តានាវកាសំ
ហោតិ ចាជិអាទិសុ ឧទកំរិយ។ ឯកំ គម្ពីរំ គម្ពីរាវកាសំ ហោតិ
សិទេរុចាទកមហាសមុទ្ទេ ឧទកំរិយ។ ឯកំ ឧទកមេវ ចត្តារិ នាមាទិលកតិ។
បដិច្ចសមុប្បាទេ បនេតំ នត្ថិ។ អយញ្ជិ គម្ពីរោ ចេវ គម្ពីរាវកាសោ ចាតិ
ឯកមេវ នាមំ លកតិ។ ឯកេវោ សមាធាបិ អថ ច បនមេ ឧត្តានកុត្តានកោ
រិយ ខាយតិ, យទិទំ អច្ឆរិយំ, ភន្តេ, អពុតំ ភន្តេតិ។ ឯកំ អត្ថនោវិម្ពយំ
បកាសេន្តោ បញ្ចំ បុច្ឆិត្វា តុណ្ហិភូតោ និសីទិ។

ភគវា តស្ស វចនំ សុត្វា - “អាណន្តោ ភវគ្គគ្គហណាយ ហត្ថំ បសារេន្តោ
រិយ, សិទេរុំ ជិន្និត្វា មិញ្ចំ និហរិតុំ វាយមមាណោរិយ, វិនា នាវាយ មហាសមុទ្ទំ
តិវតុកាមោរិយ, បថវី បរិវត្តេត្វា បថវោជំ គហេតុំ វាយមមាណោរិយ
ពុទ្ធវិសយបញ្ចំ អត្ថនោ ឧត្តានំ វទតិ។ ហន្តស្ស គម្ពីរភាវំ អាចិក្ខិស្សមី” តិ
ចិន្តេត្វា មា ហោវន្តិអាទិមាហ។

តត្ថ មា ហោវន្តិ ហ-កា រោ និចាតមត្តំ។ ឯកំ មា ភណីតិ អត្ថោ។ មា ហោវន្តិ ច
ឥទំ វចនំ ភគវា អាយស្មន្តំ អាណន្តំ ឧស្សាទេន្តោបិ ភណាតិ អបសាទេន្តោបិ។

ឧស្សាទនាវណ្ណា

តត្ថ ឧស្សាទេន្តោ - អាណន្ត, ត្វំ មហាបញ្ញោ វិសទញ្ញាលោ, តេន តេ
គម្ពីរោបិ បដិច្ចសមុប្បាទោ ឧត្តានកោរិយ ខាយតិ។ អញ្ញេសំ បនេស
ឧត្តានកោតិ ន សល្លក្ខេតញ្ញោ, គម្ពីរោយេវ ច គម្ពីរាវកាសោ ច។ តត្ថ
ចតស្សោ ឧបមា វទន្តិ។ ធមាសេ សុភោជនរសបុជ្ជស្ស កិរ កតយោគស្ស

មហាមន្តស្ស សមជ្ជសមយេ កតមន្តចាសាណាបរិចយស្ស យុទ្ធក្ខមី
គច្ឆន្តស្ស អន្តរា មន្តចាសាណាំ ទស្សេសុំ, សោ - កី ឯតន្តិ អាហា។
មន្តចាសាលោភិ។ អាហារថ នន្តិ។ ឧត្តិបិតុំ ន សក្កោមាតិ វុត្តេ សយំ គន្ធា
កុហី ឥមស្ស ភារិយដ្ឋានន្តិ វត្តា ធ្វើហិ ហត្ថហិ ទ្វេ ចាសាលោ ឧត្តិបិត្វា
កីឡាគុឡេ វិយ ឱបិត្វា អគមាសិ។ តត្ថ មន្តស្ស មន្តចាសាលោ លហុកោបិ
ន អញ្ជេសំ លហុកោតិ វត្តញ្ជោ។ ធមាសេ សុភោជនសបុដ្ឋោ មល្លោវិយ ហិ
កប្បសតសហស្សំ អភិជីហារសម្បន្នោ អាយស្មា អានន្នោ, យថា មន្តស្ស
មហាពលតាយ មន្តចាសាលោ លហុកោ, ឯវំ ថេរស្ស មហាបញ្ញតាយ
បដិច្ចសមុប្បាទោ ឧត្តានោ, សោ អញ្ជេសំ ឧត្តានោតិ ន វត្តញ្ជោ។

មហាសមុទ្ទេ ច តិមិនាម មន្តោ ធ្វើយោជនសតិកោ តិមិដ្ឋលោ
តិយោជនសតិកោ, តិមិបិដ្ឋលោ ចតុយោជនសតិកោ តិមិបិដ្ឋលោ
បញ្ចោយោជនសតិកោ, អានន្នោ តិមិនន្នោ អដ្ឋារោហោ មហាតិមីតិ ឥមេ
ចត្តារោ យោជនសហស្សិកា។ តត្ថ តិមិបិដ្ឋលេនេវ ជីបន្តិ។ តស្ស កិរ
ទក្ខិណាកណ្តំ ចាលេន្តស្ស បញ្ចោយោជនសតេ បទេសេ ឧទកំ ចលតិ។ តថា
វាមកណ្តំ។ តថា នដ្ឋុដ្ឋំ, តថា សីសំ។ ទ្វេ បន កណ្តោ ចាលេត្វា នដ្ឋុដ្ឋេន ឧទកំ
បហរិត្វា សីសំ អបរាបរំ កត្វា កីឡិតុំ អារទ្ធស្ស សត្តជ្ឈយោជនសតេ បទេសេ
ភោជនេ បក្ខិបិត្វា ឧទ្ធពេ អាហេបិតុំ វិយ ឧទកំ បក្កុចតិ, តិយោជនសតមត្តេ
បទេសេ ឧទកំ បិដ្ឋិធានេតុំ ន សក្កោតិ។ សោ ឯវំ វទេយ្យ - “អយំ
មហាសមុទ្ទោ គម្ពីរោ គម្ពីរោតិ វទន្តិ កុតស្ស គម្ពីរតា, មយំ
បិដ្ឋិបដិច្ចាទនមត្តម្យិ ឧទកំ ន លភាមា”តិ។ តត្ថ កាយុបបន្នស្ស
តិមិបិដ្ឋលស្ស មហាសមុទ្ទោ ឧត្តានោតិ, អញ្ជេសំ ឧទ្ធកមច្ឆានំ ឧត្តានោតិ ន
វត្តញ្ជោ, ឯវំមេវ ញ្ញាណុបបន្នស្ស ថេរស្ស បដិច្ចសមុប្បាទោ ឧត្តានោតិ,
អញ្ជេសម្យិ ឧត្តានោតិ ន វត្តញ្ជោ។

សុបណ្ណារាជា ច ធិយឡាយោជនសតិកោ, តស្ស ទក្ខិណបក្ខោ
បញ្ញាសយោជនិកោ ហោតិ តថា វាមបក្ខោ, បិញ្ញវដ្ឋិ សដ្ឋិយោជនិកា, គីវា
តីសយោជនិកា, មុខំ នវយោជនំ, ចាទា ទ្វាទសយោជនិកា។ តស្មី សុបណ្ណាវាតំ
ទស្សេតុំ អារទ្ធ សត្តដ្ឋយោជនសតំ វាជំ នប្បហោតិ។ សោ ឯវំ វទេយ្យ - “អយំ
អាគាសោ អនន្តោ អនន្តាតិ វទន្តិ, កុតស្ស អនន្តតា, មយំ
បក្ខវាតប្បសារណោកាសម្មី នលភាមា”តិ។ តត្ថ កាយុបបន្នស្ស
សុបណ្ណាវញ្ញោ អាគាសោ បរិត្តោតិ, អញ្ញោសំ ខុទ្ទកបក្ខំនំ បរិត្តោតិ ន វត្ថុញ្ញោ,
ឯវមេវ ញ្ញាណុបបន្នស្ស ថេរស្ស បដិច្ចសមុប្បាទោ ឧត្តានោតិ, អញ្ញោសម្មី
ឧត្តានោតិ ន វត្ថុញ្ញោ។

រាហុ អសុរិន្ទោ បន ចាទន្តតោ យាវ កេសន្តោ យោជនានំ ចត្តាវិ សហស្សានិ
អដ្ឋ ច សតានិ ហោតិ។ តស្ស ទិន្នំ ពាហានំ អន្តរំ ទ្វាទសយោជនសតិកំ។
ពហលត្ថេន នយោជនសតិកំ។ ហត្ថចាទតលានិ តិយោជនសតិកានិ, តថា
មុខំ។ ឯកេកំ អដ្ឋលិបត្ថំ បញ្ញាសយោជនំ, តថា ភមុកន្តរំ។ នលាជំ
តិយោជនសតិកំ។ សីសំ នវយោជនសតិកំ។ តស្ស មហាសមុទ្ធំ ឌីតិណ្ណាស្ស
គម្ពីរំ ឧទកំ ជាណុប្បមាណំ ហោតិ។ សោ ឯវំ វទេយ្យ - “អយំ មហាសមុទ្ធោ
គម្ពីរោ គម្ពីរោតិ វទន្តិ, កុតស្ស គម្ពីរតា, មយំ ជាណុប្បដិដ្ឋាទនមត្តម្មី ឧទកំ
នលភាមា”តិ។ តត្ថ កាយុបបន្នស្ស រាហុនោ មហាសមុទ្ធោ ឧត្តានោតិ,
អញ្ញោសំ ឧត្តានោតិ ន វត្ថុញ្ញោ, ឯវមេវ ញ្ញាណុបបន្នស្ស ថេរស្ស
បដិច្ចសមុប្បាទោ ឧត្តានោតិ, អញ្ញោសម្មី ឧត្តានោតិ ន វត្ថុញ្ញោ។ ឯតមត្តំ
សន្ធាយ ភគវា - “មា ហេវំ, អានន្ត, អវច; មា ហេវំ, អានន្ត អវចា”តិ អាហ។

ថេរស្ស ហិ ចត្វហិ ការណេហិ គម្ពីរោបិ បដិច្ចសមុប្បាទោ ឧត្តានោតិ
ឧបជ្ឈាតិ។ កតមេហិ ចត្វហិ? បុព្វបទិស្សយសម្មត្តិយា, តិត្តវាសេន,
សោតាបន្នតាយ, ពហុស្សតកាវេនាតិ។

បុព្វបទិស្សយសម្មត្តិកថា

ឥតោ កិរ សតសហស្សិមេ កប្បេ បទុមុត្តរោ នាម សត្តា លោកេ ឧប្បជ្ឈិ។
តស្ស ហំសវតី នាម នគរំ អហោសិ, អានន្ទោ នាម រាជា បិតា, សុមេធា នាម
ទេវី មាតា, ពោធិសត្តោ ឧត្តរកុមារោ នាម អហោសិ។ សោ បុត្តស្ស ជាតទិវសេ
មហាកិនិក្ខមនំ និក្ខម្ម បព្វជិត្វា បធានមនុយុញ្ញោ អនុក្កមេន សព្ពញ្ញតំ
បត្វា - “អនេកជាតិសំសារ”ន្តិ ឧទានំ ឧទានេត្វា សត្តាហំ ពោធិបល្លង្គ
វីតិនាមេត្វា បថវិយំ វេបេស្សនមីតិ ចានំ អភិនិហរិ។ អថ បថវី ភិនិត្វា មហន្តំ
បទុមំ ឧប្បាសិ។ តស្ស ធុរបត្តានិ នវុតិហត្ថានិ, កេសរំ តីសហត្ថំ, កណ្តិកា
ទ្វាទសហត្ថា, នវយជប្បមាលោកា វេណុ អហោសិ។

សត្តា បន ឧព្ពេជតោ អជ្ជបណ្ណាសហត្ថព្ពេជោ អហោសិ។ តស្ស ឧភិន្នំ
ពាហានមន្តរំ អជ្ឈរសហត្ថំ, នលាជំ បញ្ចហត្ថំ, ហត្ថចាទា ឯកាទសហត្ថា។
តស្ស ឯកាទសហត្ថេន ចាទេន ទ្វាទសហត្ថាយ កណ្តិកាយ អក្កន្តមត្ថាយ
នវយជប្បមាលោកា វេណុ ឧដ្ឋាយ អជ្ជបណ្ណាសហត្ថំ បទេសំ ឧត្តត្វា
ឌីកិណ្ឌាមនោសិលាបុណ្ណំវិយ បទ្វោកិណ្ឌោ។ តទុចាទាយ ភគវា
បទុមុត្តរោត្វេ បញ្ញាយិត្ត។ តស្ស ទេវីលោ ច សុជាតោ ច ទ្វេ អគ្គសាវកា
អហោសុំ។ អមិតា ច អសមា ច ទ្វេ អគ្គសាវិកា។ សុមនោ នាម ឧបជ្ឈាកោ។
បទុមុត្តរោ ភគវា បិតុសង្កហំ កុរុមាណោ ភិក្ខុសតសហស្សបរិវារោ
ហំសវតិយា រាជធានិយា វសតិ។

កំនិជ្ជកាតា បនស្ស សុមនកុមារោ នាម។ តស្ស រាជា ហំសវតិសោ
វីសតិយោជនសតេ ហំនេ ភោគគាមំ អនាសិ។ សោ កនាចិ អាគន្ធា បិទរញ្ច
សត្តារញ្ច បស្សតិ។ អថេកទិវសំ បច្ឆន្តោ កុបិតោ។ សុមនោ រញ្ចោ បេសេសិ -
“បច្ឆន្តោ កុបិតោ”តិ។ រាជា “មយា ភំ តត្ថ កស្មា វបិតោ”តិ បដិបេសេសិ។
សោ និក្ខម្ម ចោរេ វុបសមេត្វា - “ឧបសន្តោ, ទេវ, ជនបទោ”តិ រញ្ចោ បេសេសិ។
រាជា តុដ្ឋោ - “សីយំ មម បុត្តោ អាគជ្ជត្ថ”តិ អាហា។ តស្ស សហស្សមត្តា
អមច្ឆា ហោន្តិ។ សោ តេហិ សទ្ធិ អន្តរាមគ្គេ មន្តេសិ - “មយ្ហំ បិតា តុដ្ឋោ, សថ
មេ វំ ទេតិ, កី គណ្ណាមី”តិ។ អថ នំ ឯកច្ឆ “ហត្ថិ គណ្ណាថ, អស្សំ គណ្ណាថ, រថ
គណ្ណាថ, ជនបទំ គណ្ណាថ, សត្តរតនាទិ គណ្ណាថា”តិ អាហំសុ។ អថវេ - “តុម្ពេ
បថវិស្សរស្ស បុត្តា, តុម្ពា កំ ជនំ ន ទុល្លភំ, លទ្ធម្មិ ចេតំ សព្វំ បហាយ គមនីយំ,
បុញ្ញមេវ ឯកំ អាទាយ គមនីយំ; តស្មា តេ ទេវេ វំ ទទមាទេ តេមាសំ បទុមុត្តរំ
ភគវន្តំ ឧបជ្ជាតុំ វំ គណ្ណាថា”តិ។ សោ - “តុម្ពេ មយ្ហំ កល្យាណមិត្តា, ន មមេតំ
ចិត្តំ អត្ថិ, តុម្ពេហិ បន ឧប្បាទិតំ, ឯវំ ករិស្សាមី”តិ គន្ធា បិទរំ វន្តិត្វា បិទរាបិ
អាសិទ្ធីត្វា តស្ស មត្តកេ បុម្ពិត្វា - “វំ តេ បុត្ត, ទេមី”តិ វុត្តេ “សាធុ មហារាជ,
ឥន្ទ្រាមហំ មហារាជ ភគវន្តំ តេមាសំ ចត្វាហិ បច្ឆយេហិ ឧបជ្ជហន្តោ ជីវិតំ
អវញ្ញំ កាតុំ, ឥមមេវ វំ ទេហី”តិ អាហា។ “ន សក្កា តាត, អញ្ញំ វេហី”តិ វុត្តេ
“ទេវ, ខត្តិយានំ នាម ទ្វេ កថា នត្ថិ, ឯតមេវ ទេហិ, ន មេ អញ្ញេនត្តោ”តិ។ តាត
ពុទ្ធានំ នាម ចិត្តំ ទុដ្ឋានំ, សថ ភគវា ន ឥច្ឆិស្សតិ, មយា ទិន្នេបិ កី ភវិស្សតិទិ?
សោ - “សាធុ, ទេវ, អហំ ភគវតោ ចិត្តំ ជានិស្សាមី”តិ វិហារំ គតោ។

តេន ច សមយេន ភត្តកិច្ចំ និដ្ឋបេត្វា ភគវា ភន្តកុដិ បរិវេជ្ជា ហោតិ។ សោ
មណ្ឌលមាឡេ សន្និសិទ្ធានំ ភិក្ខុនំ សន្និកំ អគមាសិ។ តេ ភំ អាហំសុ -
“រាជបុត្ត, កស្មា អាគតោសី”តិ? ភគវន្តំ ទស្សនាយ, ទស្សេថ មេ ភគវន្តន្តិ។ ន
មយំ, រាជបុត្ត, ឥច្ឆិតិច្ឆិតតត្ថលោ សត្តារំ ទដ្ឋំ លភាមាតិ។ កោ បន, ភន្តេ,

លក្ខតីតិ? សុមនត្ថេរោ នាម រាជបុត្តាតិ។ “សោ កុហី, ភន្តេ, ថេរោ” តិ។ ថេរស្ស
និសិន្នជ្ជានំ បុច្ឆិត្វា គន្ធា វុទ្ធិត្វា - “ឥច្ឆាមហំ, ភន្តេ, ភគវន្តំ បស្សិតុំ, ធនេស្សេថ
មេ” តិ អាហា។ ថេរោ - “ឯហិ រាជបុត្តា” តិ តំ គហេត្វា តំ គន្ធកុដិបរិវេណោ
ឋបេត្វា គន្ធកុដិ អភិរុហិ។ អថ នំ ភគវា - “សុមន, កស្មា អាគតោសី” តិ អាហា។
រាជបុត្តោ, ភន្តេ, ភគវន្តំ ធនេស្សនាយ អាគតោតិ។ តេន ហិ ភិក្ខុ អាសនំ
បញ្ញាបេហិតិ។ ថេរោ អាសនំ បញ្ញាបេសិ, និសីទិ ភគវា បញ្ញាត្ថេ អាសនេ។
រាជបុត្តោ ភគវន្តំ វុទ្ធិត្វា បដិសន្ធារំ អកាសិ។ កថា អាគតោសិ រាជបុត្តាតិ?
ភន្តេ, តុម្ពេសុ គន្ធកុដិ បរិវេស្សុ។ ភិក្ខុ បន - “ន មយំ ឥច្ឆិតិច្ឆិតក្ខណោ ភគវន្តំ
ធន្តំ លភាមា” តិ មំ ថេរស្ស សន្តិកំ ចាហោសុំ។ ថេរោ បន ឯកវចនេនេវ
ធនេស្សសិ។ ថេរោ, ភន្តេ, តុម្ពា កំ សាសនេ វល្លកោ មញ្ញេតិ។ អាម រាជកុមារ,
វល្លកោ ឯស ភិក្ខុ មយ្ហំ សាសនេតិ។ ភន្តេ, ពុទ្ធានំ សាសនេ កី កត្វា វល្លកោ
ហោតីតិ? ធានំ ធិត្វា សីលំ សមាធិយិត្វា ឧចោសថកម្មំ កត្វា កុមារាតិ។
ភគវា, អហំ ថេរោវិយ ពុទ្ធសាសនេ វល្លកោ ហោតុកាមោ, តេមាសំ មេ
វស្សវាសំ អធិវាសេថាតិ។ ភគវា - “អត្ថិ នុ ខោ តត្ថ គតេន អត្ថោ” តិ
ឱលោកេត្វា អត្ថិតិ ធិស្វា “សុញ្ញាការេ, ខោ រាជកុមារ តថាគតា អភិរមន្តី” តិ
អាហា។ កុមារោ “អញ្ញាតំ ភគវា, អញ្ញាតំ សុគតា” តិ វត្វា “អហំ, ភន្តេ, បុរិមតរំ
គន្ធា វិហារំ ការេមិ, មយា បេសិតេ ភិក្ខុសតសហស្សេន សទ្ធិ អាគច្ឆថា” តិ
បដិញ្ញំ គហេត្វា បិតុសន្តិកំ គន្ធា “ធិន្ទា មេ, ទេវ, ភគវតា បដិញ្ញា, មយា
បហិតេ ភគវន្តំ បេសេយ្យថា” តិ បិតរំ វុទ្ធិត្វា និក្ខមិត្វា យោជនេ យោជនេ
វិហារំ ការេត្វា វិសយោជនសតំ អន្ធានំ គន្ធា អត្ថនោ នគរេ វិហារជ្ជានំ
វិចិននោ សោភនំ នាម កុដុម្ពិកស្ស ឧយ្យានំ ធិស្វា សតសហស្សេន កិណិក្ខា
សតសហស្សំ វិស្សន្តេត្វា វិហារំ ការេសិ។ តត្ថ ភគវតោ គន្ធកុដិ
សេសភិក្ខុនញ្ច វត្ថិជ្ជានទិវាជ្ជានត្ថាយ កុដិលេណមណ្ឌាបេ ការាបេត្វា

បាវកាបរិក្ខេប កត្វា ធារកោដ្ឋកញ្ចុនិដ្ឋបេត្វា បិតុសន្តិកំ បេសេសិ -
“និដ្ឋិតំ មយ្ហំ កិច្ចំ, សត្តារំ បហិណាថា” តិ។

រាជា ភគវន្តំ ភោជេត្វា - “ភគវា, សុមនស្ស កិច្ចំ និដ្ឋិតំ, តុម្ហាកំ គមនំ
បច្ឆាសីសតី” តិ អាហា។ ភគវា សតសហស្សនិក្ខុបរិវារោ យោជនេ យោជនេ
វិហារេសុ វសមាធា អគមាសិ។ កុមារោ “សត្តា អាគតោ” តិ សុត្វា យោជនំ
បច្ចុគ្គន្ធា មាលាធិហិ បូជយមាធាវិហារំ បវេសេត្វា -

“សតសហស្សនមេ កីតំ, សតសហស្សនមាបិតំ;
សោភនំ នាម ឧយ្យានំ, បដិគ្គណ្ហា មហាមុនី” តិ។

វិហារំ និយ្យាតេសិ។ សោ វស្សបនាយិកធិវេសេ ទានំ ទត្វា អត្តនោ បុត្តនារេ ច
អមច្ឆេ ច បក្កោសាបេត្វា អាហា - “អយំ សត្តា អម្ហាកំ សន្តិកំ ធូរតោ អាគតោ,
ពុទ្ធា ច នាម ធម្មគរុនោ ន អាមិសគរុកា។ តស្មា អហំ តេមាសំ ទ្វេសាជកេ
និវាសេត្វា ទស សីលានិ សមាធិយិត្វា ឥនេវ វសិស្សាមិ, តុម្ហេ
វិណាសវសតសហស្សស្ស ឥមិនាវ និហារេន តេមាសំ ទានំ ទទេយ្យថា” តិ។

សោ សុមនត្ថេរស្ស វសនជ្ជានសភាគេយេវ ហ៊ានេ វសន្តោ យំ ថេរោ
ភគវតោ វត្តំ ករោតិ, តំ សព្វំ ទិស្វា “ឥមស្មី ហ៊ានេ ឯកន្តវល្លភោ ឯស ថេរោ,
ឯតស្សេវ មេ ហ៊ានន្តំ បត្តេតុំ វដ្ឋតី” តិ ចិន្តេត្វា ឧបកដ្ឋាយ បវារណាយ គាមំ
បរិសិត្វា សត្តាហំ មហាទានំ ទត្វា សត្តមេ ធិវេសេ ភិក្ខុសតសហស្សស្ស
បាទមូលេ តិចីវរំ បេត្វា ភគវន្តំ វន្តិត្វា - “ភន្តេ, យទេតំ មយា មគ្គេ
យោជនន្តិកំ យោជនន្តិកំ វិហារំ ការាបនតោ បដ្ឋាយ បុព្វំ កតំ, តំ នេវ
សក្កសម្បត្តិ, ន មារសម្បត្តិ, ន ព្រហ្មសម្បត្តិ បត្តយន្តេន, ពុទ្ធស្ស បន

ឧបជ្ជាការ បត្តយន្ត កតំ។ តស្មា អហម្មិ, ភគវា, អនាគតេ សុមនត្ថេរោ
វិយ ពុទ្ធស្ស ឧបជ្ជាកោ ភវេយ្យ”ន្តិ បញ្ចបតិដ្ឋិតេន និបតិត្វា វន្តិ។

ភគវា - “មហាន្តំ កុលបុត្តស្ស ចិត្តំ, សមិជ្ឈិស្សតិ នុ ខោ នោ”តិ
ឱលោកេន្តោ - “អនាគតេ ឥតោ សតសហស្សំមេ កប្បេ គោតមោ នាម ពុទ្ធា
ឧប្បជ្ឈិស្សតិ, តស្សេវ ឧបជ្ជាកោ ភវិស្សតិ”តិ ញត្វា -

“ឥច្ឆិតំ បត្តិតំ តុយ្ហំ, សព្ពមេវ សមិជ្ឈតុ;
សព្ពេ បូរេន្តុ សន្តិប្បា, ចន្ទោ បន្ទរសោ យថា”តិ។

អាហា។ កុមារោ តំ សុត្វា - “ពុទ្ធា នាម អទ្ធិជ្ឈកថា ហោន្តិ”តិ
នុតិយទិវសេយេវ តស្ស ភគវតោ បត្តចីវរំ គហេត្វា បិដ្ឋិតោ បិដ្ឋិតោ គច្ឆន្តោ
វិយ អហោសិ។ សោ តស្មី ពុទ្ធប្បាទេ វស្សសតសហស្សំ ទានំ ទត្វា សគ្គ
និព្ពត្តិត្វា កស្សបពុទ្ធកាលេបិ បិណ្ឌាយ ចរតោ ថេរស្ស បត្តគ្គហណត្ថំ
ឧត្តរិសាជកំ ទត្វា បូជមកាសិ។ បុន សគ្គ និព្ពត្តិត្វា តតោ ចុតោ
ពារាណសិរាជា ហុត្វា អជ្ឈន្តំ បច្ចេកពុទ្ធានំ បណ្ណាសាលាយោ ការេត្វា
មណិអាធារកេ ឧបជ្ឈបេត្វា ចត្វហិ បច្ចយេហិ ទសវស្សសហស្សានិ ឧបជ្ជានំ
អកាសិ។ ឯតានិ ចាកជជ្ជានានិ។

កប្បសតសហស្សំ បន ទានំ ទទមា នោវ អម្ពាភំ ពោធិសត្តេន សន្ធិ
តុសិតបុរេ និព្ពត្តិត្វា តតោ ចុតោ អមិតោទនសក្កស្ស គេហោ បដិសន្ធិ
គហេត្វា អនុបុព្វេន កតាភិនិក្ខមនោ សម្មាសម្ពោធិ បត្វា បឋមគមនេន
កបិលវត្ថុំ អាគន្ធា តតោ និក្ខមន្តេ ភគវតិ ភគវតោ បរិវារត្ថំ រាជកុមារេសុ
បព្ពជិតេសុ ភទ្ទិយាធិហិ សន្ធិ និក្ខមិត្វា ភគវតោ សន្តិកេ បព្ពជិត្វា នចិវស្សេវ
អាយស្មតោ បុណ្ណាស្ស មន្តាណិបុត្តស្ស សន្តិកេ ធម្មកថំ សុត្វា

សោតាបត្តិដលេ បតិជ្ជហិ (សំ. និ. ៣.៨៣)។ ឯវមេស អាយស្មា
បុព្វបទិស្សយសម្បន្នោ តស្សីមាយ បុព្វបទិស្សយសម្បត្តិយា គម្ពីរោបិ
បដិច្ចសមុប្បាទោ ឧត្តានកោវិយ ឧបជ្ជាសិ។

តិក្កវាសាទិវណ្ណាណា

តិក្កវាសោតិ បុនប្បនំ គរុនំ សន្តិកេ ឧត្តហណាសវនបរិបុច្ឆនធារណានិ
វុច្ឆន្តិ។ សោ ថេរស្ស អតិវិយ បរិសុទ្ធោ, តេនាបិស្សាយំ គម្ពីរោបិ
បដិច្ចសមុប្បាទោ ឧត្តានកោវិយ ឧបជ្ជាសិ។

សោតាបន្នានញ្ច នាម បច្ចយាការោ ឧត្តានកោវ ហុត្វា ឧបជ្ជាតិ, អយញ្ច
អាយស្មា សោតាបន្នោ។ ពហុស្សតានញ្ច ចតុហត្ថ ឡីវកេ បទីបេ ជលមាទេ
មញ្ចបីបំវិយ នាមរូបបរិច្ឆេទោ ចាកដោ ហោតិ, អយញ្ច អាយស្មា
ពហុស្សតានំ អក្កោ ហោតិ, ពហុសច្ឆានុកាវេនបិស្ស គម្ពីរោបិ បច្ចយាការោ
ឧត្តានកោវិយ ឧបជ្ជាសិ។

បដិច្ចសមុប្បាទគម្ពីរតា

តត្ថ អត្ថគម្ពីរតាយ, ធម្មគម្ពីរតាយ, ទេសនាគម្ពីរតាយ,
បដិវេធគម្ពីរតាយាតិ ចតុហិ អាការេហិ បដិច្ចសមុប្បាទោ គម្ពីរោ នាម។

តត្ថ ជរាមរណាស្ស ជាតិបច្ចយសម្ពុតសមុទាគតដ្ឋោ គម្ពីរោ...បេ....
សង្ខារានំ អវិជ្ជាបច្ចយសម្ពុតសមុទាគតដ្ឋោ គម្ពីរោតិ អយំ អត្ថគម្ពីរតា។

អវិជ្ជាយ សង្ខារានំ បច្ចយដ្ឋោ គម្ពីរោ...បេ.... ជាតិយា ជរាមរណាស្ស
បច្ចយដ្ឋោ គម្ពីរោតិ អយំ ធម្មគម្ពីរតា។

កត្តចិ សុត្តេ បដិច្ចសមុប្បាទោ អនុលោមតោ ទេសិយតិ, កត្តចិ
បដិលោមតោ, កត្តចិ អនុលោមបដិលោមតោ, កត្តចិ មជ្ឈតោ បដ្ឋាយ
អនុលោមតោ វា បដិលោមតោ វា អនុលោមបដិលោមតោ វា, កត្តចិ តិសន្តិ
ចតុសង្កេចោ, កត្តចិ ទ្វិសន្តិ តិសង្កេចោ, កត្តចិ ឯកសន្តិ ទ្វិសង្កេចោតិ អយំ
ទេសនាគម្ពីរតា។

អវិជ្ជាយ បន អញ្ញាណអនុស្សនសច្ចាបដិវេទនោ គម្ពីរោ, សង្ខារានំ
អភិសង្ខារណាយូបាទសរាគវិរាគនោ, វិញ្ញាណស្ស
សុញ្ញតអព្យាចារអសង្កត្តបដិសន្ធិចាតុការវដ្ឋោ, នាមរូបស្ស
ឯកុប្បាទវិនិព្វោគាវិនិព្វោគនមនុប្បនដ្ឋោ, សឡាយតនស្ស
អធិបតិលោកទ្វារកេត្តវិសយិការវដ្ឋោ, ជស្សស្ស
ដុសនសង្ឃជ្ជនសង្កតិសន្ធិចាតុនោ, វេទនាយ
អារម្មណសានុកវនសុខទុក្ខមជ្ឈត្តការវិនិជ្ជីវវេទយិតនោ, តណ្ហាយ
អភិនន្តិកអដ្ឋោសានសវិតាលតាតណ្ហានទីតណ្ហាសមុទ្កុប្បរណាដ្ឋោ,
ឧបាទានស្ស អាទានគ្គហណាភិនិវេសបរាមាសនុរតិក្កមដ្ឋោ, ភវស្ស
អាយូបាទាភិសង្ខារណាយោនិគតិបិតិនិវាសេសុ ឱបនដ្ឋោ, ជាតិយា
ជាតិសញ្ញាតិឌីក្កន្តិនិព្វត្តិចាតុការវដ្ឋោ, ជរាមរណស្ស
ខយវយភេទវិបរិណាមដ្ឋោ គម្ពីរោតិ។ ឯវំ យោ អវិជ្ជាទីនំ សភាវោ, យេន
បដិវេទន អវិជ្ជាទយោ សរសលក្ខណតោ បដិវិទ្ធាហោន្តិ; សោ គម្ពីរោតិ អយំ
បដិវេទគម្ពីរតាតិ វេទិតញ្ញា។ សា សញ្ញាបិ ថេរស្ស ឧត្តានកោវិយ ឧបដ្ឋាសិ។
តេន ភគវា អាយស្មន្តំ អានន្តំ ឧស្សទេន្តោ - “មា ហេវ” ត្តិអាទិមាហ។ អយព្វោត្ត
អធិប្បាយោ - អានន្ត, ត្វំ មហាបញ្ញាវិសទញ្ញាណោ, តេន តេ គម្ពីរោបិ
បដិច្ចសមុប្បាទោ ឧត្តានកោវិយ ខាយតិ, តស្មា - “មយ្ហមេវ នុ ខោ ឯស
ឧត្តានកោ ហុត្វា ឧបដ្ឋាតិ, ឧទាហុ អញ្ញោសម្មី” តិ មា ឯវំ អវចាតិ។

អបសាទនាវណ្ណា

យំ បន រុត្តំ - “អបសាទនោ”តិ, តត្ថ អយំ អធិប្បាយោ - អានន្ត, “អថ ច បន មេ ឧត្តានកុត្តានកោវិយ ខាយតិ”តិ មា ហេវំ អវច។ យទិ ហិ តេ ឯស ឧត្តានកុត្តានកោវិយ ខាយតិ, កស្មា ត្វំ អត្តនោ ធម្មតាយ សោតាបន្នោ នាហោសិ, មយា ទិន្ននយេវ វត្វា សោតាបត្តិមគ្គំ បដិវិជ្ឈសិ។ អានន្ត, ឥទំ និព្វានមេវ គម្ពីរំ, បច្ចយាការោ បន តវ ឧត្តានកោ ជាតោ, អថ កស្មា ឌីឡាវិកំ កាមរាគសំយោជនំ បដិយសំយោជនំ, ឌីឡាវិកំ កាមរាគានុសយំ បដិយានុសយន្តិ ឥមេ ចត្តារោ កិលេសេ សមុគ្គាដេត្វា សកទាគាមិជលំ ន សច្ចិករោសិ? តេយវ អណុសហគតេ ចត្តារោ កិលេសេ សមុគ្គាដេត្វា អនាគាមិជលំ ន សច្ចិករោសិ? រូបរាគាទិនិ បញ្ច សំយោជនានិ, ភវរាគានុសយំ, មាណុសយំ, អវិជ្ជានុសយន្តិ ឥមេ អដ្ឋ កិលេសេ សមុគ្គាដេត្វា អរហត្តំ ន សច្ចិករោសិ?

កស្មា ច សតសហស្សកប្បាធិកំ ឯកំ អសង្ខេប្យ បូរិតចារមិនោ សារិបុត្តមោគ្គល្លាណវិយ សាវកចារមិញ្ញាណំ នប្បដិវិជ្ឈសិ? សតសហស្សកប្បាធិកានិ ទ្វេ អសង្ខេប្យានិ បូរិតចារមិនោ បច្ចេកពុទ្ធាវិយ ច បច្ចេកពោធិញ្ញាណំ នប្បដិវិជ្ឈសិ? យទិ វា តេ សត្តថាវ ឯស ឧត្តានកោ ហុត្វា ឧបជ្ជាតិ, អថ កស្មា សតសហស្សកប្បាធិកានិ ចត្តាវិ អដ្ឋ សោឡុស វា អសង្ខេប្យានិ បូរិតចារមិនោ ពុទ្ធាវិយ សត្តញ្ញតញ្ញាណំ ន សច្ចិករោសិ? កី អនត្តិកោសិ ឯតេហិ វិសេសាធិគមេហិ, បស្ស យាវញ្ច តេ អបរធំ, ត្វំ នាម សាវកោ បទេសញ្ញាណោ វិតោ អតិគម្ពីរំ បច្ចយាការំ - “ឧត្តានកោ មេ ឧបជ្ជាតិ”តិ វទសិ, តស្ស តេ ឥទំ វចនំ ពុទ្ធានំ កថាយ បច្ចនីកំ ហោតិ, ន តាទិសេន នាម ភិក្ខុនា ពុទ្ធានំ កថាយ បច្ចនីកំ កថេតព្ពន្ធិ យុត្តមេតំ។

ននុ មយ្ហំ, អានន្ទ, ឥទំ បច្ចយាការំ បដិវិជ្ជិតំ វាយមន្តស្សេវ
សតសហស្សកប្បាធិកានិ ចត្តារិ អសង្ខ័យ្យានិ អតិក្កន្តានិ? បច្ចយាការំ
បដិវិជ្ជនត្ថាយ ច បន មេ អទិន្នំ ទានំ នាម នត្ថិ, អប្បវិចារមី នាម នត្ថិ។
បច្ចយាការំ បដិវិជ្ជស្សមីតិ បន មេ និរុស្សហំ វិយ មារពលំ វិធមន្តស្ស អយំ
មហាបថី ទុត្តលមត្តម្យំ ន កម្មិ តថា បឋមយាមេ បុព្វេនិវាសំ, មជ្ឈិមយាមេ
ធិត្តចក្កំ សម្មាទេន្តស្ស។ បដិមយាមេ បន មេ ពលវបច្ចសសមយេ - “អវិជ្ជា
សង្ខារានំ នវហិ អាការេហិ បច្ចយោ ហោតិ” តិ ធិជ្ជមត្តេវ
ធនសហស្សិលោកធាតុ អយនណ្ឌាកេន អាកោជិតកំសតាលំ វិយ វិវរសតំ
វិវរសហស្សំ មុញ្ចមាណា វាតាហតេ បទុមិនិបណ្ឌោ ឧទកពិន្ទុវិយ កម្មិត្ថ។ ឯវំ
គម្ពីរោ ចាយំ, អានន្ទ, បដិច្ចសមុប្បាទោ, គម្ពីរវភាសោ ច។ ឯតស្ស អានន្ទ,
ធម្មស្ស អននុពោធា... បេ.... នាតិវត្ថតិ តិ។

ឯតស្ស ធម្មស្សតិ ឯតស្ស បច្ចយធម្មស្ស។ អននុពោធាតិ
ញាតបរិញ្ញាវសេន អននុពុជ្ឈនា។ អប្បដិវេធាតិ តិវណាប្បហានបរិញ្ញាវសេន
អប្បដិវិជ្ជនា។ តន្តាកុលកជាតាតិ តន្តុវិយ អាកុលកជាតា។ យថា នាម
ទុន្ទិក្ខិតំ មូសិកច្ឆិន្ទំ បេសការានំ តន្តំ តហិ តហិ អាកុលំ ហោតិ, ឥទំ អគ្គំ ឥទំ
មូលន្តិ អគ្គេន វា អគ្គំ មូលេន វា មូលំ សមាទេតុំ ទុក្កំ ហោតិ; ឯវមេវ សត្តា
ឥមស្មី បច្ចយាការេ ខលិតា អាកុលា ព្យាកុលា ហោតិ, ន សក្កោន្តិ
តំបច្ចយាការំ ឧដុំ កាតុំ។ តត្ថ តន្តំ បច្ចត្ថបុរិសការេ ឋត្វា សក្កាបិ ភវេយ្យ
ឧដុំ កាតុំ, ឋបេត្វា បន ទេ ពោធិសត្តេ អញ្ញោ សត្តា អត្តនោ ធម្មតាយ
បច្ចយាការំ ឧដុំ កាតុំ សមត្តា នាម នត្ថិ។ យថា បន អាកុលំ តន្តំ កញ្ចិយំ ទត្វា
កោច្ឆេន បហាតំ តត្ថ តត្ថ គុឡកជាតំ ហោតិ គណ្ឌីពទ្ធំ, ឯវមេវ សត្តា
បច្ចយេសុ បក្ខលិត្វា បច្ចយេ ឧដុំ កាតុំ អសក្កោន្តា ទ្វាសដ្ឋិធិដ្ឋិតតវសេន

អាគុលកជាតា ហោត្តិ, គណ្ឌិតទ្វា។ យេ ហិ កេចិ ទិដ្ឋិតតនិស្សិតា, សព្វេ
បច្ចយាការំ ឧជុំ កាតុំ អសក្កោន្តាយេវ។

កុលាគណ្ឌិតជាតាតិ កុលាគណ្ឌិតំ វុច្ចតិ បេសការកញ្ជ័យសុត្តំ។ កុលា
នាម សកុណិកា, តស្ស កុលាវកោតិបិ ឯកេ។ យថា ហិ តទុកយម្បិ អាគុលំ
អគ្គេន វា អគ្គំ មូលេន វា មូលំ សមាទេតុំ ទុក្ខានុ បុរិមនយេនេវ យោជេតព្ពំ។

មុញ្ញបព្ពជត្វតាតិ មុញ្ញតិណំ វិយ បព្ពជតិណំ វិយ ច ត្វតា។ យថា តានិ
តិណានិ កោដ្ឋេត្វា កតវន្តុ ជិណ្ឌាកាលេ កត្តចិ បតិទំ គហេត្វា តេសំ
តិណានំ ឥទំ អគ្គំ, ឥទំ មូលនុ អគ្គេន វា អគ្គំ មូលេន វា មូលំ សមាទេតុំ ទុក្ខានុ។
តម្បិ បច្ចត្តបុរិសការេ វេត្វា សក្កា ភវេយ្យ ឧជុំ កាតុំ, វេបេត្វា បនទ្វេ
ពោធិសត្តេ អញ្ញេ សត្តា អត្តនោ ធម្មតាយ បច្ចយាការំ ឧជុំ កាតុំ សមត្តា នាម
នត្ថិ។ ឯវមយំ បជា បច្ចយាការេ ឧជុំ កាតុំ អសក្កោន្តិ ទិដ្ឋិតតវសេន
គណ្ឌិតជាតា ហុត្វា អចាយំ ទុក្ខតិ វិនិចាតំ សំសារំ នាតិវត្តតិ។

តត្ថ អចាយោតិ និរយតិវច្ឆានយោនិបេត្តិវិសយអសុរកាយា។ សព្វេបិ ហិ
តេ វុឌ្ឍិសម្ពាតស្ស អយស្ស អភាវតោ - “អចាយោ”តិ វុច្ចន្តិ។ តថា ទុក្ខស្ស
គតិភាវតោ ទុក្ខតិ។ សុខសមុស្សយតោ វិនិបតិកត្តា វិនិចាតោ។ ឥតរោ បន -

“ខន្ធនញ្ច បដិចាជិ, ធាតុអាយតនាន ច;
អញ្ញោច្ឆន្នំ វត្តមាណ, សំសារោតិ បវុច្ចតិ”តិ។

តំ សព្វម្បិ នាតិវត្តតិ នាតិក្កមតិ។ អថ ខោ ចុតិតោ បដិសន្ធិ, បដិសន្ធិតោ
ចុតិន្តិ ឯវំ បុនប្បនំ ចុតិបដិសន្ធិយោ គណ្ឌាត្តា តីសុ ភវេសុ ចត្វសុ យោនីសុ
បញ្ចសុ គតីសុ សត្តសុ វិញ្ញាណាដ្ឋិតីសុ នវសុ សត្តាវាសេសុ មហាសមុទ្ទេ

វាតុក្ខិក្ខណាវាវិយ យន្តេសុ យុត្តកោណាវិយ ច បរិព្វមតិយេវ។ ឥតិ សត្វំ
បេតំ ភគវា អាយស្មន្តំ អានន្តំ អបសាទេន្តោ អាហាតិ វេទិតត្ថំ។

បដិច្ចសមុប្បាទវណ្ណាធា

៩៦. ឥទានិ យស្មា ឥទំ សុត្តំ - “កម្ពីរោ ចាយំ, អានន្ត, បដិច្ចសមុប្បាទោ”តិ ច
“តន្តាកុលកជាតា”តិ ច ធ្វើហិយេវ បទេហិ អាពាធំ, តស្មា - “កម្ពីរោ ចាយំ,
អានន្ត, បដិច្ចសមុប្បាទោ”តិ ឥមិនា តាវ អនុសន្និនា បច្ចយាការស្ស
កម្ពីរការទស្សនត្ថំ ទេសនំ អារកន្តោ អត្ថិ ឥទប្បច្ចយា ជរាមរណាន្តិអាទិមាហ។
តត្រាយមត្តោ - ឥមស្ស ជរាមរណស្ស បច្ចយោ ឥទប្បច្ចយោ, តស្មា
ឥទប្បច្ចយា អត្ថិ ជរាមរណំ, អត្ថិ នុ ខោ ជរាមរណស្ស បច្ចយោ, យម្ពា បច្ចយា
ជរាមរណំ ភវេយ្យាតិ វេ បុរេជន សតា, អានន្ត, បណ្ឌិតេន បុគ្គលេន យថា - “តំ
ជីវំ តំ សរីរំ”ន្តិ វុត្តេ បបដិយត្តា បញ្ចស្ស តុណ្ហិ ភវិតត្ថំ ហោតិ, “អព្យាកតមេតំ
តថាគតេនា”តិ វា វត្តត្ថំ ហោតិ, វេ អប្បដិបទ្ធិត្វា, យថា - “ចក្ខុ សស្សតំ
អសស្សត”ន្តិ វុត្តេ អសស្សតន្តិ ឯកំសេនេវ វត្តត្ថំ ហោតិ, វេ ឯកំសេនេវ
អត្ថិតិស្ស វេចនីយំ។ បុន កី បច្ចយា ជរាមរណំ, កោ នាម សោ បច្ចយោ, យតោ
ជរាមរណំ ហោតីតិ វុត្តេ ជាតិបច្ចយា ជរាមរណាន្តិ ឥទស្ស វេចនីយំ, វេ វត្តត្ថំ
ភវេយ្យាតិ អត្តោ។ ឯស នយោ សត្ថបទេសុ។

នាមរូបបច្ចយា ផស្ស្យាតិ ឥទំ បន យស្មា សឡាយតនបច្ចយាតិ វុត្តេ
ចក្ខុសម្ពស្សាធិនំ ធន្នំវិចាកសម្ពស្សានំយេវ គហាលំ ហោតិ, ឥធ ច
“សឡាយតនបច្ចយា”តិ ឥមិនា បទេន គហិតម្បិ អគហិតម្បិ
បច្ចយុប្បន្និសេសំ ជស្សស្ស ច សឡាយតនតោ អតិវត្តំ អញ្ញម្បិ
វិសេសបច្ចយំ ទស្សេតុកាមោ, តស្មា វុត្តន្តិ វេទិតត្ថំ។ ឥមិនា បន វារេន ភគវតា

ក៏ កើតឡើង? បច្ចុប្បន្ននេះ ឯងនាំ កើត។ ឥឡូវ សុត្តន្ត បច្ចុប្បន្ន ឯងដឹង ឯងគ្រប់ កត្តា
កើតត្រូវ មហានិព្វានន្ត វុច្ចតិ។

៩៨. ឥន្ទានិ តេសំ តេសំ បច្ចុប្បន្ន តថ អវិចារំ អនញ្ញំ បច្ចុប្បន្ន ឧស្សេន្តំ
ជាតិបច្ចុប្បន្ន ជរាមរណន្ត ឥតិ ខោ បនេតំ វុច្ចន្តិអាធិមាហ។ តត្ថ បរិយាយេនាតិ
ការណេន។ សព្វេនសព្វំ សព្វេនសព្វំនិ ធាតុទ្វយមេតំ។ តស្សត្ថោ -

“សព្វាការេន សព្វា សព្វេន សកាវេន សព្វា ជាតិ នាម យទិ ន ភវេយ្យា”តិ។
ភវាទីសុបិ ឥមិនាវ នយេន អត្ថោ វេទិតញ្ញោ។ កស្សបីតិ អនិយមវចនមេតំ,
នេវាទីសុ យស្ស កស្សបិ។ កិម្ពីបីតិ ឥឡើយ អនិយមវចនមេតំ, កាមភវាទីសុ
នវសុ ភវេសុ យត្ថ កត្តបិ។ សេយ្យបីធន្តិ អនិយមិតនិក្ខត្តអត្តវិភជនត្ថ
និចាតោ, តស្សត្ថោ - “យំ វុច្ចន្តិ ‘កស្សបិ កិម្ពីបី’តិ, តស្ស តេ អត្ថំ
វិភជិស្សមី”តិ។ អថ នំវិភជន្តោ - “នេវានំ វា នេវត្ថាយា”តិអាធិមាហ។ តត្ថ
នេវានំ វា នេវត្ថាយាតិ យា អយំ នេវានំ នេវភាវាយ ខន្ធជាតិ, យាយ
ខន្ធជាតិយា នេវា “នេវា”តិ វុច្ចន្តិ។ សចេ ហិ ជាតិ សព្វេន សព្វំ នាភវិស្សតិ
ឥមិនា នយេន សព្វបនេសុ អត្ថោ វេទិតញ្ញោ។ ឯត្ថ ច នេវាតិ ឧបបត្តិនេវា។
គន្ធព្ពាតិ មូលខន្ធជាតិ អនិវត្តនេវតាវ។ យក្ខាតិ អមនុស្សា។ ភូតាតិ យេ
កេចិ និព្វត្តសត្តា។ បក្ខិនោតិ យេ កេចិ អដ្ឋបក្ខា វា ចម្មបក្ខា វា លាមបក្ខា
វា។ សរិសថាតិ យេ កេចិ ភូមិយំ សវន្តា គន្ធន្តិ។ តេសំ តេសន្តិ តេសំ តេសំ
នេវគន្ធព្ពាទីនំ។ តនត្ថាយាតិ នេវគន្ធព្ពាទីភាវាយ។ ជាតិនិរោធាតិ ជាតិវិភមា,
ជាតិអភាវាតិ អត្ថោ។

ហេតុតិអាធិនិ សព្វានិបិ ការណាវេចនានិ ឯវ។ ការណាញិ យស្មា អត្ថនោ
ជលត្ថាយ ហិ នោតិ បវត្តតិ, តស្មា “ហេតុ”តិ វុច្ចតិ។ យស្មា តំ ជលំ និទេតិ -
“ហន្ត, នំ គណ្ណថា”តិ អប្បេតិ វិយ តស្មា និព្វានំ។ យស្មា ជលំ តតោ សមុទេតិ

ឧប្បជ្ជតិ, តញ្ចា បដិច្ច ឯតិ បវត្តតិ, តស្មា សមុទយោតិ ច បច្ចយោតិ ច វុច្ចតិ។
ឯស នយោ សព្ពត្ថ។ អបិ ច យទិទំ ជាតីតិ ឯត្ថ យទិទន្តិ និចាតោ។ តស្ស
សព្ពបទេសុ លីដ្ឋានុរូបតោ អត្ថោ វេទិតញ្ចោ។ ឥធម បន - “យា ឯសា ជាតី”តិ
អយមស្ស អត្ថោ។ ជរាមរណស្ស ហិ ជាតិ ឧបនិស្សយកោជិយា បច្ចយោ
ហោតិ។

៩៩. ភវបទេ - “កិម្ហិចី”តិ ឥមិនា ឱកាសបរិគ្គហោ កតោ។ តត្ថ ហេដ្ឋា
អរិយិបរិយន្តំ កត្វា ឧបរិ បរិនិម្មិតវសវត្តិទេវេ អន្តោករិក្ខា កាមភវោ
វេទិតញ្ចោ។ អយំ នយោ ឧបបត្តិភវេ។ ឥធម បន កម្មភវេ យុជ្ជតិ។ សោ ហិ
ជាតិយា ឧបនិស្សយកោជិយាវ បច្ចយោ ហោតិ។ ឧទាទានបទានីសុបិ -
“កិម្ហិចី”តិ ឥមិនា ឱកាសបរិគ្គហោវ កតោតិ វេទិតញ្ចោ។

១០០. ឧទាទានបច្ចយា ភវោតិ ឯត្ថ កាមុទាទានំ តិណ្ណាម្បិ កម្មភវានំ
តិណ្ណាញ្ចា ឧបបត្តិភវានំ បច្ចយោ, តថា សេសានិបីតិ ឧទាទានបច្ចយា
ចតុរិសតិភវា វេទិតញ្ចោ។ និប្បរិយាយេនេត្ថ ទ្វាទស កម្មភវា លព្ពន្ធិ។ តេសំ
ឧទាទានានិ សហជាតកោជិយាបិ ឧបនិស្សយកោជិយាបិ បច្ចយោ។

១០១. រូបតណ្ហាតិ រូបាវម្ពណោ តណ្ហា។ ឯស នយោ សទ្ធិតណ្ហាជីសុ។ សា
បនេសា តណ្ហា ឧទាទានស្ស សហជាតកោជិយាបិ ឧបនិស្សយកោជិយាបិ
បច្ចយោ ហោតិ។

១០២. ឯស បច្ចយោ តណ្ហាយ, យទិទំ វេទនាតិ ឯត្ថ វិចាកវេទនា តណ្ហាយ
ឧបនិស្សយកោជិយា បច្ចយោ ហោតិ, អញ្ញា អញ្ញាថាបីតិ។

១០៣. ឯត្តាវតា បន ភគវា វដ្ឋមូលភូតំ បុរិមតណ្ហំ ទស្សេត្វា ឥនានិ
ទេសនំ, បិដ្ឋិយំ បហរិក្ខា កេសេសុ វា គហេត្វា វិវរន្តំ វិវរន្តំ មគ្គតោ ឱក្កមេន្តោ

វិយ នវហិ បទេហិ សមុទាចារតណ្ហំ ទស្សន្តោ - “ឥតិ ខោ បទេតំ, អាទន្ទ, វេទនំ បដិច្ច តណ្ហា” តិអាទិមាហ។ តត្ថ តណ្ហាតិ ទ្វេ តណ្ហា ឯសនតណ្ហា ច, ឯសិតតណ្ហា ច។ យាយ តណ្ហាយ អជបថសង្កបថាទីនិ បដិបដ្ឋិត្វា កោតេ ឯសតិ គវេសតិ, អយំ ឯសនតណ្ហា នាម។ យា តេសុ ឯសិតេសុ គវេសិតេសុ បដិលទ្ធសុ តណ្ហា, អយំ ឯសិតតណ្ហា នាម។ តទុកយម្បិ សមុទាចារតណ្ហាយ ឯវ អធិវចនំ។ តស្មា ធុរិជាបេសា វេទនំ បដិច្ច តណ្ហា នាម។ បរិយេសនា នាម រូទាទិអារម្មណាបរិយេសនា, សា ហិ តណ្ហាយ សតិ ហោតិ។ លាភោតិ រូទាទិអារម្មណាបដិលាភោ, សោ ហិ បរិយេសនាយ សតិ ហោតិ។ វិនិច្ឆយោ បន ញាណាតណ្ហាទិដ្ឋិវិតក្កវសេន ចតុព្វិជោ។ តត្ថ - “សុខវិនិច្ឆយំ ជញ្ញោ, សុខវិនិច្ឆយំ ញាត្វា អជ្ឈត្ថំ សុខមនុយុញ្ញេយ្យា” តិ (ម. និ. ៣.៣២៣) អយំ ញាណាវិនិច្ឆយោ។ “វិនិច្ឆយោតិ ទ្វេវិនិច្ឆយោ - តណ្ហាវិនិច្ឆយោ ច ទិដ្ឋិវិនិច្ឆយោ ចា” តិ (មហានិ. ១០២)។ ឯវំ អាគតានិ អជ្ឈសតតណ្ហាវិចរិតានិ តណ្ហាវិនិច្ឆយោ។ ឆាសដ្ឋិ ទិដ្ឋិយោ ទិដ្ឋិវិនិច្ឆយោ។ “ឆន្ទោ ខោ, ទេវានមិន្ទ, វិតក្កនិទានោ” តិ (ធិ. និ. ២.៣៥៨) ឥមស្មី បន សុត្តេ ឥធិវិនិច្ឆយោតិ វុត្តោ វិតក្កោយេវ អាគតោ។ លាភំ លភិត្វា ហិ ឥដ្ឋានិដ្ឋំ សុន្ទរាសុន្ទរញ្ចាវិតក្កោនេវ វិនិច្ឆនាតិ - “ឯត្ថកំ មេ រូទាទិអារម្មណត្ថាយ ភវិស្សតិ, ឯត្ថកំ សទ្ធាទិអារម្មណត្ថាយ, ឯត្ថកំ មយ្ហំ ភវិស្សតិ, ឯត្ថកំ បរស្ស, ឯត្ថកំ បរិភុញ្ញិស្សមិ, ឯត្ថកំ និទហិស្សមិ” តិ។ តេន វុត្តំ - “លាភំ បដិច្ចវិនិច្ឆយោ” តិ។

ឆន្ទរាគោតិ ឯវំ អកុសលវិតក្កេន វិតក្កិតវត្ថុស្មី ទុព្ពលរាគោ ច ពលវរាគោ ច ឧប្បជ្ឈតិ, ឥទញ្ញំ ឥធិ តណ្ហា។ ឆន្ទោតិ ទុព្ពលរាគស្សាធិវចនំ។ អន្លោសានន្តិ អហំ មមន្តិ ពលវសន្តិដ្ឋានំ។ បរិគ្គហោតិ តណ្ហាទិដ្ឋវសេន បរិគ្គហណាករណំ។ មច្ឆវិយន្តិ បរេហិ សាធារណភាវស្ស អសហានតា។ តេនេវស្ស ចោរាណា ឯវំ វចនត្ថំ វទន្តិ - “ឥទំ អច្ឆវិយំ មយ្ហមេវ ហោតុ, មា

អញ្ជើសំ អង្គរិយំ ហោតូតិ បវត្តត្តា មង្គរិយន្តិ វុច្ឆតិ" តិ។ អារក្ខាតិ
ធូរ បិទបាណមញ្ញសគោបនាទិវសេន សុដ្ឋុ រក្ខណំ។ អធិករោតិ អធិករណំ,
ការណស្សេតំ នាម។ អារក្ខាធិករណន្តិ ភាវនបុំសកំ, អារក្ខហោតូតិ អត្ថោ។
ឧណ្ហាធានាទិសុ បរិនិសេធនតំ ឧណ្ហាស្ស អាធានំ ឧណ្ហាធានំ។ ឯកតោ
ធារាទិនោ សត្តស្ស អាធានំ សត្តាធានំ។ កលហោតិ កាយ កលហោបិ
វាចាកលហោបិ។ បុរិមោ បុរិមោ វិរោធាវិគ្គហោ។ បច្ឆិមោ បច្ឆិមោ វិវាទោ។
តុរំតុរំន្តិ អការវវចនំ តុរំតុរំ។

១១២. ឥធានិ បដិលោមនយេនាបិ តំសមុទាចារតណ្ហំ ទស្សេតុំ បុន -
“អារក្ខាធិករណ”ន្តិ អារក្ខន្តោ ទេសនំ និវត្តសិ។ តត្ថ កាមតណ្ហាតិ
បញ្ចកាមគុណិករាគវសេន ឧប្បន្នា រូបាទិតណ្ហា។ ភវតណ្ហាតិ
សស្សតទិដ្ឋិសហគតោ រាគោ។ វិភវតណ្ហាតិ ឧច្ឆេទទិដ្ឋិសហគតោ រាគោ។
ឥមេ ទ្វេ ធម្មាតិ វដ្ឋមូលតណ្ហា ច សមុទាចារតណ្ហា ចាតិ ឥមេ ទ្វេ ធម្មា។
ទ្វយេនាតិ តណ្ហាលក្ខណវសេន ឯកភាវំ គតាបិ វដ្ឋមូលសមុទាចារវសេន
ទ្វិហិ កោដ្ឋាសេហិ វេទនាយ ឯកសមោសរណា ភវន្តិ, វេទនាបច្ឆយេន
ឯកបច្ឆយាតិ អត្ថោ។ តិវិធម្ហិ សមោសរណំ ឱសរណាសមោសរណំ,
សហជាតសមោសរណំ, បច្ឆយសមោសរណាញ។ តត្ថ - “អថ ខោ សត្តានិ
តានិ កាមសមោសរណានិ ភវន្តិ” តិ ឥទំ ឱសរណាសមោសរណំ នាម។
“ធន្ទមូលកា, អារុសោ, ឯតេ ធម្មា ជស្សសមុទយា វេទនាសមោសរណា” តិ (អ.
និ. ៨.៨៣) ឥទំ សហជាតសមោសរណំ នាម។ “ទ្វយេន វេទនាយ
ឯកសមោសរណា” តិ ឥទំ បន បច្ឆយសមោសរណាន្តិ វេទិតព្ពំ។

០០៣. ចក្ខុសម្បស្ស្យាតិ អាធិយោ សព្វេវិចាកជស្សយេវ។ តេសុ វេបេត្វា
ចត្តារោ លោកុត្តរវិចាកជស្ស អវសេសា ទូត្ថិស ជស្ស ហោតិ។ យទិទំ
ជស្ស្យាតិ ឯត្ថ បន ជស្ស្យា ពហុធា វេទនាយ បច្ចយោ ហោតិ។

០០៤. យេហិ, អាធន្ទ, អាគារេហិ តិ អាធិសុ អាគារា វុច្ឆន្តិ វេទនាធិនំ
អញ្ញមញ្ញំ អសធិសសភាវា។ តេយេវ សាធុកំ ទស្សយមាណ តំ តំ លីនមត្តំ
គមេន្តិ តិ លីង្គានិ។ តស្ស តស្ស សញ្ញាននហេតុតោ និមិត្តានិ។ តថា តថា
ឧទ្ទិសិតព្ពតោ ឧទ្ទេសា។ តស្មា អយមេត្ត អត្ថោ - “អាធន្ទ, យេហិ
អាគារេហិ... បេ... យេហិ ឧទ្ទេសេហិ នាមកាយស្ស នាមសមូហស្ស បញ្ញត្តិ
ហោតិ, យា ឯសា ច វេទនាយ វេទយិតាការេ វេទយិតលីង្គេ វេទយិតនិមិត្តេ
វេទនាតិ ឧទ្ទេសេ សតិ, សញ្ញាយ សញ្ញាននាការេ សញ្ញាននលីង្គេ
សញ្ញានននិមិត្តេ សញ្ញាតិ ឧទ្ទេសេ សតិ, សម្ពាទនំ ចេតនាការេ ចេតនាលីង្គេ
ចេតនានិមិត្តេ ចេតនាតិ ឧទ្ទេសេ សតិ, វិញ្ញាណស្ស វិជាននាការេ
វិជាននលីង្គេ វិជានននិមិត្តេ វិញ្ញាណតិ ឧទ្ទេសេ សតិ - ‘អយំ នាមកាយោ’ តិ
នាមកាយស្ស បញ្ញត្តិ ហោតិ។ តេសុ នាមកាយប្បញ្ញត្តិហេតុសុ វេទនាធិសុ
អាគារាធិសុ អសតិ អបិ នុ ខោ រូបកាយេ អធិវចនសម្បស្ស្យា បញ្ញាយេថ?
យាយំ ចត្តារោ ខន្ទេវត្ថំ កត្វា មនោធារេ អធិវចនសម្បស្ស្យាវេវចនោ
មនោសម្បស្ស្យា ឧប្បជ្ឈតិ, អបិ នុ ខោ សោ រូបកាយេ បញ្ញាយេថ, បញ្ច បសាទេ
វត្ថំ កត្វា កត្វា ឧប្បជ្ឈេយ្យ” តិ។ អថ អាយស្មា អាធន្ទោ អម្ពុក្ខេ អសតិ
ជម្ពុក្ខេតោ អម្ពុបក្កស្ស ឧប្បត្តិវិយ រូបកាយតោ តស្ស ឧប្បត្តិ អសម្បជិច្ឆន្តោ
នោ ហេតុ ភន្តេតិ អាហា។

ទុតិយបញ្ជោ វុប្បនាការវុប្បនលីង្គវុប្បននិមិត្តវសេន រូបន្តិ ឧទ្ទេសវសេន ច
អាគារាធិនំ អត្ថោ វេទិតញ្ជោ។ បដិយសម្បស្ស្យាតិ សប្បដិយំ រូបក្ខន្ធវត្ថំ កត្វា

ឧប្បជ្ឈនកសម្មស្សោ។ ឥធាបិ ថេរោ ជម្ពុរុក្ខោ អសតិ អម្ពុរុក្ខតោ ជម្ពុបក្កស្ស
ឧប្បត្តិវិយ នាមកាយតោ តស្ស ឧប្បត្តិ អសម្មជិច្ឆន្តោ “នោ ហេតុ ភន្តេ” តិ
អាហា។

តតិយបញ្ញោ ឧភយវសេនេវ វុត្តោ។ តត្រ ថេរោ អាគាសេ អម្ពជម្ពុបក្កានំ
ឧប្បត្តិវិយ នាមរូចាការេ ទិដ្ឋម្បិ ជស្សានំ ឧប្បត្តិ អសម្មជិច្ឆន្តោ “នោ ហេតុ
ភន្តេ” តិ អាហា។

ឯវំ ទិដ្ឋំ ជស្សានំ វិសុំ វិសុំ បច្ចយំ ធនេស្សត្វា ឥធានិ ទិដ្ឋម្បិ តេសំ
អវិសេសតោ នាមរូបបច្ចយតំ ធនេស្សតុំ - “យេហិ អានន្ទ អាគារេហិ” តិ ចតុត្ថំ
បញ្ចំ អារតិ។ យទិទំ នាមរូបន្តិ យំ ឥទំ នាមរូបំ, យំ ឥទំ ធនុបិ ធារេសុ នាមរូបំ,
ឯសេវ ហេតុ ឯសេវ បច្ចយោតិ អត្តោ។ ចក្កុទ្ធារាជីសុ ហិ ចក្កាជីនិ ចេវ
រូចារម្មណាជីនិ ច រូបំ, សម្មយុត្តកា ខន្ធា នាមន្តិ ឯវំ បញ្ចវិធាបិ សោ ជស្សោ
នាមរូបបច្ចយាវ ជស្សោ។ មនោធារេបិ ហធយវត្ថុញ្ញោវ យញ្ញ រូបំ អារម្មណំ
ហោតិ, ឥទំ រូបំ។ សម្មយុត្តធម្មា ចេវ យញ្ញ អរូបំ អារម្មណំ ហោតិ, ឥទំ អរូបំ
នាម។ ឯវំ មនោសម្ពស្សោបិ នាមរូបបច្ចយា ជស្សោតិ វេទិតញ្ញោ។ នាមរូបំ
បនស្ស ពហុធា បច្ចយោ ហោតិ។

១១៥. ន ឱក្កមិស្សថាតិ បរិសិទ្ធា បវត្តមាទំ វិយ បដិសន្ធិវសេន ន
វត្តិស្សថ។ សមុច្ឆិស្សថាតិ បដិសន្ធិវិញ្ញាណោ អសតិ អបិ នុ ខោ សុទ្ធិ អវសេសំ
នាមរូបំ អន្តោមាតុកុច្ឆិស្មី កលលាធិការេន សមុច្ឆិតំ មិស្សកក្កតំ ហុត្វា
វត្តិស្សថ។ ឱក្កមិទ្វា វោក្កមិស្សថាតិ បដិសន្ធិវសេន ឱក្កមិទ្វា ចុតិវសេន
វោក្កមិស្សថ, និរុដ្ឋិស្សថាតិ អត្តោ។ សោ បនស្ស និរោធាន តស្សេវ ចិត្តស្ស
និរោធន, ន តតោ ទុតិយតតិយានំ និរោធន ហោតិ។ បដិសន្ធិចិត្តន ហិ សទ្ធិ
សមុដ្ឋិតានិ សមតីស កម្មជរូចានិ និព្ពត្តន្តិ។ តេសុ បន បីតេសុយេវ សោឡស

កវ័ន្ត្រិកត្តានិ ឧប្បជ្ជិត្វានិ ឆិរុជ្ឈន្តិ។ ឯតស្មី អន្តរេ គហិតបដិសន្ធិកស្ស ធារកស្ស
វា មាតុយា វា បនស្ស អន្តរាយោ នត្ថិ។ អយញ្ញិ អនោកាសោ នាម។ សចេ បន
បដិសន្ធិចិត្តេន សន្ធិ សមុជ្ជិត្វានិ សត្តរសមស្ស កវ័ន្ត្រិកស្ស បច្ចយំ ធាតុំ
សក្កោន្តិ, បវត្ថិ បវត្ថតិ, បវេណី យជិយតិ។ សចេ បន នសក្កោន្តិ, បវត្ថិ
នប្បវត្ថតិ, បវេណី ន យជិយតិ, វោក្កមតិ នាម ហោតិ។ តំ សន្ធាយ “ឡិក្កមិត្វា
វោក្កមិស្សថា”តិ វុត្ថំ។

ឥត្តត្តាយាតិ ឥត្តភាវាយ, ឯវំ បរិបុណ្ណបញ្ចក្ខន្ធភាវាយាតិ អត្តោ។
ធម្មាស្សេវ សតោតិ មនុស្ស ពាលស្សេវ សន្តស្ស។ វោជ្ជិជ្ជិស្សថាតិ
ឧបជ្ជិជ្ជិស្សថ វុឡីវិរុឡី វេបុល្លន្តិវិញ្ញាណោ ឧបជ្ជិន្នេ សុទ្ធិំ នាមរូបមេវ ឧដ្ឋហិត្វា
បឋមវយវសេន វុឡី, មជ្ឈិមវយវសេន វិរុឡី, បច្ឆិមវយវសេន វេបុល្លំ អបិ នុ
ខោ អាបជ្ជិស្សថាតិ។ ធនវស្សវីសតិវស្សវស្សសតវស្សសហស្សសម្មាបនេន
វា អបិ នុខោ វុឡីវិរុឡី វេបុល្លំ អាបជ្ជិស្សថាតិ អត្តោ។

តស្មាតិហានន្ទាតិ យស្មា មាតុកុច្ឆិយំ បដិសន្ធិគ្គហណេបិ កុច្ឆិវាសេបិ
កុច្ឆិតោ និក្ខមនេបិ, បវត្ថិយំ ធនវស្សាធិកាលេបិ វិញ្ញាណមេវស្ស បច្ចយោ,
តស្មា ឯសេវ ហេតុ ឯស បច្ចយោ នាមរូបស្ស, យធិទំ វិញ្ញាណំ។ យថា ហិ រាជា
អត្តនោ បរិសំ និគ្គណ្ណោ ឯវំ វេទេយ្យ - “ត្វំ ឧបរាជា, ត្វំ សេនាបតីតិ កេន
កតោ ននុ មយា កតោ, សចេ ហិ មយិ អករោន្តេ ត្វំ អត្តនោ ធម្មតាយ
ឧបរាជា វា សេនាបតិ វា ភវេយ្យាសិ, ជានេយ្យាម វោ ពាល”ន្តិ; ឯវមេវ វិញ្ញាណំ
នាមរូបស្ស បច្ចយោ ហោតិ។ អត្តតោ ឯវំ នាមរូបំ វេទតិ វិយ “ត្វំ នាមំ, ត្វំ រូបំ, ត្វំ
នាមរូបំ នាមាតិ កេន កតំ, ននុ មយា កតំ, សចេ ហិ មយិ បុរេចារិកេ ហុត្វា
មាតុកុច្ឆិស្មី បដិសន្ធិ អគណ្ណោន្តេ ត្វំ នាមំ វា រូបំ វា នាមរូបំ វា ភវេយ្យាសិ,

ជានិយាយ វា ពេល"ន្តី។ តំ បនេតំ វិញ្ញាណំ នាមរូបស្ស ពហុធា បច្ចយោ
ហោតិ។

១១៦. ធុត្តសមុទយសម្ពុត្តិ ធុត្តភាសិសម្ពុត្តិ។ យទិទំ នាមរូបន្តិយំ ឥទំ
នាមរូបំ, ឯសេវ ហេតុ ឯស បច្ចយោ។ យថា ហិ រាជបុរិសា រាជានំ និគ្គណ្ហោ
ឯវំ វេទយ្យំ - “តុំ រាជាតិ កេន កតោ, ននុ មយា កតោ, សចេ ហិ មយិ
ឧបរាជជ្ជានេ, មយិ សេនាបតិជ្ជានេ អតិជ្ជន្តេ តុំ ឯកកោវ រាជា ភវេយ្យាសិ,
បស្សេយ្យាម តេ រាជភាវ”ន្តី; ឯវមេវ នាមរូបម្បិ អត្ថតោ ឯវំ វិញ្ញាណំ វទតិ
វិយ “តុំ បដិសន្ធិវិញ្ញាណាន្តិ កេន កតំ, ននុ អម្ពេហិ កតំ, សចេ ហិ តុំ តយោ
ខន្ធេ បាទយវត្ថុញ អនិស្សាយ បដិសន្ធិវិញ្ញាណំ នាម ភវេយ្យាសិ, បស្សេយ្យាម
តេ បដិសន្ធិវិញ្ញាណភាវ”ន្តី។ តញ្ច បនេតំ នាមរូបំ វិញ្ញាណស្ស ពហុធា
បច្ចយោ ហោតិ។

ឯត្តាវតា ខោតិ វិញ្ញាណោ នាមរូបស្ស បច្ចយេ ហោន្តេ, នាមរូបេ
វិញ្ញាណស្ស បច្ចយេ ហោន្តេ, ធ្វីសុ អញ្ញមញ្ញបច្ចយវសេន បវត្តេសុ ឯត្តកេន
ជាយេថ វា...ថេ.... ឧបបន្លេថ វា, ជាតិអាទយោ បញ្ញាយេយ្យំ អបរាបរំ វា
ចុតិបដិសន្ធិយោតិ។

អធិវចនបថោតិ “សិវវឌ្ឍកោ ជនវឌ្ឍកោ”តិអាទិកស្ស អត្ថំ អទិស្វា
វចនមត្តមេវ អធិកិច្ច បវត្តស្ស វេហារស្ស បថោ។ និរុត្តិបថោតិ សរតីតិ
សតោ, សម្មជាតាតីតិ សម្មជាតោតិអាទិកស្ស ការណាបទេសវសេន
បវត្តស្ស វេហារស្ស បថោ។ បញ្ញត្តិបថោតិ - “បណ្ឌិតោ ព្យត្តោ មេធាវី
និបុណោ កតបរប្បវាទោ”តិអាទិកស្ស នាធម្មការតោ ញាបនវសេន
បវត្តស្ស វេហារស្ស បថោ។ ឥតិ តីហិ បទេហិ អធិវចនាទីនំ វត្ថុត្វតា ខន្ធាវ
កថិតា។ បញ្ញាវចនន្តិ បញ្ញាយ អវចរិតតំ ជានិតតំ។ វដ្តំ វត្ថុតីតិ សំសារវដ្តំ

វត្តតិ។ ឥត្តត្ថន្តិ ឥត្តំភារោ, ខន្ធបញ្ចកស្សេតំ នាមំ។ បញ្ញាបនាយាតិ
នាមបញ្ញត្តត្ថាយ។ “វេទនា សញ្ញា”តិអាទិនា នាមបញ្ញត្តត្ថាយ, ខន្ធបញ្ចកម្ម្យ
ឯត្តាវតា បញ្ញាយតីតិ អត្ថោ។ យទិទំ នាមរូបំ សហវិញ្ញាណោនាតិ យំ ឥទំ
នាមរូបំ សហវិញ្ញាណោន អញ្ញមញ្ញបច្ចយតាយ បវត្តតិ, ឯត្តាវតាតិ វុត្តំ
ហោតិ។ ឥទញ្ញេត្ត និយ្យាតិតវចនំ។

អត្ថបញ្ញត្តិវណ្ណនា

១១៧. ឥតិ ភគវា - “គម្ពីរោ ចាយំ, អាណន្ទ, បដិច្ចសមុប្បាទោ, គម្ពីរាវភាសោ
ចា”តិ បទស្ស អនុសន្និ ទស្សេត្វា ឥទានិ “តន្ត្រាកុលកជាតា”តិ បទស្ស
អនុសន្និ ទស្សេត្តោ “កិត្តាវតា ចា”តិអាទិកំ ទេសនំ អារភិ។ តត្ថ រូបំ វា ហិ,
អាណន្ទ, បវត្តំ អត្តានន្តិអាទិសុ យោ អវឡិកំ កសិណានិមិត្តំ អត្តាតិ គណ្ហាតិ,
សោ រូបំ បវត្តំ បញ្ញាបេតិ។ យោ បន នាណកសិណាលាភី ហោតិ, សោ តំ កទាចិ
និលោ, កទាចិ បីតកោតិ បញ្ញាបេតិ។ យោ វឡិកំ កសិណានិមិត្តំ អត្តាតិ
គណ្ហាតិ, សោ រូបំ អនន្តំ បញ្ញាបេតិ។ យោ វា បន អវឡិកំ កសិណានិមិត្តំ
ឧគ្សាដេត្វា និមិត្តដុដ្ឋោកាសំ វា តត្ថ បវត្តេ ចត្តារោ ខន្ធវា តេសុ
វិញ្ញាណាមត្តមេវ វា អត្តាតិ គណ្ហាតិ, សោ អរូបំ បវត្តំ បញ្ញាបេតិ។ យោ វឡិកំ
និមិត្តំ ឧគ្សាដេត្វា និមិត្តដុដ្ឋោកាសំ វា តត្ថ បវត្តេ ចត្តារោ ខន្ធវា តេសុ
វិញ្ញាណាមត្តមេវ វា អត្តាតិ គណ្ហាតិ, សោ អរូបំ អនន្តំ បញ្ញាបេតិ។

១១៨. តត្រានន្តាតិ ឯត្ត តត្រាតិ តេសុ ចត្វសុ ទិដ្ឋិតតិកេសុ។ ឯតវហិ វាតិ
ឥទានេវ, ន ឥតោ បរំ។ ឧច្ឆេទវសេនេតំ វុត្តំ។ តត្ថការី វាតិ តត្ថ វា បរលោកេ
ការី។ សស្សតវសេនេតំ វុត្តំ។ អតថំ វា បន សន្តន្តិ អតថសភាវំ សមាធំ។
តថត្តាយាតិ តថភារាយ។ ឧបកប្បេស្សនមីតិ សម្មាទេស្សនមី។ ឥមិនាវិវាទំ
ទស្សេតិ។ ឧច្ឆេទវាទី ហិ “សស្សតវាទិនោ អត្តានំ អតថំ អនុច្ឆេទសភាវម្ម្យ

សម្លាប់ តថត្ថាយ ឧប្បនិស្សកាយ ឧបកប្បស្សមិ, សស្សតវាទញ្ច
ជាធាបេត្វា ឧប្បនិស្សកមេវ នំ គាហស្សមី” តិ ចិន្តេតិ។ សស្សតវាទីបិ
“ឧប្បនិស្សកនោ អត្តានំ អតថំ អសស្សតសភាវម្មិ សម្លាប់ តថត្ថាយ
សស្សតភាវាយ ឧបកប្បស្សមិ, ឧប្បនិស្សកញ្ច ជាធាបេត្វា សស្សតវាទមេវ នំ
គាហស្សមី” តិ ចិន្តេតិ។

ឯវំ សន្តំ ខោតិ ឯវំ សម្លាប់ រូបំ បរិត្តំ អត្តានំ បញ្ញាបេន្តន្តិ អត្តោ។ រូបិដ្ឋិ
រូបកសិណាលាភី។ បរិត្តត្តានុទិដ្ឋិ អនុសេតីតិ បរិត្តោ អត្តាតិ អយំ ទិដ្ឋិ
អនុសេតិ, សា បន ន វល្លិ វិយ ច លតា វិយ ច អនុសេតិ។ អប្បហ័នជ្ជន
អនុសេតីតិ វេទិតញ្ចោ។ ឥន្ទាលំ វចនាយាតិ តំ បុគ្គលំ ឯវំ រូបា ទិដ្ឋិ អនុសេតីតិ
វត្ថំ យុត្តំ។ ឯស នយោ សព្ពត្ថ។

អរូបិដ្ឋិ ឯត្ថ បន អរូបកសិណាលាភី, អរូបក្ខន្ធកោចរំ វាតិ ឯវំ មត្តោ
ទដ្ឋញ្ចោ។ ឯត្តាវតា លាភិនោ ចត្តារោ, តេសំ អន្តេវាសិកា ចត្តារោ, តក្កិកា
ចត្តារោ, តេសំ អន្តេវាសិកា ចត្តារោតិ អត្តតោ សោឡុស ទិដ្ឋិកតិកា ទស្សិតា
ហោន្តិ។

នអត្ថបញ្ញត្តិវណ្ណនា

១១៨. ឯវំ យេ អត្តានំ បញ្ញាបេន្តិ, តេ ទស្សេត្វា ឥន្ទានិ យេ ន បញ្ញាបេន្តិ, តេ
ទស្សេត្តុំ - “កិត្តាវតា ច អានន្ទា” តិ អាទិមាហា។ កេ បន ន បញ្ញាបេន្តិ? សព្វេ តាវ
អរិយបុគ្គលា ន បញ្ញាបេន្តិ។ យេ ច ពហុស្សុតា តិ បិដកជរា ទិបិដកជរា
ឯកបិដកជរា, អន្តមសោ ឯកនិកាយម្មិ សាធុកំ វិនិច្ឆ័និត្វា
ឧគ្គហិតធម្មកថិកោបិ អារទ្ធិវិបស្សកោបិ បុគ្គលោ, តេ ន បញ្ញាបេន្តិយេវ។

ឯតេសញ្ញា បដិភាគកកសិណោ បដិភាគកកសិណាមិច្ឆេវ ញ្ញាណំ ហោតិ។
អរូបក្ខន្ធសុ ច អរូបក្ខន្ធា ឥច្ឆេវ។

អត្ថសមនុបស្សនាវណ្ណានា

១២១. ឯវំ យេ ន បញ្ញាបេន្តិ, តេ ទស្សេត្វា ឥទានិ យេ តេ បញ្ញាបេន្តិ, តេ
យស្មា ទិដ្ឋិវសេន សមនុបស្សិត្វា បញ្ញាបេន្តិ, សា ច នេសំ សមនុបស្សនា
វីសតិវត្ថុកាយ សក្កាយទិដ្ឋិយា អប្បហំនត្តា ហោតិ, តស្មា តំ វីសតិវត្ថុកំ
សក្កាយទិដ្ឋិ ទស្សេតុំ បុន កិត្តាវតា ច អាណន្ទាតិអាទិមាហ។

តត្ថ វេទនំ វា ហិតិ ឥមិនា វេទនាក្ខន្ធវត្ថកា សក្កាយទិដ្ឋិ កថិតា។
អប្បជិសំវេទនោ មេ អត្តាតិ ឥមិនា រូបក្ខន្ធវត្ថកា។ អត្តា មេ វេទិយតិ,
វេទនាធម្មោ ហិ មេ អត្តាតិ ឥមិនា សញ្ញាសម្ពាវិញ្ញាណក្ខន្ធវត្ថកា។ ឥទញ្ញា
ខន្ធត្ថយំ វេទនាសម្បយុត្តត្តា វេទិយតិ។ ឯតស្ស ច វេទនាធម្មោ
អវិប្បយុត្តសភាវោ។

១២២. ឥទានិ តត្ថ ទោសំ ទស្សេន្តោ - “តត្រាណន្ទា” តិអាទិមាហ។ តត្ថ
តត្រាតិ តេសុ តីសុ ទិដ្ឋិគតិកេសុ។ យស្មី, អាណន្ទ, សមយេតិអាទិ យោ យោ យំ
យំ វេទនំ អត្តាតិ សមនុបស្សតិ, តស្ស តស្ស អត្តនោ កទាចិ ភាវំ, កទាចិ
អភាវន្តិ ឯវមាទិទោសទស្សនត្ថំ វុត្ថំ។

១២៣. អនិច្ចាទីសុ ហុត្វា អភាវតោ អនិច្ចា។ តេហិ តេហិ ការណេហិ
សង្កម្ម សមាគម្ម កតាតិ សម្ពុតា។ តំ តំ បច្ចយំ បដិច្ច សម្មា ការណេនេវ
ឧប្បន្នាតិ បដិច្ចសមុប្បន្នា។ ឧយោតិអាទិ សព្វំ ភក្កស្ស វេវចនំ។ យញ្ញិ ភិដ្ឋតិ, តំ
ខិយតិបិ វេយតិបិ វិរជ្ឈតិបិ និរុជ្ឈតិបិ, តស្មា ឧយធម្មាតិអាទិ វុត្ថំ។

ព្យាគាមេតិ វិអតាតិ ព្យាគា, វិគតោ និរុទ្ធោ មេ អត្តាតិ អត្តោ។ កី បន
 ឯកស្សេវ តីសុបិ កាលេសុ - “ឯសោ មេ អត្តា” តិ ហោតីតិ, កី បន ន
 ភវិស្សតិ? ធិដ្ឋិតតិកស្ស ហិ ធុសវាសិម្ហិ និក្ខត្តខាណុកស្សេវ និច្ចលតា នាម
 នត្ថិ, វេនមក្កដាវិយ អញ្ញំ គណ្ហាតិ, អញ្ញំ មុញ្ញាតិ។ អនិច្ចសុខទុក្ខពោកិណ្ហាន្តិ
 វិសេសេន តំ តំ វេននំ អត្តាតិ សមនុបស្សន្តោ អនិច្ចញ្ញោវ សុខញ្ញា ទុក្ខញ្ញា
 អត្តានំ សមនុបស្សតិ អវិសេសេន វេននំ អត្តាតិ សមនុបស្សន្តោ ពោកិណ្ហា
 ឧប្បាទវយធម្មំ អត្តានំ សមនុបស្សតិ។ វេននា ហិ តិវិធា ចេវ ឧប្បាទវយធម្មា
 ច, តញ្ញោស អត្តាតិ សមនុបស្សតិ។ ឥច្ចស្ស អនិច្ចោ ចេវ អត្តា អាបជ្ជតិ,
 ឯកក្ខណោ ច ពហុនំ វេននានំ ឧប្បាទោ។ តំ ខោ បនេស អនិច្ចំ អត្តានំ
 អនុជាតាតិ, ន ឯកក្ខណោ ពហុនំ វេននានំ ឧប្បត្តិ អត្ថិ។ ឥមមត្តំ សន្ទាយ -
 “តស្មាតិហានន្ត, ឯតេនបេតំ នក្ខមតិ វេននា មេ អត្តា” តិ សមនុបស្សិតុ” ន្តិ
 វុត្តំ។

១២៤. យត្ថ បនាវុសោតិ យត្ថ សុទ្ធពុក្ខន្ធសត្តសោ វេនយីតំ នត្ថិ។ អបិ នុ
 ខោ តត្ថាតិ អបិ នុ ខោ តស្មី វេននាវិហិតេ តាលវណ្ណោ វា វាតចានេ វា អស្មីតិ
 ឯវំ អហំកាពោ ឧប្បន្នេយ្យាតិ អត្តោ។ តស្មាតិហានន្តាតិ យស្មា សុទ្ធពុក្ខន្ធន្ទោ
 ឧដ្ឋាយ អហាមស្មីតិ ន វេនតិ, តស្មា ឯតេនបិ ឯតំ នក្ខមតីតិ អត្តោ។ អបិ នុ ខោ
 តត្ថ អយមហាមស្មីតិ សិយាតិ អបិ នុ ខោ តេសុ វេននាធម្មេសុ តីសុ ខន្ធសុ
 ឯកធម្មាបិ អយំ នាម អហាមស្មីតិ ឯវំ វត្ថុញ្ញោ សិយា។ អថ វា វេននានិរោធា
 សហោវ វេននាយ និរុទ្ធសុ តេសុ តីសុ ខន្ធសុ អបិ នុ ខោ អយមហាមស្មីតិ វា
 អហាមស្មីតិ វា ឧប្បន្នេយ្យាតិ អត្តោ។ អថាយស្មា អានន្តោ សសវិសាណាស្ស
 តិខិណភាវំ វិយ តំ អសម្មជិច្ឆន្តោ នោ ហេតំ ភន្តេតិ អាហា។

ឯត្តាវតា ក៏ កងិតំ ហោតិ? វដ្តកថា កងិតា ហោតិ។ ភគវា ហិ វដ្តកថំ
កថេន្តោ កត្តចិ អវិជ្ជាសីសេន កថេសិ, កត្តចិ តណ្ហាសីសេន, កត្តចិ
ទិដ្ឋិសីសេន។ តត្ថ “បុរិមា, ភិក្ខុវេ, កោជិ នប្បញ្ញាយតិ អវិជ្ជាយ, ‘ឥតោ បុព្វេ
អវិជ្ជា នាហោសិ, អថ បច្ឆា សមភវី”តិ។ ឯវញ្ញំ, ភិក្ខុវេ, វុច្ចតិ។ អថ ច បន
បញ្ញាយតិ ឥទ្ធប្បច្ចយា អវិជ្ជា”តិ (អ. និ. ១០.៦១) ឯវំ អវិជ្ជាសីសេន កងិតា។
“បុរិមា, ភិក្ខុវេ, កោជិ នប្បញ្ញាយតិ ភវតណ្ហាយ, ‘ឥតោ បុព្វេ ភវតណ្ហា
នាហោសិ, អថ បច្ឆា សមភវី”តិ។ ឯវញ្ញំ, ភិក្ខុវេ, វុច្ចតិ។ អថ ច បន បញ្ញាយតិ
ឥទ្ធប្បច្ចយា ភវតណ្ហា”តិ (អ. និ. ១០.៦២) ឯវំ តណ្ហាសីសេន កងិតា។ “បុរិមា,
ភិក្ខុវេ, កោជិ នប្បញ្ញាយតិ ភវទិដ្ឋិយា, ‘ឥតោ បុព្វេ ភវទិដ្ឋិ នាហោសិ, អថ
បច្ឆា សមភវី”តិ, ឯវញ្ញំ, ភិក្ខុវេ, វុច្ចតិ។ អថ ច បន បញ្ញាយតិ ឥទ្ធប្បច្ចយា
ភវទិដ្ឋិ”តិ ឯវំ ទិដ្ឋិសីសេន កងិតា។ ឥធាបិ ទិដ្ឋិសីសេនេវ កងិតា។

ទិដ្ឋិគតិកោ ហិ សុខាទិវេទនំ អត្តាតិ គហេត្វា
អហម្ពារមមម្ពារបរមាសវសេន សព្វភវយោនិគតិ -
វិញ្ញាណាដ្ឋិតិសត្តាវាសេសុ តតោ តតោ ចរិត្វា តត្ថ តត្ថ ឧបបន្នន្តោ
មហាសមុទ្ធេ វាតុក្ខិត្តនាវាវិយ សតតំ សមិតំ បរិត្តមតិ, វដ្តតោ សីសំ
ឧត្តិបិតុំយេវ ន សក្កោតិ។

១២៦. ឥតិ ភគវា បច្ចយាការមូឡ្យស្ស ទិដ្ឋិគតិកស្ស ឯត្តកេន កថាមគ្គេន
វដ្តំ កថេត្វា ឥធានិវិវដ្តំ កថេន្តោ យតោ ខោ បន, អានន្ទ, ភិក្ខុតិអាទិមាហា។

តញ្ចា បន វិវដ្តកថំ ភគវា ទេសនាសុ កុសលត្តាវិស្សជ្ជកម្មជ្ជានំ
នវកម្មាទិវសេន វិក្ខិត្តបុគ្គលំ អនាមសិក្ខា ការកស្ស សតិបដ្ឋានិវហារិនោ
បុគ្គលស្ស វសេន អារកន្តោ នេវ វេទនំ អត្តានំ សមនុបស្សតីតិអាទិមាហា។
ឯវរូចោ ហិ ភិក្ខុ - “យំ កិញ្ចិ រូបំ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នំ អជ្ឈត្តំ វា ពហិទ្ធា វា

ឡើយកំ វា សុខុមំ វា ហ្នំនំ វា បណ្ឌិតំ វា យំ ធូរ វា សន្តិកេ វា, សត្វំ រូបំ អនិច្ចតោ
វត្ថុបេតិ, ឯកំ សម្មសនំ។ ធុត្ថតោ វត្ថុបេតិ, ឯកំ សម្មសនំ។ អនត្ថតោ
វត្ថុបេតិ, ឯកំ សម្មសនំ”ន្តិអាទិនា នយេន វុត្ថស្ស សម្មសនញ្ញាណស្ស វសេន
សត្វធម្មេសុ បវត្ថត្តា នេវ វេទនំ អត្តាតិ សមនុបស្សតិ, ន អញ្ញំ, សោ ឯវំ
អសមនុបស្សន្តោ ន កិញ្ចំ លោកេ ឧបាទិយតីតិ ខន្ធលោកាទិកេនេ លោកេ
រូបាទិសុ ធម្មេសុ កិញ្ចំ ឯកធម្មម្បិ អត្តាតិ វា អត្តនិយន្តិ វា ន ឧបាទិយតិ។

អនុបាទិយំ ន បរិតស្សតីតិ អនុបាទិយន្តោ
តណ្ហាទិដ្ឋិមានបរិតស្សនាយាបិ ន បរិតស្សតិ។ អបរិតស្សន្តិ
អបរិតស្សមានោ។ បច្ចុត្តំយេវ បរិនិព្វាយតីតិ អត្តនាវ កិលេសបរិនិព្វានេន
បរិនិព្វាយតិ។ ឯវំ បរិនិព្វតស្ស បនស្ស បច្ចវេក្ខណាបវត្តិទស្សនត្ថំ វិណា
ជាតីតិអាទិ វុត្ថំ។

ឥតិ សា ទិដ្ឋិ យា តថាវិមុត្តស្ស អរហតោ ទិដ្ឋិ, សា ឯវំ ទិដ្ឋិ។ “ឥតិស្ស
ទិដ្ឋិ”តិបិ ចាថោ។ យោ តថាវិមុត្តោ អរហា, ឯវមស្ស ទិដ្ឋិ អត្តោ។ តទកល្លន្តិ
តំ ន យុត្តំ។ កស្មា? ឯវញ្ញំ សតិ - “អរហា ន កិញ្ចំ ជាតាតី”តិ វុត្ថំ ភវេយ្យ, ឯវំ
ញាត្វាវិមុត្តញ្ច អរហន្តំ “ន កិញ្ចំ ជាតាតី”តិ វុត្ថំ ន យុត្តំ។ តេនេវ ចតុន្នម្បិ
នយានំ អវសានេ - “តំ កិស្ស ហេតុ”តិអាទិមាហ។

តត្ថ យាវតា អានន្ទ អធិវចនន្តិ យត្ថកោ អធិវចនសម្ពាតោ វោហារោ
អត្ថិ។ យាវតា អធិវចនបថោតិ យត្ថកោ អធិវចនស្ស បថោ, ខន្ធា អាយតនានិ
ធាតុយោ វា អត្ថិ។ ឯស នយោ សត្តត្ថ។ បញ្ញាវចនន្តិ បញ្ញាយ អវចរិតត្ថំ
ខន្ធបញ្ចកំ។ តទភិញ្ញាតិ តំ អភិជាតិគ្វា។ ឯត្ថកេន ភកវតា កី ទស្សិតំ?
តន្តាកុលបទស្សវ អនុសន្និ ទស្សិតោ។

សត្វវិញ្ញាណដ្ឋិតវណ្ណា

១២៧. ឥនាទិយោ - “ន បញ្ញាបេតី”តិ វុត្តោ, សោយស្មា កច្ចន្តោ កច្ចន្តោ
ឧភតោភាគវិមុត្តោ នាម ហោតិ។ យោ ច - “ន សមនុបស្សតី”តិ វុត្តោ, សោ
យស្មា កច្ចន្តោ កច្ចន្តោ បញ្ញាវិមុត្តោ នាម ហោតិ។ តស្មា តេសំ ហេជ្ជា វុត្តានំ
ទ្វិន្នំ ភិក្ខុនំ និកមនញ្ច នាមញ្ច ទស្សេតុំ សត្វ ខោ ឥមាទន្ទ
វិញ្ញាណដ្ឋិតិយោតិអាទិមាហ។

តត្ថ សត្តាតិ បដិសន្ធិវសេន វុត្តោ, អារម្មណវសេន សង្កឹតិសុត្ត (ជី. និ.
៣.៣១១) វុត្តោ ចតស្សោ អាគមិស្សន្តិ។ វិញ្ញាណំ តិដ្ឋតិ ឯត្ថាតិ វិញ្ញាណដ្ឋិតិ,
វិញ្ញាណបតិជ្ជានស្សេតុំ អធិវចនំ។ ទ្វេ ច អាយតនានីតិ ទ្វេ និវាសជ្ជានានិ។
និវាសជ្ជានញ្ចី ឥធាយតនន្តិ អធិប្បតំ។ តេនេវ វក្ខតិ - “អសញ្ញាសត្តាយតនំ
នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនមេវ ទុតិយ”ន្តិ។ កស្មា បនេតំ សព្វំ គហិតន្តិ?
វដ្ឋបរិយាទានតំ។ វដ្ឋញ្ចី ន សុទ្ធវិញ្ញាណដ្ឋិតិវសេន សុទ្ធាយតនវសេន វា
បរិយាទានំ កច្ចតិ, ភវយោនិកតិសត្តាវាសវសេន បន កច្ចតិ, តស្មា សព្វមេតំ
គហិតំ។

ឥនាទិ អនុក្កមេន តមត្ថំ វិភជន្តោ កតមា សត្តាតិអាទិមាហ។ តត្ថ
សេយ្យថាបីតិ និទស្សនត្ថ និចាតោ, យថា មនុស្សតិ អត្តោ។ អបរិមាណាសុ
ហិ ចក្កវាឡេសុ អបរិមាណានំ មនុស្សនំ វណ្ណាសណ្ឋានានីវសេន ទ្វេបិ
ឯកសទិសា នត្ថិ។ យេបិ ហិ កត្ថចិ យមកភាតរោ វណ្ណាន វា សណ្ឋានេន វា
ឯកសទិសា ហោន្តិ, តេសម្បិ
អាឈោកិតិវិលោកិតកចិតហសិតកមនហានីហិវិសេសោ ហោតិយេវ។
តស្មា នានត្ថកាយាតិ វុត្តោ។ បដិសន្ធិសញ្ញា បន នេសំ តិហេតុកាបិ
ទ្វិហេតុកាបិ អហេតុកាបិ ហោន្តិ, តស្មា នានត្ថសញ្ញានោតិ វុត្តោ។ ឯកេន្ទ ច

ទេវតិ ឆ កាមាវចរទេវា។ តេសុ ហិ កេសញ្ចិ កាយោ នីលោ ហោតិ, កេសញ្ចិ
បីតកាធិវណ្ណោ។ សញ្ញា បន នេសំ ទ្វិហេតុកាបិ តិហេតុកាបិ ហោន្តិ,
អហេតុកា នត្ថិ។ ឯកេច្ឆេ ច វិនិចាតិកាតិ ចតុអហាយវិនិមុត្តា ឧត្តរមាតា
យ ភ្លិនី, បិយដ្ឋរមាតា, ដុស្សមិត្តា, ធម្មតុត្តាតិ ឯវមាធិកា អញ្ញោ ច វេមាធិកា
បេតា។ ឯតេសញ្ចិ បីតឡិធាតកាឡមផ្គុវច្ឆវិសាមវណ្ណាធិវសេន ចេវ
កិសច្ចលវស្សធីយវសេន ច កាយោ ឆាឆា ហោតិ, មនុស្សនំវិយ
ទ្វិហេតុកតិហេតុកអហេតុកវសេន សញ្ញាបិ។ តេ បន ទេវាវិយ ន
មហោសក្ខា, កបណាមនុស្សវិយ អប្បេសក្ខា, ទុល្លភយាសច្ឆាធនា
ទុក្ខបិដ្ឋិតាវិហារន្តិ។ ឯកេច្ឆេ កាឡបកេ ទុក្ខិតា ដុល្លាបកេ សុខិតា ហោន្តិ,
តស្មា សុខសមុស្សយតោវិនិបតិតត្តាវិនិចាតិកាតិ វុត្តា។ យេ បនេត្ត
តិហេតុកា តេសំ ធម្មាភិសមយោបិ ហោតិ, បិយដ្ឋរមាតា ហិ យ ភ្លិនី
បច្ឆសសមយេ អនុវុត្តេត្តវស្ស ធម្មំ សជ្ឈាយតោ សុត្វា -

“មា សទ្ធមករិ បិយដ្ឋរ, ភិក្ខុ ធម្មបទានិ ភាសតិ;
អបិ ធម្មបទំវិជានិយ, បដិបទ្គេម ហិតាយ នោ សិយា;

ចាណេសុ ច សំយមាមសេ, សម្មជានមុសា ន ភណាមសេ;
សិកេតម សុសីល្យមត្តនោ, អបិ មុច្ឆេម បិសាចយោនិយា”តិ។ (សំ. និ.
២.៤០);

ឯវំ បុត្តកំ សញ្ញាបេត្វា តំ ធិវសំ សោតាបត្តិដលំ បត្តា។ ឧត្តរមាតា បន
ភគវតោ ធម្មំ សុត្វាវ សោតាបន្នា ជាតា។

ព្រហ្មកាយិកាតិ ព្រហ្មចារិសន្នព្រហ្មបុរោហិតមហាព្រហ្មានោ។
បឋមាភិនិព្ពត្តាតិ តេ សព្វេបិ បឋមេន ឈានេន អភិនិព្ពត្តា។ តេសុ

ព្រហ្មចារិសង្ខា បន បរិត្តន អភិធិត្តា, តេសំ កប្បស្ស តតិយោ ភាគោ
អាយុប្បមាណំ។ ព្រហ្មបុរោហិតា មជ្ឈិមេន, តេសំ ឧបឡកប្បោ
អាយុប្បមាណំ, កាយោ ច តេសំ វិច្ឆារិកតរោ ហោតិ។ មហាព្រហ្មានោ
បណីតេន, តេសំ កប្បោ អាយុប្បមាណំ, កាយោ បន តេសំ អភិវិច្ឆារិកោ
ហោតិ។ ឥតិ តេ កាយស្ស នានត្ថា, បឋមជ្ឈានវសេន សញ្ញាយ ឯកត្ថា
នានត្ថកាយា ឯកត្ថសញ្ញានោតិ វេទិតញ្ញា។

យថា ច តេ, ឯវំ ចត្វសុ អចាយេសុ សត្តា។ និរយេសុ ហិ កេសញ្ចិ ភារុតំ,
កេសញ្ចិ អឡយោជនំ, កេសញ្ចិ យោជនំ អត្តភារោ ហោតិ, ទេវទត្តស្ស បន
យោជនសតិកោ ជាតោ។ តិរច្ឆានេសុបិ កេចិ ឧទ្ធកា, កេចិ មហន្តា។
បេត្តិវិសយេបិ កេចិ សជ្ជិហត្ថា, កេចិ សត្តតិហត្ថា, កេចិ អសីតិហត្ថា ហោន្តិ,
កេចិ សុវណ្ណា, កេចិ ធុត្តណ្ណា ហោន្តិ។ តថា កាលកញ្ចិកា អសុរា។ អបិ ចេត្ត
ធិយបិជ្ជកបេតា នាម សជ្ជិយោជនិកាបិ ហោន្តិ។ សញ្ញា បន សព្វេសម្មិ
អកុសលវិចារកអហេតុការ ហោន្តិ។ ឥតិ អាចាយិកាបិ នានត្ថកាយា
ឯកត្ថសញ្ញានោត្វេវ សង្ខំ គប្បន្តិ។

អាកស្សរាតិ ទណ្ឌាឧក្កាយ អច្ចិវិយ ឯតេសំ សរីរតោ អាកា ធិដ្ឋិត្វា ធិដ្ឋិត្វា
បតន្តិវិយ សរតិវិស្សរតីតិ អាកស្សរា។ តេសុ បញ្ចកនយេន
ទុតិយតតិយជ្ឈានទ្វយំ បរិត្តំ ភារេត្វា ឧបបន្នា បរិត្តាភា នាម ហោន្តិ, តេសំ
ទ្វេ កប្បោ អាយុប្បមាណំ។ មជ្ឈិមំ ភារេត្វា ឧបបន្នា អប្បមាណាភា នាម
ហោន្តិ, តេសំ ចត្តារោ កប្បោ អាយុប្បមាណំ។ បណីតំ ភារេត្វា ឧបបន្នា
អាកស្សរា នាម ហោន្តិ, តេសំ អដ្ឋ កប្បោ អាយុប្បមាណំ។ ឥធ បន
ឧក្កជ្ជបរិច្ឆេទវសេន សព្វេបិ តេ គហិតា។ សព្វេសញ្ញា តេសំ កាយោ

ឯកវិជ្ជាពៅ ហោតិ, សញ្ញា បន អវិភក្តិវិចារមត្តា វា អវិភក្តិអវិចារា វាតិ
នាណ។

សុភកិល្លាភិ សុភេន ឌីកិល្លាវិកិល្លា, សុភេន សរីរប្បភាវណ្ណេន
ឯកគ្បនាតិ អត្ថោ។ ឯតេសញ្ញា អាកស្សរាជំវិយ ន ជិដ្ឋិត្វា ជិដ្ឋិត្វា បកា គច្ឆតិ។
បញ្ចកនយេ បន បរិត្តមជ្ឈិមបណ្ឌិតស្ស ចតុត្ថជ្ឈានស្ស វសេន
សោឡសទ្ធីត្ថិសចតុសជ្ជិកប្បាយុកា បរិត្តសុភអប្បមាណសុភសុភកិល្លា
នាម ហុត្វា និព្វត្តន្តិ។ ឥតិ សញ្ញេបិ តេ ឯកត្តកាយា ចេវ ចតុត្ថជ្ឈានសញ្ញាយ
ឯកត្តសញ្ញានោ ចាតិ វេទិតញ្ញា។ វេហប្បលាបិ ចតុត្តវិញ្ញាណដ្ឋិតិមេវ ភជន្តិ។
អសញ្ញសត្តាវិញ្ញាណភាវា ឯត្ត សង្កហំ ន គច្ឆន្តិ, សត្តាវាសេសុ គច្ឆន្តិ។

សុទ្ធាវាសាវីវដ្តបក្ខេ បិតា ន សព្វកាលិកា, កប្បសតសហស្សម្បិ
អសន្នៀយ្យម្បិ ពុទ្ធសុញ្ញោ លោកេ នុប្បជ្ឈន្តិ។ សោឡសកប្បសហស្សព្ពន្ធវេ
ពុទ្ធសុ ឧប្បន្នេសុយេវ ឧប្បជ្ឈន្តិ, ធម្មចក្កប្បវត្តស្ស ភគវតោ
ឧទ្ធហាវដ្ឋានសទិសា ហោន្តិ។ តស្មា នេវ វិញ្ញាណដ្ឋិតី ន សត្តាវាសំ ភជន្តិ។
មហាសីវត្ថុពេ បន - “ន ខោ បន សោ សារីបុត្ត សត្តាវាសោ សុលភរូចោ យោ
មយា អនិវុត្តបុញ្ញោ ឥមិនា ធីយេន អទុនា អញ្ញាត្រ សុទ្ធាវាសេហិ ទេវេហិ” តិ (ម.
និ. ១.១៦០) ឥមិនា សុត្តេន សុទ្ធាវាសាបិ ចតុត្តវិញ្ញាណដ្ឋិតី
ចតុត្តសត្តាវាសំយេវ ភជន្តិតិ វេទិតិ, តំ អប្បជិពាហិយត្តា សុត្តស្ស អនុញ្ញាតំ។

សព្វសោ រូបសញ្ញានន្តិអាធិនំ អត្ថោវិសុទ្ធិមគ្គេ វុត្ថោ។
នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនំ បន យថេវ សញ្ញាយ, ឯវំវិញ្ញាណស្សបិ សុខុមត្តា
នេវវិញ្ញាណំ នាវិញ្ញាណំ។ តស្មាវិញ្ញាណដ្ឋិតីសុ អវត្វា អាយតនេសុ វុត្តំ។

១២៨. តត្រាតិ តាសុ វិញ្ញាណដ្ឋិតីសុ។ តញ្ចា បជាឆាតិ តញ្ចា
 វិញ្ញាណដ្ឋិតិ បជាឆាតិ។ តស្សា ច សមុទយន្តិ “អវិជ្ជាសមុទយា
 រូបសមុទយោ” តិអាទិនា (បដិ. ម. ១.៤៩) នយេន តស្សា សមុទយញ្ចា បជាឆាតិ។
 តស្សា ច អត្ថផ្កមន្តិ - “អវិជ្ជានិរោធា រូបនិរោធា” តិអាទិនា នយេន តស្សា
 អត្ថផ្កមញ្ចា បជាឆាតិ។ អស្សាទន្តិ យំ រូបំ បដិច្ច... បេ... យំ វិញ្ញាណំ បដិច្ច
 ឧប្បជ្ជតិ សុខំ សោមនស្សំ, អយំ វិញ្ញាណស្ស អស្សាទោតិ, វេ តស្សា
 អស្សាទញ្ចា បជាឆាតិ។ អាទិនវន្តិ យំ រូបំ... បេ... យំ វិញ្ញាណំ អនិច្ចំ ទុក្ខំ
 វិបរិណាមធម្មំ, អយំ វិញ្ញាណស្ស អាទិនវេតិ, វេ តស្សា អាទិនវញ្ចា
 បជាឆាតិ។ និស្សរណាន្តិ យោ រូបស្មី... បេ... យោ វិញ្ញាណោ ធន្ទរាគវិនយោ,
 ធន្ទរាគប្បហានំ, ឥទំ វិញ្ញាណស្ស និស្សរណាន្តិ (សំ. និ. ២.២៦) វេ តស្សា
 និស្សរណាញ្ចា បជាឆាតិ។ កល្លំ នុ តេឆាតិ យុត្តំ នុ តេន ភិក្ខុនា តំ វិញ្ញាណដ្ឋិតិ
 តណ្ហាមានទិដ្ឋិនំ វសេន អហាន្តិ វា មមន្តិ វា អភិនិច្ឆិតុន្តិ។ ឯតេនុចាយេន សព្ពត្ត
 វេទិតញ្ចោ។ យត្ថ បន រូបំ នត្ថិ, តត្ថ ចតុន្តំ ខន្ធានំ វសេន, យត្ថ វិញ្ញាណំ នត្ថិ,
 តត្ថ ឯកស្ស ខន្ធស្ស វសេន សមុទយោ យោជេតញ្ចោ។ អាហារសមុទយា
 អាហារនិរោធាតិ ឥទញ្ចេត្ត បទំ យោជេតព្ពំ។

យតោ ខោ, អាណន្ទ, ភិក្ខុតិ យទា ខោ អាណន្ទ, ភិក្ខុ។ អនុចាទា វិមុត្តោតិ
 ចត្វាហិ ឧចាទានេហិ អគ្គហេត្វាវិមុត្តោ។ បញ្ញាវិមុត្តោតិ បញ្ញាយ វិមុត្តោ។ អដ្ឋ
 វិមោក្ខេ អសន្និកត្វា បញ្ញាពលេនេវ នាមកាយស្ស ច រូបកាយស្ស ច
 អប្បវត្តិ កត្វាវិមុត្តោតិ អត្តោ។ សោ សុក្ខវិបស្សកោ ច បឋមជ្ឈានាទិសុ
 អញ្ញាតវស្មី ឋត្វា អវហត្ថំ បត្តោ ចាតិ បញ្ញាវិជោ។ វុត្តម្បិ ចេតំ - “កតមោ ច
 បុគ្គលោ បញ្ញាវិមុត្តោ? ឥទេកេច្ឆា បុគ្គលោ ន ហេវ ខោ អដ្ឋវិមោក្ខេ កាយេន
 ដុសិត្វាវិហារតិ, បញ្ញាយ ចស្ស ទិស្វា អាសវា បរិក្ខិណា ហោន្តិ, អយំ វុច្ឆតិ
 បុគ្គលោ បញ្ញាវិមុត្តោ” តិ (បុ. ប. ១៥)។

អង្គវិមោក្ខវណ្ណា

១២៩. ឯវំ ឯកស្ស ភិក្ខុនោ និកមនព្វា នាមព្វា ទស្សត្វា ឥតវស្ស ទស្សត្ថំ
អង្គខោ ឥមេតិអាទិមាហ។ តត្ថវិមោក្ខាតិ កេនជ្ជនវិមោក្ខា?
អធិមុច្ឆនជ្ជន។ កោ បនាយំ អធិមុច្ឆនជ្ជា នាម? បច្ចនីកធម្មហិ ច សុដ្ឋ
មុច្ឆនជ្ជា, អារម្មណេ ច អភិរតិវសេន សុដ្ឋ មុច្ឆនជ្ជា, បិតុអង្គ
វិស្សជ្ជន្តបច្ចន្តស្ស ទាវកស្ស សយនំវិយ អនិគ្គហិតភាវេន និវាសន្តតាយ
អារម្មណេ បរត្ថិតិ វុត្តំ ហោតិ។ អយំ បនត្តោ បច្ឆិមេ វិមោក្ខ នត្ថិ, បុរិមេសុ
សព្វេសុ អត្ថិ។

រូបំ រូចានិ បស្សតីតិ ឯត្ថ អង្គត្ថំ កេសាទីសុ នីលកសិណាទីសុ
នីលកសិណាទីវសេន ឧប្បាទិតំ រូបជ្ឈានំ រូបំ, តទស្សត្ថិតិ រូបំ។ ពហិទ្ធា រូចានិ
បស្សតីតិ ពហិទ្ធាបិ នីលកសិណាទីនិ រូចានិ ឈានចក្ខុនា បស្សតិ។ ឥមិនា
អង្គត្ថពហិទ្ធាវត្ថុកេសុ កសិណេសុ ឧប្បាទិតជ្ឈានស្ស បុគ្គលស្ស ចត្តាវ
រូចាវចរជ្ឈានានិ ទស្សិតានិ។ អង្គត្ថំ អរូបសញ្ញិតិ អង្គត្ថំ ន រូបសញ្ញា, អត្ថនោ
កេសាទីសុ អនុប្បាទិតរូចាវចរជ្ឈានោតិ អត្ថោ។ ឥមិនា ពហិទ្ធា បរិកម្មំ កត្វា
ពហិទ្ធាវ ឧប្បាទិតជ្ឈានស្ស បុគ្គលស្ស រូចាវចរជ្ឈានានិ ទស្សិតានិ។

សុភន្ទេវ អធិមុត្តោ ហោតីតិ ឥមិនា សុវិសុទ្ធសុ នីលាទីសុ
វណ្ណាកសិណេសុ ឈានានិ ទស្សិតានិ។ តត្ថ កិញ្ចាបិ អន្តោអប្បនាយំ សុភន្តិ
អាភោគោ នត្ថិ, យោ បនវិសុទ្ធិំ សុភំ កសិណាមារម្មណំ កិវត្វាវិហរតិ, សោ
យស្មា សុភន្តិ អធិមុត្តោ ហោតីតិ វត្ថុព្ពតំ អាបជ្ជតិ, តស្មា ឯវំ ទេសនា កតា។
បដិសម្ពិទាមគ្គេ បន - “កថំ សុភន្ទេវ អធិមុត្តោ ហោតីតិ វិមោក្ខា? ឥធនិក្ខុ
មេត្តាសហគតេន ចេតសា ឯកំ ទិសំ ជិវត្វាវិហរតិ... បេ... មេត្តាយ ភាវិតត្តា
សត្តា អប្បជីក្ខុលា ហោតិ។ ករុណា, មុទិតា, ឧបេក្ខាសហគតេន ចេតសា

ឯកំ ទិសំ ជីវិត្យាវិហរតិ... បេ... ឧបេក្ខាយ ភាវិតត្តា សត្តា អប្បជិត្តលា
ហោត្តិ។ ឯវំ សុកំ ត្រូវ អធិបុត្តោ ហោតិ តិវិមោក្ខោ” តិ (បដិ. ម. ១. ២១២) វុត្ថំ។

សត្តសោ រូបសញ្ញានន្តិអាទិសុ យំ វត្ថុតំ, តំ សត្តំវិសុទ្ធិមគ្គ វុត្ថមេវ។ អយំ
អដ្ឋមាវិមោក្ខាតិ អយំ ចតុន្នំ ខន្ធនំ សត្តសោវិសុទ្ធត្តាវិមុត្តត្តា អដ្ឋមា
ឧត្តមាវិមោក្ខោ នាម។

១៣០. អនុលោមន្តិ អាទិតោ បដ្ឋាយ យាវ បរិយោសានា។ បដិលោមន្តិ
បរិយោសានតោ បដ្ឋាយ យាវ អាទិតោ។ អនុលោមបដិលោមន្តិ ឥទំ
អតិបគុណត្តា សមាបត្តិនំ អដ្ឋត្វាវ ឥតោ ចិតោ ច សញ្ញាណាវសេន វុត្ថំ។
យត្តិច្ឆកន្តិ ឌីកាសបរិធិបនំ, យត្ត យត្ត ឌីកាសេ ឥច្ឆតិ។ យទិច្ឆកន្តិ
សមាបត្តិធិបនំ, យំ យំ សមាបត្តិ ឥច្ឆតិ។ យាវតិច្ឆកន្តិ អន្ធានបរិច្ឆេទធិបនំ,
យាវតកំ អន្ធានំ ឥច្ឆតិ។ សមាបត្តិតិ តំ តំ សមាបត្តិ បរិសតិ។ វុដ្ឋាតិ តិ
តតោ ឧដ្ឋាយ តិដ្ឋតិ។

ឧកតោភាគវិមុត្តាតិ ធ្វើហិ ភាគេហិ វិមុត្តោ, អរូបសមាបត្តិយា
រូបកាយតោវិមុត្តោ, មគ្គេន នាមកាយតោវិមុត្តាតិ។ វុត្ថម្បិ ចេតំ -

“អថ្វិ យថា វាតវេគេន ឱត្តា, (ឧបសិវាតិ ភគវា)
អត្ថំ បលេតិ ន ឧបេតិ សដ្ឋំ;
ឯវំ មុនី នាមកាយាវិមុត្តោ,
អត្ថំ បលេតិ ន ឧបេតិ សដ្ឋំ” ត្ថិ។ (សុ. និ. ១០៨០);

សោ បនេស ឧកតោភាគវិមុត្តោ អាកាសានញ្ញាយតនាទិសុ អញ្ញាតរតោ
ឧដ្ឋាយ អរហត្ថំ បត្តោ ច អនាគាមី ហុត្វា និរោធា ឧដ្ឋាយ អរហត្ថំ បត្តោ ចាតិ
បញ្ចវិដោ។ កេចិ បន - “យស្មា រូបាវចរចតុត្ថជ្ឈានម្បិ ទុវដ្ឋិកំ

ឧបេក្ខាសហគតំ, អរូចាវចរជ្ឈានម្បិ តាទិសមេវ។ តស្មា
រូចាវចរចតុត្ថជ្ឈានតោ ឧដ្ឋាយ អរហត្ថំ បត្តោបិ ឧភតោភាគវិមុត្តោ”តិ។

អយំ បន ឧភតោភាគវិមុត្តបញ្ញោ ហេដ្ឋា លោហចាសាទេ សមុដ្ឋហិត្វា
តិបិដកច្ចុឡសុមនត្ថេស្ស វណ្ណានំ និស្សាយ ចិវេនវិនិច្ឆយំ បត្តោ។ គិរិវិហារេ
កិរ ថេរេស្ស អន្តេវាសិកោ ឯកស្ស បិណ្ឌាចាតិកស្ស មុខតោ តំ បញ្ចំ សុត្វា
អាហា - “អាវុសោ, ហេដ្ឋាលោហចាសាទេ អម្ពាកំ អាចរិយស្ស ធម្មំ វណ្ណាយតោ
ន កេនចិ សុតបុព្វ”ន្តិ។ កី បន, ភន្តេ, ថេរោ អវចាតិ? រូចាវចរចតុត្ថជ្ឈានំ
កិញ្ចាបិ ធុវង្គិកំ ឧបេក្ខាសហគតំ កិលេសេ វិក្ខម្ពេតិ, កិលេសានំ បន
អាសន្នបក្ខេ វិរូបានដ្ឋានេ សមុទាចរតិ។ ឥមេ ហិ កិលេសា នាម
បញ្ចវេការភវេ នីលាទីសុ អញ្ញាតំ អារម្មណំ ឧបនិស្សាយ សមុទាចរន្តិ,
រូចាវចរជ្ឈានញ្ច តំ អារម្មណំ ន សមតិក្កមតិ។ តស្មា សព្វសោ រូបំ និវត្តេត្វា
អរូបជ្ឈានវសេន កិលេសេ វិក្ខម្ពេត្វា អរហត្ថំ បត្តោវ ឧភតោភាគវិមុត្តោតិ,
ឥទំ អាវុសោ ថេរោ អវច។ ឥទញ្ច បន វត្វា ឥទំ សុត្ថំ អាហរិ - “កតមោ ច
បុគ្គលោ ឧភតោភាគវិមុត្តោ។ ឥធនកោ បុគ្គលោ អជ្ឈិមោក្ខេ កាយេន
ដុសិត្វាវិហារតិ, បញ្ញាយ ចស្ស ទិស្វា អាសវា បរិក្ខិណា ហោន្តិ, អយំ វុច្ឆតិ
បុគ្គលោ ឧភតោភាគវិមុត្តោ”តិ (បុ. ប. ២២)។

ឥមាយ ច អានន្ទ ឧភតោភាគវិមុត្តិយាតិ អានន្ទ ឥតោ
ឧភតោភាគវិមុត្តិតោ។ សេសំ សព្វត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

ឥតិ សុមន្តលវិលាសិនិយា ធីយនិកាយជ្ជកថាយំ

មហានិទានសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣. មហាបរិនិព្វានសុត្តន្តវណ្ណា

១៣១. ឯវំ មេ សុតន្តិ មហាបរិនិព្វានសុត្តំ។ តត្រាយមនុបុព្វបទវណ្ណា - គិដ្ឋក្កដេតិ គិដ្ឋា តស្ស ក្កដេសុ វសីសុ, គិដ្ឋសទិសំ វា តស្ស ក្កដំ អត្ថិតិ គិដ្ឋក្កដា, តស្មី គិដ្ឋក្កដេ។ អភិយាតុកាមោតិ អភិកវនត្ថាយ យាតុកាមោ។ វជ្ជិតិ វជ្ជិរាជាណោ។ ឯវំ មហាតិយា រាជិទ្ធិយា សមន្មាគតេ, ឯតេន នេសំ សមគ្គការំ កលេសិ។ ឯវំ មហានុភាវេតិ ឯវំ មហាន្តេន អាណុភាវេន សមន្មាគតេ, ឯតេន នេសំ ហត្ថិសិប្បាធិសុ កតសិក្ខតំ កលេសិ, យំ សន្ធាយ វុត្ថំ - “សិក្ខិតា វតិមេ លិច្ឆវិកុមារកា, សុសិក្ខិតា វតិមេ លិច្ឆវិកុមារកា, យត្រ ហិ នាម សុខុមេន តាឡិច្ឆិក្កលេន អសនំ អតិចាតយិស្សន្តិ ចោដ្ឋានុចោដ្ឋំ អវិរាជិត”ន្តិ (សំ. និ. ៥.១១១៥)។ ឧប្បន្នាមីតិ ឧច្ឆិទ្ធិស្សមិ។ វិទាសេស្សមីតិ ឆាសេស្សមិ, អនស្សនំ ចាបេស្សមិ។ អនយព្យសនន្តិ ឯត្ថ ន អយោតិ អនយោ, អវឡិយា ឯតំ នាមំ។ ហិតញ្ច សុខញ្ច វិយស្សតិ វិក្ខិបតីតិ ព្យសនំ, ញាតិចារិជុញ្ញាធិនំ ឯតំ នាមំ។ អាចាទេស្សមីតិ ចាបយិស្សមិ។

ឥតិ កិរ សោ ហ្មននិសង្ខាធិសុ ឥមំ យុទ្ធកថមេវ កលេតិ, គមនសង្ខា ហោថាតិ ឯវំ ពលកាយំ អាណាបេតិ។ កស្មា? គង្គាយំ កិរ ឯកំ បដ្ឋនតាមំ និស្សាយ អឡិយោជនំ អជាតសត្តនោ អាណា, អឡិយោជនំ លិច្ឆវីនំ។ ឯត្ថ បន អាណាបវត្ថិដ្ឋានំ ហោតីតិ អត្ថោ។ តត្រាបិ ច បព្ពតចាទតោ មហាគ្យកណ្ណំ ធិតវតិ។ តំ សុត្វា - “អជ្ឈ យាមិ, ស្វេ យាមី”តិ អជាតសត្តនោ សំវិទហន្តស្សេវ លិច្ឆវិរាជាណោ សមគ្គា សម្មោទមាណ បុរេតរំ គន្ធា សត្តំ គណ្ណានិ។ អជាតសត្ត បច្ឆា អាគន្ធា តំ បវត្ថី ញាតិ កុដ្ឋិញ្ច គច្ឆតិ។ តេ បុនសំវច្ឆេវេបិ តថេវ ករោន្តិ។ អថ សោ ពលវាយាតជាតោ តទា ឯវំ មកាសិ។

តតោ ចិន្តេសី - “គណេន សទ្ធិយុទ្ធនាម ភារិយំ, ឯកោបិ មោឃប្បហារោ
នាម នត្ថិ, ឯកេន ខោ បន បណ្ឌិតេន សទ្ធិ មន្តេត្វា ករោត្តោ និប្បរាជោ ហោតិ,
បណ្ឌិតោ ច សត្តារាសនិសោ នត្ថិ, សត្តា ច អវិទូរេ ធុរិហារេ វេសតិ, ហន្តាហំ
បេសេត្វា បុច្ឆាមិ។ សចេ មេ គតេន កោចិ អត្តោ ភវិស្សតិ, សត្តា តុណ្ហា
ភវិស្សតិ, អនត្តេ បន សតិ កី រញ្ជោ តត្ថ គមនេនាតិ វេក្ខតី”តិ។ សោ
វេស្សការព្រាហ្មណំ បេសេសិ។ ព្រាហ្មណោ គន្ធា ភគវតោ ឯតមត្តំ
អាហោចេសិ។ តេន វុត្ថំ - “អថ ខោ រាជា...បេ... អាចារេស្សមី”តិ។

រាជអបរិហានិយធម្មវណ្ណានា

១៣៤. ភគវន្តំពិជយមាធាតិ ថេរោ វុត្ថសីសេ ឋត្វា ភគវន្តំពិជតិ,
ភគវតោ បន សីតំ វា ឧណ្ហំ វា នត្ថិ។ ភគវា ព្រាហ្មណស្ស វេចនំ សុត្វា តេន សទ្ធិ
អមន្តេត្វា ថេរេន សទ្ធិ មន្តេតុកាមោ កិន្និតេ, អានន្ទ, សុតន្និអាធិមាហ។
អភិណ្ណំ សន្និចាតាតិ ធិវេសស្ស តិក្ខត្តំ សន្និបតន្តាបិ អន្តរន្តរា សន្និបតន្តាបិ
អភិណ្ណំ សន្និចាតាវ។ សន្និចាតពហុលាតិ ហិយ្យេហិ សន្និបតិម្ហា,
បុរិមធិវេសម្បិ សន្និបតិម្ហា, បុន អន្ទ កិមត្តំ សន្និបតិតា ហោមាតិ វោសានំ
អនាបជ្ឈន្តា សន្និចាតពហុលា នាម ហោន្តិ។ យាវកីវញ្ញាតិ យត្ថកំ កាលំ។
វុទ្ធិយេវ, អានន្ទ, វុទ្ធិនំ ចាជិកម្ហា, នោ បរិហានីតិ - អភិណ្ណំ អសន្និបតន្តា ហិ
ធិសាវិធិសាសុ អាគតំ សាសនំ ន សុណាន្តិ, តតោ - “អសុកកាមសីមា វា
និគមសីមា វា អាគុលា, អសុកដ្ឋានេ ចោរា វា បរិយុដ្ឋិតា”តិ ន ជានន្តិ, ចោរាបិ
“បមត្តា រាជាធា”តិ ញាត្វា កាមនិគមាធិនិ បហាវន្តា ជនបទំ នាសេន្តិ។ ឯវំ
រាជ្ជនំ បរិហានិ ហោតិ។ អភិណ្ណំ សន្និបតន្តា បន តំ តំ បវេតី សុណាន្តិ, តតោ
ពលំ បេសេត្វា អមិត្តមន្តំ ករោត្តិ, ចោរាបិ - “អប្បមត្តា រាជាធា, ន សក្កា
អម្ពេហិ វុត្តេន្ទេហិ វិចរិតុ”ន្តិ ភិដ្ឋិត្វា បលាយន្តិ។ ឯវំ រាជ្ជនំ វុទ្ធិ ហោតិ។ តេន វុត្ថំ

- “វុទ្ធិយេវ, អានន្ត, វុទ្ធីនំ ចាដិកម្ចា នោ បរិហានី” តិ។ តត្ថ ចាដិកម្ចា តិ
ឥច្ឆិតញ្ញា, អវស្សំ ភវិស្សតី តិ ឯវំ ធម្មញ្ញា តិ អត្ថោ។

សមគ្គាតិអាទិសុ សន្និចាតភេរិយា និគ្គតាយ - “អន្ធមេ កិច្ចំ អត្ថិ, មជ្ឈលំ
អត្ថិ” តិ វិក្ខេបំ ករោន្តា ន សមគ្គា សន្និបតន្តិ នាម។ ភេរិសន្តំ បន សុត្វាវ
ភុញ្ញន្តាបិ អលង្ករិយមាណាបិ វត្ថានិ និវាសេន្តាបិ អឡុភុត្តា វា អឡាលង្កតា វា
វត្ថំ និវាសយមាណា វា សន្និបតន្តា សមគ្គា សន្និបតន្តិ នាម។ សន្និបតិតា បន
ចិន្តេត្វា មន្តេត្វា កត្តត្ថំ កត្វា ឯកតោវ អវុជ្ជហន្តា ន សមគ្គា វុជ្ជហន្តិ នាម។ ឯវំ
វុជ្ជិតេសុ ហិ យេ បឋមំ គច្ឆន្តិ, តេសំ ឯវំ ហោតិ - “អម្ពេហិ ពាហិវ កថាវ សុតា,
ឥនានិ វិនិច្ឆយកថា ភវិស្សតី” តិ។ ឯកតោ វុជ្ជហន្តា បន សមគ្គា វុជ្ជហន្តិ នាម។
អបិច - “អសុកដ្ឋានេសុ តាមសីមា វា និគមសីមា វា អាកុលា, ចោរា
បរិយុដ្ឋិតា” តិ សុត្វា - “កោ គន្ធា ឥមំ អមិត្តមទ្ធនំ ករិស្សតី” តិ វុត្ថេ - “អហំ
បឋមំ, អហំ បឋម” តិ វុត្វា គច្ឆន្តាបិ សមគ្គា វុជ្ជហន្តិ នាម។ ឯកស្ស បន កម្មន្តេ
ឱសីទមា នេ សេសា រាជា នោ បុត្តភាតរោ បេសេត្វា តស្ស កម្មន្តំ
ឧបត្ថម្ភយមាណាបិ, អាគន្ធករាជានំ - “អសុកស្ស គេហំ គច្ឆតុ, អសុកស្ស
គេហំ គច្ឆតុ” តិ អវុត្វា សព្ពេ ឯកតោ សង្កណ្ឌន្តាបិ, ឯកស្ស មជ្ឈលេ វា រោគេ វា
អញ្ញាស្មី វា បន តាទិសេ សុខទុក្ខេ ឧប្បន្នេ សព្ពេ តត្ថ សហាយការំ គច្ឆន្តាបិ
សមគ្គា វុទ្ធិករណីយានិ ករោន្តិ នាម។

អបញ្ញត្តិអាទិសុ បុព្វេ អកតំ សុត្តំ វា ពលី វា ធន្ទំ វា អាហារាបេន្តា
អបញ្ញត្តំ បញ្ញាបេន្តិ នាម។ ចោរាណាបវេណីយា អាគតមេវ បន អនាហារាបេន្តា
បញ្ញត្តំ សមុច្ឆិន្តិ នាម។ ចោរោតិ គហេត្វា ធន្ទិតេ អវិចិនិត្វាវ ធម្មតេជ្ជំ
អនុសាសេន្តា ចោរាណំ វុទ្ធិធម្មំ សមាទាយ ន វត្ថន្តិ នាម។ តេសំ អបញ្ញត្តំ
បញ្ញាបេន្តានំ អភិនវសុត្តាធិហិ បិដ្ឋិតា មនុស្សា - “អតិឧបទ្កតម្ហ, កោ ឥមេសំ

វិជិតេ វសិស្សតី”តិ បច្ចន្តំ បវិសិត្វា ចោរា វា ចោរសហាយា វា ហុត្វា ជនបទំ
បហរន្តិ។ បញ្ញត្តំ សមុច្ឆន្តន្តានំ បវេណីអាគតានិ សុដ្ឋានីនិ អគណ្ណាន្តានំ
កោសោ បរិហាយតិ។ តតោ ហត្ថិអស្សពលកាយឡិរោធាធម្មោ យថានិពទ្ធំ
វដ្តំ អលភមាណា ថាមេន ពលេន បរិហាយន្តិ។ តេ នេវ យុទ្ធកូមា ហោន្តិ, ន
ចារិចរិយកូមា។ ចោរាណំ វដ្ឋិធម្មំ សមាធាយ អវត្តន្តានំ វិជិតេ មនុស្សា -
“អម្ពាភំ បុត្តំ បិតរំ ភាតរំ អចោរំ យេវ ចោរោតិ កត្វា ជិន្និសុ ភិន្និសូ”តិ
កុដ្ឋិវត្វា បច្ចន្តំ បវិសិត្វា ចោរា វា ចោរសហាយា វា ហុត្វា ជនបទំ បហរន្តិ, ឃុំ
រាជ្ជនំ បរិហានិ ហោតិ, បញ្ញត្តំ បញ្ញាបេន្តានំ បន “បវេណីអាគតមេវ រាជានោ
ករោន្តិ”តិ មនុស្សា ហដ្ឋតុដ្ឋា កសិវណិដ្ឋាទិកេ កម្មន្តេ សម្មាទេន្តិ។ បញ្ញត្តំ
អសមុច្ឆន្តន្តានំ បវេណីអាគតានិ សុដ្ឋានីនិ គណ្ណាន្តានំ កោសោ វឡុតិ, តតោ
ហត្ថិអស្សពលកាយឡិរោធាធម្មោ យថានិពទ្ធំ វដ្តំ អលភមាណា ថាមពលសម្បជ្ជា
យុទ្ធកូមា ចេវ ចារិចរិយកូមា ច ហោន្តិ។

ចោរាណំ វដ្ឋិធម្មន្តិ ឯត្ថ បុព្វេ កិវ វដ្ឋិរាជានោ “អយំ ចោរោ”តិ អានេត្វា
ទស្សិតេ “គណ្ណាថ នំ ចោរ”ន្តិ អវត្វា វិនិច្ឆយមហាមត្តានំ ទេន្តិ។ តេ វិនិច្ឆនិត្វា
សចេ អចោរោ ហោតិ, វិស្សន្នេន្តិ។ សចេ ចោរោ, អត្តនា កិញ្ចិ អវត្វា
វេហារិកានំ ទេន្តិ។ តេបិ អចោរោ ចេ, វិស្សន្នេន្តិ។ ចោរោ ចេ, សុត្តជរានំ ទេន្តិ។
តេបិ វិនិច្ឆនិត្វា អចោរោ ចេ, វិស្សន្នេន្តិ។ ចោរោ ចេ, អដ្ឋកុលិកានំ ទេន្តិ។ តេបិ
តថេវ កត្វា សេនាបតិស្ស, សេនាបតិ ឧបរាជស្ស, ឧបរាជា រញ្ជោ, រាជា
វិនិច្ឆនិត្វា អចោរោ ចេ, វិស្សន្នេតិ។ សចេ បន ចោរោ ហោតិ, បវេណីចោត្តកំ
វាចាបេតិ។ តត្ថ - “យេន ឥទំ នាម កតំ, តស្ស អយំ នាម ទណ្ឌោ”តិ លិខិតំ។
រាជា តស្ស កិរិយំ តេន សមាទេត្វា តទនុច្ឆរិកំ ទណ្ឌំ ករោតិ។ ឥតិ ឯតំ
ចោរាណំ វដ្ឋិធម្មំ សមាធាយ វត្តន្តានំ មនុស្សា ន ឧដ្ឋាយន្តិ, “រាជានោ
ចោរាណាបវេណីយា កម្មំ ករោន្តិ, ឯតេសំ ទោសោ នត្ថិ, អម្ពាភំ យេវ

នោសោ"តិ អប្បមត្តា កម្មន្តេ ករោន្តិ។ ឯវំ រាជ្ជនំ វុទ្ធិ ហោតិ។ តេន វុត្ថំ -
"វុទ្ធិយេវ, អានន្ទ, វដ្ឋីនំ ចាជិកម្ពា, នោ បរិហានី"តិ។

សក្ការោន្តិ យំ កិញ្ចំ តេសំ សក្ការំ ករោន្តា សុន្ទរមេវ ករោន្តិ។ គវុំ
ករោន្តិ គវុំការំ បច្ចុប្បដ្ឋបេត្វាវ ករោន្តិ។ មាណេន្តិ មនេន បិយាយន្តិ។
បូជេន្តិ ធិបច្ចការំ ធស្សេន្តិ។ សោតត្ថំ មញ្ញន្តិ ធិវសស្ស ទ្វេ តយោ វារេ
ឧបជ្ជានំ គន្ធា តេសំ កថំ សោតត្ថំ សទ្ធាតត្ថំ មញ្ញន្តិ។ តត្ថ យេ ឯវំ មហាល្ល កានំ
រាជ្ជនំ សក្ការាធិនិ ន ករោន្តិ, ឱវាទត្ថាយ ច នេសំ ឧបជ្ជានំ ន គច្ឆន្តិ, តេ តេហិ
វិស្សជ្ជា អនោវទិយមាណ កិឡាបសុតា រដ្ឋតោ បរិហាយន្តិ។ យេ បន តថា
បដិបទ្ធន្តិ, តេសំ មហាល្ល ករោន្តា - "ឥទំ កាតត្ថំ, ឥទំ ន កាតត្ថំ"ន្តិ ចោរាណំ
បវេណី អាចិត្តន្តិ។ សង្កាមំ បទ្វាបិ - "ឯវំ បរិសិតត្ថំ, ឯវំ ធិក្ខមិតត្ថំ"ន្តិ ឧបាយំ
ធស្សេន្តិ។ តេ តេហិ ឱវទិយមាណ យថាឱវាទំ បដិបទ្ធន្តា សក្កាន្តិ រាជប្បវេណី
សន្ធាវេតុំ។ តេន វុត្ថំ - "វុទ្ធិយេវ, អានន្ទ, វដ្ឋីនំ ចាជិកម្ពា, នោ បរិហានី"តិ។

កុលិត្តិយោតិ កុលយវណិយោ។ កុលកុមារិយោតិ អនិវិទ្វា តាសំ
ធិតរោ។ ឱក្កស្ស បសយ្ហាតិ ឯត្ថ "ឱក្កស្ស"តិ វា "បសយ្ហា"តិ វា
បសយ្ហាការស្សេវេតំ នាមំ។ "ឱក្កស្ស"តិបិ បឋន្តិ។ តត្ថ ឱក្កស្សតិ
អវកស្សិត្វា អាកឡិត្វា។ បសយ្ហាតិ អភិភវិត្វា អដ្ឋោត្តិត្វាតិ អយំ វចនត្ថោ។
ឯវញ្ចំ ករោន្តានំ វិជិតេ មនុស្សា - "អម្ពាភំ គេហោ បុត្តមាតរោបិ,
ខេឡសិដ្ឋាណិកាធិនិ មុខេន អបនេត្វា សំវឡិតធិតរោបិ ឥមេ រាជានោ
ពលក្ការេន គហេត្វា អត្ថនោ យវេ វាសេន្តិ"តិ កុបិតា បច្ចន្តំ បរិសិត្វា ចោរា វា
ចោរសហាយា វា ហុត្វា ជនបទំ បហារន្តិ។ ឯវំ អករោន្តានំ បនវិជិតេ មនុស្សា
អប្បស្សក្កា សកានិ កម្មានិ ករោន្តា រាជកោសំ វឡេន្តិ។ ឯវមេត្ត
វុទ្ធិហានិយោ វេទិតញ្ចា។

វង្សនំ វង្សចេតិយានិទិតិ វង្សរាជ្ជនំ វង្សរដ្ឋ ចិត្តិកតជ្ជន ចេតិយានិទិតិ
លទ្ធនាមាណិយ ក្ខត្តជ្ជានានិ។ អព្ពន្ធរាជិតិ អន្តោនគរេ ឋិតានិ។ ពាហិរាជិតិ
ពហិនគរេ ឋិតានិ។ ទិន្ទបុព្វន្តិ បុព្វេ ទិន្ទំ។ កតបុព្វន្តិ បុព្វេ កតំ។ នោ
បរិហារេស្សន្តិតិ អបរិហារេត្វា យថាបវត្ថមេវ ករិស្សន្តិ ធម្មកំ ពលី
បរិហារេបន្ទានញ្ចិ ទេវតា អារក្ខំ សុសរិហិតំ ន ករោន្តិ, អនុប្បន្នំ ទុក្ខំ ជនេតុ
អសក្កោន្តាបិ ឧប្បន្នំ កាសសីសរោគាធិ វឌ្ឍន្តិ, សង្គាមេ បត្តេ សហាយា ន
ហោន្តិ។ អបរិហារេបន្ទានំ បន អារក្ខំ សុសរិហិតំ ករោន្តិ, អនុប្បន្នំ សុខំ
ឧប្បាទេតុ អសក្កោន្តាបិ ឧប្បន្នំ កាសសីសរោគាធិ ហានន្តិ, សង្គាមសីសេ
សហាយា ហោន្តិតិ វេមេត្ថ វុទ្ធិហានិយោ វេទិតញ្ចា។

ធម្មិកា រក្ខារវណ្ណគុត្តិតិ ឯត្ថ រក្ខា ឯវ យថា អនិច្ឆិតំ ន គច្ឆតិ, ឯវំ
អារវណ្ណតោ អារវណំ។ យថា ឥច្ឆិតំ ន វិនស្សតិ, ឯវំ គោចាយនតោ គុត្តិ។ តត្ថ
ពលកាយេន បរិវារេត្វា រក្ខណំ បព្ពជិតានំ ធម្មិកា រក្ខារវណ្ណគុត្តិ នាម ន
ហោតិ។ យថា បនវិហារស្ស ឧបវនេ វុត្តេ ន ទិន្ទន្តិ, វាជិកា វជ្ឈំ ន ករោន្តិ,
ចោក្ខរណីសុ មច្ឆេ ន គល្លាន្តិ, ឯវំ ករណំ ធម្មិកា រក្ខារវណ្ណគុត្តិ នាម។ កិច្ច
អនាគតា ចាតិ ឥមិនា បន នេសំ ឯវំ បច្ចុប្បន្នតិច្ឆិតសន្តានោតិ ចិត្តប្បវត្តិ
បុច្ឆតិ។

តត្ថ យេ អនាគតានំ អរហន្តានំ អាគមនំ ន ឥច្ឆន្តិ, តេ អស្សន្ទា ហោន្តិ
អប្បសន្នា។ បព្ពជិតេ ច សម្បត្តេ បច្ចុគ្គមនំ ន ករោន្តិ, គន្ធា ន បស្សន្តិ,
បដិសន្ធារំ ន ករោន្តិ, បញ្ចំ ន បុច្ឆន្តិ, ធម្មំ ន សុណាន្តិ, ទានំ ន ទេន្តិ, អនុមោទនំ ន
សុណាន្តិ, និវាសនជ្ជានំ ន សរិទហាន្តិ។ អថ នេសំ អវល្លោក អព្ពគ្គច្ឆតិ - “អសុកោ
នាម រាជា អស្សន្ទោ អប្បសន្នោ, បព្ពជិតេ សម្បត្តេ បច្ចុគ្គមនំ ន ករោតិ... បេ....
និវាសនជ្ជានំ ន សរិទហាតិ” តិ។ តំ សុត្វា បព្ពជិតា តស្ស នគរទ្វារេន ន គច្ឆន្តិ,

គប្បន្តាបិ នគរំ ន បរិសន្តិ។ ឯវំ អនាគតានំ អរហន្តានំ អនាគមនមេវ ហោតិ។
អាគតានម្បិ ជាសុវិហារេ អសតិ យេបិ អជានិត្វា អាគតា, តេ - “វសិស្សមាតិ
តាវ ចិន្តេត្វា អាគតម្ហា, ឥមេសំ បន រាជ្ជំ ឥមិនា និហារេន កោ វសិស្សតី” តិ
និក្ខមិត្វា គប្បន្តិ។ ឯវំ អនាគតេសុ អនាគច្ឆន្តេសុ, អាគតេសុ ធុត្តំ វិហារន្តេសុ
សោ ទេសោ បព្ពជិតានំ អនាវាសោ ហោតិ។ តតោ ទេវតារក្ខា ន ហោតិ,
ទេវតារក្ខាយ អសតិ អមនុស្ស ឱកាសំ លភន្តិ។ អមនុស្ស ឧស្សន្ទា អនុប្បន្នំ
ព្យាធិ ឧប្បាទេន្តិ, សីលវន្តានំ ទស្សនបញ្ញាបុច្ឆនាទិវត្ថុកស្ស បុញ្ញស្ស
អនាគមោ ហោតិ។ វិបរិយាយេន បន យថាវត្ថុកល្យាបក្ខវិបរីតស្ស
សុក្កបក្ខស្ស សម្ពវោ ហោតីតិ ឯវមេត្ថ វុទ្ធិហានិយោ វេទិតព្វា។

១៣៥. ឯកមិទាហន្តិ ឥទំ ភគវា បុព្វេវជ្ជិនំ ឥមស្ស វជ្ជិសត្តកស្ស
ទេសិតការ្យប្បកាសនត្ថមាហ។ តត្ថ សារន្ទទេ ចេតិយេតិ ឯវំនាមកេវិហារេ។
អនុប្បន្នេ កិរ ពុទ្ធេ តត្ថ សារន្ទទស្ស យក្ខស្ស និវាសនជ្ជានំ ចេតិយំ អហោសិ។
អថេត្ថ ភគវតោវិហារំ កាវារេសុំ, សោ សារន្ទទេ ចេតិយេ កតត្ថា
សារន្ទទេចេតិយន្ទេវ សម្ព័ន្ធំ គតោ។

អករណីយាតិ អកាតព្វា, អគ្គហេតព្វាតិ អត្ថោ។ យទិទន្តិ និចាតមត្តំ។
យុទ្ធស្សតិ ករណេត្ថ សាមិវចនំ, អភិមុខយុទ្ធន គហេតុំ ន សក្កាតិ អត្ថោ។
អញ្ញាត្រ ឧបលាបនាយាតិ ឋបេត្វា ឧបលាបនំ។ ឧបលាបនា នាម - “អលំ
វិវាទេន, ឥទានិ សមគ្គា ហោមា” តិ ហត្ថិអស្សវេហិវញ្ញសុវណ្ណាទិនិ បេសេត្វា
សម្ពាភរណំ។ ឯវញ្ញិ សម្ពាភំ កត្វា កេវលំ វិស្សសេន សក្កា គណ្ឌិតុន្តិ
អត្ថោ។ អញ្ញាត្រ មិដុកេនាយាតិ ឋបេត្វា មិដុកេនំ។ ឥមិនា អញ្ញាមញ្ញកេនំ
កត្វាបិ សក្កា ឯតេ គហេតុន្តិ ទស្សេតិ។ ឥទំ ព្រាហ្មណោ ភគវតោ កថាយ
នយំ លភិត្វា អាហា។

ក៏ បន ភគវា ព្រាហ្មណ៍ស្ស ឥមាយ កថាយ នយលាភំ ន ជាតាតីតិ? អាម,
ជាតាតិ។ ជានន្តោ កស្មា កថេសីតិ? អនុកម្មាយ។ ឯវំ កិរស្ស អហោសិ -
“មយា អកថិតេបិ កតិចាហេន គន្ធា សព្ពេ គណ្ហាស្សតិ, កថិតេ បន សមគ្គេ
ភិទ្ធីន្តោ តីហិ សំវេច្ឆេហិ គណ្ហាស្សតិ, ឯត្ថកម្មិ ជីវិតមេវ វំ, ឯត្ថកញ្ញា ជីវន្តា
អត្ថនោ បតិជ្ជានភូតំ បុញ្ញំ កិរស្សន្តី”តិ។

អភិនន្តិត្វាតិ ចិត្តេន អភិនន្តិត្វា។ **អនុមោទិត្វាតិ** “យាវ សុភាសិតញ្ចំ
ភោតា គោតមេនា”តិ វាចាយ អនុមោទិត្វា។ **បក្កាមីតិ** វញ្ញោ សន្តិកំ គតោ។
តតោ នំ រាជា - “កី អាចរិយ, ភគវា អវចា”តិ បុច្ឆិ។ សោ - “យថា ភោ
សមណស្ស គោតមស្ស វេចនំ ន សក្កា វជ្ជី កេនចិ គហេតុំ, អបិ ច
ឧបលាបនាយ វា មិថុកេនេន វា សក្កា”តិ អាហ។ តតោ នំ រាជា -
“ឧបលាបនាយ អម្ពា កំ ហត្ថិ អស្សាធយោ នស្សិស្សន្តី, ភេទេនេវ តេ
គហេស្សមិ, កី ករោមា”តិ បុច្ឆិ។ តេន ហិ, មហារាជ, តុម្ពេ វជ្ជី អារព្ព បរិសតិ
កថំ សមុជ្ជាបេថ។ តតោ អហំ - “កី តេ មហារាជ តេហិ, អត្ថនោ សន្តកេហិ
កសិវាលិដ្ឋាធិនិ កត្វា ជីវន្ត ឯតេ រាជា ទោ”តិ វត្វា បក្កមិស្សមិ។ តតោ តុម្ពេ
- “កិន្ទុ ខោ ភោ ឯស ព្រាហ្មណោ វជ្ជី អារព្ព បវត្ថំ កថំ បដិពោហតី”តិ
វេទយ្យាថ, ធិវសភាគេ ចាហំ តេសំ បណ្ណាការំ បេសេស្សមិ, តម្បិ
តាហាបេត្វា តុម្ពេបិ មម ទោសំ អាហេបេត្វា ពន្ធនតាលនាធិនិ អកត្វាវ
កេវលំ ឧរមុណ្ឌំ មំ កត្វា នគរា នីហារាបេថ។ អថាហំ - “មយា តេ នគរេ
ចាការោ បរិខា ច ការិតា, អហំ កិរ ទុព្ពលដ្ឋានញ្ច ឧត្តានគម្ពីរដ្ឋានញ្ច ជាតាមិ,
ន ចិរស្សេវ ទានិ ឧជុំ កិរស្សមី”តិ វត្វាមិ។ តំ សុត្វា តុម្ពេ - “គច្ឆត្វ”តិ
វេទយ្យាថាតិ។ រាជា សត្តំ អកាសិ។

លីឡី តស៊ូ ជិត្តមន៍ សុត្វា - “ស្រី ព្រាហ្មណ៍, មា តស៊ូ គង្គី ឧត្តរតុំ អនត្តា” តិ អាហំសុ។ តត្រ ឯកច្ឆេហិ - “អម្ពេ អារត្ត កចិតតត្តា កិរ សោ ឯវំ កតោ” តិ វុត្តេ “តេន ហិ, ភណ្ឌ, ឯត្វ” តិ ភណ្ឌីសុ។ សោ គន្ធា លីឡី ទិស្វា “កី អាគតត្តា” តិ បុច្ឆិតោ តំ បវត្តិ អាហោចេសិ, លីឡីនោ - “អប្បមត្តកេន នាម ឯវំ គរុំ ឧណ្ណំ កាតុំ ន យុត្ត” តិ វត្វា - “កី តេ តត្រ ហ៊ានន្តរ” តិ បុច្ឆីសុ។ “វិនិច្ឆយាមម្នាហមស្មី” តិ។ តទេវ តេ ហ៊ានន្តរំ ហោតូតិ។ សោ សុដ្ឋតវំ វិនិច្ឆយំ ករោតិ, រាជកុមារា តស៊ូ សន្តិកេ សិប្បំ ឧត្តរត្តា។

សោ បតិជ្ជិតតុណ្ហា ហុត្វា ឯកទិវសំ ឯកំ លីឡី គហេត្វា ឯកមន្តំ គន្ធា - ធារកា កសន្តិ តិ បុច្ឆី។ អាម, កសន្តិ។ ទ្វេ គោណោ យោជេត្វាតិ? អាម, ទ្វេ គោណោ យោជេត្វាតិ។ ឯត្ត កំ វត្វា និវត្តោ។ តតោ តំ អញ្ញោ - “កី អាចិរិយោ អាហា” តិ បុច្ឆិតោ តេន វុត្តំ អសទ្ធិហន្តោ “ន មេ ឯស យថាភូតំ កថេតី” តិ តេន សទ្ធិ ភិច្ឆិ។ ព្រាហ្មណ៍ អញ្ញាស្មី ទិវសេ ឯកំ លីឡី ឯកមន្តំ នេត្វា - “កេន ព្យញ្ញនេន ភុត្តោសិ” តិ បុច្ឆិតោ និវត្តោ។ តម្បិ អញ្ញោ បុច្ឆិតោ អសទ្ធិហន្តោ តថេវ ភិច្ឆិ។ ព្រាហ្មណ៍ អបរម្បិ ទិវសំ ឯកំ លីឡី ឯកមន្តំ នេត្វា - “អតិទុក្កតោសិ កិរ” តិ បុច្ឆី។ កោ ឯវំ មាហាតិ បុច្ឆិតោ អសុកោ នាម លីឡី តិ។ អបរម្បិ ឯកមន្តំ នេត្វា - “តុំ កិរ ភិរុកជាតិកោ” តិ បុច្ឆី។ កោ ឯវំ មាហាតិ? អសុកោ នាម លីឡី តិ។ ឯវំ អញ្ញេន អកចិតមេវ អញ្ញាស្មី កថេត្តោ តីហិ សំវច្ឆេហិ តេ រាជានោ អញ្ញាមញ្ញំ ភិច្ឆិតោ យថា ទ្វេ ឯកមគ្គេន ន គច្ឆន្តិ, តថា កត្វា សន្តិចាតភេវី ចរាបេសិ។ លីឡីនោ - “ឥស្សរា សន្តិបតន្តុ, សូរា សន្តិបតន្តុ” តិ វត្វា ន សន្តិបតីសុ។

ព្រាហ្មណ៍ - “អយំ ធានិ កាលោ, សីយំ អាគច្ឆត្វ” តិ រញ្ជោ សាសនំ បេសេសិ។ រាជា សុត្វាវ ពលភេវី ចរាបេត្វា ជិត្តមិ។ វេសាលិកា សុត្វា - “រញ្ជោ

គង្គំ ឧត្តរិតុំ ន ធស្សមា"តិ ភេរី ចរាបេសុំ។ តម្បី សុត្វា - "គង្គន្ត
ស្វរាជាឆោ"តិអាធិនិ វត្វា ន សន្និបតីសុ។ "នគរប្បវេសនំ ន ធស្សម, ឆ្វាវា
បិធិហិត្វា វស្សមា"តិ ភេរី ចរាបេសុំ។ ឯកោបិ ន សន្និបតិ។ យថាវិវេជហោ
ឆ្វារេហិ បរិសិត្វា សព្ពេ អនយព្យសនំ ចាបេត្វា គតោ។

ភិក្ខុអបរិហានិយធម្មវណ្ណានា

១៣៦. អថ ខោ ភគវា អថិបក្កន្តេតិអាធិម្ហិ សន្និចាតេត្វាតិ ធូរិហារេសុ
ឥទ្ធិមន្តេ បេសេត្វា សន្និករិហារេសុ សយំ គន្ធា - "សន្និបតថ, អាយស្មន្តោ;
ភគវា វោ សន្និចាតំ ឥច្ឆតី"តិ សន្និចាតេត្វា។ អបរិហានិយេតិ អបរិហានិកេ,
វុទ្ធិហេតុក្ខតេតិ អត្តោ។ ធម្មេ ទេសេស្សមីតិ ចន្ទសហស្សំ ស្វរិយសហស្សំ
ឧដ្ឋបេន្តោរិយ ចតុកុដ្តកេ គេហោ អន្តោ តេលទិបសហស្សំ ឧដ្ឋាលេន្តោរិយ
ចាកដេ កត្វា កថយិស្សមីតិ។

តត្ថ អភិណ្ណំ សន្និចាតាតិ ឥទំ វុទ្ធិសត្តកេ វុត្តសទិសមេវ។ ឥធាបិ ច
អភិណ្ណំ អសន្និបតីតា ទិសាសុ អាគតសាសនំ ន សុណាន្តិ។ តតោ -
"អសុករិហារសីមា អាកុលា, ឧចាសថបវារណា បីតា, អសុកស្មី ហ្មនេ ភិក្ខុ
វេជ្ជកម្មទូតកម្មាធិនិ ករោន្តិ, វិញ្ញត្តិពហុលា បុប្ផធានាធិហិ ជីវិកំ
កប្បន្តិ"តិអាធិនិ ន ជានន្តិ, ចាបភិក្ខុបិ "បមត្តោ ភិក្ខុសង្ឃោ"តិ ញត្វា
រាសិក្ខតា សាសនំ ឱសក្កាបេន្តិ។ អភិណ្ណំ សន្និបតីតា បន តំ តំ បវត្តី សុណាន្តិ,
តតោ ភិក្ខុសង្ឃំ បេសេត្វា សីមំ ឧជុំ ករោន្តិ, ឧចាសថបវារណាធយោ
បវត្តាបេន្តិ, មិច្ឆាជីវានំ ឧស្សន្ទដ្ឋានេ អរិយវំសកេ បេសេត្វា អរិយវំសំ
កថាបេន្តិ, ចាបភិក្ខុនំ វិនយធរេហិ និគ្គហំ កាវាបេន្តិ, ចាបភិក្ខុបិ "អប្បមត្តោ
ភិក្ខុសង្ឃោ, ន សក្កា អម្ពេហិ វគ្គពន្ធនេ វិចរិតុ"ន្តិ ភិក្ខុត្វា បលាយន្តិ។ ឯវេមត្ត
ហានិវុទ្ធិយោ វេទិតញ្ញា។

សមគ្គាតិអាទីសុ ចេតិយបដិជគ្គនត្ថំ វា ពោធិគេហឧទោសថាការដ្ឋាននត្ថំ
វា កតិកវត្ថំ វា វេយ្យាករណ៍តាយ ឱវាទំ វា ធាតុកាមតាយ - “សង្ឃោ
សន្និបត្តត្ថំ” តិ ភេរិយា វា យណ្ឌិយា វា អាគោជិតាយ - “មយ្ហំ ចីវរកម្មំ អត្ថិ,
មយ្ហំ បត្តោ បចិត្តោ, មយ្ហំ នវកម្មំ អត្ថិ” តិ វិក្ខេបំ ករោន្តា ន សមគ្គា
សន្និបត្តន្តិ នាម។ សត្ថំ បន តំ កម្មំ វេយ្យា - “អហំ បុរិមតរំ, អហំ បុរិមតរ” ត្ថិ
ឯកប្បហារេនេវ សន្និបត្តន្តិ សមគ្គា សន្និបត្តន្តិ នាម។ សន្និបត្តិតា បន
ចិន្តេត្វា មន្តេត្វា កត្តត្ថំ កត្វា ឯកតោ អវុជ្ជហន្តា សមគ្គា ន វុជ្ជហន្តិ នាម។ ឯវំ
វុជ្ជិតេសុ ហិ យេ បឋមំ គច្ឆន្តិ, តេសំ ឯវំ ហោតិ - “អម្ពេហិ ពាហិរកថាវ សុតា,
ឥនានិ វិនិច្ឆយកថា ភវិស្សតិ” តិ។ ឯកប្បហារេនេវ វុជ្ជហន្តា បន សមគ្គា
វុជ្ជហន្តិ នាម។ អបិច “អសុកដ្ឋានេ វិហារសីមា អាកុលា, ឧទោសធម៌វារណា
បិតា, អសុកដ្ឋានេ វេជ្ជកម្មាទិការកា ចាបភិក្ខុ ឧស្សន្នា” តិ សុត្វា - “កោ
គន្ធា តេសំ និគ្គហំ ករិស្សតិ” តិ វុត្ថេ - “អហំ បឋមំ, អហំ បឋម” ត្ថិ វត្វា
គច្ឆន្តាបិ សមគ្គា វុជ្ជហន្តិ នាម។

អាគន្ធកំ បន ទិស្វា - “ឥមំ បរិវេណំ យាហិ, ឯតំ បរិវេណំ យាហិ, អយំ
កោ” តិ អវត្វា សព្ពេ វត្ថំ ករោន្តាបិ, ជិន្ហាបត្តចីវរកំ ទិស្វា តស្ស
ភិក្ខុចារវត្តេន បត្តចីវរំ បរិយេសមាធាបិ, គិលានស្ស គិលានភេសន្តំ
បរិយេសមាធាបិ, គិលានមេវ អនាទំ - “អសុកបរិវេណំ យាហិ,
អសុកបរិវេណំ យាហិ” តិ អវត្វា អត្តនោ អត្តនោ បរិវេណោ បដិជគ្គន្តាបិ,
ឯកោ ឱលិយមានកោ គន្ធា ហោតិ, បញ្ញវន្តំ ភិក្ខុំ សង្កណ្ឌិត្វា តេន តំ គន្ធា
ឧត្តិចាបេន្តាបិ សមគ្គា សង្ឃំ ករណីយានិ ករោន្តិ នាម។

អបញ្ញត្តន្តិអាទីសុ នវំ អធម្មិកំ កតិកវត្ថំ វា សិក្ខាបទំ វា ពន្ធន្តា អបញ្ញត្តំ
បញ្ញាបេន្តិ នាម, បុរាណសន្តតវត្ថុស្មី សាវត្ថិយំ ភិក្ខុវិយ។ ឧទ្ទម្មំ ឧត្តនយំ

សាសនំ ធិបេន្តា បញ្ញត្តំ សមុច្ឆិន្តន្តិ នាម, វស្សសតបរិនិព្វតោ ភកវតិ
វេសាលិកា វជ្ជិបុត្តការិយ។ ខុទ្ទានុខុទ្ធកា បន អាបត្តិយោ សញ្ញាធូ វិតិក្កមន្តា
យថាបញ្ញត្តេសុ សិក្ខាបទេសុ សមាទាយ ន វត្ថុន្តិ នាម, អស្សជីបុនព្ពេសុ កា
រិយ។ នំ បន កតិកវត្ថុំ វា សិក្ខាបទំ វា អពន្ធន្តា, ធម្មវិនយតោ សាសនំ
ធិបេន្តា, ខុទ្ទានុខុទ្ធកានិ សិក្ខាបទានិ អសមូហានន្តា អបញ្ញត្តំ ន បញ្ញាបេន្តិ,
បញ្ញត្តំ ន សមុច្ឆិន្តន្តិ, យថាបញ្ញត្តេសុ សិក្ខាបទេសុ សមាទាយ វត្ថុន្តិ នាម,
អាយស្មា ឧបសេនោរិយ, អាយស្មា យសោ កាកណ្ណាកបុត្តោរិយ ច។

“សុណាតុ, មេ អាវុសោ សង្ឃោ, សន្តម្ហាកំ សិក្ខាបទានិ គិហិកតានិ,
គិហិនោបិ ជានន្តិ, ‘ឥទំ វោ សមណានំ សក្យបុត្តិយានំ កប្បតិ, ឥទំ វោ ន
កប្បតិ’ តិ។ សេច ហិ មយំ ខុទ្ទានុខុទ្ធកានិ សិក្ខាបទានិ សមូហានិស្សម,
ភវិស្សន្តិ វត្តារោ - ‘ធូមកាលិកំ សមណោន គោតមេន សាវកានំ
សិក្ខាបទំ បញ្ញត្តំ, យាវិមេសំ សត្តា អដ្ឋាសិ, តាវិមេ សិក្ខាបទេសុ
សិក្ខិសុ។ យតោ ឥមេសំ សត្តា បរិនិព្វតោ, ន ទានិមេ សិក្ខាបទេសុ
សិក្ខន្តិ’ តិ។ យទិ សង្ឃស្ស បត្តកល្លំ, សង្ឃោ អបញ្ញត្តំ ន បញ្ញាបេយ្យ,
បញ្ញត្តំ ន សមុច្ឆិន្តេយ្យ, យថាបញ្ញត្តេសុ សិក្ខាបទេសុ សមាទាយ
វត្ថេយ្យ” តិ (បុឡវ. ៤៤២) -

ឥមំ តន្តិ បឋយន្តោ អាយស្មា មហាកស្សទោរិយ ច។ វុទ្ធិយេវា តិ
សីលាធិហិ គុណោហិ វុឡិយេវ, នោ បរិហានិ។

ថេរាតិ ថេរការវប្បត្តា ថេរការកេហិ គុណោហិ សមន្តាគតា។ ពហុ វត្តិយោ
ជានន្តិ តិ វត្តញ្ញ។ ចិរំ បព្ពជិតានំ ឯតេសន្តិ ចិរបព្ពជិតា។ សង្ឃស្ស បិគុដ្ឋានេ
បិតាតិ សង្ឃបិតារោ។ បិគុដ្ឋានេ បិតត្តា សង្ឃ បរិនេន្តិ បុព្ពដ្ឋមា ហុត្វា តិសុ
សិក្ខាសុ បវត្តន្តិ តិ សង្ឃបរិណាយកា។

យេ តេសំ សក្ការាជីនំ ន ករោន្តិ, ឡីវាទត្ថាយ ទ្វេ តយោ វាវេ ឧបជ្ជានំ ន
គច្ឆន្តិ, តេបិ តេសំ ឡីវាទំ ន ទេន្តិ, បវេណីកេនំ ន កថេន្តិ, សារគ្វតំ ធម្មបរិយាយំ
ន សិក្ខាបេន្តិ។ តេ តេហិ វិស្សជ្ជា សីលាធិហិ ធម្មក្ខន្ធមហិ សត្តហិ ច
អរិយធនេហិតិ វេរមាធិហិ គុណេហិ បរិហាយន្តិ។ យេ បន តេសំ សក្ការាជីនំ
ករោន្តិ, ឧបជ្ជានំ គច្ឆន្តិ, តេបិ តេសំ ឡីវាទំ ទេន្តិ។ “ឯវំ តេ អភិក្កមិតត្ថំ, ឯវំ តេ
បដិក្កមិតត្ថំ, ឯវំ តេ អាសោកិតត្ថំ, ឯវំ តេ វិលោកិតត្ថំ, ឯវំ តេ សមិញ្ញិតត្ថំ, ឯវំ
តេ បសាវិតត្ថំ, ឯវំ តេ សង្ឃាជីបត្តចីវរំ ជារេតត្ថំ”ន្តិ បវេណីកេនំ កថេន្តិ,
សារគ្វតំ ធម្មបរិយាយំ សិក្ខាបេន្តិ, តេរសហិ ធុតង្គេហិ ទសហិ កថាវត្ថុហិ
អនុសាសន្តិ។ តេ តេសំ ឡីវាទេ វេត្វា សីលាធិហិ គុណេហិ វឌ្ឍមាណា សាមញ្ញត្ថំ
អនុចាបុណន្តិ។ ឯវមេត្ត ហានិវុទ្ធិយោ វេទិតញ្ច។

បុណត្ថវនានំ បុណត្ថវោ, បុណត្ថវោ សីលមស្សាតិ ចោនោត្ថវិកា,
បុណត្ថវនាយិកាតិ អត្តោ, តស្មា ចោនោត្ថវិកាយ។ ន វសំ គច្ឆន្តិតិ ឯត្ថ យេ
ចតុន្នំ បច្ចយានំ ការណា ឧបជ្ជាកានំ បទានុបទិកា ហុត្វា កាមតោ កាមំ
វិចរន្តិ, តេ តស្សា តណ្ហាយ វសំ គច្ឆន្តិ នាម, ឥតវេ ន គច្ឆន្តិ នាម។ តត្ថ
ហានិវុទ្ធិយោ ចាកជាយេវ។

អារញ្ញកេស្វតិ បញ្ចធនុសតិកបច្ឆិមេសុ។ សាបេក្ខាតិ សតណ្ហា
សាលយា។ កាមន្តសេនាសនេសុ ហិ ឈានំ អប្បេត្វាបិ តតោ វុដ្ឋិតមត្តោវ
ឥតិបុរិសទារិកាទិសទ្ធីំ សុណាតិ, យេនស្ស អធិគតវិសេសោបិ
ហាយតិយេវ។ អរញ្ញោ បន និទ្ទាយិត្វា បដិពុទ្ធមត្តោ សីហព្យគ្សមោរាជីនំ សទ្ធីំ
សុណាតិ, យេន អារញ្ញកំ បីតី លភិត្វា តមេវ សម្មសន្តោ អគ្គជលេ បតិជ្ជាតិ។
ឥតិ ភគវា កាមន្តសេនាសនេ ឈានំ អប្បេត្វា និសិទ្ធិភិក្ខុនោ អរញ្ញោ

និទ្ទាយន្តមេវ បសំសតិ។ តស្មា តមេវ អត្តវសំ បដិច្ច - “អារញ្ញកេសុ
សេនាសនេសុ សាបេក្ខា ភវិស្សន្តិ”តិ អាហា។

បច្ចុត្តញ្ញោវ សតី ឧបជ្ឈបេស្សន្តិទិ អត្តនាវ អត្តនោ អព្ពន្ធកេ សតី
ឧបជ្ឈបេស្សន្តិ។ បេសលាតិ បិយសីលា។ ឥធាបិ សព្វហ្មចារីនំ អាគមនំ
អនិច្ចន្តា នេវាសិកា អស្សន្ទា ហោន្តិ អប្បសន្នា។ សម្មត្តភិក្ខុនំ
បច្ចុគ្គមនបត្តចីវរប្បដិគ្គហណាអាសនបញ្ញាបនតាលវណ្ណាគ្គហណាធិនិ ន
ករោន្តិ, អថ នេសំ អវល្លោក ឧត្តច្ចតិ - “អសុករិហារវាសិនោ ភិក្ខុ អស្សន្ទា
អប្បសន្នាវិហារំ បរិដ្ឋានំ វត្ថុបដិវត្តំ ន ករោន្តិ”តិ។ តំ សុត្វា បព្ពជិតា
វិហារន្ទារេន គច្ចន្តាបិ វិហារំ ន បរិសន្តិ។ ឯវំ អនាគតានំ អនាគមនមេវ
ហោតិ។ អាគតានំ បន ជាសុវិហារេ អសតិ យេបិ អជាតិក្វា អាគតា, តេ -
“វសិស្សមាតិ តាវ ចិន្តេត្វា អាគតាម្ហ, ឥមេសំ បន នេវាសិកានំ ឥមិនា
នីហារេន កោ វសិស្សតិ”តិ និក្ខមិត្វា គច្ចន្តិ។ ឯវំ សោវិហារោ អញ្ញោសំ ភិក្ខុនំ
អនាវាសោវ ហោតិ។ តតោ នេវាសិកា សីលវន្តានំ ធស្សនំ អលកន្តា
កន្លិវិនោធនំ វា អាចារសិក្ខាបកំ វា មធុរធម្មស្សវនំ វា ន លកន្តិ, តេសំ នេវ
អគ្គហិតធម្មគ្គហណំ, ន គហិតសជ្ឈាយករណំ ហោតិ។ ឥតិ នេសំ ហានិយេវ
ហោតិ, ន វុទ្ធិ។

យេ បន សព្វហ្មចារីនំ អាគមនំ ឥច្ចន្តិ, តេ សន្ទា ហោន្តិ បសន្នា, អាគតានំ
សព្វហ្មចារីនំ បច្ចុគ្គមនាធិនិ កត្វា សេនាសនំ បញ្ញាបេត្វា ទេន្តិ, តេ គហេត្វា
ភិក្ខុចារំ បរិសន្តិ, កន្លិវិនោទេន្តិ, មធុរធម្មស្សវនំ លកន្តិ។ អថ នេសំ
កិត្តិសន្ទោ ឧត្តច្ចតិ - “អសុករិហារភិក្ខុ ឯវំ សន្ទា បសន្នា វត្ថុសម្មន្នា
សន្តិហាកា”តិ។ តំ សុត្វា ភិក្ខុ ទូរតោបិ ឯន្តិ, តេសំ នេវាសិកា វត្តំ ករោន្តិ,
សមីបំ អាគន្ធា វុឡតវំ អាគន្ធកំ វុទ្ធិត្វា និសីទន្តិ, នវកតវស្ស សន្តិកេ អាសនំ

គហេត្វា និសីទន្តិ។ និសីទិត្វា - “ឥមស្មី វិហារេ វសិស្សេ គមិស្សថា” តិ បុច្ឆន្តិ។
‘គមិស្សមី’ តិ វុត្ថុ - “សប្បាយំ សេនាសនំ, សុលភា ភិក្ខុ” តិ អាទិនិ វត្វា គន្តំ ន
ទេន្តិ។ វិនយធរោ ចេ ហោតិ, តស្ស សន្តិកេ វិនយំ សជ្ឈាយន្តិ។ សុត្តន្តាធិដរោ
ចេ, តស្ស សន្តិកេ តំ តំ ធម្មំ សជ្ឈាយន្តិ។ អាគន្តុកានំ ថេរានំ ឱវាទេ វត្វា សហ
បដិសម្មិទាហិ អរហន្តំ ចាបុណ្ណិ។ អាគន្តុកា “ឯកំ ទ្វេ ទិវសានិ វសិស្សមាតិ
អាគតាម្ព, ឥមេសំ បន សុខសំវាសតាយ ទសទ្វាទសវស្សានិ វសិស្សមា” តិ
វត្តារោ ហោន្តិ។ ឯវមេត្ត ហានិវុទ្ធិយោ វេទិតញ្ចា។

១៣៧. ទុតិយសត្តកេ កម្មំ អារាមោ ឯតេសន្តិ កម្មារាមាតិ។ កម្មេ រតាតិ
កម្មរតា។ កម្មារាមតមនុយុត្តាតិ យុត្តា បយុត្តា អនុយុត្តា។ តត្ថ កម្មន្តិ
ឥតិកាតព្វកម្មំ វុច្ឆតិ។ សេយ្យចិទំ - ចីវរវិចារណំ, ចីវរករណំ, ឧបត្ថម្ភនំ,
សូចិយរំ, បត្តត្ថវិកំ, អសំពទ្ធកំ, កាយពន្ធនំ, ធមករណំ, អាធារកំ,
ចាទកថលិកំ, សម្មជ្ជនីអាទិនំ ករណន្តិ។ ឯកោច្ឆា ហិ ឯតានិ ករោត្តោ
សកលទិវសំ ឯតានេវ ករោតិ។ តំ សន្ធាយេស បដិក្ខេចោ។ យោ បន ឯតេសំ
ករណវេលាយមេវ ឯតានិ ករោតិ, ឧទ្ទេសវេលាយំ ឧទ្ទេសំ គណ្ណាតិ,
សជ្ឈាយវេលាយំ សជ្ឈាយតិ, ចេតិយផ្កុណវត្ថុវេលាយំ ចេតិយផ្កុណវត្ថុ
ករោតិ, មនសិការវេលាយំ មនសិការំ ករោតិ, ន សោ កម្មារាមោ នាម។

ន ភស្សារាមាតិ ឯត្ថ យោ ឥត្តិវណ្ណាបុរិសវណ្ណាទិវសេន អាហាបសណ្ឋាបំ
ករោត្តោយេវ ទិវសញ្ច រត្តិញ្ច វីតិនាមេតិ, ឯវរូបេ ភស្សេ បរិយន្តការី ន
ហោតិ, អយំ ភស្សារាមោ នាម។ យោ បន រត្តិន្ទិរំ ធម្មំ កថេតិ, បញ្ចំ វិស្សជ្ជេតិ,
អយំ អប្បភស្សេវ ភស្សេ បរិយន្តការីយេវ។ កស្មា? “សន្និបតិកានំ វោ,
ភិក្ខុវេ, ទ្វយំ ករណីយំ - ធម្មី វា កថា, អរិយោ វា តុណ្ហិភារោ” តិ (ម. និ.
១.២៧៣) វុត្ថុត្តា។

ន និទ្ទាហមាតិ ឯត្ថ យោ គច្ឆន្តោបិ និសិន្នោបិ និបន្នោបិ ជិនមិទ្ធាភិក្ខុតោ
និទ្ទាយតិយេវ, អយំ និទ្ទាហមោ នាម។ យស្ស បន ករជកាយគេលញ្ញេន ចិត្តំ
កវុត្តំ ឌីតវតិ, នាយំ និទ្ទាហមោ។ តេនេវាហ - “អភិជានាមហំ អគ្គិវេស្សន,
គិម្ហានំ បច្ឆិមេ មាសេ បច្ឆាកត្តំ បិណ្ឌាចាតប្បជិក្ខុន្តោ ចតុគ្គុណំ សង្ឃាជី
បញ្ញាបេត្វា ធន្តិណេន បស្សេន សតោ សម្មជាតោ និទ្ធិំ ឌីក្កមិតា” តិ (ម. និ.
១.៣៨៧)។

ន សង្កណិកាហមាតិ ឯត្ថ យោ ឯកស្ស ធុតិយោ ទិទ្ធិន្ទំ តតិយោ តិណ្ណំ
ចតុត្ថោតិ ឯវំ សំសង្ខារវិហារតិ, ឯកកោ អស្សនំ នលភតិ, អយំ
សង្កណិកាហមោ។ យោ បន ចតុសុ ភិយាបថេសុ ឯកកោ អស្សនំ នលភតិ,
នាយំ សង្កណិកាហមាតិ វេទិតញោ។

ន ចាបិច្ឆាតិ ឯត្ថ អសន្តសម្ភារនាយ ឥច្ឆាយ សមន្នាគតា ធុស្សីលា
ចាបិច្ឆា នាម។

ន ចាបមិត្តាធិសុ ចាចា មិត្តា ឯតេសន្តិ ចាបមិត្តា។ ចតុសុ ភិយាបថេសុ
សហ អយនតោ ចាចា សហាយា ឯតេសន្តិ ចាបសហាយា។
តន្តិន្ទតប្បណាតប្បញ្ញាតាយ ចាបេសុ សម្មវដ្តាតិ ចាបសម្មវដ្តា។

ឡិមត្ថកេនាតិ អវមត្ថកេន អប្បមត្ថកេន។ អន្តរាតិ អវហត្ថំ អបត្វាវ
ឯត្ថន្តវេ។ វោសានន្តិ បរិនិដ្ឋិតការំ - “អលមេត្តាវតា” តិ ឌីសក្កនំ បិតកិច្ចតំ។
ឥទំ វុត្តំ ហោតិ - “យាវ សីលចារិសុទ្ធិមត្តេន វា វិបស្សនាមត្តេន វា
ឈានមត្តេន វា សោតាបន្នការមត្តេន វា សកទាគាមិការមត្តេន វា
អនាគាមិការមត្តេន វា វោសានំ ន អាបដ្ឋិស្សន្តិ, តាវ វុទ្ធិយេវ ភិក្ខុនំ ចាដិកម្ចា,
នោ បរិហានី” តិ។

១៣៨. តតិយសត្តកេ សទ្ធាតិ សទ្ធាសម្បជ្ជា។ តត្ថ អាគមនីយសទ្ធា,
អធិគមសទ្ធា, បសាទសទ្ធា, ឌីកប្បនសទ្ធាតិ ចតុត្ថិជា សទ្ធា។ តត្ថ
អាគមនីយសទ្ធា សត្តញ្ញុពោធិសត្តានំ ហោតិ។ អធិគមសទ្ធា អរិយបុគ្គលានំ។
ពុទ្ធា ធម្មា សង្ឃេតិ វុត្ថេ បន បសាទោ បសាទសទ្ធា។ ឌីកប្បេត្វា បកប្បេត្វា
បន សទ្ធិហានំ ឌីកប្បនសទ្ធា។ សា ទុរិយា ឥន្ទ្រិយោ តាយ ហិ សទ្ធាយ
សមន្មាគតោ សទ្ធាវិមុត្តោ, វគ្គលិត្តវសទិសោ ហោតិ។ តស្ស ហិ
ចេតិយផ្តុលាវត្ថំ វា, ពោធិយផ្តុលាវត្ថំ វា កតមេវ ហោតិ។
ឧបជ្ឈាយវត្តអាចរិយវត្តាធិនិ សត្តវត្តានិ បូរេតិ។ ហិរិមនាតិ
ចាបជិតុច្ឆនលក្ខណាយ ហិរិយា យុត្តចិត្តា។ ឌីត្តប្បីតិ ចាបតោ
ភាយនលក្ខណោ ឌីត្តប្បេន សមន្មាគតា។

ពហុស្សតាតិ ឯត្ថ បន បរិយត្តិពហុស្សតោ, បដិវេធពហុស្សតោតិ ទ្វេ
ពហុស្សតា។ បរិយត្តិ តិណិ បិដកានិ។ បដិវេធនាតិ សច្ចប្បដិវេធនា។ ឥមស្មី
បន ហ្មានេ បរិយត្តិ អធិប្បេតា។ សា យេន ពហុ សុតោ, សោ ពហុស្សតោ។ សោ
បនេស និស្សយមុច្ឆនកោ, បរិសុបដ្ឋាកោ, ភិក្ខុនោវាទកោ,
សត្តត្ថកពហុស្សតោតិ ចតុត្ថិជា ហោតិ។ តត្ថ តយោ ពហុស្សតា
សមន្តចាសាធិកាយ វិនយដ្ឋកថាយ ឌីវាទវគ្គ វុត្តនយេន គហោតញ្ចា។
សត្តត្ថកពហុស្សតា បន អានន្តត្តវសទិសា ហោតិ។ តេ ឥធម អធិប្បេតា។

អារទ្ធវិរិយាតិ យេសំ កាយិកញ្ច ចេតសិកញ្ច វិរិយំ អារទ្ធិ ហោតិ។ តត្ថ
យេ កាយសង្កណិកំ វិនោទេត្វា ចតុសុ ឥរិយាបថេសុ អដ្ឋអារត្តវត្ថុវសេន
ឯកកា ហោតិ, តេសំ កាយិកវិរិយំ អារទ្ធិ នាម ហោតិ។ យេ ចិត្តសង្កណិកំ
វិនោទេត្វា អដ្ឋសមាបត្តិវសេន ឯកកា ហោតិ, គមនេ ឧប្បន្នកិលេសស្ស ហ្មានំ
ចាបុណិកុំ ន ទេត្តិ, ហ្មានេ ឧប្បន្នកិលេសស្ស និសង្កំ, និសង្កាយ

ឧប្បន្នកិលេសស្ស សយនំ ចាបុណ្ហតុំ ន ទេន្តិ, ឧប្បន្នប្បន្នជ្ជានេយេវ កិលេសេ
និគ្គណ្ហន្តិ, តេសំ ចេតសិករិយំ អារទ្ធី នាម ហោតិ។

ឧបដ្ឋិតស្សតីតិ ចិរកតាធិនំ សិវិតា អនុស្សរិតា
មហាកតិម្ហយអភយត្ថេវ ធីយភាណាអភយត្ថេវ តិបិដកច្ចឡាភយត្ថេវាវិយ។
មហាកតិម្ហយអភយត្ថេវា កិវ ជាតបញ្ចមទិវសេ មជ្ឈលចាយាសេ តុណ្ហំ
បសារេន្តំ វាយសំ ទិស្វា ហុំ ហុន្តិ សទ្ធិមកាសិ។ អថ សោ ថេរកាលេ - “កថា
បដ្ឋាយ, ភន្តេ, សរថា” តិ ភិក្ខុហិ បុច្ឆិតោ “ជាតបញ្ចមទិវសេ កតសទ្ធតោ
បដ្ឋាយ អារុសោ” តិ អាហា។

ធីយភាណាអភយត្ថេវស្ស ជាតនវមទិវសេ មាតា បុម្ពិស្សមីតិ ឱនតា
តស្សា មោឡិ មុច្ឆិត។ តតោ តុម្ពមត្តានិ សុមនបុច្ឆានិ ធារកស្ស ឧវេ បតិត្វា
ទុក្ខំ ជនយីសុ។ សោ ថេរកាលេ - “កថា បដ្ឋាយ, ភន្តេ, សរថា” តិ បុច្ឆិតោ -
“ជាតនវមទិវសតោ បដ្ឋាយា” តិ អាហា។

តិបិដកច្ចឡាភយត្ថេវា - “អនុរាជបុរេ តីណិ ធារានិ បិទហាបេត្វា
មនុស្សានំ ឯកេន ធារេន និក្ខមនំ កត្វា - ‘តុំ កិណ្ឌាមោ, តុំ កិណ្ឌាមោ’ តិ បុច្ឆិត្វា
សាយំ បុន អបុច្ឆិត្វាវ តេសំ នាមានិ សម្មជិដ្ឋាបេតុំ - “សក្កា អារុសោ” តិ
អាហា។ ឯវុបេ ភិក្ខុ សន្ធាយ - “ឧបដ្ឋិតស្សតី” តិ វុត្ថំ។

បញ្ញាវន្តោតិ បញ្ចន្ធី ខន្ធនំ ឧទយព្ពយបរិក្កាហិកាយ បញ្ញាយ
សមន្នាគតា។ អបិ ច ទ្វិហិបិ ឯតេហិ បទេហិ វិបស្សកានំ ភិក្ខុនំ
វិបស្សនាសម្ពារក្ខតា សម្មាសតិ ថេវ វិបស្សនាបញ្ញា ច កថិតា។

១៣៩. ចតុត្ថសត្តកេ សតិយេវ សម្ពោជ្ឈង្គោ សតិសម្ពោជ្ឈង្គោតិ។ ឯស
នយោ សព្ពត្ថ។ តត្ថ ឧបដ្ឋានលក្ខណោ សតិសម្ពោជ្ឈង្គោ, បរិចយលក្ខណោ

ធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈង្គោ, បគ្គហលក្ខណោ វិរិយសម្ពោជ្ឈង្គោ, ជវណលក្ខណោ
បីតិសម្ពោជ្ឈង្គោ, ឧបសមលក្ខណោ បស្សន្ធិសម្ពោជ្ឈង្គោ, អវិក្ខេបលក្ខណោ
សមាធិសម្ពោជ្ឈង្គោ, បដិសម្ពោជ្ឈង្គោលក្ខណោ ឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈង្គោ។ ភាវេស្សន្តីតិ
សតិសម្ពោជ្ឈង្គំ ចតុហិ ការណេហិ សមុដ្ឋាបេន្តា, ធម្មា ការណេហិ
ធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈង្គំ សមុដ្ឋាបេន្តា, នវហិ ការណេហិ វិរិយសម្ពោជ្ឈង្គំ
សមុដ្ឋាបេន្តា, ធនហិ ការណេហិ បីតិសម្ពោជ្ឈង្គំ សមុដ្ឋាបេន្តា, សត្តហិ
ការណេហិ បស្សន្ធិសម្ពោជ្ឈង្គំ សមុដ្ឋាបេន្តា, ធនហិ ការណេហិ
សមាធិសម្ពោជ្ឈង្គំ សមុដ្ឋាបេន្តា, បញ្ចហិ ការណេហិ ឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈង្គំ
សមុដ្ឋាបេន្តា វឌ្ឍេស្សន្តីតិ អត្ថោ។ ឥមិនាវិបស្សនាមគ្គជលសម្បយុត្ត
លោកិយលោកុត្តរមិស្សកេ សម្ពោជ្ឈង្គោ កថេសិ។

១៤០. បញ្ចមសត្តកេ អនិច្ចសញ្ញាតិ អនិច្ចាទុបស្សនាយ សទ្ធិ
ឧប្បន្នសញ្ញា។ អនត្តសញ្ញាទីសុបិ ឯសេវ នយោ។ ឥមា សត្ត
លោកិយវិបស្សនាបិ ហោន្តិ។ “ឯតំ សន្តំ, ឯតំ បណ្ឌិតំ, យទិទំ
សត្តសម្ពោសមថោវិរាគោ និរោធា”តិ (អ. និ. ៩.៣៦) អាគតវសេនេត្ត ទ្វេ
លោកុត្តរាបិ ហោន្តីតិ វេទិតញ្ញា។

១៤១. ធរក្ខេ មេត្តំ កាយកម្មន្តិ មេត្តចិត្តេន កត្តត្ថំ កាយកម្មំ។
វចីកម្មមនោកម្មេសុបិ ឯសេវ នយោ។ ឥមាធិ បនភិក្ខុនំ វសេន អាគតាធិ
គិហីសុបិ លព្ភន្តិ។ ភិក្ខុនញ្ញា មេត្តចិត្តេន អាភិសមាចារិកធម្មប្បវណំ មេត្តំ
កាយកម្មំ នាម។ គិហីនំ ចេតិយវន្តនត្ថាយ ពោធិវន្តនត្ថាយ
សង្ឃនិមន្តនត្ថាយ គមនំ, គាមំ បិណ្ឌាយ បរិជ្ជំ ភិក្ខុំ ទិស្វា បច្ចុគ្គមនំ,
បត្តប្បជីគ្គហណំ, អាសនបញ្ញាបនំ, អនុគមនន្តិ ឯវមាទិកំ មេត្តំ កាយកម្មំ
នាម។

ភិក្ខុនំ មេត្តចិត្តេន អាចារបញ្ញត្តិសិក្ខាបទបញ្ញាបនំ, កម្មជ្ជានកថនំ,
ធម្មទេសនា, តេបិជកម្មំ ពុទ្ធវចនំ មេត្តំ វចីកម្មំ នាម។ គិហីនំ
ចេតិយវន្តនត្ថាយ គច្ឆាម, ពោធិវន្តនត្ថាយ គច្ឆាម, ធម្មស្សវនំ ករិស្សាម,
ធិបមាលបុប្ផបូជំ ករិស្សាម, តីណិ សុចរិតានិ សមាធាយ វត្តិស្សាម,
សលាកភត្តាធិនិ ទស្សាម, វស្សវាសិកំ ទស្សាម, អដ្ឋ សង្ឃស្ស ចត្តារោ បច្ចយេ
ទស្សាម, សង្ឃំ និមន្តត្វា ខាទនីយាធិនិ សំវិទហថ, អាសនានិ បញ្ញាបេថ,
ចានីយំ ឧបជ្ឈបេថ, សង្ឃំ បច្ចុគ្គន្ធា អានេថ, បញ្ញត្តាសនេ និសីទាបេថ, ធនុជាតា
ឧស្សហជាតា វេយ្យាវច្ឆំ ករោថាតិអាទិកថនកាលេ មេត្តំ វចីកម្មំ នាម។

ភិក្ខុនំ ចាតោវ ឧដ្ឋាយ សរីរប្បដិជគ្គនំ, ចេតិយផ្តលាវត្តាធិនិ ច កត្វា
វិវិត្តាសនេ និសីទិត្វា ឥមស្មី វិហារេ ភិក្ខុ សុខំ ហោន្តុ អវេរា អព្យាបជ្ជាតិ ចិន្តនំ
មេត្តំ មនោកម្មំ នាម។ គិហីនំ ‘អយ្យា សុខំ ហោន្តុ, អវេរា អព្យាបជ្ជា’តិ ចិន្តនំ
មេត្តំ មនោកម្មំ នាម។

អារិ ចេវ វហោ ចាតិ សម្មុទា ច បរម្មុទា ច។ តត្ថ នវកានំ ចីវរកម្មាធិសុ
សហាយភាវគមនំ សម្មុទា មេត្តំ កាយកម្មំ នាម។ ចេរានំ បន
ចាទធារវនវន្តនព័ជនទានាធិកេនំ សព្វំ សាមីចិកម្មំ សម្មុទា មេត្តំ កាយកម្មំ
នាម។ ឧភយេហិបិ ធុន្ទិក្ខិត្តានំ ធារុភណ្ឌានីនំ តេសុ អវមញ្ញំ អកត្វា អត្តនា
ធុន្ទិក្ខិត្តានំ វិយ បដិសាមនំ បរម្មុទា មេត្តំ កាយកម្មំ នាម។

ទេវត្ថេរោ តិស្សត្ថេរោតិ ឯវំ បគ្គយ្ហ វចនំ សម្មុទា មេត្តំ វចីកម្មំ នាម។
វិហារេ អសន្តំ បន បដិបុច្ឆន្តស្ស កុហិ អម្ហាកំ ទេវត្ថេរោ, កុហិ អម្ហាកំ
តិស្សត្ថេរោ, កទានុ ខោ អាគមិស្សតីតិ ឯវំ មមាយនវចនំ បរម្មុទា មេត្តំ
វចីកម្មំ នាម។

មេត្តាសិនេហាសិនិទ្ធានិ បន នយនានិ ឱម្ពីលេត្វា បសន្នេន មុខេន ឱលោកនំ
សម្មាមេត្តំ មនោកម្មំ នាម។ ទេវតេត្ថេវា តិស្សតេត្ថេវា អរោគោ ហោតុ,
អប្បពាធាតិ សមន្នាហរណំ បរម្មាមេត្តំ មនោកម្មំ នាម។

លាភាតិ ជីវរាជយោលទ្ធិបច្ចយា។ ធម្មិកាតិ កុហនាទិភេទំ មិច្ឆាជីវំ
វុដ្ឋេត្វា ធម្មេន សមេន ភិក្ខាចារវត្ថេន ឧប្បន្នា។ អន្តមសោ
បត្តបរិយាបន្នមត្តម្បីតិ បច្ឆិមកោដិយា បត្តេ បរិយាបន្នំ បត្តស្ស អន្តោគតំ
ទ្វិតិកជ្ជភិក្ខាមត្តម្បី។ អប្បជីវិតត្ថភោគីតិ ឯត្ថ ទ្វេ បជីវិតត្ថា នាម -
អាមិសប្បជីវិតត្ថញ្ច, បុគ្គលប្បជីវិតត្ថញ្ច។ តត្ថ - “ឯត្ថកំ ទស្សមិ, ឯត្ថកំ ន
ទស្សមិ”តិ ឯវំ ចិត្តេន វិភជនំ អាមិសប្បជីវិតត្ថំ នាម។ “អសុកស្ស ទស្សមិ,
អសុកស្ស ន ទស្សមិ”តិ ឯវំ ចិត្តេន វិភជនំ បន បុគ្គលប្បជីវិតត្ថំ នាម។
តទុកយម្បិ អកត្វា យោ អប្បជីវិតត្ថំ ភុញ្ញតិ, អយំ អប្បជីវិតត្ថភោគី នាម។

សីលវុទ្ធមិ សព្វាចារិយិ សាធារណភោគីតិ ឯត្ថ សាធារណភោគិនោ
តទំ លក្ខណំ, យំ យំ បណ្ឌិតំ លព្ភតិ, តំ តំ នេវ លាភេន លាភំ
និជីគីសនតាមុខេន គិហីនំ ទេតិ, ន អត្តនា ភុញ្ញតិ, បជិត្តណ្ណោ ច - “សង្ឃេន
សាធារណំ ហោតុ”តិ គហេត្វា យណ្ឌិ បហរិត្វា បរិភូតញ្ចំ សង្ឃសន្តកំ វិយ
បស្សតិ។

ឥមំ បន សារណីយធម្មំ កោ បូរេតិ, កោ ន បូរេតីតិ? ទុស្សីលោ តាវ ន
បូរេតិ។ ន ហិ តស្ស សន្តកំ សីលវុទ្ធា គណ្ណានិ។ បរិសុទ្ធសីលោ បន វត្ថុ
អឧណ្ណោ បូរេតិ។ តត្ថិទំ វត្ថុ - យោ ហិ ឱទិស្សកំ កត្វា មាតុ វា មិតុ វា
អាចរិយុបជ្ឈាយាធិនំ វា ទេតិ, សោ ធាតញ្ចំ ទេតិ, សារណីយធម្មោ បនស្ស ន
ហោតិ, បលីពោធជគ្គនំ នាម ហោតិ។ សារណីយធម្មោ ហិ
មុត្តបលីពោធស្សេវ វត្ថុតិ។ តេន បន ឱទិស្សកំ ទេន្តេន

គិលានគិលានុបដ្ឋាកអាគន្ធកកមិកានញោវ នវបព្ពជិតស្ស ច
សង្ឃាជបត្តគ្គហណំ អជានន្តស្ស ឆាតព្ពំ។ ឯតេសំ ធិត្វា អវសេសំ ថេរាសនតោ
បដ្ឋាយ ថោកំ អធិត្វា យោ យត្តកំ គណ្ណាតិ, តស្ស តត្ថកំ ឆាតព្ពំ។ អវសិដ្ឋេ
អសតិ បុន បិណ្ឌាយ ចរិត្វា ថេរាសនតោ បដ្ឋាយ យំ យំ បណ្ឌិតំ, តំ ធិត្វា
សេសំ បរិភុញ្ញិតព្ពំ។ “សីលវន្តេហី”តិ វចនតោ ធុស្សីលស្ស អធាតុម្បិ វដ្ឋតិ។

អយំ បន សារណីយធម្មោ សុសិក្ខិតាយ បរិសាយ សុប្បរោ ហោតិ, នោ
អសិក្ខិតាយ បរិសាយ។ សុសិក្ខិតាយ ហិ បរិសាយ យោ អញ្ញតោ លភតិ,
សោ ន គណ្ណាតិ។ អញ្ញតោ អលភន្តោបិ បមាណយុត្តមេវ គណ្ណាតិ,
ឆាតិវេកំ។ អយំ បន សារណីយធម្មោ ឯវំ បុនប្បនំ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា លទ្ធិលទ្ធិ
ទេន្តស្សបិ ធានសហិ វស្សេហិ បូរតិ, ន តតោ ឡំ។ សេច ហិ ធានសមេ វស្សេ
សារណីយធម្មបូរកោ បិណ្ឌាចាតបូរំ បត្តំ អាសនសាលាយំ ឋបេត្វា នហាយិតុំ
គច្ឆតិ សង្ឃតេរោ ច កស្សេសោ បត្តោតិ, “សារណីយធម្មបូរកស្ស”តិ វុត្តេ
“អាហារេន”ន្តិ សព្វំ បិណ្ឌាចាតំ វិចារេត្វា ភុញ្ញិត្វា ច វិត្តំ បត្តំ ឋបេតិ, អថ សោ
ភិក្ខុវិត្តំ បត្តំ ធិស្វា “មយ្ហំ អនវសេសេត្វាវ បរិភុញ្ញិត្វា”តិ ឆោមនស្សំ ឧប្បាទេតិ,
សារណីយធម្មោ ភិដ្ឋតិ, បុន ធានសវស្សានិ បូរេតព្ពោ ហោតិ។
តិត្ថិយបរិវាសសទិសោ ហោស, សកី ខណ្ឌោ ជាតេ បុន បូរេតព្ពោវ។ យោ បន -
“លាភា វត មេ, សុលទ្ធិវត មេ, យស្ស មេ បត្តកតំ អនាបុច្ឆាវ សព្វាហ្មចារី
បរិភុញ្ញិត្តិ”តិ សោមនស្សំ ជនេតិ, តស្ស បុណ្ណោ នាម ហោតិ។

ឯវំ បូរិតសារណីយធម្មស្ស បន នេវ ឥស្សរ, ន មច្ឆិរិយំ ហោតិ។ សោ
មនុស្សនំ បិយោ ហោតិ, សុលភបច្ឆយោ ច, បត្តកតមស្ស ធិយ្យមានម្បិ ន
ឡិយតិ, ភាជនីយភណ្ឌាដ្ឋានេ អគ្គភណ្ឌំ លភតិ, ភយេ វា ឆាតកេ វា សម្បត្តេ
ទេវតា ធុស្សក្កំ អាបជ្ជន្តិ។

ត្រីមាតិកា វត្ថុនិ - សេនតិវិវាសី តិស្សត្ថេរោ កិរ មហាគិរិគាមំ ឧបនិស្សាយ
វិហារតិ។ បញ្ញាស មហាថេរោ នាគធិបំ ចេតិយវន្តនត្ថាយ គប្បន្តា គិរិគាមេ
បិណ្ឌាយ ចរិត្វា កិញ្ចិ អលទ្ធា និក្ខមីសុ។ ថេរោ បន បរិសន្តោ តេ ទិស្វា បុច្ឆិ -
“លទ្ធិ, ភន្តេ” តិ? វិចរិម្ហ អារុសោតិ។ សោ តេសំ អលទ្ធាវំ ញាត្វា អាហា - “ភន្តេ
យាវាហំ អាគន្ធាមិ, តាវ ឥធនេ ហោថា” តិ។ មយំ, អារុសោ, បញ្ញាស ជនា
បត្តតេមនមត្តម្យំ នលភិម្ហាតិ។ ភន្តេ, នេវាសិកា នាម បដិពលា ហោន្តិ,
អលភន្តាបិ ភិក្ខុចារមគ្គសភាគំ ជានន្តិ តិ។ ថេរោ អាគមេសុំ។ ថេរោ គាមំ
ចារិសិ។ ធុរគេហោយេវ មហាឧចាសិកា ទិរភត្តំ សន្នេត្វា ថេរំ ឱលោកយមាណា
បិតា។ អថ ថេរស្ស ធ្វារំ សម្បត្តស្សេវ បត្តំ បូរេត្វា អនាសិ, សោ តំ អាទាយ
ថេរានំ សន្តិកំ គន្ធា គណ្ណាថ, ភន្តេតិ, សង្ឃត្ថេវ អាហា។ ថេរោ - “អម្ពេហិ
ឯត្ថកេហិ កិញ្ចិ នលទ្ធិ, អយំ សីយមេវ គហេត្វា អាគតោ, កី នុ ខោ” តិ
សេសានំ មុខំ ឱលោកេសិ។ ថេរោ ឱលោកនាការេនេវ ញាត្វា “ភន្តេ, ធម្មេន
សមេនលទ្ធិបិណ្ឌាចាតោ, និក្កុក្កុទ្ធា គណ្ណាថា” តិអាទិតោ បដ្ឋាយ សព្វេសំ
យាវនត្តំ ទត្វា អត្តនាបិ យាវនត្តំ ភុញ្ចិ។

អថ នំ ភត្តកិច្ចាវសានេ ថេរោ បុច្ឆិសុ - “កណា, អារុសោ, លោកុត្តរធម្មំ
បដិវិជ្ឈី” តិ? នត្ថិ មេ, ភន្តេ, លោកុត្តរធម្មាតិ។ ឈានលាភីសិ, អារុសោតិ?
ឯតម្យំ មេ, ភន្តេ, នត្ថិ តិ។ ននុ, អារុសោ, ចាជិហារិយន្តិ? សារណីយធម្មា មេ,
ភន្តេ, បូរិតោ, តស្ស មេ ធម្មស្ស បូរិតកាលតោ បដ្ឋាយ សចេបិ
ភិក្ខុសតសហស្សំ ហោតិ, បត្តគតំ ន ឱយតី តិ។ តេ សុត្វា - “សាធុ សាធុ
សប្បរិស, អនុច្ឆរិកមិទំ តុយ្ហ” តិ អាហំសុ។ ឥទំ តាវ - “បត្តគតំ ន ឱយតី” តិ
ឯត្ថ វត្ថុ។

អយមេវ បន ថេរោ ចេតិយបព្ពតេ គិរិកណ្ណាមហាបូជាយ ធានជ្ជានំ គន្ធា
ឥមស្មី ហំនេ កី វរកណ្ណាន្តិ បុច្ឆិ។ ទ្វេ សាជកា, ភន្តេតិ។ ឯតេ មយ្ហំ
ចាបុណ្យស្សន្តិទិ។ តំ សុត្វា អមច្ឆោ រញ្ជោ អាហោចេសិ - “ឯកោ ធម្មាហេ ឯវំ
វេទតី” តិ។ ធម្មាស្ស ឯវំ ចិត្តំ, មហាថេរានំ បន សុខុមសាជកា វដ្តន្តិទិ វត្វា
មហាថេរានំ ធម្មាមីតិ វេចតិ។ តស្ស ភិក្ខុសង្ឃេ បដិចាជិយា វិតេ ទេន្តស្ស
មត្តកេ វេចិតាបិ តេ សាជកា ហត្ថំ ធារេហាន្តិ។ អញ្ជោ អាហោហាន្តិ។ ធម្មាស្ស
ធានកាលេ បន ហត្ថំ អារុទ្ធា។ សោ តស្ស ហត្ថេ ចាតេត្វា អមច្ឆស្ស មុខំ
ឌីលោកេត្វា ធម្មាវំ និសីទាបេត្វា ធានំ ធម្មា សង្ឃំ វិស្សន្តេត្វា ធម្មាស្ស សន្តិកេ
និសីទិត្វា - “ភន្តេ, ឥមំ ធម្មំ កថា បដិវិជ្ជិត្វា” តិ អាហា។ សោ បរិយាយេនាបិ
អសន្តំ អវេទន្តោ - “នត្ថិ មយ្ហំ មហារាជ លោកុត្តរធម្មោ” តិ អាហា។ ននុ, ភន្តេ,
បុព្ពេ អវេទត្តាតិ។ អាម, មហារាជ, សារណីយធម្មបូរកោ អហំ, តស្ស មេ
ធម្មស្ស បូរិតកាលតោ បដ្ឋាយ ភាជនីយភណ្ឌាជ្ជានេ អគ្គភណ្ឌំ
ចាបុណ្យាតីតិ។ “សាធុ សាធុ, ភន្តេ, អនុច្ឆរិកមិទំ តុយ្ហ” តិ វេទិត្វា បក្កាមិ។ ឥទំ -
“ភាជនីយភណ្ឌាជ្ជានេ អគ្គភណ្ឌំ ចាបុណ្យាតី” តិ ឯត្ថ វត្ថុ។

ព្រាហ្មណ៍សិស្សកយេ បន ភាគរតាមវាសិនោ នាគត្ថេរិយា អនាហោចេត្វាវ
បលាយីសុ។ ថេរី បច្ឆសសមយេ - “អតិរិយ អប្បនិគ្សោសោ កាមោ, ឧបទាវេថ
តាវា” តិ ធម្មាភិក្ខុនិយោ អាហា។ តា គន្ធា សព្វេសំ គតភារំ ញាត្វា អាគម្ម
ថេរិយា អាហោចេសុំ។ សា សុត្វា “មា តុម្កេ តេសំ គតភារំ ចិន្តយិត្ថ, អត្តនោ
ឧទ្ទេសបរិបុច្ឆាយោនិសោមនសិការេសុយេវ យោគំ ករោថា” តិ វត្វា
ភិក្ខុចារវេលាយំ ចារុបិត្វា អត្តទ្វាធនមា កាមទ្វារេ និគ្រោធមូលេ អជ្ជាសិ។
រុក្ខេ អធិវត្តានេវតា ទ្វាធនសន្នម្បិ ភិក្ខុនិទំ បិណ្ឌាចាតំ ធម្មា “អយ្យេ, មា អញ្ញត្ថ
គច្ឆេ, និច្ចំ ឥធរេ ឯថា” តិ អាហា។ ថេរិយា បន កនិជ្ជភាតា នាគត្ថេរោ នាម អត្ថិ,
សោ - “មហាន្តំ ភយំ, ន សក្កា ឥធរេ យាបេតុំ, បរតិវំ គមិស្សាមី” តិ

អត្តទ្វាទសមោវ អត្តនោ វសនដ្ឋានា និក្ខន្តោ ថេរី ទិស្វា គមិស្សមីតិ
ភាតរតាមំ អាគតោ។ ថេរី - “ថេរា អាគតា” តិ សុត្វា តេសំ សន្តិកំ គន្ធា កី
អយ្យាតិ បុច្ឆិ។ សោ តំ បវត្តី អាចិត្តិ។ សា - “អន្ធិ ឯកទិវសំ វិហារេយេវ វសិត្វា
ស្មេ គមិស្សថា” តិ អាហា។ ថេរា វិហារំ អគមំសុ។

ថេរី បុនទិវសេ រុក្ខមូលេ បិណ្ណាយ ចរិត្វា ថេរី ឧបសង្កមិត្វា “ឥមំ
បិណ្ណាចាតំ បរិភូញ្ចថា” តិ អាហា។ ថេរា - “វដ្តិស្សតិ ថេរី” តិ វត្វា តុណ្ហី អដ្ឋាសិ។
ធម្មិកោ តាត បិណ្ណាចាតោ, កុក្កុដ្ឋំ អកត្វា បរិភូញ្ចថាតិ។ “វដ្តិស្សតិ ថេរី” តិ។
សា បត្តំ គហេត្វា អាគាសេ ឱបិ។ បត្តោ អាគាសេ អដ្ឋាសិ។ ថេរា -
“សត្តតាលមត្តេ បិតម្បិ ភិក្ខុនិភត្តមេវ ថេរី” តិ វត្វា - “ភយំ នាម សព្វកាលំ ន
ហោតិ, ភយេ វ្យបសន្តេ អរិយវំសំ កថយមាណោ, ‘កោ បិណ្ណាចាតិក, ភិក្ខុនិភត្តំ
ភុញ្ញិត្វា វតីនាមយិត្តា’ តិ ចិត្តេន អនុវទិយមាណោ សន្តម្កតុំ ន សក្ខិស្សមិ,
អប្បមត្តា ហោថ ថេរីយោ” តិ មគ្គំ អារុហិ។

រុក្ខនេវតាបិ - “សចេ ថេរា ថេរីយា ហត្ថតោ បិណ្ណាចាតំ បរិភូញ្ចិស្សតិ, ន
នំ និវត្តេស្សមិ។ សចេ ន បរិភូញ្ចិស្សតិ, និវត្តេស្សមិ” តិ ចិន្ទយមាណា វត្វា
ថេរីស្ស គមនំ ទិស្វា រុក្ខា ឡើយ បត្តំ, ភន្តេ, ទេថាតិ បត្តំ គហេត្វា ថេរី
រុក្ខមូលំយេវ អានេត្វា អាសនំ បញ្ញាបេត្វា បិណ្ណាចាតំ ទត្វា កតភត្តកិច្ចំ បដិញ្ចំ
ការេត្វា ទ្វាទស ភិក្ខុនិយោ ទ្វាទស ភិក្ខុ ច សត្តវស្សានិ ឧបជ្ឈហិ។ ឥទំ -
“នេវតា ឧស្សុក្កំ អាបជ្ឈន្តី” តិ ឯត្ត វត្ថុ។ តត្រ ហិ ថេរី សារណីយធម្មបូរិកា
អហោសិ។

អណ្ណានិទិកាទិសុ យស្ស សត្តសុ អាបត្តិក្ខន្ធសុ អាទិម្ហំ វា អន្តេ វា
សិក្ខាបទំ ភិក្ខុ ហោតិ, តស្ស សីលំ បរិយន្តេ ជិន្ទសាដកោវិយ ណ្ហំ នាម។
យស្ស បន វេមជ្ឈេ ភិក្ខុ, តស្ស មជ្ឈេ ជិន្ទសាដកោវិយ ជិន្ទំ នាម ហោតិ។

យស្ស បន បដិចាជិយា ទ្វេ តីណិ ភិក្ខុនិ, តស្ស បិដ្ឋិយំ វា កុដ្ឋិយំ វា ឧដ្ឋិតេន
វិសភាគវណ្ណេន កាឡរត្តាទីនំ អញ្ញាតវណ្ណា ភារីវិយ សពលំ នាម ហោតិ។
យស្ស បន អន្តរន្តរាវិសភាគពិន្ទុចិត្រា ភារីវិយ កម្មាសំ នាម ហោតិ។ យស្ស
បន សព្វេនសព្វំ អភិក្ខុនិ, តស្ស តានិ សីលានិ អឧណ្ណានិ អដ្ឋិទ្ធានិ អសពលានិ
អកម្មាសានិ នាម ហោតិ។ តានិ បនេតានិ តណ្ហាទានសព្វតោ មោចេត្វា
ភុជិស្សការករណតោ ភុជិស្សានិ។ ពុទ្ធាទីហិ វិញ្ញហិ បសត្តត្តា វិញ្ញបសត្តានិ,
តណ្ហាទិដ្ឋិហិ អបរាមជ្ជត្តា - “ឥទំ នាម ត្វំ អាបន្នបុព្វោ” តិ កេនចិ បរាមជ្ជំ
អសក្កុណោយ្យត្តា ច អបរាមជ្ជានិ, ឧបចារសមាធិ វា អប្បនាសមាធិ វា
សំវត្ថយន្តិ តិ សមាធិសំវត្ថនិកានី តិ វុច្ចនិ។

សីលសាមញ្ញកតាវិហរិស្សន្តិ តិ តេសុ តេសុ ទិសាភាគេសុ វិហារន្តេហិ
ភិក្ខុហិ សទ្ធិ សមាធិការំ បគតសីលាវិហរិស្សន្តិ។ សោតាបន្នាទីនំ ត្វា សីលំ
សមុទ្គន្តរេបិ ទេវលោកេបិ វសន្តានំ អញ្ញេសំ សោតាបន្នាទីនំ សីលេន
សមាធិមេវ ហោតិ, នត្ថិ មគ្គសីលេ នានត្ថំ។ តំ សន្ធាយេតំ វុត្ថំ។

យាយំ ទិដ្ឋិ តិ មគ្គសម្បយុត្តា សម្មាទិដ្ឋិ។ អរិយាតិ និទ្ទោសា។ និយ្យាតី តិ
និយ្យាទិកា។ តក្កវស្សា តិ យោ តថាភារី ហោតិ។ សព្វទុក្ខក្ខយាយាតិ
សព្វទុក្ខក្ខយត្ថំ។ ទិដ្ឋិសាមញ្ញកតា តិ សមាធិទិដ្ឋិការំ ឧបគតា ហុត្វា
វិហរិស្សន្តិ។ វុទ្ធិយេវា តិ ឯវិហារន្តានំ វុទ្ធិយេវ ភិក្ខុនំ ចាជិកម្ពុ, នោ
បរិហានី តិ។

១៤២. ឯតទេវ ពហុលន្តិ អាសន្នបរិនិព្វានត្តា ភិក្ខុ ឡីវនន្តោ បុនប្បុនំ
ឯតំយេវ ធម្មិ កថំ ករោតិ។ ឥតិ សីលន្តិ ឯវំ សីលំ, ឯត្ថកំ សីលំ។ ឯត្ថ
ចតុចារិសុទ្ធិសីលំ សីលំ ចិត្តកក្កតា សមាធិ, វិបស្សនាបញ្ញា បញ្ញាតិ
វេទិតញ្ញា។ សីលបរិភារិតោតិ អាទិសុ យស្មី សីលេ វត្វាវ មគ្គសមាធិ

ផលសមាធិ និព្វត្តន្តិ។ ឯសោ តេន សីលេន បរិភាវិតោ មហាប្បលា ហោតិ,
មហានិសំសោ។ យម្ហិ សមាធិម្ហិ ឋេត្វា មគ្គបញ្ញំ ផលបញ្ញំ និព្វត្តន្តិ, សា តេន
សមាធិនា បរិភាវិតោ មហាប្បលា ហោតិ, មហានិសំសោ។ យាយ បញ្ញាយ ឋេត្វា
មគ្គចិត្តំ ផលចិត្តំ និព្វត្តន្តិ, តំ តាយ បរិភាវិតំ សម្មទេវ អាសវេហិវិមុច្ចតិ។

យថាភិវន្តន្តិ ពុទ្ធានំ អនភិវតិបរិតស្សិតំ នាម នត្ថិ, យថារុចិ
យថាអដ្ឋាសយន្តិ បន វុត្តំ ហោតិ។ អាយាមាតិ ឯហិ យាម។ “អយាមា”តិបិ
ចាថោ, គន្ធាមាតិ អត្ថោ។ អានន្ទាតិ ភគវា សន្តិការ្យចរត្តា ថេរំ អាលបតិ។
ថេរោ បន - “គណ្ហាថារុសោ បត្តចីវរាធិ, ភគវា អសុកដ្ឋានំ គន្ធកាមោ”តិ
ភិក្ខុនំ អាហារេចតិ។

១៤៤. អម្ពលដ្ឋិកាគមនំ ឧត្តានមេវ។ អថ ខោ អាយស្មា សាវិបុត្តោតិអាធិ
(ធិ. និ. ៣.១៤១) សម្មសាធនីយេ វិត្តាវិតំ។

ទុស្សីលអាធិនវវណ្ណានា

១៤៨. ចាជលិគមនេ អាវសថាគារន្តិ អាគន្ធកានំ អាវសថេគេហំ។
ចាជលិគាមេ កិវ និច្ចកាលំ ទិដ្ឋំ រាជ្ជនំ សហាយកា អាគន្ធា កុលានិ គេហតោ
និហរិត្វា មាសម្បិ អឌ្ឍមាសម្បិ វសន្តិ។ តេ មនុស្សា និច្ចបទ្កតា - “ឯតេសំ
អាគតកាលេ វសនដ្ឋានំ ភវិស្សតី”តិ នគរមជ្ឈេ មហាតី សាលំ កិរិត្វា តស្សា
ឯកស្មី បទេសេ ភណ្ឌាបជិសាមនដ្ឋានំ, ឯកស្មី បទេសេ និវាសដ្ឋានំ អកំសុ។ តេ
- “ភគវា អាគតោ”តិ សុត្វាវ - “អម្ពេហិ គន្ធាបិ ភគវា អានេតព្ពោ សិយា, សោ
សយមេវ អម្ពាកំ វសនដ្ឋានំ សម្មត្ថោ, អន្ធិ ភគវន្តំ អាវសថេ មជ្ឈលំ
វនាបេស្សមា”តិ ឯតទត្ថមេវ ឧបសម្ព័មន្តា។ តស្មា ឯវមាហំសុ។ យេន
អាវសថាគារន្តិ តេ កិវ - “ពុទ្ធា នាម អរញ្ញាជ្ឈាសយា អរញ្ញារាមា អន្តោគាមេ

វសិតុំ ឥន្ទ្រយុំ វា នោ វា" តិ ភគវតោ មនំ អជានន្តា អាវសថាគារំ
អប្បជិជគ្គិទ្វាវ អាគមំសុ។ ឥនានិ ភគវតោ មនំ ព្រាត្វា បុរេតំ គន្ធា
បជិជគ្គិស្សាមាតិ យេនាវសថាគារំ, តេនុបសន្តមីសុ។ សព្វសន្តវិន្តិ យថា សព្វំ
សន្តតំ ហោតិ, វេទំ សន្តវី។

១២៩. ទុស្សីលោតិ អសីលោ និស្សីលោ។ សីលវិបន្នោតិ វិបន្នសីលោ
ភិទ្ទសំវរោ។ បមាទាធិករណាត្ថំ បមាទការណា។

ឥនព្វា សុត្តំ គហដ្ឋានំ វសេន អាគតំ បព្ពជិតានម្បិ បនលព្ពតេវ។ គហដ្ឋោ
ហិ យេន យេន សិប្បដ្ឋានេន ជីវិតំ កប្បតិ - យទិ កសិយា, យទិ វណិជ្ជាយ,
ចាណាតិចាតាធិវសេន បមត្តោ តំ តំ យថាកាលំ សម្បទេតុំ ន សក្កោតិ,
អថស្ស មូលម្បិ វិនស្សតិ។ មាយាតកាលេ ចាណាតិចាតំ បន អទិន្នាទានាធិនិ
ច ករោន្តោ ទណ្ឌាវសេន មហាតី ភោគជាធិ និគច្ឆតិ។ បព្ពជិតោ ទុស្សីលោ ច
បមាទការណា សីលតោ ពុទ្ធវចនតោ លាមតោ សត្តអរិយធនតោ ច ជាធិ
និគច្ឆតិ។

គហដ្ឋស្ស - "អសុកោ នាម អសុកកុលេ ជាតោ ទុស្សីលោ ចាបធម្មោ
បរិច្ចត្តឥន្ទ្រលោកបរលោកោ សលាកភត្តមត្តម្បិ ន ទេតី" តិ ចតុបរិសមជ្ឈេ
ចាបកោ កិត្តិសន្នោ អព្ពគ្គច្ឆតិ។ បព្ពជិតស្ស វា - "អសុកោ នាម នាសក្ខិ
សីលំ វក្ខិតុំ, ន ពុទ្ធវចនំ ឧត្តហេតុំ, វេជ្ជកម្មាធិហិ ជីវតិ, ធម្មា អការវេហិ
សមន្នាគតោ" តិ វេទំ អព្ពគ្គច្ឆតិ។

អវិសារទោតិ គហដ្ឋោ តាវ - "អវស្សំ ពហុនំ សន្និចាតដ្ឋានេ កេចិ មម
កម្មំ ជាធិស្សន្តិ, អថ មំ និគ្គណ្ហិស្សន្តិ" តិ វា, "រាជកុលស្ស វា ទស្សន្តិ" តិ
សភយោ ឧបសន្តមតិ, មន្ត្រក្ខតោ បត្តក្ខន្ធវោ អធាមុខោ អន្តុលិកេន ភូមិ

កសន្តោ និសីទតិ, វិសារនោ ហុត្វា កថេតុំ ន សក្កោតិ។ បព្ពដិតោបិ - “ពហូ
ភិក្ខុ សន្និបតិភា, អវស្សំ កោចិ មម កម្មំ ជានិស្សតិ, អថ មេ ឧចាសថម្បិ
បវារណាម្បិ វេបេត្វា សាមញ្ញតោ ចាវេត្វា និក្ខឡិស្សន្តិ”តិ សកយោ
ឧបសង្កមតិ, វិសារនោ ហុត្វា កថេតុំ ន សក្កោតិ។ ឯកោច្ឆា បន ទុស្សីលោបិ
ធម្មិកោ វិយ វិចរតិ, សោបិ អជ្ឈាសយេន មន្តំ ហោតិយេវ។

សម្មុទ្ទោ កាលន្តរោតីតិ តស្ស ហិ មរណាមញោ និបន្នស្ស ទុស្សីលកម្មេ
សមាធាយ បវត្តិតជ្ជានំ អាចាថមាគច្ឆតិ, សោ ឧម្ពិលេត្វា ឥធលោកំ បស្សតិ,
និមិលេត្វា បរលោកំ បស្សតិ, តស្ស ចត្តារោ អចាយា ឧបជ្ឈហន្តិ, សត្តិសតេន
សីសេ បហរិយមាធាវិយ ហោតិ។ សោ - “វារេថ, វារេថា”តិ វិវរេន្តោ មរតិ។
តេន វុត្តំ - “សម្មុទ្ទោ កាលំ ករោតី”តិ។ បញ្ចមបទំ ឧត្តានមេវ។

១៥០. អាទិសំសកថា វុត្តវិបរិយាយេន វេទិតញ្ញា។

១៥១. ពហុទេវ រត្តិ ធម្មិយា កថាយាតិ អញ្ញាយ ចាឡិមុត្តកាយ
ធម្មិកថាយ ចេវ អាវសថានុមោទនាយ ច អាកាសគង្គំ ឱតារេន្តោវិយ
យោជនប្បមាលំ មហាមង្គំ បីឡេត្វា មធុចានំ ចាយេន្តោវិយ ពហុទេវ រត្តិ
សន្តស្សេត្វា សម្បហំសេត្វា ឧយ្យោជេសិ។ អភិក្កន្តាតិ អភិក្កន្តា ឡីណា
ខយវយំ ឧបេតា។ សុញ្ញាការន្តិ ចាជិយេក្កំ សុញ្ញាការំ នាម នត្ថិ, តត្ថេវ បន
ឯកបស្សេ សាលិចាការេន បរិក្ខិបិត្វា - “ឥធសត្តាវិស្សមិស្សតី”តិ មញ្ញកំ
បញ្ញាបេសុំ។ ភគវា - “ចត្វហិបិ ឥរិយាបថេហិ បរិភុត្តំ ឯតេសំ មហាប្បលំ
ភវិស្សតី”តិ តត្ថ សីហសេយ្យំ កប្បេសិ។ តំ សន្ធាយ វុត្តំ - “សុញ្ញាការំ
ចាវិសី”តិ។

ចាជលីបុត្តនករមាបនវណ្ណាធា

១៥២. សុនិធរស្សកាភាតិ សុនិធា ច វស្សកាភោ ច ទ្វេ ព្រាហ្មណា។
 មគធមហាមត្តាតិ មគធរញ្ញោ មហាមត្តា មហាអមច្ឆា, មគធរដ្ឋេ វា
 មហាមត្តា មហាតិយា ឥស្សរិយមត្តាយ សមន្នាគតាតិ មគធមហាមត្តា។
 ចាដលីតាមេ នគរន្តិ ចាដលីតាមំ នគរំ កត្វា មាបេន្តិ។ វដ្ឋិនំ បដិពាហាយាតិ
 វដ្ឋិរាជកុលានំ អាយមុខបច្ឆិន្ទនត្ថំ។ សហស្សេវាតិ ឯកេកវគ្គវសេន សហស្សំ
 សហស្សំ ហុត្វា។ វត្ថុនីតិ យវវត្ថុនិ។ ចិត្តានិ នមន្តិ និវេសនានិ មាបេតុន្តិ រញ្ញេព្វា
 រាជមហាមត្តានព្វា និវេសនានិ មាបេតុំ វត្ថុវិជ្ជាចាបកានំ ចិត្តានិ នមន្តិ។ តេ
 កិរ អត្តនោ សិប្បានុភាវេន ហេដ្ឋា បថវិយំ តីសហត្ថមត្តេ ហ្វានេ - “ឥធ
 នាគគ្គាហោ, ឥធ យក្ខគ្គាហោ, ឥធ ភូតគ្គាហោ, ចាសាលោ វា ខាល្យាកោ វា
 អត្ថី”តិ បស្សន្តិ។ តេ តទា សិប្បំ ជប្បិត្វា ទេវតាហិ សទ្ធិ មន្តយមាធាវិយ
 មាបេន្តិ។ អថវា នេសំ សវីរេ ទេវតា អធិមុច្ឆិត្វា តត្ថ តត្ថ និវេសនានិ មាបេតុំ
 ចិត្តំ នាមេន្តិ។ តា ចត្វសុ កោណេសុ ខាល្យាកេ កោដ្ឋេត្វា វត្ថុម្ហិ គហិតមត្តេ
 បដិវិគច្ឆន្តិ។ សទ្ធានំ កុលានំ សទ្ធា ទេវតា តថា ករោន្តិ, អស្សទ្ធានំ កុលានំ
 អស្សទ្ធា ទេវតាវ។ កី ការណា? សទ្ធានព្វា វរំ ហោតិ - “ឥធ មនុស្សា និវេសនំ
 មាបេត្វា បឋមំ ភិក្ខុសង្ឃំ និសីទាបេត្វា មជ្ឈិមំ វឡាបេស្សន្តិ។ អថ មយំ
 សីលវត្តានំ ទស្សនំ, ធម្មកថំ, បញ្ញាវិស្សជ្ឈនំ, អនុមោទនព្វា សោតុំ លភិស្សម,
 មនុស្សា ទានំ ទត្វា អម្ពាភំ បត្តិ ទស្សន្តិ”តិ។

តាវតីសេហិតិ យថា ហិ ឯកស្មី កុលេ ឯកំ បណ្ឌិតមនុស្សំ, ឯកស្មី វា
 វិហារេ ឯកំ ពហុស្សុតភិក្ខុំ ឧទាធាយ - “អសុកកុលេ មនុស្សា បណ្ឌិតា,
 អសុកវិហារេ ភិក្ខុ ពហុស្សុតា”តិ សន្នោ អពុគ្គច្ឆតិ, វរមេវ សក្កំ ទេវរាជានំ
 វិស្សកម្មព្វា ទេវបុត្តំ ឧទាធាយ - “តាវតីសា បណ្ឌិតា”តិ សន្នោ អពុគ្គតោ។
 តេនាហ - “តាវតីសេហិតិ”តិ។ តាវតីសេហិ សទ្ធិ មន្តេត្វាបិ វិយ មាបេន្តិតិ
 អត្ថោ។

យាវតា អរិយំ អាយតនន្តិ យត្តកំ អរិយកមនុស្សានំ ឱសរណាជ្ជានំ នាម
អត្ថិ។ យាវតា វណិប្បថោតិ យត្តកំ វណិជានំ អាកតកណ្ណាស្ស រាសីវសេនេវ
កយវិក្កយជ្ជានំ នាម, វណិជានំ វសនជ្ជានំ វា អត្ថិ។ **ឥទំ អគ្គនគរន្តិ** តេសំ
អរិយាយតនវណិប្បថានំ ឥទំ អគ្គនគរំ ជេដ្ឋកំ ចាមោក្ខំ ភវិស្សតីតិ។
បុជកេទនន្តិ កណ្ណាបុជកេទនជ្ជានំ, កណ្ណាកណ្ណាកានំ មោចនជ្ជានន្តិ វុត្តំ ហោតិ។
សកលជម្ពូធិបេ អលទ្ធកណ្ណាម្បិ ហិ ឥធរេវ លភិស្សន្តិ, អញ្ញត្ថ វិក្កយេន
អគច្ឆន្តម្បិ ច ឥធរេវ គមិស្សតិ។ តស្មា ឥធរេវ បុជំ ភិទ្ធិស្សន្តិ អត្ថោ។ ចតុសុ ហិ
ធូរេសុ ចត្តារិ សភាយំ ឯកន្តិ ឯវំ ធិវសេ ធិវសេ បញ្ចសតសហស្សានិ
ឧដ្ឋហិស្សន្តិ ធស្សេតិ។

អគ្គិតោ វាតិអាទីសុ ចការត្ថោ វា-សន្ថោ។ អគ្គិនា ច ឧទកេន ច មិថុកេនេន
ច នស្សិស្សតីតិ អត្ថោ។ ឯកកោដ្ឋាសោ អគ្គិនា នស្សិស្សតិ, និព្វាបេតុំ ន
សក្ខិស្សន្តិ។ ឯកំ គដ្ឋា គហេត្វា គមិស្សតិ។ ឯកោ - “ឥមិនា អកចិតំ អមុស្ស,
អមុនា អកចិតំ ឥមស្ស” តិ វទន្តានំ បិសុណាវាចានំ វសេន ភិទ្ធានំ មនុស្សានំ
អញ្ញមញ្ញកេនេនេវ នស្សិស្សតីតិ អត្ថោ។ ឥតិ វត្វា ភគវា បច្ចុសកាលេ
គដ្ឋាយ តិវំ គន្ធា កតមុខធាវនោ ភិក្ខាចារវេលំ អាកមយមាណោ និសីធិ។

១៥៣. សុនិធរស្សកាវាបិ - “អម្ពាភំ រាជា សមណាស្ស កោតមស្ស
ឧបជ្ឈាកោ, សោ អម្ពេ បុច្ឆិស្សតិ, ‘សត្តា កិវ ចាជលីតាមំ អគមាសិ, តស្ស
សន្តិកំ ឧបសង្កមិត្ត, ន ឧបសង្កមិត្តា’ តិ។ ឧបសង្កមិត្តាតិ ច វុត្ថេ - ‘និមន្តយិត្ត, ន
និមន្តយិត្តា’ តិ ច បុច្ឆិស្សតិ។ ន និមន្តយិត្តាតិ ច វុត្ថេ អម្ពាភំ ទោសំ អាហេបេត្វា
និក្ខណ្ឌិស្សតិ។ ឥទំ ចាបិ មយំ អាកតដ្ឋានេ នគរំ មាបេម, សមណាស្ស ខោ បន
កោតមស្ស គតគតដ្ឋានេ កាឡុ កណ្ណិសត្តា បដិក្កមន្តិ, តំ មយំ នគរមង្គលំ

វេទាបេស្សមា”តិ ចិន្តេត្វា សត្តារំ ឧបសង្កមិត្វា និមន្តយីសុ។ តស្មា - “អថ ខោ សុនិធរស្សការា”តិអាទិ វុត្តំ។

បុព្វណ្ណាសមយន្តិ បុព្វណ្ណាកាលេ។ និវាសេត្វាតិ គាមប្បវេសននីហារេន
និវាសនំ និវាសេត្វា កាយពន្ធនំ ពន្ធិត្វា។ បត្តចីវរមាណាយាតិ បត្តញ្ចា ចីវរញ្ចា
អាទិយិត្វា កាយប្បជិត្វំ កត្វា។

សីលវន្តេត្តាតិ សីលវន្តេ ឯត្ថុ។ សញ្ញតេតិ កាយវាចាមនេហិ សញ្ញតេ។

តាសំ ទក្ខិណមាទិយេតិ សង្ឃស្ស ទិន្នេ ចត្តារោ បច្ចយេ តាសំ
យរទេវតានំ អាទិសេយ្យ, បត្តិ ទទេយ្យ។ បូជិតា បូជយន្តិតិ - “ឥមេ មនុស្សា
អម្ពាភំ ញាតកាបិ ន ហោន្តិ, ឯវម្បិ នោ បត្តិ ទេន្តិ”តិ អារក្ខំ សុសរីហិតំ
ករោថាតិ សុដ្ឋ អារក្ខំ ករោន្តិ។ មាណិសា មាណយន្តិតិ កាលានុកាលំ
ពលីកម្មករណោន មាណិសា “ឯតេ មនុស្សា អម្ពាភំ ញាតកាបិ ន ហោន្តិ,
ចតុមាសធមាសន្តរេ នោ ពលីកម្មំ ករោន្តិ”តិ មាណេន្តិ, មាណេន្តិយោ ឧប្បន្នំ
បរិស្សយំ ហារន្តិ។

តតោ នន្តិ តតោ នំ បណ្ឌិតជាតិកំ មនុស្សំ។ ឱវសន្តិ ឧរេ វេបេត្វា សំវឡិកំ,
យថា មាតា ឱវសំ បុត្តំ អនុកម្មតិ, ឧប្បន្នបរិស្សយហារណាត្ថមេវ តស្ស
វាយមតិ, ឯវំ អនុកម្មន្តិតិ អត្ថោ។ កប្រានិ បស្សតិ តិ សុន្ទរានិ បស្សតិ។

១៥៤. ឧឡ្យម្បន្តិ ចារកមនត្ថាយ អាណិយោ កោដ្ឋេត្វា កតំ។ កុល្លន្តិ
វល្លិអាទិហិ ពន្ធិត្វា កតំ។

“យេ តវន្តិ អណ្ណាវ”ន្តិ គាថាយ អណ្ណាវន្តិ សព្ពន្តិមេន បរិច្ឆេទេន យោជនមត្តំ
កម្ពីរស្ស ច បុគ្គលស្ស ច ឧទកដ្ឋានស្សតំ អធិវចនំ។ សវន្តិ ឥធន ធី

អធិប្បតា។ ឥន្ទ្រ វត្ត ហោតិ, យេ គម្ពីរវិត្តតំ តណ្ហាសរំ តរន្តិ, តេ
អរិយមគ្គសម្ពាទំ សេតុំ កត្វាន។ វិសង្ខ បល្លលានិ អនាមសិទ្ធា ឧទកភវិតានិ
និទ្ទដ្ឋានានិ។ អយំ បន ឥន្ទំ អប្បមត្តកំ តវតុកាមោបិ កុល្លញ្ញិ ជនោ បពន្ធតិ។
ពុទ្ធា ច ពុទ្ធសាវកា ច វិនាយេវ កុល្លេន តិណ្ហា មេធាវិនោ ជនាតិ។

បឋមកាលាវារវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

អរិយសច្ចកថាវណ្ណានា

១៥៥. កោដិកាមោតិ មហាបនាទស្ស ចាសាទកោដិយំ កតតាមោ។
អរិយសច្ចានន្តិ អរិយភាវករាទំ សច្ចានំ។ អននុពោធាតិ អពុជ្ឈនេន
អជាននេន។ អប្បជិវេធាតិ អប្បជិវ័ជ្ឈនេន។ សន្ធាវិតន្តិ ភវតោ ភវំ
គមនវសេន សន្ធាវិតំ។ សំសរិតន្តិ បុនប្បនំ គមនាគមនវសេន សំសរិតំ។
មមព្រោវ តុម្ហាកញ្ចាតិ មយា ច តុម្ពេហិ ច។ អថ វា សន្ធាវិតំ សំសរិតន្តិ
សន្ធាវនំ សំសរណំ មមព្រោវ តុម្ហាកញ្ចា អហោសីតិ ឯមមេត្ត អត្ថោ
វេទិតញ្ចោ។ ភវនេត្តិ សម្មហតាតិ ភវតោ ភវំ នយនសមត្ថា តណ្ហាវដ្ឋុ សុដ្ឋុ
ហតា ជិន្នា អប្បវត្តិកតា។

អនាវត្តិធម្មសម្ពោធិបរាយណាវណ្ណានា

១៥៦. នាតិកាតិ ឯកំ តឡាកំ និស្សយ ទិទ្ធិ ច្ចឡបិ តុមហាបិ តុបុត្តានំ ទ្វេ
តាមា។ នាតិកេតិ ឯកស្មី ញាតិកាមកេ។ គិញ្ញាកាវសថេតិ ឥដ្ឋកាមយេ
អាវសថេ។

១៥៧. ឡាម្ហាភិយានន្តិ ហេដ្ឋាភាគិយានំ, កាមភវេយេវ
បដិសន្ធិក្តាហាបកានន្តិ អត្ថោ។ ឡាន្តិ លទ្ធានាមេហិ វា តីហិ មគ្គេហិ

បហាតព្វានីតិបិ ឡើយម្កាតិយានិ។ តត្ថ កាមច្ឆន្ទោ, ព្យាបាទោតិ ឥមាទិ ទ្វេ
សមាបត្តិយា វា អវិក្ខម្ពិតានិ, មគ្គេន វា អសមុច្ឆិន្ទានិ និព្វត្តវសេន ឧទ្ធកាតំ
រូបកវញ្ញា អរូបកវញ្ញា គន្ធនំ ន ទេន្តិ។ សក្កាយទិដ្ឋិអាទិនិ តីណិ តត្ថ និព្វត្តម្បិ
អានេត្វា បុន ឥធរេ និព្វត្តាបេន្តិតិ សព្វានិបិ ឡើយម្កាតិយានេវ។ អនាវត្តិធម្មាតិ
បដិសន្ធិវសេន អនាគមនសភាវា។

រាគនោសមោហានំ តនុត្តាតិ ឯត្ថ កថាចិ ករហាចិ ឧប្បត្តិយា ច,
បរិយុដ្ឋានមន្តតាយ ចាតិ ទ្វេជាបិ តនុកាវោ វេទិតញ្ចោ។ សកទាគាមិស្ស ហិ
បុទុដ្ឋនានំ វិយ អភិណ្ណំ រាគាទយោ នុប្បជ្ឈន្តិ, កថាចិ ករហាចិ ឧប្បជ្ឈន្តិ។
ឧប្បជ្ឈមាទា ច បុទុដ្ឋនានំ វិយ ពហាលពហលា នុប្បជ្ឈន្តិ, មក្ខិកាបត្តំ វិយ
តនុកតនុកា ឧប្បជ្ឈន្តិ។ ធីយភាណកតិបិ ជកមហាសីវត្ថុរោ បនាហា -
“យស្មា សកទាគាមិស្ស បុត្តដីតរោ ហោន្តិ, ឡើយរោ ច ហោន្តិ, តស្មា ពហលា
កិលេសា។ ឥទំ បន ភវតនុកវសេន កថិត”ន្តិ។ តំ អដ្ឋកថាយំ -
“សោតាបន្នស្ស សត្តភវេ ឋបេត្វា អដ្ឋមេ ភវេ ភវតនុកំ នត្ថិ។ សកទាគាមិស្ស
ទ្វេ ភវេ ឋបេត្វា បញ្ចសុ ភវេសុ ភវតនុកំ នត្ថិ។ អនាគាមិស្ស រូចារូបភវេ
ឋបេត្វា កាមភវេ ភវតនុកំ នត្ថិ។ ឱណាសវស្ស កិស្មិញ្ចិ ភវេ ភវតនុកំ
នត្ថិ”តិ វុត្តត្តា បដិក្ខត្តំ ហោតិ។

ឥមំ លោកន្តិ ឥមំ កាមាវចរលោកំ សន្ធាយ វុត្តំ។ អយញ្ចេត្ថ អធិប្បាយោ,
សចេ ហិ មនុស្សេសុ សកទាគាមិជលំ បត្តោ ទេវេសុ និព្វត្តិត្វា អរហត្តំ
សច្ចិករោតិ, ឥន្ទ្រតំ កុសលំ។ អសក្កោន្តោ បន អវស្សំ មនុស្សលោកំ អាគន្ធា
សច្ចិករោតិ។ ទេវេសុ សកទាគាមិជលំ បត្តោបិ សចេ មនុស្សេសុ និព្វត្តិត្វា
អរហត្តំ សច្ចិករោតិ, ឥន្ទ្រតំ កុសលំ។ អសក្កោន្តោ បន អវស្សំ ទេវលោកំ
គន្ធា សច្ចិករោតិ។

អវិនិច្ឆ័យតិ ឯត្ថំ វិនិច្ឆ័យតំ វិនិច្ឆ័យតោ, ឆាស្ស វិនិច្ឆ័យតោ ឆម្មាតិ
អវិនិច្ឆ័យតិ ឆម្មា។ ចត្វសុ អចាយេសុ អវិនិច្ឆ័យតិ ឆម្មា ចត្វសុ អចាយេសុ
អវិនិច្ឆ័យតិ សភាវោតិ អត្ថោ។ និយតោតិ ឆម្មនិយាមេន និយតោ។
សម្ពោធិបរាយណោតិ ឧបរិមគ្គត្ថយសម្ពោធិ បរិ អយនំ អស្ស គតិ
បដិសរណំ អវស្សំ បត្តញ្ញាតិ សម្ពោធិបរាយណោ។

ធម្មាទាសធម្មបរិយាយវណ្ណនា

១៥៨. វិហោសាតិ តេសំ តេសំ ញាណាគតី ញាណ្ហាបបត្តិ
ញាណាភិសម្បាយំ ឱលោកេន្តស្ស កាយកិលមថោវ ឯស, អានន្ទ,
តថាគតស្សាតិ ជីវេតិ, ចិត្តវិហោសា បន ពុទ្ធានំ នត្ថិ។ ធម្មាទាសន្តិ ធម្មមយំ
អាទាសំ។ យេនាតិ យេន ធម្មាទាសេន សមន្នាគតោ។
ឱណាចាយទុក្ខតិវិនិច្ឆ័យតោតិ ៩ទំ និរយាធិនំយេវ វេវចនវសេន វុត្ថំ។
និរយាធយោ ហិ វុឡិសម្ពោតតោ អយតោ អបេតត្តា អចាយា។ ទុក្ខស្ស គតិ
បដិសរណន្តិ ទុក្ខតិ។ យេ ទុក្ខដការិនោ, តេ ឯត្ថំ វិវសា និបតន្តិវិនិច្ឆ័យតោ។

អវេច្ចប្បសាទេនាតិ ពុទ្ធកុណានំ យថាភូតតោ ញាតត្តា អចលេន
អច្ចតេន បសាទេន។ ឧបរិ បទទ្ធយេបិ ឯសេវ នយោ។ ៩តិបិ សោ ភក្កាតិអាធិនំ
បនវិត្តារោ វិសុទ្ធិមគ្គ វុត្តោ។

អរិយកន្តេហិតិ អរិយានំ កន្តេហិ បិយេហិ មនាបេហិ។ បញ្ច សីលានិ ហិ
អរិយសាវកានំ កន្តានិ ហោន្តិ, ភវន្តេវេបិ អវិជហិតត្ថតោ។ តានិ សន្នាយេតំ
វុត្ថំ។ សញ្ញាបិ បនេត្ថ សំវរោលព្ពតិយេវ។

សោតាបន្នោបាមស្មីតិ ឥទំ ទេសនាសីសមេវ។ សកទាគាមិអាទយោបិ បន
សកទាគាមិបាមស្មីតិអាទិនា នយេន ព្យាករោន្តិ យេវាតិ។ សព្ពេសម្បិ បិ
សិក្ខាបទាវិរោធន យុត្តជ្ជានេ ព្យាករណំ អនុញ្ញាតមេវ ហោតិ។

អម្ពចាលីគណិការវត្ថុវណ្ណានា

១៦១. វេសាលីយំ វិហារតីតិ ឯត្ថ តេន ខោ បន សមយេន វេសាលី ឥទ្ធា ចេវ
ហោតិ ដីតាចាតិអាទិនា ខន្ធកេ វុត្តនយេន វេសាលីយា សម្បន្នភារោ
វេទិតញ្ចោ។ អម្ពចាលីវនេតិ អម្ពចាលីយា គណិកាយ ឧយ្យានភូតេ អម្ពវនេ។
សតោភិក្ខុវេតិ ភគវា អម្ពចាលីទស្សនេ សតិបច្ចបដ្ឋានតំ វិសេសតោ ឥធ
សតិបដ្ឋានទេសនំ អារភិ។ តត្ថ សវតីតិ សតោ។ សម្បជានាតីតិ សម្បជានោ។
សតិយា ច សម្បជញ្ញេន ច សមន្នាគតោ ហុត្វា វិហារេយ្យាតិ អត្ថោ។ កាយេ
កាយានុបស្សីតិអាទិសុ យំ វត្ថុតំ, តំ មហាសតិបដ្ឋានេ វត្តាម។

ដីលាតិ ឥទំ សព្ពេសម្បិហកំ។ ដីលវណ្ណាតិអាទិ តស្សេវ វិភាគទស្សនំ។
តត្ថ ន តេសំ បកតិវណ្ណា ដីលោ, ដីលវិលេបនវិលិត្តត្តា បនេតំ វុត្ថំ។
ដីលវត្តាតិ បដទុក្ខលកោសេយ្យាធិនិបិ តេសំ ដីលានេវ ហោន្តិ។
ដីលាលង្ការាតិ ដីលមណីហិ ដីលបុប្ផហិ អលង្កតា, រថាបិ តេសំ
ដីលមណីខចិតា ដីលវត្ថុបរិក្ខិត្តា ដីលទូជា ដីលវម្មិកេហិ ដីលភរណេហិ
ដីលអស្សេហិ យុត្តា, បតោទលដ្ឋិយោបិ ដីលា យេវាតិ។ ឥមិនា នយេន
សព្ពបទេសុ អត្ថោ វេទិតញ្ចោ។ បរិវដ្តេសីតិ បហរិ។ កី ជេ អម្ពចាលីតិ ជេតិ
អាលបនវចនំ, កោតិ អម្ពចាលិ, កី ការណាតិ វុត្ថំ ហោតិ។ “កិញ្ចា”តិបិ
ចាហោ, អយមេវេត្ថ អត្ថោ។ សាហារន្តិ សជនបទំ។ អង្គុលី ដោជេសុន្តិ អង្គុលី
ចាលេសុំ។ អម្ពកាយាតិ ឥត្ថិកាយ។

យេស៊ូ ករណេត្ត សាមីវចនំ, យេហិ អធិដ្ឋាតិ វុត្តំ ហោតិ។ ឱលោកេថាតិ
បស្សថ។ អវលោកេថាតិ បុណ្ណំ បស្សថ។ ឧបសំហារថាតិ ឧបនេថ។ ឥមំ
លិច្ឆិបរិសំ តុម្កាកំ ចិត្តេន តាវតីសសទិសំ ឧបសំហារថ ឧបនេថ
អល្លិយាបេថ។ យថេវ តាវតីសា អភិរូទា ចាសាទិកា នីលាទិនាឆាវណ្ណា,
ឯវមិមេ លិច្ឆិរាជាឆោមីតិ តាវតីសេហិ សមកេ កត្វា បស្សថាតិ អត្ថោ។

កស្មា បនភកវា អនេកសតេហិ សុត្តេហិ ចក្ខាទីនំ រូចាទីសុ និមិត្តក្តាហំ
បដិសេធស្វា ឥធម្មាធនេន ឧស្សហេន និមិត្តក្តាហេ ឧយ្យាដេតីតិ?
ហិតកាមតាយ។ តត្រ កិរ ឯកេច្ឆេ ភិក្ខុ ឱសន្ទវិរិយា, តេសំ សម្មត្តិយា
បលោកេត្តោ - “អប្បមាទេន សមណធម្មំ ករោន្តានំ ឯវរូទា ឥស្សរិយសម្មត្តិ
សុលភា” តិ សមណធម្មេ ឧស្សហាជននត្ថំ អាហា។
អនិច្ចលក្ខណវិការវនត្ថញ្ចាបិ ឯវមាហា។ នចិរស្សេវ ហិ សព្វេបិមេ
អជាតសត្តស្ស វសេនវិនាសំ ចាបុណិស្សន្តិ។ អថ នេសំ រដ្ឋសិរិសម្មត្តិ ទិស្វា
បិតភិក្ខុ - “តថាវចាយបិ នាម សិរិសម្មត្តិយា វិនាសោ បញ្ញាយិស្សតី” តិ
អនិច្ចលក្ខណំ ភាវេត្វា សហ បដិសម្ពិទាហិ អរហត្តំ ចាបុណិស្សន្តិ
អនិច្ចលក្ខណវិការវនត្ថំ អាហា។

អធិវាសេត្វតិ អម្ពចាលិយា និមន្តិតការំ ញាត្វាបិ កស្មា និមន្តេន្តីតិ?
អសទ្ធមានតាយ ថេវ វត្តសីសេន ច។ សា ហិ ធុត្តា ឥត្ថិ អនិមន្តេត្វាបិ
និមន្តេមីតិ វធម្យាតិ តេសំ ចិត្តំ អហោសិ, ធម្មំ សុត្វា គមនកាលេ ច
និមន្តេត្វា គមនំ នាម មនុស្សានំ វត្តមេវ។

វេជ្ជវតាមវស្សបគមនវណ្ណាធា

១៦៣. វេជ្ជវគ្គកោតិ វេសាលីយា សមីបេ វេជ្ជវគ្គកោមា។
យថាមិត្តិអាធិសុ មិត្តា មិត្តាវ។ សន្និជ្ជាតិ តត្ថ តត្ថ សង្កម្ម ទិដ្ឋមត្តា
នាតិទន្ធមិត្តា។ សម្ពត្តាតិ សុដ្ឋកត្តា សិលេហាវន្តោ ទន្ធមិត្តា។ យេសំ យេសំ
យត្ថ យត្ថ ឯវរុចា ភិក្ខុ អត្ថិ, តេ តេ តត្ថ តត្ថ វស្សំ ឧបេថាតិ អត្តោ។ កស្មា
ឯវមាហា? តេសំ ជាសុវិហារត្ថាយ។ តេសញ្ញា វេជ្ជវគ្គកោមកេ សេនាសនំ
នប្បហោតិ, ភិក្ខាបិ មន្ទា។ សមន្តា វេសាលីយា បន ពហុនិ សេនាសនានិ,
ភិក្ខាបិ សុលភា, តស្មា ឯវមាហា។ អថ កស្មា - “យថាសុខំ គច្ឆថា” តិ ន
វិស្សន្នេសិ? តេសំ អនុកម្មាយ។ ឯវំ កិរស្ស អហោសិ - “អហំ ទសមាសមត្តំ
ឯវត្វា បរិនិព្វាយិស្សមិ, សេច ឥមេ ទុរំ គច្ឆិស្សន្តិ, មម បរិនិព្វានកាលេ ទដ្ឋំ ន
សក្ខិស្សន្តិ។ អថ នេសំ - “សត្តា បរិនិព្វាយន្តោ អម្ពាភំ សតិមត្តម្យំ ន អទាសិ,
សេច ជានេយ្យម, ឯវំ ន ទុរេ វសេយ្យមា” តិ វិប្បដិសារោ កវេយ្យ។ វេសាលីយា
សមន្តា បន វសន្តា មាសស្ស អដ្ឋវារេ អាគន្ធា ធម្មំ សុណិស្សន្តិ, សុគតោវាធំ
លភិស្សន្តិ” តិ ន វិស្សន្នេសិ។

១៦៤. ខរោតិ ជរុសោ។ អាពាធាតិ វិសភាគរោគោ។ ពាទ្ធាតិ ពលវតិយោ។
មារណាន្តិកាតិ មរណាន្តំ មរណាសន្តិកំ ចាបនសមត្តា។ សតោ សម្បជានោ
អធិវាសេសីតិ សតី សូបដ្ឋិតំ កត្វា ញាណេន បរិនិព្វិត្វា អធិវាសេសិ។
អវិហញ្ញមាណោតិ វេទនានុវត្តនវសេន អបរាបរំ បរិវត្តនំ អករោត្តោ
អបិជ្ឈិយមាណោ អនុក្ខិយមាណោវ អធិវាសេសិ។ អនាមន្តត្វាតិ អជាតាបេត្វា។
អនបលោកត្វាតិ ន អបលោកត្វា ឱវាទានុសាសនី អនត្វាតិ វុត្តំ ហោតិ។
វិរិយេនាតិ បុព្វភាគវិរិយេន ចេវ ជលសមាបត្តិវិរិយេន ច។ បដិបណាមេត្វាតិ
វិក្ខមេត្វា។ ជីវិតសង្ខារន្តិ ឯត្ថ ជីវិតម្យំ ជីវិតសង្ខារោ។ យេន ជីវិតំ សង្ខិយតិ
និដ្ឋមាធំ យដេត្វា ឯវិយតិ, សោ ជលសមាបត្តិធម្មាបិ ជីវិតសង្ខារោ។ សោ ឥធ

អធិប្បតោ។ អធិដ្ឋាយាតិ អធិដ្ឋហិត្វា បរាត្ថត្វា, ជីវិតជ្ជបនសមត្ថំ
ជលសមាបត្តិ សមាបន្នេយ្យន្តិ អយមេត្ថ សន្នេហត្ថោ។

ក៏ បន ភក្កវា ឥតោ បុព្វេ ជលសមាបត្តិ ន សមាបន្នេតិ? សមាបន្នេតិ។ សា
បន ខណិកសមាបត្តិ។ ខណិកសមាបត្តិ ច អន្តោសមាបត្តិយំយេវ វេទនំ
វិក្ខម្ពេតិ, សមាបត្តិតោ វុដ្ឋិតមត្តស្ស កជ្ជចាតេន វា កវលចាតេន វា
និន្នេសេវាលោវិយ ឧទកំ បុន សរីរំ វេទនា អន្លោត្តរតិ។ យា បន រូបសត្វកំ
អរូបសត្វកញ្ចា និក្កម្ពំ និដ្ឋជំ កត្វា មហាវិបស្សនាវសេន សមាបន្នា សមាបត្តិ,
សា សុដ្ឋវិក្ខម្ពេតិ។ យថា នាម បុរិសេន ចោក្ខវណី ឱកាហេត្វា ហេត្ថហិ ច
ចាទេហិ ច សុដ្ឋ អបព្វឡោ សេវាលោ ចិវេន ឧទកំ ឱត្តរតិ; ឯវមេវ តតោ
វុដ្ឋិតស្ស ចិវេន វេទនា ឧប្បន្នេតិ។ ឥតិ ភក្កវា តំ ទិវសំ មហាពោធិបល្លង្កេ
អភិនវិបស្សនំ បដ្ឋបេន្តោវិយ រូបសត្វកំ អរូបសត្វកំ និក្កម្ពំ និដ្ឋជំ កត្វា
ចុទ្ធសហាការេហិ សន្នេត្វា មហាវិបស្សនាយ វេទនំ វិក្ខម្ពេត្វា - “ទសមាសេ
មា ឧប្បន្នេត្តា” តិ សមាបត្តិ សមាបន្និ។ សមាបត្តិវិក្ខម្ពិតា វេទនា ទសមាសេ ន
ឧប្បន្នេ យេវ។

គិលានា វុដ្ឋិតោតិ គិលានោ ហុត្វា បុន វុដ្ឋិតោ។ មនុក្កជាតោវិយាតិ
សញ្ញាតគរុកាវោ សញ្ញាតថន្ធកាវោ សូលេ ឧត្តាសិតបុរិសោវិយ។ ន
បក្ខាយន្តិទិ នប្បកាសន្តិ, នាណការតោ ន ឧបជ្ជហន្តិ។ ធម្មាបិ មំ ន បដិកន្តិទិ
សតិបដ្ឋានាទិធម្មា មយ្ហំ ចាកជា ន ហោន្តិទិ ជីវេតិ។ តន្តិធម្មា បន ថេរស្ស
សុបគុណា។ ន ឧទាហរតីតិ បន្ធិមំ ឱវាទំ ន ទេតិ។ តំ សន្ធាយ វេទតិ។

១៦៥. អនន្តរំ អពាហិរន្តិ ធម្មវសេន វា បុគ្គលវសេន វា ឧភយំ អកត្វា។
“ឯត្ថកំ ធម្មំ បរស្ស ន ទេសេស្សាមី” តិ ហិ ចិន្តេន្តោ ធម្មំ អព្ពន្ធរំ ករោតិ នាម។
“ឯត្ថកំ បរស្ស ទេសេស្សាមី” តិ ចិន្តេន្តោ ធម្មំ ពាហិរំ ករោតិ នាម។ “ឥមស្ស

បុគ្គលស្ស ទេសេស្សមី”តិ ចិន្តេន្តោ បន បុគ្គលំ អព្ពន្ធាំ ករោតិ នាម។ “ឥមស្ស
ន ទេសេស្សមី”តិ ចិន្តេន្តោ បុគ្គលំ ពាហិរំ ករោតិ នាម។ ឯវំ អកត្វា
ទេសិតោតិ អត្តោ។ អាចរិយមុដ្ឋិតិ យថា ពាហិរកានំ អាចរិយមុដ្ឋិ នាម
ហោតិ។ ឧហរកាលេ កស្សចិ អកថេត្វា បច្ឆិមកាលេ មរណាមញ្ចេ និបន្នា
បិយមនាបស្ស អន្តេវាសិកស្ស កថេន្តិ, ឯវំ តថាគតស្ស - “ឥទំ
មហាល្លកកាលេ បច្ឆិមជ្ឈានេ កថេស្សមី”តិ មុដ្ឋិ កត្វា “បរិហរិស្សមី”តិ
ឋបិទំ កិញ្ចំ នត្ថិតិ ទស្សេតិ។

អហំ ភិក្ខុសង្ឃន្តិ អហមេវ ភិក្ខុសង្ឃំ បរិហរិស្សមីតិ វា មមុទ្ទេសិតោតិ
អហំ ឧទ្ទិសិតព្ពជ្ជន ឧទ្ទេសោ អស្សាតិ មមុទ្ទេសិតោ។ មំយេវ ឧទ្ទិសិត្វា មម
បច្ឆាសីសមាទោ ភិក្ខុសង្ឃោ ហោតុ, មម អច្ចយេន វា មា អហេសុំ, យំ វា តំ វា
ហោតូតិ ឥតិ វា យស្ស អស្សាតិ អត្តោ។ ន ឯវំ ហោតីតិ ពោធិបល្លង្កេយេវ
ឥស្សមច្ឆរិយានំ វិហាតត្តា ឯវំ ន ហោតិ។ ស កិណ្ឌិ សោ កី។ អាសីតិកោតិ
អសីតិសំវច្ឆរិកោ។ ឥទំ បច្ឆិមវយអនុប្បត្តការីធិបនត្ថំ វុត្ថំ។ វេឋមិស្សកេនាតិ
ពាហាពន្ធចក្កពន្ធាធិនា បដិសង្ខរណោន វេឋមិស្សកេន។ មញ្ញេតិ ជិណ្ឌាសកដំ
វិយ វេឋមិស្សកេន មញ្ញេ យាបេតិ។ អរហត្តជលវេឋនេន
ចតុស្សិយាបថកប្បនំ តថាគតស្ស ហោតីតិ ទស្សេតិ។

ឥនានិ តមត្ថំ បកាសេន្តោ យស្មី, អាណន្ទ, សមយេតិអាធិមាហ។ តត្ថ
សព្ពនិមិត្តានន្តិ រូបនិមិត្តាធិនំ។ ឯកច្ឆានំ វេទនានន្តិ លោកិយានំ វេទនានំ។
តស្មាតិហានន្ទាតិ យស្មា ឥមិនា ជលសមាបត្តិវិហារេន ជាសុ ហោតិ, តស្មា
តុម្ហេបិ តទត្ថាយ ឯវំ វិហារថាតិ ទស្សេតិ។ អត្តធិថាតិ មហាសមុទ្ធកតធិបំ
វិយ អត្តានំ ធិបំ បតិដ្ឋំ កត្វា វិហារថ។ អត្តសរណាតិ អត្តគតិការី ហោថ, មា
អញ្ញាគតិការី ធម្មធិបធម្មសរណាបទេសុបិ ឯសេវ នយោ។ តមតត្ថេតិ

តមអគ្គេ។ មជ្ឈេ តកាហេ បទសន្ធិវសេន វុត្តោ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ - “ឥមេ
អគ្គតមាតិ តមតក្កា”តិ។ ឯវំ សព្វំ តមយោគំ ជិន្និត្វា អតិវិយ អគ្គេ ឧត្តមភារេ
ឯតេ, អាណន្ទ, មម ភិក្ខុ ភវិស្សន្តិ។ តេសំ អតិអគ្គេ ភវិស្សន្តិ, យេ កេចិ
សិក្ខាកាមា, សព្វេបិ តេ ចតុសតិបដ្ឋានគោចរាវ ភិក្ខុ អគ្គេ ភវិស្សន្តិតិ
អរហន្តនិក្ខុជេន ទេសនំ សង្កណ្ឌាតិ។

ទុតិយភាណាវាវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

និមិត្តោភាសកថាវណ្ណានា

១៦៦. វេសាលី បិណ្ឌាយ ចារិសីតិ កថា ចារិសិ? ឧក្កបេលតោ និក្ខមិត្វា
វេសាលី គតកាលេ។ ភគវា កិវ វុជ្ឈវស្សោ វេជ្ជវតាមកា និក្ខមិត្វា សាវត្ថី
គមិស្សមីតិ អាគតមគ្គេនេវ បជិនីវត្តន្តោ អនុបុព្វេន សាវត្ថី បត្វា ជេតវនំ
ចារិសិ។ ធម្មសេនាបតិ ភគវតោ វត្តំ ទស្សេត្វា ទិវាជ្ជានំ គតោ។ សោ តត្ថ
អន្តេវាសិកេសុ វត្តំ ទស្សេត្វា បជិក្កន្តេសុ ទិវាជ្ជានំ សម្មជ្ជិត្វា ចម្មក្ខណ្ឌំ
បញ្ញាបេត្វា ចាទេ បក្ខាលេត្វា បល្លង្គំ អាភុជិត្វា ជលសមាបត្តិ ចារិសិ។ អថស្ស
យថាបរិច្ឆេទេន តតោ វុជ្ជិតស្ស អយំ បរិវិតក្កោ ឧទចាទិ - “ពុទ្ធា នុ ខោ បឋមំ
បរិនិព្វាយន្តិ, អគសាវកា នុ ខោ”តិ? តតោ - “អគ្គសាវកា បឋម”ន្តិ ព្រាត្វា
អត្តនោ អាយុសន្ធាវំ ឡិលោកេសិ។ សោ - “សត្តាហាមេវ មេ អាយុសន្ធាវោ
បវត្តតិ”តិ ព្រាត្វា - “កត្ថ បរិនិព្វាយិស្សមី”តិ ចិន្តេសិ។ តតោ - “រាហុលោ
តាវតីសេសុ បរិនិព្វតោ, អញ្ញាសិកោណ្ឌាញ្ញត្ថោ ធន្តន្តេហោ, អហំ កត្ថ
បរិនិព្វាយិស្សមី”តិ បុន ចិន្តេន្តោ មាតវំ អារព្ភ សតី ឧប្បាទេសិ - “មយ្ហំ មាតា
សត្តន្តំ អរហន្តានំ មាតា ហុត្វាបិ ពុទ្ធជម្ពសង្ឃេសុ អប្បសន្នា, អត្ថិ នុ ខោ
តស្សា ឧបនិស្សយោ, នត្ថិ នុ ខោ”តិ អារវ្លេត្វា សោតាបត្តិមគ្គស្ស ឧបនិស្សយំ
ទិស្វា - “កស្ស ទេសនាយ អភិសមយោ ភវិស្សតិ”តិ ឡិលោកេន្តោ - “មមេវ

ធម្មនេសនាយ ភវិស្សតិ, ន អញ្ញាសុ។ សចេ ខោ បនាហំ អប្បោស្សក្កោ
ភវេយ្យំ, ភវិស្សន្តិ មេ វត្ថារោ - ‘សាវិបុត្តត្ថោ អវសេសជនាម្បិ អវស្សយោ
ហោតិ។ តថា ហិស្ស សមចិត្តសុត្តនេសនាទិវសេ (អ. និ. ១.៣៧)
កោដិសតសហស្សនេវតា អវហត្ថំ បត្តា។ តយោ មគ្គេ បដិវិទូនេវតានំ
គណនា នត្ថិ។ អញ្ញេសុ ច ហិទេសុ អនេកា អភិសមយា ទិស្សន្តិ។ ថេវេវ ចិត្តំ
បសាទេត្វា សគ្គេ និព្ពត្តានេវ អសីតិកុលសហស្សានិ។ សោ ទានិ
សកមាតុមិច្ឆាទស្សនមត្តម្បិ ហិវតុំ នាសក្ខី’តិ។ តស្មា មាតវំ មិច្ឆាទស្សនា
មោចេត្វា ជាតោវរកេយេវ បរិនិព្វាយិស្សមី”តិ សន្និដ្ឋានំ កត្វា - “អន្លេវ
ភកវន្តំ អនុជាតាបេត្វា និក្ខមិស្សមី”តិ ចុន្តត្ថេវំ អាមន្តេសិ។ “អាវុសោ, ចុន្ត,
អម្ពាភំ បញ្ចសតាយ ភិក្ខុបរិសាយ សញ្ញំ ទេហិ - ‘គណ្ណាថាវុសោ បត្តចីវរានិ,
ធម្មសេនាបតិ នាឡិកកាមំ គន្តកាមោ’តិ”។ ថេវោ តថា អកាសិ។ ភិក្ខុ
សេនាសនំ សំសាមេត្វា បត្តចីវរមាធាយ ថេវស្ស សន្តិកំ អាគម៌សុ។ ថេវោ
សេនាសនំ សំសាមេត្វា ទិវាជ្ជានំ សម្មជ្ជិត្វា ទិវាជ្ជានទ្វារេ វេត្វា ទិវាជ្ជានំ
ឌីលោកេន្តោ - “ឥទំ ទានិ បច្ឆិមទស្សនំ, បុន អាគមនំ នត្ថិ”តិ
បញ្ចសតភិក្ខុបរិវុតោ ភកវន្តំ ឧបសម្ព័មិត្វា វន្តិត្វា ឯតទរោច -

“ធិន្នោ ទានិ ភវិស្សមិ, លោកនាថ មហាមុនិ;
គមនាគមនំ នត្ថិ, បច្ឆិមា វន្តនា អយំ។

ជីវិតំ អប្បកំ មយ្ហំ, ឥតោ សត្តាហមច្ចយេ;
និក្ខិបេយ្យមហំ ទេហំ, ការវោរោបនំ យថា។

អនុជាតាតុ មេ ភន្តេ, ភកវា, អនុជាតាតុ សុគតោ;
បរិនិព្វានកាលោ មេ, ឌីស្សជ្ជោ អាយុសម្ព័រោ”តិ។

ពុទ្ធា បន យស្មា “បរិនិព្វានី” តិ វុត្ត មរណសំវណ្ណានំ សំវណ្ណានិ នាម, “មា បរិនិព្វានី” តិ វុត្ត វុត្តស្ស គុណំ កថេន្តិ មិច្ឆាទិដ្ឋិកា ទោសំ អាហារេស្សន្តិ, តស្មា តទុក្ខយម្បី ន វទន្តិ។ តេន នំ ភគវា អាហា - “កត្ត បរិនិព្វាយិស្សសិ សារិបុត្តា” តិ? “អត្ថិ, ភន្តេ, មគទេសុ នាឡិកគាមេ ជាតោវរកោ, តត្ថាហំ បរិនិព្វាយិស្សមី” តិ វុត្ត “យស្ស ទានិ ភំ, សារិបុត្ត, កាលំ មញ្ញសិ, ឥទានិ បន តេ ជេដ្ឋកនិដ្ឋភាតិកានំ តាទិសស្ស ភិក្ខុនោ ទស្សនំ ទុល្លភំ ភវិស្សតីតិ ទេសេហិ តេសំ ធម្ម” តិ អាហា។

ថេរោ - “សត្តា មយ្ហំ ឥទ្ធវិកុព្ពនបុព្ពន្ធមំ ធម្មទេសនំ បច្ចាសីសតី” តិ ញត្វា ភគវន្តំ វុត្តិញ តាលប្បមាលំ អព្ពគ្គន្ធា បុន ឡិយ្ហ ភគវន្តំ វុត្តិញ សត្តតាលប្បមាលោ អន្តលិក្ខេ ឋិតោ ឥទ្ធវិកុព្ពនំ ទស្សន្តា ធម្មំ ទេសេសិ។ សកលនគរំ សន្និបតិ។ ថេរោ ឡិយ្ហ ភគវន្តំ វុត្តិញ “គមនកាលោ មេ, ភន្តេ” តិ អាហា។ ភគវា “ធម្មសេនាបតី បដិចាទេស្សមី” តិ ធម្មាសនា ឧដ្ឋាយ គន្ធកុដិអភិមុខោ គន្ធា មណីជលកេ អដ្ឋាសិ។ ថេរោ តិក្ខុត្ថំ បទក្ខិណំ កត្វា ចត្វសុ ឋានេសុ វុត្តិញ - “ភគវា ឥតោ កប្បសតសហស្សដិកស្ស អសន្នៀយ្យស្ស ឧបរិ អនោមទស្សិសម្មាសម្ពុទ្ធស្ស ចាទមូលេ និបតិញ តុម្ហាកំ ទស្សនំ បត្តេសី។ សា មេ បត្តនា សមិទ្ធា, ទិដ្ឋា តុម្ហេ, ភំ បឋមទស្សនំ, ឥទំ បច្ឆិមទស្សនំ។ បុន តុម្ហាកំ ទស្សនំ នត្ថិ” តិ - វុត្តា ទសនខសមោធានសមុជ្ឈលំ អញ្ញាលី បគ្គយ្ហ យាវ ទស្សនវិសយោ, តាវ អភិមុខោវ បដិក្កមិញ “ឥតោ បដ្ឋាយ ចុតិបដិសន្ធិវសេន កិស្មិញ ឋានេ គមនាគមនំ នាម នត្ថិ” តិ វុត្តិញ បក្កាមិ។ ឧទកបរិយន្តំ កត្វា មហាភូមិចាលោ អហោសិ។ ភគវា បរិវារេត្វា ឋិតេ ភិក្ខុ អាហា - “អនុគច្ឆេ, ភិក្ខុវេ, តុម្ហាកំ ជេដ្ឋភាតិក” តិ ភិក្ខុ យាវ ទ្វារកោដ្ឋកា អគមំសុ។ ថេរោ - “តិដ្ឋេ, តុម្ហេ អាវុសោ, អប្បមត្តា ហោថា” តិ និវត្តាបេត្វា អត្តនោ បរិសាយេវ សន្និ បក្កាមិ។ មនុស្សា - “បុព្វេ អយ្យោ

បច្ចាគមនចារិកំ ចរតិ, ឥទំ ទានិ គមនំ ន បុន បច្ចាគមនាយា"តិ បរិទេវន្តា
អនុពន្ធិសុ។ តេបិ "អប្បមត្តា ហោជ អារុសោ, ឃរំភារិវិនោ នាម សង្ខារា"តិ
និវត្តាបេសិ។

អថ ខោ អាយស្មា សារិបុត្តោ អន្តរាមគ្គេ សត្តាបំ មនុស្សានំ អនុគ្គបំ
ករោន្តោ សាយំ នាឡកតាមំ បត្វា តាមទ្វារេ និក្រោធរុក្ខមូលេ អជ្ជាសិ។ អថ
ឧបវេរតោ នាម ថេរស្ស ភាគិនេយ្យោ ពហិតាមំ គច្ឆន្តោ ថេរំ ទិស្វា
ឧបសង្កមិត្វា វន្តិត្វា អជ្ជាសិ។ ថេរោ តំ អាហា - "អត្ថិ គេហោ តេ អយ្យិកា"តិ?
អាម, ភន្តេតិ។ គច្ឆ អម្ពាតំ ឥធាគតភារំ អាហោចេហិ។ "កស្មា អាគតោ"តិ ច
រុត្តេ "អន្ធិ កិរ ឯកទិវសំ អន្តោគាមេ ភវិស្សតិ, ជាតោវរកំ បដិជគ្គថ, បញ្ចន្ធី
ភិក្ខុសតានំ និវាសនដ្ឋានំ ជានាថា"តិ។ សោ គន្ធា "អយ្យិកេ, មយ្ហំ មាតុលោ
អាគតោ"តិ អាហា។ ឥទានិ កុហិន្តិ? តាមទ្វារេតិ។ ឯកកោវ, អញ្ញោបិ កោចិ
អត្ថិតិ? អត្ថិ បញ្ចសតា ភិក្ខុតិ។ កី ការណា អាគតោតិ? សោ តំ បវត្ថិ
អាហោចេសិ។ ព្រាហ្មណ៍ - "កី នុ ខោ ឯត្ថកានំ វសនដ្ឋានំ បដិជគ្គាបេតិ,
ទហារកាលេ បព្ពជិត្វា មហាល្លកកាលេ គិហិ ហោតុកាមោ"តិ ចិន្តេន្តិ
ជាតោវរកំ បដិជគ្គាបេត្វា បញ្ចសតានំ ភិក្ខុនំ វសនដ្ឋានំ ការេត្វា
ទណ្ឌទីបិកាយោ ជាលេត្វា ថេរស្ស ចាហេសិ។

ថេរោ ភិក្ខុហិ សទ្ធិ ចាសាទំ អភិរុហិ។ អភិរុហិត្វា ច ជាតោវរកំ បរិសិត្វា
និសីទិ។ និសង្កេវ - "តុម្ពាតំ វសនដ្ឋានំ គច្ឆថា"តិ ភិក្ខុ ឧយ្យោដេសិ។ តេសុ
គតមត្តេសុយេវ ថេរស្ស ខរោ អាពាធា ឧប្បន្និ, លោហិតបក្ខន្ធិកា
មារណន្តិកា វេទនា វត្ថុន្តិ, ឯកំ ភាជនំ បរិសតិ, ឯកំ និក្ខមតិ។ ព្រាហ្មណ៍ -
"មម បុត្តស្ស បវត្ថិ មយ្ហំ ន រុច្ឆតី"តិ អត្តនោ វសនគត្តទ្វារំ និស្សាយ អជ្ជាសិ។
ចត្តារោ មហារាជានោ "ធម្មសេនាបតិ កុហិ វិហារតី"តិ ឱលោកេន្តា

“នាឡិកាគាមេ ជាតោវរកេ បរិនិព្វានមញ្ចោ និបន្នោ, បុត្តិមទស្សនំ
គមិស្សមា” តិ អាគម្ម វុទ្ធិត្វា អដ្ឋសុ។ ថេរោ - កេ តុម្ពេតិ? មហារាជានោ,
ភន្តេតិ។ កស្មា អាគតត្ថាតិ? គិលានុបដ្ឋាកា ភវិស្សមាតិ។ ហោតុ, អត្ថិ
គិលានុបដ្ឋាកោ, គធម្មេ តុម្ពេតិ ឧយ្យោជេសិ។ តេសំ គតាវសានេ តេនេវ
នយេន សក្កោ ទេវានមិន្នោ, តស្មី គតេ សុយាមាទយោ មហាព្រហ្មា ច
អាគមីសុ។ តេបិ តថេវ ថេរោ ឧយ្យោជេសិ។

ព្រាហ្មណ៍ នេវតានំ អាគមនញ្ចា គមនញ្ចា ទិស្វា - “កេ នុ ខោ ឯតេ មម បុត្តំ
វុទ្ធិត្វា គធម្មន្តី” តិ ថេរស្ស គត្តទ្វារំ គត្តា - “តាត, ចុន្ទ, កា បវត្ថី” តិ បុត្តិ។ សោ តំ
បវត្ថី អាចិត្តិកា - “មហាឧចាសិកា, ភន្តេ អាគតា” តិ អាហា។ ថេរោ កស្មា
អវេលាយ អាគតត្ថាតិ បុត្តិ។ សា តុយ្ហំ តាត ទស្សនត្ថាយាតិ វត្វា “តាត កេ
បឋមំ អាគតា” តិ បុត្តិ។ ចត្តារោ មហារាជានោ, ឧចាសិកេតិ។ តាត, ភំ ចត្វហិ
មហារាជេហិ មហន្តតរេតិ? អាហមិកសទិសា ឯតេ ឧចាសិកេ, អម្ពាភំ សត្តុ
បដិសន្ធិគ្គហណតោ បដ្ឋាយ ខគ្គហត្ថា ហុត្វា អារក្ខំ អកំសូតិ។ តេសំ តាត,
គតាវសានេ កោ អាគតោតិ? សក្កោ ទេវានមិន្នោតិ។ ទេវរាជតោបិ ភំ តាត,
មហន្តតរេតិ? ភណ្ឌាគាហកសាមណោរសទិសោ ឯស ឧចាសិកេ, អម្ពាភំ
សត្តុ តាវតីសតោ ឡិករណាកាលេ បត្តចីវរំ គហេត្វា ឡិកិណ្ណោតិ។ តស្ស តាត
គតាវសានេ ជាតមា នោវិយ កោ អាគតោតិ? ឧចាសិកេ តុយ្ហំ ភគវា ច សត្តា
ច មហាព្រហ្មា នាម ឯសោតិ។ មយ្ហំ ភគវតោ មហាព្រហ្មតោបិ ភំ តាត
មហន្តតរេតិ? អាម ឧចាសិកេ, ឯតេ នាម កិរ អម្ពាភំ សត្តុ ជាតទិវសេ
ចត្តារោ មហាព្រហ្មានោ មហាបុរិសំ សុវណ្ណាជាលេន បដិគ្គណ្ឌីសូតិ។

អថ ព្រាហ្មណ៍យា - “បុត្តស្ស តាវ មេ អយំ អានុភាវោ, កិទិសោ វត មយ្ហំ
បុត្តស្ស ភគវតោ សត្តុ អានុភាវោ ភវិស្សតី” តិ ចិន្ទយន្តិយា សហសា

បញ្ចវណ្ណា បីតិ ឧប្បជ្ឈិត្វា សកលសរីរេ ជរិ។ ដេវោ - “ឧប្បជ្ឈំមេ មាតុ
បីតិសោមនស្សំ, អយំ ធានិ កាលោ ធម្មទេសនាយា” តិ ចិន្តេត្វា - “កី ចិន្តេសិ
មហាឧចាសិកេ” តិ អាហា។ សា - “បុត្តស្ស តាវ មេ អយំ គុណោ, សត្ត បនស្ស
កីធិសោ គុណោ ភវិស្សតីតិ ឥទំ, តាត, ចិន្តេមី” តិ អាហា។ មហាឧចាសិកេ,
មយ្ហំ សត្ត ជាតក្ខណោ, មហាភិនិក្ខមនេ, សម្ពោធិយំ, ធម្មចក្កប្បវត្តនេ ច
នសសហស្សិលោកធាតុ កម្មវ្ថិត្ត, សីលេន សមាធិនា បញ្ញាយ វិមុត្តិយា
វិមុត្តិញ្ញាណទស្សនេន សមោ នាម នត្ថិ, ឥតិបិ សោ ភគវាតិ វិត្តារេត្វា
ពុទ្ធកុណប្បជិសំយុត្តំ ធម្មទេសនំ កថេសិ។

ព្រាហ្មណ៍ បិយបុត្តស្ស ធម្មទេសនាបរិយោសានេ សោតាបត្តិជលេ
បតិជ្ជាយ បុត្តំ អាហា - “តាត, ឧបតិស្ស, កស្មា ឯវមកាសិ, ឯវរូបំ នាម អមតំ
មយ្ហំ ឯត្តកំ កាលំ ន អធាសី” តិ។ ដេវោ - “ធិន្ទំ ធានិ មេ មាតុ រូបសារិយា
ព្រាហ្មណីយា ចោសាវនិកម្មលំ, ឯត្តកេន វជ្ជិស្សតី” តិ ចិន្តេត្វា “គច្ឆ
មហាឧចាសិកេ” តិ ព្រាហ្មណ៍ ឧយ្យោជេត្វា “ចុន្ទ កា វេលា” តិ អាហា។
ពលវបច្ឆសកាលោ, ភន្តេតិ។ តេន ហិ ភិក្ខុសង្ឃំ សន្និចាតេហិតិ។
សន្និបតិតោ, ភន្តេ, សង្ឃាតិ។ មំ ឧក្ខិបិត្វា និសីទាបេហិ ចុដ្ឋាតិ ឧក្ខិបិត្វា
និសីទាបេសិ។ ដេវោ ភិក្ខុ អាមន្តេសិ - “អាវុសោ ចតុចត្តាលីសំ វោ វស្សានិ មយា
សទ្ធិវិចរន្តានំ យំ មេ កាយិកំ វា វាចសិកំ វា ន វោចេថ, ខមថ តំ អាវុសោតិ។
ឯត្តកំ, ភន្តេ, អម្ពាតំ នាយាវិយ តុម្ពេ អមុញ្ញិត្វាវិចរន្តានំ អវុច្ឆនកំ នាម នត្ថិ,
តុម្ពេ បន អម្ពាតំ ខមថាតិ។ អថ ដេវោ អវុណាសិខាយ បញ្ញាយមាធាយ
មហាបថី ឧន្នាធយន្តោ អនុចាធិសេសាយ និព្វានធាតុយា បរិនិព្វាយិ។ ពហូ
នេវមនុស្សា ថេវស្ស បរិនិព្វានេ សក្ការំ ករីសុ។

អាយស្មា ចុន្ទោ ថេរស្ស បត្តចីវរញ្ចា ធាតុបរិស្សាវនញ្ចា គហេត្វា ជេតវនំ
គន្ធា អានន្ទត្ថវំ គហេត្វា ភគវន្តំ ឧបសង្កមិ។ ភគវា ធាតុបរិស្សាវនំ គហេត្វា
បញ្ចហិ កាថាសតេហិ ថេរស្ស គុណំ កថេត្វា ធាតុចេតិយំ កាវហេត្វា
រាជគហាគមនត្ថាយ អានន្ទត្ថវស្ស សញ្ញំ អធាសិ។ ថេរោ ភិក្ខុនំ អាហារេសិ។
ភគវា មហាភិក្ខុសង្ឃបរិវុតោ រាជគហំ អគមាសិ។ តត្ថ គតកាលេ
មហាមោគ្គល្លានត្ថេរោ បរិនិព្វាយិ។ ភគវា តស្ស ធាតុយោ គហេត្វា ចេតិយំ
កាវហេត្វា រាជគហតោ និក្ខមិត្វា អនុបុព្វេន គង្គាភិមុខោ គន្ធា ឧក្កលេ
អគមាសិ។ តត្ថ គង្គាតីវេ ភិក្ខុសង្ឃបរិវុតោ និសីទិត្វា តត្ថ
សារិបុត្តមោគ្គល្លានានំ បរិនិព្វានប្បជិសំយុត្តំ សុត្តំ ទេសេត្វា ឧក្កលេតោ
និក្ខមិត្វា វេសាលី អគមាសិ។ ឯវំ គតេ អថ ខោ ភគវា បុព្វល្លាសមយំ
និវាសេត្វា បត្តចីវរមាធាយ វេសាលី បិណ្ឌាយ ចារិសីតិ អយមេត្ថ អនុបុព្វំ
កថា។

និសីទនន្តិ ឯត្ថ ចម្មក្ខណ្ឌំ អធិប្បតំ។ ឧទេនចេតិយន្តិ ឧទេនយក្ខស្ស
ចេតិយដ្ឋានេ កតវិហារោ វុច្ចតិ។ កោតមកាធិសុបិ ឯសេវ នយោ។ ភាវិតាតិ
វឡិកា។ ពហុលីកតាតិ បុនប្បុនំ កតា។ យានីកតាតិ យុត្តយានំ វិយ កតា។
វត្ថុកតាតិ បតិដ្ឋានជ្ជេន វត្ថុ វិយ កតា។ អនុដ្ឋិតាតិ អធិដ្ឋិតា។ បរិចិតាតិ
សមន្តតោ ចិតា សុវឡិកា។ សុសមារទ្ធាតិ សុដ្ឋុសមារទ្ធា។

ឥតិ អនិយមេន កថេត្វា បុន និយមេត្វា ទស្សន្តោ តថាគតស្ស
ខោតិអាធិមាហា។ ឯត្ថ ច កប្បន្តិ អាយុកប្បំ។ តស្មី តស្មី កាលេ យំ មនុស្សានំ
អាយុប្បមាណំ ហោតិ, តំ បរិបុណ្ណំ ករោន្តោ តិដ្ឋេយ្យ។ កប្បាវសេសំ វាតិ -
“អប្បំ វា ភិយ្យោ” តិ (ធិ. និ. ២.៧; អ. និ. ៦.៧៤) វុត្តវស្សសតតោ អតិវេកំ វា។
មហាសីវត្ថេរោ បនាហ - “ពុទ្ធានំ អដ្ឋានេ គង្គិតំ នាម នត្ថិ។ យថេវ ហិ

វេជ្ជវគ្គមកេ ឧប្បន្នំ មារណាត្តិកំ វេទនំ ធន មាសេ វិក្ខម្ពេតិ, ឯវំ បុនប្បនំ តំ
សមាបត្តិ សមាបដ្ឋិតា ធន ធន មាសេ វិក្ខម្ពេត្តោ ឥមំ ភទ្ទកប្បមេវ តិដ្ឋេយ្យ,
កស្មា បន ន ឋិតោតិ? ឧបាទិដ្ឋកសវីរំ នាម ខណ្ឌាទ្ធាទីហិ អភិកុយ្យតិ, ពុទ្ធា ច
ខណ្ឌាទ្ធាទិការំ អបត្វា បញ្ចមេ អាយុកោដ្ឋាសេ ពហុជនស្ស
បិយមនាបកាលេយេវ បរិនិព្វាយន្តិ។ ពុទ្ធានុពុទ្ធសុ ច មហាសាវកេសុ
បរិនិព្វេតសុ ឯកកេនេវ ខាលុកេន វិយ ហិតតំ ហោតិ,
ធម្មាសាមណោបរិវារិតេន វា។ តតោ - ‘អហោ ពុទ្ធានំ បរិសា’តិ ហិដ្ឋេតត្ថតំ
អាបដ្ឋេយ្យ។ តស្មា ន ឋិតោ”តិ។ ឯវំ វុត្តបិ សោ ន រុច្ចតិ, “អាយុកប្បោ”តិ
ឥធមេវ អដ្ឋកថាយំ និយមិតំ។

១២៧. យថា តំ មារេន បរិយុដ្ឋិតចិត្តោតិ ឯត្ថ តន្តិ និចាតមត្តំ។ យថា
មារេន បរិយុដ្ឋិតចិត្តោ អន្លោត្តជចិត្តោ អញ្ញោបិ កោចិ បុព្វដ្ឋនោ បដិវិជ្ជិតុំ ន
សក្កុណោយ្យ, ឯវមេវ នាសក្ខិ បដិវិជ្ជិតុន្តិ អត្តោ។ កី ការណា? មារោ ហិ
យស្ស សព្ពេន សត្តំ ទ្វាធន វិបល្លាសា អប្បហីនា, តស្ស ចិត្តំ បរិយុដ្ឋាតិ។
ថេរស្ស ចត្តារោ វិបល្លាសា អប្បហីនា, តេនស្ស មារោ ចិត្តំ បរិយុដ្ឋាតិ។ សោ
បន ចិត្តបរិយុដ្ឋានំ ករោត្តោ កី ករោតិ? ភេរវំ រូចារម្ពណំ វា ធស្សេតិ,
សទ្ធារម្ពណំ វា សាវេតិ, តតោ សត្តា តំ ទិស្វា វា សុត្វា វា សតី វិស្សដ្ឋេត្វា
វិវេជមុខា ហោតិ។ តេសំ មុខេន ហត្ថំ បវេសេត្វា ហធយំ មទ្គតិ។ តតោ វិសញ្ញាវ
ហុត្វា តិដ្ឋន្តិ។ ថេរស្ស បនេស មុខេន ហត្ថំ បវេសេតុំ កី សក្ខិស្សតិ?
ភេរវារម្ពណំ បន ធស្សេតិ។ តំ ទិស្វា ថេរោ និមិត្តោកាសំ ន បដិវិជ្ជិ។ ភគវា
ជាធន្តោយេវ - “កិមត្ថំ យាវតតិយំ អាមន្តេសី”តិ? បរតោ “តិដ្ឋតុ, ភន្តេ,
ភគវា”តិ យាចិតេ “តុយ្ហេវេតំ ទុក្ខដំ, តុយ្ហេវេតំ អបរទ្ធុ”ន្តិ ទោសារោបនេន
សោកតនុករណាត្តំ។

មារយាបនកថាវណ្ណា

១៦៨. មារោ ចាបិមាតិ ឯត្ថ មារោតិ សត្ត អនត្ត និយោដេន្តោ មារេតីតិ
មារោ។ ចាបិមាតិ តស្សេវ វេវចនំ។ សោ ហិ ចាបធម្មសមន្នាគតត្ថា
“ចាបិមា”តិ វុច្ចតិ។ កណ្ណោ, អន្តកោ, នមុចិ, បមត្តពន្ធតិបិ តស្សេវ នាមាទិ។
ភាសិតា ខោ បនេសាតិ អយញ្ញំ ភគវតោ សម្ពោធិបត្តិយា អដ្ឋមេ សត្តាហោ
ពោធិមណ្ឌោយេវ អាគន្ធា - “ភគវា យទត្ថំ តុម្ពេហិ ចារមិយោ បូរិតា, សោ វោ
អត្តោ អនុប្បត្តោ, បដិវិទ្ធិំ សព្វញ្ញតញ្ញាណំ, កី តេ លោកវិចារណោនា”តិ វត្វា,
យថា អដ្ឋ, ឯវមេវ “បរិនិព្វានតុ ទានិ, ភន្តេ, ភគវា”តិ យាចិ។ ភគវា ចស្ស - “ន
តាវាហ”តិ អាទិនិ វត្វា បដិក្ខិបិ។ តំ សន្ធាយ “ភាសិតា ខោ បនេសា
ភន្តេ”តិ អាទិមាហ។

តត្ថ វិយត្តាតិ មគ្គវសេន វិយត្តា។ តថេវ វិនិច្ឆា តថា វិសារទា។
ពហុស្សតាតិ តេបិជកវសេន ពហុ សុតមេតេសន្តិ ពហុស្សតា។ តមេវ ធម្មំ
ធារេន្តិ ធម្មជរា។ អថវា បរិយត្តិពហុស្សតា ថេវ បដិវេធពហុស្សតា ច។
បរិយត្តិបដិវេធជម្ពានំយេវ ធារណតោ ធម្មជរាតិ ឯវមេត្ថ អត្តោ ទដ្ឋព្ពោ។
ធម្មានុធម្មបដិបន្នាតិ អរិយធម្មស្ស អនុធម្មភូតំ វិបស្សនាធម្មំ បដិបន្នា។
សាមីចិប្បដិបន្នាតិ អនុច្ឆិកបដិបទំ បដិបន្នា។ អនុធម្មចារិនោតិ
អនុធម្មចរណសីលា។ សកំ អាចរិយកន្តិ អត្តនោ អាចរិយវាទំ។
អាចិក្ខិស្សន្តិ តិ អាទិនិ សញ្ញានិ អញ្ញមញ្ញស្ស វេវចនាទិ។ សហធម្មនាតិ
សហេតុកេន សការណោន វេចនេន។ សប្បាដិហារិយន្តិ យាវ ន និយ្យានិកំ
កត្វា ធម្មំ ទេសេស្សន្តិ។

ព្រហ្មចរិយន្តិ សិក្ខត្តយសង្កហិតំ សកលំ សាសនព្រហ្មចរិយំ។ ឥន្ទន្តិ
សមិទ្ធិំ ឈានស្សាទវសេន។ ដិតន្តិ វុទ្ធិប្បត្តំ សព្វដាលិដុល្លំ វិយ អភិញ្ញាយ

សម្បត្តិវសេន។ វិត្តាវិកន្តិវិត្តតំ តស្មី តស្មី ទិសាកាកេ បតិដ្ឋិតវសេន។
ពាហុជញ្ញាត្តិ ពហុជនេហិ ញាតំ បដិវិទ្ធំ មហាជនាភិសមយវសេន។ បុព្វតត្ថន្តិ
សញ្ញាការវសេន បុព្វលភាវប្បត្តំ។ កថំ? យាវ ទេវមនុស្សហិ សុប្បកាសិតន្តិ
យត្តកាវិញ្ញាជាតិកា ទេវា ចេវ មនុស្សា ច អត្ថិ សព្វេហិ សុដ្ឋបកាសិតន្តិ
អត្ថោ។

អប្បោស្សក្កោតិ និរាលយោ។ តូញ៉ា ចាបិម, អដ្ឋមសត្តាហតោ បដ្ឋាយ -
“បរិនិព្វានតុ ទានិ, ភន្តេ, ភគវា បរិនិព្វានតុ, សុគតោ” តិ វិវរវន្តោ អាហិណ្ឌិត្ថ។ អដ្ឋ
ទានិ បដ្ឋាយ វិគតុស្សហោ ហោហិ; មា មយ្ហំ បរិនិព្វានតំ វាយាមំ ករោហិតិ
វទតិ។

អាយុសម្ពាវធិស្សជ្ជនវណ្ណានា

១៦៨. សតោ សម្បជានោ អាយុសម្ពាវ ធិស្សជ្ជិតិ សតី សូបដ្ឋិតំ កត្វា
ញាណោន បរិនិព្វិត្វា អាយុសម្ពាវំ វិស្សជ្ជិ, បដហិ។ តត្ថ ន ភគវា ហតេន លេខ្ខំ
វិយ អាយុសម្ពាវំ ធិស្សជ្ជិ, តេមាសមត្ថមេវ បន សមាបត្តិ សមាបដ្ឋិត្វា តតោ
បរំ ន សមាបដ្ឋិស្សមីតិ ចិត្តំ ឧប្បាទេសិ។ តំ សន្ធាយ វុត្តំ - “ធិស្សជ្ជិ” តិ។
“ឧស្សជ្ជិ” តិ បិ ចាហោ។ មហាភូមិចាលោតិ មហាន្តោ បថវីកម្មោ។ តទា កិរ
ទសសហស្សំ លោកធាតុ កម្មិត្ថ។ ភីសនកោតិ ភយជនកោ។ ទេវទុក្ខភិយោ
ច ជលីស្វតិ ទេវភេរិយោ ជលីសុ, ទេវោ សុក្ខតត្ថិតំ តត្ថិ, អកាលវិជ្ជុលតា
និច្ឆរីសុ, ខណិកវស្សំ វស្សិតិ វុត្តំ ហោតិ។

ឧទានំ ឧទានេសីតិ កស្មា ឧទានេសិ? កោចិ នាម វទេយ្យ - “ភគវា បច្ឆតោ
បច្ឆតោ អនុពាទិត្វា - ‘បរិនិព្វាយថ, ភន្តេ, បរិនិព្វាយថ, ភន្តេ’ តិ ឧបទ្កតោ ភយេន

អាយុសង្ខារវិស្សន្ទ្រសី”តិ។ “តស្សោកាសោមាហោតុ, ភីតស្ស ឧទានំនាម
នត្ថិ”តិ ឯតស្ស ធិបនត្ថំ បីតិវេកវិស្សជ្ជំ ឧទានំ ឧទានេសិ។

តត្ថ សព្ពេសំ សោណាសិដ្ឋាលាធិនម្បិ បច្ចក្ខការតោ តុលិតំ បរិច្ឆិន្ទន្តិ
តុលំ។ កី តំ? កាមាវចរកម្មំ។ ន តុលំ, ន វា តុលំ សទិសមស្ស អញ្ញំ លោកិយំ
កម្មំ អត្ថិតិ អតុលំ។ កី តំ? មហាគ្គតកម្មំ។ អថវា កាមាវចររូចាវចរំ តុលំ,
អរូចាវចរំ អតុលំ។ អប្បវិចាកំ វា តុលំ, ពហុវិចាកំ អតុលំ។ សម្ពុវន្តិ សម្ពុវស្ស
ហេតុភូតំ, បិណ្ឌាការកំ វាសិការកន្តិ អត្ថោ។ ភវសង្ខារន្តិ
បុណ្យសង្ខារណាកំ។ អវស្សជីតិ វិស្សន្ទ្រសី។ មុនីតិ ពុទ្ធមុនិ។ អជ្ឈត្តរតោតិ
និយកជ្ឈត្តរតោ។ សមាហិតោតិ ឧបចារប្បនាសមាធិវសេន សមាហិតោ។
អភិន្និ កវចមិវាតិ កវចំ វិយ អភិន្និ។ អត្ថសម្ពុវន្តិ អត្ថនិ សញ្ញាតំ កិលេសំ។
ឥទំ វុត្ថំ ហោតិ - “សវិចាកជ្ជេន សម្ពុវំ, ភវាភិសង្ខារណាជ្ជេន ភវសង្ខារន្តិ ច
លទ្ធនាមំ តុលាតុលសង្ខាតំ លោកិយកម្មញ្ញ ឱស្សជិ។ សង្គាមសីសេ
មហាយោធា កវចំ វិយ អត្ថសម្ពុវំ កិលេសញ្ញ អជ្ឈត្តរតោ សមាហិតោ
ហុត្វា អភិន្និ”តិ។

អថ វា តុលន្តិ តុលេន្តោ តិវេន្តោ។ អតុលញ្ញ សម្ពុវន្តិ និព្វានញ្ញោ សម្ពុវញ្ញោ។
ភវសង្ខារន្តិ ភវតាមិកម្មំ។ អវស្សជី មុនីតិ “បញ្ចក្ខន្ធា អនិច្ចា, បញ្ចន្តំ ខន្ធានំ
និរោធា និព្វានំ និច្ច”ន្តិអាទិនា (បជិ. ម. ៣.៣៨) នយេន តុលយន្តោ ពុទ្ធមុនិ ភវេ
អាធិនំ, និព្វានេ ច អាធិសំសំ ទិស្វា តំ ខន្ធានំ មូលភូតំ ភវសង្ខារកម្មំ -
“កម្មក្ខយាយ សំវត្ថតិ”តិ (ម. និ. ២.៨០) ឯវំ វុត្តេន កម្មក្ខយករេន
អរិយមគ្គេន អវស្សជិ។ កថំ? អជ្ឈត្តរតោ សមាហិតោ អភិន្និ កវចមិវ អត្ថនិ
សម្ពុវំ។ សោ ហិវិបស្សនាវសេន អជ្ឈត្តរតោ សមថវសេន សមាហិតោតិ ឯវំ
បុព្វភាគតោ បដ្ឋាយ សមថវិបស្សនាពលេន កវចមិវ អត្ថភាវំ បរិយោនន្តិត្វា

បីតំ, អត្តនិសម្ភវត្តា “អត្តសម្ភវ” ត្តិលទ្ធាមំ សព្វកិលេសជាលំ អភិទ្ធិ។
កិលេសភាវេន ច កតកម្មំ អប្បជិសន្ធិកត្តា អវស្សជ្ឈំ ឆាម ហោតីតិ ឯវំ
កិលេសប្បហានេន កម្មំ បដហិ, បហិនកិលេសស្ស ច ភយំ ឆាម នត្តិ, តស្មា
អភិគោវ អាយុសដ្ឋាវំ ឌីស្សជិ, អភិភាវញ្ញាបនត្តញ្ច ឧទានំ ឧទានេសីតិ
វេទិតញ្ចោ។

មហាភូមិចាលវណ្ណា

១៧១. យំ មហាវាតាតិ យេន សមយេន យស្មី វា សមយេ មហាវាតា
វាយន្តិ, មហាវាតា វាយន្តាបិ ឧក្ខេបកវាតា ឆាម ឧជ្ឈហន្តិ, តេ វាយន្តា
សដ្ឋិសហស្សាធិកនវយោជនសតសហស្សពហលំ ឧទកសន្ធារកំ វាតំ
ឧបច្ឆិន្តិ, តតោ អាកាសេ ឧទកំ ភស្សតិ, តស្មី ភស្សន្តេ បថី ភស្សតិ។ បុន
វាតោ អត្តនោ ពលេន អន្តោធមករណេវិយ ឧទកំ អាពិន្ទិត្វា កណ្ណាតិ, តតោ
ឧទកំ ឧគ្គច្ឆតិ, តស្មី ឧគ្គច្ឆន្តេ បថី ឧគ្គច្ឆតិ។ ឯវំ ឧទកំ កម្មិតំ បថី កម្មេតិ។
ឯតញ្ច កម្មនំ យាវ អដ្ឋកាលាបិ ហោតិយេវ, ពហលភាវេន បន ន
ឌីគច្ឆនុគ្គច្ឆនំ បញ្ញាយតិ។

មហិទ្ធិកោ មហានុភាវោតិ ឥដ្ឋនស្ស មហន្តតាយ មហិទ្ធិកោ,
អនុភវិតត្ថស្ស មហន្តតាយ មហានុភាវោ។ បរិត្តាតិ ទុព្ពលា។ អប្បមាលាតិ
ពលវា។ សោ ឥមំ បថី កម្មេតីតិ សោ ឥទ្ធិ និព្ពត្តត្វា សំវេជេន្តោ
មហាមោគ្គល្លានោវិយ, វិមំសន្តោ វា មហាឆាគត្ថេស្ស ភាគិនេយ្យោ
សដ្ឋវត្តិតសាមណេវិយ បថី កម្មេតិ។ សោ កិរាយស្មា ខុរុគ្គេយេវ
អរហត្តំ បត្វា ចិន្តេសិ - “អត្ថំ នុ ខោ កោចិ ភិក្ខុ, យេន បព្ពជិតទិវសេយេវ
អរហត្តំ បត្វា វេជយន្តោ ចាសាទោ កម្មិតបុញ្ចោ” តិ? តតោ - “នត្ថិ កោចី” តិ
ញ្ញត្វា - “អហំ កម្មេស្សមី” តិ អភិញ្ញាពលេន វេជយន្តមត្តកេ បត្វា ចានេន

បហរិត្វា កម្សេត្តំ នាសក្ខិ។ អថ នំ សក្កស្ស នាជកិត្តិយោ អាហំសុ - “បុត្ត
សង្ឃរក្ខិត, ត្វំ បូតិគន្ធនេវ សីសេន វេជយន្តំ កម្សេត្តំ ឥច្ឆសិ, សុប្បតិដ្ឋិតោ
តាត ចាសាទោ, កថំ កម្សេត្តំ សក្ខិស្សសិ”តិ?

សាមណោរោ - “ឥមា ទេវតា មយា សទ្ធិកេឡី ករោន្តិ, អហំ ខោ បន
អាចរិយំ នាលត្ថំ, កហំ នុ ខោ មេ អាចរិយោ សាមុទ្ធិកមហានាគត្ថរោ”តិ
អាវុដ្ឋោ មហាសមុទ្ធ ឧទកលេណំ មាបេត្វា ទិវារិហារំ និសិន្នាតិ ញាត្វា
តត្ថ កត្តា បេវំ វន្តិត្វា អជ្ជាសិ។ តតោ នំ បេរោ - “កី, តាត សង្ឃរក្ខិត,
អសិក្ខិត្វាវ យុទ្ធិ បរិជ្ជាសិ”តិ វត្វា “នាសក្ខិ, តាត, វេជយន្តំ កម្សេត្តំ”ន្តិ បុច្ឆិ។
អាចរិយំ, ភន្តេ, នាលត្ថន្តិ។ អថ នំ បេរោ - “តាត តុម្ហាទិសេ អកម្សេន្តេកោ
អញ្ញោ កម្សេស្សតិ។ ទិដ្ឋបុព្វំ តេ, តាត, ឧទកបិដ្ឋេ កោមយខណ្ឌំ បិលវន្តំ,
តាត, កបល្លកប្បំ បចន្តា អន្តន្តេន បរិច្ឆិន្តន្តិ, ឥមិណា ឱបម្មេន ជាតាហិ”តិ
អាហា។ សោ - “វន្តិស្សតិ, ភន្តេ, ឯត្ថកេនា”តិ វត្វា ចាសាទេន បតិដ្ឋិតាកាសំ
ឧទកំ ហោត្វតិ អធិដ្ឋាយ វេជយន្តាភិមុខោ អគមាសិ។

ទេវធិតរោ តំ ទិស្វា - “ឯកវារំ លន្តិត្វា តតោ, បុនបិ សាមណោរោ ឯតិ,
បុនបិ ឯតី”តិ វទីសុ។ សក្កោ ទេវរាជា - “មា មយ្ហំ បុត្តេន សទ្ធិ កថយិត្ថ, ឥទានិ
តេន អាចរិយោ លទ្ធោ, ខណោន ចាសាទំ កម្សេស្សតិ”តិ អាហា។ សាមណោរោបិ
ចាទន្តុដ្ឋេន ចាសាទដ្ឋបិកំ បហរិ។ ចាសាទោ ចត្វហិ ទិសាហិ ឱណាមតិ។ ទេវតា
- “បតិដ្ឋាតុំ ទេហិ, តាត, ចាសាទស្ស បតិដ្ឋាតុំ ទេហិ, តាត, ចាសាទស្ស”តិ
វិរិសុ។ សាមណោរោ ចាសាទំ យថាហំនេ ឋបេត្វា ចាសាទមត្ថកេ ឋត្វា ឧទានំ
ឧទានេសិ -

“អដ្ឋេវាហំ បព្ពជិតោ, អដ្ឋ បត្តាសវក្ខយំ;
អដ្ឋ កម្សេមិ ចាសាទំ, អហោ ពុទ្ធស្សន្ទារតា។

អង្គេវាហំ បព្ពជិតោ...បេ... អហោ ធម្មសុទ្ធាតា។
អង្គេវាហំ បព្ពជិតោ...បេ... អហោ សង្ឃសុទ្ធាតាតិ។
ឥតោ បរេសុ ធនុ បថីកេម្បេសុ យំ វត្តត្ថំ, តំ មហាបទានេ វុត្តមេវ។

ឥតិ ឥមេសុ អជ្ជេសុ បថីកេម្បេសុ បឋមោ ធាតុកោបេន, ទុតិយោ
ឥទ្ធានុភាវេន, តតិយចតុត្ថា បុញ្ញតេជេន, បញ្ចមោ ញ្ញាណតេជេន, ធម្មា
សាធុការទានវសេន, សត្តមោ ការុញ្ញភាវេន, អជ្ជមោ អាហារេនេន។ មាតុកុច្ឆិ
ឌីក្កមន្តេ ច តតោ និក្ខមន្តេ ច មហាសត្តេ តស្ស បុញ្ញតេជេន បថី អកម្មិត្ថ។
អភិសម្ពោធិយំ ញ្ញាណតេជេន អភិហតា ហុត្វា អកម្មិត្ថ។ ធម្មចក្កប្បវត្តនេ
សាធុការភាវសណ្ឌិតា សាធុការំ ទទមាណា អកម្មិត្ថ។ អាយុសម្ព័ន្ធវេន
ការុញ្ញសភាវសណ្ឌិតា ចិត្តសម្ពោធិកំ អសហមាណា អកម្មិត្ថ។ បរិនិព្វានេ
អាហារេនេវេតតុន្នា ហុត្វា អកម្មិត្ថ។ អយំ បនេត្ថោ បថីនេវតាយ វសេន
វេទិតញ្ចោ, មហាភូតបថីយា បនេតំ នត្ថិ អចេតនត្ថាតិ។

ឥមេ ខោ, អានន្ទ, អជ្ជហេតុតិ ឯត្ថ ឥមេតិ និទ្ទិដ្ឋនិទស្សនំ។ ឯត្ថាវតា ច
បនាយស្មា អានន្ទោ - “អទ្ធា អជ្ជេ ភគវតា អាយុសម្ព័ន្ធវេ ឌីស្សដ្ឋោ” តិ
សល្លក្ខេសិ។ ភគវា បន សល្លក្ខិតភាវំ ជានន្តោបិ ឌីកាសំ អទត្វាវ អញ្ញានិបិ
អជ្ជកានិ សម្មិណ្ឌោន្តោ - “អជ្ជខោ ឥមា” តិអានិមាហ។

អជ្ជបរិសវណ្ណា

១៧២. តត្ថ អនេកសតំ ខត្តិយបរិសន្តិ
ពិម្ពិសារសមាគមញ្ញាតិសមាគលិច្ឆវីសមាគមាទិសទិសំ, សា បន អញ្ញេសុ
ចក្កវាឡេសុបិ លព្ពតេយេវ។ សល្លបិវតបុព្វន្តិ អាហាបសល្លាទោ កតបុព្វោ។
សាកញ្ញាតិ ធម្មសាកញ្ញាបិ សមាបន្តិតបុព្វោ។ យាទិសកោ តេសំ វណ្ណាតិ តេ

ឡើយ ហោត្តិ កាឡាបិ មង្គ្រច្ឆរិយិ, សត្តា សុវណ្ណាវណ្ណាវ។ ឥទំ បន សណ្ឋានំ
 បដិច្ច កថិតំ។ សណ្ឋានម្យិ ច កេវលំ តេសំ បញ្ញាយតិយេវ, ន បន ភគវា
 មិលក្ខុសទិសោ ហោតិ, នាបិ អាមុត្តមណីកុណ្ឌាលោ, ពុទ្ធវេសេនេវ និសីទតិ។
 តេ បន អត្ថនោ សមានសណ្ឋានមេវ បស្សន្តិ។ យាទិសកោ តេសំ សរោតិ តេ
 ជិន្នស្សរាបិ ហោត្តិ គគ្រស្សរាបិ កាកស្សរាបិ, សត្តា ព្រហ្មស្សរោវ។ ឥទំ បន
 ភាសន្តំ សន្ធាយ កថិតំ។ សចេបិ ហិ សត្តា រាជាសនេ និសិដ្ឋោ កថេតិ, “អដ្ឋ
 រាជា មធុវេន សវេន កថេតី”តិ តេសំ ហោតិ។ កថេត្វា បក្កន្តេ បន ភគវតិ បុន
 រាជានំ អាគតំ ទិស្វា - “កោ នុ ខោ អយ”ន្តិ វិមំសា ឧប្បជ្ឈតិ។ តត្ថ កោ នុ ខោ
 អយន្តិ ឥមស្មី ហំនេ ឥទានេវ មាគធភាសាយ សីហឡភាសាយ
 មធុវេនាការេន កថេន្តោ កោ នុ ខោ អយំ អន្តរបិទោ, កី ទេវោ, ឧទាហុ
 មនុស្សាតិ ឯវំ វិមំសន្តាបិ ន ជានន្តិទិ អត្ថោ។ កិមត្ថំ បនេវំ អជានន្តានំ ធម្មំ
 ទេសេតីតិ? វាសនត្ថាយ។ ឯវំ សុតោបិ ហិ ធម្មោ អនាគតេ បច្ចយោ ហោតិ
 យេវាតិ អនាគតំ បដិច្ច ទេសេតិ។ អនេកសតំ ព្រាហ្មណបរិសន្តិអាទីនម្យិ
 សោណាធន្តាភូជន្តាសមាគមាទិវសេន ចេវ អញ្ញចក្កវាឡវសេន ច សម្ពុវោ
 វេទិតញោ។

ឥមា បន អដ្ឋ បរិសា ភគវា កិមត្ថំ អាហារិ? អភិគភាវទស្សនត្ថមេវ។ ឥមា
 កិវ អាហារិទ្ធា ឯវំមាហា - “អានន្ត, ឥមាបិ អដ្ឋ បរិសា ឧបសង្កមិទ្ធា ធម្មំ
 ទេសេន្តស្ស តថាគតស្ស ភយំ វា សារជ្ជំ វា នត្ថិ, មារំ បន ឯកកំ ទិស្វា
 តថាគតោ ភាយេយ្យាតិ កោ ឯវំ សញ្ញំ ឧប្បទេតុមរហាតិ។ អភិទោ, អានន្ត,
 តថាគតោ អន្ធម្មី, សតោ សម្មជាតោ អាយុសន្ធាវំ ឡើយ”តិ។

អដ្ឋអភិកាយតនវណ្ណាតា

១៧៣. អភិកាយតនាជិតិ អភិកវនការណានិ។ កី អភិកវន្តិ?
បច្ចនីកធម្មេបិ អារម្មណានិបិ។ តានិ ហិ បដិបក្ខភាវេន បច្ចនីកធម្មេ
អភិកវន្តិ, បុគ្គលស្ស ញាណុត្តរិយតាយ អារម្មណានិ។

អដ្ឋត្ថំ រូបសញ្ញាតិអាទិសុ បន អដ្ឋត្ថរូបេ បរិកម្មវសេន អដ្ឋត្ថំ រូបសញ្ញា
នាម ហោតិ។ អដ្ឋត្ថញ្ញា នីលបរិកម្មំ ករោន្តោ កេសេ វា បិត្តេ វា
អក្ខតារកាយ វា ករោតិ។ បីតបរិកម្មំ ករោន្តោ មេទេ វា ឆរិយា វា
ហត្ថចាទបិដ្ឋេសុ វា អក្ខនំ បីតកដ្ឋានេ វា ករោតិ។ លោហិតបរិកម្មំ ករោន្តោ
មំសេ វា លោហិតេ វា ជីវាយ វា អក្ខនំ វត្ថុដ្ឋានេ វា ករោតិ។ ឡិទានបរិកម្មំ
ករោន្តោ អដ្ឋិម្ហំ វា ទន្តេ វា នទេ វា អក្ខនំ សេតដ្ឋានេ វា ករោតិ។ តំ បន សុនីលំ
សុបីតំ សុលោហិតកំ សុឡិទានកំ ន ហោតិ, អវិសុទ្ធមេវ ហោតិ។

ឯកោ ពហិទ្ធា រូចានិ បស្សតីតិ យស្សេវំ បរិកម្មំ អដ្ឋត្ថំ ឧប្បន្នំ ហោតិ,
និមិត្តំ បន ពហិទ្ធា, សោ ឯវំ អដ្ឋត្ថំ បរិកម្មស្ស ពហិទ្ធា ច អប្បនាយ វសេន -
“អដ្ឋត្ថំ រូបសញ្ញា ឯកោ ពហិទ្ធា រូចានិ បស្សតី”តិ វុច្ចតិ។ បរិត្តានីតិ
អវឡិកានិ។ សុវណ្ណាទុព្ពណ្ណានីតិ សុវណ្ណានិ វា ហោន្តិ, ទុព្ពណ្ណានិ វា។
បរិត្តវសេនេវ ឥទំ អភិកាយតនំ វុត្តន្តិ វេទិតព្ពំ។ តានិ អភិកុយ្យាតិ យថា នាម
សម្បទ្ទកហណីកោ កជជ្ជមត្តំ ភត្តំ លភិក្ខា - “កី ឯត្ថ ភុញ្ញិតព្ពំ អត្ថិ”តិ
សង្កត្តិក្ខា ឯកកពឡមេវ ករោតិ, ឯវមេវ ញាណុត្តរិកោ បុគ្គលោ
វិសទញ្ញាណោ - “កី ឯត្ថ បរិត្តកេ អារម្មណោ សមាបដ្ឋិតព្ពំ អត្ថិ, នាយំ មម
ភារោ”តិ តានិ រូចានិ អភិកវិក្ខា សមាបដ្ឋតិ, សហ និមិត្តប្បាទេនេវេត្ថ អប្បនំ
ចាបេតីតិ អត្តោ។ ជាតាមិ បស្សមីតិ ឥមិនា បនស្ស អាភោកោ កថិតោ។ សោ
ច ខោ សមាបត្តិតោ វុដ្ឋិតស្ស, ន អន្តោសមាបត្តិយំ។ ឯវំសញ្ញា ហោតីតិ
អាភោកសញ្ញាយបិ ឈានសញ្ញាយបិ ឯវំសញ្ញា ហោតិ។ អភិកវនសញ្ញា

ហ៊ុន សែន អនុសាសនាបន្តិយម្បី អត្ថិ, អាភោគសញ្ញា បន សមាបត្តិភោ
វុដ្ឋិតស្បែក។

អប្បមាណានីតិ វុដ្ឋិតប្បមាណានិ, មហាប្បមាណានីតិ អត្ថោ។ អភិកុយ្យាតិ ឯត្ថ
បន យថា មហាគ្យសោ បុរិសោ ឯកំ ភត្តវុដ្ឋិតកំ លភិត្វា - “អញ្ញម្បី ហោតុ, ក៏
ឯតំ មញ្ញំ ករិស្សតី” តិ តំ ន មហាប្បមាណានិ បស្សតិ, ឯវមេវ ញ្ញាណុត្តរោ បុគ្គលោ
វិសទញ្ញាលោ “ក៏ ឯត្ថ សមាបត្តិតំ, នយំទំ អប្បមាណំ, ន មញ្ញំ
ចិត្តកក្កតាករណោ ភារោ អត្ថី” តិ តានិ អភិករិក្ខា សមាបត្តិតិ, សហ
និមិត្តប្បាទេនេវេត្ថ អប្បនំ ចាបេតីតិ អត្ថោ។

អដ្ឋត្ថំ អរូបសញ្ញាតិ អលាភិតាយ វា អនត្តិកតាយ វា អដ្ឋត្ថរូប
បរិកម្មសញ្ញាវិវហិតោ។

ឯកោ ពហិទ្ធា រូបានិ បស្សតីតិ យស្ស បរិកម្មម្បី និមិត្តម្បី ពហិទ្ធាវ
ឧប្បន្នំ, សោ ឯវំ ពហិទ្ធា បរិកម្មស្ស ចេវ អប្បនាយ ច វសេន - “អដ្ឋត្ថំ
អរូបសញ្ញា ឯកោ ពហិទ្ធា រូបានិ បស្សតី” តិ វុច្ចតិ។ សេសមេត្ត
ចតុត្ថាភិកាយតនេ វុត្តនយមេវ។ ឥមេសុ បន ចតុសុ បរិកម្មំ វិតក្កចរិតវសេន
អាគតំ, អប្បមាណំ មោហចរិតវសេន, សុវណ្ណំ ឆោសចរិតវសេន, ឧត្តណ្ណំ
រាគចរិតវសេន។ ឯតេសញ្ញា ឯតានិ សប្បាយានិ។ សា ច នេសំ សប្បាយតា
វិត្តារតោ វិសុទ្ធិមគ្គ ចរិតនិទ្ទេសេ វុត្តោ។

បញ្ចមអភិកាយតនាជីសុ នីលានីតិ សព្វសង្កាហកវសេន វុត្តំ។
នីលវណ្ណានីតិ វណ្ណាវសេន។ នីលនិទស្សនានីតិ និទស្សនវសេន, អបញ្ញាយ
មាណវិវរាទិ អសម្ពិទ្ធវណ្ណានិ ឯកនីលានេវ ហុត្វា និទស្សនីតិ វុត្តំ ហោតិ។
នីលនិកាសានីតិ ឥទំ បន ឱកាសវសេន វុត្តំ, នីលោកាសានិ

នីលប្បកាយុត្តានីតិ អត្តោ។ ឯតេន នេសំ វិសុទ្ធតំ ទស្សេតិ។
វិសុទ្ធវណ្ណាវសេនេវ ហិ ឥមា និ ចត្តាវ អភិកាយតនានិ វុត្តានិ។ ឧមាបុប្ផន្តិ
ឯតញ្ញា បុប្ផំ សិនិទ្ធិំ មុទុ, ទិស្សមានម្មិ នីលមេវ ហោតិ។ គិរិកណ្ណិកបុច្ឆាទីនិ
បន ទិស្សមានានិ សេតធាតុកានេវ ហោន្តិ។ តស្មា ឥទមេវ គហិតំ, ន តានិ។
ពារាណសេយ្យកន្តិ ពារាណសិសម្ពុរំ។ តត្ថ កិរ កប្បាសោមិ មុទុ,
សុត្តកន្តិកាយោមិ តន្តវាយាមិ ធរកា, ឧទកម្មិ សុច សិនិទ្ធិំ។ តស្មា តំ វត្ថុ
ឧកតោភាគវិមជ្ឈំ ហោតិ; ទ្វិសុច បស្សេសុ មជ្ឈំ មុទុ សិនិទ្ធិំ ខាយតិ។

បីតានីតិអាទិសុច ឥមិនាវ នយេន អត្តោ វេទិតញ្ញោ។ “នីលកសិណំ
ឧត្តណ្ណោ នីលស្មី និមិត្តំ គណ្ណាតិ បុប្ផស្មី វា វត្ថុស្មី វា វណ្ណាធាតុយា
វា” តិអាទិកំ បនេត្ថ កសិណាករណញ្ច បរិកម្មញ្ច អប្បនាវិធានញ្ច សព្វំ
វិសុទ្ធិមគ្គវិត្តារតោ វុត្តមេវ។ ឥមា និ បិ អដ្ឋ អភិកាយតនានិ
អភិកាយតនាវនេវ អនីតានិ។ ឥមា និ កិរ វត្ថា ឯវមាហា - “អាទន្ទ,
ឯវុចាមិ សមាបត្តិយោ សមាបជ្ឈន្តស្ស ច វុជ្ជហន្តស្ស ច តថាគតស្ស ភយំ វា
សារជ្ជំ វា នត្ថិ, មារំ បន ឯកកំ ទិស្វា តថាគតោ កាយេយ្យាតិ កោ ឯវំ សញ្ញំ
ឧប្បាទេតុមរហាតិ។ អភិកោ, អាទន្ទ, តថាគតោ អច្ឆម្ពី, សតោ សម្មជាតោ
អាយុសម្ពុរំ ឱស្សជី” តិ។

អដ្ឋវិមោក្ខវណ្ណានា

១៧៤. វិមោក្ខកថា ឧត្តានត្ថាយេវ។ ឥមេបិ អដ្ឋវិមោក្ខា
អភិកាយតនាវនេវ អនីតា។ ឥមេបិ កិរ វត្ថា ឯវមាហា - “អាទន្ទ, ឯតាមិ
សមាបត្តិយោ សមាបជ្ឈន្តស្ស ច វុជ្ជហន្តស្ស ច តថាគតស្ស ភយំ វា សារជ្ជំ វា
នត្ថិ... បេ.... ឱស្សជី” តិ។

១៧៥. ឥនាធិបិ ភគវា អានន្ទស្ស ឱកាសំ អនត្វាវ ឯកមិទាហន្តិអាទិនា
នយេន អបរម្យំ ទេសនំ អារភិ។ តត្ថ បឋមាភិសម្ពុទ្ធាតិ អភិសម្ពុទ្ធា ហុត្វា
បឋមមេវ អជ្ឈមេ សត្តាហោ។

១៧៦. ឱស្សជ្ជាតិ វិស្សជ្ជិតោ បរិច្ឆិន្នោ, ឯវំ កិវ វត្វា - “តេនាយំ
ទសសហស្សំ លោកធាតុ កម្មវិត្តា”តិ អាហា។

អានន្ទយាចនកថា

១៧៨. អលន្តិ បដិក្ខេបវចនមេតំ។ ពោធិន្តិ ចតុមគ្គញ្ញាណបដិវេយំ។
សទ្ធិហសិ ត្វន្តិ ឯវំ វុត្តការំ តថាគតស្ស សទ្ធិហសីតិ វេទតិ។ តស្មាតិហានន្ទាតិ
យស្មា ឥទំ វចនំ សទ្ធិហសិ, តស្មា តុយ្ហេវេតំ ទុក្ខជន្តិ ទស្សេតិ។

១៧៩. ឯកមិទាហន្តិ ឥទំ ភគវា - “ន កេវលំ អហំ ឥធម៌ តំ អាមន្តេសី,
អញ្ញាធាបិ អាមន្តេត្វា ឱឡារិកំ និមិត្តំ អកាសី, តម្បិ តយា ន បដិវិជ្ជំ, តវេវាយំ
អបរាជោ”តិ ឯវំ សោកវិនោទនត្ថាយ នានប្បការតោ ថេរស្សេវ
នោសារោបនត្តំ អារភិ។

១៨៣. បិយេហិ មនាបេហិតិ មាតាបិតាភាតាភគិនិអាទិកេហិ ជាតិយា
នាណាភារោ, មរណោ វិនាសារោ, ភវេន អញ្ញាថាភារោ។ តំ កុតេត្ថ លញ្ញាតិ តន្តិ
តស្មា, យស្មា សត្តេហោវ បិយេហិ មនាបេហិ នាណាភារោ, តស្មា ទស ចារមិយោ
បូរេត្វាបិ, សម្ពោធិ បត្វាបិ, ធម្មចក្កំ បវត្តេត្វាបិ, យមកថាជិហារិយំ
ទស្សេត្វាបិ, ទេវេរោហណំ កត្វាបិ, យំ តំ ជាតំ ភូតំ សន្នតំ បលោកធម្មំ, តំ
វត តថាគតស្សាបិ សរីរំ មា បលុដ្ឋិតិ នេតំ ហំនំ វិជ្ជិតិ, រោទន្តេនាបិ កន្តន្តេនាបិ
ន សក្កា តំ ការណំ លទ្ធិន្តិ។ បុន បច្ឆាវមិស្សតីតិ យំ ចត្តំ វន្តំ, តំ វត បុន
បដិខាទិស្សតីតិ អត្ថោ។

១៨៤. យថា យំ ព្រហ្មចរិយន្តិ យថា ឥទំ សិក្ខាត្ថយសង្កបំ
សាសនព្រហ្មចរិយំ។ អន្ធនិយន្តិ អន្ធនក្ខមំ។ ចិវដ្ឋិតិកន្តិ ចិវប្បវត្តិវសេន
ចិវដ្ឋិតិកំ។ ចត្តារោ សតិបដ្ឋានាតិអាទិ សព្វំ លោកិយលោកុត្តវវសេនេវ
កថិតំ។ ឯតេសំ បន ពោធិបក្ខិយានំ ធម្មានំវិនិច្ឆយោ សញ្ញាការេនវិសុទ្ធិមគ្គ
បដិបទាញាណធស្សនវិសុទ្ធិនិទ្ទេសេ វុត្តោ។ សេសមេត្ត ឧត្តានមេវាតិ។

តតិយភាណាវាវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

នាគាបលោកិតវណ្ណានា

១៨៦. នាគាបលោកិតន្តិ យថា ហិ មហាជនស្ស អដ្ឋិនិ កោដិយា កោដិ
អាហាច្ច ឋិតានិ បច្ចេកពុទ្ធានំ, អដ្ឋសកលក្កានិវិយ, ន ឯវំ ពុទ្ធានំ។ ពុទ្ធានំ បន
សន្ធិលីកានិវិយ ឯកាពុទ្ធានិ ហុត្វា ឋិតានិ, តស្មា បច្ឆតោ អបលោកនកាលេ
ន សក្កា ហោតិ គីរំ បរិវត្តតុំ។ យថា បន ហត្ថិនាគោ បច្ឆាភាគំ
អបលោកេតុកាមោ សកលសរីរេនេវ បរិវត្តតិ, ឯវំ បរិវត្តិតព្វំ ហោតិ។
ភគវតោ បន នគរទ្វារេ ឋិតា - “វេសាលី អបលោកេស្សមី” តិ ចិត្ត
ឧប្បន្នមគ្គេ - “ភគវា អនេកានិ កប្បកោដិសហស្សានិ ចារមិយោ បូរេន្តេហិ
តុម្ពេហិ ន គីរំ បរិវត្តេត្វា អបលោកនកម្ពំ កត” ន្តិ អយំ បថី កុលាលចក្កំ
វិយ បរិវត្តេត្វា ភគវន្តំ វេសាលីនគរាភិមុខំ អកាសិ។ តំ សន្ធាយេតំ វុត្តំ។

ននុ ច នកេវលំ វេសាលីយាវ,
សាវត្ថិរាជគហនាឡន្ធជាដលីតាមកោដិតាមនាតិកតាមកេសុបិ តតោ
តតោ និក្ខន្ធកាលេ តំ តំ សព្វំ បច្ឆិមធស្សនមេវ, តត្ថ តត្ថ កស្មា
នាគាបលោកិតំ នាបលោកេសីតិ? អនច្ឆិយត្តា។ តត្ថ តត្ថ ហិ និវត្តេត្វា
អបលោកេន្តស្សេតំ ន អច្ឆិយំ ហោតិ, តស្មា នាបលោកេសី។ អបិ ច

វេសាលិរាជាឆោ អាសន្នវិជ្ជាសា, តិណ្ណំ វស្សានំ ឧបរិ វិនស្សិស្សន្តិ។ តេ តំ
នគរទ្វារេ ឆាតាបលោកិតំ នាម ចេតិយំ កត្វា គន្ធមាលាធិបាំ បូជេស្សន្តិ, តំ
នេសំ ធីយរត្តំ ហិតាយ សុខាយ ភវិស្សតីតិ តេសំ អនុកម្មាយ
អបលោកេសិ។

ទុក្ខស្សន្តករោតិ វដ្តទុក្ខស្ស អន្តករោ។ ចក្ខុមាតិ បញ្ចបាំ ចក្ខុហិ ចក្ខុមា។
បរិនិព្វតោតិ កិលេសបរិនិព្វានេន បរិនិព្វតោ។

ចតុមហាបទេសវណ្ណនា

១៨៧. មហាបទេសេតិ មហាឱកាសេ, មហាអបទេសេ វា, ពុទ្ធាធម្មោ
មហាន្តេ មហាន្តេ អបទិសិទ្ធា វុត្តានិ មហាការណានីតិ អត្ថោ។

១៨៨. នេវ អភិនន្ទិតព្ពន្ធិ ហដ្ឋតុដ្ឋេហិ សាធុការំ ទត្វា បុព្វេវ ន សោតព្ពំ, ឯវំ
កតេ ហិ បច្ឆា “ឥទំ ន សមេតី”តិ វុច្ចមាឆោ - “កី បុព្វេវ អយំ ធម្មោ, ឥទានិ ន
ធម្មោ”តិ វត្វាលទ្ធិ ន វិស្សន្តេតិ។ នប្បដិក្កាសិតព្ពន្ធិ - “កី ឯស ពាលោ
វទតី”តិ ឯវំ បុព្វេវ ន វត្តព្ពំ, ឯវំ វុត្តេ ហិ វត្តំ យុត្តម្មី ន វត្តតិ។ តេនាហា -
“អភិនន្ទិត្វា អប្បដិក្កាសិត្វា”តិ។ បទព្យញ្ញនានីតិ បទសម្ពាតានិ ព្យញ្ញនានិ។
សាធុកំ ឧត្តហេត្វាតិ ឥមស្មី ហ្វានេ ចាឡិ វុត្តា, ឥមស្មី ហ្វានេ អត្ថោ វុត្តោ, ឥមស្មី
ហ្វានេ អនុសន្ទិ កថិតោ, ឥមស្មី ហ្វានេ បុព្វាបរំ កថិតន្តិ សុដ្ឋ គហេត្វា។ សុត្ត
ឱសារេតព្ពានីតិ សុត្ត ឱតារេតព្ពានិ។ វិនយេ សន្តស្សេតព្ពានីតិ វិនយេ
សំសន្តេតព្ពានិ។

ឯត្ថ ច សុត្តន្តិវិនយោ។ យថាហា - “កត្ត បដិក្ខត្តំ? សាវត្ថិយំ សុត្តវិភង្គេ”តិ
(បុទ្បវ. ៤៥៧)។ វិនយោតិ ខន្ធកោ។ យថាហា - “វិនយាតិសារេ”តិ។ ឯវំ
វិនយបិដកម្មី ន បរិយាធិយតិ។ ឧកតោវិភង្គោ បទ សុត្តំ, ខន្ធកបរិវាវា

វិនយោតិ ឯវំវិនយបិដកំ បរិយាទិយតិ។ អថវា សុត្តន្តបិដកំ សុត្តំ, វិនយបិដកំ
 វិនយោតិ ឯវំ ទ្វេយេវ បិដកានិ បរិយាទិយន្តិ។ សុត្តន្តាភិធម្មបិដកានិ វា សុត្តំ,
 វិនយបិដកំ វិនយោតិ ឯវំ ធម្មំ តីណិ បិដកានិ ន តាវ បរិយាទិយន្តិ។
 អសុត្តនាមកញ្ញា ពុទ្ធវចនំ នាម អត្ថិ។ សេយ្យជំនំ - ជាតកំ, បដិសម្ពិទ្ធា,
 និទ្ទេសោ, សុត្តនិទានោ, ធម្មបទំ, ឧទានំ, ឥតិវុត្តកំ, វិមានវត្ថុ, បេតវត្ថុ,
 ថេរគាថា, ថេរីគាថា, អបទានន្តិ។

សុទិន្នត្ថេរោ បន - “អសុត្តនាមកំ ពុទ្ធវចនំ ន អត្ថិ” តិ តំ សព្វំ បដិបក្ខិបិទ្វា
 - “តីណិ បិដកានិ សុត្តំ, វិនយោ បន ការណ” ន្តិ អាហា។ តតោ តំ ការណំ
 ទស្សន្តោ ឥទំ សុត្តមាហរិ -

“យេ ខោ ភូំ, គោតមិ, ធម្មេ ជានេយ្យាសិ, ឥមេ ធម្មា សរាគាយ
 សំវត្តន្តិ នោវិរាគាយ, សញ្ញោគាយ សំវត្តន្តិ នោវិសញ្ញោគាយ,
 អាចយាយ សំវត្តន្តិ នោ អបចយាយ, មហិច្ឆតាយ សំវត្តន្តិ នោ
 អប្បិច្ឆតាយ, អសន្តដ្ឋិយា សំវត្តន្តិ នោ សន្តដ្ឋិយា, សន្តណិកាយ សំវត្តន្តិ
 នោ បរិវេកាយ, កោសជ្ជាយ សំវត្តន្តិ នោ វិរិយាម្ពាយ, ទុព្ភរតាយ
 សំវត្តន្តិ នោ សុភរតាយ។ ឯកំសេន, គោតមិ, ជានេយ្យាសិ - ‘នេសោ
 ធម្មោ, នេសោវិនយោ, នេតំ សត្តសាសន’ ន្តិ។ យេ ច ខោ ភូំ, គោតមិ, ធម្មេ
 ជានេយ្យាសិ, ឥមេ ធម្មា វិរាគាយ សំវត្តន្តិ នោ សរាគាយ, វិសញ្ញោគាយ
 សំវត្តន្តិ នោ សញ្ញោគាយ, អបចយាយ សំវត្តន្តិ នោ អាចយាយ,
 អប្បិច្ឆតាយ សំវត្តន្តិ នោ មហិច្ឆតាយ, សន្តដ្ឋិយា សំវត្តន្តិ នោ
 អសន្តដ្ឋិយា, បរិវេកាយ សំវត្តន្តិ នោ សន្តណិកាយ, វិរិយាម្ពាយ
 សំវត្តន្តិ នោ កោសជ្ជាយ, សុភរតាយ សំវត្តន្តិ នោ ទុព្ភរតាយ។

ឯកំសេន, គោតមិ, ជារយ្យាសិ - ឯសោ ធម្មោ, ឯសោ វិនយោ, ឯតំ
សត្តសាសន'ន្តិ" (អ. និ. ៨.៥៣)។

តស្មា សុត្តន្តិ តេបិជកេ ពុទ្ធវចនេ ឱតារេតញ្ញានិ។ វិនយេតិ ឯតស្មី
រាគាធិវិនយការណេ សំសន្នេតញ្ញានីតិ អយមេត្ត អត្តោ។ ន បេវ សុត្ត
ឱសវន្តិ តិ សុត្តបដិចាជិយា កត្តចិ អនាគន្ធា ឆលី ឧដ្ឋបេត្វា គុដ្ឋវេស្សន្តរ-
គុដ្ឋឧម្ពុគ្គ-គុដ្ឋវិនយ-វេទល្លបិដកានំ អញ្ញាតរតោ អាគតានិ បញ្ញាយន្តិ តិ
អត្តោ។ ឯវំ អាគតានិ ហិ រាគាធិវិនយេ ច ន បញ្ញាយមាណនិ ធម្មតញ្ញានិ
ហោន្តិ។ តេន វុត្តំ - "ឥតិ ហេតុំ, ភិក្ខុវេ, ធម្មយ្យាថា" តិ។ ឯតេនុចាយេន សព្ពត្ត
អត្តោ វេទិតញ្ញោ។

ឥទំ, ភិក្ខុវេ, ចតុត្ថំ មហាបទេសំ ជារយ្យាថា តិ ឥទំ ចតុត្ថំ ធម្មស្ស
បតិជ្ជានោកាសំ ជារយ្យាថា។

ឥមស្មី បន ហ្មានេ ឥមំ បកិណ្ណកំ វេទិតញ្ញំ។ សុត្ត ចត្តារោ មហាបទេសា,
ខន្ធកេ ចត្តារោ មហាបទេសា, ចត្តារិ បញ្ញាព្យាករណានិ, សុត្តំ, សុត្តានុលោមំ,
អាចរិយវាទោ, អត្តនោមតិ, តិស្សោ សន្តិទិយោតិ។

តត្ថ - "អយំ ធម្មោ, អយំ វិនយោ" តិ ធម្មវិនិច្ឆយេ បត្តេ ឥមេ ចត្តារោ
មហាបទេសា បមាណំ។ យំ ឯត្ត សមេតិ តទេវ គហេតញ្ញំ, ឥតវំ វិវរណ្ណស្សបិ ន
គហេតញ្ញំ។

"ឥទំ កប្បតិ, ឥទំ ន កប្បតិ" តិ កប្បិយាកប្បិយវិនិច្ឆយេ បត្តេ - "យំ,
ភិក្ខុវេ, មយា ឥទំ ន កប្បតិ តិ អប្បជិត្តត្ថំ, តំ ច អកប្បិយំ អនុលោមេតិ,
កប្បិយំ បដិពាហាតិ, តំ វោ ន កប្បតិ" តិ អាធិនា (មហាវ. ៣០៥) នយេន ខន្ធកេ
វុត្តា ចត្តារោ មហាបទេសា បមាណំ។ តេសំ វិនិច្ឆយកថា សមន្តចាសាធិកាយំ

វុត្តា។ តត្ថ វុត្តនយេន យំ កប្បិយំ អនុលោមេតិ, តទេវ កប្បិយំ, ឥតវំ
អកប្បិយន្តិ ឯវំ សន្និដ្ឋានំ កាតត្ថំ។

ឯកំសព្វាករណីយោ បញ្ញោ, វិភជ្ជករណីយោ បញ្ញោ,
បដិបុច្ឆាករណីយោ បញ្ញោ, វេបដិយោ បញ្ញោតិ ឥមាធិ ចត្តារិ
បញ្ញាករណានិ នាម។ តត្ថ “ចក្កំ អនិច្ច”ន្តិ បុដ្ឋេន - “អាម អនិច្ច”ន្តិ
ឯកំសេនេវ ព្យាកាតត្ថំ។ ឯស នយោ សោតាធិសុ។ អយំ ឯកំសព្វាករណីយោ
បញ្ញោ។ “អនិច្ចំ នាម ចក្ក”ន្តិ បុដ្ឋេន - “ន ចក្កមេវ, សោតម្បិ អនិច្ចំ យានម្បិ
អនិច្ច”ន្តិ ឯវំ វិភជិត្វា ព្យាកាតត្ថំ។ អយំ វិភជ្ជករណីយោ បញ្ញោ។ “យថា
ចក្ក តថា សោតំ, យថា សោតំ តថា ចក្ក”ន្តិ បុដ្ឋេន “កេនជ្ជេន បុច្ឆសី”តិ
បដិបុច្ឆិត្វា “ធស្សនជ្ជេន បុច្ឆាមី”តិ វុត្ថេ “ន ហី”តិ ព្យាកាតត្ថំ, “អនិច្ចជ្ជេន
បុច្ឆាមី”តិ វុត្ថេ អាមាតិ ព្យាកាតត្ថំ។ អយំ បដិបុច្ឆាករណីយោ បញ្ញោ។ “តំ
ជីវំ តំ សរីរ”ន្តិ អាធិនិ បុដ្ឋេន បន “អព្យាកតមេតំ ភក្កវតា”តិ វេបេតត្ថោ, ឯស
បញ្ញោ ន ព្យាកាតត្ថោ។ អយំ វេបដិយោ បញ្ញោ។ ឥតិ តេនាការេន បញ្ញោ
សម្បត្តេ ឥមាធិ ចត្តារិ បញ្ញាករណានិ បមាណំ។ ឥមេសំ វសេន សោ បញ្ញោ
ព្យាកាតត្ថោ។

សុត្តាធិសុ បន សុត្តំ នាម តិស្សោ សង្កឹតិយោ អារុទ្ធានិ តីណិ បិដកានិ។
សុត្តានុលោមំ នាម អនុលោមកប្បិយំ។ អាចរិយវាទោ នាម អដ្ឋកថា។
អត្តនោមតិ នាម នយក្កាហោន អនុពុទ្ធិយា អត្តនោ បដិកានំ។ តត្ថ សុត្តំ
អប្បជិពាហិយំ, តំ បដិពាហន្តេន ពុទ្ធាវ បដិពាហិតោ ហោតិ។
អនុលោមកប្បិយំ បន សុត្តេន សមេន្តមេវ គហេតត្ថំ, ន ឥតវំ។
អាចរិយវាទោបិ សុត្តេន សមេន្តាយេវ គហេតត្ថោ, ន ឥតរោ។ អត្តនោមតិ បន
សព្វទុព្ពលា, សាបិ សុត្តេន សមេន្តាយេវ គហេតត្ថោ, ន ឥតរា។ បញ្ចសតិកា,

សត្វសតិកា, សហស្សិកាតិ ឥមា បន តិស្សោ សង្កឹតិយោ។ សុត្តម្បិ តាសុ
អាគតមេវ បមាណំ, ឥតរំ ការយ្ហសុត្តំ ន គហេតព្ពំ។ តត្ថ ឡិកាវណ្ណនិបិ ហិ
បទព្យញ្ញាននិ ន ចេវ សុត្ត ឡិកាវន្តិ, ន ច វិនយេ សន្និស្សន្តិកិ វេទិតព្ពានិ។

កម្មារបុត្តបុន្តវត្ថុវណ្ណនា

១៨៩. កម្មារបុត្តស្សាតិ សុវណ្ណការបុត្តស្ស។ សោ កិវ អឡោ

មហាកុដ្ឋម្ពិកោ ភគវតោ បឋមទស្សនេនេវ សោតាបន្នោ ហុត្វា អត្ថនោ
អម្ពវនេវិហារំ ការាបេត្វា និយ្យាតេសិ។ តំ សន្ធាយ វុត្តំ - “អម្ពវនេ” តិ។

សូករមទ្ធុវន្តិ នាតិវុណស្ស នាតិជិណ្ឌាស្ស ឯកជេដ្ឋកសូករស្ស
បវត្តមំសំ។ តំ កិវ មុទុ ចេវ សិនិទ្ធព្វា ហោតិ, តំ បជិយានាបេត្វា សាធុកំ
បចាបេត្វាតិ អត្តោ។ ឯកេ ភណ្ឌិ - “សូករមទ្ធុវន្តិ បន មុទុឡិទនស្ស
បញ្ចកោរសយ្ហសចាចនិវាទស្ស នាមេតំ, យថា ភវចានំ នាម ចាកនាម” តិ។
កេចិ ភណ្ឌិ - “សូករមទ្ធុវន្តិ នាម វសាយនិវេទិ, តំ បន វសាយនសត្តេ អាគច្ឆតិ,
តំ ចុន្តេន - ‘ភគវតោ បរិនិព្វានំ ន ភវេយ្យា’ តិ វសាយនំ បជិយត្ត” តិ។ តត្ថ បន
ទ្វិសហស្សនិបបរិវាសេ ចត្វសុ មហាធិបេសុ ទេវតា ឡិដំ បក្ខិប័សុ។

នាហំ តន្តិ ឥមំ សីហនាទំ កិមត្ថំ នទតិ? បរុបវាទមោចនត្ថំ។ អត្ថនា
បរិភុត្តាវសេសំ នេវ ភិក្ខុនំ, ន មនុស្សានំ នាតុំ អនាសិ, អាវាជេ និខណាបេត្វា
វិនាសេសីតិ ហិ វត្តកាមាទំ ឥទំ សុត្វា វចនោកាសោ ន ភវិស្សតីតិ បរេសំ
ឧបវាទមោចនត្ថំ សីហនាទំ នទតីតិ។

១៩០. ភុត្តស្ស ច សូករមទ្ធុវនាតិ ភុត្តស្ស ឧទចាទិ, ន បន ភុត្តបច្ចយា។
យទិ ហិ អភុត្តស្ស ឧប្បជ្ឈិស្សថ, អតិខរោ ភវិស្សតិ។ សិនិទ្ធកោជនំ ភុត្តត្តា
បនស្ស តនុវេទនា អហោសិ។ តេនេវ បទសា គន្តំ អសក្ខិ។ វិវេចមា នោតិ

អភិធម្មំ បវត្តលោហិតវិវេចនោវ សមាណោ។ អវោចាតិ អត្តនា បត្តិតជ្ជានេ
បរិនិព្វានត្ថាយ ឯវមាហា។ ឥមា បន ធម្មសង្គាហកត្ថេវហិ ឋប័តតាថាយោតិ
វេទិតញ្ចា។

ចានីយាហារណាវណ្ណានា

១៩១. ឥដ្ឋាតិ ចោទនត្ថេ និចាតោ។ អន្នោទកាតិ បសន្នោទកា។
សាតោទកាតិ មធុរោទកា។ សីតោទកាតិ តនុសីតលសលិលា។ សេតកាតិ
និក្ខេទមា។ សុប្បតិកាតិ សុន្ទរតិកា។

បុក្កសមល្លបុត្តវត្ថុវណ្ណានា

១៩២. បុក្កសោតិ តស្ស នាមំ។ មល្លបុត្តោតិ មល្លរាជបុត្តោ។ មល្លា កិរ
វារេន រដ្ឋំ កាវេន្តិ។ យាវ នេសំ វារោ ន ចាបុណាតិ, តាវ វណិដ្ឋំ កវេន្តិ។ អយម្បិ
វណិដ្ឋមេវ កវេន្តោ បញ្ចា សកជសតានិ យោជាបេត្វា ធុរវាតេ វាយន្តេ បុរតោ
គច្ឆតិ, បច្ឆា វាតេ វាយន្តេ សត្តវាហំ បុរតោ បេសេត្វា សយំ បច្ឆា គច្ឆតិ។ តទា
បន បច្ឆា វាតោ វាយិ, តស្មា ឯស បុរតោ សត្តវាហំ បេសេត្វា សត្តវតនយានេ
និសីទិត្វា កុសិណាវតោ និក្ខមិត្វា “ចារំ គមិស្សមី”តិ មគ្គំ បជិបដ្ឋិ។ តេន វុត្ថំ -
“កុសិណារាយ ចារំ អន្ធានមគ្គប្បជិបន្នោ ហោតី”តិ។

អាឡារោតិ តស្ស នាមំ។ ធិយបិដ្ឋលោ កិរេសោ, តេនស្ស អាឡារោតិ នាមំ
អហោសិ។ កាលាមោតិ គោត្តំ។ យត្រ ហិ នាមាតិ យោ នាម។ នេវ ទក្ខតីតិ ន
អទ្ទស។ យត្រសទ្ធកុត្តត្ថា បនេតំ អនាគតវសេន វុត្ថំ។ ឯវុបញ្ជិ ព្យាទិសេសុ
ថានេសុ សទ្ធកុលក្ខណំ។

០៩៣. និច្ចវន្តិសូតិ វិចារន្តិសុ។ អសនិយា ជលន្តិយាតិ នវវិជាយ អសនិយា
ភិជ្ជមានាយ វិយ មហារវំ វន្តិយា។ នវវិជា ហិ អសនិយោ - អសញ្ញា, វិចក្កា,
សតោ, គគ្កា, កបិសីសា, មច្ឆវិលោលិកា, កុក្កជកា, ទណ្ឌាមណិកា,
សុក្កាសនីតិ។ តត្ថ អសញ្ញា អសញ្ញំ ករោតិ។ វិចក្កា ឯកំ ចក្កំ ករោតិ។
សតោ សតោសទិសា ហុត្វា បតតិ។ គគ្កា គគ្កាយមាណា បតតិ។ កបិសីសា
ភមុកំ ឧត្តិបេន្តោ មក្កដាវិយ ហោតិ។ មច្ឆវិលោលិកា វិលោលិតមន្តោវិយ
ហោតិ។ កុក្កជកា កុក្កជសទិសា ហុត្វា បតតិ។ ទណ្ឌាមណិកា នដ្ឋលសទិសា
ហុត្វា បតតិ។ សុក្កាសនី បតិតដ្ឋានំ សមុគ្គាជេតិ។

ទេវេ វស្សន្តេតិ សុក្កគន្ធិតំ គន្ធិត្វា អន្តរន្តរា វស្សន្តេ។ អាតុមាយន្តិ អាតុមំ
និស្សាយ វិហារមិ។ ភុសាតារេតិ ខលសាលាយំ។ ឯត្ថសោតិ ឯតស្មី ការណេ
ឯសោ មហាជនកាយោ សន្និបតិកោ។ ក្ខ អហោសីតិ កុហិ អហោសិ។ សោ តំ
ភន្តេតិ សោ ត្វំ ភន្តេ។

០៩៤. សិដ្ឋិវណ្ណានិ សិដ្ឋិសុវណ្ណាវណ្ណំ។ យុគមជ្ជន្តិ មជ្ជយុគំ,
សណ្ឋាសាដកយុគឡន្តិ អត្តោ។ ធារណីយន្តិ អន្តរន្តរា មយា ធារេតព្ពំ,
បរិទហិតព្ពន្តិ អត្តោ។ តំ កិរ សោ តថារូបេ ធលាទិវសេយេវ ធារេត្វា
សេសកាលេ និត្តិបតិ។ ឯវំ ឧត្តមំ មដ្ឋលវត្ថយុគំ សន្ធាយាហា។ អនុកម្មំ
ឧបាទាយាតិ មយិ អនុកម្មំ បដិច្ច។ អន្ធាទេហីតិ ឧបចារវេនមេតំ - ឯកំ មយ្ហំ
ទេហិ, ឯកំ អាណន្ទស្សាតិ អត្តោ។ កិ បន ថេរោ តំ គណ្ហីតិ? អាម គណ្ហិ។ កស្មា?
មត្តកប្បត្តកិច្ចត្តា។ កិញ្ចាបិ ហោស ឯវុបំ លាភំ បដិក្ខិបិត្វា ឧបដ្ឋាកដ្ឋានំ
បដិបន្នោ។ តំ បនស្ស ឧបដ្ឋាកកិច្ចំ មត្តកំ បត្តំ។ តស្មា អគ្គហោសិ។ យេ ចាបិ
ឯវំ វេទយុំ - “អនាវាធកោ មញ្ញោ អាណន្តោ បញ្ចវីសតិ វស្សានិ ឧបដ្ឋហន្តេន ន
កិញ្ចិ ភគវតោ សន្តិកា តេន លទ្ធិបុព្ព”ន្តិ។ តេសំ វេចនោកាសច្ចេនត្ថម្បិ

អគ្គហេសី។ អបិ ច ជាតាតិ ភគវា - “អានន្តោ គហេត្វាបិ អត្តនា ន ធារេស្សតិ,
មឃ្ហំយេវ បូជំ ភវិស្សតិ។ មល្លបុត្តន បន អានន្តំ បូជេន្តេន សង្ឃេបិ បូជិតោ
ភវិស្សតិ, ឯវមស្ស មហាបុញ្ញរាសិ ភវិស្សតី”តិ ថេរស្ស ឯកំ ធាបេសិ។ ថេរេបិ
តេនេវ ការណេន អគ្គហេសីតិ។ ធម្មិយា កថាយាតិ វត្តានុមោទនកថាយ។

១៩៥. ភគវតោ កាយំ ឧបនាមិតន្តិ និវាសនចារុបនវសេន អល្លិយាបិតំ។
ភគវាបិ តតោ ឯកំ និវាសេសិ, ឯកំ ចារុបិ។ ហតច្ឆិកំវិយាតិ យថា ហតច្ឆិកោ
អដ្ឋារោ អន្តន្តេនេវ ជោតតិ, ពហិ បនស្ស បកា នត្ថិ, ឯវំ ពហិ បដិច្ចន្ទប្បកំ
ហុត្វា ខាយតីតិ អត្តោ។

ឥមេសុ ខោ, អានន្ត, ធូសុបិ កាលេស្សតិ កស្មា ឥមេសុ ធូសុ កាលេសុ ឯវំ
ហោតិ? អាហារវិសេសេន ថេវ ពលវសោមនស្សេន ច។ ឯតេសុ ហិ ធូសុ
កាលេសុ សកលចក្កវាឡេ ទេវតា អាហារេ ឱជំ បត្តិបន្តិ, តំ បណ្ឌិតភោជនំ
កុច្ឆិ បរិសិទ្ធា បសន្ធិបំ សមុដ្ឋាបេតិ។ អាហារសមុដ្ឋានរូបស្ស បសន្តត្តា
មនច្ឆដ្ឋានិ ឥន្ទ្រិយានិ អតិវិយ វិរោចន្តិ។ សម្ពោធិទិវសេ ចស្ស -
“អនេកកប្បកោជិសតសហស្សសញ្ញាតោ វត មេ កិលេសរាសិ អដ្ឋ
បហីនោ”តិ អារជ្ជន្តស្ស ពលវសោមនស្សំ ឧប្បជ្ជតិ, ចិត្តំ បសីទតិ, ចិត្តេ បសន្នេ
លោហិតំ បសីទតិ, លោហិតេ បសន្នេ មនច្ឆដ្ឋានិ ឥន្ទ្រិយានិ អតិវិយ វិរោចន្តិ។
បរិនិព្វានទិវសេបិ - “អដ្ឋ, ធានាហំ, អនេកេហិ ពុទ្ធសតសហស្សេហិ បរិជ្ជំ
អមតមហានិព្វានំ នាម នករំ បរិសិស្សមី”តិ អារជ្ជន្តស្ស ពលវសោមនស្សំ
ឧប្បជ្ជតិ, ចិត្តំ បសីទតិ, ចិត្តេ បសន្នេ លោហិតំ បសីទតិ, លោហិតេ បសន្នេ
មនច្ឆដ្ឋានិ ឥន្ទ្រិយានិ អតិវិយ វិរោចន្តិ។ ឥតិ អាហារវិសេសេន ថេវ
ពលវសោមនស្សេន ច ឥមេសុ ធូសុ កាលេសុ ឯវំ ហោតីតិ វេទិតព្ពំ។

ឧបវត្ថុនេតិ ចាចីនតោ និវត្តនសាលវនេ។ អន្តរេនយមកសាលានន្តិ
យមកសាលវុក្ខានំ មជ្ឈេ។

សិទ្ធិវណ្ណាន្តិ កាថា សន្តិភិកាលេ ឋបិតា។

១៩៦. ន្ទត្វា ច បិវិត្វា ចាតិ ឯត្ថ តទា កិវ ភកវតិ នហាយន្តេ អន្តោនទិយំ
មច្ចកច្ចចា ច ឧកតោតីវេសុ វនសណ្ណោ ច សព្ពំ សុវណ្ណាវណ្ណាមេវ ហោតិ។
អម្ពវនន្តិ តស្សាយេវ នទិយា តីវេ អម្ពវនំ។ អាយស្មន្តំ ចុន្ទកន្តិ តស្មី កិវ ខណោ
អាណន្តត្ថេវេ ឧទកសាជកំ បីឡេន្តោ ឌីហិយិ, ចុន្ទត្ថេវេ សមីបេ អហោសិ។ តំ
ភកវា អាមន្តេសិ។

គន្ធានពុទ្ធា នទិកំ កកុជន្តិ ឥមាបិ កាថា សន្តិភិកាលេយេវ ឋបិតា។ តត្ថ
បវត្តា ភកវា ឥធ ធម្មតិ ភកវា ឥធ សាសនេ ធម្ម បវត្តា, ចតុរាសីតិ
ធម្មក្ខន្ធសហស្សានិ បវត្តានីតិ អត្តោ។ បមុខេ និសីទីតិ សត្តុ បុរតោវ និសីទិ។
ឯត្តាវតា ច ថេវេ អនុប្បត្តោ។ ឯវំ អនុប្បត្តំ អថ ខោ ភកវា អាយស្មន្តំ អាណន្តំ
អាមន្តេសិ។

១៩៧. អលាភាតិ យេ អញ្ញោសំ ទានានិសំសសម្ពាតា លាភា ហោន្តិ, តេ
អលាភា។ ទុល្លទ្ធិន្តិ បុញ្ញវិសេសេន លទ្ធម្មិ មនុស្សត្ថំ ទុល្លទ្ធិ។ យស្ស តេតិ
យស្ស តវ។ ឧត្តណ្ណាលំ វា អតិកិលិន្ទំ វា កោ ជាតាតិ, កីទិសម្មិ បច្ឆិមំ
បិណ្ឌាចាតំ បរិភុញ្ញិត្វា តថាគតោ បរិនិព្វតោ, អទ្ធា តេ យំ វា តំ វា ទិន្នំ
ភវិស្សតីតិ។ លាភាតិ ទិដ្ឋធម្មិកសម្បរាយិ កទានានិសំសសម្ពាតា លាភា។
សុលទ្ធិន្តិ តុយ្ហំ មនុស្សត្ថំ សុលទ្ធិ។ សមសមដលាតិ សព្ពាការេន សមាណដលា។

ននុ ច យំ សុជាតាយ ទិន្នំ បិណ្ឌាចាតំ ភុញ្ញិត្វា តថាគតោ អភិសម្ពុទ្ធា, សោ
សរាគសនោសសមោហាកាលេ បរិភុត្តោ, អយំ បន ចុន្ទេន ទិដ្ឋោ

វិវត្តភាពវិវត្តនោសវិវត្តមោហកាលេ បរិភូតោ, កស្មា ឯតេ សមជលាតិ?
បរិនិព្វានសមតាយ ច សមាបត្តិសមតាយ ច អនុស្សវណាសមតាយ ច។
ភគវា ហិ សុជាតាយ ទិន្នំ បិណ្ឌាចាតំ បរិភូតោត្វា សឧចាទិសេសាយ
និព្វានធាតុយា បរិនិព្វតោ, ចុន្តន ទិន្នំ បរិភូតោត្វា អនុចាទិសេសាយ
និព្វានធាតុយា បរិនិព្វតោតិ ឯវំ បរិនិព្វានសមតាយបិ សមជលា។
អភិសម្ពុជ្ឈនទិវសេ ច ចតុវិសតិកោជិសតសហស្សសង្ខ្យា សមាបត្តិយោ
សមាបដ្ឋិ, បរិនិព្វានទិវសេបិ សព្វា តា សមាបដ្ឋិតិ ឯវំ សមាបត្តិសមតាយបិ
សមជលា។ សុជាតា ច អបរភាគេ អស្សោសិ - “ន កិរេសា រុក្ខទេវតា,
ពោធិសត្តោ កិរេស, តំ កិរ បិណ្ឌាចាតំ បរិភូតោត្វា អនុត្តរំ សម្មាសម្ពោធិ
អភិសម្ពុទ្ធោ, សត្តសត្តាហំ កិរស្ស តេន យាបនំ អហោសី”តិ។ តស្ស ឥទំ
សុត្វា - “លាភា វត មេ”តិ អនុស្សវន្តិយា ពលវប្បិទិសោមនស្សំ ឧទចាទិ។
ចុន្តស្សបិ អបរភាគេ - “អវសានបិណ្ឌាចាតោ កិរ មយា ទិដ្ឋោ, ធម្មសីសំ កិរ
មេ គហិតំ, មយ្ហំ កិរ បិណ្ឌាចាតំ បរិភូតោត្វា សត្តា អនុចាទិសេសាយ
និព្វានធាតុយា បរិនិព្វតោ”តិ សុត្វា “លាភា វត មេ”តិ អនុស្សវតោ
ពលវសោមនស្សំ ឧទចាទិ ឯវំ អនុស្សវណាសមតាយបិ សមជលាតិ
វេទិតញ្ច។

យសសំវត្ថុនិកក្កិ បរិវាសំវត្ថុនិកំ។ អាធិបតេយ្យសំវត្ថុនិកក្កិ
ជេដ្ឋកភាវសំវត្ថុនិកំ។

សំយមតោតិ សីលសំយមេន សំយមន្តស្ស, សំវរេ បិតស្សាតិ អត្តោ។ វេរំ ន
ចីយតីតិ បញ្ចវិធំ វេរំ ន វឌ្ឍតិ។ កុសលោ ច ជហាតិ ចាបកក្កិ កុសលោ បន
ញ្ញាណសម្បជ្ជោ អរិយមគ្គេន អនវសេសំ ចាបកំ លាមកំ អកុសលំ ជហាតិ។
រាគនោសមោហក្ខយា ស និព្វតោតិ សោ ឥមំ ចាបកំ ជហិត្វា រាគាទិនំ ឧយា

កិលេសនិព្វាននេន និព្វតោតិ។ ឥតិ ចុន្ទស្ស ច ទក្ខិណំ, អត្ថនោ ច
ទក្ខិណោយ្យសម្មត្ថី សម្មស្សមាណោ ឧទានំ ឧទានេសីតិ។

ចតុត្ថភាណាវាវវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

យមកសាលាវណ្ណានា

១៩៨. មហាតាភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិន្តំ ឥធម៌ ភិក្ខុនំ គណនបរិច្ឆេទោ នត្ថិ។
វេជ្ជវគ្គោមេ វេទនាវិក្ខម្ពនតោ បដ្ឋាយ ហិ - “ន ចិវេន ភគវា
បរិនិព្វាយិស្សតី” តិ សុត្វា តតោ តតោ អាគតេសុ ភិក្ខុសុ ឯកភិក្ខុបិ បក្កន្តោ
នាម នត្ថិ។ តស្មា គណនវីតិវត្ថោ សង្ឃោ អហោសិ។ ឧបវត្ថនំ មល្លានំ
សាលវនន្តិ យថេវ ហិ កលម្ពនទីតិវតោ រាជមាតុវិហារាទ្វារេន ជូចារាមំ គន្តព្វំ
ហោតិ, ឯវំ ហិរញ្ញវតិយា ចារិមតិវតោ សាលវនុយ្យានំ, យថា អនុរាជបុរស្ស
ជូចារាមោ, ឯវំ តំ កុសិនារាយំ ហោតិ។ យថា ជូចារាមតោ ទក្ខិណាទ្វារេន នគរំ
បរិសនមគ្គោ ចាចីនមុខោ គន្ធា ឧត្តរេន និវត្តោ, ឯវំ ឧយ្យានតោ សាលវនំ
ចាចីនមុខំ គន្ធា ឧត្តរេន និវត្តំ។ តស្មា តំ - “ឧបវត្ថន” ន្តិ វុច្ឆតិ។ អន្តរេន
យមកសាលានំ ឧត្តរសីសកន្តិ តស្ស កិវ មញ្ញកស្ស ឯកា សាលបន្តិ
សីសភាគេ ហោតិ, ឯកា ចាទភាគេ។ តត្រាបិ ឯកោ តរុណាសាលោ
សីសភាគស្ស អាសន្នោ ហោតិ, ឯកោ ចាទភាគស្ស។ អបិ ច យមកសាលា
នាម មូលខន្ធវិជបបត្តេហិ អញ្ញមញ្ញំ សំសិព្ពិត្វា បិតសាលាតិ វុត្តំ។ មញ្ញកំ
បញ្ញាបេហិតិ តស្មី កិវ ឧយ្យានេ រាជកុលស្ស សយនមញ្ញោ អត្ថិ, តំ សន្ធាយ
បញ្ញាបេហិតិ អាហា។ ថេរោបិ តំយេវ បញ្ញាបេត្វា អនាសិ។

កិលេន្តោស្មិ, អានន្ទ, និបដ្ឋិស្សមីតិ តថាគតស្ស ហិ -

“គោចរិ កឡាចោ គង្គេយ្យោ, បិដ្ឋុលោ បព្ពតេយ្យកោ;

ហេមវត្តោ ច តម្លោ ច, មន្ទាគីនិ ឧបាសថោ;
ធម្មន្តោយេវ ធនមោ, ឯតេ នាគានមុត្តមា”តិ។ -

ឯត្ថ យំ ធនន្ទំ កោចរិសដ្ឋាតានំ បកតិហត្ថិនំ ពលំ, តំ ឯកស្ស
កឡាបស្សតិ។ ឯវំ ធនគុណវឌ្ឍិតាយ គណនាយ បកតិហត្ថិនំ
កោដិសហស្សពលប្បមាណំ ពលំ, តំ សព្ពម្មី បុន្នស្ស បិណ្ឌាចាតំ
បរិកុត្តកាលតោ បដ្ឋាយ ចង្កៀវេ បក្ខិត្តឧទកំ វិយ បរិក្ខយំ គតំ។
ចាវានគរតោ តីណិ គារុតានិ កុសិនារាជគរំ, ឯតស្មី អន្តរេ បញ្ចវីសតិយា
ហនេសុ និសីទិទ្វា មហតា ឧស្សហោន អាគច្ឆន្តោបិ ស្វរិយស្ស
អត្ថម្ពិទេវលាយំ សញ្ញាសមយេ ភគវា សាលវនំ បរិដ្ឋោ។ ឯវំ រោគោ សព្ពំ
អាហេត្យំ មន្ទន្តោ អាគច្ឆតិ។ ឯតមត្តំ ធស្សេន្តោ វិយ សព្ពលោកស្ស សំវេគករំ
វាចំ ភាសន្តោ - “កិលន្តោស្មី, អាជន្ទ, និបដ្ឋិស្សមី”តិ អាហា។

កស្មា បន ភគវា ឯវំ មហន្តេន ឧស្សហោន ឥធាគតោ, កី អញ្ញត្ថ ន សក្កា
បរិនិព្វាយិទុន្តិ? បរិនិព្វាយិទុំ នាម ន កត្ថចិ ន សក្កា, តីហិ បន ការណេហិ
ឥធាគតោ, ឥទញ្ញំ ភគវា ឯវំ បស្សតិ - “មយិ អញ្ញត្ថ បរិនិព្វាយន្តេ
មហាសុធស្សនសុត្ថស្ស អត្ថប្បត្តិ ន ភវិស្សតិ, កុសិនារាយំ បន បរិនិព្វាយន្តេ
យមហំ ទេវលោកេ អនុភវិតព្ពំ សម្មត្ថី មនុស្សលោកេយេវ អនុភវី, តំ ទ្វីហិ
ភាណាវេហិ មណ្ឌាទ្វា ទេសេស្សមិ, តំ មេ សុត្វា ពហូ ជនា កុសលំ កាតព្ពំ
មញ្ញិស្សន្តិ”តិ។

អបរម្មី បស្សតិ - “មំ អញ្ញត្ថ បរិនិព្វាយន្តំ សុភន្តោ ន បស្សិស្សតិ, សោ ច
ពុទ្ធវេនេយ្យោ, ន សាវកវេនេយ្យោ; ន តំ សាវកាវិនេតុំ សក្កាន្តិ។ កុសិនារាយំ
បរិនិព្វាយន្តំ បន មំ សោ ឧបសម្ព័ន្ធិត្វា បញ្ចំ បុច្ឆិស្សតិ,
បញ្ចាវិស្សន្តនបរិយោសានេ ច សរណេសុ បតិជ្ជាយ មម សន្តិកេ បព្ពដ្ឋេវា

ឧបសម្ព័ន្ធព្យាបាលភិក្ខុ កម្មជ្ជានំ គហេត្វា មយំ ធរមានេយេវ អរហន្តំ បត្វា
បច្ឆិមសាវកោ ភវិស្សតី" តិ។

អបរម្មិ បស្សតិ - “មយំ អញ្ញត្ថ បរិនិព្វាយន្តេ ធាតុភាជនីយេ
មហាកលហោ ភវិស្សតិ, លោហិតំ នទីវិយ សន្និស្សតិ។ កុសិនារាយំ
បរិនិព្វតេ ទោណាព្រាហ្មណោ តំ វិវាទំ រូបសមេត្វា ធាតុយោវិភជិស្សតី” តិ។
ឥមេហិ តីហិ ការណេហិ ភគវា វេ មហាន្តេន ឧស្សាហេន ឥធាគតោតិ
វេទិតញោ។

សីហសេយ្យន្តិ ឯត្ថ កាមភោគីសេយ្យា, បេតសេយ្យា, សីហសេយ្យា,
តថាគតសេយ្យតិ ចតស្សោសេយ្យា។

តត្ថ - “យេតុយ្យេន, ភិក្ខុវេ, កាមភោគី សត្តា វាមេន បស្សេន សេន្តិ” តិ
អយំ កាមភោគីសេយ្យា។ តេសុ ហិ យេតុយ្យេន ទក្ខិណេន បស្សេន សយន្តា
នាម នត្ថិ។

“យេតុយ្យេន, ភិក្ខុវេ, បេតា ឧត្តានា សេន្តិ” តិ អយំ បេតសេយ្យា។
អប្បមំសលោហិតតត្ថា ហិ បេតា អដ្ឋិសង្ឃាជជជិតា ឯកេន បស្សេន សយិតុំ ន
សក្កោន្តិ, ឧត្តានាវ សេន្តិ។

“សីហោ, ភិក្ខុវេ, មិគរាជា ទក្ខិណេន បស្សេន សេយ្យំ កប្បេតិ... បេ....
អត្តមនោ ហោតី” តិ (អ. និ. ៤.២៤៦) អយំ សីហសេយ្យា។ តេជុស្សនត្តា ហិ
សីហោ មិគរាជា ទ្វេ បុរិមចានេ ឯកស្មី ហានេ, បច្ឆិមចានេ ឯកស្មី ហានេ ឋបេត្វា
នង្គុដ្ឋំ អន្តរសត្តិម្ហិ បក្ខិបិក្ខា បុរិមចានបច្ឆិមចាននង្គុដ្ឋានំ បីតោកាសំ
សល្លក្ខេត្វា ទ្វិដ្ឋំ បុរិមចានានំ មត្តកេ សីសំ ឋបេត្វា សយតិ។ ទិវសំ សយិត្វាបិ
បពុជ្ឈមាណេ ន ឧត្រសន្តោ បពុជ្ឈតិ, សីសំ បន ឧក្ខិបិក្ខា បុរិមចានានំ

បីតោកាសំ សល្លក្ខេតិ។ សេច កិត្តិ ហំនំវិជហិត្វា បីតំ ហោតិ - “ន យំទំ តុយ្ហំ
ជាតិយា សូរភាវស្ស ច អនុប”ន្តិ អនត្តមនោ ហុត្វា តត្ថេវ សយតិ, ន
គោចរាយ បក្កមតិ។ អវិជហិត្វា បីតេ បន - “តុយ្ហំ ជាតិយា ច សូរភាវស្ស ច
អនុបមិទ”ន្តិ ហដ្ឋតុដ្ឋា ឧដ្ឋាយ សីហាវិជម្ពិតំវិជម្ពិត្វា កេសរភាវំវិជុនិត្វា
តិក្ខុត្ថំ សីហនាទំ នទិត្វា គោចរាយ បក្កមតិ។

“ចតុត្ថជ្ឈានសេយ្យា បន តថាគតស្ស សេយ្យាតិ វុច្ឆតិ” (អ. និ. ៤.២៤៦)។
តាសុ ឥធ សីហសេយ្យា អាគតា។ អយញ្ញំ តេជុស្សននីយាបថត្តា
ឧត្តមសេយ្យា នាម។

ចានេ ចានន្តិ ទក្ខិណចានេ វាមចានំ។ អច្ឆាឆាយាតិ អតិអាឆាយ, ភ្លៀសកំ
អតិក្កម្ម វេបេត្វា។ គោប្បកេន ហិ គោប្បកេ, ជាណុនា វា ជាណុម្ពិ
សង្ឃដ្ឋិយមាណេ អភិណ្ណំ វេទនា ឧប្បជ្ឈតិ, ចិត្តំ ឯកគ្គំ ន ហោតិ, សេយ្យា
អជាសុកា ហោតិ។ យថា បន ន សង្ឃដ្ឋេតិ, ឯវំ អតិក្កម្ម វេបិតេ វេទនា
នុប្បជ្ឈតិ, ចិត្តំ ឯកគ្គំ ហោតិ, សេយ្យា ជាសុ ហោតិ។ តស្មា ឯវំ និបដ្ឋិ។
អនុដ្ឋានសេយ្យំ ឧបគតត្តា បនេត្ថ - “ឧដ្ឋានសញ្ញំ មនសិ ករិត្វា”តិ ន វុត្ថំ។
កាយវសេន ចេត្ថ អនុដ្ឋានំ វេទិតព្ពំ, និទ្ទាវសេន បន តំ វត្ថី ភកវតោ ភវន្តស្ស
ឱកាសោយេវ នាហោសិ។ បឋមយាមស្មិញ្ចិ មល្លានំ ធម្មទេសនា អហោសិ,
មជ្ឈិមយាមេ សុភទ្ទស្ស បច្ឆិមយាមេ ភិក្ខុសង្ឃំ ឱវេទិ, ពលវបច្ឆសេ បរិនិព្វាយិ។

សត្តជាលិដុល្លាតិ សព្ពេ សមន្តតោ បុច្ឆិតា មូលតោ បដ្ឋាយ យាវ អគ្គា
ឯកច្ឆន្ទា អហោសុំ, ន កេវលញ្ចា យមកសាលាយេវ, សព្ពេចិ វុក្ខា
សត្តជាលិដុល្លាវ អហោសុំ។ ន កេវលញ្ចិ តស្មីយេវ ឧយ្យានេ, សកលញ្ចិចិ
ទសសហស្សចក្កវាឡេ បុប្ផបតា បុប្ផំ គណ្ហីសុ, ជលូបតា ជលំ គណ្ហីសុ,
សត្តវុក្ខានំ ខន្ធសុ ខន្ធបទុមាទិ, សាខាសុ សាខាបទុមាទិ, វល្លីសុ វល្លីបទុមាទិ,

អាភាសេសុ អាភាសបទុមាធិ បថវីតលំ ភិក្ខុត្វា ធន្តាបទុមាធិ បុប្ផីសុ។ សញ្ញា
មហាសមុទ្ទោ បញ្ចវណ្ណាបទុមសញ្ញោ អហោសិ។ តិយោជនសហស្សវិគតោ
ហិមវា យនពទ្ធមោរបិញ្ញកលាចារិយ, និរន្តរំ មាលាធាមគវច្ឆិកោវិយ, សុដ្ឋ
បិឡេត្វា អាពទ្ធបុប្ផវដំសកោវិយ, សុប្បវិតំ បុប្ផចង្កោជកំវិយ ច
អតិរមណីយោ អហោសិ។

តេ តថាគតស្ស សរីរំ ឌីកិរន្តិ តេ យមកសាលា ភុម្មនេវតាហិ
សញ្ញាសិទ្ធិនុសាខវិជថា តថាគតស្ស សរីរំ អវកិរន្តិ, សរីរស្ស ឧបិ បុច្ឆានិ
វិកិរន្តិ អត្ថោ។ អដ្ឋោកិរន្តិ អដ្ឋោត្ថវន្តាវិយ កិរន្តិ។ អភិប្បកិរន្តិ
អភិណ្ណំ បុនប្បនំ បកិរន្តិយេវ។ ទិញ្ញានីតិ នេវលោកេ នន្ទចោក្ខវណ្ណសម្ពវាទិ,
តានិ ហោន្តិ សុវណ្ណាវណ្ណានិ បណ្ណាចត្ថប្បមាលាបត្តានិ, មហាតុម្ពមត្តំ វេណុំ
គណ្ណានិ។ នកេវលញ្ច មន្ទារវបុច្ឆានេវ, អញ្ញានិបិ បន ទិញ្ញានិ
ចារិច្ឆត្តកកោវិឡារបុច្ឆានីនិ សុវណ្ណាចង្កោជកានិ បូរេត្វា
ចក្កវាឡមុខវដ្តិយម្បិ តិទសបុរេបិ ព្រហ្មលោកេបិ វិតាហិ នេវតាហិ បរិជ្ជានិ,
អន្តលិក្ខា បតន្តិ។ តថាគតស្ស សរីរន្តិ អន្តរា អវិកិណ្ណានេវ អាគន្ធា
បត្តកិញ្ញក្ខវេណុបុណ្ណាហិ តថាគតស្ស សរីរមេវ ឌីកិរន្តិ។

ទិញ្ញានិបិ ចន្ទនបុណ្ណានីតិ នេវតានំ ឧបកប្បនចន្ទនបុណ្ណានិ។ នកេវលញ្ច
នេវតានំយេវ, នាគសុបណ្ណាមនុស្សានម្បិ ឧបកប្បនចន្ទនបុណ្ណានិ។ ន
កេវលញ្ច ចន្ទនបុណ្ណានេវ,
កាឡានុសារិកលោហិតចន្ទនាទិសព្វទិញ្ញកន្ធាលបុណ្ណានិ,
ហរិតាលអញ្ញនសុវណ្ណាវជតបុណ្ណានិ សព្វទិញ្ញកន្ធាសរិកតិយោ
សុវណ្ណាវជតាទិសមុគ្គេ បូរេត្វា ចក្កវាឡមុខវដ្តិអាទិសុ វិតាហិ នេវតាហិ
បរិជ្ជានិ អន្តរា អវិប្បកិរិត្វា តថាគតស្ស សរីរំ ឌីកិរន្តិ។

ធិញ្ញានិបិ ត្រិយានីតិ នេវតានំ ឧបកប្បនត្រិយានី។ ន កេវលញ្ចា តានិយេវ,
សញ្ញានិបិ តត្ថិតត្ថិចម្មបរិយោនទ្ធយនសុសិរភេទានិ ធនសសហស្សបក្កវាឡេសុ
នេវនាកសុបណ្ណាមនុស្សានំ ត្រិយានិ ឯកបក្កវាឡេ សន្និបតិក្ខា អន្តលិក្ខ
វជ្ជន្តិកិ វេទិតញ្ញានិ។

ធិញ្ញានិបិ សង្កីតានីតិ វុណាវារណានេវតា កិរ នាមេតា ធិហាយុកា នេវតា
- “មហាបុរិសោ មនុស្សបថេ និព្វត្តិក្ខា ពុទ្ធា ភវិស្សតី” តិ សុត្វា
“បដិសន្ធិគ្គហណាទិវសេ នំ គហេត្វា គមិស្សមា” តិ មាលំ គន្តេតុមារភីសុ។ តា
គន្តមាណាវ - “មហាបុរិសោ មាតុកុច្ឆិយំ និព្វត្តោ” តិ សុត្វា “តុម្ពេ កស្ស
គន្តថា” តិ វុត្តា “ន តាវ និដ្ឋាតិ, កុច្ឆិតោ និក្ខមនទិវសេ គណ្ហិក្ខា គមិស្សមា” តិ
អាហំសុ។ បុនបិ “និក្ខត្តោ” តិ សុត្វា “មហាភិនិក្ខមនទិវសេ គមិស្សមា” តិ។
ឯក្ខនតីសវស្សនិ យវេ វសិត្វា “អន្ធិ មហាភិនិក្ខមនំ និក្ខត្តោ” តិបិ សុត្វា
“អភិសម្ពោធិទិវសេ គមិស្សមា” តិ។ ធឧត្ថស្សនិ បធានំ កត្វា “អន្ធិ
អភិសម្ពុទ្ធា” តិបិ សុត្វា “ធម្មបក្កប្បវត្តនទិវសេ គមិស្សមា” តិ។
“សត្តសត្តាហានិ ពោធិមណ្ឌវីតិនាមេត្វា ឥសិបតនំ គន្ធា ធម្មបក្ក
បវត្តិត” តិបិ សុត្វា “យមកថាជិហារិយទិវសេ គមិស្សមា” តិ។ “អន្ធិ
យមកថាជិហារិយំ ករី” តិបិ សុត្វា “ទេវោរោហណាទិវសេ គមិស្សមា” តិ។
“អន្ធិ ទេវោរោហណំ ករី” តិបិ សុត្វា “អាយុសង្ខារោស្សន្ធនេ គមិស្សមា” តិ។
“អន្ធិ អាយុសង្ខារំ ឱស្សជី” តិបិ សុត្វា “ន តាវ និដ្ឋាតិ, បរិនិព្វានទិវសេ
គមិស្សមា” តិ។ “អន្ធិ ភគវា យមកសាលានមន្តវេ ធិក្ខណេន បស្សេន សតោ
សម្បជានោ សីហសេយ្យំ ឧបគតោ ពលវបច្ឆសសមយេ បរិនិព្វាយិស្សតិ។
តុម្ពេ កស្ស គន្តថា” តិ សុត្វា បន - “កិច្ចាមេតំ, អន្ធាវ មាតុកុច្ឆិយំ បដិសន្ធិ
គណ្ហិ, អន្ធាវ មាតុកុច្ឆិតោ និក្ខមិ, អន្ធាវ មហាភិនិក្ខមនំ និក្ខមិ, អន្ធាវ ពុទ្ធា
អហោសិ, អន្ធាវ ធម្មបក្កំ បវត្តយិ, អន្ធាវ យមកថាជិហារិយំ អកាសិ, អន្ធាវ

ទេវលោកា ឡើងឆ្លើយ, អង្គេវ អាយុស្ស័យ ឡើងជិ, អង្គេវ កិរ
បរិនិព្វានិយស្សតិ'តិ។ ននុ នាម ទុតិយទិវសេ យាគុចានកាលមត្តម្បី ឋានតំ
អស្ស។ ទស ចារមិយោ បូរេត្វា ពុទ្ធត្ថំ បត្តស្ស នាម អននុច្ឆរិកមេត"ន្តិ
អបរិនិព្វិតាវ មាលាយោ គហេត្វា អាគម្ម អន្តោ ចក្កវាឡេ ឡើងកាសំ អលកមាណ
ចក្កវាឡមុខវដ្តិយំ លម្ពិត្វា ចក្កវាឡមុខវដ្តិយាវ អាធាវន្តិយោ ហត្ថេន ហត្ថំ
គីវាយ គីរំ គហេត្វា តិណិ រតនានិ អារព្ព ទ្វត្តិស មហាបុរិសលក្ខណានិ
ធពុណ្ណាវស្មិយោ ទស ចារមិយោ អឡង្គជដ្ឋានិ ជាតកសតានិ ចុទ្ធស
ពុទ្ធភ្ញាណានិ អារព្ព កាយិក្វា តស្ស តស្ស អវសានេ "មហាយសោ,
មហាយសោ"តិ វទន្តិ។ ឥទេមេតំ បដិច្ច វុត្ថំ - "ទិព្វានិបិ សង្កីតានិ អន្តរិក្ខេ
វត្ថុន្តិ តថាគតស្ស បូជាយា"តិ។

១៩៩. ភគវា បន យមកសាលានំ អន្តរា ទក្ខិណេន បស្សេន និបន្នោយេវ
បថីរតលតោ យាវ ចក្កវាឡមុខវដ្តិយា, ចក្កវាឡមុខវដ្តិតោ ច យាវ
ព្រហ្មលោកា សន្និបតិកាយ បរិសាយ មហន្តំ ឧស្សហំ ទិស្វា អាយស្មតោ
អានន្ទស្ស អាហេចេសិ។ តេន វុត្ថំ - "អថ ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ អានន្តំ...បេ....
តថាគតស្ស បូជាយា"តិ។ ឯវំ មហាសក្ការំ ទស្សេត្វា តេនាបិ អត្តនោ
អសក្កតការមេវ ទស្សន្តោ ន ខោ, អានន្ត, ឯត្រាវតាតិអាទិមាហ។

ឥទំ វុត្ថំ ហោតិ - "អានន្ត, មយា ទីបង្គំចាទមូលេ និបន្នេន អដ្ឋ ធម្មេ
សមោធានេត្វា អភិនិហារំ ករោន្តេន ន មាលាគន្ធត្វិយសង្កីតានំ អត្ថាយ
អភិនិហារោ កតោ, ន ឯតទត្ថាយ ចារមិយោ បូរិតា។ តស្មា ន ខោ អហំ
ឯតាយ បូជាយ បូជិតោ នាម ហោមី"តិ។

កស្មា បន ភគវា អញ្ញត្ថ ឯកំ ឧមាបុប្ផមត្តម្បី គហេត្វា ពុទ្ធកុលោ
អារម្មេត្វា កតាយ បូជាយ ពុទ្ធភ្ញាណោនាបិ អបរិនិព្វិតាវ វិចារកំ វណ្ណត្វា ឥធឯ ឯវំ

មហន្តំ ឬជំ បដិក្ខិបតីតិ? បរិសានុគ្គហេន ចេវ សាសនស្ស ច
ចិវជ្ជិតិកាមតាយ។ សចេ ហិ ភគវា ឯវំ ន បដិក្ខិបេយ្យ, អនាគតេ សីលស្ស
អាគតជ្ជានេ សីលំ ន បរិបូរេស្សន្តិ, សមាធិស្ស អាគតជ្ជានេ សមាធិំ ន
បរិបូរេស្សន្តិ, វិបស្សនាយ អាគតជ្ជានេ វិបស្សនាគតំ ន គាហាបេស្សន្តិ។
ឧបជ្ជាកេ សមាធិបេត្វា បូជំយេវ កាវេន្តា វិហរិស្សន្តិ។ អាមិសបូជា ច នាមេសា
សាសនំ ឯកទិវសម្មិ ឯកយាគុចានកាលមត្តម្មិ សន្ធាវេតុំ ន សក្កោតិ។
មហាវិហារសទិសញ្ញា វិហារសហស្សំ មហាចេតិយសទិសញ្ញា
ចេតិយសហស្សម្មិ សាសនំ ជារេតុំ ន សក្កោតិ។ យេន កម្ពំ កតំ, តស្សេវ
ហោតិ។ សម្មាបដិបត្តិ បន តថាគតស្ស អនុច្ឆិកា បូជា។ សា ហិ តេន បត្តិតា
ចេវ, សក្កោតិ សាសនញ្ញា សន្ធាវេតុំ, តស្មា តំ ធស្សេន្តោ យោ ខោ
អានន្ទាតិអាទិមាហ។

តត្ថ ធម្មានុធម្មប្បដិបន្នោតិ នវីវិជស្ស លោកុត្តរធម្មស្ស អនុធម្មំ
បុព្វភាគបដិបទំ បដិបន្នោ។ សាយេវ បន បដិបទា អនុច្ឆិកត្តា “សាមីចី” តិ
វុច្ចតិ។ តំ សាមីចី បដិបន្នោតិ សាមីចិប្បដិបន្នោ។ តមេវ
បុព្វភាគបដិបទាសម្ពាតំ អនុធម្មំ ចរតិ បូរេតីតិ អនុធម្មចារី។

បុព្វភាគបដិបទាតិ ច សីលំ អាចារបញ្ញត្តិ ធុតជ្ជសមាទានំ យាវ
កោត្រភុតោ សម្មាបដិបទា វេទិតញ្ញា។ តស្មា យោ ភិក្ខុ ធនុ អការវេសុ
បតិជ្ជាយ បញ្ញត្តិ អតិក្កមតិ, អនេសនាយ ជីវិកំ កហ្មេតិ, អយំ ន
ធម្មានុធម្មប្បដិបន្នោ។ យោ បន សត្តំ អត្តនោ បញ្ញត្តំ សិក្ខាបទំ ជិនវេលំ
ជិនមរិយាទំ ជិនកាឡសុត្តំ អណុមត្តម្មិ នវីតិក្កមតិ, អយំ
ធម្មានុធម្មប្បដិបន្នោ នាម។ ភិក្ខុនិយាបិ ឯសេវ នយោ។ យោ ឧចាសកោ បញ្ញា
វេរាទិ ធន អកុសលកម្មបថេ សមាទាយ វត្តតិ អហ្មេតិ, អយំ ន

ធម្មានុធម្មប្បដិបន្នោ។ យោ បន តីសុ សរណេសុ, បញ្ចសុបិ សីលេសុ, ទសសុ
សីលេសុ បរិបូរការី ហោតិ, មាសស្ស អដ្ឋឧចាសថេ ករោតិ, ធានំ ទេតិ,
គន្ធបូជំ មាលាបូជំ ករោតិ, មាតរំ បិតរំ ឧបជ្ជាតិ, ធម្មិកេ សមណាព្រាហ្មណោ
ឧបជ្ជាតិ, អយំ ធម្មានុធម្មប្បដិបន្នោ នាម។ ឧចាសិកាយបិ ឯសេវ នយោ។

បរមាយ បូជាយាតិ ឧត្តមាយ បូជាយ។ អយញ្ញំ និរាមិសបូជា នាម
សក្កោតិ មម សាសនំ សន្ធាវេតុំ។ យាវ ហិ ឥមា ចតស្សោ បរិសា មំ ឥមាយ
បូជេស្សន្តិ, តាវ មម សាសនំ មជ្ឈេ នកស្ស បុណ្ណាចន្ទោវិយ វិរោចិស្សតីតិ
ទស្សេតិ។

ឧបវាណត្ថេវរណ្ណានា

២០០. អបសារេសីតិ អបនេសិ។ អបេហីតិ អបគច្ឆ។ ថេរោ ឯកវចនេនេវ
តាលវណ្ណំ និក្ខិបិត្វា ឯកមន្តំ អជ្ជាសិ។ ឧបជ្ជាកោតិអាទិ បឋមពោធិយំ
អនិពទ្ធិបជ្ជាកកាវំ សន្ធាយាហ។ អយំ, ភន្តេ, អាយស្មា ឧបវាលោកតិ ឯវំ ថេរេន
វុត្តេ អាណន្ទោ ឧបវាលាស្ស សនោសការំ សល្លក្ខេតិ, ‘ហន្តស្ស និទ្ទោសការំ
កថេស្សមី’តិ ភគវា យេភុយ្យេន អាណន្ទាតិអាទិមាហ។ តត្ថ យេភុយ្យេនាតិ
ឥទំ អសញ្ញាសត្តានព្វោវ អរូបទេវតានព្វា ឌីហីនការំ សន្ធាយ វុត្តំ។ អប្បដោតិ
អសម្មុជ្ជា អភវិតោ វា។ ភគវតោ កិរ អាសន្នបទេសេ វាលគ្គមត្តេ ឌីកាសេ
សុខុមត្តការំ មាបេត្វា ទស ទស មហេសក្ខា ទេវតា អជ្ជីសុ។ តាសំ បរតោ
វីសតិ វីសតិ។ តាសំ បរតោ តីសតិ តីសតិ។ តាសំ បរតោ ចត្តាលីសំ
ចត្តាលីសំ។ តាសំ បរតោ បញ្ញាសំ បញ្ញាសំ។ តាសំ បរតោ សដ្ឋិ សដ្ឋិ ទេវតា
អជ្ជីសុ។ តា អញ្ញមញ្ញំ ហត្ថេន វា ចាទេន វា វត្ថេន វា នព្យាពារេន្តិ។ “អបេហី មំ,
មា យដ្ឋេហី”តិ វត្ថុញ្ញាការំ នាម នត្ថិ។ “តា ខោ បន ទេវតាយោ ទសបិ ហុត្វា
វីសតិបិ ហុត្វា តីសម្មិ ហុត្វា ចត្តាលីសម្មិ ហុត្វា បញ្ញាសម្មិ ហុត្វា

អារក្កកោដិជិតុននមត្តបិ តិជ្ជន្តិ, ន ច អញ្ញមញ្ញំ ព្យាពាធជ្ជី” តិ (អ. និ. ១.៣៧)
វុត្តសទិសាវ អហោសុំ។ ឱវារេន្តោតិ អាវារេន្តោ។ ថេរោ កិរ បកតិយាបិ
មហាសវីរោ ហត្ថិចោតកសទិសោ។ សោ បំសុក្ខលចីវរំ ចារុបិទ្វា អតិមហា
វិយ អហោសិ។

តថាគតំ ទស្សនាយាតិ ភគវតោ មុខំ ទដ្ឋំ អលភមាធា ឯវំ ឧជ្ឈាយីសុ។ កី
បន តា ថេរំ វិនិជ្ឈ បស្សិតុំ ន សក្កោន្តិ? អាម, ន សក្កោន្តិ។ ទេវតា ហិ
បុព្វជ្ជនេ វិនិជ្ឈ បស្សិតុំ សក្កោន្តិ, ន ខីណាសវេ។ ថេរស្ស ច មហោសក្ខតាយ
តេជុស្សទតាយ ឧបគន្ធម្មិ ន សក្កោន្តិ។ កស្មា បន ថេរោវ តេជុស្សនោ, ន
អញ្ញោ អរហន្តោតិ? យស្មា កស្សបពុទ្ធស្ស ចេតិយេ អារក្ខទេវតា អហោសិ។

វិបស្សិម្ហំ កិរ សម្មាសម្ពុទ្ធេ បរិនិព្វតេ ឯកគ្យនសុវណ្ណក្ខន្ធសទិសស្ស
ធាតុសវីរស្ស ឯកមេវ ចេតិយំ អកំសុ, ធីយាយុ កពុទ្ធានញ្ចំ ឯកមេវ ចេតិយំ
ហោតិ។ តំ មនុស្សា រតនាយាមាហិ វិទតិវិត្តតាហិ ទ្ធផ្តលពហាលាហិ
សុវណ្ណិដ្ឋកាហិ ហរិតាលេន ច មនោសិលាយ ច មត្តិកាកិច្ចំ តិលតេលេនេវ
ឧទកកិច្ចំ សាធម្មា យោជនប្បមាលំ ឧជ្ឈបេសុំ។ តតោ ភុម្មា ទេវតា
យោជនប្បមាលំ, តតោ អាកាសដ្ឋកទេវតា, តតោ ឧណ្ណវលាហកទេវតា,
តតោ អញ្ញវលាហកទេវតា, តតោ ចាតុមហារាជិកា ទេវតា, តតោ តាវតីសា
ទេវតា យោជនប្បមាលំ ឧជ្ឈបេសុន្តិ ឯវំ សត្តយោជនិកំ ចេតិយំ អហោសិ។
មនុស្សេសុ មាលាគន្ធវត្តាធិនិ គហេត្វា អាគតេសុ អារក្ខទេវតា គហេត្វា
តេសំ បស្សន្តានំយេវ ចេតិយំ បូជេសិ។

តទា អយំ ថេរោ ព្រាហ្មណមហាសាលោ ហុត្វា ឯកំ បីតកំ វត្ថុំ អាធាយ
គតោ។ ទេវតា តស្ស ហត្ថតោ វត្ថុំ គហេត្វា ចេតិយំ បូជេសិ។ ព្រាហ្មណោ តំ
ទិស្វា បសន្នចិត្តោ “អហម្មិ អនាគតេ ឯវុបស្ស ពុទ្ធស្ស ចេតិយេ

អារក្ខនេវតា ហោមី"តិ បត្តនំ កត្វា តតោ ចុតោ ទេវលោកេ និព្វត្តិ។ តស្ស
ទេវលោកេ ច មនុស្សលោកេ ច សំសារន្តស្សេវ កស្សចោ ភគវា លោកេ
ឧប្បជ្ឈិត្វា បរិនិព្វាយិ។ តស្សបិ ឯកមេវ ធាតុសរីរំ អហោសិ។ តំ គហេត្វា
យោជនិកំ ចេតិយំ កាវេសុំ។ សោ តត្ថ អារក្ខនេវតា ហុត្វា សាសនេ
អន្តរបិទេ សគ្គេ និព្វត្តិត្វា អម្ពាភំ ភគវតោ កាលេ តតោ ចុតោ មហាកុលេ
បជិសន្តិ គហេត្វា និក្ខម្ម បព្ពត្តិត្វា អរហត្តំ បត្តោ។ ឥតិ ចេតិយេ អារក្ខនេវតា
ហុត្វា អាគតត្តា ថេរោ តេជុស្សនោតិ វេទិតញោ។

ទេវតា, អាណន្ទ, ឧដ្ឋាយន្តីតិ ឥតិ អាណន្ទ, ទេវតា ឧដ្ឋាយន្តី, ន មយ្ហំ បុត្តស្ស
អញ្ញោ កោចិ ទោសោ អត្ថីតិ ទស្សេតិ។

២០០. កថំភូតា បន, ភន្តេតិ កស្មា អាហា? ភគវា តុម្ហេ - “ទេវតា
ឧដ្ឋាយន្តី”តិ វេទេ, កថំភូតា បន តា តុម្ហេ មនសិ ករោថ, កី តុម្ហាភំ បរិនិព្វានំ
អធិវាសេន្តីតិ បុច្ឆតិ។ អថ ភគវា - “ឆាហំ អធិវាសនការណំ វេទាមី”តិ តាសំ
អនធិវាសនការំ ទស្សេន្តោ សន្តានន្តាតិ អាទិមាហ។

តត្ថ អាគាសេ បថវីសញ្ញិនិយោតិ អាគាសេ បថវី មាបេត្វា តត្ថ
បថវីសញ្ញិនិយោ។ កន្ទន្តីតិ រោទន្តិ។ ជិន្នចាតំ បបតន្តីតិ មជ្ឈេ ជិន្នាវិយ ហុត្វា
យតោ វា តតោ វា បបតន្តិ។ អារដ្ឋន្តីតិ អារដ្ឋន្តិយោ បតិវត្តាជមេវ អាគច្ឆន្តិ។
វិវដ្ឋន្តីតិ បតិវត្តាជតោ បរភាគំ វដ្ឋមាធា គច្ឆន្តិ។ អបិច ទេ ចាទេ បសារេត្វា
សកី បុរតោ សកី បច្ឆតោ សកី វាមតោ សកី ទក្ខិណតោ សំបរិវត្តមាធាបិ -
“អារដ្ឋន្តិវិវដ្ឋន្តី”តិ វុច្ឆន្តិ។ សន្តានន្ទ, ទេវតា បថវិយំ បថវីសញ្ញិនិយោតិ
បកតិបថវី កិវ ទេវតា ធាវេតុំ ន សក្កោតិ។ តត្ថ ហត្ថកោ ព្រហ្មាវិយ ទេវតា
ឱសីទន្តិ។ តេជាហា ភគវា - “ឱឡារិកំ ហត្ថក, អត្ថការំ អភិនិម្មធាហី”តិ (អ. និ.

៣.១២៨)។ តស្មា យា ទេវតា បដវិយំ បដវី មាបេសុំ, តា សន្ធាយេតំ វុត្តំ -
“បដវិយំ បដវីសញ្ញិនិយោ”តិ។

វីរតរកាតិ បហំននោមនស្សា សិលាជម្ពុសធិសា
អនាគាមិជ្ជណាសវទេវតា។

ចតុសំវេជនីយហំនវណ្ណានា

២០២. វស្សវុដ្ឋាតិ ពុទ្ធកាលេ កិរ ធូសុ កាលេសុ ភិក្ខុ សន្និបត្តិ
ឧបកដ្ឋាយ វស្សបនាយិកាយ កម្មជ្ជានគ្គហណត្ថំ, វុដ្ឋវស្សា ច
គហិតកម្មជ្ជាននុយោគេន និព្វត្តិតវិសេសារោចនត្ថំ។ យថា ច ពុទ្ធកាលេ, ឯវំ
តម្កបណ្ណិធីបេបិ អចារកដ្ឋាយ ភិក្ខុ លោហាចាសាទេ សន្និបត្តិសុ, ចារកដ្ឋាយ
ភិក្ខុ តិស្សមហាវិហារេ។ តេសុ អចារកដ្ឋាយ ភិក្ខុ សង្ការធម្មកសម្មជ្ជនិយោ
គហេត្វា អាគន្ធា មហាវិហារេ សន្និបត្តិចា ចេតិយេ សុធាកម្មំ កត្វា -
“វុដ្ឋវស្សា អាគន្ធា លោហាចាសាទេ សន្និបត្តិថា”តិ វុត្តំ កត្វា ជាសុកដ្ឋានេសុ
វសិត្វា វុដ្ឋវស្សា អាគន្ធា លោហាចាសាទេ បញ្ចនិកាយមណ្ឌលេ, យេសំ ចាឡិ
បគុណា, តេ ចាឡិ សង្ឃាយន្តិ។ យេសំ អដ្ឋកថា បគុណា, តេ អដ្ឋកថំ
សង្ឃាយន្តិ។ យោ ចាឡិ វា អដ្ឋកថំ វា វិរាជេតិ, តំ - “កស្សុ សន្តិកេ តយា
គហិត”ន្តិវិចារេត្វា ឧជុំ កត្វា កាហាបេន្តិ។ ចារកដ្ឋាវាសិនោបិ
តិស្សមហាវិហារេ ឯវមេវ ករោន្តិ។ ឯវំ ធូសុ កាលេសុ សន្និបត្តិតេសុ ភិក្ខុសុ
យេ បុរេ វស្សបនាយិកាយ កម្មជ្ជានំ គហេត្វា គតាវិសេសារោចនត្ថំ អាគច្ឆន្តិ,
ឯវរូបេ សន្ធាយ “បុព្វេ ភន្តេ វស្សវុដ្ឋា”តិអាធិមាហ។

មនោភាវនីយេតិ មនសា ភាវិតេ សម្ពាវិតេ។ យេ វា មនោ មនំ ភាវេន្តិ
វឡេន្តិ រាគរជាធិនិ បវាហេន្តិ, ឯវរូបេតិ អត្ថោ។ ថេរោ កិរ វត្ថុសម្បន្នោ

មហាល្លកំភិតក្នុងទិស្វា ជន្មា ហុត្វា ននិសីទតិ, បច្ចុគ្គមនំ កត្វា ហត្ថតោ ធនត្តញ្ចា
បត្តចីវរញ្ចា គហេត្វា បីបំ បច្ឆោដេត្វា ទេតិ, តត្ថ និសិទ្ធស្ស វត្ថំ កត្វា
សេនាសនំ បដិជគ្គិត្វា ទេតិ។ នវកំភិតក្នុងទិស្វា តុណ្ហាភូតោ ននិសីទតិ, សមីបេ
ឋត្វា វត្ថំ ករោតិ។ សោ តាយ វត្ថបដិបត្តិយា អបរិហានី បត្តយមាណោ
ឯវមាហ។

អថ ភគវា - “អាណន្ទោ មនោការីនីយានំ ទស្សនំ ន លភិស្សមី” តិ ចិន្តេតិ,
ហន្តស្ស, មនោការីនីយានំ ទស្សនដ្ឋានំ អាចិត្តិស្សមិ, យត្ថ វសន្តោ ឥតោ
ចិតោ ច អនាហិណ្ឌាត្វាវ លច្ឆតិ មនោការីនីយេ ភិត្ត ទស្សនាយាតិ ចិន្តេត្វា
ចត្តារិមាជិតិអាទិមាហ។

តត្ថ សទ្ធស្សាតិ ពុទ្ធាទីសុ បសន្នចិត្តស្ស វត្ថុសម្បទ្ធស្ស, យស្ស ចាតោ
បដ្ឋាយ ចេតិយផ្កុណាវត្តាទីនិ សព្វវត្តានិ កតានេវ បញ្ញាយន្តិ។ ទស្សនីយានីតិ
ទស្សនាវហានិ ទស្សនត្ថាយ គន្ធព្ពានិ។ សំវេជនីយានីតិ សំវេគជនកានិ។
ឋានានីតិ ការណានិ, បទេសឋានានេវ វា។

យេ ហិ កេចីតិ ឥទំ ចេតិយចារិកាយ សត្តកការីទស្សនត្ថំ វុត្ថំ។ តត្ថ
ចេតិយចារិកំ អាហិណ្ឌាត្តាតិ យេ ច តាវ តត្ថ តត្ថ ចេតិយផ្កុណំ សម្មជ្ជន្តា,
អាសនានិ ធាវត្តា ពោធិម្ហិ ឧទកំ សិញ្ញា អាហិណ្ឌាត្តិ, តេសុ វត្ថុត្ថមេវ នត្តិ
អសុករិហារេ “ចេតិយំ វន្តិស្សមា” តិ និក្ខមិត្វា បសន្នចិត្តា អន្តរា
កាលផ្គុំរោត្តាបិ អនន្តរាយេន សគ្គេ បតិជ្ជហិស្សន្តិ យេវាតិ ទស្សេតិ។

អាណន្ទបុព្វាកថាវណ្ណានា

២០៣. អទស្សនំ, អាណន្ទាតិ យទេតំ មាតុកាមស្ស អទស្សនំ, អយមេត្ត
ឧត្តមា បដិបត្តិតិ ទស្សេតិ។ ធ្វារំ បិទហិត្វា សេនាសនេ និសិទ្ធនោ ហិ ភិត្ត

អាគន្ធា ឆ្ងារ បិតម្យី មាតុកាមំ យាវ ន បស្សតិ, តាវស្ស ឯកំសេនេវ ន
លោកោ ឧប្បជ្ឈតិ, ន ចិត្តំ ចលតិ។ ទស្សនេ បន សតិយេវ តទុកយម្យី អស្ស។
តេនាហ - “អទស្សនំ អានន្ទា” តិ។ ទស្សនេ ភគវា សតិ កង្កិ ភិក្ខុ គហេត្វា
ឧបគតដ្ឋានាធិសុ ទស្សនេ សតិ កង្កិ បដិបទ្ឋិតព្ពន្ធិ បុច្ឆតិ។ អថ ភគវា យស្មា
ខត្តំ គហេត្វា - “សចេ មយា សទ្ធិ អាលបសិ, ឯត្ថេវ តេ សីសំ ចាតេស្សមី” តិ
បិតបុរិសេន វា, “សចេ មយា សទ្ធិ អាលបសិ, ឯត្ថេវ តេ មំសំ មុរុមុរាបេត្វា
ខាធិស្សមី” តិ បិតយក្ខិនិយា វា អាលបិតុំ វរំ។ ឯកស្សេវ ហិ អត្ថការស្ស
តប្បច្ចយាវិធាសោ ហោតិ, ន អចាយេសុ អបរិច្ឆន្ទទុក្ខានុកវនំ។ មាតុកាមេន
បន អាលបសល្លាបេ សតិវិស្សាសោ ហោតិ, វិស្សាសេ សតិ ឌីតារោ ហោតិ,
ឌីតិណ្ណាចិត្តោ សីលព្យសនំ បត្វា អចាយប្បរកោ ហោតិ; តស្មា អនាលាចោតិ
អាហា។ វុត្ថម្យី ចេតំ -

“សល្លបេ អសិហាត្ថេន, បិសាចេនាបិ សល្លបេ;
អាសីវិសម្បី អាសីនេ, យេន ទដ្ឋោ ន ជីវតិ;
ន ត្វេវ ឯកោ ឯកាយ, មាតុកាមេន សល្លបេ” តិ។ (អ. និ. ៥.៥៥);

អាលបន្តេន បនាតិ សចេ មាតុកាមោ ធិវសំ វា បុច្ឆតិ, សីលំ វា យាចតិ, ធម្មំ
វា សោតុកាមោ ហោតិ, បញ្ចំ វា បុច្ឆតិ, តថាវុបំ វា បនស្ស បព្ពជិតេហិ
កត្តត្ថកម្មំ ហោតិ, ឯវរូបេ កាលេ អនាលបន្តំ “មូកោ អយំ, ពាធិរោ អយំ,
ភុត្វាវ ពទ្ធមុខោ និសីទតី” តិ វទតិ, តស្មា អវស្សំ អាលបិតព្ពំ ហោតិ។ ឯវំ
អាលបន្តេន បន កង្កិ បដិបទ្ឋិតព្ពន្ធិ បុច្ឆតិ។ អថ ភគវា - “ឯថ តុម្ពេ, ភិក្ខុវេ,
មាតុមត្តិសុ មាតុចិត្តំ ឧបជ្ឈបេថ, ភគិនិមត្តិសុ ភគិនិចិត្តំ ឧបជ្ឈបេថ, ដីតុមត្តិសុ
ដីតុចិត្តំ ឧបជ្ឈបេថា” តិ (សំ. និ. ៤.១២៧) ឥមំ ឌីវាទំ សន្ធាយ សតិ, អានន្ទ,
ឧបជ្ឈបេតព្ពាតិ អាហា។

២០៤. អព្យាវដាតិ អតន្តិពន្ធា និរុស្សក្កា ហោថ។ សារត្ថេ យដថាតិ
ឧត្តមត្ថេ អរហត្ថេ យដេថ។ អនុយុញ្ញថាតិ តទទិគមាយ អនុយោគំ ករោថ។
អប្បមត្តាតិ តត្ថ អវិប្បមុជ្ឈសតី។ វិរិយាតាបយោគេន អាតាបិនោ។ កាយេ ច
ជីវិតេ ច និរេបេក្ខតាយ បហិតត្តា បេសិតចិត្តាវិហារថ។

២០៥. កងំ បន, ភន្តេតិ តេហិ ខត្តិយបណ្ឌិតាធិហិ កងំ បដិបទ្ធិតត្ថំ។ អន្ធា
មំ តេ បដិបុច្ឆិស្សន្តិ - “កងំ, ភន្តេ, អាណន្ទ តថាគតស្ស សរីរេ បដិបទ្ធិតត្ថំ”ន្តិ;
“តេសាហំ កងំ បដិវចនំ ធម៌”តិ បុច្ឆតិ។ អហតេន វត្ថុនាតិ នវេន
កាសិកវត្ថុនេ។ វិហតេន កប្បាសេនាតិ សុចោជិតេន កប្បាសេនេ។
កាសិកវត្ថុញ្ចិ សុខុមត្តា តេលំ ន គណ្ណាតិ, កប្បាសោ បន គណ្ណាតិ។ តស្មា
“វិហតេន កប្បាសេនា”តិ អាហា។ អាយសាយាតិ សោវណ្ណាយ។ សោវណ្ណាញ្ចិ
ឥធ “អយស”ន្តិ អធិប្បតិ។

ដូចារហបុគ្គលវណ្ណានា

២០៦. រាជា ចក្កវត្តិ ឯត្ថ កស្មា ភគវា អការមជ្ឈេ វសិត្វា កាលម្ពតស្ស
រញ្ជោ ដូចារហតំ អនុជាតាតិ, ន សីលវតោ បុព្វជ្ជនស្ស ភិក្ខុស្សាតិ?
អនច្ឆរិយត្តា។ បុព្វជ្ជនភិក្ខុញ្ចិ ដូចេ អនុញ្ញាយមាទេ តម្កបណ្ឌិធិបេ តាវ
ដូចានំ ឱកាសោ ន ភវេយ្យ, តថា អញ្ញេសុ ហិទេសុ។ តស្មា “អនច្ឆរិយា តេ
ភវិស្សន្តិ”តិ នានុជាតាតិ។ រាជា ចក្កវត្តិ ឯកោវ និព្ពត្តតិ, តេនស្ស ដូចោ
អច្ឆរិយោ ហោតិ។ បុព្វជ្ជនសីលវតោ បន បរិនិព្វតភិក្ខុនោវិយ មហានុម្បិ
សក្ការំ កាតុំ វជ្ជតិយេវ។

អាណន្ទអច្ឆរិយធម្មវណ្ណានា

២០៧. វិហារន្ត ឥធម៌ មណ្ឌលមាលោវិហារោតិ អធិប្បតោ, តំ បរិសិត្វា។
កបិសីសន្តិ ធូរពាហាកោជិយំ បិតំ អគ្គឡរុក្ខំ។ រោធមានោ អដ្ឋាសីតិ សោ
កិរាយស្មា ចិន្តេសិ - “សត្តារា មម សំវេគជនកំ វសនដ្ឋានំ កបិតំ,
ចេតិយចារិកាយ សាត្តកភារោ កបិតោ, មាតុគាមេ បដិបទ្ធិតត្ថបញ្ញោ
វិស្សន្តិតោ, អត្តនោ សរីរេ បដិបត្តិ អក្ខាតា, ចត្តារោ ដូចារហា កបិតា, ធុរំ អន្ត
ភគវា បរិនិព្វាយិស្សតិ” តិ, តស្សេវំ ចិន្តយតោ ពលវនោមនស្សំ ឧប្បន្និ។
អថស្ស ឯតទហោសិ - “ភគវតោ សន្តិកេ រោធនំ នាម អដាសុកំ, ឯកមន្ត
គន្ធា សោកំ តនុកំ ករិស្សមី” តិ, សោ តថា អកាសិ។ តេន វុត្តំ - “រោធមានោ
អដ្ឋាសី” តិ។

អហញ្ចា វតម្ពីតិ អហញ្ចា វត អម្ពិ, អហំ វតម្ពីតិបិ ចាហោ។ យោ មម
អនុកម្មកោតិ យោ មំ អនុកម្មតិ អនុសាសតិ, សេ ទានិ បដ្ឋាយ កស្ស
មុខនោវនំ ទស្សមិ, កស្ស ចាទេ នោវិស្សមិ, កស្ស សេនាសនំ បដិជគ្គិស្សមិ,
កស្ស បត្តចីវរំ គហេត្វា វិចរិស្សមីតិ ពហំ វិលបិ។ អាមន្តេសីតិ ភិក្ខុសង្ឃស្ស
អន្តរេ ថេរំ អទិស្វា អាមន្តេសិ។

មេត្តេន កាយកម្មនាតិ មេត្តចិត្តវសេន បវត្តិតេន
មុខនោវននាទិកាយកម្មេន។ ហិរេនាតិ ហិតវុទ្ធិយា កតេន។ សុខេនាតិ
សុខសោមនស្សេនេវ កតេន, ន ទុក្ខិនា ទុម្ពនេន ហុត្វាតិ អត្តោ។ អទ្ធកម្មនាតិ
ទ្វេកោដ្ឋាសេ កត្វា អកតេន។ យថា ហិ ឯកោ សម្ពុទ្ធាវ ករោតិ ន បរម្ពុទ្ធា,
ឯកោ បរម្ពុទ្ធាវ ករោតិ ន សម្ពុទ្ធា ឯវិភាគំ អកត្វា កតេនាតិ វុត្តំ ហោតិ។
អប្បមាលោនាតិ បមាលាវិវហិតេន។ ចក្កវាឡម្យិ ហិ អតិសម្ពាធំ, ភវគ្គម្យិ
អតិដ៏ធំ, តយា កតំ កាយកម្មមេវ ពហុន្តិ ទស្សេតិ។

មេត្តេន វ័ចិកម្មនាតិ មេត្តចិត្តវសេន បវត្តិតេន

មុខដោរនកាលារោចនាទិដ្ឋា វ័ចិកម្មេន។ អបិ ច ឱវាទំ សុត្វា - “សាធុ, ភន្តេ” តិ
វ័ចនម្បិ មេត្តំ វ័ចិកម្មមេវ។ មេត្តេន មនោកម្មនាតិ កាលស្សេវ សរីរបដិជគ្គនំ
កត្វាវិវិត្តាសនេ និសីទិត្វា - “សត្វា អរោគោ ហោតុ, អព្យាបន្នោ សុទិ” តិ វ័
បវត្តិតេន មនោកម្មេន។ កតបុញ្ញោសីតិ កប្បសតសហស្សំ
អភិជីហារសម្បន្នោសីតិ ធស្សេតិ។ កតបុញ្ញោសីតិ ច ឯត្តាវតាវិស្សត្តោ មា
បមាធមាបន្និ, អថ ខោ បធានមនុយុញ្ញ។ វ័វត្តិ អនុយុត្តោ ទិប្បំ ហោហិសិ
អនាសវោ, ធម្មសន្តីតិកាលេ អរហន្តំ ចាបុណិស្សសិ។ ន ហិ មាទិសស្ស
កតចារិចរិយា និប្ពលា នាម ហោតីតិ ធស្សេតិ។

២០៨. វ័វត្តា បន វត្វា មហាបថវិ បត្តរន្តោវិយ អាគាសំ វិត្តារេន្តោវិយ
ចក្កវាឡតិវី ឱសារេន្តោវិយ សិនេរុំ ឧត្តិបេន្តោវិយ មហាជម្ពុំ ខន្ធគហេត្វា
ចាលេន្តោវិយ អាយស្មតោ អានន្ទស្ស គុណកថំ អារភន្តោ អថ ខោ ភគវា ភិក្ខុ
អាមន្តេសិ។ តត្ថ “យេបិ តេ, ភិក្ខុវេ, ឯតរហី” តិ កស្មា ន វុត្តំ? អញ្ញាស្ស ពុទ្ធស្ស
នត្តិតាយ។ ឯតេនេវ ចេតំ វេទិតព្ពំ - “យថា ចក្កវាឡន្តរេបិ អញ្ញោ ពុទ្ធា
នត្តិ” តិ។ បណ្ឌិតោតិ ព្យត្តោ។ មេធាវីតិ ខន្ធជាតុអាយតនាទិសុ កុសលោ។

២០៩. ភិក្ខុបរិសា អានន្ទំ ធស្សនាយាតិ យេ ភគវន្តំ បស្សិតុកាមា ថេវ
ឧបសង្កមន្តិ, យេ ច “អាយស្មា កិរានន្តោ សមន្តចាសាទិកោ អភិវុចោ
ធស្សនិយោ ពហុស្សតោ សង្ឃសោភនោ” តិ ថេវស្ស គុណោ សុត្វា អាគច្ឆន្តិ, តេ
សន្ធាយ “ភិក្ខុបរិសា អានន្ទំ ធស្សនាយ ឧបសង្កមន្តិ” តិ វុត្តំ។ ឯស នយោ
សព្ពត្ត។ អត្ថមនាតិ សវនេន នោ ធស្សនំ សមេតីតិ សកមនា តុដ្ឋចិត្តោ។ ធម្មន្តិ
“កង្ខិ, អាវុសោ, ខមនីយំ, កង្ខិ យាបនីយំ, កង្ខិ យោនិសោ មនសិការេន កម្មំ
ករោថ, អាចរិយុបជ្ឈាយេ វត្តំ បូរេថា” តិ វ័វរូបំ បដិសន្ធារធម្មំ។ តត្ថ ភិក្ខុនីសុ -

“កង្ខិ, ភកិទិយោ, អដ្ឋ គរុធម្មេ សមាទាយ វត្តថា” តិ ឥទ្ធម្មិ នាណករណំ
 ហោតិ។ ឧចាសកេសុ អាគតេសុ “ឧចាសក, ន តេ កង្ខិ សីសំ វា អង្គំ វា រុដ្ឋតិ,
 អរោគា តេ បុត្តភាតរោ” តិ ន ឯ ឯ បដិសន្ធាវំ ករោតិ។ ឯ ឯ បន ករោតិ - “កង្ខិ
 ឧចាសកា តីណិ សរណានិ បញ្ច សីលានិ រក្ខេ, មាសស្ស អដ្ឋ ឧចាសថេ
 ករោថ, មាតាបិតុនំ ឧបជ្ឈានវត្តំ បូរេថ, ធម្មិកសមណាព្រាហ្មណោ
 បដិជគ្គថា” តិ។ ឧចាសិកាសុបិ ឯសេវ នយោ។

ឥនានិ អានន្តត្ថវស្ស ចក្កវត្តិណា សទ្ធិ ឧបមំ ករោតោ ចត្តារោមេ
 ភិក្ខុវេតិ អាទិមាហ។ តត្ថ ខត្តិយាតិ អភិសិក្ខា ច អនភិសិក្ខា ច
 ខត្តិយជាតិកា។ តេ កិរ - “រាជា ចក្កវត្តិ នាម អភិរុចោ ទស្សនីយោ
 ចាសាទិកោ អាកាសេន វិចរន្តោ រដ្ឋំ អនុសាសតិ ធម្មិកោ ធម្មរាជា” តិ តស្ស
 គុណាកមំ សុត្វា “សវនេន ទស្សនម្បិ សម” ន្តិ អត្ថមនា ហោន្តិ។ ភាសតី តិ
 កថេន្តោ - “កង្ខិ, តាតា, រាជធម្មំ បូរេថ, បវេណី រក្ខេថា” តិ បដិសន្ធាវំ ករោតិ។
 ព្រាហ្មណេសុ បន - “កង្ខិ អាចរិយា មន្តេ វា ចេថ, កង្ខិ អន្តេវាសិកា មន្តេ
 គណ្ណាន្តិ, ទក្ខិណំ វា វត្តានិ វា កបិលំ វា អលត្តា” តិ បដិសន្ធាវំ ករោតិ។
 គហបតីសុ - “កង្ខិ តាតា, ន វោ រាជកុលតោ ទណ្ឌេន វា ពលីនា វា បីឡា អត្ថិ,
 សម្មា ទេវោ ធាវំ អនុបវេច្ឆតិ, សស្សានិ សម្បជ្ឈន្តិ” តិ ឯ ឯ បដិសន្ធាវំ ករោតិ។
 សមណេសុ - “កង្ខិ, ភន្តេ, បព្ពជិតបរិក្ខារា សុលភា, សមណាធម្មេ ន
 បមជ្ឈថា” តិ ឯ ឯ បដិសន្ធាវំ ករោតិ។

មហាសុទស្សនសុត្តន្តទេសនាវណ្ណានា

២០០. ខុទ្ទកនគរកេតិ នគរបតិរូបកេ សម្ពាដេ ខុទ្ទកនគរកេ។
 ឧដ្ឋង្គលនគរកេតិ វិសមនគរកេ។ សាខានគរកេតិ យថា រុក្ខានំ សាខា នាម
 ខុទ្ទកា ហោន្តិ, ឯវមេវ អញ្ញោសំ មហានគរានំ សាខាសទិសេ ខុទ្ទកនគរកេ។

ខត្តិយមហាសាលា ខត្តិយមហាសាសាវប្បត្តា មហាខត្តិយា។ ឯស នយោ
សព្ពត្ថ។

តេសុ ខត្តិយមហាសាលា នាម យេសំ កោដិសតម្បិ កោដិសហស្សម្បិ
ធនំ និខណ្ឌិត្វា ឋបិតំ, ធិវសបរិព្ពយោ ឯកំ កហាបណាសកដំ និគច្ឆតិ, សាយំ
ទ្វេ បរិសន្តិ។ ព្រាហ្មណមហាសាលា នាម យេសំ អសីតិកោដិធនំ និហិតំ
ហោតិ, ធិវសបរិព្ពយោ ឯកោ កហាបណាកុម្ភោ និគច្ឆតិ, សាយំ ឯកសកដំ
បរិសតិ។ គហបតិមហាសាលា នាម យេសំ ចត្តាលីសកោដិធនំ និហិតំ
ហោតិ, ធិវសបរិព្ពយោ បញ្ច កហាបណាម្ពណានិ និគច្ឆតិ, សាយំ កុម្ភោ
បរិសតិ។

មា ហេវំ, អានន្ទ, អវចាតិ អានន្ទ, មា ឯវំ អវច, ន ឥមំ “ខុទ្ទកនគរ” ត្ថិ វត្ថព្ពំ។
អហញ្ញា ឥមស្សេវ នគរស្ស សម្បត្តិ កថេតុំ - “អនេកវារំ តិដ្ឋំ និសីទំ មហាន្តេន
ឧស្សហេន, មហាន្តេន បរក្កមេន ឥធាគតោ” តិ វត្ថា ភូតបុព្ពត្ថិអាទិមាហ។
សុភិក្ខាតិ ខន្ធកោជ្ឈសម្បជ្ជា។ ហត្ថិសន្នេនាតិ ឯកស្មំ ហត្ថិម្ហិ សទ្ធិំ ករោន្តេ
ចតុរាសីតិហត្ថិសហស្សនិ សទ្ធិំ ករោន្តិ, ឥតិ ហត្ថិសន្នេន អវិវិត្តា, ហោតិ,
តថា អស្សសន្នេន។ បុញ្ញវន្តោ បនេត្ថ សត្តា ចតុសិន្ធវយុត្តេហិ រថេហិ
អញ្ញមញ្ញំ អនុពន្ធមាណា អន្តរវិជីសុ វិចរន្តិ, ឥតិ រថសន្នេន អវិវិត្តា ហោតិ។ និច្ចំ
បយោជិតានេវ បនេត្ថ ភេរិអាទីនិ ត្វិយានិ, ឥតិ ភេរិសន្នាទីហិបិ អវិវិត្តា
ហោតិ។ តត្ថ សម្មសន្នោតិ កំសតាឡសន្នោ។ ចាណិតាឡសន្នោតិ ចាណិនា
ចតុរស្សអម្ពណតាឡសន្នោ។ កុដភេរិសន្នោតិបិ វទន្តិ។

អស្មាជ បិវេជ ខាទថាតិ អស្មាជ បិវេជ ខាទថ។ អយំ បនេត្ថ សន្នេចោ, ភុញ្ញជ
កោតិ ឥមិនា ធនមេន សន្នេន អវិវិត្តា ហោតិ អនុបច្ឆិន្នសន្នា។ យថា បន
អញ្ញេសុ នគរេសុ “កថវំ ធម្មេជ, កុដាលំ គណ្ណេជ, បច្ឆី គណ្ណេជ, បវាសំ

គមិស្សម, តណ្ហាលបុដំ គណ្ហាថ, ភត្តបុដំ គណ្ហាថ, ផលការុជានីនិ សង្ខានិ
ករោថា”តិ ឯវរុចា សទ្ធា ហោត្តិ, ន យិធ ឯវំ អហោសីតិ ទស្សេតិ។

“ទសមេន សទ្ធនា”តិ ច វត្វា “កុសាវតី, អាណន្ទ, រាជធានី សត្តហិ
ចាការេហិ បរិក្ខិត្តា អហោសី”តិ សព្វំ មហាសុទស្សនសុត្តំ និដ្ឋាបេត្វា គច្ឆ ភ្នំ
អាណន្ទាតិអាទិមាហ។ តត្ថ អភិក្កមថាតិ អភិមុខា កមថ, អាគច្ឆថាតិ អត្ថោ។
កី បន តេ ភគវតោ អាគតការំ ន ជាជន្លឹតិ? ជាជន្លឹតិ។ ពុទ្ធានំ គតគតជ្ជានំ នាម
មហន្តំ កោលាហលំ ហោតិ, កេនចិទេវ ករណីយេន និសិន្នត្តា ន អាគតា។
“តេ អាគន្ធាភិក្ខុសង្ឃស្ស ហ៊ាននិសង្ខោកាសំ សំវិទហិត្វា ទស្សន្តី”តិ តេសំ
សន្តិកេ អវេលាយម្បី ភគវា បេសេសិ។

មណ្ឌនំ វន្តនាវណ្ណានា

២០០. អម្ពាភញ្ច នោតិ ឯត្ថ នោ កាហេ និចាតមត្តំ។ អយាវិនោតិ
ឧប្បន្នទុក្ខា។ ទុម្ពនាតិ អនត្តមនា។ ចេតោទុក្ខសមប្បីតាតិ
នោមនស្សសមប្បីតា។ កុលបរិវត្តសោ កុលបរិវត្តសោ វេបេត្វាតិ ឯកេកំ
កុលបរិវត្តំ កុលសង្ខេបំ វិចីសភាគេន ចេវ វច្ឆាសភាគេន ចវិសុំ វិសុំ
វេបេត្វា។

សុភទ្កបរិព្ពាជកវត្ថុវណ្ណានា

២០២. សុភទ្កោ នាម បរិព្ពាជកោតិ ឧទិច្ចព្រាហ្មណមហាសាលកុលា
បព្ពជិតោ ឆន្ទបរិព្ពាជកោ។ កម្ព្លាធម្មោតិ វិមតិធម្មោ។ កស្មា បនស្ស អន្ធនំ ឯវំ
អហោសីតិ? តថាវិធម្មនិស្សយត្តា។ បុព្វេ កិវ បុព្វាករណកាលេ ទ្វេ ភាតរោ
អហោសុំ។ តេ ឯកតោវ សស្សំ អកំសុ។ តត្ថ ជេដ្ឋកស្ស - “ឯកស្មី សស្ស
នវវារេ អគ្គសស្សនានំ មយា នាតព្វ”ន្តិ អហោសិ។ សោ វប្បកាលេ ពឹងគ្គំ នាម

ធាតុ គតុកាលេ កនិជ្ជន សទ្ធិ មន្តសិ - “គតុកាលេ គតុំ ជាលេត្វា
ធសុរាមា” តិ កនិជ្ជា - “តុរុណាសស្សំ នាសេតុកាមាសី” តិ អាហា។ ជេដ្ឋា
កនិជ្ជស្ស អនុវត្តនការំ ញត្វា ខេត្តំ វិភជិត្វា អត្តនោ កោដ្ឋាសតោ គតុំ
ជាលេត្វា ខីរំ និហិត្វា សប្បិទំ និតេន សំយោជេត្វា អនាសិ, បុគ្គកកាលេ
បុគ្គកំ កាវេត្វា អនាសិ, លាយនកាលេ លាយនគ្គំ, វេណិកវណោ វេណគ្គំ,
កលាចាធិសុ កលាបគ្គំ, ខលគ្គំ, ខលភណ្ឌគ្គំ, កោដ្ឋគ្គន្តិ ឯវំ ឯកសស្សេ នវវាវេ
អគ្គទានំ អនាសិ។ កនិជ្ជា បន ឧទ្ធវិត្វា អនាសិ។

តេសុ ជេដ្ឋកោ អញ្ញាសិកោណ្ឌញ្ញត្ថេវា ជាតោ។ ភគវា - “កស្សុ នុ ខោ
អហំ បឋមំ ធម្មំ ទេសេយ្យ” តិ ឱលោកេន្តោ “អញ្ញាសិកោណ្ឌញ្ញា ឯកស្មី
សស្សេ នវ អគ្គទានានិ អនាសិ, ឥមំ អគ្គធម្មំ តស្ស ទេសេស្សមី” តិ សព្វបឋមំ
ធម្មំ ទេសេសិ។ សោ អដ្ឋារសហិ ព្រហ្មកោដិហិ សទ្ធិ សោតាបត្តិជលេ
បតិជ្ជាសិ។ កនិជ្ជា បន ឱហិយិត្វា បន្ទា ទានស្ស ទិន្នត្តា សត្តុ បរិនិព្វានកាលេ
ឯវំ ចិន្តេត្វា សត្តារំ ធម្មកាមោ អហោសិ។

មា តថាគតំ វិហោវេសីតិ ថេវេ កិវ - “ឯតេ អញ្ញតិត្តិយា នាម អត្តនោ
គហណាមេវ គណ្ឌត្តិ, តស្ស វិស្សជ្ជាបនត្ថាយ ភគវតោ ពហំ ភាសមានស្ស
កាយវាចាវិហោសា ភវិស្សតិ, បកតិយាបិ ច កិលន្តោយេវ ភគវា” តិ
មញ្ញមា នោ ឯវមាហា។ បរិនិព្វាជកោ - “ន មេ អយំ ភិក្ខុ ឱកាសំ ករោតិ,
អត្តិកេន បន អនុវត្តិត្វា កាវេតញ្ចោ” តិ ថេវ អនុវត្តន្តោ ទុតិយម្បិ តតិយម្បិ
អាហា។

២០៣. អស្សោសិ ខោតិ សាលិទ្ធាវេ ឋិតស្ស ភាសតោ បកតិសោតេនេវ
អស្សោសិ, សុត្វា ច បន សុភទ្ទស្សេវ អត្ថាយ មហតា ឧស្សហោន អាគតត្តា
អលំ អាណន្តាតិអាធិមាហា។ តត្ថ អលន្តិ បដិក្ខេបត្ថេ និចាតោ។

អញ្ញាបេក្ខាវាតិ អញ្ញាតុកាមាវ ហុត្វា។ អព្ពញ្ញស្វតិ យថា តេសំ បដិញ្ញា,
តថេវ ជានីសុ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ - សចេ នេសំ សា បដិញ្ញា និយ្យានិកា, សព្វេ
អព្ពញ្ញសុ, នោ ចេ, ន អព្ពញ្ញសុ។ តស្មា កី តេសំ បដិញ្ញា និយ្យានិកា,
អនិយ្យានិកាតិ អយមេវ តស្ស បញ្ញស្ស អត្ថោ។ អថ ភគវា តេសំ
អនិយ្យានិកភាវកេនេន អត្ថាភាវតោ ចេវ ឱកាសាភាវតោ ច “អល” ត្ថិ
បដិក្ខិបិត្វា ធម្មមេវ ទេសេសិ។ បឋមយាមស្មិត្តិ មល្លានំ ធម្មំ ទេសេត្វា
មជ្ឈិមយាមេ សុភទ្ទស្ស, បច្ឆិមយាមេ ភិក្ខុសង្ឃំ ឱវទិត្វា ពលវបច្ឆសសមយេ
បរិនិព្វាយិស្សមិច្ឆេវ ភគវា អាគតោ។

២១៤. សមណោបិ តត្ថ ន ឧបលព្ពតីតិ បឋមោ សោតាបន្នសមណោបិ
តត្ថ នត្ថិ, ធុតិយោ សកទាគាមិសមណោបិ, តតិយោ អនាគាមិសមណោបិ,
ចតុត្ថោ អរហត្តសមណោបិ តត្ថ នត្ថីតិ អត្ថោ។ “ឥមស្មី ខោ” តិ
បុរិមទេសនាយ អនិយមតោ វត្វា ឥទានិ អត្ថនោ សាសនំ និយមេន្តោ អាហា។
សុញ្ញា បរយ្យវាទា សមណោភីតិ ចតុន្នំ មគ្គានំ អត្ថាយ អារទ្ធវិបស្សកេហិ
ចត្វហិ, មគ្គដ្ឋេហិ ចត្វហិ, ជលដ្ឋេហិ ចត្វហិតិ ទ្វាទសហិ សមណោហិ សុញ្ញា
បរយ្យវាទា តុច្ឆាវិត្តកា។ ឥមេ ច សុភទ្ទាតិ ឥមេ ទ្វាទស ភិក្ខុ។ សម្មា
វិហរេយ្យត្ថិ ឯត្ថ សោតាបន្នោ អត្ថនោ អធិគតជ្ជានំ អញ្ញស្ស កថេត្វា តំ
សោតាបន្នំ ករោន្តោ សម្មាវិហរតិ នាម។ ឯស នយោ សកទាគាមិអាទីសុ។
សោតាបត្តិមគ្គដ្ឋោ អញ្ញម្បិ សោតាបត្តិមគ្គដ្ឋំ ករោន្តោ សម្មាវិហរតិ នាម។
ឯស នយោ សេសមគ្គដ្ឋេសុ។ សោតាបត្តិមគ្គត្ថាយ អារទ្ធវិបស្សកោ អត្ថនោ
បគុណំ កម្មជ្ជានំ កថេត្វា អញ្ញម្បិ សោតាបត្តិមគ្គត្ថាយ អារទ្ធវិបស្សកំ
ករោន្តោ សម្មាវិហរតិ នាម។ ឯស នយោ សេសមគ្គត្ថាយ អារទ្ធវិបស្សកេសុ។
ឥទំ សន្ធាយាហា - “សម្មាវិហរេយ្យ” ត្ថិ។ អសុញ្ញោ លោកោ អរហន្តេហិ
អស្សាតិ នឡូវនំ សវវនំ វិយ និរន្តរោ អស្ស។

ឯកូនតិសោ វយសាតិ វយេន ឯកូនតិសវស្សោ ហុត្វា យំ បព្ពជិន្និ ឯត្ថ
យន្តិនិចាតមត្តំ។ កី កុសលានុឯសីតិ “កី កុសល”ន្តិ អនុឯសន្តោ
បរិយេសន្តោ។ តត្ថ - “កី កុសល”ន្តិ សព្ពញ្ញតញ្ញាណំ អធិប្បតំ, តំ
គវេសន្តោតិ អត្តោ។ យតោ អហន្តិ យតោ បជ្ជាយ អហំ បព្ពជិតោ, ឯត្ថន្តរេ
សមធិកានិ បញ្ញាស វស្សានិ ហោន្តិតិ ធស្សេតិ។ ញាយស្ស ធម្មស្សតិ
អរិយមគ្គធម្មស្ស។ បទេសវត្ថុតិ បទេសេ វិបស្សនាមគ្គេ បវត្តន្តោ។ ឥតោ
ពហិទ្ធាតិ មម សាសនតោ ពហិទ្ធា។ សមណោបិ នត្ថិតិ
បទេសវត្ថុវិបស្សកោបិ នត្ថិ, បឋមសមណោ សោតាបន្នោបិ នត្ថិតិ វុត្ថំ
ហោតិ។

យេ ឯត្ថាតិ យេ តុម្ពេ ឯត្ថ សាសនេ សត្តារា សម្មា អន្តោវាសិកាភិសេកេន
អភិសិទ្ធា, តេសំ វោ លាភា តេសំ វោ សុលទ្ធីន្តិ។ ពាហិរសមយេ កិរ យំ
អន្តោវាសិកំ អាចរិយោ - “ឥមំ បព្ពជេហិ, ឥមំ ឡិវេន, ឥមំ អនុសាសា”តិ វេទតិ,
សោ តេន អត្តនោ ហំនេ បបិតោ ហោតិ, តស្មា តស្ស - “ឥមំ បព្ពជេហិ, ឥមំ
ឡិវេន, ឥមំ អនុសាសា”តិ ឥមេ លាភា ហោន្តិ។ ថេរម្មិ សុគន្ធា តមេវ
ពាហិរសមយំ គហេត្វា ឯវមាហ។

អលត្ថ ខោតិ កថំ អលត្ថ? ថេរោ កិរ នំ ឯកមន្តំ នេត្វា ឧទកតុម្ពតោ
ចានីយេន សីសំ តេមេត្វា តចបញ្ចកកម្មជ្ជានំ កថេត្វា កេសមស្សំ ឡិហារេត្វា
កាសាយានិ វត្តានិ អច្ឆាទាបេត្វា សរណានិ ទត្វា ភគវតោ សន្តិកំ អានេសិ។
ភគវា ឧបសម្មាទេត្វា កម្មជ្ជានំ អាចិត្តិ។ សោ តំ គហេត្វា ឧយ្យានស្ស ឯកមន្តេ
ចន្តមំ អធិជ្ជាយ យដេន្តោ វាយមន្តោ វិបស្សនំ វឡេន្តោ សហ បដិសម្មិទាហិ
អរហត្តំ បត្វា អាគម្ម ភគវន្តំ វុទ្ធិត្វា និសីទិ។ តំ សន្ធាយ - “អចិរូបសម្មន្នោ ខោ
បនា”តិ អាទិ វុត្ថំ។

សោ ច ភគវតោ បច្ឆិមោ សក្ខិសាវកោ អហោសីតិ សង្កឹតិការកានំ
វចនំ។ តត្ថ យោ ភគវតិ ធរមានេ បព្ពជិត្វា អបរភាគេ ឧបសម្បទំ លភិត្វា
កម្មជ្ជានំ គហេត្វា អរហត្តំ ចាបុណាតិ, ឧបសម្បទម្បិ វា ធរមានេយេវ
លភិត្វា អបរភាគេ កម្មជ្ជានំ គហេត្វា អរហត្តំ ចាបុណាតិ, កម្មជ្ជានម្បិ វា
ធរមានេយេវ គហេត្វា អបរភាគេ អរហត្តមេវ ចាបុណាតិ, សញ្ញេបិ សោ
បច្ឆិមោ សក្ខិសាវកោ។ អយំ បន ធរមានេយេវ ភគវតិ បព្ពជិតោ ច
ឧបសម្បន្នោ ច កម្មជ្ជានញ្ច គហេត្វា អរហត្តំ បត្តោតិ។

បញ្ចមភាណាវាវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

តថាគតបច្ឆិមវាចាវណ្ណានា

២០៦. ឥទានិ ភិក្ខុសង្ឃស្ស ឡាទំ អារភិ, តំ ទស្សេតុំ អថ ខោ ភគវតិ អាទិ
វុត្តំ។ តត្ថ ទេសិតោ បញ្ញត្តោតិ ធម្មោបិ ទេសិតោ ចេវ បញ្ញត្តោ ច, វិនយោបិ
ទេសិតោ ចេវ បញ្ញត្តោ ច។ បញ្ញត្តោ ច នាម វេទិតោ បជ្ជបិតោតិ អត្តោ។ សោ
វោ មមច្ចយេនាតិ សោ ធម្មវិនយោ តុម្ហាកំ មមច្ចយេន សត្តា។ មយា ហិ វោ
វិតេនេវ - “ឥទំ លហុកំ, ឥទំ គរុកំ, ឥទំ សតេកិច្ចំ, ឥទំ អតេកិច្ចំ, ឥទំ
លោកវដ្ឋំ, ឥទំ បណ្ណាត្តិវដ្ឋំ, អយំ អាបត្តិ បុគ្គលស្ស សន្តិកេ វុជ្ជាតិ, អយំ អាបត្តិ
គណស្ស សន្តិកេ វុជ្ជាតិ, អយំ សង្ឃស្ស សន្តិកេ វុជ្ជាតិ” តិ
សត្តាបត្តិក្ខន្ធវសេន ឡាតិណ្ណោ វត្ថុស្មី សខន្ធកបរិវារោ ឧភតោវិតត្តោ វិនយោ
នាម ទេសិតោ, តំ សកលម្បិ វិនយបិដកំ មយិ បរិនិព្វតេ តុម្ហាកំ សត្តកិច្ចំ
សាធស្សតិ។

វិតេនេវ ច មយា - “ឥមេ ចត្តារោ សតិបដ្ឋានា, ចត្តារោ សម្មប្បធានា,
ចត្តារោ ឥទ្ធិចាទា, បញ្ច ឥន្ទ្រិយានិ, បញ្ច ពលានិ, សត្ត ពោជ្ឈដ្ឋ្ឋា, អរិយោ

អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ"តិ តេន តេនាការេន ឥមេ ធម្មេ វិភជិត្វា វិភជិត្វា
សុត្តន្តបិដកំ ទេសិតំ, តំ សកលម្បិ សុត្តន្តបិដកំ មយំ បរិនិព្វុតេ តុម្ហាកំ
សត្តកិច្ចំ សាធស្សតិ។ បិតេនេវ ច មយា - "ឥមេ បញ្ចក្ខន្ធា, ទ្វាទសាយតនានិ,
អដ្ឋាវស ធាតុយោ, ចត្តារិ សច្ចានិ, ពារីសតិទ្រិយានិ, នវ ហេតុ, ចត្តារោ
អាហារា, សត្ត ជស្សា, សត្ត វេទនា, សត្ត សញ្ញា, សត្ត សញ្ញេតនា, សត្ត
ចិត្តានិ។ តត្រាបិ 'ឯត្តកា ធម្មា កាមាវចរា, ឯត្តកា រូចាវចរា, ឯត្តកា
អរូចាវចរា, ឯត្តកា បរិយាបន្នា, ឯត្តកា អបរិយាបន្នា, ឯត្តកា លោកិយា,
ឯត្តកា លោកុត្តរា'តិ" ឥមេ ធម្មេ វិភជិត្វា វិភជិត្វា
ចតុរីសតិសមន្តបដ្ឋានអនន្តនយមហាបដ្ឋានបដិមណ្ឌិតំ អភិធម្មបិដកំ
ទេសិតំ, តំ សកលម្បិ អភិធម្មបិដកំ មយំ បរិនិព្វុតេ តុម្ហាកំ សត្តកិច្ចំ
សាធស្សតិ។

ឥតិ សព្វម្បតំ អភិសម្ពោធិតោ យាវ បរិនិព្វានា បញ្ចចត្តាលីសវស្សានិ
ភាសិតំ លបិតំ - "ឥណ្ឌិ បិដកានិ, បញ្ច និកាយា, នវដ្ឋានិ, ចតុរាសីតិ
ធម្មក្ខន្ធសហស្សានិ"តិ ឯវំ មហាបកេទំ ហោតិ។ ឥតិ ឥមាទិ ចតុរាសីតិ
ធម្មក្ខន្ធសហស្សានិ តិដ្ឋង្គិ, អហំ ឯកោវ បរិនិព្វាយាមិ។ អហញ្ច ខោ បន ធានិ
ឯកោវ ឡិវធាមិ អនុសាសាមិ, មយំ បរិនិព្វុតេ ឥមាទិ ចតុរាសីតិ
ធម្មក្ខន្ធសហស្សានិ តុម្ពេ ឡិវទិស្សន្តិ អនុសាសិស្សន្តិ ឯវំ ភគវា ពហូនិ
ការណានិ ទស្សន្តោ - "សោ វោ មមច្ចយេន សត្តា"តិ ឡិវទិត្វា បុន អនាគតេ
ចារិត្តំ ទស្សន្តោ យថា ខោ បនាតិអាទិមាហា។

តត្ថ សមុទាចរន្តីតិ កថេន្តិ វោហរន្តិ។ នាមេន វា គោត្តន វាតិ នវកាតិ
អវត្វា "តិស្ស, នាកា"តិ ឯវំ នាមេន វា, "កស្សប, កោតមា"តិ ឯវំ គោត្តន វា,
"អាវុសោ តិស្ស, អាវុសោ កស្សបា"តិ ឯវំ អាវុសោវាទេន វា សមុទាចរិតញោ។

កន្លែង វា អាយស្មាតិ វាតិ កន្លែ តិស្ស, អាយស្មា តិស្សាតិ ឯវំ សមុទាចរិតតោ។
សមូហនត្ថតិ អាកម្ពមាណោ សមូហនត្ថ, យទិ ឥច្ឆតិ សមូហនេយ្យាតិ អត្តោ។
កស្មា បន សមូហនថាតិ ឯកំសេនេវ អវត្ថាវិកប្បវចនេនេវ វេបេសីតិ?
មហាកស្សបស្ស ពលំ ទិដ្ឋត្តា។ បស្សតិ ហិ ភគវា - “សមូហនថាតិ វុត្តេបិ
សង្កឹតិកាលេ កស្សចោ ន សមូហនិស្សតិ” តិ។ តស្មា វិកប្បនេវ វេបេសី។

តត្ថ - “ឯកច្ឆេ ថេវា ឯវំមាហំសុ - ចត្តាវិ ចារាជិកានិ វេបេត្វា អវសេសានិ
ខុទ្ទានុខុទ្ធកានី” តិអាទិនា នយេន បញ្ចសតិកសង្កឹតិយំ ខុទ្ទានុខុទ្ធកកថា
អាកតាវ វិនិច្ឆយោ បេត្ថ សមន្តបាសាទិកាយំ វុត្តោ។ កេចិ បនាហុ - “កន្លែ,
នាគសេន, កតមំ ខុទ្ធកំ, កតមំ អនុខុទ្ធក” ត្ថិ មិលិន្ទេន វញ្ញា បុច្ឆិតោ។ “ទុក្ខដំ,
មហារាជ, ខុទ្ធកំ, ទុក្ខាសិតំ អនុខុទ្ធក” ត្ថិ វុត្តត្តា នាគសេនត្ថេវា ខុទ្ទានុខុទ្ធកំ
ជាតាតិ។ មហាកស្សចោ បន តំ អជានន្តោ -

“សុណាតុ មេ, អារុសោ, សង្ឃោ សន្តម្ហាកំ សិក្ខាបទានិ គិហិកតានិ,
គិហិនោបិ ជានន្តិ - “ឥទំ វោ សមណានំ សក្យបុត្តិយានំ កប្បតិ, ឥទំ វោ
ន កប្បតិ” តិ។ សចេ មយំ ខុទ្ទានុខុទ្ធកានិ សិក្ខាបទានិ សមូហនិស្សាម,
ភវិស្សន្តិ វុត្តារោ - “ធូមកាលិកំ សមណេន កោតមេន សាវកានំ
សិក្ខាបទំ បញ្ញត្តំ, យាវ នេសំ សត្តា អដ្ឋាសិ, តាវិមេ សិក្ខាបទេសុ
សិក្ខីសុ, យតោ ឥមេសំ សត្តា បរិនិព្វតោ, ន ទានិមេ សិក្ខាបទេសុ
សិក្ខន្តិ” តិ។ យទិ សង្ឃស្ស បត្តកល្លំ, សង្ឃោ អបញ្ញត្តំ ន បញ្ញបេយ្យ,
បញ្ញត្តំ ន សមុច្ឆិន្ទេយ្យ, យថាបញ្ញត្តេសុ សិក្ខាបទេសុ សមាទាយ
វុត្តេយ្យ។ ឯសា ញត្ថិតិ -

កម្មវាចំ សាវេសីតិ។ ន តំ ឯ គហេតត្ថំ។ ឆាគសេនត្ថេរោ ហិ - “បរវាទិនោ
ឌីកាសោ មា អហោសី”តិ ឯវមាហា។ មហាកស្សបត្ថេរោ “ខុទ្ទានុខុទ្ទកាបត្ថី ន
សម្មហានិស្សមី”តិ កម្មវាចំ សាវេសី។

ព្រហ្មណ្ណាកថាបិ សង្កឹតិយំ អាគតត្តាសមន្តបាសាទិកាយំ វិនិច្ឆ័តា។

កម្ពុតិ ទ្វេឡកំ។ វិមត្ថិតិ វិនិច្ឆ័តុំ អសមត្ថតា, ពុទ្ធានុខោ, ន ពុទ្ធានុខោ,
ធម្មានុខោ, ន ធម្មានុខោ, សង្ឃានុខោ, ន សង្ឃានុខោ, មគ្គានុខោ, ន
មគ្គានុខោ, បដិបទានុខោ, ន បដិបទានុខោតិ យស្ស សំសយោ ឧប្បជ្ឈេយ្យ,
តំ វោ វទាមិ “បុច្ឆថ ភិក្ខុវេ”តិ អយមេត្ថ សង្ឃេបត្ថោ។ សត្តការវេនាបិ ន
បុច្ឆេយ្យាថាតិ មយំ សត្តសន្តិកេ បព្ពជិម្ហ, ចត្តារោ បច្ចយាបិ នោ សត្ត
សន្តការ, តេ មយំ ឯត្ថកំ កាលំ កម្ពុតិ អកត្វា ន អរហាម អន្ធព បច្ឆិមកាលេ
កម្ពុតិ កាតុន្តិសេ ឯ ឯវំ សត្តវិ ការវេន ន បុច្ឆថ។ សហាយកោបិ ភិក្ខុវេ
សហាយកស្ស អាហេចេត្វតិ តុម្ហាកំ យោ យស្ស ភិក្ខុនោ សន្តិដ្ឋោ សម្ពត្តោ,
សោ តស្ស អាហេចេតុ, អហំ ឯតស្ស ភិក្ខុស្ស កថេស្សមិ, តស្ស កថំ សុត្វា
សព្វេ និក្ខម្ពា ភវិស្សថាតិ ទស្សេតិ។

ឯវំ បសន្នោតិ ឯវំ សទ្ធិហាមិ អហន្តិ អត្ថោ។ ញាណមេវាតិ
និក្ខម្ពការបច្ចក្កករណញ្ញាណំយេវ, ឯត្ថ តថាគតស្ស ន សទ្ធិមត្តន្តិ អត្ថោ។
ឥមេសញ្ញា, អាណន្ទាតិ ឥមេសំ អន្តោសាលិយំ និសិដ្ឋានំ បញ្ចន្ធិ ភិក្ខុសតានំ។
យោ បច្ឆិមកោតិ យោ គុណាវសេន បច្ឆិមកោ។ អាណន្តត្ថេវយេវ សន្ធាយាហា។

២០៨. អប្បមាទេន សម្មាទេថាតិ សតិអវិប្បវាសេន សព្ពកិច្ចានិ
សម្មាទេយ្យាថ។ ឥតិ ភគវា បរិនិព្វានមព្វេ និបន្នោ បញ្ចចត្តាលីស វស្សានិ ទិន្នំ

ឡើយ ឯកស្តី អប្បមាទបទេយេវ បក្ខិបិទ្វា អនាសិ។ អយំ តថាគតស្ស
បដ្ឋិមាវាចាតិ ឥទំ បន សន្តិការកានំ វចនំ។

បរិនិព្វានកថាវណ្ណា

២៧៩. ឥតោ បរំ យំ បរិនិព្វានបរិកម្មំ កត្វា ភគវា បរិនិព្វតោ, តំ ទស្សេតុំ
អថ ខោ ភគវា បឋមំ ឈាននិរោធិ វុត្តំ។ តត្ថ បរិនិព្វតោ ភន្តេតិ និរោធំ
សមាបន្នស្ស ភគវតោ អស្សាសបស្សសានំ អភារំ ទិស្វា បុច្ឆតិ។ ន អារុសោតិ
ថេរោ កងំ ជាតាតិ? ថេរោ កិវ សត្តារា សទ្ធិយេវ តំ តំ សមាបត្តិ សមាបន្នន្តោ
យាវ នេវ សញ្ញានាសញ្ញាយតនា វុដ្ឋានំ, តាវ គន្ធា ឥនានិ ភគវា និរោធំ
សមាបន្នោ, អន្តោនិរោធេ ច កាលន្តិវិយា នាម នត្ថិតិ ជាតាតិ។

អថ ខោ ភគវា សញ្ញាវេទយិតនិរោធសមាបត្តិយា វុដ្ឋហិត្វា
នេវ សញ្ញានាសញ្ញាយតនំ សមាបន្និ... ថេ... តតិយជ្ឈានា វុដ្ឋហិត្វា ចតុត្ថជ្ឈានំ
សមាបន្និតិ ឯត្ថ ភគវា ចតុរិសតិយា ហំនេសុ បឋមជ្ឈានំ សមាបន្និ, តេរសសុ
ហំនេសុ ទុតិយជ្ឈានំ, តថា តតិយជ្ឈានំ, បន្ទរសសុ ហំនេសុ ចតុត្ថជ្ឈានំ
សមាបន្និ។ កងំ? ទសសុ អសុភេសុ, ទុត្តិសាការេ អជ្ឈសុ កសិណេសុ,
មេត្តាករុណាមុទិតាសុ, អាណាចារេ, បរិច្ឆេទាកាសេតិ ឥមេសុ តាវ
ចតុរិសតិយា ហំនេសុ បឋមជ្ឈានំ សមាបន្និ។ វេបេត្វា បន ទុត្តិសាការញ្ច ទស
អសុភានិ ច សេសេសុ តេរសសុ ទុតិយជ្ឈានំ, តេសុយេវ ច តតិយជ្ឈានំ
សមាបន្និ។ អជ្ឈសុ បន កសិណេសុ, ឧបេក្ខាព្រហ្មវិហារេ, អាណាចារេ,
បរិច្ឆេទាកាសេ, ចតុសុ អរូបេសូតិ ឥមេសុ បន្ទរសសុ ហំនេសុ ចតុត្ថជ្ឈានំ
សមាបន្និ។ អយម្បិ ច សន្តោបកថាវ។ និព្វានបុរំ បរិសន្តោ បន ភគវា ធម្មស្សាមិ
សញ្ញាបិ ចតុរិសតិកោជិសតសហស្សសម្ព័ន្ធ សមាបត្តិយោ បរិសិត្វាវិទេសំ
គច្ឆន្តោ ញាតិជនំ អាសិទ្ធីត្វាវិយ សត្តសមាបត្តិសុខំ អនុករិត្វា បរិវេជ្ជា។

ចតុត្ថជ្ឈានា វុដ្ឋហិត្វា សមនន្តរា ភគវា បរិនិព្វាយីតិ ឯត្ថ ឈានសមនន្តរំ,
បច្ចវេក្ខណាសមនន្តរន្តិ ទ្វេ សមនន្តរានិ។ តត្ថ ឈានា វុដ្ឋាយ ភវន្តំ ឌីតិណ្ណាស្ស
តត្ថេវ បរិនិព្វានំ ឈានសមនន្តរំ នាម។ ឈានា វុដ្ឋហិត្វា បុន ឈានផ្កានិ
បច្ចវេក្ខិត្វា ភវន្តំ ឌីតិណ្ណាស្ស តត្ថេវ បរិនិព្វានំ បច្ចវេក្ខណាសមនន្តរំ នាម។
ឥមានិបិ ទ្វេ សមនន្តរានេវ។ ភគវា បុន ឈានំ សមាបដ្ឋិត្វា ឈានា វុដ្ឋាយ
ឈានផ្កានិ បច្ចវេក្ខិត្វា ភវន្តំ ចិត្តេន អព្យាកតេន ទុក្ខសច្ចេន បរិនិព្វាយី។ យេ
ហិ កេចិ ពុទ្ធា វា បច្ចេកពុទ្ធា វា អរិយសាវកា វា អន្តមសោ កុណ្ឌកិបិល្លិកំ
ឧបាទាយ សព្ពេ ភវន្តំ ចិត្តេន អព្យាកតេន ទុក្ខសច្ចេន កាលផ្គុំរោង្គិតិ។
មហាក្ខមិចាលាធិនិ វុត្ថនយានេវាតិ។

២២០. ភូតាតិ សត្តា។ អប្បដិបុគ្គលោតិ បដិភាគបុគ្គលវិវហិតោ។
ពលប្បត្តោតិ ធនវិជញ្ញាណពលំ បត្តោ។

២២១. ឧប្បាទវយធម្មិនោតិ ឧប្បាទវយសភាវា។ តេសំ វុបសមោតិ តេសំ
សម្ពាទំ វុបសមោ, អសម្ពុតំ និព្វានមេវ សុខន្តិ អត្តោ។

២២២. នាហុ អស្សាសបស្សាសោតិ ន ជាតោ អស្សាសបស្សាសោ។
អនេជោតិ តណ្ហាសម្ពាតាយ ឯជាយ អភាវេន អនេជោ។ សន្តិមារព្ពាតិ
អនុចាធិសេសំ និព្វានំ អារព្ព បដិច្ច សន្ធាយ។ យំ កាលមករីតិ យោ កាលំ
អករិ។ ឥទំ វុត្ថំ ហោតិ - “អារុសោ, យោ មម សត្តា ពុទ្ធមុនិ សន្តិ គមិស្សមីតិ,
សន្តិ អារព្ព កាលមករិ, តស្ស បិតចិត្តស្ស តាធិនោ ឥធានិ អស្សាសបស្សាសោ
ន ជាតោ, នត្ថិ, នប្បវត្តតិ” តិ។

អសល្លិនេនាតិ អលីនេន អសន្ត្តិជិតេន សុរិកសិតេនេវ ចិត្តេន។ វេទនំ
អជ្ឈវាសយីតិ វេទនំ អធិវាសេសិ, ន វេទនានុវត្តិ ហុត្វា ឥតោ ចិតោ ច

សម្បវរត្តិវិមោក្ខាតិ កេនចិ ធម្មន អនាវរណវិមោក្ខា សព្វសោ
អបញ្ញត្តិការ្យបគមោ បដ្ឋោតនិព្វានសទិសោ ជាតោ។

២២៣. តទាសីតិ “សហ បរិនិព្វានា មហាភូមិចាលោ”តិ វេទិ ហេដ្ឋា វុត្តំ
ភូមិចាលមេវ សន្ធាយាហា។ តញ្ញិ លោមហំសនព្វា ភីសនកព្វា អាសិ។
សព្វាការវរុបេតេតិ សព្វវរការល្អាបេតេ។

២២៤. អវីតរាគាតិ បុទុដ្ឋនា ចេវ សោតាបន្នសកទាគាមិនោ ច។ តេសញ្ញិ
នោមនស្សំ អប្បហ័នំ។ តស្មា តេបិ ពាហា បគ្គយ្ហ កន្ទន្តិ។ ឧភោបិ ហត្ថេ សីសេ
វេបេត្វា រោទន្តិតិ សព្វំ បុរិមនយេនេវ វេទិតព្វំ។

២២៥. ឧដ្ឋាយន្តិតិ “អយ្យា អត្តនាបិ អធិវាសេតុំ ន សក្កោន្តិ, សេសជនំ
កថំ សមស្សាសេស្សន្តិ”តិ វេទន្តិយោ ឧដ្ឋាយន្តិ។ កថំភូតា បនភន្តេ អាយស្មា
អនុរុទ្ធោ ទេវតា មនសិករោតីតិ ទេវតា, ភន្តេ, កថំភូតា អាយស្មា អនុរុទ្ធោ
សល្លក្ខេតិ, កី តា សត្តុ បរិនិព្វានំ អធិវាសេន្តិតិ?

អថ តាសំ បវត្តិទស្សនត្ថំ ថេរោ សន្តារុសោតិអាទិមាហា។ តំ វុត្តត្ថមេវ។
រត្តារសេសន្តិ ពលវបច្ឆសេ បរិនិព្វតត្តា វត្តិយា អវសេសំ ចុល្លកទ្វានំ។ ធម្មិយា
កថាយាតិ អញ្ញា ចាជិយេក្កា ធម្មកថា នាម នត្ថិ, “អារុសោ សទេវកេ នាម
លោកេ អប្បជិបុគ្គលស្ស សត្តនោ អយំ មច្ចរាជា ន លដ្ឋតិ, កិមង្គំ បន
លោកិយមហាជនស្ស លដ្ឋិស្សតី”តិ វេរុចាយ បន មរណាបទិសំយុត្តាយ
កថាយ វីតិនាមេសុំ។ តេសញ្ញិ តំ កថំ កថេន្តានំ មុហុត្ថេនេវ អរុណំ ឧត្តថិ។

២២៦. អថ ខោតិ អរុណុត្តំ ទិស្វាវ ថេរោ ថេវ ឯតទរោច។ តេនេវ
ករណីយេនាតិ កីទិសេន នុ ខោ បរិនិព្វានដ្ឋានេ មាលាគន្ធាទិសក្ការេន
ភវិតព្វំ, កីទិសេន ភិក្ខុសង្ឃស្ស និសង្ឃដ្ឋានេន ភវិតព្វំ, កីទិសេន

ខាងនិយកោដនីយេន ភវិតត្ថុន្តិ, ឯវំ យំ ភគវតោ បរិនិព្វតភារំ សុត្វា កត្តត្ថំ
តេនេវ ករណីយេន។

ពុទ្ធសរីរបូជារណ្ណានា

២២៧. សព្ពញ្ច តាឡារចរន្តិ សព្ពំ ត្វិយភណ្ណំ។ សន្និទាតេថាតិ ភេរី
ចរាបេត្វា សមាហរថ។ តេ តថេវ អកំសុ។ មណ្ឌលមាឡេតិ
ទុស្សមណ្ឌលមាឡេ។ បដិយាទេន្តាតិ សន្នេន្តា។

ទក្ខិណេន ទក្ខិណាន្តិ នគរស្ស ទក្ខិណាទិសាភាគេនេវ ទក្ខិណាទិសាភាគំ។
ពាហិរេន ពាហិរន្តិ អន្តោនគរំ អប្បវេសេត្វា ពាហិរេនេវ នគរស្ស ពាហិរបស្សំ
ហរិត្វា។ ទក្ខិណតោ នគរស្សាតិ អនុរាជបុរស្ស ទក្ខិណាទ្វារសទិសេ ឋានេ
ឋេបេត្វា សក្ការសម្មានំ កត្វា ជេតវនសទិសេ ឋានេ ឈាបេស្សាមាតិ អត្តោ។

២២៨. អដ្ឋ មល្លចាមោក្ខាតិ មជ្ឈិមវយា ថាមសម្បជ្ជា អដ្ឋមល្លរាជាធា។
សីសំ ម្ពាតាតិ សីសំ ឆោរិត្វា នហាតា។ អាយស្មន្តំ អនុរុទ្ធន្តិ ថេរោ
ទិព្ពចក្កកោតិ ចាកដោ, តស្មា តេ សន្តេសុបិ អញ្ញេសុ មហាថេរេសុ - “អយំ
នោ ចាកដំ កត្វា កថេស្សតិ” តិ ថេរី បុច្ឆិសុ។ កថំ បន, ភន្តេ, ទេវតានំ
អធិប្បាយោតិ ភន្តេ, អម្ពាភំ តាវ អធិប្បាយំ ជាធាម។ ទេវតានំ កថំ
អធិប្បាយោតិ បុច្ឆន្តិ។ ថេរោ បឋមំ តេសំ អធិប្បាយំ ទស្សេន្តោ តុម្ពាភំ
ទោតិ អាទិមាហា។ មកុជពន្ធនំ ធាម មល្លានំ ចេតិយន្តិ មល្លរាជ្ជនំ
បសាធនមជ្ឈិលសាលាយ ឯតំ ធាមំ។ ចិត្តិកតជ្ជេន បនេសា “ចេតិយ” ន្តិ វុច្ឆតិ។

២២៩. យាវ សន្និសមលសន្តដីរាតិ ឯត្ថ សន្និ ធាម យរសន្និ។ សមលំ ធាម
គូថរាសិនិទ្ធមនបនាឡិ។ សន្តដីរំ ធាម សន្តារជ្ជានំ។ ទិព្ពហិ ច មាទុសកេហិ ច
នច្ចេហិតិ ឧបរិ ទេវតានំ នច្ចានិ ហោន្តិ, ហេជ្ជា មនុស្សានំ។ ឯស នយោ

គឺតាជីសុ។ អបិច ទេវតានំ អន្តរេ មនុស្សា, មនុស្សានំ អន្តរេ ទេវតាតិ ឯវម្បិ
សក្ករោត្តា ឬជេត្តា អគម៌សុ។ មជ្ឈេន មជ្ឈំ នករស្ស ហរិត្វាតិ ឯវំ ហរិយមាទេ
ភគវតោ សរីរេ ពន្ទលមល្លសេនាបតិភរិយា មល្លិកា នាម - “ភគវតោ សរីរំ
អាហរន្តី”តិ សុត្វា អត្តនោ សាមិកស្ស កាលំ កិរិយតោ បជ្ជាយ អបរិភុត្វា
ឋបិតំ វិសាខាយ បសាធនសទិសំ មហាលតាបសាធនំ នីហារេត្វា - “ឥមិនា
សត្តារំ ឬជេស្សមី”តិ តំ មជ្ឈាបេត្វា គន្ធាទកេន ជោវិត្វា ធ្វារេ ឋិតា។

តំ កិរ បសាធនំ តាសញ្ច ទ្ធិន្នំ ឥត្ថិនំ, ទេវទានិយចោរស្ស គេហោតិ
តីសុយេវ ឯវានេសុ អហោសិ។ សា ច សត្តុ សរីរេ ធ្វារំ សម្មត្ថេ - “ឌីតារេថ,
តាតា, សត្តុសរីរេ”ន្តីវត្វា តំ បសាធនំ សត្តុសរីរេ បដិមុត្តិ។ តំ សីសតោ បជ្ជាយ
បដិមុក្កំ យាវចាទតលាភតំ។ សុវណ្ណាវណ្ណំ ភគវតោ សរីរំ សត្តរតនមយេន
មហាបសាធនេន បសាធិតំ អតិរិយ វិរោចិត្ត។ តំ សាទិស្វា បសន្នចិត្តា បត្តនំ
អកាសិ - “ភគវា យាវ វុដ្ឋេ សំសរិស្សមិ, តាវ មេ ចាជិយេ ក្កំ បសាធនកិច្ចំ មា
ហោតុ, និច្ចំ បដិមុក្កបសាធនសទិសមេវ សរីរំ ហោតូ”តិ។

អថ ភគវន្តំ សត្តរតនមយេន មហាបសាធនេន ឧត្តិបិត្វា បុរត្តិមេន ធ្វារេន
នីហរិត្វា បុរត្តិមេន នករស្ស មកុជពន្ធនំ មល្លានំ ចេតិយំ, ឯត្ថ ភគវតោ សរីរំ
និក្ខិបីសុ។

មហាកស្សបត្ថេវវត្ថុវណ្ណនា

២៣១. ចាវាយ កុសិនារន្តិ ចាវានគរេ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា “កុសិនារំ
គមិស្សមី”តិ អធ្វានមគ្គប្បដិបន្នោ ហោតិ។ រុក្ខមូលេ និសីទីតិ ឯត្ថ កស្មា
ទិវាវិហារន្តិ ន វុត្តំ? ទិវាវិហារត្ថាយ អនិសិន្នត្វា។ ថេរស្ស ហិ បរិវាវា ភិក្ខុ សព្វេ
សុខសំវទ្ធិតា មហាបុញ្ញា។ តេ មជ្ឈន្តិកសមយេ តត្ថចាសាណាសទិសាយ

ភូមិយា បទសា គន្ធនា កិលមីសុ។ ដេរោតេ ទិស្វា - “ភិក្ខុ កិលមន្តិ,
គន្ធត្ថជ្ជានញ្ច ន ទ្ធវំ, ថោកំវិស្សមិទ្វា ទរមំ បដិប្បស្សម្ពេទ្វា សាយន្តសមយេ
កុសិនារំ គន្ធា ទសពលំ បស្សិស្សមី” តិ មគ្គា ធីក្កម្ម អញ្ញាតវស្មី រុក្ខមូលេ
សង្ឃាជី បញ្ញាបេទ្វា ឧទកតុម្ពតោ ឧទកេន ហត្ថចាទេ សីតលេ កត្វា និសីទិ។
បរិវារភិក្ខុបិស្ស រុក្ខមូលេ និសីទិទ្វា យោនិសោ មនសិការេ កម្ពំ កុរុមាធា
តិណ្ណំ រតនានំ វណ្ណំ ភណមាធា និសីទីសុ។ ឥតិ ទរជរិណោទនត្ថាយ និសីទន្តត្ថា
“ទិវាវិហារ” ន្តិ ន វុត្ថំ។

មន្ទារវបុប្ផំ គហេត្វាតិ មហាចាតិប្បមាលំ បុប្ផំ អាគន្ធកណ្ណាកេ
ឋបេទ្វា ធន្តំវិយ គហេត្វា។ អទ្ទស ខោតិ អាគន្ធន្តំ ទ្វរតោ អទ្ទស។ ទិស្វា ច បទ
ចិន្តេសិ -

“ឯតំ អាជីវកស្ស ហត្ថេ មន្ទារវបុប្ផំ បញ្ញាយតិ, ឯតញ្ច ន សព្ពនា
មនុស្សបថេ បញ្ញាយតិ, យនា បទ កោចិ ឥទ្ធិមា ឥទ្ធិវិកុព្ពតិ, តនា
សព្ពញ្ញោពោធិសត្តស្ស ច មាតុកុច្ឆិធីក្កមនាទីសុ ហោតិ។ ន ខោ បទ អន្ធន
កេនចិ ឥទ្ធិវិកុព្ពនំ កតំ, ន មេ សត្ថា មាតុកុច្ឆិ ធីក្កន្តោ, ន កុច្ឆិតោ
និក្ខមន្តោ, នាបិស្ស អន្ធន អភិសម្ពោធិ, ន ធម្មចក្កប្បវត្តនំ, ន
យមកថាជិហារិយំ, ន ទេវោរោហណំ, ន អាយុសង្ខារោស្សជ្ជនំ។
មហាល្លកោ បទ មេ សត្ថា ធុរំ បរិនិព្វតោ ភវិស្សតី” តិ។

តតោ - “បុច្ឆាមិ ន” ន្តិ ចិត្តំ ឧប្បាទេទ្វា - “សថេ ខោ បទ និសីទន្តកោវ បុច្ឆាមិ,
សត្តិ អការវោ កតោ ភវិស្សតី” តិ ឧជ្ឈហិត្វា ឋិតជ្ជានតោ អបក្កម្ម ធន្តន្តោ
នាគរាជា មណិចម្ពំវិយ ទសពលទត្តិយំ មេយវណ្ណំ បំសុក្ខលជីវំ ចារុបិទ្វា
ទសនខសមោធានសមុជ្ឈលំ អញ្ញាលី សិវស្មី បតិជ្ឈបេទ្វា សត្តិ កតេន ការវេន
អាជីវកស្ស អភិមុខោ ហុត្វា - “អារុសោ, អម្ពា កំសត្ថារំ ជានាសី” តិ អាហា។ កី

បន សត្វ បរិនិព្វានំ ជាដន្តោ បុច្ឆិ អជាដន្តោតិ? អារជ្ជនបដិពទ្ធំ ធីណាសវានំ
ជាដនំ, អនារជ្ជិតត្ថា បនេស អជាដន្តោ បុច្ឆិ ឯកេ។ ថេរោ សមាបត្តិពហុលោ,
រត្តិជ្ជានធិវាជ្ជានលេណាមណ្ឌាចាធីសុ និច្ចំ សមាបត្តិពលេនេវ យាបេតិ,
កុលសន្តកម្មិ កាមំ បរិសិទ្ធា ធារេ សមាបត្តិ សមាបត្តិសមាបត្តិតោ
វុដ្ឋិតោវ ភិក្ខុំ គណ្ហាតិ។ ថេរោ កិវ ឥមិនា បច្ឆិមេន អត្តភាវេន
មហាជនានុគ្គហំ ករិស្សមិ - “យេ មយ្ហំ ភិក្ខុំ វា ទេន្តិ គន្ធមាលាធិហិ វា សក្ការំ
ករោន្តិ, តេសំ តំ មហាប្បលំ ហោតូ” តិ វរំ ករោតិ។ តស្មា
សមាបត្តិពហុលតាយ ន ជាដន្តាតិ។ ឥតិ អជាដន្តោវ បុច្ឆិ ឥតិ វេទន្តិ, តំ ន
គហោតព្វំ។

ន ហេតុ អជាដន្តការណំ អត្ថិ។ អភិលក្ខិតំ សត្វ បរិនិព្វានំ អហោសិ,
ធនសសហស្សិលោកធាតុកម្មនាធិហិ និមិត្តេហិ។ ថេរស្ស បន បរិសាយ
កេហិចិ ភិក្ខុហិ ភគវា ទិដ្ឋបុព្វោ, កេហិចិ ន ទិដ្ឋបុព្វោ, តត្ថ យេហិចិ ទិដ្ឋបុព្វោ,
តេហិ បស្សិតុកាមាវ, យេហិចិ អទិដ្ឋបុព្វោ, តេហិ បស្សិតុកាមាវ។ តត្ថ យេហិ
ន ទិដ្ឋបុព្វោ, តេ អតិទស្សនកាមតាយ គន្ធា “កុហិ ភគវា” តិ បុច្ឆន្តា
“បរិនិព្វតោ” តិ សុត្វា សន្ធាវេតុំ នាសក្ខិស្សន្តិ។ ដីវេវេហ បត្តេហ ធម្មេត្វា ឯកវត្ថា
វា ទុន្តវត្ថា វា ទុប្បារុតា វា ឧរាធិ បដិបិសន្តា បរោទិស្សន្តិ។ តត្ថ មនុស្សា -
“មហាកស្សបត្ថេវេន សទ្ធិ អាគតា បំសុក្ខលិកា សយម្បិ ឥត្ថិយោ វិយ
បរោទន្តិ, តេ កី អម្ពេ សមស្សាសេស្សន្តិ” តិ មយ្ហំ ទោសំ ទស្សន្តិ។ ឥទំ បន សុញ្ញំ
មហាអរញ្ញំ, ឥធយថា តថា រោទន្តេសុ ទោសោ នត្ថិ។ បុរិមតវំ សុត្វា នាម
សោកោបិ តនុកោ ហោតិ ភិក្ខុនំ សតុប្បាទនត្ថាយ ជាដន្តោវ បុច្ឆិ។

អង្គសត្តាបាបវិនិច្ឆ័យតោ សមណោ គោតមោតិ អង្គសមណោ គោតមោ
សត្តាបាបវិនិច្ឆ័យតោ។ តតោ មេ ឥន្ទ្រ តតោ សមណស្ស គោតមស្ស
បវិនិច្ឆ័យតោ។

២៣២. សុភន្ទោ នាម វុឌ្ឍបព្ពជិតោតិ “សុភន្ទោ”តិ តស្ស នាមំ។ វុឌ្ឍកាលេ
បន បព្ពជិតតោ “វុឌ្ឍបព្ពជិតោ”តិ វុច្ចតិ។ កស្មា បន សោ ឯវមាហា? ភគវតិ
អាហារេន។ អយំ កិរេសោ ខន្ធកេ អាគតេ អាតុមាវតុស្មី នហាបិតបុព្ពកោ
វុឌ្ឍបព្ពជិតោ ភគវតិ កុសិនារតោ និក្ខមិត្វា អឌ្ឍតេធុសេហិ ភិក្ខុសតេហិ
សទ្ធិ អាតុមំ អាគច្ឆន្តេ ភគវា អាគច្ឆតីតិ សុត្វា - “អាគតកាលេ យាគុចានំ
ករិស្សមី”តិ សាមណោភូមិយំ បិតេ ទ្វេ បុត្តេ ឯតទរោច - “ភគវា កិរ, តាតា,
អាតុមំ អាគច្ឆតិ មហាតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិ អឌ្ឍតេធុសេហិ ភិក្ខុសតេហិ;
គច្ឆថ តុម្ហេ, តាតា, ខុរកណ្ណំ អាធាយ នាធិយាវាបកេន អនុយរកំ អនុយរកំ
អាហិណ្ឌាថ លោណាម្បិ តេលម្បិ តណ្ហាលម្បិ ខាធនីយម្បិ សំហាថ ភគវតោ
អាគតស្ស យាគុចានំ ករិស្សមា”តិ (មហាវ. ៣០៣)។ តេ តថា អកំសុ។

មនុស្សតេ ធារកេ មញ្ញកេ បដិភានេយ្យកេ ធិស្វា កាលេតុកាមាបិ
អកាលេតុកាមាបិ កាលេន្តិយេវ។ កតកាលេ - “កី គណ្ហិស្សថ តាតា”តិ
បុច្ឆន្តិ។ តេ វន្តិ - “ន អម្ពាភំ អញ្ជេន កេនចិ អត្ថោ, បិតា បន នោ ភគវតោ,
អាគតកាលេ យាគុចានំ ធាតុកាមោ”តិ។ តំ សុត្វា មនុស្សា អបរិគលោត្វាវ
យំ តេ សក្កោន្តិ អាហាវតុំ, សព្វំ ទេន្តិ។ យម្បិ ន សក្កោន្តិ, មនុស្សហិ បេសេន្តិ។
អថ ភគវតិ អាតុមំ អាគត្វា ភុសាការំ បរិវ្រ្មេ សុភន្ទោ សាយន្តសមយំ តាមទ្វារំ
គត្វា មនុស្ស អាមន្តេសិ - “ឧបាសកា, នាហំ តុម្ពាភំ សន្តិកា អញ្ញំ កិញ្ចិ
បច្ឆាសីសាមិ, មញ្ញំ ធារកេហិ អាគតានិ តណ្ហាលាធិនីយេវ សង្ឃស្ស បហោន្តិ។
យំ ហត្ថកម្មំ, តំ មេ ទេថា”តិ។ “ឥន្ទ្រិទញ្ច គណ្ហាថា”តិ សព្វបករណានិ

គាហេត្វាវិហារេ ឧទ្ធអានិ ការេត្វា ឯកំ កាឡកំ កាសាវំ និវាសេត្វា
តាធិសមេវ ចារុបិត្វា - “ឥទំ ករោច, ឥទំ ករោថា”តិ សត្តវត្ថុវិចារេន្តោ
សតសហស្សំវិស្សន្តេត្វា ភោជ្ឈយាតុញ្ច មដុកោឡកញ្ច បដិយាទាបេសិ។
ភោជ្ឈយាតុ នាម ភុញ្ញិត្វា ចាតព្វយាតុ, តត្ថ
សប្បិមដុដាលិតមច្ឆមំសបុប្ផជលរសាធិ យំ កិត្យោ ខាទនីយំ នាម សព្វំ
បក្ខិបតិ កិឡិតុកាមាណំ សីសមក្ខនយោគ្គា ហោតិ សុគន្ធកន្ធា។

អថ ភគវា កាលស្សេវ សរីរបដិជគ្គនំ កត្វា ភិក្ខុសង្ឃបរិវុតោ បិណ្ឌាយ
ចរិតុំ អាតុមនគរាភិមុខោ ចាយាសិ។ មនុស្សា តស្ស អាហារេសុំ - “ភគវា
បិណ្ឌាយ គាមំ បរិសតិ, តយា កស្ស យាតុ បដិយាទិតា”តិ។ សោ
យថាជិត្តចារុតេហោវ តេហិ កាឡកកាសាវេហិ ឯកេន ហត្ថេន ទត្ថិញ្ច
កដច្ឆញ្ច គហេត្វា ព្រហ្មាវិយ ទក្ខិណាជាណុមណ្ឌាលំ ភូមិយំ បតិជ្ឈបេត្វា
វន្តិត្វា - “បដិគ្គណ្ណាតុ មេ, ភន្តេ, ភគវា យាតុ”ន្តិ អាហា។

តតោ “ជាទន្ទាបិ តថាគតា បុច្ឆន្តិ”តិ ខន្ធកេ អាគតនយេន ភគវា បុច្ឆិត្វា
ច សុត្វា ច តំ វុឡ្យបព្ពជិតំ វិគរហិត្វា តស្មី វត្ថុស្មី
អកប្បិយសមាទានសិក្ខាបទញ្ច, ខុរកណ្ឌាបរិហារណសិក្ខាបទញ្ចាតិ ទ្វេ
សិក្ខាបទានិ បញ្ញាបេត្វា - “ភិក្ខុវេ, អនេកកប្បកោដិយោ ភោជនំ
បរិយេសន្តេហោវ វីតិនាមិតា, ឥទំ បន តុម្ហាកំ អកប្បិយំ អធម្មេន ឧប្បន្នំ
ភោជនំ, ឥមំ បរិភុត្តានំ អនេកានិ អត្ថការសហស្សានិ អចាយេស្សេវ
និព្ពត្តិស្សន្តិ, អបេថ មា គណ្ហាថា”តិ ភិក្ខុចារាភិមុខោ អគមាសិ។ ឯកភិក្ខុនាបិ
ន កិត្យោ គហិតំ។

សុភន្តោ អនត្តមនោ ហុត្វា អយំ “សព្វំ ជាធាមី”តិ អាហិណ្ឌាតិ។ សចេ ន
គហិតុកាមោ, បេសេត្វា អាហារេតព្វំ។ អយំ បក្កាហារោ នាម សព្វចិរំ តិជ្ឈន្តោ

សត្តាបាមត្តំ តិដ្ឋេយ្យ។ ឥន្ទ្រិយំ មម យាវជីវំ បរិយត្តំ អស្ស។ សព្វំ តេន នាសិតំ,
អហិតកាមោ អយំ មយ្ហន្តិ ភគវតិ អាហាតំ ពន្ធិត្វា ទសពាលេ ជរន្តេ កិញ្ចិវត្តំ
នាសត្តិ។ ឯវំ កិរស្ស អហោសិ - “អយំ ឧទ្ធា កុលា បព្ពជិតោ មហាបុរិសោ,
សចេ កិញ្ចិវត្តាមិ, មំយេវ សន្តន្នេស្សតិ” តិ។ ស្វាយំ អន្ធម្ហ “បរិនិព្វតោ ភគវា” តិ
សុត្វាលទ្ធស្សាសោវិយ ហដ្ឋតុដ្ឋោ ឯវមាហ។

ថេរោ តំ សុត្វា ហនយេ បហារទានំវិយ មត្តកេ បតិភសុក្ខាសនិវិយ
មញ្ញិ, ធម្មសំវេកោ ចស្ស ឧប្បន្និ - “សត្តាបាមត្តបរិនិព្វតោ ភគវា, អន្ធមិស្ស
សុវណ្ណាវណ្ណំ សរីរំ ជរតិយេវ, ទុក្ខេន ភគវតា អារាធិតសាសនេ នាម ឯវំ លហ
មហន្តំ ចាបកសដំ កណ្តាកោ ឧប្បន្នោ, អលំ ខោ បនេស ចាចោ វឡមាណោ
អញ្ញេមិ ឯវ្យុបេ សហាយេ លភិត្វា សក្កា សាសនំ ឱសក្កាបេតុ” តិ។ តតោ
ថេរោ ចិន្តេសិ -

“សចេ ខោ បនាហំ ឥមំ មហាល្អកំ ឥន្ទេវ បិលោតិកំ និវាសាបេត្វា
ធារិកាយ ឱកិរាបេត្វា នីហារាបេស្សមិ, មនុស្សា ‘សមណស្ស កោតមស្ស
សរីរេ ជរមាណេយេវ សាវកាវិវធិន្តិ’ តិ អម្ហាកំ ទោសំ ទស្សេស្សន្តិ អធិវាសេមិ
តាវ។

ភគវតា ហិ ទេសិតោ ធម្មា អសង្កហិតបុប្ផរាសិសទិសោ។ តត្ថ យថា
វាតេន បហជបុច្ឆានិ យតោ វា តតោ វា គច្ឆន្តិ, ឯវមេវ ឯវ្យុចានំ ចាបបុគ្គលានំ
វសេន គច្ឆន្តេ គច្ឆន្តេ កាលេ វិនយេ ឯកំ ទ្វេ សិក្ខាបទានិ នស្សិស្សន្តិ, សុត្ថ
ឯកោ ទ្វេ បញ្ញាវារា នស្សិស្សន្តិ, អភិធម្មេ ឯកំ ទ្វេ ភូមន្តរានិ នស្សិស្សន្តិ, ឯវំ
អនុក្កមេន មូលេ នដ្ឋេ បិសាចសទិសា ភវិស្សម; តស្មា ធម្មវិនយសង្កហំ
កិរស្សម។ ឯវញ្ញិ សតិ ទន្ធាំ សុត្ថេន សង្កហិតានិ បុច្ឆានិវិយ អយំ ធម្មវិនយោ
និច្ចលោ ភវិស្សតិ។

ឯតទត្តញ្ញា ភក្កវា មយ្ហំ តីណី តារុតានិ បច្ចុគ្គមនំ អកាសិ, តីហិ ឌីវានេហិ
ឧបសម្បជំ អនាសិ, កាយតោ អបនេត្វា កាយេ ចីវរបរិវត្តនំ អកាសិ,
អាកាសេ ចាណី ចាលេត្វា ចន្ទបមំ បដិបទំ កថេន្តោ មំ កាយសក្ខី កត្វា
កថេសិ, តិក្ខុត្ថំ សកលសាសនទាយដ្ឋំ បដិច្ឆាបេសិ។ មាធិសេ ភិក្ខុម្ហំ តិដ្ឋមាទេ
អយំ ចាចោ សាសនេ វុឌ្ឍិ មា អលត្ថ។ យាវ អធម្មោ ន ទិប្បតិ, ធម្មោ ន
បដិពាហិយតិ។ អវិនយោ ន ទិប្បតិ វិនយោ ន បដិពាហិយតិ។ អធម្មវាទិនោ ន
ពលវន្តោ ហោន្តិ, ធម្មវាទិនោ ន ទុព្ពលា ហោន្តិ; អវិនយវាទិនោ ន ពលវន្តោ
ហោន្តិ, វិនយវាទិនោ ន ទុព្ពលា ហោន្តិ។ តាវ ធម្មញ្ញា វិនយញ្ញា សង្គាយិស្សមិ។
តតោ ភិក្ខុ អត្ថនោ អត្ថនោ បហោនកំ គហេត្វា កប្បិយាកប្បិយំ
កថេស្សន្តិ។ អថាយំ ចាចោ សយមេវ និគ្គហំ ចាបុណិស្សតិ, បុន សីសំ
ឧក្ខិបិតុំ ន សក្ខិស្សតិ, សាសនំ ឥទ្ធពោវ ជីតញ្ញា ភវិស្សតី" តិ។

សោ ឯវំ នាម មយ្ហំ ចិត្តំ ឧប្បន្នន្តិ កស្សចិ អនាហេតេត្វា ភិក្ខុសង្ឃំ
សមស្សសេសិ។ តេន វុត្ថំ - “អថ ខោ អាយស្មា មហាកស្សចោ... បេ... នេតំ
ហំនំ វិជ្ជតី” តិ។

២៣៣. ចិតកក្កិវីសរតនសតិកំ ចន្ទនចិតកំ។ អាឡិម្បេស្សមាតិ អគ្គី
គាហាបេស្សម។ ន សក្កោន្តិ អាឡិម្បេតុន្តិ អជ្ឈបិ សោឡសបិ ទូត្ថិសបិ ជនា
ជាលនត្ថាយ យមកយមកឧក្កាយោ គហេត្វា តាលវន្តោហិ ពិជន្តា ភស្តាហិ
ធមន្តា តានិ តានិ ការណានិ ករោន្តាបិ ន សក្កោន្តិយេវ អគ្គី គាហាបេតុ។
ទេវតានំ អធិប្បាយោតិ ឯត្ថ តា កិរ ទេវតា ថេរស្ស ឧបជ្ជាកទេវតាវ។
អសីតិមហាសាវកេសុ ហិ ចិត្តានិ បសាទេត្វា តេសំ ឧបជ្ជាកានិ
អសីតិកុលសហស្សានិ សគ្គេ និព្ពត្តានិ។ តត្ថ ថេរេ ចិត្តំ បសាទេត្វា សគ្គេ
និព្ពត្តា ទេវតា តស្មី សមាគមេ ថេរំ អធិស្វា - “កុហិ នុ ខោ អម្ហាកំ

កុល្លបកត្ថេរោ” តិ អន្តរាមគ្គេ បដិបន្នំ ទិស្វា “អម្ពាភំ កុល្លបកត្ថេរេន អវន្តិតេ ចិតកោ មា បជ្ឈលីត្តា” តិ អធិដ្ឋហីសុ។

មនុស្សា តំ សុត្វា - “មហាកស្សទោ កិរ នាម ភោភិក្ខុ បញ្ចហិ ភិក្ខុសតេហិ សទ្ធិ ‘ធនពលស្ស ចាទេ វន្តិស្សមី’ តិ អាគច្ឆតិ។ តស្មី កិរ អនាគតេ ចិតកោ ន បជ្ឈលីស្សតិ។ កីធិសោ ភោសោភិក្ខុ កាឡោ ឌីទាតោ ធិយោ រស្សោ, ឯវរូបេ នាម ភោភិក្ខុម្ហិ ឋិតេ កី ធនពលស្ស បរិនិព្វានំ នាមា” តិ កេចិ គន្ធមាលាធិហត្ថា បដិបថំ គច្ឆីសុ។ កេចិ វិចីយោវិចិត្តា កត្វា អាគមនមគ្គំ ឌីលោកយមាណា អដ្ឋសុ។

២៣២. អថ ខោ អាយស្មា មហាកស្សទោ យេន កុសិណា... ខេ... សិរសា វន្តិតិ ខេរោ កិរ ចិតកំ បទក្ខិណំ កត្វា អាវន្តន្តោវ សល្លក្ខេសិ - “ឥមស្មី ឋានេ សីសំ, ឥមស្មី ឋានេ ចាទា” តិ។ តតោ ចាទានំ សមីខេ ឋត្វា អភិញ្ញាចាទកំ ចតុត្ថជ្ឈានំ សមាបដ្ឋិត្វា វុដ្ឋាយ -

“អរាសហស្សបដិមណ្ឌិតចក្កលក្ខណាបតិដ្ឋិតា ធនពលស្ស ចាទា សទ្ធិ កប្បាសបដលេហិ បញ្ចា ទុស្សយុគសតានិ សុវណ្ណោទោណី ចន្ទនចិតកញ្ចា ទ្វេធា កត្វា មយ្ហំ ឧត្តមម្ពំ សិរសី បតិជ្ឈហន្ត” តិ អធិដ្ឋាសិ។ សហ អធិដ្ឋានចិត្តេន តានិ បញ្ចា ទុស្សយុគសតានិ ទ្វេធា កត្វា វលាហាកន្តរា បុណ្ណាចន្ទោវិយ ចាទា និក្ខមីសុ។ ខេរោ វិកសិតវត្ថុបទុមសធិសេ ហត្ថេ បសារេត្វា សុវណ្ណាវណ្ណា សត្តចាទេ យាវ កោប្បកា ទន្ធា គហេត្វា អត្ថនោ សិរវេ បតិជ្ឈបេសិ។ តេន វុត្ថំ - “ភគវតោ ចាទេ សិរសា វន្តិ” តិ។

មហាជនោ តំ អច្ឆរិយំ ទិស្វា ឯកប្បហារេនេវ មហាធានំ នទិ,
គន្ធមាលាធិហិ បូជេត្វា យថាវុចិ វន្តិ។ ឯវំ បន ខេរេន ច មហាជនេន ច តេហិ ច បញ្ចហិ ភិក្ខុសតេហិ វន្តិតមត្ថេ បុន អធិដ្ឋានកិច្ចំ នត្ថិ។

បកតិអធិដ្ឋានវសេនេវ ថេរស្ស ហត្ថតោ មុច្ឆិត្វា អលត្តកវណ្ណានិ ភគវតោ
ចាទតលានិ ចន្ទនទារុអាទិសុ កិញ្ចិ អចាលេត្វាវ យថាហ្មានេ បតិដ្ឋហ្មីសុ,
យថាហ្មានេ បីតានេវ អហោសុំ។ ភគវតោ ហិ ចាទេសុ និក្ខមន្តេសុ វា បរិសន្តេសុ
វា កប្បាសអំសុ វា ទសិកតន្តំ វា តេលពិន្ទុ វា ទារុក្ខន្ធិ វា ហនា ចលិតំ នាម
នាហោសិ។ សព្វំ យថាហ្មានេ បីតមេវ អហោសិ។ ឧដ្ឋហិត្វា បន អត្ថដ្ឋិតេ ចន្ទេ
វិយ សូរិយេ វិយ ច តថាគតស្ស ចាទេសុ អន្តរហិតេសុ មហាជនោ
មហាកន្ទិតំ កន្ទិ។ បរិនិព្វានកាលតោ អធិកតវំ ការុញ្ញំ អហោសិ។

សយមេវ ភគវតោ ចិតកោ បដ្ឋលីតិ ឥទំ បន កស្សចិ បដ្ឋលាបេតុំ
វាយមន្តស្ស អទស្សនវសេន វុត្តំ។ ទេវតានុភាវេន បនេស សមន្តតោ
ឯកប្បហារេនេវ បដ្ឋលី។

២៣៥. សិរីរាជេវ អវសិស្សីស្វតិ បុព្វេ ឯកគ្សនេន បីតត្តា សិរីរំ នាម
អហោសិ។ ឥនានិវិប្បកិណ្ឌាត្តា សិរីរាជិតិ វុត្តំ សុមនមកុឡសទិសា ច
ឆោតមុត្តសទិសា ច សុវណ្ណសទិសា ច ឆាតុយោ អវសិស្សីស្វតិ អត្ថោ។
ធីយាយុកតុទ្ធានញ្ចិ សិរីរំ សុវណ្ណក្ខន្ធសទិសំ ឯកមេវ ហោតិ។ ភគវា បន -
“អហំ ន ចិរំ វត្ថា បរិនិព្វាយាមិ, មយ្ហំ សាសនំ តាវ សព្វត្ថ នវិត្តាវិតំ, តស្មា
បរិនិព្វតស្សបិ មេ សាសបមត្ថម្បិ ឆាតុំ គហេត្វា អត្ថនោ អត្ថនោ វសនដ្ឋានេ
ចេតិយំ កត្វា បរិចរន្តោ មហាជនោ សគ្គបរាយណោ ហោតូ”តិ ឆាតុនំ
វិកិរណំ អធិដ្ឋាសិ។ កតិ, បនស្ស ឆាតុយោវិប្បកិណ្ឌា, កតិ ន
វិប្បកិណ្ឌាតិ។ ចតស្សោ ទាហ្ម, ទេ អក្ខកា, ឧណ្ហិសន្តិ ឥមា សត្ត ឆាតុយោ ន
វិប្បកិរីសុ, សេសាវិប្បកិរីស្វតិ។ តត្ថ សព្វឧទ្ធកា ឆាតុ សាសបព័ជមត្តា
អហោសិ, មហាឆាតុ មជ្ឈេ ភិន្ទតណ្ហលមត្តា, អតិមហាតិ មជ្ឈេ
ភិន្ទមុត្តមត្តាតិ។

ឧទកធារតិ អគ្គពហុមត្តាបិ ជង្គ្គមត្តាបិ តាលក្ខន្ធមត្តាបិ ឧទកធារា
អាភាសតោ បតិទ្វា និព្វាបេសិ។ ឧទកសាលតោតិ បរិវារេត្វា បិតសាលរុក្ខ
សន្ធាយេតំ វុត្តំ, តេសម្បិ ហិ ខន្ធន្តរិវិជបន្តរេហិ ឧទកធារា និក្ខមិទ្វា
និព្វាបេសុំ។ ភគវតោ ចិតកោ មហាន្តោ។ សមន្តា បថីវី ភិក្ខុទ្វាបិ
នង្គ្គលសីសមត្តា ឧទកវដ្តិ ជលិកវជំសកសធិសា ឧគ្គន្ធា ចិតកមេវ គណ្ណានិ។
គន្ធានកេនាតិ សុវណ្ណាយដេ រជតយដេ ច បូរេត្វា អាកតនាគតន្ធានកេន។
និព្វាបេសុនិ សុវណ្ណាមយរជតមយេហិ អដ្ឋនណ្ឌកេហិ វិកិរិទ្វា ចន្ទនចិតកំ
និព្វាបេសុំ។

ឯត្ថ ច ចិតកេ ឈាយមាទេ បរិវារេត្វា បិតសាលរុក្ខានំ សាខន្តរេហិ
វិជបន្តរេហិ បត្តន្តរេហិ ជាលា ឧគ្គច្ឆន្តិ, បត្តំ វា សាខា វា បុប្ផំ វា ទឡា នាម នត្ថិ,
កិបិល្លិកាបិ មក្កដកាបិ ជាលានំ អន្តរេនេវ វិចរន្តិ។ អាភាសតោ
បតិទ្វាឧទកធារាសុបិ សាលរុក្ខហិ និក្ខន្ធឧទកធារាសុបិ បថីវី ភិក្ខុទ្វា
និក្ខន្ធឧទកធារាសុបិ ធម្មកថាវ បមាណំ។ ឯវំ ចិតកំ និព្វាបេត្វា បន
មល្លរាជានោ សន្តាភារេ ចតុជ្ជាតិយគន្ធបរិកណ្ណំ ការេត្វា លាជបញ្ចមាជិ
បុច្ឆានិវិកិរិទ្វា ឧបរិ ចេលវិតានំ ពន្ធាសុវណ្ណាភារកាធិហិ ខចិត្វា តត្ថ
គន្ធាមមាលាធាមរតនធាមាជិ ឱលម្ពេត្វា សន្តាភារតោ យាវ
មកុដពន្ទនសម្ពាតា សីសបសាធនមង្គ្គលសាលា, តាវ ឧកោហិ បស្សេហិ
សាលិកិលញ្ញបរិក្ខេបំ ការេត្វា ឧបរិ ចេលវិតានំ ពន្ធាបេត្វា
សុវណ្ណាភារកាធិហិ ខចិត្វា តត្ថបិ គន្ធាមមាលាធាមរតនធាមាជិ ឱលម្ពេត្វា
មណិទណ្ឌវណ្ណហិ វេណ្ឌហិ ច បញ្ចវណ្ណាទូដេ ឧស្សាបេត្វា សមន្តា
វាតបដាកា បរិក្ខិបិទ្វា សុសម្មជ្ជាសុវីរីសុ កនលិយោ ច បុណ្ណាយដេ ច
វេបេត្វា ទណ្ឌកធិបិកា ជាលេត្វា អលម្ពតហត្ថិក្ខន្ធសហ ធាតុហិ
សុវណ្ណាទោណី វេបេត្វា មាលាគន្ធាធិហិ បូជេន្តា សាធុកិធឿតំ កិធឿន្តា

អន្តោនក៏ បរសេត្វា សន្តាគារ សរកមយបល្លង្គ ឋបេត្វា ឧបរិ សេតច្ចត្តំ
ធារេសុំ។ ឯវំ កត្វា - “អថ ខោ កោសិធារកា មល្លា ភគវតោ សរីរានិ សត្តាហំ
សន្តាគារេ សត្តិបញ្ញវំ ករិត្វា” តិ សព្វំ វេទិតព្វំ។

តត្ថ សត្តិបញ្ញវំ ករិត្វា តិ សត្តិហត្ថេហិ បុរិសេហិ បរិក្ខិចាបេត្វា។
ធនុចាការន្តិ បឋមំ តាវ ហត្ថិកុម្មេន កុម្មំ បហារន្តេ បរិក្ខិចាបេសុំ, តតោ
អស្សេ គីរាយ គីរំ បហារន្តេ, តតោ រថ អាណិកោជិយា អាណិកោជី បហារន្តេ,
តតោ យោធ ពាហុនា ពាហុំ បហារន្តេ។ តេសំ បរិយន្តេ កោជិយា កោជី
បហារមាណនិ ធនុនិ បរិក្ខិចាបេសុំ។ ឥតិ សមន្តា យោជនប្បមាណំ ឋានំ
សត្តាហំ សន្តាហកវច្ឆិកំ វិយ កត្វា អារក្ខំ សរីរិធម្មិសុ។ តំ សន្ធាយ វុត្ថំ -
“ធនុចាការំ បរិក្ខិចាបេត្វា” តិ។

កស្មា បនេតេ ឯវមកំសូតិ? ឥតោ បុរិមេសុ ហិ ធ្វិសុ សត្តាហេសុ តេ
ភិក្ខុសង្ឃស្ស ឋាននិសង្កោកាសំ ករោត្តា ខាធនិយំ កោជនិយំ សរីរិធមាត្តា
សាធុកិធិកាយ ឱកាសំ នលភីសុ។ តតោ នេសំ អហោសិ - “ឥមំ សត្តាហំ
សាធុកិធិតំ កិធិស្សាម, ឋានំ ខោ បនេតំ វិជ្ជតិ យំ អម្ពាភំ បមត្តការំ ញត្វា
កោចិទេវ អាគន្ធា ធាតុយោ គណ្ណោយ្យ, តស្មា អារក្ខំ ឋបេត្វា កិធិស្សាមា” តិ។
តេ តថា ឯវមកំសុ។

សរីរធាតុវិភជនវណ្ណានា

២៣៦. អស្សោសិ ខោ រាជាតិ កថំ អស្សោសិ? បឋមមេវ កិរស្ស អមច្ចា
សុត្វា ចិន្តយីសុ - “សត្តា នាម បរិនិព្វតោ, ន សោ សក្កា បុន អាហារីតុំ។
ចោធុដ្ឋនិកសន្ធាយ បន អម្ពាភំ រញ្ញា សទិសោ នត្ថិ, សចេ ឯស ឥមិធារ
និយាមេន សុណិស្សតិ, ហធយមស្ស ជលិស្សតិ។ រាជា ខោ បន អម្ពេហិ

អនុវត្តិតត្តា"តិ តេ តិស្សោ សុវណ្ណោនោធិយោ អាហារិត្វា ចតុមគុរស្ស
បូរេត្វា រញ្ជោ សន្តិកំ គន្ធា ឯតទវោថំ - "នេវ, អម្ពេហិ សុបិនកោ ធិដ្ឋោ, តស្ស
បដិយាតត្ថំ តុម្ពេហិ ទុក្ខលទុបដ្ឋំ និវាសេត្វា យថា នាសាបុជមត្ថំ បញ្ញាយតិ,
ឃំ ចតុមគុរនោធិយា និបដ្ឋិតុំ វដ្ឋតិ"តិ។ រាជា អត្ថចរានំ អមច្ឆានំ វចនំ សុត្វា
“ឃំ ហោតុ តាតា”តិ សម្មជិដ្ឋិត្វា តថា អកាសិ។

អថេកោ អមច្ឆោ អលដ្ឋារំ ឌីមុញ្ចិត្វា កេសេ បកិរិយ យាយ ធិសាយ សត្តា
បរិនិព្វតោ, តទភិមុខោ ហុត្វា អញ្ជូលី បគ្គយ្ហ រាជានំ អាហា - “នេវ, មរណតោ
មុច្ឆនកសត្តោ នាម នត្ថិ, អម្ពា កំ អាយុវឌ្ឍនោ ចេតិយដ្ឋានំ បុញ្ញកេត្តំ
អភិសេកសិញ្ញកោ សោ ភគវា សត្តា កុសិនារាយ បរិនិព្វតោ”តិ។ រាជា
សុត្វាវ វិសញ្ញីជាតោ ចតុមគុរនោធិយំ ឧសុមំ មុញ្ចិ។ អថ នំ ឧត្តិបិត្វា
ទុតិយាយ ទោធិយា និបដ្ឋាបេសុំ។ សោ បុន សញ្ញំ លភិត្វា - “តាតា, កី
វទេថា”តិ បុដ្ឋិ។ “សត្តា, មហារាជ, បរិនិព្វតោ”តិ។ រាជា បុនបិ វិសញ្ញីជាតោ
ចតុមគុរនោធិយា ឧសុមំ មុញ្ចិ។ អថ នំ តតោបិ ឧត្តិបិត្វា តតិយាយ
ទោធិយា និបដ្ឋាបេសុំ។ សោ បុន សញ្ញំ លភិត្វា “តាតា, កី វទេថា”តិ បុដ្ឋិ។
“សត្តា, មហារាជ, បរិនិព្វតោ”តិ។ រាជា បុនបិ វិសញ្ញីជាតោ, អថ នំ ឧត្តិបិត្វា
នហាបេត្វា មត្តកេ យដេហិ ឧទកំ អាសិញ្ញីសុ។

រាជា សញ្ញំ លភិត្វា អាសនា វុដ្ឋាយ គន្ធបរិភារិតេ មណីវណ្ណោ កេសេ
វិកិរិត្វា សុវណ្ណោជលកវណ្ណាយ បិដ្ឋិយំ បកិរិត្វា ចាណិនា ឧរំ បហារិត្វា
បវាឡដ្ឋីវណ្ណាហិ សុវដ្ឋិតដ្ឋីលីហិ សុវណ្ណាពិម្ពិសកវណ្ណំ ឧរំ សិព្ពន្តោវិយ
គហេត្វា បរិនេវមាណោ ឧម្ពត្តកវេសេន អន្តរវីថី ឌីតិណ្ណោ, សោ
អលដ្ឋតនាជកបរិវតោ នគរតោ និក្ខម្ម ជីវកម្ពុរំ គន្ធា យស្មី ហំនេ និសិន្នេន
ភគវតា ធម្មោ ទេសិតោ តំ ឌីលោកេត្វា - “ភគវា សព្ពញ្ញា, ននុ ឥមស្មី ហំនេ

និស័ទិក្ខា ធម្មំ ទេសយិត្ត, សោកសល្លំ មេវិនោទយិត្ត, តុម្ហេ មយ្ហំ សោកសល្លំ
និហិត្ត, អហំ តុម្ហាកំ សរណំ គតោ, ឥនានិ បន មេ បដិវចនម្បិ ន ទេថ,
ភគវា"តិ បុនប្បុនំ បរិទេវិត្វា "ននុ ភគវា អហំ អញ្ញា ឯវ្យបេ កាលេ 'តុម្ហេ
មហាភិក្ខុសង្ឃបរិវារា ជម្ពុទីបតលេ ចារិកំ ចរថា'តិ សុណោមិ, ឥនានិ បនាហំ
តុម្ហាកំ អនន្ទុបំ អយុត្តំ បវត្តិ សុណោមិ"តិ ឯវមាទីនិ ច វត្វា សង្ឃមត្តាហិ
គាថាហិ ភគវតោ គុណំ អនុស្សវិត្វា ចិន្តេសិ - "មម បរិទេវិតេនេវ ន សិដ្ឋតិ,
ទសពលស្ស ធាតុយោ អាហារាបេស្សមី"តិ ឯវំ អស្សោសិ។ សុត្វា ច ឥមិស្សា
វិសញ្ញិការាទិបវត្តិយា អវសានេ ទូតំ ចាហោសិ។ តំ សន្ធាយ អថ ខោ
រាជាតិអាទិ វុត្តំ។

តត្ថ ទូតំ ចាហោសីតិ ទូតញ្ច បណ្ណាញ្ច បេសេសិ។ បេសេត្វា ច បន - "សចេ
ទស្សន្តិ, សុន្ទំ។ នោ ចេ ទស្សន្តិ, អាហារណុចាយេន អាហារិស្សមី"តិ ចតុវគ្គិនី
សេនំ សន្ធិត្វា សយម្បិ និក្ខន្តោយេវ។ យថា ច អជាតសត្ថ, ឯវំ
លិច្ឆីអាទយោបិ ទូតំ បេសេត្វា សយម្បិ ចតុវគ្គិនិយា សេនាយ និក្ខមីសុយេវ។
តត្ថ ចាវេយ្យកា សព្វេហិ អាសន្នតរា កុសិណាតោ តិការុតន្តរេ នគរេ វសន្តិ,
ភគវាបិ ចារំ បរិសិត្វាវ កុសិណាវ គតោ។ អថ កស្មា បឋមតំ ន អាគតាតិ ចេ?
មហាបរិវារា បនេតេ រាជានោ មហាបរិវារំ ករោន្តាវ បច្ឆតោ ជាតា។

តេ សង្ឃេ គណេ ឯតទវោចុន្តិ សព្វេបិ តេ សត្តនគរវាសិនោ អាគន្ធា -
"អម្ហាកំ ធាតុយោ វា ទេន្ត, យុទ្ធុ វា"តិ កុសិណាវានគរំ បរិវារេត្វា បិតេ - "ឯតំ
ភគវា អម្ហាកំ កាមក្ខេត្ត"តិ បដិវចនំ អវោចុំ។ តេ កិវ ឯវមាហំសុ - "ន មយំ
សត្ថ សាសនំ បហិណ្ឌម្ព, នាបិ គន្ធា អានយិម្ព។ សត្វា បន សយមេវ អាគន្ធា
សាសនំ បេសេត្វា អម្ពេ បក្កោសាបេសិ។ តុម្ហេបិ ខោ បន យំ តុម្ហាកំ
កាមក្ខេត្ត រតនំ ឧប្បជ្ឈតិ, ន តំ អម្ហាកំ ទេថ។ សនេវកេ ច លោកេ

ពុទ្ធវរគនសម្រំ រតនំ នាម នត្ថិ, ឯវ្យុបំ ឧត្តមរតនំ លភិត្វា មយំ ន ធស្សាម។ ន
ខោ បន តុម្ពេហិយេវ មាតុបនតោ ឪវំ បីតំ, អម្ពេហិបិ មាតុបនតោ ឪវំ បីតំ។ ន
តុម្ពេយេវ បុរិសា, អម្ពេបិ បុរិសា ហោតូ"តិ អញ្ញមញ្ញំ អហំការំ កត្វា
សាសនបដិសាសនំ បេសេន្តិ, អញ្ញមញ្ញំ មានគន្ធិតំ គន្ធិន្តិ។ យុទ្ធបន សតិ
កោសិធារកានំយេវ ជយោ អភវិស្ស។ កស្មា? យស្មា ធាតុចាសនត្ថំ អាគតា
នេវតា នេសំ បក្ខា អហោសុំ។ ចាឡិយំ បន - "ភគវា អម្ពាភំ កាមក្ខេត្ត
បរិនិព្វតោ, ន មយំ ធស្សាម ភគវតោ សរីរានំ ភាគ"ន្តិ ឯត្ថកមេវ អាគតំ។

២៣៧. ឯវ្យុត្ត ទោណោ ព្រាហ្មណោតិ ទោណាព្រាហ្មណោ ឥមំ តេសំ
វិវាទំ សុត្វា - "ឯតេ រាជាធា ភគវតោ បរិនិព្វតជ្ជានេ វិវាទំ ករោន្តិ, ន ខោ
បនេតំ បតិវ្យុបំ, អលំ ឥមិនា កលហោន, វ្យុបសមេស្សាមិ ន"ន្តិ សោ គន្ធា តេ
សង្ឃេ គណោ ឯតទរោច។ កិមរោច? ឧន្ទតប្បនេសេ ឫត្វា ទិកាណារាវបរិមាណំ
ទោណាគន្ធិតំ នាម អរោច។ តត្ថ បឋមកាណារាវេ តាវ ឯកបទម្បិ តេ ន
ជានីសុ។ ឧតិយកាណារាវបរិយោសានេ - "អាចរិយស្ស វិយ ភោ សន្នោ,
អាចរិយស្ស វិយ ភោ សន្នោ"តិ សព្វេ និវា អហោសុំ។ ជម្ពុទីបតលេ កិវ
កុលយវេ ជាតា យេតុយៀន តស្ស ន អន្តេវាសិកោ នាម នត្ថិ។ អថ សោ តេ
អត្ថនោ វចនំ សុត្វា និវេ តុណ្ហីភូតេ វិទិត្វា បុន ឯតទរោច - "សុណាន្ត
ភោន្តោ"តិ ឯតំ កាថាទ្វយំ អរោច។

តត្ថ អម្ពាភំ ពុទ្ធាតិ អម្ពាភំ ពុទ្ធា។ អហុ ខន្តិវាទោតិ ពុទ្ធក្ខមី អប្បត្វាបិ
ចារមិយោ បូរេន្តោ ខន្តិវាទិតាបសកាលេ ធម្មចាលកុមារកាលេ
ធន្តបាតិកាលេ ភូរិធន្តនាគរាជកាលេ ចម្បយ្យនាគរាជកាលេ
សន្និចាលនាគរាជកាលេ មហាកបិកាលេ អញ្ជោសុ ច ពហូសុ ជាតកេសុ
បរេសុ កោបំ អកត្វា ខន្តិមេវ អកាសិ។ ខន្តិមេវ វណ្ណាយិ។ កិមន្តិ បន ឯតវហិ

ឥដ្ឋានិដ្ឋេសុ តាទិលក្ខណំ បត្តោ, សព្វថាបិ អម្ពាភំ ពុទ្ធា ខន្តិវាទោ អហោសិ,
តស្ស ឯវីរិធស្ស។ ន ហិ សាធុយំ ឧត្តមបុគ្គលស្ស, សរីរភាគេ សិយា
សម្បហារោតិ ន ហិ សាធុយន្តិ ន ហិ សាធុ អយំ។ សរីរភាគេតិ
សរីរិភាគនិមិត្តំ, ធាតុកោដ្ឋាសហេតុតិ អត្ថោ។ សិយា សម្បហារោតិ
អារុដសម្បហារោ សាធុ ន សិយាតិ វុត្ថំ ហោតិ។

សព្វេវ កោន្តោ សហិតាតិ សព្វេវ កោន្តោ សហិតា ហោថ, មា ភិជ្ជថ។
សមគ្គាតិ កាយេន ច វាចាយ ច ឯកសន្និទាតា ឯកវចនា សមគ្គា ហោថ។
សម្មោទមាធាតិ ចិត្តេនាបិ អញ្ញមញ្ញំ សម្មោទមាធា ហោថ។ ករោមជ្ជភាគេតិ
ភគវតោ សរីរានិ អដ្ឋភាគេ ករោម។ ចក្ខុមតោតិ បញ្ចហិ ចក្ខុហិ ចក្ខុមតោ
ពុទ្ធស្ស។ ន កេវលំ តុម្ភេយេវ, ពហុជនោបិ បសន្នោ, តេសុ ឯកោបិ លទ្ធុ
អយុត្តោ នាម នត្ថិតិ ពហុំ ការណំ វត្វា សញ្ញាបេសិ។

២៣៨. តេសំ សង្ខានំ គណានំ បដិស្សត្វាតិ តេសំ តេសំ តតោ តតោ
សមាគតសង្ខានំ សមាគតគណានំ បដិស្សណ៍ត្វា។ ភគវតោ សរីរានិ អដ្ឋជា
សមំ សុរិកត្តំ វិភជិត្វាតិ ឯត្ថ អយមនុក្ខមោ - ទោណោ កិរ តេសំ
បដិស្សណ៍ត្វា សុវណ្ណោទោណី វិវាបេសិ។ រាជាទោ អាគន្ធា ទោណីយំយេវ
បិតា សុវណ្ណាវណ្ណា ធាតុយោ ទិស្វា - “ភគវា សព្វញ្ញ បុព្វេ មយំ តុម្ពាភំ
ទូត្ថិសមហាបុរិសលក្ខណបដិមណ្ឌិតំ ធចត្តណ្ណពុទ្ធវស្មិខចិតំ
អសីតិអនុញ្ញានសមុជ្ឈលិតសោភំ សុវណ្ណាវណ្ណំ សរីរំ អទ្ធិសាម, ឥទានិ បន
សុវណ្ណាវណ្ណាវ ធាតុយោ អវសិដ្ឋា ជាតា, ន យុត្តមិទំ ភគវា តុម្ពាក”ន្តិ
បរិទេវីសុ។

ព្រាហ្មណោបិ តស្មី សមយេ តេសំ បមត្តការំ ញត្វា ទក្ខិណាធាបំ
គហេត្វា វេឋន្តរេ វេបេសិ, អថ បច្ឆា អដ្ឋជា សមំ សុរិកត្តំ វិភជិ, សព្វាបិ

ឆាតុយោ ចាកតិកនាឡិយា សោឡស នាឡិយោ អហោសុំ,
ឯកេកនគរវាសិនោ ទ្វេ ទ្វេ នាឡិយោ លភីសុ។ ព្រាហ្មណ៍ស្ស បន ឆាតុយោ
វិភជន្តស្ស វសក្កោ ទេវានមិន្ទោ - “កេន នុ ខោ សទេវកស្ស លោកស្ស
កន្លៀតនត្ថាយ ចតុសច្ចកថាយ បច្ចយភូតា ភគវតោ ទក្ខិណាធាបា
គហិតា”តិ ឡិលោកេន្តោ “ព្រាហ្មណេន គហិតា”តិ ទិស្វា - “ព្រាហ្មណោបិ
ធាបាយ អនុប្បិកំ សក្ការំ កាតុំ ន សក្ខិស្សតិ, គណ្ណាមិ ន”តិ វេបន្តវតោ
គហេត្វា សុវណ្ណាចង្គោជកេ ឋេបេត្វា ទេវលោកំ នេត្វា ចូឡាមណីចេតិយេ
បតិជ្ឈបេសិ។

ព្រាហ្មណោបិ ឆាតុយោ វិភជិត្វា ធាបំ អបស្សន្តោ ចោរិកាយ គហិតត្ថា -
“កេន មេ ធាបា គហិតា”តិ បុច្ឆិតុម្បិ នាសក្ខិ។ “ននុ តយាវ ឆាតុយោ ភាជិតា,
កី ត្វំ បឋមំយេវ អត្តនោ ឆាតុយា អត្ថិការំ ន អញ្ញាសី”តិ អត្តនិ ទោសារោបនំ
សម្បស្សន្តោ - “មយ្ហម្បិ កោដ្ឋាសំ ទេថា”តិ វត្ថុម្បិ នាសក្ខិ។ តតោ - “អយម្បិ
សុវណ្ណាតុម្ពោ ឆាតុគតិកោវ, យេន តថាគតស្ស ឆាតុយោ មិតា, ឥមស្សហំ
ចូបំ ករិស្សាមី”តិ ចិន្តេត្វា ឥមំ មេ កោន្តោ តុម្ពំ ទទន្តតិ អាហា។

បិប្បលិវនិយា មោរិយាបិ អជាតសត្តអាទយោវិយ ទូតំ បេសេត្វា
យុទ្ធសង្ខារំ និក្ខមីសុ។

ឆាតុប្បបូជាវណ្ណាធា

២៣៩. រាជគហេ ភគវតោ សរីរានំ ដូបញ្ចា មហញ្ចា អកាសីតិ កេបំ
អកាសិ? កុសិនារតោ យាវ រាជគហំ បញ្ចវីសតិ យោជនានិ, ឯត្ថន្តវេ
អជ្ជុសភវីត្ថតំ សមតលំ មគ្គំ ការេត្វា យាទិសំ មល្លរាជានោ មកុដពាន្តនស្ស
ច សន្តាគារស្ស ច អន្តវេ បូជំ ការេសុំ។ តាទិសំ បញ្ចវីសតិយោជនេបិ មគ្គេ បូជំ

ការវេត្វាលោកស្ស អនុក្កណ្ណនត្ថំ សព្វត្ថ អន្តរាបណោ បសាវេត្វា
សុវណ្ណាធាណីយំ បក្ខិត្តធាតុយោ សត្តិបញ្ញវេន បរិក្ខិចាបេត្វា អត្តនោវិជិតេ
បញ្ញាយោជនសតបរិមណ្ឌលេ មនុស្សេ សន្និចាតាបេសិ។ តេ ធាតុយោ
គហេត្វា កុសិនារតោ សាធុកីឡិទំ កីឡន្តា និក្ខមិត្វាយត្ថ យត្ថ
សុវណ្ណាវណ្ណានិ បុច្ឆានិ បស្សន្តិ, តត្ថ តត្ថ ធាតុយោ សត្តិអន្តរេ វេបេត្វា បូជំ
អកំសុ។ តេសំ បុច្ឆានំ វិណាកាលេ គច្ឆន្តិ, វេស្សេ ធុរដ្ឋានំ បច្ឆិមដ្ឋានេ សម្បត្ត
សត្ត ទិវសេ សាធុកីឡិទំ កីឡន្តិ។ វេ ធាតុយោ គហេត្វា អាគច្ឆន្តានំ សត្ត
វស្សានិ សត្ត មាសានិ សត្ត ទិវសានិ វិទិវត្តានិ។

មិច្ឆាធិដ្ឋិកា - “សមណស្ស កោតមស្ស បរិនិព្វតកាលតោ បដ្ឋាយ
ពលក្ការេន សាធុកីឡិទាយ ឧបទ្កតម្ភ សព្វេ នោ កម្មន្តា នដ្ឋា”តិ ឧដ្ឋាយន្តា
មនំ បទោសេត្វា ធម្មាសីតិសហស្សមត្តា អចាយេ និព្វត្តា។ វិណាសវា
អាវុទ្ធិត្វា “មហាជនោ មនំ បទោសេត្វា អចាយេ និព្វត្តិ”តិ ទិស្វា - “សក្កំ
នេវរាជានំ ធាតុអាហារល្លាចាយំ ការេស្សមា”តិ តស្ស សន្តិកំ គន្ធា តមត្ថំ
អាហេចេត្វា - “ធាតុអាហារល្លាចាយំ ករោហិ មហារាជា”តិ អាហំសុ។ សក្កោ
អាហា - “ភន្តេ, បុព្វជ្ឈនោ នាម អជាតសត្តនា សមោ សទ្ធោ នត្ថិ, នសោ មម
វេចនំ ករិស្សតិ, អបិច ខោ មារិកីសកសទិសំ វិកីសកំ ទស្សេស្សមិ,
មហាសទ្ធិំ សាវេស្សមិ, យក្ខកាហាកខិបិតកអរោចកេ ករិស្សមិ, តុម្ភេ
‘អមនុស្ស មហារាជ កុបិតា ធាតុយោ អាហារាបេថា’តិ វេទេយ្យេ, វេ សោ
អាហារាបេស្សតី”តិ។ អថ ខោ សក្កោ ទំ សព្វំ អកាសិ។

ថេរាបិ រាជានំ ឧបសង្កមិត្វា - “មហារាជ, អមនុស្ស កុបិតា, ធាតុយោ
អាហារាបេថា”តិ ភណីសុ។ រាជា - “ន តាវ, ភន្តេ, មយ្ហំ ចិត្តំ តុស្សតិ, វេ សន្តេបិ
អាហារន្ត”តិ អាហា។ សត្តមទិវសេ ធាតុយោ អាហារីសុ។ វេ អាហាតា ធាតុយោ

គហេត្វា រាជគហេ ជូបញ្ច មហាញ្ច អកាសិ។ ឥតវេបិ អត្តនោ អត្តនោ
ពលានុវបេន អាហារិទ្ធា សកសកដ្ឋានេសុ ជូបញ្ច មហាញ្ច អកំសុ។

២៤០. ឯវមេតំ ភូតបុព្វន្តិ ឯវំ ឯតំ ធាតុភាជនញ្ចេវ ធនជូបករណញ្ច
ជម្ពុធិបេ ភូតបុព្វន្តិ បច្ឆា សង្កឹតិការកា អាហំសុ។ ឯវំ បតិជ្ជិតេសុ បន ជូបេសុ
មហាកស្សបត្ថេរោ ធាតុនំ អន្តរាយំ ទិស្វា រាជានំ អជាតសត្តំ ឧបសង្កមិទ្ធា
“មហារាជ, ឯកំ ធាតុនិធានំ កាតុំ វដ្តតិ” តិ អាហា។ សាធុ, ភន្តេ, និធានកម្មំ តាវ
មម ហោតុ, សេសធាតុយោ បន កមំ អាហារមីតិ? ន, មហារាជ,
ធាតុអាហារណំ តុយ្ហំ ភារោ, អម្ពាកំ ភារោតិ។ សាធុ, ភន្តេ, តុម្ពេ ធាតុយោ
អាហារេ, អហំ ធាតុនិធានំ ករិស្សមីតិ។ យេរោ តេសំ តេសំ រាជកុលានំ
បរិច្ឆរណាមត្តមេវ ឋបេត្វា សេសធាតុយោ អាហារិ។ រាមគាមេ បន ធាតុយោ
នាគា បរិគ្គណ្ឌីសុ, តាសំ អន្តរាយោ នត្ថិ។ “អនាគតេ លង្កាធិបេ មហារិហារេ
មហាចេតិយម្ហិ និទហិស្សន្តិ” តិ តា ន អាហារិទ្ធា សេសេហិ សត្តហិ នគរេហិ
អាហារិទ្ធា រាជគហស្ស ចាបិនទក្ខិណាទិសាភាគេ ឋត្វា - “ឥមស្មី ហ្មានេ យោ
ចាសាលោកា អត្ថិ, សោ អន្តរាយតុ, បំសុ សុវិសុទ្ធា ហោតុ, ឧទកំ មា
ឧជ្ឈហត្ថ” តិ អធិដ្ឋាសិ។

រាជា តំ ហ្មានំ ខណ្ឌាបេត្វា តតោ ឧទ្ទុតបំសុនា ឥដ្ឋកា កាវេត្វា
អសីតិមហាសាវកានំ ចេតិយានិ កាវេតិ។ “ឥធ រាជា កី កាវេតិ” តិ
បុច្ឆន្តានម្បិ “មហាសាវកានំ ចេតិយានិ” តិ វទន្តិ, ន កោចិ ធាតុនិធានការំ
ជាតាតិ។ អសីតិហត្ថគម្ពីរេ បន តស្មី បទេសេ ជាតេ ហេដ្ឋា លោហសន្តារំ
សន្តរាបេត្វា តត្ថ ជូចារាមេ ចេតិយយវប្បមាណំ តម្ពលោហមយំ គេហំ
កាវាបេត្វា អដ្ឋអដ្ឋ ហរិចន្ទនាទិមយេ ករណ្ឌោ ច ជូបេ ច កាវាបេសិ។ អថ
ភគវតោ ធាតុយោ ហរិចន្ទនករណ្ឌោ បក្ខិបិទ្វា តំ ហរិចន្ទនករណ្ឌាកម្មិ

អញ្ញាស្មី ហរិចន្ទនករណ្ឌោកេ, តម្បី អញ្ញាស្មិន្តិ ឯវំ អដ្ឋ ហរិចន្ទនករណ្ឌោ
ឯកតោ កត្វា ឯតេនេវ ឧចាយេន តេ អដ្ឋ ករណ្ឌោ អដ្ឋសុ ហរិចន្ទនដ្ឋបេសុ,
អដ្ឋ ហរិចន្ទនដ្ឋបេ អដ្ឋសុ លោហិតចន្ទនករណ្ឌោសុ, អដ្ឋ
លោហិតចន្ទនករណ្ឌោ អដ្ឋសុ លោហិតចន្ទនដ្ឋបេសុ, អដ្ឋ លោហិតចន្ទនដ្ឋបេ
អដ្ឋសុ ទន្តករណ្ឌោសុ, អដ្ឋ ទន្តករណ្ឌោ អដ្ឋសុ ទន្តដ្ឋបេសុ, អដ្ឋ ទន្តដ្ឋបេ អដ្ឋសុ
សព្វាវតនករណ្ឌោសុ, អដ្ឋ សព្វាវតនករណ្ឌោ អដ្ឋសុ សព្វាវតនដ្ឋបេសុ, អដ្ឋ
សព្វាវតនដ្ឋបេ អដ្ឋសុ សុវណ្ណាករណ្ឌោសុ, អដ្ឋ សុវណ្ណាករណ្ឌោ, អដ្ឋសុ
សុវណ្ណាដ្ឋបេសុ, អដ្ឋ សុវណ្ណាដ្ឋបេ អដ្ឋសុ រជតករណ្ឌោសុ, អដ្ឋ រជតករណ្ឌោ
អដ្ឋសុ រជតដ្ឋបេសុ, អដ្ឋ រជតដ្ឋបេ, អដ្ឋសុ មណីករណ្ឌោសុ, អដ្ឋ មណីករណ្ឌោ
អដ្ឋសុ មណីដ្ឋបេសុ, អដ្ឋ មណីដ្ឋបេ អដ្ឋសុ លោហិតង្គករណ្ឌោសុ, អដ្ឋ
លោហិតង្គករណ្ឌោ អដ្ឋសុ លោហិតង្គដ្ឋបេសុ, អដ្ឋ លោហិតង្គដ្ឋបេ អដ្ឋសុ
មសារគល្លករណ្ឌោសុ, អដ្ឋ មសារគល្លករណ្ឌោ អដ្ឋសុ មសារគល្លដ្ឋបេសុ, អដ្ឋ
មសារគល្លដ្ឋបេ អដ្ឋសុ ជលិកករណ្ឌោសុ, អដ្ឋ ជលិកករណ្ឌោ អដ្ឋសុ
ជលិកមយដ្ឋបេសុ បក្ខិបិ។

សព្វេសំ ឧបរិមំ ជលិកចេតិយំ ដូចារាមចេតិយប្បមាណំ អហោសិ, តស្ស
ឧបរិ សព្វាវតនមយំ គេហំ កាវេសិ, តស្ស ឧបរិ សុវណ្ណាមយំ, តស្ស ឧបរិ
រជតមយំ, តស្ស ឧបរិ តម្កលោហមយំ គេហំ។ តត្ថ សព្វាវតនមយំ វាលិកំ
ឱកិរិក្ខា ជលជលជបុច្ឆានំ សហស្សានិ វិប្បកិរិក្ខា អឡង្គានិ ជាតកសតានិ
អសីតិមហាថេវេ សុទ្ធាននមហារាជានំ មហាមាយាទេវី សត្ត សហជាតេតិ
សព្វានេតានិ សុវណ្ណាមយានេវ កាវេសិ។ បញ្ចបញ្ចសតេ សុវណ្ណាវជតមយេ
បុណ្ណាយដេ វេចាយេសិ, បញ្ច សុវណ្ណាទ្ធជសតេ ឧស្សាបេសិ។ បញ្ចសតេ
សុវណ្ណាធិបេ, បញ្ចសតេ រជតធិបេ កាវាបេត្វា សុគន្ធតេលស្ស បូរេត្វា តេសុ
ទុក្ខលវដ្តិយោ វេបេសិ។

អថាយស្មា មហាកស្សនោ - “មាលា មា មិលាយន្ត, គន្ធា មាវិនស្សន្ត,
ធិតា មាវិជ្ជាយន្ត”តិ អធិដ្ឋហិត្វា សុវណ្ណបដ្ឋេ អក្ករាធិ ធិន្ទាបេសិ -

“អនាគតេ បិយទាសោ នាម កុមារោ ធន្តំ ឧស្សាបេត្វា អសោកោ
ធម្មរាជា ភវិស្សតិ។ សោ ឥមា ធាតុយោវិត្តារិកា ករិស្សតី”តិ។

រាជា សត្តបសាធនេហិ បូជេត្វា អាទិតោ បដ្ឋាយ ទ្វារំ បិទហន្តោ និក្ខមិ,
សោ តម្កលោហាទ្វារំ បិទហិត្វា អាវិញ្ញានវដ្ឋយំ កុញ្ញិកមុទ្ធិកំ ពន្ធិត្វា តត្ថវ
មហន្តំ មណីក្ខន្ធិ ឋបេត្វា - “អនាគតេ ធលិទ្ធករាជា ឥមំ មណី គហេត្វា ធាតុនំ
សក្ការំ ករោត្ត”តិ អក្ករំ ធិន្ទាបេសិ។

សក្កោ ទេវរាជាវិស្សកម្មំ អាមន្តេត្វា - “តាត, អជាតសត្តនា ធាតុនិធានំ
កតំ, ឯត្ថ អារក្ខំ បដ្ឋបេហី”តិ បហិណិ។ សោ អាគន្ធា វាឡិសង្ឃជយន្តំ
យោជេសិ, កជ្ឈបកានិ តស្មី ធាតុគព្ភេ ជលិកវណ្ណាខគ្គេ គាហេត្វា
វាតសទិសេន វេគេន អនុបរិយាយន្តំ យន្តំ យោជេត្វា ឯកាយ ឯវ អាណិយា
ពន្ធិត្វា សមន្តតោ ភិញ្ញាការសថាការេន សិលាបរិក្ខេបំ កត្វា ឧបរិ ឯកាយ
បិទហិត្វា បំសុំ បក្ខិបិត្វា ភូមិ សមំ កត្វា តស្ស ឧបរិ ចាសាណាដ្ឋបំ
បតិជ្ឈបេសិ។ ឯវំ និដ្ឋិតេ ធាតុនិធានេ យាវតាយុកំ ឋត្វា ថេរោបិ បរិនិព្វតោ,
រាជាបិ យថាកម្មំ គតោ, តេបិ មនុស្សា កាលដ្ឋតា។

អបរភាគេ បិយទាសោ នាម កុមារោ ធន្តំ ឧស្សាបេត្វា អសោកោ នាម
ធម្មរាជា ហុត្វា តា ធាតុយោ គហេត្វា ជម្ពុធិបេ វិត្តារិកា អកាសិ។ កថំ? សោ
និក្រោធសាមណោរំ និស្សាយ សាសនេលទ្ធិប្បសាទោ ចតុរាសីតិ
វិហារសហស្សនិ ការេត្វា ភិក្ខុសង្ឃំ បុច្ឆិ - “ភន្តេ, មយា ចតុរាសីតិ
វិហារសហស្សនិ ការិតានិ, ធាតុយោ កុតោ លភិស្សមី”តិ? មហារាជ, -

“ឆាតុនិធានំ នាម អត្ថី” តិ សុណោម, ន បន បញ្ញាយតិ - “អសុកស្មី ឋានេ” តិ។
រាជា រាជគហេ ចេតិយំ ភិទ្ទាបេត្វា ឆាតុំ អបស្សន្តោ បដិចាកតិកំ ការេត្វា
ភិក្ខុភិក្ខុនិយោ ឧចាសកឧចាសិកាយោតិ ចតស្សោ បរិសា គហេត្វា វេសាលី
គតោ។ តត្រាបិ អលភិត្វា កបិលវត្ថុំ។ តត្រាបិ អលភិត្វា រាមគាមំ គតោ។
រាមគាមេ នាគា ចេតិយំ ភិទ្ទតុំ ន អទំសុ, ចេតិយេ និបតិកុទាលោ
ខណ្ឌាខណ្ឌំ ហោតិ។ ឯវំ តត្រាបិ អលភិត្វា អល្លកប្បំ វេបទីបំ ចារំ កុសិណាវន្តិ
សព្ពត្ត ចេតិយានិ ភិទ្ទត្វា ឆាតុំ អលភិត្វា បដិចាកតិកានិ កត្វា បុន រាជគហំ
គន្ធា ចតស្សោ បរិសា សន្និចាតាបេត្វា - “អត្ថិ កេនចិ សុតបុព្ពំ ‘អសុកដ្ឋានេ
នាម ឆាតុនិធាន’ តិ បុច្ឆិ។

តត្រកោ វីសវស្សសតិកោ ថេរោ - “អសុកដ្ឋានេ ឆាតុនិធាន” តិ ន
ជាតាមិ, មយ្ហំ បន បិតា មហាថេរោ មំ សត្តវស្សកាលេ មាលាចង្គោជកំ
គាហាបេត្វា - “ឯហិ សាមណោ, អសុកគន្ធន្តវេ ចាសាណាដូចោ អត្ថិ, តត្ថ
គន្ធាមា” តិ គន្ធា បូជេត្វា - “ឥមំ ឋានំ ឧបធានេតុំ វដ្តតិ សាមណោ” តិ អាហា។
អហំ ឯត្ថកំ ជាតាមិ មហារាជាតិ អាហា។ រាជា “ឯតនេវ ឋាន” តិ វត្វា គន្ធធ្វ
ហារេត្វា ចាសាណាដូចេត្តា បំសុត្តា អបនេត្វា ហេដ្ឋា សុធាភូមិ អទ្គស។ តតោ
សុធស្វា ឥដ្ឋកាយោ ច ហារេត្វា អនុបុព្ពេន បរិវេណំ ឱរុយ្ហ សត្តវតនវាលុកំ
អសិហត្ថានិ ច កដ្ឋបកានិ សម្បវិវត្តកានិ អទ្គស។ សោ យក្ខនាសកេ
បក្កោសាបេត្វា ពលិកម្មំ ការេត្វាបិ នេវ អន្តំ ន កោដិ បស្សន្តោ នេវតានំ
នមស្សមាណោ - “អហំ ឥមា ឆាតុយោ គហេត្វា ចតុរាសីតិយា
វិហារសហស្សេសុ និទហិត្វា សក្ការំ ករោមិ, មា មេ នេវតា អន្តរាយំ
ករោន្ត” តិ អាហា។

សក្ការៈនេះរាជា ចារឹក ចរន្តោ តំ ទិស្វាវិស្សកម្មំ អាមន្តេសិ - “តាត,
អសោកោ ធម្មរាជា ឆាតុយោ និហរិស្សមី” តិ បរិវេណំ ឌីតិល្លោក, គន្ធា
កជ្ឈបកានិ ហារេហី” តិ។ សោ បញ្ចាច្ចុឡ កាមនារកវេសេន គន្ធា រញ្ជោ
បុរតោ ធនុហត្ថោ វេត្វា - “ហរមិ មហារាជា” តិ អាហា។ “ហរ, តាតា” តិ សរំ
គហេត្វា សន្និម្ហិយេវ វិជ្ជិ, សត្តំ វិប្បកិរិយិត្ត។ អថ រាជា អាវិញ្ញនេ ពន្ធំ
កុញ្ញកមុទ្ធិកំ គណ្ហិ, មណីក្ខន្ធវំ បស្សិ។ “អនាគតេ ទលិទ្ធករាជា ឥមំ មណី
គហេត្វា ឆាត្វនំ សក្ការំ ករោត្ត” តិ បុន អក្ខរានិ ទិស្វា កុជ្ឈិត្វា - “មាទិសំ នាម
រាជានំ ទលិទ្ធករាជាតិ វត្ថុំ អយុត្ត” តិ បុន ប្បនំ យដេត្វា ឆ្វារំ វិវរាបេត្វា
អន្តោគេហំ បរិដ្ឋោ។

អជ្ឈារសវស្សាធិកានំ ទិទ្ធិ វស្សសតានំ ឧបរិ អាហេបិ តទីចា តថេវ
បជ្ឈលន្តិ។ និលុប្បលបុច្ឆានិ តទ្ធិណំ អាហរិត្វា អាហេបិ តានិ វិយ, បុប្ផសន្តារោ
តទ្ធិណំ សន្តតោ វិយ, គន្ធា តំ មុហុត្ថំ បិសិត្វា វេបិតា វិយ រាជា សុវណ្ណបដ្ឋំ
គហេត្វា - “អនាគតេ បិយនាសោ នាម កុមារោ ធន្តំ ឧស្សបេត្វា អសោកោ
នាម ធម្មរាជា ភវិស្សតិ សោ ឥមា ឆាតុយោ វិត្តារិកា ករិស្សតី” តិ វាចេត្វា -
“ធិដ្ឋោ ភោ, អហំ អយ្យេន មហាកស្សបត្ថេវេនា” តិ វត្វា វាមហត្ថំ អាភុជិត្វា
ទក្ខិណេន ហត្ថេន អច្ឆោដេសិ។ សោ តស្មី ហ្មនេ បរិចរណាឆាតុមត្តមេវ
វេបេត្វា សេសា ឆាតុយោ គហេត្វា ឆាតុគេហំ បុព្វេ បិហិតនយេនេវ បិទហិត្វា
សត្តំ យថាបកតិយាវ កត្វា ឧបរិ ចាសាណាចេតិយំ បតិដ្ឋាបេត្វា
ចតុរាសីតិយាវិហារសហស្សេសុ ឆាតុយោ បតិដ្ឋាបេត្វា មហាថេវ វេទិត្វា
បុច្ឆិ - “នាយាទោម្ហិ, កន្តេ, ពុទ្ធសាសនេ” តិ។ កិស្ស ទាយាទោ ត្វំ, មហារាជ,
ពាហិរកោ ត្វំ សាសនស្សតិ។ កន្តេ, ធន្តុតិកោជិធនំ វិស្សដ្ឋេត្វា ចតុរាសីតិ
វិហារសហស្សានិ កាវេត្វា អហំ ន ទាយាទោ, អញ្ជោ កោ ទាយាទោតិ?
បច្ចយទាយកោ នាម ត្វំ មហារាជ, យោ បន អត្តនោ បុត្តញ្ច ធិតវញ្ច

បញ្ចាដេតិ, អយំ សាសនេ ឆាយាឆោ នាមាតិ។ សោ បុត្តញ្ច ជីវតញ្ច បញ្ចាដេសិ។
អថ នំ ថេរា អាហំសុ - “ឥនាទិ, មហារាជ, សាសនេ ឆាយាឆោសី”តិ។

ឯវមេតំ ភូតបុព្វន្តិ ឯវំ ឯតំ អតីតេ ធាតុនិធានម្បិ ជម្ពុទីបតលេ ភូតបុព្វន្តិ។
តតិយសង្កឹតិការាបិ ឥមំ បទំ ឋបយីសុ។

អដ្ឋោណំ ចក្កមតោ សវីរន្តិអាទិកាថាយោ បន តម្កបណ្ឌីទីបេ ថេរេហិ
វុត្តាតិ។

ឥតិ សុមម្ពុលវិលាសិនិយា ធិយនិកាយជ្ជកថាយំ

មហាបរិនិព្វានសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៤. មហាសុទស្សនសុត្តវណ្ណានា

កុសាវតីរាជធានីវណ្ណានា

២៤០. ឯវំ មេ សុតន្តិ មហាសុទស្សនសុត្តំ។ តត្រាយំ អបុព្វបទវណ្ណានា -
សព្វាតនមយោតិ ឯត្ថ ឯកា ឥដ្ឋកា សោវណ្ណាមយា, ឯកា រូបិយមយា, ឯកា
វេទ្យិយមយា, ឯកា ជលិកមយា, ឯកា លោហិតត្ថមយា, ឯកា
មសារគល្លមយា, ឯកា សព្វាតនមយា, អយំ ចាការោ សព្វចាការានំ អន្តោ
ឧព្ពេជន សង្ខិហត្តោ អហោសិ។ ឯកេ បន ថេរា - “នគរំ នាម អន្តោ ឋត្វា
ឱលោកេន្តានំ ទស្សនីយំ វដ្ឋតិ, តស្មា សព្វពាហិរោ សង្ខិហត្តោ, សេសា
អនុបុព្វនីចា”តិ វទន្តិ។ ឯកេ - “តហិ ឋត្វា ឱលោកេន្តានំ ទស្សនីយំ វដ្ឋតិ, តស្មា
សព្វអព្ពន្ធិរមោ សង្ខិហត្តោ, សេសា អនុបុព្វនីចា”តិ។ ឯកេ - “អន្តោ ច តហិ ច

ឋត្វា ឌីលោកេន្តានំ ទស្សនីយំ វុដ្ឋតិ, តស្មា មជ្ឈេ ចាការោ សដ្ឋិហត្ថោ, អន្តោ ច
ពហិ ច តយោ តយោ អនុបុព្វនីចា”តិ។

ឯសិកាតិ ឯសិកត្តម្ហោ។ តិចោវិសដ្ឋាតិ ឯកំ ចោវិសំ មជ្ឈិមបុរិសស្ស
អត្តនោ ហត្ថេន បញ្ចហត្ថំ, តេន តិចោវិសបរិក្ខេបា បន្ទវសហត្ថបរិមាណាតិ
អត្តោ។ តេ បន កមំ ឋិតាតិ? នគរស្ស ពាហិរបស្សេ ឯកេកំ មហាធារពាហំ
និស្សាយ ឯកេកោ, ឯកេកំ ខុទ្ទកធារពាហំ និស្សាយ ឯកេកោ,
មហាធារខុទ្ទកធារានំ អន្តរា តយោ តយោតិ។ តាលបន្តិសុ សព្វវតនមយានំ
តាលានំ ឯកំ សោវណ្ណមយន្តិ ចាការោ វុត្តលក្ខណមេវ វេទិតព្ធំ,
បណ្ណាជលេសុបិ ឯសេវ នយោ។ តា បន តាលបន្តិយោ អសីតិហត្ថោ ឧព្ពេជន,
វិប្បកិណ្ណាវាលុកេ សមតលេ ភូមិភាគេ ចាការន្តរេ ឯកេកា ហុត្វា ឋិតា។

វុត្តតិ ធរកោ សុន្ទរោ។ វជនីយោតិ រញ្ជេតុំ សមត្តោ។ ខមនីយោតិ ទិវសម្បិ
សុយ្យមាណោ ខមតេវ, ន ពិភច្ឆេតិ។ មទនីយោតិ មានមទបុរិសមទជននោ។
បញ្ចន្តិកស្សតិ អាតតំ វិតតំ អាតតិវិតតំ សុសិរំ យនន្តិ ឥមេហិ បញ្ចហត្ថេហិ
សមន្នាគតស្ស។ តត្ថ អាតតំ នាម ចម្មបរិយោនទ្ធសុ ភេរីអាទិសុ ឯកតលំ
ត្វិយំ។ វិតតំ នាម ឧភយតលំ។ អាតតិវិតតំ នាម សព្វតោ បរិយោនទ្ធិ។ សុសិរំ
នាម វំសាទិ។ យនំ នាម សម្មាទិ។ សុវិនិតស្សតិ អាកឡនសិទិលករណាទិហិ
សុមុច្ឆិតស្ស។ សុប្បជិតាឡិតស្សតិ បមាណោ ឋិតការវជាននត្ថំ សុដ្ឋ
បជិតាឡិតស្ស។ សុកុសលេហិ សមន្នាហតស្សតិ យេ វាទិតុំ ធរកា កុសលា,
តេហិ វាទិតស្ស។ ធុត្តាតិ អក្ខុធុត្តា, សោណ្ណាតិ សុរាសោណ្ណា។ តេយេវ
បុនប្បុនំ ចាតុកាមតាវសេន បិចាសា។ បរិចារេសុន្តិ (ជី. និ. ២.១៣២) ហត្ថំ វា
ចាទំ វា ចាលេត្វា នច្ចន្តា កិឡិសុ។

ចក្កវតនវណ្ណនា

២២៣. សីសំ ឆ្លាតស្ស្សតិ សីសេន សុទ្ធិ គន្លោធកេន នហាតស្ស។
ឧចាសថិកស្ស្សតិ សមាទិន្នឧចាសថង្គស្ស។ ឧបរិចាសាធរកតស្ស្សតិ
ចាសាធរស្ស ឧបរិ កតស្ស, សុភោជនំ ភុញ្ញត្វា ចាសាធរស្ស
ឧបរិមហាតលេ សិរិគព្ពំ បរិសិទ្ធា សីលានិ អារជ្ជន្តស្ស។ តទា កិរ រាជា ចាតោរ
សតសហស្សំ វិស្សង្គត្វា មហាធានំ ធឪ្វា សោឡសហិ គន្លោធកយដេហិ
សីសំ នហាយិទ្ធា កតចាតរាសោ សុទ្ធិ ឧត្តរាសង្គំ ឯកំសំ ករិទ្ធា
ឧបរិចាសាធស្ស សិរិសយនេ បល្លង្គំ អាកុជិត្វា និសិដ្ឋោ អត្តនោ ធានាទិមយំ
បុញ្ញសមុទាយំ អារជ្ជន្តោ និសីទិ។ អយំ សព្វចក្កវត្ថិនំ ធម្មតា។

តេសំ តំ អារជ្ជន្តានំយេវ វុត្តប្បការបុញ្ញកម្មបច្ចយឧតុសមុដ្ឋានំ
នីលមណីសង្ឃាតសទិសំ ចាចិនសមុទ្ធដលតលំ ភិន្នមាណំវិយ, អាកាសំ
អលង្ករមាណំវិយ ធិព្ពំ ចក្កវតនំ ចាតុភវតិ។ តំ មហាសុទស្សនស្ស្សបិ តថេវ
ចាតុរហោសិ។ តយិទំ ធិព្ពានុការយុត្តត្ថា ធិព្ពន្ធិ វុត្តំ។ សហស្សំ អស្ស អរាធិន្ត
សហស្សរំ។ សហ នេមិយា, សហ នាភិយា ចាតិ សនេមិកំ សនាភិកំ។ សព្វេហិ
អាការេហិ បរិបុណ្ណានិ សព្វាការបរិបូរំ។

តត្ថ ចក្កញ្ច តំ វតិជននដ្ឋេន វតនញ្ចាតិ ចក្កវតនំ។ យាយ បន តំ នាភិយា
“សនាភិក”ន្ត វុត្តំ, សា ឥន្ទនីលមយា ហោតិ, មជ្ឈេ បនស្ស សារវជតមយា
បនាឡិ, យាយ សុទ្ធសិទិទ្ធនន្តបន្តិយា ហសមាធាវិយ វិរោចតិ, មជ្ឈេ ធិន្ទេន
វិយ ចន្ទមណ្ឌលេន, ឧភោសុបិ ពាហិរន្តេសុ វជតបដ្ឋេន កតបរិក្ខេចា ហោតិ។
តេសុ បនស្ស នាភិបនាឡិបរិក្ខេបបដ្ឋេសុ យុត្តយុត្តដ្ឋានេសុ បរិច្ឆេទលេខា
សុវិភត្តាវ ហុត្វា បញ្ញាយន្តិ។ អយំ តាវ អស្ស នាភិយា សព្វាការបរិបូរតា។

យេហិ បន តំ - “អរេហិ សហស្សរ”ន្ត វុត្តំ, តេ សត្តវតនមយា
សូរិយរស្មិយោវិយ បភាសម្បជ្ជា ហោន្តិ, តេសម្បិ

យដកមណីកបរិច្ឆេទលេខាធិនី សុរិកត្តានេវ ហុត្វា បញ្ញាយន្តិ។ អយមស្ស
អរាជំ សញ្ញាការបរិបូរតា។

យាយ បន តំ នេមិយា - “សនេមិក”ន្តិ វុត្តំ, សា ពាលស្វិយរស្មីកលាបសិរី
អវហសមាណវិយ សុរត្តសុទ្ធសិទិទ្ធិបវាឡមយា ហោតិ។ សន្និសុ បនស្ស
សញ្ញារាគសស្សិការ រត្តជម្ពុនធមដ្ឋាវដ្ឋបរិច្ឆេទលេខា សុរិកត្តា ហុត្វា
បញ្ញាយន្តិ។ អយមស្ស នេមិយា សញ្ញាការបរិបូរតា។

នេមិមណ្ឌលបិដ្ឋិយំ បនស្ស ធនន្នំ ធនន្នំ អរាជំ អន្តរេ ធមនំសោវិយ
អន្តោ សុសិរោ ធិទ្ធមណ្ឌលខចិតោ វាតតាហិ បវាឡនណ្ឌោ ហោតិ, យស្ស
វាតេរិតស្ស សុកុសលសមន្មាហតស្ស បញ្ចន្តិកត្វិយស្ស វិយ សន្តោ វគ្គុ ច
រជនីយោ ច កមនីយោ ច មធនីយោ ច ហោតិ។ តស្ស ខោ បន បវាឡនណ្ឌាស្ស
ឧបរិ សេតច្ឆត្តំ ឧភោសុ បស្សេសុ សមោសរិតកុសុមធាមាជំ ទ្វេ បន្តិយោតិ ឯ
សមោសរិតកុសុមធាមបន្តិសតទ្វយបរិវារសេតច្ឆត្តសតធាវិនា
បវាឡនណ្ឌាសតេន សមុបសោភិតនេមិបរិក្ខេបស្ស ទ្វិន្ទម្បិ នាភិបនាឡីនំ
អន្តោ ទ្វេ សីហមុខានិ ហោន្តិ, យេហិ តាលក្ខន្ធឫប្បមាណា
បុណ្ណាចន្នកិរណាកលាបសស្សិការ
តរុណារវិសមាធរត្តកម្ពុលគេណ្ឌកបរិយន្តា អាគាសគង្គាគតិសោភំ
អវហសមាណវិយ ទ្វេ មុត្តកលាចា ឡិលម្ពន្តិ។ យេហិ ចក្ករតនេន សន្និ
អាគាសេ សម្បវិវត្តមាណេហិ តីណិ ចក្កានិ ឯកតោ បរិវត្តន្តានិវិយ ខាយន្តិ។
អយមស្ស សព្វសោ សញ្ញាការបរិបូរតា។

តំ បនេតំ ឯវំ សញ្ញាការបរិបូរំ បកតិយា សាយមាសភត្តំ ភុញ្ញត្វា អត្តនោ
អត្តនោ យរទ្ធារេ បញ្ញត្តាសនេសុ និសីទិត្វា បវត្តកថាសល្លាបេសុ មនុស្សេសុ
វីចីចតុក្កាធិសុ កិឡមាណេ ធារកជនេ នាតិឧច្ឆេនេ នាតិជីវេនេ

វេនសណ្ឋាមត្តកាសន្នេន អាកាសប្បនេសេន ឧបសោភយមាណំវិយ,
រុក្ខសាខគ្គានិ ធានសយោជនតោ បដ្ឋាយ សុយ្យមាណេន មធុរស្សវេន សត្តានំ
សោតានិ ឌីធាបយមាណំ យោជនតោ បដ្ឋាយ នានប្បភាសមុទយសមុជ្ឈលេន
វណ្ណេន នយនានិ សមាកឡន្តំវិយ, រញ្ជោ ចក្កវត្តិស្ស បុញ្ញានុការំ
ឧគ្យាសយន្តំវិយ, រាជធានិយា អភិមុខំ អាគច្ឆតិ។

អថស្ស ចក្កវតនស្ស សទ្ធិសវនេនេវ - “កុតោ នុ ខោ, កស្ស នុ ខោ អយំ
សន្នោ”តិ អាវន្តិតហនយានំ បុរត្តិមទិសំ អាលោកយមាណានំ តេសំ មនុស្សានំ
អញ្ញតរោ អញ្ញតរំ វេរមាហា - “បស្សថ, ភោ, អច្ឆរិយំ, អយំ បុណ្ណាចន្នោ បុព្វេ
ឯកោ ឧគ្គច្ឆតិ, អន្នេវ បន អត្ថទុតិយោ ឧគ្គតោ, ឯតញ្ចិ រាជហំសមិដ្ឋនមិវ
បុណ្ណាចន្នមិដ្ឋំ បុព្វាបរិយេន គគនតលំ អភិលង្ក្រតិ”តិ។ តមញ្ជោ អាហា - “កី
កថេសិ, សម្ម, កុហិ នាម តយា ទ្វេ បុណ្ណាចន្នោ ឯកតោ ឧគ្គច្ឆន្តា ទិដ្ឋបុព្វា, ននុ
ឯស តបនីយរំសិធារោ បិញ្ញាភិរណោ ទិវាករោ ឧគ្គតោ”តិ, តមញ្ជោ ហសិតំ
កត្វា វេរមាហា - “កី ឧម្មត្តោសិ, ននុ ឥនានេវ ទិវាករោ អត្ថដ្ឋតោ, សោ កថំ
ឥមំ បុណ្ណាចន្នំ អនុពន្ធមានោ ឧគ្គច្ឆិស្សតិ? អន្ធា បនេតំ
អនេករតនប្បភាសមុទយុជ្ឈលំ ឯកស្សបិ បុញ្ញាវតោវិមាណំ ភវិស្សតី”តិ។ តេ
សព្វេបិ អបសារយន្តា អញ្ជោ វេរមាហំសុ - “ភោ, កី ពហុំវិលបថ, នេវាយំ
បុណ្ណាចន្នោ, ន សូរិយោ ន ទេវវិមាណំ។ ន ហេតេសំ វេរុចា សិរិសម្បត្តិ អត្ថិ,
ចក្កវតនេន បន ឯតេន ភវិតព្ភ”ន្តិ។

ឯវំ បវត្តសល្លាបស្សេវ តស្ស ជនស្ស ចន្ទមណ្ឌលំ ឌីហាយ តំ ចក្កវតនំ
អភិមុខំ ហោតិ។ តតោ តេហិ - “កស្ស នុ ខោ ឥទំ និព្ពត្ត”ន្តិ វុត្តេ ភវន្តិ វត្តារោ -
“ន កស្សបិ អញ្ញស្ស, ននុ អម្ពាភំ មហារាជា បូរិតចក្កវត្តិវត្តោ, តស្សេតំ
និព្ពត្ត”ន្តិ។ អថ សោ ច មហាជនោ, យោ ច អញ្ជោ បស្សតិ, សព្វោ ចក្កវតនមេវ

អនុគត្តិ។ តំ ចាបិ ចក្កវតនំ រញ្ជោយេវ អត្ថាយ អត្ថនោ អាគតការំ
ញាបេតុកាមំវិយ សត្តក្ខត្តំ ចាការមត្តកេនេវ នគរំ អនុសំយាយិត្វា, អថ
រញ្ជោ អន្តេបុរំ បទក្ខិណំ កត្វា, អន្តេបុរស្ស ច ឧត្តរសីហបញ្ញាសទិសេ ថានេ
យថា គន្ធបុច្ឆាធិហិ សុខេន សក្កា ហោតិ បូជេតុំ, វេ អក្ខាហតំវិយ តិដ្ឋតិ។

វេ បិតស្ស បនស្ស វាតចានធិត្តាធិហិ បរិសិត្វា
នាវារិរាគវតនប្បកាសមុជ្ឈលំ អន្តោចាសាធំ អលង្ករុមានំ បកាសមូហំ ទិស្វា
ទស្សនត្ថាយ សញ្ញាតាភិលាសោ រាជា ហោតិ។ បរិជនោបិស្ស
បិយវចនចាភតេន អាគន្ធា តមត្ថំ និវេទេតិ។ អថ រាជា
ពលវប័តិចាមោជ្ឈដុដសវីរោ បល្លង្គំ មោចេត្វា ឧដ្ឋាយាសនា សីហបញ្ញាសមីបំ
គន្ធា តំ ចក្កវតនំ ទិស្វា “សុតំ ខោ បន មេត” ត្ថិអាទិកំ ចិន្តនំ ចិន្តយតិ។
មហាសុទស្សនស្សបិ សព្វំ តំ តថេវ អហោសិ។ តេន វុត្ថំ - “ទិស្វា រញ្ជោ
មហាសុទស្សនស្ស... បេ... អស្សំ នុ ខោ អហំ រាជា ចក្កវត្ថំ” តិ។ តត្ថ សោ
ហោតិ រាជា ចក្កវត្ថំ តិ កិត្តាវតា ចក្កវត្ថំ ហោតិ តិ? ឯកផ្គុលទ្ធផ្គុលមត្តម្យិ
ចក្កវតនេ អាគាសំ អពុគ្គន្ធា បវត្ថេ ឥនាធិ តស្ស បវត្តាបនត្ថំ យំ កាតព្វំ, តំ
ទស្សន្តោ អថ ខោ អាគន្ធាតិអាទិមាហ។

២២២. តត្ថ ឧដ្ឋាយាសនាតិ និសិន្នាសនតោ ឧដ្ឋហិត្វា ចក្កវតនសមីបំ
អាគន្ធា។ សុវណ្ណភិក្ខុវំ គហេត្វាតិ ហត្ថិសោណ្ណាសទិសបនាធឿ សុវណ្ណភិក្ខុវំ
ឧត្តិបិត្វា។ អន្ធនេវ រាជា មហាសុទស្សនោ សទ្ធិ ចតុវង្គិនិយា សេនាយាតិ
សព្វចក្កវត្ថិនញ្ញា ឧទកេន អពុក្ខិវិត្វា - “អភិវិជីនាតុ ភរំ ចក្កវតន” ត្ថិ
វចនសមនន្តរមេវ វេហាសំ អពុគ្គន្ធា ចក្កវតនំ បវត្តតិ។ យស្ស បវត្ថិ
សមកាលមេវ សោ រាជា ចក្កវត្ថំ នាម ហោតិ។ បវត្ថេ បន ចក្កវតនេ តំ
អនុពន្ធមានោវ រាជា ចក្កវត្ថិយានវំ អារុយ្ហ វេហាសំ អពុគ្គច្ចតិ។ អថស្ស

ធម្មតាមរាជិហត្ថោ បរិជនោ ចេវ អន្តេបុរជនោ ច តតោ
នាណការកក្កាកកវចាទិសន្ទាហវិភូសិតេន វិវិធាភរណប្បភាសមុដ្ឋលេន
សមុស្សិតទ្ធីជបជាកបដិមណ្ឌិតេន អត្តនោ អត្តនោ ពលកាយេន សទ្ធិ
ឧបរាជសេនាបតិបកុតយោបិ វេហាសំ អពុគ្គន្ទា រាជានមេវ បរិវារេន្តិ។

រាជយុត្តា បន ជនសង្គហត្ថំ នករីដីសុ ភេរិយោ ចរាបេន្តិ - “តាតា, អម្ពាភំ
រញ្ជោ ចក្ករតនំ និព្ពត្ថំ, អត្តនោ វិភវានុរូបេន មណ្ឌិតបសាធិកា
សន្និបតថា”តិ។ មហាជនោ បន បកតិយា ចក្ករតនសន្នេនេវ សព្ពកិច្ចានិ
បហាយ គន្ធិបុត្តានីនិ អាទាយ សន្និបតិភោវ សោបិ សញ្ញោ វេហាសំ អពុគ្គន្ទា
រាជានមេវ បរិវារេតិ។ យស្ស យស្ស ហិ រញ្ជោ សទ្ធិ គន្ធិកាមតាចិត្តំ ឧប្បជ្ជតិ,
សោ សោ អាភាសគភោវ ហោតិ។ ឯវំ ធានសយោជនាយាមវិត្តា បរិសា
ហោតិ។ តត ឯកបុរិសោបិ និន្ទានិន្ទសរិរោ វា កិលិដ្ឋវត្ថោ វា នត្ថិ។ សុចិបរិវារោ
ហិ រាជា ចក្កវត្ថិ។ ចក្កវត្ថិបរិសា នាម វិជ្ជាធរបុរិសាវិយ អាភាសេ គប្បមាណ
ឥន្ទនីលមណិតលេ វិប្បកិណ្ណរតនសទិសា ហោតិ។ មហាសុទស្សនស្សបិ
តថេវ អហោសិ។ តេន វុត្ថំ - “អន្ធទេវ រាជា មហាសុទស្សនោ សទ្ធិ ចតុវគ្គិនិយា
សេនាយា”តិ។

តំ បន ចក្ករតនំ រុក្ខក្តានំ ឧបរូបរិ នាតិឧច្ឆេន នាតិនិចេន គគនប្បទេសេន
បវត្តតិ។ យថា រុក្ខក្តានំ បុប្ផជលបល្លវេហិ អត្តិកា, តានិ សុខេន គហេតុ
សក្កោន្តិ។ យថា ច ភូមិយំ បិតា “ឯស រាជា, ឯស ឧបរាជា, ឯស សេនាបតិ”តិ
សល្លកេតុតុំ សក្កោន្តិ។ ហំនាទីសុ ច ភិយាបថេសុ យោ យេន ឥច្ឆតិ, សោ តេនេវ
គប្បតិ។ ចិត្តកម្មាទិសិប្បបសុតា ចេត្ត អត្តនោ អត្តនោ កិច្ចំ ករោន្តាយេវ
គប្បន្តិ។ យថេវ ហិ ភូមិយំ, តថា តេសំ សព្ពកិច្ចានិ អាភាសេវ ឥដ្ឋន្តិ។ ឯវំ
ចក្កវត្ថិបរិសំ គហេត្វា តំ ចក្ករតនំ វាមបស្សេន សិនេវំ បហាយ

មហាសមុទ្រស្ប ឧបរិកាគេន សត្តសហស្សយោជនប្បមាណំ បុព្វវិទេហំ
គប្បតិ។

តត្ថ យោវិនិព្វេជន ឆ្ងាទសយោជនាយ, បរិក្ខេបតោ ធន្តិសយោជនាយ
បរិសាយ សន្និវេសក្ខមោ សុលភាហារូបករណោ នាយុទកសម្បន្នោ
សុចិសមតលោ រមណីយោ ភូមិភាគោ, តស្ស ឧបរិកាគេ តំ ចក្ករតនំ
អក្ខាហតំវិយ តិដ្ឋតិ។ អថ តេន សញ្ញាលោន សោ មហាជនោ ឌីតវិទ្យា
យថាវុចិ នហានភោជនាធិនិ សព្វកិច្ចានិ ករោន្តោ វាសំ កប្បតិ។
មហាសុទ្ធស្សនស្សាបិ សព្វំ តថេវ អហោសិ។ តេន វុត្ថំ - “យស្មី ខោ បនានន្ទ,
បទេសេ ចក្ករតនំ បតិដ្ឋាតិ, តត្ថ សោ រាជា មហាសុទ្ធស្សនោ វាសំ ឧបគន្ធិ
សន្ធិ ចតុវង្គិនិយា សេនាយា”តិ។

ឯវំ វាសំ ឧបគតេ ចក្កវត្ថុម្ហិ យេ តត្ថ រាជានោ, តេ “បរចក្កំ អាគត”ន្តិ
សុត្វាបិ នពលកាយំ សន្និចាតេត្វា យុទ្ធសង្គា ហោន្តិ។ ចក្ករតនស្ស ហិ
ឧប្បត្តិសមនន្តរមេវ នត្ថិ សោ សត្តោ នាម, យោ បច្ចត្តិកសញ្ញាយ តំ រាជានំ
អារព្ព អារុដំ ឧត្តិបិតុំវិសហោយ្យ។ អយមានុភារោ ចក្ករតនស្ស។

ចក្កានុភារេន ហិ តស្ស រញ្ជោ,
អរិ អសេសា ធម៌ធម៌ ឧបេន្តិ;
អរិទ្ធមំ នាម នរាជិបស្ស,
តេនេវ តំ វុច្ចតិ តស្ស ចក្កន្តិ។

តស្មា សព្វេបិ តេ រាជានោ អត្ថនោ អត្ថនោ វន្តសិរិភវានុបំ ចាភតំ
គហេត្វា តំ រាជានំ ឧបគម្ម ឌីនតសិរា អត្ថនោ មោឡិមណីប្បភាគិសេកេន
តស្ស ចាទប្បជំ ករោន្តោ - “ឯហិ ខោ, មហារាជា”តិអាធិហិ វចនេហិ តស្ស

ក៏ការបដិសារីតំ អាបន្តន្តិ។ មហាសុទ្ធស្សនស្សាបិ តថេវ អកំសុ។ តេន វុត្ថំ -
“យេ ខោ, បនាទន្ធ, បុរត្ថិមាយ ទិសាយ...បេ.... អនុសាស, មហារាជា” តិ។

តត្ថ ស្វាគតន្តិ សុ អាគតំ។ ឯកស្មិញ្ញំ អាគតេ សោចន្តិ, គតេ នន្តន្តិ។ ឯកស្មិ
អាគតេ នន្តន្តិ, គតេ សោចន្តិ, តាទិសោ តុំ អាគមននន្តនោ, គមនសោចនោ។
តស្មា តវ អាគមនំ សុអាគមនន្តិ វុត្ថំ ហោតិ។ ឯវំ វុត្ថេ បន រាជា ចក្កវត្ថំ នាបិ -
“ឯត្ថកំ នាម មេ អនុវស្សំ ពលី ឧបកប្បថា” តិ វទតិ, នាបិ អញ្ញាស្ស ភោគំ
អច្ឆិទ្ធិត្វា អញ្ញាស្ស ទេតិ។ អត្ថនោ បន ធម្មរាជការ្យស្ស អនុរូចាយ បញ្ញាយ
ចាលោតិចាតាទីនិ ឧបបរិក្ខត្វា បេមនីយេន មញ្ញនា សវេន - “បស្សថ តាតា,
ចាលោតិចាតោ នាមេស អាសេវិតោ ភាវិតោ ពហុលីកតោ
និរយសំវត្ថនិកោ ហោតី” តិអាទិនា នយេន ធម្មំ ទេសេត្វា “ចាលោ ន
ហន្តញ្ញោ” តិអាទិកំ ឱវាទំ ទេតិ។ មហាសុទ្ធស្សនោបិ តថេវ អកាសិ, តេន វុត្ថំ -
“រាជា មហាសុទ្ធស្សនោ ឯវមាហា - ‘ចាលោ ន ហន្តញ្ញោ...បេ.... យថាភុត្តញ្ញោ
ភុត្តថា’ តិ”។ កី បន សព្វេបិ រញ្ញោ ឥមំ ឱវាទំ គណ្ណាទ្ធិតិ? ពុទ្ធស្សាបិ តាវ សព្វេ ន
គណ្ណាទ្ធិ, រញ្ញោ កី គណ្ណាស្សទ្ធិតិ។ តស្មា យេ បណ្ឌិតាវិភាវិនោ, តេ គណ្ណាទ្ធិ
សព្វេ បន អនុយន្តា ភវន្តិ។ តស្មា យេ ខោ បនាទន្ធាតិអាទិមាហ។

អថ តំ ចក្កវត្ថំ ឯវំ បុព្វវិទេហាវាសីនំ ឱវាទេ ទិន្នេ កតចាតរាសេ
ចក្កវត្ថិតាលេន វេហាសំ អពុគ្គន្ធា បុរត្ថិមសមុទ្ធី អដ្ឋោគាហតិ។ យថា យថា ច
តំ អដ្ឋោគាហតិ, តថា តថា អគទគន្ធី យាយិត្វា សន្និវត្តជណោ នាគរាជាវិយ,
សន្និវត្តឱមិវិច្ឆារំ ហុត្វា ឱកច្ឆមាទំ មហាសមុទ្ធសលីលំ យោជនមត្តំ ឱកត្វា
អន្តោសមុទ្ធី វេទ្យវិយភិត្តិវិយ តិជ្ជតិ។ តន្ត្រីណាញោវ ច តស្ស រញ្ញោ បុញ្ញសិរី
ទដ្ឋកាមាទិវិយ មហាសមុទ្ធតលេ វិប្បកិណ្ណាទិ នាធារតនាទិ តតោ តតោ
អាគន្ធា តំ បទេសំ បូរយន្តិ។ អថ សា រាជបរិសា តំ នាធារតនបរិបូរំ

មហាសមុទ្រតលំ ទិស្វាយ ថា ឧបទ្វីប អាទិយតិ, យថា ឧបទ្វីប អាទិន្ទរតនាយ
បន បរិសាយ តំ ចក្ករតនំ បដិវត្តតិ។ បដិវត្តមាណេ ច តស្មី បរិសា អគ្គតោ
ហោតិ, មជ្ឈេ រាជា, អន្តេ ចក្ករតនំ។ តម្បី ជលនិធិជលំ បលោភិយមានមិវ
ចក្ករតនសិរិយា, អសហមានមិវ ច តេនវិយោគំ នេមិមណ្ឌលបរិយន្តំ
អភិបាលន្តំ និរន្តរមេវ ឧបកច្ឆតិ។ ឯវំ រាជា ចក្កវត្តិ បុរត្តិមមហាសមុទ្របរិយន្តំ
បុព្វវិទេហំ អភិវិជិនិត្វា ធខត្វិណាសមុទ្របរិយន្តំ ជម្ពុធិបំ វិជេតុកាមោ
ចក្ករតននេសិតេន មគ្គេន ធខត្វិណាសមុទ្រាភិមុខោ កច្ឆតិ។ មហាសុទស្សនោបិ
តថេវ អគមាសិ។ តេន វុត្តំ - “អថ ខោ, អាណន្ទ, ចក្ករតនំ បុរត្តិមំ សមុទ្ធំ
អជ្ឈោកាហោត្វា បច្ឆត្តិវិត្វា ធខត្វិណំ ទិសំ បវត្តិ” តិ។

ឯវំ បុរត្តិមានស្ស បន តស្ស បវត្តនវិធានំ, សេនាសន្និវេសោ,
បដិរាជាគមនំ, តេសំ អនុសាសនិប្បធានំ ធខត្វិណាសមុទ្រអជ្ឈោកាហានំ
សមុទ្រសលិលស្ស ឱកច្ឆមានំ រតនានំ អាធានន្តិ សព្វំ បុរិមនយេនេវ វេទិតព្ពំ។

វិជិនិត្វា បន តំ ធនសហស្សយោជនប្បមាណំ ជម្ពុធិបំ
ធខត្វិណាសមុទ្រតោបិ បច្ឆត្តិវិត្វា សត្តយោជនសហស្សប្បមាណំ អបរកោយានំ
វិជេតុំ បុព្វវុត្តនយេនេវ កន្លា តម្បី សមុទ្របរិយន្តំ តថេវ អភិវិជិនិត្វា
បច្ឆិមសមុទ្រតោបិ ឧត្តវិត្វា អជ្ឈយោជនសហស្សប្បមាណំ ឧត្តរកុវុំ វិជេតុំ
តថេវ កន្លា តម្បី សមុទ្របរិយន្តំ តថេវ អភិវិជិយ ឧត្តរសមុទ្រតោ បច្ឆត្តវតិ។

ឯត្តារតា រញ្ញា ចក្កវត្តិណា ចាតុរន្តាយ បថវិយា អាធិបច្ចំ អធិគតំ ហោតិ។
សោ ឯវំ វិជិតវិជយោ អត្តនោ រដ្ឋសិរិសម្បត្តិធស្សនត្ថំ សបរិសោ ឧទ្ធំ
គគនតលំ អភិលង្ខិត្វា សុវិកសិតបទុមកុមុទបុណ្ណារិករនិវិចិត្តេ ចត្តារោ
ជាតស្សវេ វិយ បញ្ចាសតបញ្ចាសតបរិត្តធិបបរិវារេ ចត្តារោ មហាធិបេ

ឡើយកេត្តា ចក្កវតន្តនេសិតេនេវ មគ្គេន យថានុក្កមំ អត្ថនោ រាជធានី
បច្ឆាគប្បតិ។ អថ តំ ចក្កវតនំ អន្តេបុរាជារំ សោភយមាណំវិយ ហុត្វា តិដ្ឋតិ។

ឯវំ បតិដ្ឋិតេ បន តស្មី ចក្កវតនេ រាជន្តេបុរេ ឧក្កាហិ វា ធិបិកាហិ វា កិញ្ចិ
ករណីយំ ន ហោតិ, ចក្កវតនោភាសោយេវ រត្តិ អន្ធការំ វិធមតិយេវ។ យេ
បន អន្ធការត្ថិកា ហោន្តិ, តេសំ អន្ធការមេវ ហោតិ។ មហាសុទ្ធស្សនស្សបិ
សព្វមេតំ តថេវ អហោសិ។ តេន វុត្តំ - “ធិក្ខណំ សមុទ្ធី អដ្ឋោកាហោត្វា... បេ...
ឯវុបំ ចក្កវតនំ ចាតុរហោសិ” តិ។

ហត្ថវតនវណ្ណានា

២៤២. ឯវំ ចាតុក្ខតចក្កវតនស្សេវ ចក្កវត្តិនោ អមច្ឆា
បកតិមផ្តលហត្ថិដ្ឋានំ សមំ សុចិត្វមិភាគំ ការេត្វា ហរិចន្ទនាធិហិ
សុរភិគន្ធមិ ឧបលិម្បាបេត្វា ហេដ្ឋា វិចិត្តវណ្ណាសុរភិកុសុមសមោកិណ្ណំ ឧបរិ
សុវណ្ណាតារកានំ អន្តរន្តរា សមោសរិតមនុញ្ញកុសុមធាមបដិមណ្ឌិតវិតានំ
នេវវិមាណំវិយ អភិសន្ធិវត្វា - “ឯវុបស្ស នាម នេវ ហត្ថវតនស្ស អាគមនំ
ចិន្តេថា” តិ វធិន្តិ។ សោ បុព្វេវុត្តនយេនេវ មហាធានំ ធិត្វា សីលានិ ច សមាធាយ
តំ បុញ្ញសម្បត្តិ អាវុដ្ឋន្តោ និសីទិ។ អថស្ស បុញ្ញានុភាវហោធិតោ ធិន្តកុលា វា
ឧចាសថកុលា វា តំ សក្ការវិសេសំ អនុភវិតុកាមោ
តរុណារិមណ្ឌាលភិវត្តបរណាគីវាមុខបដិមណ្ឌិតវិសុទ្ធសេតសរិរោ
សត្ថបតិដ្ឋោ សុសណ្ឌិតអដ្ឋបច្ឆន្តសន្និវេសោវិកសិតត្ថបទុមចារុចោក្ខរោ
ឥទ្ធិមា យោគីវិយ វេហាសគមនសមត្តោ មនោសិលាបុណ្ណាញ្ចិតបរិយន្តោ
វិយ រជតបព្វតោ ហត្ថិសេដ្ឋោ អាគន្ធា តស្មី បទេសេ តិដ្ឋតិ។ សោ ធិន្តកុលា
អាគច្ឆន្តោ សព្វកនិដ្ឋោ អាគច្ឆតិ។ ឧចាសថកុលា អាគច្ឆន្តោ សព្វដេដ្ឋោ។
ចាឡិយំ បន ឧចាសថោ នាគរាជា ឥន្ទេវ អាគតំ។ នាគរាជា នាម កស្សបិ

អបរិភោគោ, សត្វកនិជ្ជា អាគច្ឆតីតិ អដ្ឋកថាសុ វុត្ថំ។ ស្វាយំ
បុរិសចក្កវត្ថុវត្ថានំ ចក្កវត្ថុនំ វុត្ថនយេនេវ ចិន្ដយន្តានំ អាគច្ឆតិ។
មហាសុទ្ធស្សនស្ស បន សយមេវ បកតិមផ្ដលហត្ថិជ្ជានំ អាគន្ធា តំ ហត្ថិ
អបនេត្វា តត្ថ អដ្ឋាសី។ តេន វុត្ថំ - “បុន ចបរំ អានន្ទ...បេ.... នាគរាជា” តិ។

ឯវំ ចាតុក្ខតំ បន តំ ហត្ថិវតនំ ទិស្វា ហត្ថិគោបកាធយោ ហដ្ឋតុជ្ជា វេគេន
គន្ធា រញ្ជោ អាហោចន្តិ។ រាជា តុរិសតុរិសោ អាគន្ធា តំ ទិស្វា បសន្នចិត្តោ -
“ភទ្ទកំ វត ភោ ហត្ថិយានំ, សេ ធម៌ ឧបេយ្យ” តិ ចិន្ដយន្តោ ហត្ថិ
បសាវេតិ។ អថ សោ យវេនុវច្ឆកោវិយ កណ្ណោ ឱលម្ពិត្វា សូរតភាវំ
ធស្សន្តោ រាជានំ ឧបសង្កមតិ។ រាជា តំ អាហោហិតុកាមោ ហោតិ។ អថស្ស
បរិជនា អធិប្បាយំ ញាត្វា តំ ហត្ថិវតនំ សុវណ្ណាទ្ធជំ សុវណ្ណាលង្ការំ
ហោមជាលបដិច្ចន្នំ កត្វា ឧបនេន្តិ។ រាជា តំ អនិសីទាបេត្វាវ សត្វវតនមយាយ
និស្សេណិយា អារុយ្ហ អាកាសគមនិច្ចចិត្តោ ហោតិ។ តស្ស សហ
ចិត្តប្បធនេវ សោ នាគរាជា រាជហំសោវិយ ឥន្ទនីលមណិប្បភាជាលំ
នីលគគនតលំ អភិលង្គ្គតិ។ តតោ ចក្កចារិកាយ វុត្ថនយេនេវ
សកលរាជបរិសា។ ឥតិ សបរិសោ រាជា អន្តោចាតរាសេយេវ សកលបថី
អនុសំយាយិត្វា រាជធានី បច្ឆាគច្ឆតិ។ ឯវំ មហិទ្ធិកំ ចក្កវត្ថិនោ ហត្ថិវតនំ
ហោតិ។ មហាសុទ្ធស្សនស្សបិ តាទិសមេវ អហោសី។ តេន វុត្ថំ - “ទិស្វា
រញ្ជោ...បេ.... ចាតុរហោសី” តិ។

អស្សវតនវណ្ណាធា

២៤៧. ឯវំ ចាតុក្ខតហត្ថិវតនស្ស បន ចក្កវត្ថិនោ អមច្ឆា
បកតិមផ្ដលអស្សដ្ឋានំ សុចិសមតលំ ការេត្វា អលង្កិត្វា ច បុរិមនយេនេវ
រញ្ជោ តស្ស អាគមនិច្ចនត្ថំ ឧស្សហំ ជនេន្តិ។ សោ បុរិមនយេនេវ

កត់ទានមាននសក្ការោ សមាទិន្នសីលព្រតោ ចាសាទតលេ សុខនិសិដ្ឋោ
បុញ្ញសម្បត្តិ សមនុស្សរតិ។ អថស្ស បុញ្ញានុការៈចោទិតោ សិន្ធុវគុលតោ
វិជ្ជុលតាវិនិទ្ធសរទកាលសេតវលាហាករាសិសស្សីរីកោ រត្តចាទោ
រត្តតុណ្ហោ ចន្ទប្បភាបុញ្ញសទិសសុទ្ធសិនិទ្ធិយនសំហតសរីរោ កាកគីវារិយ
ឥន្ទនីលមណីរិយ ច កាឡវណ្ណាន សីសេន សមន្នាគតត្តា កាឡសីសោតិ
សុដ្ឋ កប្បត្វា ឋបិតេហិរិយ មុញ្ញសទិសេហិ សណ្ឋាវដ្ឋឧដុគតេហិ កេសេហិ
សមន្នាគតត្តា មុញ្ញកេសោ វេហាសង្កមោ វលាហាកោ នាម អស្សរាជា
អាគន្ធា តស្មី ឋានេ បតិជ្ជាតិ។ មហាសុទ្ធស្សនស្ស បនេស ហត្ថិរតនំរិយ
អាគតោ។ សេសំ សត្តំ ហត្ថិរតនេ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្គំ។ ឯវ្យបំ អស្សរតនំ
សន្ធាយ ភគវា - “បុន ច បរ”ន្តិអាទិមាហ។

មណីរតនវណ្ណានា

២៤៨. ឯវំ ចាតុក្ខតអស្សរតនស្ស បន រញ្ជោ ចក្កវត្តិនោ ចតុហត្ថាយាមំ
សកជនាភិសមបរិណាហំ ឧភោសុ អន្តេសុ កណ្តិកបរិយន្តតោវិនិគ្គតេហិ
សុបរិសុទ្ធមុត្តាកលាបេហិ ធ្វិហិ កញ្ចនបទុមេហិ អលង្កតំ
ចតុរាសីតិមណីសហស្សបរិវារំ តារាគណាបរិវុតស្ស បុណ្ណាចន្ទសស្សីរី ជរមាណំ
រិយ វេបុល្លបព្ពតតោ មណីរតនំ អាគច្ឆតិ។ តស្សេវំ អាគតស្ស មុត្តាជាលកេ
ឋបេត្វា វេឡុបរម្បរាយ សដ្ឋិហត្ថប្បមាណំ អាកាសំ អាហេមិតស្ស រត្តិភាកេ
សមន្តា យោជនប្បមាណំ ឌីកាសំ អាកា ជរតិ, យាយ សញ្ញោ សោ ឌីកាសោ
អរុណុគ្គមនវេលារិយ សញ្ញាតាលោកោ ហោតិ។ តតោ កស្សកា កសិកម្មំ
វាណិជា អាបណុគ្គាជនំ តេ តេ សិប្បិនោ តំ តំ កម្មន្តំ បយោជន្តិ “ធិវា”តិ
មញ្ញមាណ។ មហាសុទ្ធស្សនស្សបិ សត្តំ តំ តថេវ អហោសិ។ តេន វុត្តំ - “បុន ច
បរំ អានន្ត...បេ... មណីរតនំ ចាតុរហោសិ”តិ។

ឥត្តិវតន្តវណ្ណា

២៤៩. ឯវំ ចាតុក្កុតមណីវតនស្ស បន ចក្កវត្តិនោវិសយសុខវិសេសស្ស
វិសេសការណំ ឥត្តិវតនំ ចាតុកវតិ។ មន្ទរាជកុលតោ វា ហិស្ស អគ្គមហេសី
អាណេន្ទិ, ឧត្តរកុរុតោ វា បុញ្ញានុការេន សយំ អាគច្ឆតិ។ អវសេសា បនស្ស
សម្បត្តិ - “បុន ច បរំ, អាណន្ទ, រញ្ជោ មហាសុទស្សនស្ស ឥត្តិវតនំ
ចាតុរហោសិ, អភិរូចា ទស្សនីយា” តិអាទិនា នយេន ចាឡិយំយេវ អាគតា។

តត្ថ សណ្ឋានចារិប្បវិយា អធិកំ រូបំ អស្សតិ អភិរូចា។ ទិស្សមាណាវ ចក្ខុនិ
បិណយតិ, តស្មា អញ្ញំ កិច្ចវិក្កេបំ ហិក្ខាបិ ទដ្ឋញ្ញាតិ ទស្សនីយា។ ទិស្សមាណាវ
សោមនស្សវសេន ចិត្តំ បសាទេតីតិ ចាសាទិកា។ បរមាយាតិ ឯវំ
បសាទាវហត្ថា ឧត្តមាយ។ វណ្ណាចោក្ខរតាយាតិ វណ្ណាសុន្ទរតាយ។
សមម្ពាគតាតិ ឧបេតា។ អភិរូចា វា យស្មា នាតិទីយា នាតិវស្សា។ ទស្សនីយា
យស្មា នាតិកិសា នាតិជ្ជលា។ ចាសាទិកា យស្មា នាតិកាឡិកា នាច្វាទាតា។
បរមាយ វណ្ណាចោក្ខរតាយ សមម្ពាគតា យស្មា អភិក្កន្តា មាណុសិវណ្ណំ
អប្បត្តា ទិញ្ញវណ្ណំ។ មនុស្សនញ្ញំ វណ្ណាកា ពហំ ន និច្ឆរតិ។ ទេវានំ បន
អតិទូរម្បិ និច្ឆរតិ។

តស្ស បន ទ្វាទសហត្ថប្បមាណំ បទេសំ សរីរាភា ឱកាសេតិ។
នាតិទីយាទីសុ ចស្ស បឋមយុគឡេន អាហេហាសម្បត្តិ, ទុតិយយុគឡេន
បរិណាហាសម្បត្តិ, តតិយយុគឡេន វណ្ណាសម្បត្តិ វុត្តា។ ធម្មា វាបិ ឯតេហិ
កាយវិបត្តិយា អភារេ, អភិក្កន្តា មាណុសិវណ្ណាន្តិ ឥមិនា កាយសម្បត្តិ វុត្តា។
តូលបិច្ចនោ វា កប្បាសបិច្ចនោ វាតិ សប្បិមណ្ឌោ បក្ខិបិក្ខា បបិតស្ស
សតវារិហាតស្ស តូលបិច្ចនោ វា កប្បាសបិច្ចនោ វា។ សីតេតិ រញ្ជោ
សីតកាលេ។ ឧណ្ហាតិ រញ្ជោ ឧណ្ហាកាលេ។ ចន្ទនគន្ធាតិ និច្ចកាលមេវ

សុបិនិតស្ស អភិវស្ស ចតុជ្ជាតិសមាយោជិតស្ស ហិវចន្ទនស្ស គន្លោ
កាយតោ វាយតិ។ ឧប្បលគន្លោ វាយតីតិ ហសិតកបិតកាលេសុ មុខតោ
តជ្ជៈណំវិកសិតស្សេវ នីលុប្បលស្ស អតិសុរភិគន្លោ វាយតិ។

ឯវំរូបសម្មស្សគន្ធសម្មត្តិយុត្តាយ បនស្សា សរីរសម្មត្តិយា អនុរូបំ
អាចារំ ធស្សេតុំ តំ ខោ បនាតិអាទិ វុត្តំ។ តត្ថ រាជានំ ទិស្វា និសិទ្ធាសនតោ
អគ្គិទឡារិយ បឋមមេវ ឧដ្ឋាតីតិ បុព្វដ្ឋាយិនី។ តស្មី និសិទ្ធេ តស្ស
តាលវណ្ណាន ពិជនាទិកិច្ចំ កត្វា បច្ឆា និបតតិ និសិទតីតិ បច្ឆានិចាតិនី។ កី
ករោមិ, តេ ទេវាតិ វាចាយ កី-ការំ បដិសាវេតីតិ កី ការបដិស្សវិនី។ រញ្ជោ
មនាបមេវ ចរតិ ករោតីតិ មនាបចារិនី។ យំ រញ្ជោ បិយំ តទេវ វេទតីតិ
បិយវាទិនី។

ឥនានិ - “ស្វាស្សា អាចារោ ភារិវិសុទ្ធិយាវ, ន សាឋេយ្យនា”តិ ធស្សេតុំ តំ
ខោ បនាតិអាទិមាហ។ តត្ថ នោ អតិចរីតិ ន អតិក្កមិត្វា ចរិ, ឋេបេត្វា រាជានំ
អញ្ញំ បុរិសំ ចិត្តេនបិ ន បត្តេសីតិ វុត្តំ ហោតិ។

តត្ថ យេ តស្សា អាទិម្ហិ “អភិរូចា”តិអាទយោ, អន្តេ “បុព្វដ្ឋាយិនី”តិអាទយោ
គុណា វុត្តា, តេ បកតិគុណា ឯវ។ “អតិក្កន្តា មាណុសិវណ្ណា”ន្តិអាទយោ បន
ចក្កវត្តិនោ បុញ្ញំ ឧបនិស្សាយ ចក្ករតនចាតុភាវតោ បដ្ឋាយ
បុរិមកម្មានុភាវេន និព្វត្តាតិ វេទិតញ្ច។

អភិរូបតាទិកាបិ វា ចក្ករតនចាតុភាវតោ បដ្ឋាយ សញ្ញាការបរិបូរា
ជាតា។ តេនាហ - “ឯវំរូបំ ឥត្តិរតនំ ចាតុរហោសី”តិ។

គហបតិរតនវណ្ណានា

២៥០. ឯវំ ចាតុក្ខតត្ថិតនស្ស បន រញ្ជោ ចក្កវត្ថិនោ ជនករណីយានំ
កិច្ចានំ យថាសុខំ បវត្តនត្ថំ គហបតិរតនំ ចាតុក្ខវតិ។ សោ បកតិយាវ
មហាកោតោ, មហាកោតកុលេ ជាតោ។ រញ្ជោ ជនវាសិវឌ្ឍកោ
សេដ្ឋិគហបតិ ហោតិ។ ចក្កវតនានុការសហិតំ បនស្ស កម្មវិចាកជំ ធិព្ពចក្ក
ចាតុក្ខវតិ, យេន អន្តោបថវិយម្យិ យោជនព្ពន្ធរេ និធិ បស្សតិ, សោ តំ សម្បត្តិ
ធិស្វា តុដ្ឋមានសោ គន្ធា រាជានំ ជនេន បវារេត្វា សព្ពានិ ជនករណីយានិ
សម្មាទេតិ។ មហាសុទ្ធស្សនស្សបិ តថេវ សម្មាទេសិ។ តេន វុត្ថំ - “បុន ចបវំ
អានន្ត...បេ.... ឯវំ គហបតិរតនំ ចាតុរហោសី” តិ។

បរិណាយករតនវណ្ណានា

២៥១. ឯវំ ចាតុក្ខតគហបតិរតនស្ស បន រញ្ជោ ចក្កវត្ថិស្ស
សព្ពកិច្ចសំវិជានសមត្ថំ បរិណាយករតនំ ចាតុក្ខវតិ។ សោ រញ្ជោ ជេដ្ឋបុត្តោវ
ហោតិ។ បកតិយា ឯវំ សោ បណ្ឌិតោ ព្យត្តោ មេធាវី វិភាវី។ រញ្ជោ បុញ្ញានុការំ
និស្សាយ បនស្ស អត្ថនោ កម្មានុការេន បរិច្ចញ្ញាណំ ឧប្បជ្ជតិ។ យេន
ធានសយោជនាយ រាជបរិសាយ ចិត្តាចារំ ព្រាត្វា រញ្ជោ ហិតេ ច អហិតេ ច
វវត្ថុបេតុំ សមត្តោ ហោតិ, សោបិ តំ អត្ថនោ អានុការំ ធិស្វា តុដ្ឋបាទយោ
រាជានំ សព្ពកិច្ចានុសាសនេន បវារេតិ។ មហាសុទ្ធស្សនម្យិ តថេវ បវារេសិ។
តេន វុត្ថំ - “បុន ចបវំ...បេ.... បរិណាយករតនំ ចាតុរហោសី” តិ។

តត្ថ ឋបេតព្ពំ ឋបេតុន្តិ តស្មី តស្មី ហ៊ានន្តរេ ឋបេតព្ពំ ឋបេតុ។

ចតុស្កិសមន្នាគតវណ្ណានា

២៥២. សមវេចាកិនិយាតិ សមវិចាចនិយា។ គហណីយាតិ
កម្មជតេជាធាតុយា។ តត្ថ យស្ស ភុត្តមត្តោវ អាហារោ ជីវតិ, យស្ស វា បន

បុជកត្តំវិយ តត្ថេវ តិដ្ឋតិ, ឧភោបេតេ ន សមវេទាកំនិយា សមន្នាគតា។
យស្ស បន បុន ភត្តកាលេ ភត្តនន្នោ ឧប្បជ្ឈតេវ, អយំ សមវេទាកំនិយា
សមន្នាគតាតិ។

ធម្មចាសាធិបាតកូរណីវណ្ណានា

២៥៣. មាថេសិ ខោតិ នកវេ ភេរី ចរាបេត្វា ជនរាសី កាវេត្វា ន មាថេសិ,
រញ្ញោ បន សហ ចិត្តប្បាទេនេវ ភូមិ ភិន្ទិត្វា ចតុរាសីតិ ចោក្ខរណីសហស្សានិ
និព្ពត្តិសុ។ តានិ សន្នាយេតំ វុត្តំ។ ធូរិហំ វេទិកាហីតិ ឯកាយ ឥដ្ឋកានំ
បរិយន្តេយេវ បរិក្ខិត្តា ឯកាយ បរិវេណបរិច្ឆេទបរិយន្តេ។ ឯតទហោសីតិ
កស្មា អហោសិ? ឯកទិវសំ កិវ នហត្វា ច បិវិត្វា ច គច្ឆន្តំ មហាជនំ
មហាបុរិសោ ឱលោកេត្វា ឥមេ ឧម្ពត្តកវេសេនេវ គច្ឆន្តិ។ សចេ ឯតេសំ ឯត្ត
បិឡន្ទនបុច្ឆានិ ភវេយ្យំ, ភទ្ទកំ សិយាតិ។ អថស្ស ឯតទហោសិ។ តត្ថ
សញ្ញេតុកក្កិ បុប្ផំ នាម ឯកស្មីយេវ ឧតុម្ពំ បុប្ផតិ។ អហំ បន តថា ករិស្សមិ -
“យថា សព្វេសុ ឧតុសុ បុប្ផិស្សតី”តិ ចិន្តេសី។ រោចាថេសីតិ
នាធាវណ្ណឧប្បលពិជាធិនិ តតោ តតោ អាហារាបេត្វា ន រោចាថេសិ, សហ
ចិត្តប្បាទេនេវ បនស្ស សព្វំ ឥដ្ឋតិ។ តំ លោកោ រញ្ញោ រោចិត្តិ មញ្ញិ។ តេន វុត្តំ
- “រោចាថេសី”តិ។ តតោ បដ្ឋាយ មហាជនោ នានប្បការំ ជលជលជមាលំ
បិឡន្ទិត្វា នក្ខត្តំ កិឡមាណេវិយ គច្ឆតិ។

២៥៤. អថ រាជា តតោ ឧត្តរិបិ ជនំ សុខសមប្បីតំ កាតុកាមោ -
“យំនូនាហំ ឥមាសំ ចោក្ខរណីនំ តីវេ”តិ អាធិនា ជនស្ស សុខវិជានំ ចិន្តេត្វា
សព្វំ អកាសិ។ តត្ថ ម្ហាថេសុន្តិ អញ្ញោ សរីរំ ឧត្តដ្ឋេសិ, អញ្ញោ ចុណ្ណានិ
យោជេសិ, អញ្ញោ តីវេ នហាយន្តស្ស ឧទកំ អាហារិ, អញ្ញោ វត្តានិ បដិគ្គហេសិ
ចេវ អទាសិ ច។

បដ្ឋបេសិ ខោតិ កេចំ បដ្ឋបេសិ? ឥត្ថិនញ្ច បុរិសានញ្ច អនុច្ឆរិកេ អលង្ការេ
កាវេត្វា ឥត្ថិមត្តមេវ តត្ថ បរិចារវសេន សេសំ សត្តំ បរិច្ឆាគវសេន ឋបេត្វា
រាជា មហាសុទ្ធស្សនោ ធានំ ទេតិ, តំ បរិគុញ្ញថាតិ ភេរី ចរាបេសិ។ មហាជនោ
ចោក្ខរណីតិវំ អាគន្ធា នហត្វា វត្ថានិ បរិវត្តេត្វា នាគានេហិ វិលិត្តោ
បិឡ្យន្ទនិវិចិត្តមាលោ ធានគ្គំ គន្ធា អនេកប្បកាវេសុ យាគុកត្តខន្ធកេសុ
អដ្ឋវិធានេសុ ច យោ យំ ឥច្ឆតិ, សោ តំ ខាទិត្វា ច បិវិត្វា ច នាធាវណ្ណានិ
ខោមសុខុមាទិ វត្ថានិ និវាសេត្វា សម្បត្តិ អនុភវិត្វា យេសំ តាទិសាទិ អត្ថិ, តេ
ឱហាយ គច្ឆន្តិ។ យេសំ បន នត្ថិ, តេ គហេត្វា គច្ឆន្តិ។ ហត្ថិអស្សយានាទិសុបិ
និសីទិត្វា ថោកំ វិចរិត្វា អនត្ថិកា ឱហាយ, អត្ថិកា គហេត្វា គច្ឆន្តិ។
វេសយនេសុ និបទ្ទិត្វា សម្បត្តិ អនុភវិត្វា អនត្ថិកា ឱហាយ, អត្ថិកា គហេត្វា
គច្ឆន្តិ។ ឥត្ថិហិបិ សទ្ធិ សម្បត្តិ អនុភវិត្វា អនត្ថិកា ឱហាយ, អត្ថិកា គហេត្វា
គច្ឆន្តិ។ សត្តវិធរតនបសាធនាទិ ច បសាធម្ភាបិ សម្បត្តិ អនុភវិត្វា អនត្ថិកា
ឱហាយ, អត្ថិកា គហេត្វា គច្ឆន្តិ។ តម្បិ ធានំ ឧដ្ឋាយ សមុដ្ឋាយ ទីយតេវ។
ជម្ពុទិបវាសិកានំ អញ្ញំ កម្មំ នត្ថិ, រញ្ជោ ធានំ បរិគុញ្ញន្តាវ វិចរិត្តិ។

២៥៥. អថ ព្រាហ្មណគហបតិកា ចិន្តេសុំ - “អយំ រាជា ឯវរុបំ ធានំ
ទទន្តោបិ ‘មយ្ហំ តណ្ហាលាទិនិ វា ឡិវាទិនិ វា ទេថា’ តិ ន កិញ្ចិ អាហារាបេតិ, ន ខោ
បន អម្ពាភំ - ‘រាជា អាហារាបេតិ’ តិ តុណ្ហីមាសិតុំ បតិរូប” ត្ថិ តេ ពហុំ
សាបតេយ្យំ សំហរិត្វា រញ្ជោ ឧបនាមេសុំ។ តស្មា - “អថ ខោ, អាណន្ទ,
ព្រាហ្មណគហបតិកា” តិ អាទិមាហា។ ឯវំ សមចិន្តេសុត្ថិ កស្មា ឯវំ ចិន្តេសុំ?
កស្សចិ យរតោ អប្បំ អាភតំ, កស្សចិ ពហុ។ តស្មី បទិសំហរិយមាទេ - “កី
តវេវ យរតោ សុន្ទំ អាភតំ, ន មយ្ហំ យរតោ, កី តវេវ យរតោ ពហុ, ន មយ្ហ” ត្ថិ
ឯវំ កលហាសន្តោបិ ឧប្បជ្ឈេយ្យ, សោ មា ឧប្បជ្ឈិត្តាតិ ឯវំ សមចិន្តេសុំ។

២៥៦. ឯហិ តុំ សម្មាតិ ឯហិ តុំ វយស្ស។ ធម្មំ នាម ចាសាទន្តិ ចាសាទស្ស
នាមំ អាហេបេត្វាវ អាណាបេសិ។ វិស្សកម្មោ បន កីវ មហាន្តោ ទេវ ចាសាទោ
ហោត្វតិ បដិបុច្ឆិត្វា ធីយតោ យោជនំ វិត្តារតោ អឌ្ឍយោជនំ សព្វាតនមយោវ
ហោត្វតិ វុត្តេបិ ‘ឯវំ ហោតុ, ភទ្គំ តវ វចន’ន្តិ តស្ស បដិស្សណ្ឌិត្វា ធម្មរាជានំ
សម្មជិដ្ឋាបេត្វា មាបេសិ។ តត្ថ ឯវំ ភទ្គំ តវាតិ ខោ អានន្ទាតិ ឯវំ ភទ្គំ តវ ឥតិ
ខោ អានន្ទ។ បដិស្សត្វាតិ សម្មជិដ្ឋិត្វា, វត្វាតិ អត្តោ។ តុណ្ហិកាវេនាតិ
សមណធម្មបដិបត្តិករណោកាសោ មេ ភវិស្សតីតិ ឥច្ឆន្តោ តុណ្ហិកាវេន
អធិវាសេសិ។ សារមយោតិ ចន្ទនសារមយោ។

២៥៧. ទិវិហិ វេទិកាហិ តិ ឯត្ថ ឯកា វេទិកា បនស្ស ឧណ្ហិសមត្ថកេ
អហោសិ, ឯកា ហេជ្ជា បរិច្ឆេទមត្ថកេ។

២៥៨. ទុទ្ធិក្ខោ អហោសីតិ ទុទ្ធិក្ខោ, បភាសម្បត្តិយា ទុទ្ធសោតិ អត្តោ។
មុសតីតិ ហរតិ ជន្មាបេតិ និច្ចលភាវេន បតិជ្ជាតុំ ន ទេតិ។ វិទ្វេតិ ឧត្តិទ្វេ,
មេយិគមេន ទិវីភូតេតិ អត្តោ។ ទេវេតិ អាកាសេ។

២៥៩. មាបេសិ ខោតិ អហំ ឥមស្មី ឋានេ ចោក្ខរណី មាបេមិ, តុម្ហាកំ យរាជិ
ភិន្ទថាតិ ន ឯវំ កាវេត្វា មាបេសិ។ ចិត្តប្បាទវសេនេវ បនស្ស ភូមិ ភិន្ទិត្វា
តថាវុចា ចោក្ខរណី អហោសិ។ តេ សព្ពកាមេហិ តិ សព្ពេហិ ឥច្ឆិតិច្ឆិតវត្ថូហិ,
សមណោ សមណបរិក្ខារេហិ, ព្រាហ្មណោ ព្រាហ្មណបរិក្ខារេហិ
សន្តប្បសីតិ។

បឋមភាណាវារវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ឈានសម្បត្តិវណ្ណានា

២៦០. មហិទ្ធិកោតិ ចិត្តប្បាទវសេនេវ ចតុរាសីតិចោក្ខរណីសហស្សានំ
និព្ពត្តិសម្ពាតាយ មហាតិយា ឥទ្ធិយា សមន្នាគតោ។ មហានុកាវេតិ តេសំយេវ
អនុកវិតញ្ចានំ មហាន្តតាយ មហានុកាវេន សមន្នាគតោ។ សេយ្យមិទន្តិ
និចាតោ, តស្ស - “កតមេសំ តិណ្ណា”ន្តិ អត្ថោ។ ធានស្សាតិ
សម្បត្តិបរិច្ឆាគស្ស។ ធមស្សាតិ អាឡូវកសុត្ថេ បញ្ញា ធមោតិ អាគតោ។ ឥធម
អត្តានំ ធមេន្តេន កតំ ឧចាសថកម្មំ។ សំយមស្សាតិ សីលស្ស។

ពោធិសត្តបុព្វយោគវណ្ណានា

ឥធម ឋត្វា បនស្ស បុព្វយោគោ វេទិតញ្ចោ - រាជា កិរ បុព្វេ គហបតិកុលេ
និព្ពត្តិ។ តេន ច សមយេន ធមានកស្សេវ កស្សបពុទ្ធស្ស សាសនេ ឯកោ
បេរោ អរញ្ញោ វាសំ វសតិ, ពោធិសត្តោ អត្តនោ កម្មេន អរញ្ញំ បរិវេជ្ជា បេរំ ទិស្វា
ឧបសង្កម្ភិ វាទិស្វា បេរស្ស និសង្កម្ភនិដ្ឋានបង្កមនដ្ឋានានិ ឱលោកេត្វា បុច្ឆិ -
“ឥធមវ, ភន្តេ, អយ្យេ វសតី”តិ? អាម, ឧចាសកាតិ សុត្វា - “ឥធមវ អយ្យស្ស
បណ្ណាសាលំ កាតុំ វដ្ឋតី”តិ ចិន្តេត្វា អត្តនោ កម្មំ បហាយ ធម្មសម្ភារំ កោដ្ឋេត្វា
បណ្ណាសាលំ កត្វា ធានេត្វា ភិក្ខិយោ មត្តិកាយ លិម្បិត្វា ធ្វារំ យោជេត្វា
កដ្ឋត្តរណំ កត្វា - “ករិស្សតិ នុ ខោ បរិភោគំ, ន ករិស្សតី”តិ ឯកមន្តំ និសីទិ។
បេរោ អន្តោគាមតោ អាគន្ធា បណ្ណាសាលំ បរិសិទ្ធា កដ្ឋត្តរណេ និសីទិ។
ឧចាសកោបិ អាគន្ធា វាទិស្វា សមីបេ និសីន្នោ “ជាសុកា, ភន្តេ, បណ្ណាសាលា”តិ
បុច្ឆិ។ ជាសុកា, ភន្តមុខ, បព្វជិតសារុប្បាតិ។ វសិស្សថ, ភន្តេ, ឥធាតិ? អាម,
ឧចាសកាតិ, សោ អធិវាសនាការេន វសិស្សតីតិ ញាត្វា និពាទំ មយ្ហំ យវធ្វារំ
អាគន្ធព្ពន្ធិ បដិជានាបេត្វា - “ឯកំ មេ, ភន្តេ, វំ ទេថា”តិ អាហា។ អតិក្កន្តវរា,
ឧចាសក, បព្វជិតាតិ។ ភន្តេ, យញ្ច កប្បតិ, យញ្ច អនវដ្ឋន្តិ។ វទេហិ
ឧចាសកាតិ។ ភន្តេ, និពាទ្ធវសនដ្ឋានេ នាម មនុស្សា មជ្ឈលេ វា អមជ្ឈលេ វា

អាគមនំ ឥច្ឆន្តិ, អនាគច្ឆន្តស្ស កុដ្ឋន្តិ។ តស្មា អញ្ចំ និមន្តិតជ្ជានំ កន្លាបិ មយ្ហំ
យរំ បរិសិទ្ធាវ ភត្តកិច្ចំ និដ្ឋាបេតព្ភន្តិ។ ថេរោ អធិវាសេសិ។

សោ បណ្ណាសាលាយ កជសាជកំ បត្តិវិទ្យា មព្យាបីបំ បញ្ញាបេសិ, អបស្សេនំ
និក្ខិបិ, ចាទកថលីកំ ឋបេសិ, ចោក្ខវណី ខណិ, ចង្គមំ កត្វា វាលីកំ ឌុកិរិ,
មិគេ អាគន្ធា ភិក្ខុ យំសិទ្ធា មត្តិកំ ចាតេន្តេ ទិស្វា កណ្តាករតី បរិក្ខិបិ។
ចោក្ខវណី ឌុតិវិទ្យា ឧទកំ អាឡុលីកំ ករោន្តេ ទិស្វា អន្តោ ចាសាលោហិ
ចិនិទ្វា ពហិ កណ្តាករតី បរិក្ខិបិទ្វា អន្តោវតិបរិយន្តេ តាលបន្តិយោ រោបេតិ,
មហាចង្គមេ សម្មជ្ជដ្ឋានំ អាឡុលេន្តេ ទិស្វា ចង្គមម្មិ វតិយា បរិក្ខិបិទ្វា
អន្តោវតិបរិយន្តេ តាលបន្តិ រោបេសិ។ ឯវំ អាវាសំ និដ្ឋបេទ្វា ថេរស្ស តិចីវរំ,
បិណ្ឌាចាតំ, ឌុសដំ, បរិភោគភាជនំ, អារកណ្តាកំ, បិប្ផលីកំ, នខច្នេននំ, សូចី,
កត្តវយដ្ឋី, ឧចាហនំ, ឧទកតុម្ពំ, ឆត្តំ, ធិបកបល្លកំ, មលហារណី។ បរិស្សាវនំ,
ធមករណំ, បត្តំ, ថាលកំ, យំ វា បនព្វាម្មិ បព្វជិតានំ បរិភោគជាតំ, សព្វំ
អនាសិ។ ថេរស្ស ពោធិសត្តេន អធិន្ទបរិក្ខារោ នាម នាហោសិ។ សោ សីលានិ
វក្ខន្តោ ឧចាសមំ ករោន្តោ យាវជីវំ ថេរំ ឧបជ្ជហិ។ ថេរោ តត្ថេវ វសន្តោ អរហត្តំ
បទ្វា បរិនិព្វាយិ។

ពោធិសត្តោបិ យាវតាយុកំ បុញ្ញំ កត្វា ទេវលោកេ និព្វត្តិទ្វា តតោ ចុតោ
មនុស្សលោកំ អាគច្ឆន្តោ កុសាវតិយា រាជធានិយា និព្វត្តិទ្វា មហាសុទ្ធស្សនោ
រាជា អហោសិ។

“ឯវំ នាតិមហន្តម្មិ, បុញ្ញំ អាយតនេ កតំ;
មហាវិចាកំ ហោតីតិ, កត្តព្ពំ តំ វិភាវីនា”។

មហាវិញ្ញាណនៃ រាជតមយំ មហាក្សត្រជាតារំ។ តត្ថ វសិតុកាមោ ហុត្វា
អគមាសិ, ឯត្តារតា កាមវិតក្កាតិ កាមវិតក្ក តយា ឯត្តារតា និវត្តិតត្ថំ,
ឥតោ បរំ តុយ្ហំ អភូមិ, ឥទំ ឈានាតារំ នាម, នយិទំ តយា សទ្ធិ វសនជ្ជានន្តិ ឯវំ
តយោវិតក្កេ ក្សត្រជាតារទ្វារេយេវ និវត្តេសិ។

២៦១. បឋមជ្ឈានន្តិអាធិស្ឋ វិសុំ កសិណាបរិកម្មកិច្ចំ នាម នត្ថិ។
នីលកសិណោន អត្ថេ សតិ នីលមណី, បីតកសិណោន អត្ថេ សតិ សុវណ្ណំ,
លោហិតកសិណោន អត្ថេ សតិ វត្ថុមណី, ឌីនាតកសិណោន អត្ថេ សតិ រាជតន្តិ
ឌីលោកិតឌីលោកិតជ្ជានេ កសិណាមេវ បញ្ញាយតិ។

២៦២. មេត្តាសហគតេនាតិអាធិស្ឋ យំ វត្ថុត្ថំ, តំ សព្វម្បីវិសុទ្ធិមគ្គេ
វុត្ថមេវ។ ឥតិ ចាឡិយំ ចត្តារិ ឈានានិ, ចត្តារិ អប្បមញ្ញានេវ វុត្តានិ។
មហាបុរិសោ បន សព្វាបិ អដ្ឋសមាបត្តិយោ, បញ្ចា អភិញ្ញាយោ ច និព្វត្តេត្វា
អនុលោមបដិលោមាធិវសេន ចុទ្ធសហាការេហិ សមាបត្តិយោ បរិសន្តោ
មធុបដលំ បរិជ្ជកមរោ មធុរសេនវិយ សមាបត្តិសុខេនេវ យាបេតិ។

ចតុរាសីតិទករសហស្សនិវណ្ណានា

២៦៣. កុសាវតីរាជធានិប្បមុខានីតិ កុសាវតី រាជធានី តេសំ នគរានំ
បមុខា សព្វសេដ្ឋាតិ អត្តោ។ ភត្តាភិហារោតិ អភិហរិតព្ពកត្តំ។

២៦៤. វស្សសតស្ស វស្សសតស្សាតិ កស្មា ឯវំ ចិន្តេសិ? តេសំ សទ្ទេន
ឧក្កល្លាត្វា, “សមាបន្នស្ស សន្នោ កល្លាកោ”តិ (អ. និ. ១០.៧២) ហិ វុត្ថំ។ តស្មា
សទ្ទេន ឧក្កល្លាតោ មហាបុរិសោ។ អថ កស្មា មា អាគច្ឆន្ទតិ ន វេទតិ? ឥទានិ
រាជា ន បស្សតីតិ និពាទ្ធវុត្តំ ន លភិស្សន្តិ, តំ តេសំ មា ឧប្បជ្ឈិត្តាតិ ន វេទតិ។

សុភមង្គលទេវតាបុរាណ

២៦៥. ឯតទហោសីតិ កថា ឯតំ អហោសិ។ រញ្ជោ កាលន្តិយទិវសេ។
តទា កិរ ទេវតា ចិន្តេសុំ - “រាជា អនាថកាលន្តិយំ មា ករោតុ, ឌីរោធបា
ពហូហិ ធីតូហិ បុត្តេហិ បរិវារិតោ ករោតុ” តិ។ អថ ទេវី អារដ្ឋេត្វា តស្ស ឯ
ចិត្តំ ឧប្បាទេសុំ។ បីតានិ វត្ថានិ តានិ កិរ បកតិយា រញ្ជោ មនាថានិ, តស្មា
តានិ ចារុបថាតិ អាហា។ ឯត្ថេវ ទេវី តិជ្ជាតិ ទេវី ឥមំ ឈានាការំ នាម តុម្កេហិ
សទ្ធិំ វសនជ្ជានំ ន ហោតិ, ឈានវតិវិន្ទនជ្ជានំ មម, មា ឥធម៌ ចារិសីតិ។

២៦៦. ឯតទហោសីតិ លោកេ សត្តា នាម មរណាសន្នកាលេ អតិវិយ
វិរោចន្តិ, តេនស្ស រញ្ជោ វិប្បសន្នន្រ្ទិយការំ ទិស្វា ឯ អហោសិ, តតោ មា
រញ្ជោ កាលន្តិយា អហោសីតិ តស្ស កាលន្តិយំ អនិច្ចមាណា សម្មតិ
គុណមស្ស កថយិត្វា តិជ្ជមាណាការំ កិរស្សមីតិ ចិន្តេត្វា ឥមាធិតេ
ទេវាតិអាធិមាហា។ តត្ថ ធន្តំ ជនេហិតិ បេមំ ឧប្បាទេហិ, វតី ករោហិ។ ជីវិតេ
អបេក្ខន្តិ ជីវិតេ សាបេក្ខំ, អាលយំ, តណ្ហំ ករោហិតិ អត្ថោ។

ឯ ឧបាសម្ពុទ្ធ ទេវីតិ “មយំ ខោ, ទេវ, ឥត្ថិយោ នាម បព្ពជិតានំ ឧបចារកថំ ន
ជានាម, កថំ វនាម មហារាជា” តិ រាជានំ “បព្ពជិតោ អយ” តិ មញ្ញមាណាយ
ទេវីយា វុត្តេ - “ឯ ឧបាសម្ពុទ្ធ, ឧបាសម្ពុទ្ធ, សមុទាចរាហី” តិ អាធិមាហា។ គរហិតាតិ
ពុទ្ធមហិ បច្ឆេកពុទ្ធមហិ សាវកេហិ អញ្ញេហិ ច បណ្ឌិតេហិ ពហុស្សតេហិ
គរហិតា។ កី ការណា? សាបេក្ខកាលកិរិយា ហិ អត្ថនោយេវ គេហេ
យក្ខកុក្ករអជគោណាមហិសម្មសិកកុក្កជឧកាមផ្តុលាធិការេន
និព្វត្តនការណំ ហោតិ។

២៦៨. អថ ខោ, អាណន្ទ, សុកុទ្ទា ទេវី អស្សនិ បុញ្ញត្វាតិ ទេវី ឯកមន្តំ កត្វា
រោទិត្វា កន្តិត្វា អស្សនិ បុញ្ញត្វា ឯតទរោច។

ព្រហ្មលោក្ខបគមវណ្ណានា

២៦៩. ភហបតិស្ស វាតិ កស្មា អាហា? តេសំ កិវ សោណសេដ្ឋិបុត្តាធិនំ វិយ
មហាតី សម្បត្តិ ហោតិ, សោណស្ស កិវ សេដ្ឋិបុត្តស្ស ឯកា ភត្តចាតិ ទ្វេ
សតសហស្សនិ អគ្បតិ។ ឥតិ តេសំ តាធិសំ ភត្តំ ភុត្តានំ មុហុត្តំ ភត្តសម្មទោ
ភត្តមុច្ឆា ភត្តកិលមថោ ហោតិ។

២៧០. យំ តេន សមយេន អជ្ឈាវសាមីតិ យត្ថ វសាមិ, តំ ឯកំយេវ នគរំ
ហោតិ, អវសេសេសុ បុត្តធិតាធម្មោ ចេវ ធាសមនុស្សា ច វសីសុ។
ចាសាធក្ខជាតារេសុបិ ឯសេវ នយោ។ បល្លង្គាធិសុបិ ឯកំយេវ បល្លង្គំ
បរិភុញ្ញតិ, សេសា បុត្តាធិនំ បរិភោតា ហោន្តិ។ ឥតីសុបិ ឯការំ បច្ចុបដ្ឋាតិ,
សេសា បរិវារមត្តា ហោន្តិ, បរិទហាមីតិ ឯកមេវ ទុស្សយុតំ និវាសេមិ, សេសានិ
បរិវារេត្វា វិចរន្តានំ អសីតិសហស្សនិកានំ សោឡសន្នំ បុរិសសតសហស្សនំ
ហោន្តិ។ ភុញ្ញាមីតិ បរមប្បមាលោន ធាន្ទិកោធនមត្តំ ភុញ្ញាមិ, សេសំ
បរិវារេត្វា វិចរន្តានំ ចត្តាលីសសហស្សនិកានំ អជ្ឈន្តំ បុរិសសតសហស្សនំ
ហោតីតិ ធស្សេតិ។ ឯកថាលិចាកោ ហិ ធសន្នំ ជនានំ បហោតិ។

ឯតានិ បន ចតុរាសីតិ នគរសហស្សនិ ចេវ ចាសាធសហស្សនិ ច
ក្ខជាតារសហស្សនិ ច ឯកិស្សយេវ បល្លាសាលាយ និស្សន្ទេន និព្ពត្តានិ។
ចតុរាសីតិ បល្លង្គសហស្សនិ និបជ្ជនត្ថាយ ទិន្នមញ្ចកស្ស និស្សន្ទេន និព្ពត្តានិ។
ចតុរាសីតិ ហត្ថិសហស្សនិ អស្សសហស្សនិ រថសហស្សនិ និសីទនត្ថាយ
ទិន្នបីឋស្ស និស្សន្ទេន និព្ពត្តានិ។ ចតុរាសីតិ មណីសហស្សនិ ឯកធិបស្ស

និស្សន្ទេន និព្វត្តានិ។ ចតុរាសីតិ ចោត្តរណីសហស្សនិ ឯកចោត្តរណីយា
និស្សន្ទេន និព្វត្តានិ។ ចតុរាសីតិ ឥត្តិសហស្សនិ បុត្តសហស្សនិ
គហបតិសហស្សនិ បរិភោគភាជនបត្តថាលក ធម្មករណ បរិស្សាវន
អារកណ្តាក បិប្ផលក នឧច្ឆេទន កុញ្ញាកកណ្តាមលហរណី ចាទកថលីក
ឧបាហន ធម្ម កត្តរយដ្ឋីទានស្ស និស្សន្ទេន និព្វត្តានិ។ ចតុរាសីតិ
ធម្មសហស្សនិ គោរសទានស្ស និស្សន្ទេន និព្វត្តានិ។ ចតុរាសីតិ
វត្ថុកោដិសហស្សនិ និវាសនចារុបនទានស្ស និស្សន្ទេន និព្វត្តានិ។ ចតុរាសីតិ
ថាលីចាកសហស្សនិ ភោជនទានស្ស និស្សន្ទេន និព្វត្តានិ វេទិតញ្ញានិ។

២៧២. ឯវំ ភគវា មហាសុទ្ធស្សនស្ស សម្មត្ថី អាទិតោ បដ្ឋាយ វិត្តារេន
កថេត្វា សព្វំ តំ ទារកានំ បំស្វាការកីឡនំ វិយ ទស្សន្តោ បរិនិព្វានមញ្ញាកេ
និបន្នោវ បស្សនន្ទាតិអាទិមាហា។ តត្ថ វិបរិណាតាតិ បកតិវិជហនេន
និព្វតបដិចោ វិយ អបញ្ញត្តិកការំ គតា។ ឯវំ អនិច្ចា ខោ, អានន្ទ, សម្ពាវាតិ ឯវំ
ហុត្វា អភាវដ្ឋេន អនិច្ចា។

ឯត្តាវតា ភគវា យថា នាម បុរិសោ សតហត្ថព្ពេធ ចម្បករុក្ខេ និស្សេណី
ពន្ធិត្វា អភិរុហិត្វា ចម្បកបុប្ផំ អាទាយ និស្សេណី មុញ្ញន្តោ ឌីតវេយ្យ, ឯវមេវ
និស្សេណី ពន្ធិត្វាវិយ អនេកវស្សកោដិសតសហស្សព្ពេធំ
មហាសុទ្ធស្សនសម្មត្ថី អាវុយ្យ សម្មត្ថិមត្ថកេ បិតំ អនិច្ចលក្ខណំ អាទាយ
និស្សេណី មុញ្ញន្តោវិយ ឌីតិណ្ណោ។ តេនេវ បុព្វេ វសតរាជា
ធិយភាលាកត្ថេរានំ លោហាចាសាទស្ស ចាបីនបស្សេ អម្ពលដ្ឋិកាយំ ឥមំ សុត្តំ
សង្ឃាយន្តានំ សុត្វា - “កី, ភោ, មយ្ហំ អយ្យកេន ឯត្ថ វុត្ថំ, អត្ថនោ
ខាទិតបីតដ្ឋានេ សម្មត្ថិមេវ កថេតី” តិ ចិន្តេន្តោ - “ឯវំ អនិច្ចា ខោ, អានន្ទ,
សម្ពាវា” តិ វុត្ថកាលេ “ឥមំ, ភោ, ទិស្វា បញ្ចហិ ចក្ខុហិ ចក្ខុមតា ឯវំ វុត្ថ” តិ

វាមហាត្ថំ សមិញ្ញាត្វា ធាតុណាហត្ថន អន្តោជេត្វា - “សាធុ សាធុ” តិ
តុដ្ឋហនយោ សាធុការំ អនាសិ។

ឯវំ អន្តរាតិ ឯវំ ឧទកបុប្ផឡាទយោវិយ ធុវភាវិវហិតា។ ឯវំ
អនស្សាសិកាតិ ឯវំ សុបិនកេ បីតចានីយំ វិយ អនុលិត្តចន្ទនំ វិយ ច
អស្សាសវិវហិតា។

សរីរំ និក្ខេបយ្យាតិ សរីរំ ធម្មយ្យ។ ឥនានិ អញ្ញាស្ស សរីរស្ស និក្ខេបោ វា
បដិជគ្គនំ វា នត្ថិ កិលេសបប្បាទត្តា, អាទន្ទ, តថាគតស្សាតិ វេទតិ។ ឥទំ បន
វត្វា បុន ថេរំ អាមន្តេសិ, ចក្កវត្ថិនោ អាទុកាវោ នាម រញ្ជោ បព្ពជិតស្ស សត្តមេ
ធិវសេ អន្តរឆាយតិ។ មហាសុទស្សនស្ស បន កាលន្តិវយតោ សត្តមេវ ធិវសេ
សត្តរតនចាការា សត្តរតនតាលា ចតុរាសីតិ ចោក្ខវណ្ឌិសហស្សនិ
ធម្មចាសាទោ ធម្មចោក្ខវណ្ឌិ ចក្ករតនន្ទិ សព្ពមេតំ អន្តរឆាយីតិ។ ហត្ថិអាធិសុ
បន អយំ ធម្មតា ខីណាយុកា សហោវ កាលន្តិវេន្ទិ។ អាយុសេសេ សតិ
ហត្ថិរតនំ ឧចោសថកុលំ គប្បតិ, អស្សរតនំ វលហកកុលំ, មណីរតនំ
វេបុល្លបព្ពតមេវ គប្បតិ។ ឥត្ថិរតនស្ស អាទុកាវោ អន្តរឆាយតិ។
គហបតិរតនស្ស ចក្ខុ ចាកតិកមេវ ហោតិ។ បរិណាយករតនស្ស
វេយ្យត្ថិយំ នស្សតិ។

ឥនមវោច ភគវាតិ ឥទំ ចាឡិយំ អារុឡ្ហញ្ច អនារុឡ្ហញ្ច សព្ពំ ភគវា អវោច។
សេសំ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

ឥតិ សុមង្គលវិលាសិនិយា ធីយនិកាយដ្ឋកថាយំ

មហាសុទស្សនសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៥. ជនវសភសុត្តវណ្ណានា

នាតិកិយាទិព្យាករណវណ្ណានា

២៧៣-២៧៥. ឯវំ មេសុតន្តិ ជនវសភសុត្តំ។ តត្រាយំ អនុត្តានបទវណ្ណានា -
បរិតោ បរិតោ ជនបទេស្វតិ សមម្ពា សមម្ពា ជនបទេសុ។ បរិចារកេតិ
ពុទ្ធជម្ពសង្ឃានំ បរិចារកេ។ ឧបបត្តិស្វតិ ញ្ញាណគតិបុញ្ញានំ ឧបបត្តិសុ។
កាសិកោសលេស្វតិ កាសិសុ ច កោសលេសុ ច, កាសិរដ្ឋ ច កោសលរដ្ឋ
ចាតិ អត្ថោ។ ឯស នយោ សព្ពត្ត។
អង្គមគធម្មោនកកម្ពោជអស្សកអវន្តិរដ្ឋេសុ បន ធនុ នព្យាករោតិ។ ឥមេសំ
បន សោឡសន្នំ មហាជនបទានំ បុរិមេសុ ទសសុយេវ ព្យាករោតិ។
នាតិកិយាទិ នាតិកតាមវាសិនោ។

តេនាតិ តេន អនាគាមិអាទិភាវេន។ សុត្វាទិ សព្ពញ្ញតញ្ញាណោន
បរិច្ឆិន្ទិត្វា ព្យាករោន្តស្ស ភគវតោ បញ្ញាព្យាករណំ សុត្វា តេសំ
អនាគាមិអាទិសុ និដ្ឋង្គតា ហុត្វា។ តេន អនាគាមិអាទិភាវេន អត្ថមនា
អហេសុំ។ អដ្ឋកថាយំ បន តេនាតិ តេ នាតិកិយាទិ វុត្តំ។ ឯតស្មី អត្ថេ ន-
កាវេ និចាតមត្តំ ហោតិ។

អានន្ទបរិកថាវណ្ណានា

២៧៧. ភគវន្តំ កិត្តយមាទ្ធវោតិ អហោ ពុទ្ធា, អហោ ធម្មោ, អហោ
សង្ឃោ; អហោ ធម្មោ ស្វាគ្វាតោតិ ឯវំ កិត្តយន្តោវ កាលមកាសិ។ ពហុជនោ
បសិទេយ្យាទិ អម្ពាភំ បិតា មាតា ភាតា ភគិនី បុត្រោ ធីតា សហាយកោ,
តេន អម្ពេហិ សទ្ធិំ ឯកតោ ភុត្តា, ឯកតោ សយិតា, តស្ស ឥទ្ធិញ្ញាទញ្ច មនាបំ

អភិវឌ្ឍ, សោ កិរ អនាគាមី សកទាគាមី សោតាបន្នោ; អហោ សាធុ, អហោ
សុដ្ឋតិ ឯវំ ពហុជនោ បសាទំ អាបន្នេយ្យ។

២៧៨. គតិន្ទ ញាណគតី។ អភិសម្មរាយន្ត ញាណាភិសម្មរាយមេវ។
អទ្ទសាខោតិ កិត្តកេ ជនេ អទ្ទសុ? ចតុរិសតិសតសហស្សានិ។

២៧៩. ឧបសន្តបទិស្សោតិ ឧបសន្តទស្សនោ។ ភាតិវាតិ អតិរិយ ភាតិ,
អតិរិយ វិរោចតិ។ ឥន្ទ្រិយានន្តិ មនច្ឆជ្ជានំ ឥន្ទ្រិយានំ។ អទ្ទសំ ខោ អហំ
អាទន្ទាតិ នេវ ទស, ន រិសតិ, ន សតំ, ន សហស្សំ, អន្ធាធិកានិ
ចតុរិសតិសតសហស្សានិ អទ្ទសន្តិ អាហា។

ជនវសកយក្ខវណ្ណានា

២៨០. ទិស្វា បន មេ ឯត្ថកោ ជនោ មំ និស្សាយ ទុក្ខា បមុត្តោតិ
ពលវសោមនស្សំ ឧប្បជ្ជិ, ចិត្តំ បសីទិ, ចិត្តស្ស បសន្នត្តា ចិត្តសមុជ្ជានំ លោហិតំ
បសីទិ, លោហិតស្ស បសន្នត្តា មនច្ឆជ្ជានិ ឥន្ទ្រិយានិ បសីទីសូតិ សព្ពមិទំ វត្វា
អថ ខោ អាទន្ទាតិអាទិមាហា។ តត្ថ យស្មា សោ ភគវតោ ធម្មកថំ សុត្វា
ទសសហស្សានិកស្ស ជនសតសហស្សស្ស ជេដ្ឋកោ ហុត្វា សោតាបន្នោ
ជាតោ, តស្មា ជនវសភោតិស្ស នាមំ អហោសិ។

ឥតោ សត្តាតិ ឥតោ នេវលោកា ចរិត្វា សត្ត។ តតោ សត្តាតិ តតោ
មនុស្សលោកា ចរិត្វា សត្ត។ សំសារានិ ចតុទ្ទសាតិ សព្ពាបិ
ចតុទ្ទសខន្ធបដិចាជិយោ។ និវាសមភិជាធាមីតិ ជាតិវសេន និវាសំ ជាធាមិ។
យត្ថ មេ វុសិតំ បុរេតិ យត្ថ នេវេសុ ច វេស្សវណាស្ស សហព្យតំ ឧបគតេន
មនុស្សេសុ ច រាជគូតេន ឥតោ អត្តការតោ បុរេយេវ មយា វុសិតំ។ បុរេ ឯវំ
វុសិតត្តា ឯវំ ច ឥទានិ សោតាបន្នោ ហុត្វា តីសុ វត្ថុសុ ពហុ បុញ្ញំ កត្វា

តស៊ូរក្សានូវការរំលោភ ឧបរិ ធិត្តត្តិ តុំ សមត្ថភាព ធីយរត្តំ វុសិតជ្ជានេ និកត្តិយា
ពលវតាយ ឯត្ថវ និព្វត្តោ។

២៨១. អាសា ច បន មេ សន្តិដ្ឋតិ ឥតិ ឥមិនាហំ សោតាបន្នេតិ ន
សុត្តប្បមត្តោ ហុត្វា កាលំ វិចិត្តនាមេសី។ សកទាគាមិមគ្គត្ថាយ បន មេ
វិបស្សនា អារទ្ធា។ អន្លេវ អន្លេវ បដិវិជ្ជិស្សមីតិ ឯវំ សឧស្សហោ វិហារមីតិ
នស្សេតិ។ យនគ្គតិ លជ្ជិវុយ្យានេ បឋមនស្សនេ សោតាបន្នេតិវសំ សន្ធាយ
វនតិ។ តនគ្គ អហំ, កន្តេ, ធីយរត្តំ អវិនិច្ឆាតោ អវិនិច្ឆាតំ សញ្ញានាមីតិ
តំទិវសំ អាទី កត្វា, អហំ, កន្តេ, បុរិមំ ចតុទ្ទសអត្តភាវសម្ពាតំ ធីយរត្តំ
អវិនិច្ឆាតោ លជ្ជិវុយ្យានេ សោតាបត្តិមគ្គវសេន អធិគតំ អវិនិច្ឆាតធម្មតំ
សញ្ញានាមីតិ អត្ថោ។ អនច្ឆិយន្តិ អនុអច្ឆិយំ។ ចិន្តយមាណំ បុណប្បណំ
អច្ឆិយមេវិទំ យំ កេនចិនេវ ករណីយេន គច្ឆន្តោ ភគវន្តំ អន្តរាមគ្គ អទ្ធិសំ។
ឥនម្បិ អច្ឆិយំ យញ្ច វេស្សវណាស្ស មហារាជស្ស សយំបរិសាយ ភាសតោ
ភគវតោ ធិដ្ឋសធិសមេវ សម្មទា សុតំ។ ទ្វេ បច្ឆយាតិ អន្តរាមគ្គ ធិដ្ឋភារោ ច
វេស្សវណាស្ស សម្មទា សុតំ អាហោចតុកាមតា ច។

ទេវសភាវណ្ណានា

២៨២. សន្តិបតិ តាតិ កស្មា សន្តិបតិ តា? តេ កិរ ចត្វហិ ការណេហិ
សន្តិបតន្តិ។ វស្សបនាយិកសង្កហត្ថំ, បវារណាសង្កហត្ថំ, ធម្មសវនត្ថំ,
ចារិច្ចត្តកកិឡានុភវនត្ថន្តិ។ តត្ថ ស្វេ វស្សបនាយិកាតិ អាសាឡិបុណ្ណមាយ
ជ្ជិសុ ទេវលោកេសុ ទេវា សុធម្មាយ ទេវសភាយ សន្តិបតិ ត្វា មន្តេន្តិ
អសុករិហារេ ឯកោ ភិក្ខុ វស្សបគតោ, អសុករិហារេ ទ្វេ តយោ ចត្តារោ បញ្ច
នស វិសតិ តិសំ ចត្តាលីសំ បញ្ញាសំ សតំ សហស្សំ ភិក្ខុ វស្សបគតា, ឯត្ថត្ថ

ថាទេ អយ្យានំ អារក្ខំ សុសំវិហិតំ ករោថាតិ ឯវំ វស្សបនាយិកសង្កហោ
កតោ ហោតិ។

តទាបិ ឯតេនេវ ការណេន សន្និបតិកា។ ឥទំ តេសំ ហោតិ អាសនស្មិន្តិ
ឥទំ តេសំ ចតុន្នំ មហារាជានំ អាសនំ ហោតិ។ ឯវំ តេសុ និសិន្នេសុ អថ បច្ឆា
អម្ពាកំ អាសនំ ហោតិ។

យេនត្ថេនាតិ យេន វស្សបនាយិកត្ថេន។ តំ អត្ថំ ចិន្តយិក្ខា តំ អត្ថំ
មន្តយិក្ខាតិ តំ អរញ្ញវាសិនោ ភិក្ខុសង្ឃស្ស អារក្ខត្ថំ ចិន្តយិក្ខា។ ឯត្ថត្ថ
វុជ្ជភិក្ខុសង្ឃស្ស អារក្ខំ សំវិទហថាតិ ចតុបិ មហារាជេហិ សទ្ធិ មន្តេក្ខា។
វុត្តវចនាបិ តន្តិ តេត្ថីស ទេវបុត្តា វទន្តិ, មហារាជានោ វុត្តវចនា នាម។ តថា
តេត្ថីស ទេវបុត្តា បច្ឆានុសាសន្តិ, ឥតេវ បច្ឆានុសិដ្ឋវចនា នាម។ បទទ្ធយេបិ
បទ តន្តិ និចាតមត្តមេវ។ អរិបក្កន្តាតិ អគតា។

២៨៣. ឧទ្យារោតិ វិបុលោ មហា។ ទេវានុការន្តិ យា សា សត្តទេវតានំ
វត្ថាលដ្ឋារវិមានសរីរានំ បកា ធានស យោជនានិ ជរតិ។ មហាបុញ្ញានំ បទ
សរីរប្បកា យោជនសតំ ជរតិ។ តំ ទេវានុការំ អតិក្កមិក្ខា។

ព្រហ្មនោ ហេតុំ បុព្វនិមិត្តន្តិ យថា សូរិយស្ស ឧទយតោ ឯតំ បុព្វដ្ឋមំ ឯតំ
បុព្វនិមិត្តំ យទិទំ អរុណុក្កំ, ឯវមេវ ព្រហ្មនោបិ ឯតំ - “បុព្វនិមិត្ត”ន្តិ ទីបេតិ។

សន្តម្ពារកថាវណ្ណនា

២៨៤. អនភិសម្ពរនីយោតិ អបត្តញ្ចោ, ន តំ ទេវា តាវតីសា បស្សន្តិកិ
អត្តោ។ ចក្កបថស្មិន្តិ ចក្កបសាទេ អាចារេ វា។ សោ ទេវានំ ចក្កស្ស អាចារេ
សម្ពរនីយោ បត្តញ្ចោ ន ហោតិ, ន អភិភវតីតិ វុត្តំ ហោតិ។ ហេដ្ឋា ហេដ្ឋា ហិ

ទេវតា ឧបរូបរិ ទេវានំ ឌីឡារិកំ កត្វា មាបិតមេវ អត្តការំ បស្សិតុំ សក្កោន្តិ,
វេទបដិលាភន្តិ តុដ្ឋបដិលាភំ។ អធុនាភិសិស្តោ រដ្ឋនាភិ សម្បតិ អភិសិស្តោ
រដ្ឋេន។ អយំ បនត្តោ ទុដ្ឋតាមណីអភយវត្ថុនា ជីបេតព្ភោ -

សោ កិវ ទូត្ថិស ធម៌ឡរាជាណាវិជិត្វា អនុរាជបុរេ បត្តាភិសេកោ
តុដ្ឋសោមនស្សេន មាសំ និទ្ធីំ នលភិ, តតោ - “និទ្ធីំ នលភាមិ, ភន្តេ” តិ
ភិក្ខុសង្ឃស្ស អាចិត្តិ។ តេន ហិ, មហារាជ, អដ្ឋ ឧបោសថំ អធិដ្ឋាហិតិ។ សោ ច
ឧបោសថំ អធិដ្ឋាសិ។ សង្ឃោ គន្ធា - “ចិត្តយមកំ សង្ឃាយថា” តិ អដ្ឋ
អាភិធម្មិកភិក្ខុ បេសេសិ។ តេ គន្ធា - “និបដ្ឋ តុំ, មហារាជា,” តិ វត្វា សង្ឃាយំ
អារភីសុ។ រាជា សង្ឃាយំ សុណាឡោវ និទ្ធីំ ឌីក្កមិ។ ថេរា - រាជានំ មា
បពោធិយិត្តាតិ បក្កមីសុ។ រាជា ទុតិយទិវសេ សូរិយុគ្គមនេ បពុជ្ឈិត្វា ថេរេ
អបស្សន្តោ - “កុហី អយ្យា” តិ បុច្ឆិ។ តុម្ហាកំ និឡោក្ខមនការំ ព្រាត្វា គតាតិ។
នត្ថិ, កោ, មយ្ហំ អយ្យកស្ស ទារកានំ អជាធនកកេសជ្ជំ នាម, យាវ
និឡោកេសជ្ជម្យិ ជានន្តិ យេវាតិ អាហា។

បញ្ចសិខោតិ បញ្ចសិខកន្ធាសនិសោ ហុត្វា។ បញ្ចសិខកន្ធានេវ បុត្តស្ស
កិវ សព្ពនេវតា អត្តការំ មមាយន្តិ។ តស្មា ព្រហ្មាបិ តាទិសំយេវ អត្តការំ
និម្មិនិត្វា ចាតុរហោសិ។ បល្លង្កេន និសីទីតិ បល្លង្កំ អាភុជិត្វា និសីទិ។

វិស្សជ្ជោតិ សុមុត្តោ អបលិពុទ្ធា។ វិញ្ញោយ្យាតិ អត្តវិញ្ញាបនោ។ មញ្ញតិ
មធុរោ មុទុ។ សវនីយោតិ សោតព្ពយុត្តកោ កណ្ណាសុខោ។ ពិន្ធាតិ ឯកគ្សនោ។
អវិសារីតិ សុវិសនោ អវិប្បកិណ្ណោ។ គម្ពីរោតិ នាភិមូលតោ បដ្ឋាយ
គម្ពីរសមុដ្ឋិតោ, ន ជិវ្ហាទន្តឌីដ្ឋតាលុមត្តប្បហារសមុដ្ឋិតោ។ ឯវំ សមុដ្ឋិតោ ហិ
អមធុរោ ច ហោតិ, ន ច ទូរំ សាវេតិ។ និទ្ធាទីតិ មហាមេយមុទិដ្ឋសន្នោវិយ
និទ្ធាទយុត្តោ។ អបិចេត្ត បច្ឆិមំ បច្ឆិមំ បទំ បុរិមស្ស បុរិមស្ស អត្តោយេវាតិ

វេទិតញ្ចោ។ យថាបរិសន្និ យត្តកា បរិសា, តត្ថកមេវវិញ្ញាបេតិ។ អន្តោ
បរិសាយំ យេវស្ស សន្នោ សម្មវិវត្តតិ, ន ពហិទ្ធាវិជារតិ។ យេ ហិ កេចីតិ អាទិ
ពហុជនហិតាយ បដិបន្នការៈ ទស្សនត្ថំ វេទិតិ។ សរណំ គតាតិ ន យថា វា តថា
វា សរណំ គតេ សន្ធាយ វេទិតិ។ និព្វេមតិកគហិតសរណោ បន សន្ធាយ វេទិតិ។
គន្ធាត្ថកាយំ បរិបូរេន្តិ គន្ធាត្ថនេវគណំ បរិបូរេន្តិ។ ឥតិ អម្ពាភំ សត្តុ លោកេ
ឧប្បន្នកាលតោ បដ្ឋាយ ន នេវលោកាទីសុ បិដ្ឋំ កោដ្ឋេត្វា បូរិតនាឡិ វិយ
សរវននឡវនំ វិយ ច និវន្តំ ជាតបរិសាតិ អាហា។

ការវិភាគវិទ្យាបាទវណ្ណានា

២៨៧. យាវសុបញ្ញត្តា ចិមេ តេន ភកវតាតិ តេន មយ្ហំ សត្តារា ភកវតា
យាវ សុបញ្ញត្តា យាវ សុកចិតា។ ឥទ្ធិបាទាតិ ឯត្ថ ឥជ្ឈនជ្ជន ឥទ្ធិ, បតិជ្ជានជ្ជន
បាទាតិ វេទិតញ្ចោ។ ឥទ្ធិបហុតាយាតិ ឥទ្ធិបហោនកតាយ។ ឥទ្ធិវិសិកាយាតិ
ឥទ្ធិវិបជ្ជនភារាយ, បុនប្បនំ អាសេវនវសេន ចិណ្ណាវសិតាយាតិ វុត្តំ ហោតិ។
ឥទ្ធិវិកុព្ពនតាយាតិ ឥទ្ធិវិកុព្ពនភារាយ, នាឈប្បការតោ កត្វា ទស្សនត្ថាយ។
ធន្ទសមាធិប្បធានសម្ពាសមន្ទាគតន្តិអាទីសុ ធន្ទហេតុកោ ធន្ទាធិកោ វា
សមាធិ ធន្ទសមាធិ, កត្តកម្សតាធន្ទំ អធិបតី កវិត្វា បដិលទ្ធសមាធិស្សេតំ
អធិវចនំ។ បធានភូតា សម្ពាស បធានសម្ពាស។ ចតុកិច្ចសាធកស្ស
សម្មប្បធានវិយស្សេតំ អធិវចនំ។ សមន្ទាគតន្តិ ធន្ទសមាធិនា ច
បធានសម្ពាសេន ច ឧបេតំ។ ឥទ្ធិបាទន្តិ និប្បត្តិបរិយាយេន ឥជ្ឈនជ្ជន វា, ឥជ្ឈន្តិ
ឯតាយ សត្តា ឥទ្ធា វុទ្ធា ឧក្កំសគតា ហោន្តិ ឥមីនា វា បរិយាយេន ឥទ្ធិតិ
សម្ព័ន្ធ គតានំ អភិញ្ញាចិត្តសម្មយុត្តានំ ធន្ទសមាធិបធានសម្ពាសានំ
អធិជ្ជានជ្ជន បាទភូតោ សេសចិត្តចេតសិករាសីតិ អត្ថោ។ វុត្តញ្ចេតំ -
“ឥទ្ធិបាទាតិ តថាភូតស្ស វេទនាភូតោ, សញ្ញាភូតោ, សម្ពាសភូតោ

វិញ្ញាណក្ខន្ធ"តិ (វិភ. ៤៣៤)។ ឥមិនាយេន សេសេសុបិ អត្ថោ វេទិតញ្ចោ។
យថេវ ហិ ធន្តំ អធិបតី ករិត្វា បដិលទ្ធសមាធិ ធន្តសមាធិតិ វុត្តោ, ឯវំ វីរិយំ,
ចិត្តំ, វីរមំសំ អធិបតី ករិត្វា បដិលទ្ធសមាធិ វីរមំសាសមាធិតិ វុច្ឆតិ។ អបិច
ឧបចារជ្ឈានំ ចាទោ, បឋមជ្ឈានំ ឥទ្ធិ។ សឧបចារំ បឋមជ្ឈានំ ចាទោ,
ទុតិយជ្ឈានំ ឥទ្ធិតិ ឯវំ បុព្វភាគេ ចាទោ, អបរភាគេ ឥទ្ធិតិ ឯវំ មេត្ត អត្ថោ
វេទិតញ្ចោ។ វិត្តារេន ឥទ្ធិចាទកថាវិសុទ្ធិមគ្គេ ច វិភង្គជ្ជកថាយ ច វុត្តោ។

កេចិ បន “និប្បន្នា ឥទ្ធិ។ អនិប្បន្នោ ឥទ្ធិចាទោ”តិ វេទន្តិ, តេសំ វាទមទ្គនត្ថាយ
អភិធម្មេ ឧត្តរច្ចឡិកវារោ នាម អាគតោ - “ចត្តារោ ឥទ្ធិចាទា ធន្តិទ្ធិចាទោ,
វីរិយិទ្ធិចាទោ, ចិត្តិទ្ធិចាទោ, វីរមំសិទ្ធិចាទោ។ តត្ថ កតមោ ធន្តិទ្ធិចាទោ? ឥធន
ភិក្ខុ យស្មី សមយេ លោកុត្តរំ ឈានំ ភាវេតិ និយ្យានិកំ អបចយតាមី
ធន្តិគតានំ បហានាយ បឋមាយ ភូមិយា បត្តិយា វិវិច្ឆេវ កាមេហិ បឋមំ ឈានំ
ឧបសម្បជ្ឈ វិហារតិ ទុក្ខាបដិបទំ ធន្តាភិញ្ញំ។ យោ តស្មី សមយេ ធន្តោ ធន្តិកតា
កត្តកម្មតា កុសលោ ធម្មច្ឆន្ទោ, អយំ វុច្ឆតិ ធន្តិទ្ធិចាទោ, អវសេសា ធម្មា
ធន្តិទ្ធិចាទសម្បយុត្តា”តិ (វិភ. ៤៥៨)។ ឥមេ បន លោកុត្តរវសេនេវ អាគតា។
តត្ថ វជ្ជចាលត្ថេវោ ធន្តំ ធុរំ កត្វា លោកុត្តរំ ធម្មំ និព្ពត្តេសិ។ សោណាត្ថេវោ វីរិយំ
ធុរំ កត្វា, សម្មតត្ថេវោ ចិត្តំ ធុរំ កត្វា, អាយស្មា មោយវាជាវីរមំសំ ធុរំ កត្វាតិ។

តត្ថ យថា ចត្វសុ អមច្ចបុត្តេសុ ហ៊ានន្តរំ បត្តេត្វា រាជានំ ឧបនិស្សាយ
វិហារន្តេសុ ឯកោ ឧបជ្ឈានេ ធន្តជាតោ វញ្ញោ អជ្ឈាសយញ្ច វុចិញ្ច ញាត្វា ទិវា ច
រត្តោ ច ឧបជ្ឈហន្តោ រាជានំ អាវាធភ្លា ហ៊ានន្តរំ ចាបុណី។ យថា សោ, ឯវំ
ធន្តធុរេន លោកុត្តរធម្មនិព្ពត្តកោ វេទិតញ្ចោ។

ឯកោ បន - “ទិវសេ ទិវសេ ឧបជ្ឈាតុំ កោ សក្កោតិ, ឧប្បន្នេ កិច្ចេ
បរក្កមេន អាវាធស្សមី”តិ កុបិតេ បច្ឆន្តេ វញ្ញោ បហិតោ បរក្កមេន

សត្វមន្តំ កត្វា ឋានន្តំ ចាបុណ្យ។ យថា សោ, ឯវំ វិរិយធុរេន
លោកុត្តរធម្មនិព្ពត្តកោ វេទិតញោ។

ឯកោ - “ធិវសេ ធិវសេ ឧបជ្ជានម្បិ ឧរេន សត្តិសរបដិច្ចនម្បិ ភារោយេវ,
មន្តេពលេន អារាធស្សមី” តិ ខត្តវិជ្ជាយ កតបរិចយត្តា មន្តសំវិជានេន រាជានំ
អារាធិត្វា ឋានន្តំ ចាបុណ្យាតិ។ យថា សោ, ឯវំ ចិត្តធុរេន
លោកុត្តរធម្មនិព្ពត្តកោ វេទិតញោ។

អបរោ - “កី ឥមេហិ ឧបជ្ជានាធិហិ, រាជានោ នាម ជាតិសម្បន្នស្ស ឋានន្តំ
ទេន្តិ, តាទិសស្ស ទេន្តោ មហ្មំ ទស្សតី” តិ ជាតិសម្បត្តិមេវ និស្សយ ឋានន្តំ
ចាបុណ្យ, យថា សោ, ឯវំ សុបរិសុទ្ធវិមំសំ និស្សយ វិមំសធុរេន
លោកុត្តរធម្មនិព្ពត្តកោ វេទិតញោ។

អនេកវិហិតន្តិ អនេកវិធំ។ ឥទ្ធវិជន្តិ ឥទ្ធិកោជ្ជាសំ។

តិវិជឌុកាសាធិកមវណ្ណានា

២៨៨. សុខស្សនិកមាយាតិ ឈានសុខស្ស មគ្គសុខស្ស ជលសុខស្ស ច
អធិកមាយ។ សំសង្ខាតិ សម្បយុត្តចិត្តោ។ អរិយធម្មន្តិ អរិយេន ភគវតា
ពុទ្ធន ទេសិតំ ធម្មំ។ សុណាតីតិ សត្ត សម្មា ភិក្ខុភិក្ខុនីអាធិហិ វា
ទេសិយមានំ សុណាតិ។ យោនិសោ មនសិករោតីតិ ឧចាយតោ បថតោ
ការណតោ ‘អនិច្ច’ តិអាធិវសេន មនសិ ករោតិ។ “យោនិសោ មនសិការោ នាម
ឧចាយមនសិការោ បថមនសិការោ, អនិច្ច អនិច្ចន្តិ ទុក្ខេ ទុក្ខន្តិ អនត្តនិ
អនត្តាតិ អសុភេ អសុភន្តិ សច្ចានុលោមិកេន វា ចិត្តស្ស អារដ្ឋនា អន្ទារដ្ឋនា
អាកោកោ សមន្ទាហារោ មនសិការោ, អយំ វុច្ចតិ យោនិសោមនសិការោ” តិ។
ឯវំ វុត្តេ យោនិសោមនសិការេ កម្មំ អារភតីតិ អត្ថោ។ អសំសង្ខាតិ

វត្តកាមេហិមិ កិលេសកាមេហិមិ អសំសង្ខារវិហារតិ។ ឧប្បជ្ជតិ សុខន្តិ
ឧប្បជ្ជតិ បឋមជ្ឈានសុខំ។ សុខាភិយ្យោ សោមនស្សន្តិ សមាបត្តិតោ វុដ្ឋិតស្ស
ឈានសុខបច្ចយា អបរាបរំ សោមនស្សំ ឧប្បជ្ជតិ។ បមុទាតិ តុដ្ឋាការតោ
ទុត្តលបីតិ។ ចាមោជ្ជន្តិ ពលវតំ បីតិសោមនស្សំ។ បឋមោ ឌីកាសាធិគមោតិ
បឋមជ្ឈានំ បញ្ចនីវរណានិ វិក្ខម្ភេត្វា អត្តនោ ឌីកាសំ គហេត្វា តិដ្ឋតិ, តស្មា
“បឋមោ ឌីកាសាធិគមោ”តិ វុត្តំ។

ឌីឡារិកាតិ ឯត្ថ កាយវចីសន្និកា តាវ ឌីឡារិកា ហោន្តុ, ចិត្តសន្និកា កបំ
ឌីឡារិកាតិ? អប្បហ័នត្តា។ កាយសន្និកា ហិ ចតុត្ថជ្ឈានេន បហ័យន្តិ,
វចីសន្និកា ទុតិយជ្ឈានេន, ចិត្តសន្និកា និរោធសមាបត្តិយា។ ឥតិ
កាយវចីសន្និកេសុ បហ័នេសុបិ តេ តិដ្ឋន្តិយេវាតិ បហ័នេ ឧបាទាយ
អប្បហ័នត្តា ឌីឡារិកា នាម ជាតា។ សុខន្តិ និរោធា វុដ្ឋហន្តស្ស ឧប្បជ្ជ
ចតុត្ថជ្ឈានិកជលសមាបត្តិសុខំ។ សុខាភិយ្យោ សោមនស្សតិ
ជលសមាបត្តិតោ វុដ្ឋិតស្ស អបរាបរំ សោមនស្សំ។ ទុតិយោ ឌីកាសាធិគមោតិ
ចតុត្ថជ្ឈានំ សុខំ ទុក្ខំ វិក្ខម្ភេត្វា អត្តនោ ឌីកាសំ គហេត្វា តិដ្ឋតិ, តស្មា
“ទុតិយោ ឌីកាសាធិគមោ”តិ វុត្តំ។ ទុតិយតតិយជ្ឈានានិ បនេត្ត ចតុត្ថ
គហិតេ គហិតានេវ ហោន្តិតិ វិសុំ ន វុត្តានីតិ។

ឥទំ កុសលន្តិអាទីសុ កុសលំ នាម ទសកុសលកម្មបថា។ អកុសលន្តិ
ទសអកុសលកម្មបថា។ សាវន្តទុក្កាទយោបិ ឯតេសំ វសេនេវ វេទិតញ្ចា។
សព្វញ្ចោវ បនេតំ កណ្ណញ្ច សុក្កញ្ច សប្បដិភាគញ្ចាតិ
កណ្ណសុក្កសប្បដិភាគំ។ និព្វានមេវ ហេតំ អប្បដិភាគំ។ អវិជ្ជា បហ័យតីតិ
វដ្ឋបដិច្ចាទិកា អវិជ្ជា បហ័យតិ។ វិជ្ជា ឧប្បជ្ជតីតិ អរហត្តមគ្គវិជ្ជា ឧប្បជ្ជតិ។
សុខន្តិ អរហត្តមគ្គសុខញ្ចោវ ជលសុខញ្ចា។ សុខាភិយ្យោ សោមនស្សន្តិ

ផលសមាបត្តិតោ វុដ្ឋិតស្ស អបរាបរំ សោមនស្សំ។ តតិយោ ឌីកាសាធិគមោតិ
អរហត្តមគ្គោ សព្វកិលេសេ វិក្ខមេត្វា អត្ថនោ ឌីកាសំ គហេត្វា តិដ្ឋតិ, តស្មា
“តតិយោ ឌីកាសាធិគមោ”តិ វុត្តោ។ សេសមគ្គា បន តស្មី គហិតេ អន្តោគធា
ឯវាតិ វិសុំ ន វុត្តោ។

ឥមេ បន តយោ ឌីកាសាធិគមា អដ្ឋតីសារម្មណាវសេន វិត្តារេត្វា
កថេតព្ពា។ កថំ? សព្ពានិ អារម្មណានិ វិសុទ្ធិមគ្គេ វុត្តនយេនេវ ឧបចារវសេន
ច អប្បនាវសេន ច វវត្ថុបេត្វា ចតុវិសតិយា ហំនេសុ បឋមជ្ឈានំ “បឋមោ
ឌីកាសាធិគមោ”តិ កថេតព្ពំ។ តេសសុ ហំនេសុ ទុតិយតតិយជ្ឈានានិ,
បន្ទុសសុ ហំនេសុ ចតុត្ថជ្ឈានព្វា និរោធសមាបត្តិ ចាបេត្វា “ទុតិយោ
ឌីកាសាធិគមោ”តិ កថេតព្ពំ។ ទស ឧបចារជ្ឈានានិ បន មគ្គស្ស
បទដ្ឋានភូតានិ តតិយំ ឌីកាសាធិគមំ ភជតិ, អបិច តីសុ សិក្ខាសុ
អធិសីលសិក្ខា បឋមំ ឌីកាសាធិគមំ ភជតិ, អធិចិត្តសិក្ខា ទុតិយំ,
អធិបញ្ញាសិក្ខា តតិយន្តិ ឯវំ សិក្ខាវសេនបិ កថេតព្ពំ។ សាមញ្ញជលេបិ
ចូឡសីលតោ យាវ បឋមជ្ឈានា បឋមោ ឌីកាសាធិគមោ, ទុតិយជ្ឈានតោ យាវ
នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនា ទុតិយោ, វិបស្សនាតោ យាវ អរហត្តា តតិយោ
ឌីកាសាធិគមោតិ ឯវំ សាមញ្ញជលសុត្តន្តវសេនបិ កថេតព្ពំ។ តីសុ បន
បិដកេសុ វិនយបិដកំ បឋមំ ឌីកាសាធិគមំ ភជតិ, សុត្តន្តបិដកំ ទុតិយំ,
អភិធម្មបិដកំ តតិយន្តិ ឯវំ បិដកវសេនបិ កថេតព្ពំ។

បុព្វេ កិវ មហាថេរា វស្សបនាយិកាយ ឥមមេវ សុត្តំ បដ្ឋបេន្តិ។ កី
ការណា? តីណិ បិដកានិ វិភជិត្វា កថេតុំ លភិស្សមាតិ។ តេបិដកេន ហិ
សមោធានេត្វា កថេន្តស្ស ទុក្ខជិតន្តិ ន សក្កា វត្ថុ។ តេបិដកំ ភជាបេត្វា
កថិតមេវ ឥទំ សុត្តំ សុកថិតំ ហោតីតិ។

ចតុសតិបដ្ឋានវណ្ណានា

២៨៩. កុសលស្ស្សធិតមាយាតិ មគ្គកុសលស្ស្ស ចេវ ជលកុសលស្ស្ស ច
អធិគមត្តាយ។ ឧភយម្បិ ហោតំ អនវដ្ឋជ្ជន ខេមជ្ជន វា កុសលមេវ។ តត្ថ
សម្មាសមាធិយតីតិ តស្មី អដ្ឋត្ថកាយេ សមាហិតោ ឯកគ្គចិត្តោ ហោតិ។
ពហិទ្ធា បរកាយេ ញាណទស្សនំ អភិនិព្វត្តតីតិ អត្តនោ កាយតោ បរស្ស
កាយាភិមុខំ ញាណំ បេសេតិ។ ឯស នយោ សព្ពត្ថ។ សព្ពត្ថវ ច សតិមាតិ
បទេន កាយាធិបរិក្កាហិតា សតិ, លោកោតិ បទេន បរិក្កហិតកាយាធយោវ
លោកោ។ ចត្តារោ ចេតេ សតិបដ្ឋានា លោកិយលោកុត្តរមិស្សកា កថិតាតិ
វេទិតញា។

សត្តសមាធិបរិក្ខារវណ្ណានា

២៩០. សមាធិបរិក្ខារាតិ ឯត្ថ តយោ បរិក្ខារា។ “រថោ សីលបរិក្ខារោ
ឈានក្ខោ ចក្កវិរិយោ”តិ (សំ. និ. ៥.៤) ហិ ឯត្ថ អលង្ការោ បរិក្ខារោ នាម។
“សត្តហិ នគរបរិក្ខារេហិ សុបរិក្ខតំ ហោតិ”តិ (អ. និ. ៧.៦៧) ឯត្ថ បរិវារោ
បរិក្ខារោ នាម។ “គិលានបច្ចយជីវិតបរិក្ខារោ”តិ (ធិ. និ. ៣.១៨២) ឯត្ថ សម្ពារោ
បរិក្ខារោ នាម។ ឥធម បន បរិវារបរិក្ខារវសេន “សត្ត សមាធិបរិក្ខារា”តិ វុត្ថំ។
បរិក្ខតាតិ បរិវារិតា។ អយំ វុច្ចតិ សោ អរិយោ សម្មាសមាធិតិ អយំ សត្តហិ
រតនេហិ បរិវុតោ ចក្កវត្ថុវិយ សត្តហិ អង្គេហិ បរិវុតោ “អរិយោ
សម្មាសមាធិ”តិ វុច្ចតិ។ សឧបនិសោ ឥតិបីតិ សឧបនិស្សយោ ឥតិបី វុច្ចតិ,
សបរិវារោ យេវាតិ វុត្ថំ ហោតិ។ សម្មាធិដ្ឋិស្សាតិ សម្មាធិដ្ឋិយំ បិតស្ស។
សម្មាសង្គប្បោ បហោតីតិ សម្មាសង្គប្បោ បវត្តតិ។ ឯស នយោ សព្ពបទេសុ។
អយំ បនត្តោ មគ្គវសេនាបិ ជលវសេនាបិ វេទិតញោ។ កថំ? មគ្គសម្មាធិដ្ឋិយំ
បិតស្ស មគ្គសម្មាសង្គប្បោ បហោតិ...បេ... មគ្គញាណោ បិតស្ស មគ្គវិមុត្តិ

បហោតិ។ តថា ជលសម្មាទិដ្ឋិយំ បិតស្ស ជលសម្មាសង្ក្កេតោ បហោតិ...បេ....
ជលសម្មាញ្ញាណោ បិតស្ស ជលវិមុត្តិ បហោតីតិ។

ស្វាគ្គាតោតិអាទីនិវិសុទ្ធិមគ្គេ វណ្ណិតានិ។ អចារុតាតិវិវេជា។ អមតស្សាតិ
និព្វានស្ស។ ធូរាតិ បវេសនមគ្គា។ អវេច្ចប្បសាទេនាតិ អចលប្បសាទេន។
ធម្មវិនីតាតិ សម្មានិយ្យានេន និយ្យាតា។

អត្ថាយំ ឥតរា បជាតិ អនាគាមិនោ សន្ធាយាហា, អនាគាមិនោ ច អត្ថីតិ
វុត្ថំ ហោតិ។ បុញ្ញភាគាតិ បុញ្ញកោដ្ឋាសេន និព្ពត្តា។ ធីត្ថប្បន្និ ធីត្ថប្បមាណោ។
តេន កធាចិ នាម មុសា អស្សាតិ មុសាវាទកយេន សង្ខាតុំ ន សក្កោមិ, ន បន
មម សង្ខាតុំ ពលំ នត្ថីតិ ធីបេតិ។

២៩០. តំ កី មញ្ញតិ ភវន្តិ ឥមិនា កេវលំ វេស្សវណំ បុច្ឆតិ, ន បនស្ស
ឯវរូចោ សត្តា នាហោសីតិ វា ន ភវិស្សតីតិ វា លទ្ធិ អត្ថិ។ សព្ពពុទ្ធានញ្ញិ
អភិសមយេ វិសេសោ នត្ថិ។

២៩២. សយំបរិសាយន្តិ អត្តនោ បរិសាយំ។ តយិទំ ព្រហ្មចរិយន្តិ តំ ឥទំ
សកលំ សិក្ខត្តយព្រហ្មចរិយំ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។ ឥមាទិ បន បទានិ
ធម្មសង្គាហកត្តេវេហិ វេបិតានីតិ។

ឥតិ សុមជ្ឈលវិលាសិនិយា ធិយនិកាយដ្ឋកថាយំ

ជនវសភសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៦. មហាកោវិទូសុត្តវណ្ណានា

២៩៣. ឯវំ មេ សុតន្តិ មហាកោវិទូសុត្តំ។ តត្រាយមនុត្តានបទវណ្ណានា -
 បញ្ចសិខោតិ បញ្ចចូឡោ បញ្ចកុណ្ឌាលិកោ។ សោ កិរ មនុស្សបថេ
 បុញ្ញកម្មករណកាលេ ធម្មារោ បញ្ចចូឡ កធារកកាលេ វច្ឆចាលកដេដ្ឋកោ
 ហុត្វា អញ្ជេបិ ធារកេ គហេត្វា ពហិគាមេ ចតុមគ្គដ្ឋានេសុ សាលំ ករោន្តោ
 ចោក្ខវណី ខណ្ឌោ សេតុំ ពន្ធន្តោ វិសមំ មគ្គំ សមំ ករោន្តោ យានានំ
 អក្ខបដិយាតនុក្ខេ ហរន្តោតិ ឯវុចានិ បុញ្ញានិ ករោន្តោ វិចរិត្វា ធម្មារោ
 កាលមកាសិ។ តស្ស សោ អត្តភារោ ឥដ្ឋោ កន្តោ មនាចោ អហោសិ។ សោ
 កាលំ កត្វា ចាតុមហារាជិកនេវលោកេ នុតិវស្សសតសហស្សប្បមាណំ
 អាយុំ គហេត្វា និព្ពត្តិ។ តស្ស តិគារុតប្បមាណោ សុវណ្ណក្ខន្ធសទិសោ
 អត្តភារោ អហោសិ។ សោ សកជសហស្សមគ្គំ អាភវណំ បសាដេត្វា
 នវកុម្មមត្តេ គន្ធវិលីម្បិត្វា ទិព្វវត្តវត្តជរោ វត្តសុវណ្ណកណ្តិកំ បិឡិទ្ធិត្វា
 បញ្ចហិ កុណ្ឌាលកេហិ បិដ្ឋិយំ វត្តមាណេហិ បញ្ចចូឡ កធារកបរិហារេនេវ
 វិចរិតិ។ តេនេតំ “បញ្ចសិខោ” ត្រូវ សញ្ញានន្តិ។

អភិក្កន្តាយ វត្តិយាតិ អភិក្កន្តាយ ជីណាយ វត្តិយា, ឯកកោដ្ឋាសំ
 អតីតាយាតិ អត្តោ។ អភិក្កន្តវណ្ណាតិ អតីតជ្ជកន្តមនាបវណ្ណា។
 បកតិយាបិ ហេស កន្តវណ្ណា, អលង្កិវត្វា អាគតត្វា បន អភិក្កន្តវណ្ណា
 អហោសិ។ កេវលកប្បន្តិ អនវសេសំ សមន្តតោ។ អនវសេសត្តោ ឯត្ថ
 កេវលសន្តោ។ កេវលបរិបុណ្ណាន្តិ ឯត្ថ វិយ។ សមន្តតោ អត្តោ កប្បសន្តោ,
 កេវលកប្បំ ជេតវនន្តិអាទិសុ វិយ។ ឱភាសេត្វាតិ អាភាយ ជិវិត្វា, ចន្ទិមា វិយ
 សូរិយោវិយ ច ឯកោភាសំ ឯកបដ្ឋោតំ កិរិត្វាតិ អត្តោ។

ទេវសភាវណ្ណានា

២៩២. សុធម្មាយំ សភាយន្តិ សុធម្មាយ នាម ឥត្តិយា

រតនមត្តកណ្តិករុក្ខនិស្សន្ទននិព្ពត្តសភាយំ។ តស្ស កិរ ជលិកមយា ភូមិ,
មណិមយា អាណិយោ, សុវណ្ណមយា ជម្ពា, រជតមយា ជម្ពយដិកា ច សង្ឃតា
ច, បវាឡមយានិ វាឡរូចានិ, សត្តរតនមយា គោចានសិយោ ច បក្ខចាសកា
ច មុខវដ្តិ ច, ឥន្ទនីលឥន្ទកាហិ ធនំ, សោវណ្ណមយំ ធនបីបំ, រជតមយា
ជូបិកា, អាយាមតោ ច វិត្តារតោ ច ឥណិយោជនសតានិ, បរិក្ខេបតោ
នវយោជនសតានិ, ឧព្ពេធតោ បញ្ចយោជនសតានិ, ឯវរូចាយំ សុធម្មាយំ
សភាយំ។

ធលរដ្ឋោតិអាទិសុ ធលរដ្ឋោ គន្ធព្ពរាជា គន្ធព្ពនេវតានំ

កោដិសតសហស្សេន បរិវុតោ កោដិសតសហស្សសុវណ្ណមយានិ ជលកានិ
ច សុវណ្ណសត្តិយោ ច គាហាបេត្វា បុរត្តិមាយ ទិសាយ បច្ឆិមាភិមុខោ ធ្វីសុ
នេវលោកេសុ នេវតា បុរតោ កត្វា និសិន្នោ។

វិរុទ្ធកោ កុម្ភណ្ណរាជា កុម្ភណ្ណនេវតានំ កោដិសតសហស្សេន បរិវុតោ
កោដិសតសហស្សរជតមយានិ ជលកានិ ច សុវណ្ណសត្តិយោ ច គាហាបេត្វា
ធឹក្ខណាយ ទិសាយ ឧត្តរាភិមុខោ ធ្វីសុ នេវលោកេសុ នេវតា បុរតោ កត្វា
និសិន្នោ។

វិរូបក្ខោ នាគរាជា នាគានំ កោដិសតសហស្សេន បរិវុតោ

កោដិសតសហស្សមណិមយានិ មហាជលកានិ ច សុវណ្ណសត្តិយោ ច
គាហាបេត្វា បច្ឆិមាយ ទិសាយ បុរត្តិមាភិមុខោ ធ្វីសុ នេវលោកេសុ នេវតា
បុរតោ កត្វា និសិន្នោ។

វេស្សវណោយ ក្ខរាជាយ ក្ខរានំ កោដិសតសហស្សេន បរិវត្តោ
កោដិសតសហស្សបរាជ្ឈមយានិ មហាជលកានិ ច សុវណ្ណាសត្តិយោ ច
គាហាបេត្វា ឧត្តរាយ ទិសាយ ទក្ខិណាភិមុខោ ទ្វីបុ ទេវលោកេសុ ទេវតា
បុរតោ កត្វា និសិដ្ឋោតិ វេទិតញោ។

អថ បច្ឆា អម្ពាភំ អាសនំ ហោតីតិ តេសំ បច្ឆតោ អម្ពាភំ និសីទិតុំ
ឱកាសោ ចាបុណាតិ។ តតោ បរំ បរិសិតុំ វា បស្សិតុំ វា ន លភាម។
សន្និចាតការណំ បនេត្ត បុព្វេ វុត្តំ ចតុត្ថិធមេវ។ តេសុ វស្សបនាយិ កសដ្ឋហោ
វិត្តារិតោ។ យថា បន វស្សបនាយិ កាយ, ឯវំ មហាបរាវណាយបិ
បុណ្ណាមទិវសេ សន្និបតិច្ឆា “អន្ធិ កត្ត គន្ធា កស្ស សន្និកេ បរាវេស្សមា” តិ
មន្តេន្តិ។ តត្ថ សក្កោ ទេវានមិន្ទោ យេភុយ្យេន បិយដ្ឋុទីបមហាវិហារស្មីយេវ
បរាវេតិ។ សេសា ទេវតា ចារិច្ចត្តកាធិនិ ទិព្វបុច្ឆានិ ចេវ ទិព្វចន្ទនបុណ្ណានិ ច
គហេត្វា អត្តនោ អត្តនោ មនាបជ្ឈានមេវ គន្ធា បរាវេន្តិ។ ឯវំ
បរាវណសដ្ឋហត្ថាយ សន្និបតន្តិ។

ទេវលោកេ បន អាសាវតី នាម លតា អត្ថិ។ សា បុច្ឆិស្សតីតិ ទេវា
វស្សសហស្សំ ឧបជ្ឈានំ គច្ឆន្តិ។ ចារិច្ចត្តកេ បុប្ផមាទេ ឯកវស្សំ ឧបជ្ឈានំ គច្ឆន្តិ។
តេ តស្ស បណ្ណាបលាសាទិការតោ បជ្ឈាយ អត្តមនា ហោន្តិ។ យថាហា -

“យស្មី, ភិក្ខុវេ, សមយេ ទេវានំ តាវតីសានំ ចារិច្ចត្តកោ កោវិឡារោ
បណ្ណាបលាសោ ហោតិ, អត្តមនា, ភិក្ខុវេ, ទេវា តាវតីសា តស្មី សមយេ
ហោន្តិ - ‘បណ្ណាបលាសោ ខោ ទានិ ចារិច្ចត្តកោ កោវិឡារោ, ន ចិវស្សេវ’
បន្ទបលាសោ ភវិស្សតីតិ។ យស្មី, ភិក្ខុវេ, សមយេ ទេវានំ តាវតីសានំ
ចារិច្ចត្តកោ កោវិឡារោ បន្ទបលាសោ ហោតិ, ខារកជាតោ ហោតិ,
ជាលកជាតោ ហោតិ, កុដុមលកជាតោ ហោតិ, កោរកជាតោ

ហោតិ។ អត្តមនា, ភិក្ខុវេ, ទេវា តាវតីសា តស្មី សមយេ ហោតិ -
‘កោរកជាតោ ទានិ ចារិច្ចត្តកោ កោវិធុរោ ទេ ចិរស្សេវ’
សព្វចាលិដុល្លោ ភវិស្សតិ’តិ (អ. និ. ៧.៦៩)។

សព្វចាលិដុល្លស្ស ខោ បន, ភិក្ខុវេ, ចារិច្ចត្តកស្ស កោវិធុរស្ស
សមន្តា បញ្ញាស យោជនានិ អាភាយ ដុដំ ហោតិ, អនុវាតំ យោជនសតំ
គន្ធា គច្ឆតិ។ អយមានុភាវោ ចារិច្ចត្តកស្ស កោវិធុរស្ស”តិ។

បុប្ផិតេ ចារិច្ចត្តកេ អាហោហណកិច្ចំ វា អន្ត្តសកំ គហេត្វា នមនកិច្ចំ វា
បុច្ឆាហរណាត្ថំ ចង្កោជកកិច្ចំ វា នតិ, កន្តនកវាតោ ឧដ្ឋហិត្វា បុច្ឆានិ វណ្ណតោ
កន្តតិ, សម្បជិច្ឆនកវាតោ សម្បជិច្ឆតិ, បវេសនកវាតោ សុធម្មំ ទេវសកំ
បវេសេតិ, សម្បជ្ជនកវាតោ បុរាណបុច្ឆានិ និហរតិ, សន្តរណកវាតោ
បត្តកណ្តិកកេសរានិ នច្ឆន្តោ សន្តរតិ, មជ្ឈជ្ជានេ ធម្មាសនំ ហោតិ។
យោជនប្បមាណោ រតនបល្លង្កោ ឧបរិ តិយោជនេន សេតច្ឆត្តេន
ធារយមាទេន, តទនន្តរំ សក្កស្ស ទេវវញ្ញោ អាសនំ អត្តរិយតិ។ តតោ
តេត្ថីសាយ ទេវបុត្តានំ, តតោ អញ្ញាសំ មហេសក្ខទេវតានំ។ អញ្ញាតរទេវតានំ
បន បុប្ផកណ្តិការ អាសនំ ហោតិ។

ទេវា ទេវសកំ បរិសិត្វា និសីទន្តិ។ តតោ បុប្ផហិ វេណ្ណវន្តិ ឧគ្គត្វា ឧបរិ
កណ្តិកំ អាហាច្ឆ និបតមាទា ទេវតានំ តិការុតប្បមាណំ អត្តការំ
លាទារសបរិកម្មសន្និទ្ធិតំ វិយ ករោតិ។ តេសំ សា កិធុរោ ចត្វហិ មាសេហិ
បរិយោសានំ គច្ឆតិ។ ឯវំ ចារិច្ចត្តកកិធុរានុភវនត្ថាយ សន្និបតន្តិ។

មាសស្ស បន អដ្ឋទិវសេ ទេវលោកេ មហាធម្មសវនំ យុសតិ។ តត្ថ
សុធម្មាយំ ទេវសភាយំ សនន្តមាហេ វា មហាព្រហ្មា, សក្កោ វា ទេវានមិន្ទោ,

ធម្មកថិកភិក្ខុ វា, អញ្ញាតរោ វា ធម្មកថិកោ ទេវបុត្តោ ធម្មកថំ កថេតិ។
អដ្ឋមិយំ បក្ខស្ស ចតុន្នំ មហារាជានំ អមច្ឆា, ចាតុន្តសិយំ បុត្តោ, បន្ទរសេ សយំ
ចត្តារោ មហារាជានោ និក្ខមិត្វា សុវណ្ណបដ្ឋេហ្គ ជាតិហិម្ព័លកេហ្គ គណ្ហិត្វា
តាមនិគមរាជនានិយោ អនុវិចារន្តិ។ តេ - “អសុកា នាម ឥត្ថី វា បុរិសោ វា ពុទ្ធី
សរណំ គតោ, ធម្មំ សរណំ គតោ។ សង្ឃំ សរណំ គតោ។ បញ្ចសីលានិ រក្ខតិ។
មាសស្ស អដ្ឋ ឧចាសថេ ករោតិ។ មាតុឧបជ្ឈានំ បូរេតិ។ បិតុឧបជ្ឈានំ បូរេតិ។
អសុកជ្ជានេ ឧប្បលហត្ថកសតេន បុប្ផកុម្មេន បូជា កតា។ ធិបសហស្សំ
អាហេបិតំ។ អកាលធម្មសវនំ ការិតំ។ ធរតុវេទិកា បុជវេទិកា កុដ្ឋិវេទិកា
សីហាសនំ សីហសោចានំ ការិតំ។ តីណិ សុចរិតានិ បូរេតិ។
និសកុសលកម្មបថេ សមាធាយ វត្ថុតិ” តិ សុវណ្ណបដ្ឋេ ជាតិហិម្ព័លកេន
លិខិត្វា អាហរិត្វា បញ្ចសិខស្ស ហត្ថេ ទេន្តិ។ បញ្ចសិខោ មាតលិស្ស ហត្ថេ
ទេតិ។ មាតលិ សង្កាហកោ សក្កស្ស ទេវវញ្ញោ ទេតិ។

យទា បុញ្ញកម្មការកា ពហូ ន ហោន្តិ, ចោត្ថកោ ឧទ្ធកោ ហោតិ, តំ
ទិស្វាវ ទេវា - “បមត្តោ, វត ភោ មហារាជោ វិហរតិ, ចត្តារោ អចាយា
បរិបូរិស្សន្តិ, ន ទេវលោកា តុច្ឆា ភរិស្សន្តិ” តិ អនត្តមនា ហោន្តិ។ សថេ បន
ចោត្ថកោ មហា ហោតិ, តំ ទិស្វាវ ទេវា - “អប្បមត្តោ, វត ភោ, មហារាជោ
វិហរតិ, ចត្តារោ អចាយា សុញ្ញា ភរិស្សន្តិ, ន ទេវលោកា បរិបូរិស្សន្តិ,
ពុទ្ធសាសនេ បុញ្ញានិ ករិត្វា អាគតេ មហាបុញ្ញោ បុរក្ខត្វា នក្ខត្តំ កិឡិវតុ
លភិស្សមា” តិ អត្តមនា ហោន្តិ។ តំ ចោត្ថកំ គហេត្វា សក្កោ ទេវរាជា
វាចេតិ។ តស្ស បកតិនិយាមេន កថេន្តស្ស សទ្ធោ ទ្វាទស យោជនានិ
គណ្ហាតិ។ ឧច្ឆេន សរេន កថេន្តស្ស ច សកលំ និសយោជនសហស្សំ ទេវនគរំ
នាទេត្វា តិជ្ជតិ។ ឯវំ ធម្មសវនត្ថាយ សន្និបត្តិ។ ឥធម បន
បវរណសង្កហត្ថាយ សន្និបតិកាតិ វេទិតញ្ញា។

តថាគតំ នមស្សន្តាតិ នវហិ ការណេហិ តថាគតំ នមស្សមាណ។ ធម្មស្ស
ច សុធម្មតន្តិ ស្វាភ្នាតតាធិភេទំ ធម្មស្ស សុធម្មតំ ឧដុប្បជិបន្នតាធិភេទំ
សង្ឃស្ស ច សុប្បជិបត្តិន្តិ អត្តោ។

អដ្ឋយថាភុច្ឆវណ្ណានា

២៩៦. យថាភុច្ឆតិ យថាភូតេ យថាសភាវេ។ វណ្ណាតិ គុណោ។
បយ្ហរុទាហាសីតិ កថេសិ។ ពហុជនហិតាយ បជិបន្នោតិ កថំ បជិបន្នោ?
ធិបត្តិវចាទម្ហលេ អដ្ឋ ធម្មេ សមោធានេត្វា ពុទ្ធត្ថាយ អភិនិហារមាណេបិ
ពហុជនហិតាយ បជិបន្នោ នាម ហោតិ។

ធានចារមី, សីលចារមី, នេក្ខម្មចារមី, បញ្ញាចារមី, វីរីយចារមី, ខន្តិចារមី,
សច្ចចារមី, អធិដ្ឋានចារមី, មេត្តាចារមី, ឧបេក្ខាចារមីតិ
កប្បសតសហស្សរាជិកានិ ចត្តារិ អសង្ខ្យយ្យានិ ៩មា ទស ចារមិយោ
បូរេន្នោបិ ពហុជនហិតាយ បជិបន្នោ។

ខន្តិវាទិតាបសកាលេ, ចូឡធម្មចាលកុមារកាលេ, ធន្តន្តនាគរាជកាលេ,
ភូរិទត្តចម្សៀយ្យសង្ខចាលនាគរាជកាលេ, មហាកបិកាលេ ច តាធិសានិ
ទុក្ខរាជិ ករោន្តោបិ ពហុជនហិតាយ បជិបន្នោ។ វេស្សន្តរត្តភាវេ ឋត្វា
សត្តសតកមហាធានំ ទត្វា សត្តសុ ឋានេសុ បថវី កម្មេត្វា ចារមីកូដំ
គណ្ណាន្នោបិ ពហុជនហិតាយ បជិបន្នោ។ តតោ អនន្តរេ អត្តភាវេ តុសិតបុរេ
យាវតាយុកំ តិដ្ឋន្នោបិ ពហុជនហិតាយ បជិបន្នោ។

តត្ថ បញ្ច បុព្វនិមិត្តានិ ទិស្វា ទសសហស្សចក្កវាឡនេវតាហិ យាចិតោ
បញ្ច មហាវិលោកនានិវិលោកេត្វា ទេវានំ សង្កហត្ថាយ បជិញ្ញំ ទត្វា

តុសិតបុរា ចរិត្យា មាតុកុច្ឆិយំ បដិសន្ធិ គណ្ណាឆ្មោបិ ពហុជនហិតាយ
បដិបន្នោ។

ធន មាសេ មាតុកុច្ឆិយំ វសិត្យា លុម្ពិនីវនេ មាតុកុច្ឆិតោ និក្ខមន្តោបិ,
ឯក្ខនតីសវស្សនិ អគារំ អជ្ឈាវសិត្យា មហាភិនិក្ខមនំ និក្ខមិត្យា
អនោមននីតីវេ បព្ពជន្តោបិ, ធព្ពស្សនិ បធានេន អត្តានំ កិលមេត្យា
ពោធិបល្លង្គំ អារុយ្ហ សព្ពញ្ញតញ្ញាណំ បដិវិជ្ឈន្តោបិ, សត្តសត្តាបំ ពោធិមណ្ឌ
យាបេន្តោបិ, ឥសិបតនំ អាគម្ម អនុត្តរំ ធម្មចក្កំ បវត្តេន្តោបិ,
យមកថាជិហារិយំ ករោន្តោបិ, ទេវោរោហណំ ឱរោហន្តោបិ, ពុទ្ធា ហុត្យា
បញ្ចចត្តាលីស វស្សនិ តិដ្ឋន្តោបិ, អាយុសដ្ឋារំ ឱស្សជន្តោបិ,
យមកសាលានមន្តវេ អនុចាទិសេសាយ និព្វានធាតុយា បរិនិព្វាយន្តោបិ
ពហុជនហិតាយ បដិបន្នោ។ យាវស្ស សាសបមត្តាបិ ធាតុយោ ធរន្តិ, តាវ
ពហុជនហិតាយ បដិបន្នោតិ វេទិតញ្ចោ។ សេសបទានិ ឯតស្សេវ វេវចនានិ។
តត្ថ បច្ឆិមំ បច្ឆិមំ បុរិមស្ស បុរិមស្ស អត្តោ។

នេវ អតីតំសេ សមនុបស្សម, ន បនេតវហិតិ អតីតេបិ ពុទ្ធតោ អញ្ញំ ន
សមនុបស្សម, អនាគតេបិ ន សមនុបស្សម, ឯតវហិ បន អញ្ញស្ស សត្តនោ
អភាវតោយេវ អញ្ញត្រ តេន ភគវតា ន សមនុបស្សមាតិ អយមេត្ថ អត្តោ។
អជ្ឈកថាយម្បិ ហិ - “អតីតានាគតា ពុទ្ធា អម្ពាភំ សត្តារា សទិសាយេវ, កី
សក្កោ កថេតី” តិ វិចារេត្យា - “ឯតវហិ ពហុជនហិតាយ បដិបន្នោ សត្តា
អម្ពាភំ សត្តារំ មុញ្ញិត្យា អញ្ញោ កោចិ នត្ថិ, តស្មា ន បស្សមាតិ កថេតី” តិ វុត្ថំ។
យថា ច ឯត្ថ, ឯវំ ឥតោ បរេសុបិ បទេសុ អយមត្តោ វេទិតញ្ចោ។ ស្វាគ្គាតាធិនិ
ច កុសលាធិនិ ច វុត្ថត្តានេវ។

គង្គោនកំយមុនោនកោតិ គង្គោនមុនាណំ សមាគមដ្ឋានេ ឧទកំ
វណ្ណានបិ គន្ធនបិ រសេនបិ សំសន្តតិ សមេតិ, មជ្ឈេ ភិក្ខុសុវណ្ណំ វិយ
ឯកសនិសមេវ ហោតិ, ន មហាសមុទ្ទឧទកេន សំសដ្ឋកាលេ វិយ វិសនិសំ។
បរិសុទ្ធស្ស និព្វានស្ស បដិបទាបិ បរិសុទ្ធាវ។ ន ហិ ធម្មារកាលេ វេជ្ជកម្មាទីនិ
កត្វា អគោចរេ ចរិត្វា មហាល្លកកាលេ និព្វានំ ទដ្ឋំសក្កា, និព្វានតាមិនី បន
បដិបទា បរិសុទ្ធាវ វេជ្ជតិ អាកាសូបមា។ យថា ហិ អាកាសម្បី អលគ្គំ បរិសុទ្ធី
ចន្ទិមស្សរិយានំ អាកាសេ ឥន្ទ្រិតិច្ឆិតជ្ជានំ គច្ឆន្តានំ វិយ និព្វានំ គច្ឆន្តស្ស ភិក្ខុនោ
បដិបទាបិ កុលេ វា គលោ វា អលគ្គា អតទ្វា អាកាសូបមា វេជ្ជតិ។ សា បនេសា
តាទិសាវ ភគវតា បញ្ញត្តា កថិតា ទេសិតា។ តេន វុត្ថំ - “សំសន្តតិ និព្វានញ្ច
បដិបទា ចា”តិ។

បដិបទ្ធានន្តិ បដិបទាយ បិតានំ។ វុសិតវតន្តិ វុត្តវាសានំ ឯតេសំ។
លទ្ធសហាយោតិ ឯតេសំ តត្ថ តត្ថ សហ អយនតោ សហាយោ។ “អនុតិយោ
អសហាយោ អប្បជិសមោ”តិ ឥទំ បន អសនិសដ្ឋេន វុត្ថំ។ អបនុជ្ជាតិ តេសំ
មជ្ឈេបិ ជលសមាបត្តិយាវិហារន្តោ ចិត្តេន អបនុជ្ជ, អបនុជ្ជេវ ឯការាមតំ
អនុយុត្តោវិហារតីតិ អត្ថោ។

អភិនិប្បន្នោ ខោ បន តស្ស ភគវតោ លាភោតិ តស្ស ភគវតោ
មហាលាភោ ឧប្បន្នោ។ កថា បដ្ឋាយ ឧប្បន្នោ? អភិសម្ពោធិ បត្វា
សត្តសត្តាហំ អតិក្កមិត្វា ឥសិបតនេ ធម្មចក្កំ បវត្តេត្វា អនុក្កមេន
នេវមនុស្សានំ ធម្មនំ ករោន្តស្ស តយោ ជដិលេ បញ្ចាដេត្វា រាជគហំ គតស្ស
ពិម្ពិសារធម្មនតោ បដ្ឋាយ ឧប្បន្នោ។ យំ សន្ធាយ វុត្ថំ - “តេន ខោ បន សមយេន
ភគវា សក្កតោ ហោតិ គរុកតោ មាទិតោ បូជិតោ អបចិតោ លាភី
ចីវរិបិណ្ឌាចាតសេនាសនគិលានបច្ចយភេសដ្ឋបរិក្ខារាន”ន្តិ (សំ. និ. ២.៧០)។

សតសហស្សកប្បាធិកេសុ ចតុសុ អសង្ខ័យ្យេសុ
ឧស្សន្ធបុញ្ញនិស្សន្ធសមុប្បន្នោ លាភសក្ការោ មហោយោវិយ អន្លោត្តរមាណោ
អាកច្ឆតិ។

ឯកស្មី កិរ សមយេ រាជគហោ សាវត្ថិយំ សាកេតេ កោសម្ពិយំ
ពារាណសិយំ ភគវតោ បដិចាជិតត្ថំ នាម ឧប្បន្នំ, តត្ថកោ - “អហំ សតំ
វិស្សន្នេត្វា ទានំ ទស្សមី”តិ បណ្ណំ លិខិត្វាវិហារទ្វារេ ពន្ធិ។ អញ្ញោ - អហំ ទ្វេ
សតានិ។ អញ្ញោ - អហំ បញ្ច សតានិ។ អញ្ញោ - អហំ សហស្សំ។ អញ្ញោ - អហំ
ទ្វេ សហស្សនិ។ អញ្ញោ - អហំ បញ្ច។ ទស។ វិសតិ។ បញ្ញាសំ; អញ្ញោ - អហំ
សតសហស្សំ។ អញ្ញោ - អហំ ទ្វេ សតសហស្សនិវិស្សន្នេត្វា ទានំ ទស្សមី”តិ
បណ្ណំ លិខិត្វាវិហារទ្វារេ ពន្ធិ។ ជនបទចារិកំ ចរន្តម្បិ ឱកាសំ លភិត្វា - “ទានំ
ទស្សមី”តិ សកដានិ បូរេត្វា មហាជនោ អនុពន្ធិយេវ។ យថាហា - “តេន ខោ
បន សមយេន ជានបទា មនុស្ស ពហុំ លោណម្បិ តេលម្បិ តណ្ហាលម្បិ
ខាទនីយម្បិ សកដេសុ អាហេបេត្វា ភគវតោ បិដ្ឋិតោ បិដ្ឋិតោ អនុពន្ធា ហោត្ថិ -
‘យត្ថ បដិចាជីលភិត្វាម, តត្ថ ភត្ថំ កវិស្សមា’តិ” (មហាវ. ២៨២)។ ឯវំ
អញ្ញានិបិ ខន្ធកេ ច វិនយេ ច ពហូនិវត្ថុនិ វេទិតត្តានិ។

អសទិសទានេ បនេស លាភោ មត្តកំ បត្តោ។ ឯកស្មី កិរ សមយេ ភគវតិ
ជនបទចារិកំ ចរិត្វា ជេតវនំ សម្បត្ត រាជា និមន្តេត្វា ទានំ អទាសិ។
ទុតិយទិវសេ នាគរា អទំសុ។ បុន តេសំ ទានតោ អតិរេកំ រាជា, តស្ស ទានតោ
អតិរេកំ នាគរាតិ ឯវំ ពហូសុ ទិវសេសុ គតេសុ រាជា ចិន្តេសិ - “ឥមេ នាគរា
ទិវសេ ទិវសេ អតិរេកតរំ ករោត្តិ, បថវិស្សរោ បន រាជា នាគរេហិ ទានេ
បរាជិតោតិ គរហា ភវិស្សតិ”តិ។ អថស្ស មល្លិកា ឧបាយំ អាចិត្តិ។ សោ
រាជន្ត្រេណ សាលកល្យាណិបទរេហិ មណ្ឌបំ ការេត្វា តំ នីលុប្បលេហិ

ឆានេត្វា បញ្ចា អាសនសតានិ បញ្ចាបេត្វា បញ្ចា ហត្ថិសតានិ អាសនានំ
បច្ឆាភាគេ ឋបេត្វា ឯកេកេន ហត្ថិនា ឯកេកស្ស ភិក្ខុនោ សេតច្ចត្ថំ
ធារាបេសិ។ ទ្វិន្ទំ ទ្វិន្ទំ អាសនានំ អន្តរេ សញ្ញាលង្ការបដិមណ្ឌិតា ឯកេកា
ខត្តិយដីតា ចតុជ្ជាតិយគន្ធិំ បិសតិ។ និដ្ឋិតំ និដ្ឋិតំ មជ្ឈជ្ជានេ គន្ធម្ហលោ
បក្ខិបតិ, តំ អបរា ខត្តិយដីតា នីលុប្បលហត្ថកេន សម្មវិវត្តតិ។ ឯវំ
ឯកេកស្ស ភិក្ខុនោ តិស្សោ តិស្សោ ខត្តិយដីតរោ បរិវារា, អបរា
សញ្ញាលង្ការបដិមណ្ឌិតា ឥត្ថំ តាលវណ្ណំ គហេត្វា ពិជតិ, អញ្ញា ធមករណំ
គហេត្វា ឧទកំ បរិស្សាវេតិ, អញ្ញា បត្តតោ ឧទកំ ហរតិ។ ភគវតោ ចត្តារិ
អនគ្នានិ អហោសុំ។ ចាទកថលីកា អាធារកោ អបស្សនជលកំ
ធម្មចាទមណីតិ ឥមាទិ ចត្តារិ អនគ្នានិ អហោសុំ។ សង្ឃនវកស្ស ទេយ្យធម្មោ
សតសហស្សំ អគ្នតិ។ តស្មិញ្ច ទានេ អង្គុលីមាលត្ថេរោ សង្ឃនវកោ
អហោសិ។ តស្ស អាសនសមីបេ អាជីតោ ហត្ថិ តំ ឧបគន្ធី នាសក្ខិ។ តតោ
រញ្ញោ អាហោចេសុំ។ រាជា - “អញ្ញោ ហត្ថិ នត្ថិ”តិ? ឧដ្ឋហត្ថិ បន អត្ថិ, អាទេតុំ ន
សក្កាតិ។ សម្មាសម្ពុទ្ធោ - សង្ឃនវកោ កតរោ មហារាជាតិ?
អង្គុលីមាលត្ថេរោ ភគវាតិ។ តេន ហិ តំ ឧដ្ឋហត្ថិ អាទេត្វា ឋបេតុ,
មហារាជាតិ។ ហត្ថិ មណ្ឌាយិត្វា អាទយីសុ។ សោ ថេរស្ស តេជេន
នាសាវាតសញ្ញាវណាមត្តម្យិ កាតុំ នាសក្ខិ។ ឯវំ និវន្តំ សត្ត ទិវសានិ ទានំ
ទីយិត្តុ។ សត្តមេ ទិវសេ រាជា ទសពលំ វន្តិត្វា - “ភគវា មឃ្ហំ ធម្មំ ទេសេថា”តិ
អាហា។

តស្សញ្ច បរិសតិ កាឡោ ច ដុល្លោ ចាតិ ទ្វេ អមច្ឆា ហោន្តិ។ កាឡោ
ចិន្តេសិ - “នស្សតិ រាជកុលស្ស សន្តកំ, កី នាមេតេ ឯត្តកា ជនា ករិស្សន្តិ,
ភុញ្ញិត្វា វិហារំ គន្ធា និទ្ទាយិស្សន្តេវ, ឥទំ បន ឯកោ រាជបុរិសោលភិត្វា កី
នាម ន ករេយ្យ, អហោ នស្សតិ រញ្ញោ សន្តក”ន្តិ។ ដុល្លោ ចិន្តេសិ - “មហាន្តំ

ឥត រាជត្តនំ នាម, កោ អញ្ញោ ឥតំ កាតុំ សក្ខិស្សតិ? កី រាជា នាម សោ, យោ
រាជត្តនេ បិតោបិ ឯវុបំ ធានំ ធាតុំ ន សក្កោតី” តិ។ ភគវា បរិសាយ អដ្ឋាសយំ
ឡិលោកេន្តោ តេសំ ទិដ្ឋំ អដ្ឋាសយំ វិទិត្វា - “សច អដ្ឋ ដុល្លាស្ស អដ្ឋាសយេន
ធម្មកថំ កថេមិ, កាឡិស្ស សត្តនា មុទ្ធា ជលីស្សតិ។ មយា ខោ បន
សត្តានុទ្ទយតាយ ចារមិយោ បូរិតា។ ដុល្លោ អញ្ញស្ម័ម្បិ ទិវសេ មយិ ធម្មំ
កថយន្តេ មគ្គជលំ បដិវិជ្ឈិស្សតិ, ឥធានិ បន កាឡំ ឡិលោកេស្សាមី” តិ រញ្ញោ
ចតុប្បទិកមេវ កាថំ អភាសិ -

“ន វេ កទរិយា ទេវលោកំ វជន្តិ,
ពាលា ហវេ នប្បសំសន្តិ ធានំ;
ដីរោ ច ធានំ អនុមោទមា នោ,
តេនេវ សោ ហោតិ សុខី បរត្ថា” តិ។ (ធម. ប. ១៧៧);

រាជា អនត្តមនោ ហុត្វា - “មយា មហាធានំ ទិដ្ឋំ, សត្តា ច មេ មន្ទមេវ ធម្មំ
កថេសិ, នាសក្ខី មញ្ញោ ធនពលស្ស ចិត្តំ គហេតុ” តិ។ សោ ភុត្តចាតរាសោ
វិហារំ កត្វា ភគវន្តំ វិទិត្វា បុច្ឆិ - “មយា, ភន្តេ, មហន្តំ ធានំ ទិដ្ឋំ, អនុមោទនា ច
មេ ន មហតី កតា, កោ នុ ខោ មេ, ភន្តេ, ទោសោ” តិ? នត្ថិ, មហារាជ, តវ
ទោសោ, បរិសា បន អបរិសុទ្ធា, តស្មា ធម្មំ ន ទេសេសិទ្ធិ។ កស្មា បន ភគវា
បរិសា ន សុទ្ធាតិ? សត្តា ទិដ្ឋំ អមច្ឆានំ បរិវិតក្កំ អាហោចេសិ។ រាជា កាឡំ បុច្ឆិ -
“ឯវំ, តាត, កាឡា” តិ? “ឯវំ, មហារាជា” តិ។ “មយិ មម សន្តកំ ទទមា នេ តវ
កតវំ ឋានំ វុដ្ឋតិ, ន តំ សក្កោមិ បស្សិតុំ, បញ្ញាជេថ នំ មម វដ្ឋតោ” តិ អាហា។
តតោ ដុល្លំ បក្កោសាបេត្វា បុច្ឆិ - “ឯវំ កិរ, តាត, ចិន្តេសី” តិ? “អាម,
មហារាជា” តិ។ “តវ ចិត្តានុវ្យាបមេវ ហោត្វ” តិ តស្មីយេវ មណ្ឌាបេ ឯវំ
បញ្ញាត្តសុយេវ អាសនេសុ បញ្ចាភិក្ខុសតានិ និសីទាបេត្វា តាយេវ

ខត្តិយដ៏តរោ បរិវារាបេត្វា រាជគេហតោ ធនំ គហេត្វា មយា ទិន្នសទិសមេវ
សត្ត ទិវសានិ ធានំ ទេហិតិ។ សោ តថា អធាសិ។ ទត្វា សត្តមេ ទិវសេ - “ធម្មំ
ភគវា ទេសេថា”តិ អាហា។

សត្តា ទិន្នម្បិ ធានានំ អនុមោទនំ ឯកតោ កត្វា ទ្វេ មហានទិយោ
ឯកោយបុណ្ណា កុរុមាធាវិយ មហាធម្មទេសនំ ទេសេសិ។
ទេសនាបរិយោសានេ ដុណ្ណោ សោតាបន្នោ អហោសិ។ រាជា បសីទិត្វា
ទសពលស្ស ពាហិរវត្ថុំ នាម អធាសិ។ ឯវំ អភិនិប្បន្នោ ខោ បន តស្ស ភគវតោ
លាភោតិ វេទិតញោ។

អភិនិប្បន្នោ សិលោកោតិ វណ្ណគុណកិត្តនំ។ សោមិ ភគវតោ
ធម្មចក្កប្បវត្តនតោ បដ្ឋាយ អភិនិប្បន្នោ។ តតោ បដ្ឋាយ ហិ ភគវតោ
ខត្តិយាមិ វណ្ណំ កថេន្តិ។ ព្រាហ្មណាមិ គហបតយោមិ នាគា សុបណ្ណា កន្ធព្ពា
ទេវតា ព្រហ្មានោមិ កិត្តិ វត្វា - “ឥតិមិ សោ ភគវា”តិ អាទិនា។ អញ្ញតិ ត្ថិយាមិ
វរោជស្ស សហស្សំ ទត្វា សមណស្ស កោតមស្ស អវណ្ណំ កថេហិតិ
ឧយ្យោជេសុំ។ សោ សហស្សំ គហេត្វា ទសពលំ ចាទតលតោ បដ្ឋាយ យាវ
កេសន្តា អបលោកយមាធា លិក្ខាមត្តម្បិ វជ្ជំ អទិស្វា -
“វិប្បកិណ្ណាទ្ធវិសមហាបុរិសលក្ខណោ អសីតិអនុញ្ញានិក្ខសិតេ
ព្យាមប្បភាបរិក្ខិត្តេ
សុដុល្លិតចារិច្ឆត្តកតាវាគណាសមុជ្ឈលិតអន្តលិក្ខវិចិត្តកុសុមសស្សិរិកនន្ទ
នវនសទិសេ អនវជ្ជអត្តភាវេ អវណ្ណំ វទន្តស្ស មុខម្បិ វិបរិវត្តេយ្យ, មុទ្ធាមិ
សត្តជា ជលេយ្យ, អវណ្ណំ វត្ថុំ ឧចាយោ នត្ថិ, វណ្ណមេវ វទិស្សមី”តិ
ចាទតលតោ បដ្ឋាយ យាវ កេសន្តា អតិវេកបទសហស្សេន វណ្ណមេវ

ក្រសួង។ យមកទាដិហារិយេ បនេស វណ្ណោ នាម មត្តកំ បត្តោ។ ឯវំ
អភិជិប្បន្នោ សិលោកោតិ។

យាវ មញ្ញេ ខត្តិយាតិ ខត្តិយា ព្រាហ្មណា វេស្សា សុទ្ធា នាគា សុបណ្ណា
យក្ខា អសុរា ទេវា ព្រាហ្មនោតិ សព្វេវ តេ សម្មិយាយមានុរា ហដ្ឋតុដ្ឋា
វិហរន្តិ។ វិគតមទោ ខោ បនាតិ ឯត្ថកា មំ ជនា សម្មិយាយមានុរា វិហរន្តិ
ន មទបមត្តោ ហុត្វា ទវាទិវសេន អាហារំ អាហារេតិ, អញ្ញេត្ថុ វិគតមទោ ខោ
បន សោ ភគវា អាហារំ អាហារេតិ។

យថាវាជីតិ យំ វាចាយ វទតិ, តទន្ធយមេវស្ស កាយកម្មំ ហោតិ។ យញ្ច
កាយេន ករោតិ, តទន្ធយមេវស្ស វចីកម្មំ ហោតិ។ កាយោ វា វាចំ, វាចា វា
កាយំ នាតិក្កមតិ, វាចា កាយេន, កាយោ ច វាចាយ សមេតិ។ យថា ច -

“វាមេន ស្លករោ ហោតិ, ទក្ខិណោន អជាមិគោ;
សវេន នេលកោ ហោតិ, វិសាលោន ជវគ្គវោ”តិ។ -

អយំ ស្លករយក្ខោ ស្លករេ ទិស្វា ស្លករសទិសំ វាមបស្សំ ទស្សេត្វា តេ
គហេត្វា ខាទតិ, អជាមិគេ ទិស្វា តំសទិសំ ទក្ខិណាបស្សំ ទស្សេត្វា តេ
គហេត្វា ខាទតិ, នេលកវច្ឆកេ ទិស្វា វច្ឆករំ វវន្តោ តេ គហេត្វា ខាទតិ,
គោលោ ទិស្វា តេសំ វិសាលាសទិសានិ វិសាលានិ មាបេត្វា តេ ទូរតោវ -
“គោលោ វិយ ទិស្សតី”តិ ឯវំ ឧបគតេ គហេត្វា ខាទតិ។ យថា ច
ធម្មិកវាយសជាតកេ សកុណេហិ បុដ្ឋោ វាយសោ - “អហំ វាតកក្ខោ,
វាតកក្ខតាយ មុខំវិវិត្វា ចាណាកានញ្ច មរណភយេន ឯកេនេវ ចាទេន
ថិតោ, តស្មា តុម្ហេបិ -

“ធម្មំ ចរេ ភទ្គំ វោ, ធម្មំ ចរេ ញាតយោ;

ធម្មចារី សុខំ សេតិ, អស្មី លោកេ បរម្មិ ចា"តិ។

សកុណោសុ វិស្សាសំ ឧប្បាទេសិ, តតោ -

“ភទ្ទកោវតាយំ បក្ខិ, ទិដោ បរមធម្មិកោ;
ឯកចាទេន តិដ្ឋន្តោ, ធម្មោ ធម្មាតិ ភាសតី”តិ។

ឯវិស្សាសមាគតេ សកុណោ ខាទិត្ត។ តេន តេសំ វាចា កាយេន, កាយោ
ច វាចាយ ន សមេតិ, ន ឯវំ ភគវតោ។ ភគវតោ បន វាចា កាយេន, កាយោ ច
វាចាយ សមេតិយេវាតិ ទស្សេតិ។

តិណ្ណា តវតា វិចិត្តិកា អស្សាតិ តិណ្ណាវិចិត្តិកា។ “កថមិទំ កថមិទ”ន្តិ
ឯវុចា វិគតា កថំកថា អស្សាតិ វិគតកថំកថា។ យថា ហិ មហាជនោ -
“អយំ រុក្ខោ, កី រុក្ខោ នាម, អយំ គាមោ, អយំ ជនបទោ, ឥទំ វដ្ឋំ, កី វដ្ឋំ នាម,
កស្មា នុ ខោ អយំ រុក្ខោ ឧដុក្ខន្ធវោ, អយំ វដ្ឋក្ខន្ធវោ, កស្មា កណ្តាលោ កោចិ
ឧដុកោ ហោតិ, កោចិ វដ្ឋោ, បុប្ផំ កិញ្ចិ សុគន្ធនំ, កិញ្ចិ ទុគ្គន្ធនំ, ដលំ កិញ្ចិ មធ្យុរំ,
កិញ្ចិ អមធ្យុរ”ន្តិ សកថ្លោវ ហោតិ, ន ឯវំ សត្តា។ សត្តា ហិ - “ឥមេសំ នាម
ធាតុនំ ឧស្សន្ទស្សន្ទត្តា ឥទំ ឯវំ ហោតិ”តិ វិគតកថំកថា។ យថា ច
បឋមជ្ឈានាទិលាភីនំ ទុតិយជ្ឈានាទិសុ កម្ពុជា ហោតិ។ បច្ចេកពុទ្ធានម្បិ ហិ
សព្វញ្ញតញ្ញាលោ យាថាវសន្និដ្ឋានាភាវតោ វេហារវសេន កម្ពុជា នាម
ហោតិយេវ, ន ឯវំ ពុទ្ធស្ស។ សោ ហិ ភគវា សព្វត្ថ វិគតកថំកថាតិ ទស្សេតិ។

បរិយោសិតសង្គហ្មតិ យថា កេចិ សីលមត្តេន, កេចិ វិបស្សនាមត្តេន,
កេចិ បឋមជ្ឈានេន... បេ... កេចិ នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនសមាបត្តិយា, កេចិ
សោតាបន្នការមត្តេន... បេ... កេចិ អរហត្តេន, កេចិ សាវកចារមីញ្ញាលោន,
កេចិ បច្ចេកពោធិញ្ញាលោន បរិយោសិតសង្គហ្មតិ បរិបុណ្ណមនោរថា ហោតិ, ន

ឯវំ មម សត្តា។ មម បន សត្តា សព្វញ្ញតញ្ញាលោន បរិយោសិតសង្គ្រហ្មតិ
នស្សេតិ។

អដ្ឋាសយំ អាទិត្រហ្មចរិយន្តិ ករណត្ថេ បច្ចត្តវចនំ, អធិកាសយេន
ឧត្តមនិស្សយក្ខតេន អាទិត្រហ្មចរិយេន ចោរណាព្រហ្មចរិយក្ខតេន ច
អរិយមគ្គេន តិណ្ណាវិចិកិញ្ញាវិគតកថំកថា បរិយោសិតសង្គ្រហ្មតិ អត្ថោ។
“បុព្វេ អននុស្សតេសុ ធម្មេសុ សាមំ សទ្ធានិ អភិសម្ពុជ្ឈិ, តត្ថ ច សព្វញ្ញតំ
បត្តោ, ពលេសុ ច វសីការ” ន្តិ ហិ វចនតោ បរិយោសិតសង្គ្រហ្មតាបិ ភគវតោ
អរិយមគ្គេនេវ និប្បន្នាតិ។

២៩៧. យថវិវ ភគវាតិ យថា ភគវា, ឯវំ ឯកស្មី ជម្ពុទីបតលេ ចត្វសុ
ទិសាសុ ចារិកំ ចរមាណា អហោ វត ចត្តារោ ជិនា ធម្មំ នេសេយ្យន្តិ
បច្ឆាសិសមាណា វទន្តិ។ អថាបរេ តីសុ មណ្ឌលេសុ ឯកតោវិចរណភាវំ
អាភជ្ជមាណា តយោ សម្មាសម្ពុទ្ធាតិ អាហំសុ។ អបរេ - “នស ចារមិយោ នាម
បូរេត្វា ចតុន្នំ តិណ្ណំ វា ឧប្បត្តិ ទុល្លភា, សចេ បន ឯកោ និពទ្ធវាសំ វសន្តោ ធម្មំ
នេសេយ្យ, ឯកោ ចារិកំ ចរន្តោ, ឯវម្មិ ជម្ពុទីចោ សោភេយ្យ ចេវ, ពហុញ្ញ
ហិតសុខមធិគច្ឆេយ្យ” តិ ចិន្តេត្វា អហោ វត, មាវិសាតិ អាហំសុ។

២៩៨. អដ្ឋានមេតំ អនវកាសោ យន្តិ ឯត្ថ ហំនំ អវកាសោតិ ឧភយមេតំ
ការណាធិវចនមេវ។ ការណាញ្ញំ តិជ្ជតិ ឯត្ថ តទាយត្តវុត្តិតាយ ជលន្តិ ហំនំ។
ឱកាសោវិយ ចស្ស តំ តេនវិនា អញ្ញត្ថ អភាវតោតិ អវកាសោ។ យន្តិ
ករណត្ថេ បច្ចត្តំ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ - “យេន ការណោន ឯកិស្ស លោកធាតុយា
ទ្វេ ពុទ្ធា ឯកតោ ឧប្បន្នេយ្យំ, តំ ការណំ នត្ថិ” តិ។

ឯត្ថ ច -

“យាវតា ចន្ទិមស្វរិយា, បរិហរន្តិ ទិសា ភន្តិវិរោចនា;
តាវ សហស្សធា លោកោ, ឯត្ថ តេ វត្ថតេ វសោ” តិ។ (ម. និ. ១.៥០៣) -

គាថាយ ឯកចក្កវាឡមេវ ឯកា លោកធាតុ។ “សហស្សី លោកធាតុ
អកម្មត្ថា” តិ (អ. និ. ៣.១២៦) អាគតជ្ជានេ ចក្កវាឡសហស្សំ ឯកា
លោកធាតុ។ “អាគម្ពមាណោ, អានន្ទ, តថាគតោ
តិសហស្សិមហាសហស្សិលោកធាតុំ សវេនវិញ្ញាបេយ្យ, ឱកាសេន ច
ជរេយ្យ” តិ (អ. និ. ៣.៨១) អាគតជ្ជានេ តិសហស្សិមហាសហស្សិ ឯកា
លោកធាតុ។ “អយញ្ចា ទសសហស្សី លោកធាតុ” តិ (ម. និ. ៣.២០១)
អាគតជ្ជានេ ទសចក្កវាឡសហស្សនិ ឯកា លោកធាតុ។ តំ សន្ធាយ ឯកិស្សា
លោកធាតុយាតិ អាហា។ ឯត្ថកញ្ជិ ជាតិខេត្តំ នាម។ តត្រាបិ វេបេត្វា ឥមស្មី
ចក្កវាឡេ ជម្ពុទីបស្ស មជ្ឈិមទេសំ ន អញ្ញាត្រ ពុទ្ធា ឧប្បជ្ឈន្តិ ជាតិខេត្តតោ បន
បរំ ពុទ្ធានំ ឧប្បត្តិជ្ជានមេវ ន បញ្ញាយតិ។ យេនត្ថេនាតិ យេន
បវារណាសង្កហត្ថេន។

សន្តម្ពារកថាវណ្ណានា

៣០០. វណ្ណាន ចេវ យសសា ចាតិ អលង្ការបរិវារេន ច បុញ្ញសិរិយា ចាតិ
អត្ថោ។

៣០១. សាធុ មហាព្រហ្មតិ ឯត្ថ សម្មសាទនេ សាធុសន្តោ។ សង្ខាយ
មោទាមាតិ ជានិត្វា មោទាម។

គោវិន្ទព្រាហ្មណវត្ថុវណ្ណានា

៣០៤. យាវ ធីយរត្តំ មហាបញ្ញាវ សោ ភគវាតិ ឯត្ថកន្តិ បរិច្ឆិទ្ធា ន
សក្កាវត្ថុំ, អថ ខោ យាវ ធីយរត្តំ អតិច្ឆរត្តំ មហាបញ្ញាវ សោ ភគវា។ នោតិ
កងំ តុម្កេ មញ្ញាថាតិ។ អថ សយមេវេតំ បញ្ចំ ព្យាកាតុកាមោ -
“អនច្ឆរិយមេតំ, មារិសា, យំ ឥនានិ ចារមិយោ បូរេត្វា ពោធិបល្លង្កេ តិណ្ណំ
មារាណំ មត្តកំ ភិទ្ធីត្វា បដិវិទូអសាធារណាញាណោ សោ ភគវា មហាបញ្ញា
ភវេយ្យ, កិមេត្ត អច្ឆរិយំ, អបរិបក្កាយ បន ពោធិយា បទេសញាណោ បិតស្ស
សរាគាធិកាលេបិ មហាបញ្ញាភាវមេវ វោ, មារិសា, កថេស្សមី”តិ
ភវបដិច្ឆន្ទការណំ អាហរិត្វា ទស្សន្តោ ភូតបុព្វំ ភោតិអាធិមាហ។

បុរោហិតោតិ សព្ពកិច្ចានិ អនុសាសនបុរោហិតោ។ គោវិន្នោតិ
គោវិន្និយាភិសេកេន អភិសិទ្ធា, បកតិយា បនស្ស អញ្ញាទេវ នាមំ,
អភិសិទ្ធកាលតោ បដ្ឋាយ “គោវិន្នោ”តិ សន្និ គតោ។ ដោតិចាលោតិ
ដោតនតោ ច ចាលនតោ ច ដោតិចាលោ។ តស្ស កិវ ជាតទិវសេ សញ្ញាវុធានិ
ឧដ្ឋោតីសុ។ រាជាបិ បច្ឆសសមយេ អត្ថនោ មជ្ឈលាវុធំ បដ្ឋលីតំ ទិស្វាភីតោ
អដ្ឋាសិ។ គោវិន្នោ ចាតោវ រាជ្ជបដ្ឋានំ គន្ធា សុខសេយ្យំ បុច្ឆ រាជា - “កុតោ មេ
អាចរិយ, សុខសេយ្យ”តិ វត្វា តំ ការណំ អាហារេសិ។ មា ភាយិ, មហារាជ,
មយ្ហំ បុត្តោ ជាតោ, តស្សនុភាវេន សកលនគរេ អាវុធានិ បដ្ឋលីសូតិ។ រាជា -
“កី នុខោ មេ កុមារោ បច្ឆតិកោ ភវេយ្យ”តិ ចិន្តេត្វា សុដ្ឋតរំ ភាយិ។ “កី
វិតក្កេសិ មហារាជា”តិ ច បុដ្ឋោ តមត្ថំ អាហារេសិ។ អថ នំ គោវិន្នោ “មា ភាយិ
មហារាជ, នេសោ កុមារោ តុម្កាកំ ទុព្ពិស្សតិ, សកលជម្ពុធិបេ បន តេន សមោ
បញ្ញាយ ន ភវិស្សតិ, មម បុត្តស្ស វេចនេន មហារាជនស្ស កម្ពុំ ជិដ្ឋិស្សតិ,
តុម្កាកញ្ច សព្ពកិច្ចានិ អនុសាសិស្សតិ”តិ សមស្សសេតិ។ រាជា តុដ្ឋោ -
“កុមារស្ស ឡិវមូលំ ហោតូ”តិ សហស្សំ ទត្វា “កុមារំ មហាល្លកកាលេ មម
ទស្សេថា”តិ អាហា។ កុមារោ អនុបុព្វេន វុឡិមនុប្បត្តោ។ ដោតិតត្តោ បនស្ស

ចាលនសមត្ថតាយ ច ជាតិចាលោត្វេវ នាមំ អកំសុ។ តេន វុត្ថំ - “ជាតនតោ
ច ចាលនតោ ច ជាតិចាលោ”តិ។

សម្មា វោស្សន្តិគ្វាតិ សម្មា វោស្សន្តិគ្វា។ អយមេវ វា ចាថោ។
អលមត្ថនសតរោតិ សមត្តោ បដិពាលោ អត្ថនសោ អលមត្ថនសោ, តំ
អលមត្ថនសំ តិវេតីតិ អលមត្ថនសតរោ។ ជាតិចាលស្សេវ មាលាវស្ស
អនុសាសនិយាតិ សោបិ ជាតិចាលំយេវ បុច្ឆិគ្វា អនុសាសតីតិ ទស្សេតិ។

៣០៥. កវមត្ថ កវន្តំ ជាតិចាលន្តិ ភោតោ ជាតិចាលស្ស កវោ វុច្ឆិ
វិសេសាធិគមោ សព្វកល្យាណញោវ មជ្ឈលញ្ច ហោតូតិ អត្តោ។ សម្មោទនីយំ
កថន្តិ? “អលំ, មហារាជ, មា ចិន្តយិ, ធុវធម្មោ ឯស សព្វសត្តាន”ន្តិអាធិនា
នយេន មរណប្បជិសំយុត្តំ សោកវិនោទនបដិសន្តារកថំ បរិយោសាបេត្វា។
មា នោ កវំ ជាតិចាលោ អនុសាសនិយា បច្ចព្យហាសីតិ មា បដិព្យាកាសិ,
“អនុសាសា”តិ វុត្តោ - “នាហំ អនុសាសាមី”តិ នោ មា អនុសាសនិយា
បច្ចក្ខាសីតិ អត្តោ។ អភិសម្ពោសីតិ សំវិទហិត្វា បដ្ឋបេសិ។ មនុស្សា
ឯវមាហំស្វតិ តំ បិតរា មហាបញ្ញតវំ សព្វកិច្ចានិ អនុសាសន្តំ សព្វកម្មេ
អភិសម្ពុវន្តំ ទិស្វា តុដ្ឋចិត្តា គោវិន្នោ វត, ភោ, ព្រាហ្មណោ, មហាគោវិន្នោ វត,
ភោ, ព្រាហ្មណោតិ ឯវមាហំសុ។ ឥទំ វុត្ថំ ហោតិ, “គោវិន្នោ វត, ភោ,
ព្រាហ្មណោ អហោសិ ឯតស្ស បិតា; អយំ បន មហាគោវិន្នោ វត, ភោ,
ព្រាហ្មណោ”តិ។

វជ្ជសំវិកជនវណ្ណានា

៣០៦. យេន តេ ធន ខត្តិយាតិ យេ តេ “សហាយា”តិ វុត្តោ ធន ខត្តិយា, តេ កិវ
វេណុស្ស ឯកបិតិកា កនិជ្ជភាតរោ, តស្មា មហាគោវិន្នោ “អយំ អភិសិត្តោ

ឯតេសំ វជ្ជសំវិភាគំ ករេយ្យ វា ន វា, យំនូនាហំ តេ បជិកច្ឆេវ វេណុស្ស សន្តិកំ
បេសេត្វា បជិញ្ញំ គណ្ណាបេយ្យ”ន្តិ ចិន្តេន្តោ យេន តេ ធន ខត្តិយា តេនុបសង្កមិ។
រាជកត្តារោតិ រាជការកា អមច្ឆា។

៣០៧. មទនីយា កាមាតិ មទករា បមាទករា កាមា។ គច្ឆន្តេ គច្ឆន្តេ កាលេ
ឯស អនុស្សវិតុម្បី ន សក្កុណោយ្យ, តស្មា អាយន្តុ ភោន្តោ អាគច្ឆន្តតិ អត្ថោ។

៣០៨. សរាមហំ ភោតិ តទា កិវ មនុស្សនំ សច្ចវាទិកាលោ ហោតិ, តស្មា
“កទា មយា វុត្តំ, កេន ទិដ្ឋំ, កេន សុត”ន្តិ អភូតំ អវត្វា “សរាមហំ ភោ”តិ
អាហា។ សម្មោទនីយំ កថន្តិ កី មហារាជ នេវត្តំ គតេ វញ្ញោ មា ចិន្តយិត្ត,
ធុវធម្មោ ឯស សព្វសត្តានំ, ឯវំភាវិនោ សម្ពាទាតិ ឯវំរូបំ បដិសន្ធារកថំ។ សព្វានិ
សកជមុខានិ បដ្ឋបេសីតិ សព្វានិ ធន វជ្ជានិ សកជមុខានិ បដ្ឋបេសី។ ឯកេកស្ស
វញ្ញោ វជ្ជំ តិយោជនសតំ ហោតិ, វេណុស្ស វញ្ញោ វជ្ជោសរណបទេសោ
ទសគារុតំ, មជ្ឈេ បន វេណុស្ស វជ្ជំវិភាទសទិសំ អហោសិ។ កស្មា ឯវំ
បដ្ឋបេសីតិ? កាលេន កាលំ រាជានំ បស្សិតុំ អាគច្ឆន្តា អញ្ញាស្ស វជ្ជំ អបីឡេត្វា
អត្តនោ អត្តនោ វជ្ជបទេសេនេវ អាគមិស្សន្តិ ចេវ គមិស្សន្តិ ច។ បវរវជ្ជំ
ឌីតិណ្ណាស្ស ហិ - “ភត្តំ ទេប, កោណំ ទេថា”តិ វទតោ មនុស្ស ឌីដ្ឋាយន្តិ - “ឥមេ
រាជានោ អត្តនោ អត្តនោ វិជិតេន ន គច្ឆន្តិ, អម្ពាភំ បីឡំ ករោន្តិ”តិ។ អត្តនោ
វិជិតេន គច្ឆន្តស្ស “អម្ពាភំ សន្តិកា ឥមិនា ឥទញ្ញិទញ្ញា លទ្ធព្វមេវា”តិ មនុស្ស
បីឡំ ន មញ្ញន្តិ។ ឥមមត្តំ ចិន្តយិត្វា មហាគោវិន្តោ “សម្មោទមាតា រាជានោ ចិវំ
វជ្ជមនុសាសន្ត”តិ ឯវំ បដ្ឋបេសី។

“ទន្តបុរំ កលិដ្ឋានំ, អស្សកានញ្ច ចោតនំ;
មាហិស្សតិ អវន្តីនំ, សោវីរានញ្ច រោទុកំ។
មិចីលា ចវិទេហានំ, ចម្បា អន្តេសុ មាបិតា;

ពារាណសី ៥ កាសីនំ, ឯតេ គោវិន្ទមាបិតា"តិ។ -

ឯតានិ សត្ត នគរានិ មហាគោវិន្ទនេវ តេសំ រាជ្ជនំ អត្ថាយ មាបិតានិ។

“សត្តក្ខ ព្រហ្មនត្តោ ច, វេស្សក្ខ ភវតោ សហ;
វេណុ ទ្វេ ច ធិតវជ្ជា, តទានុំ សត្ត ភាវជា”តិ។ -

ឥមានិ តេសំ សត្តន្ទម្បី នាមានិ។ តេសុ ហិ ឯកោ សត្តក្ខ នាម អហោសិ,
ឯកោ ព្រហ្មនត្តោ នាម, ឯកោ វេស្សក្ខ នាម, ឯកោ តេនេវ សហ ភវតោ នាម,
ឯកោ វេណុ នាម, ទ្វេ បន ធិតវជ្ជាតិ ឥមេ សត្ត ជម្ពុទីបតលេ ភាវជា
មហារាជានោ អហោសុន្តិ។

បឋមភាណាវារវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

កិត្តិសទ្ធអព្ពគ្គមនវណ្ណានា

៣០០. ឧបសង្កម្មីស្វតិ “អម្ពាភំ អយំ ឥស្សរិយសម្បត្តិ ន
អញ្ញាស្សនុភាវេន, មហាគោវិន្ទស្សនុភាវេន និប្បន្នា។ មហាគោវិន្ទោ អម្ពោ
សត្ត រាជានោ សមគ្គេ កត្វា ជម្ពុទីបតលេ បតិជ្ជាបេសិ, បុព្វបកាវិស្ស បន ន
សុករា បដិកិរិយា កាតុំ។ អម្ពោ សត្តបិ ជនេ ឯសោយេវ អនុសាសតុ, ឯតំយេវ
សេនាបតិញ្ចា បុរោហិតញ្ចា ករោម, ឯវំ នោ វុទ្ធិ ភវិស្សតី”តិ ចិន្តេត្វា
ឧបសង្កម្មីសុ។ មហាគោវិន្ទាបិ - “មយា ឯតេ សមគ្គា កតា, សចេ ឯតេសំ
អញ្ញោ សេនាបតិ បុរោហិតោ ច ភវិស្សតិ, តតោ អត្ថនោ អត្ថនោ
សេនាបតិបុរោហិតានំ វចនំ គហេត្វា អញ្ញាមញ្ញំ ភិន្និស្សន្តិ, អធិវាសេមិ នេសំ
សេនាបតិជ្ជានញ្ចា បុរោហិតជ្ជានញ្ចា”តិ ចិន្តេត្វា “ឯវំ ភោ”តិ បច្ឆស្សោសិ។

សត្វ ច ព្រាហ្មណ៍មហាសាលេតិ “អហំ សត្វដ្ឋានេសុ សម្មុទោ ភវេយ្យំ វា ន
វា, យត្តាហំ សម្មុទោ ន ភវិស្សមិ, តត្ថេវ តេ កត្តត្ថំ ករិស្សន្តិ” តិ សត្វ
អនុបុរោហិតេ វេបេសិ។ តេ សន្ធាយ ឥទំ វុត្ថំ - “សត្វ ច
ព្រាហ្មណ៍មហាសាលេ” តិ។ ធិវសស្ស ធ្វិក្ខុត្ថំ វា សាយំ ចាតោ វា នហាយន្តិ តិ
នហាតកា។ វតថវិយបរិយោសានេ វា នហាតា, តតោ បដ្ឋាយ ព្រាហ្មណេហិ
សធ្វិ ន ខាទន្តិ ន បិវន្តិ តិ នហាតកា។

៣០២. អត្ថុត្ថដ្ឋិតិ អភិឧត្តដ្ឋិ។ តទា កិវ មនុស្សានំ “ន ព្រាហ្មណ សធ្វិ
អមន្តេត្វា សក្កា វរំ សកលជម្ពុធិបំ អនុសាសិតុ” ត្ថិ និសិន្ននិសិន្នដ្ឋានេ
អយមេវ កថា បវត្តិតុ។ ន ខោ បនាហន្តិ មហាបុរិសោ កិវ - “អយំ មយ្ហំ
អភូតោ វណ្ណោ ឧប្បន្នោ, វណ្ណាប្បត្តិ ខោ បន ន ភាវិយា, ឧប្បន្នស្ស វណ្ណាស្ស
រក្ខនមេវ ភាវិយំ, អយញ្ច មេ អចិន្តេត្វា អមន្តេត្វា ករោន្តស្ស វណ្ណោ
ឧប្បន្នោវ, ចិន្តេត្វា មន្តេត្វា ករោន្តស្ស បន វិត្តាវិកតរោ ភវិស្សតិ” តិ
ព្រាហ្មនស្សនេ ឧចាយំ បរិយេសន្តោ តំ ធិស្វា សុតំ ខោ បន មេតន្តិអាទិអត្ថំ
បរិវិតក្កេសិ។

៣០៣. យេន វេណុ រាជា តេនុបសង្កម្មី តិ វរំ មេ អន្តរា ទដ្ឋកាមោ វា
សល្លបិតុកាមោ វា ន ភវិស្សតិ, យតោ ធិន្ទបលិពោធា សុខំ វិហរិស្សមី តិ
បលិពោធិបច្ឆេទនត្ថំ ឧបសង្កម្មិ, វស នយោ សព្ពតុ។

៣០៤. សាធិសិយោតិ សមវណ្ណោ សមជាតិកា។

៣០៥. នវំ សន្ធាការំ កាវេត្វាតិ វត្តិដ្ឋានទិវាដ្ឋានចង្គមនសម្បន្នំ វស្សិកេ
ចត្តារោ មាសេ វសនក្ខមំ ពហិ នឡបរិក្ខិត្តំ វិចិត្តំ អាវសេ កាវេត្វា។ ករុណំ
លានំ លាយី តិ ករុណាយ តិ កចតុក្កដ្ឋានំ លាយី, ករុណាមុខេន បនេត្ត

អវសេសាបិ តយោ ព្រហ្មវិហារា គហិតាវ។ ឧក្កណ្ណានា បរិតស្សនាតិ
ឈានភូមិយំ បរិតស្ស អនភិរតិឧក្កណ្ណានា វា ភយបរិតស្សនា វា នត្ថិ, ព្រហ្មនោ
បន អាគមនបត្តនា អាគមនតណ្ហា អហូតិ អត្ថោ។

ព្រហ្មនាសាកញ្ញាវណ្ណានា

៣១៨. ភយន្តិ ចិត្តត្រាសភយមេវ។ អជានន្តាតិ អជានមាណ។ កមំ ជានេមុ
តំ មយន្តិ (ជី. និ. ២.១៧៩) មយំ កិន្តិ តំ ជានាម, អយំ កត្តវាសិកោ, កិន្តាមោ, កិ
កោត្តាតិអាទិនំ អាការាណំ កេន អាការេន តំ ធារយាមាតិ អត្ថោ។

មំ វេ កុមារំ ជានន្តិ មំ “កុមារោ” តិ “ធម្មារោ” តិ ជានន្តិ។ ព្រហ្មលោកេតិ
សេដ្ឋលោកេ។ សនន្តនន្តិ ចិត្តនំ ចោរាណាកំ។ អហំ សោ ចោរាណាកុមារោ
សនន្តមារោ នាម ព្រហ្មាតិ ធស្សេតិ។ ឯវំ កោវិន្ត ជានាហិតិ កោវិន្ត បណ្ឌិត, ត្វំ
ឯវំ ជានាហិ, ឯវំ មំ ធារេហិ។

“អាសនំ ឧទកំ បដ្ឋិ, មធុសាកញ្ញា ព្រហ្មនោ;
អក្សេ ភវន្តំ បុច្ឆាម, អក្សំ កុរុតុ នោ ភវ” ន្តិ។ -

ឯត្ថ អក្សន្តិ អតិចីនោ ឧបនាមេតព្ពំ វុច្ឆតិ។ តេនេវ ឥនមាសនំ បញ្ញត្តំ, ឯត្ថ
និសីទេ, ឥទំ ឧទកំ បរិសុទ្ធិ, ឥតោ ចានីយំ បិវេ, ចាទេ ឆោវេ, ឥទំ បដ្ឋំ ចាទានំ
ហិតត្ថាយ អភិសង្កតំ តេលំ, ឥតោ ចាទេ មក្ខេ, ឥទំ មធុសាកន្តិ។
ពោធិសត្តស្ស ព្រហ្មចរិយំ ន អញ្ជោសំ ព្រហ្មចរិយសទិសំ ហោតិ, ន សោ “ឥទំ
ស្មេ, ឥទំ តតិយធិវសេ ភវិស្សតិ” តិ សន្និដ្ឋី នាម ករោតិ។ មធុសាកំ បន
អលោណំ អធិបនំ អតក្កំ ឧទកេន សេទិតសាកំ, តំ សន្ធាយេស - “ឥទំ
បរិភុញ្ញថា” តិ វេទន្តោ “អក្សេ ភវន្តំ បុច្ឆាម” តិ អាទិមាហា។ ឥមេ សព្វេបិ អក្សា
ព្រហ្មនោ អត្ថិ។ តេ អក្សេ ភវន្តំ បុច្ឆាម។ ឯវំ បុច្ឆន្តានញ្ច អក្សំ កុរុតុ នោ ភវំ,

បដិគ្គណ្ហាតុ នោ ភវំ ឥទមគ្សន្តិ វុត្ថំ ហោតិ។ កី បនេស - “ឥតោ ឯកម្មិ
ព្រហ្មា នកុញ្ញតី”តិ ឥទំ ន ជាតាតីតិ។ នោ ន ជាតាតិ, ជានន្តោបិ អត្ថនោ
សន្តិកេ អាគតោ អតិថិ បុច្ឆិតញ្ចោតិ វត្ថុសីសេន បុច្ឆតិ។

អថ ខោ ព្រហ្មា - “កី នុ ខោ បណ្ឌិតោ មម បរិភោគករណាភាវំ ញត្វា
បុច្ឆតិ, ឧទាហុ កោហាញោ វត្វា បុច្ឆតី”តិ សមន្នាហរន្តោ “វត្ថុសីសេ បិតោ
បុច្ឆតី”តិ ញត្វា បដិគ្គណ្ហាតុ ទានិ មេ វដ្ឋតីតិ បដិគ្គណ្ហាម តេ អគ្សំ, យំ តុ
គោវិន្ទ ភាសសីតិ អាហា។ យំ តុ គោវិន្ទ ភាសសី - “ឥទមាសនំ បញ្ញត្តំ, ឯត្ថ
និសីទថា”តិ អាទិ, តត្រ តេ មយំ អាសនេ និសិដ្ឋា នាម ហោម, ចានីយំ បីតា
នាម ហោម, ចាទាបិ មេ ធាតា នាម ហោន្តុ, តេលេនបិ មគ្គិតា នាម ហោន្តុ,
ឧទកសាកម្មិ បរិភុត្តំ នាម ហោតុ, តយា ទិន្នំ អធិវាសិតកាលតោ បដ្ឋាយ យំ
យំ តុ ភាសសី, តំ តំ មយា បដិគ្គហិតមេវ ហោតិ។ តេន វុត្ថំ - “បដិគ្គណ្ហាម
តេ អគ្សំ, យំ តុ គោវិន្ទ ភាសសី”តិ។ ឯវំ បន អគ្សំ បដិគ្គណ្ហាត្វា បញ្ចស្ស
ឱកាសំ ករោន្តោ ទិដ្ឋធម្មហិតត្ថាយាតិ អាទិមាហា។

កន្លឹ អកន្លឹ បរវេទិយេស្វតិ អហំ សវិចិកិច្ឆោ ភវន្តំ បរេន សយំ
អភិសម្ពុតត្តា បរស្ស ចាកជេសុ បរវេទិយេសុ បញ្ចេសុ និព្វិចិកិច្ចំ។

ហិត្វា មមត្តន្តិ ឥទំ មម, ឥទំ មមាតិ ឧបករណាតណ្ហំ ចជិត្វា។ មនុជេស្វតិ
សត្តេសុ, មនុជេសុ យោ កោចិ មនុជោ មមត្តំ ហិត្វាតិ អត្តោ។ ឯកោទិភូតោតិ
ឯកីភូតោ, ឯកោ តិដ្ឋន្តោ ឯកោ និសីទន្តោតិ។ វេចនត្ថោ បនេត្ត ឯកោ ឧទេតិ
បរវត្ថតីតិ ឯកោទិ, តាទិសោ ភូតោតិ ឯកោទិភូតោ។ ករុណោធម្មត្ថោតិ
ករុណាលោ អធម្មត្ថោ, តំ លាមំ និព្វត្តត្វាតិ អត្តោ។ និរាមគន្ធាតិ
វិស្សគន្ធិវិហិតោ។ ឯត្ថ បិតោតិ ឯតេសុ ធម្មេសុ បិតោ។ ឯត្ថ ច សិក្ខមាទោតិ

ឯតេសុ ធម្មេសុ សិក្ខមាណោ។ អយមេត្ថ សង្ខេបោ, វិគ្គាហេ បន ឧបរិ
មហាកោវិន្តន ច ព្រហ្មណ ច វុត្តោយេវ។

៣២០. តត្ថ ឯតេ អវិជ្ជាតិ ឯតេ អាមគន្ធន្ទ អហំ អវិជ្ជា, ន ជាតាមីតិ អត្តោ។
ឥធម្មត្រាហិ ជីវាតិ តេ មេ តំ ឥធម្ម ជីវេ បណ្ឌិត, ព្រាហ្មិ, វេទ។ កេនាវជា វាតិ បជា
កុវុត្ថតិ កតមេន កិលេសាវរណោន អាវរិតា បជា បូតិកា វាយតិ។
អាចាយិកាតិ អចាយូបតា។ និវុតព្រហ្មលោកាតិ និវុតោ បិហិតោ
ព្រហ្មលោកោ អស្សាតិ និវុតព្រហ្មលោកោ។ កតមេន កិលេសេន បជាយ
ព្រហ្មលោកូបតោ មគ្គោ និវុតោ បិហិតោ បដិច្ចន្នោតិ បុច្ឆតិ។

កោដោ មោសវដ្ឋំ និកតិ ច ឧត្តោតិ កុដ្ឋនលក្ខណោ កោដោ ច,
បរិវិសំវាទនលក្ខណោ មុសាវាដោ ច, សទិសំ ធស្សេត្វា វញ្ញនលក្ខណោ និកតិ
ច, មិត្តឧត្តនលក្ខណោ ឧត្តោ ច។ កធនិយតា អតិមាណោ ឧស្វយាតិ
ចន្ទមច្ឆិយលក្ខណោ កធនិយតា ច, អតិក្កមិត្វា មញ្ញនលក្ខណោ អតិមាណោ
ច, បរសម្បត្តិជ័យនលក្ខណោ ឧស្វយា ច។ ឥច្ឆា វិវិច្ឆា បរហោឋនា ចាតិ
តណ្ហាលក្ខណោ ឥច្ឆា ច, មច្ឆិយលក្ខណោ វិវិច្ឆា ច, វិហឹសាលក្ខណោ
បរហោឋនា ច។ លោភោ ច ទោសោ ច មទោ ច មោហោតិ យត្ថ កត្ថចិ
លុត្តនលក្ខណោ លោភោ ច, ឧស្សនលក្ខណោ ទោសោ ច, មជ្ឈនលក្ខណោ
មទោ ច, មុយ្ហនលក្ខណោ មោហោ ច។ ឯតេសុ យុត្តា អនិរាមគន្ធាតិ ឯតេសុ
ចុទ្ទិសសុ កិលេសេសុ យុត្តា បជា និរាមគន្ធា ន ហោតិ, អាមគន្ធា
សកុណាបគន្ធា បូតិគន្ធាយេវាតិ វេទតិ។ អាចាយិកា និវុតព្រហ្មលោកាតិ
ឯសា បន អាចាយិកា ចេវ ហោតិ, បដិច្ចន្នព្រហ្មលោកមគ្គោ ចាតិ។ ឥទំ បន
សុត្តំ កថេន្តេន អាមគន្ធសុត្តេន ជីវេត្វា កថេតព្ពំ, អាមគន្ធសុត្តម្បិ ឥមិនា
ជីវេត្វា កថេតព្ពំ។

តេ ន សុនិម្ពន្ធយាតិ តេ អាមគន្ធា សុនិម្ពន្ធយា សុខេន និម្ពនេតត្តា
បហាតត្តា ន ហោត្តិ, ធុប្បជហា ធុជ្ជយាតិ អត្ថោ។ យស្ស ទានិ ភវំ គោវិន្ទោ
កាលំ មញ្ញតីតិ “យស្ស បព្ពដ្ឋាយ ភវំ គោវិន្ទោ កាលំ មញ្ញតិ, អយមេវ
ហោតុ, វេសតិ មយ្ហម្បិ តវ សន្តិកេ អាគមនំ ស្វាគមនំ ភវិស្សតិ,
កថិតធម្មកថា សុកថិតា ភវិស្សតិ, ភំ តាត សកលជម្ពុជីបេ អគ្គបុរិសោ
ធិហារោ បឋមវយេ បិតោ, វេ មហាន្តំ នាម សម្បត្តិសិរិវិលាសំ បហាយ តវ
បព្ពជនំ នាម គន្ធិហត្ថិនោ អយពន្ធនំ ជិន្និត្វា គមនំ វិយ អតិធុឡារំ, ពុទ្ធតន្តិ
នាមេសា”តិ មហាបុរិសស្ស ធុជ្ជីកម្មំ កត្វា ព្រហ្មា សនត្តមារោ
ព្រហ្មលោកមេវ គតោ។

វេណុរាជអាមន្តនាវណ្ណានា

៣២០. មហាបុរិសោបិ “មម ឥតោវ និក្ខមិត្វា បព្ពជនំ នាម ន យុត្តំ, អហំ
រាជកុលស្ស អត្ថំ អនុសាសាមិ, តស្មា រញ្ជោ អាហោចស្សមិ។ សចេ សោបិ
បព្ពជិស្សតិ, សុន្ទរមេវ។ នោ ចេ បព្ពជិស្សតិ, បុរោហិតជ្ជានំ និយ្យាតេត្វា អហំ
បព្ពជិស្សមី”តិ ចិន្តេត្វា រាជានំ ឧបសង្កមិ, តេន វុត្ថំ - “អថ ខោ ភោ
មហាគោវិន្ទោ,...បេ.... នាហំ ចោរោហិតេ រមេ”តិ។

តត្ថ ភំ បដានស្ស រដ្ឋេនាតិ តវ រដ្ឋេន ត្វមេវ ជានាហិ។ នាហំ ចោរោហិតេ
រមេតិ អហំ បុរោហិតភាវេ ន រមាមិ, ឧក្កណ្ឌិតោស្មិ, អញ្ញំ អនុសាសកំ
ជានាហិ, នាហំ ចោរោហិតេ រមេតិ។

អថ រាជា - “ធុរំ ចត្តារោ មាសេ បដិសល្លីនស្ស ព្រាហ្មណស្ស គេហោ ភោគា
មន្ទា ជាតា”តិ ចិន្តេត្វា ជនេន និមន្តេន្តោ - “សចេ តេ ឡនំ កាមេហិ។ អហំ

បរិបូរណមិត្ត"តិ វត្ថា បុន - "កិន្ទុខោ ឯស ឯកកោវិហរន្តោ កេនចិ
វិហឹសិតោ ភវេយ្យ"តិ ចិន្ទេត្វា,

“យោ តំ ហឹសតិ វារេមិ, ភូមិសេនាបតិ អហំ;
តុរំ បិតា អហំ បុត្តោ, មា នោ កោវិន្ទ ចាជហី”តិ។ -

អាហា។ តស្សត្ថោ - យោ តំ ហឹសតិ, តំ វារេមិ, កេវលំ តុម្ពេ “អសុកោ”តិ
អាចិត្តេ, អហមេត្ត កត្តត្ថំ ជានិស្សមិតិ។ ភូមិសេនាបតិ អហន្តិ អថ វា អហំ
បជិវិយា សាមី, ស្វាហំ ឥមំ រជ្ជំ តុម្ពេយេវ បជិន្នាបេស្សមិ។ តុរំ បិតា អហំ
បុត្តោតិ តុំ បិតិជ្ជានេ ឋេស្សសិ, អហំ បុត្តជ្ជានេ។ សោ តុំ មម មនំ ហរិត្វា
អត្តនោយេវ មនំ កោវិន្ទ, ចាជហី; យថា ឥច្ឆសិ តថា បវត្តស្ស។ អហំ បន តវ
មនំយេវ អនុវត្តន្តោ តយា ទិន្ទបិណ្ឌំ បរិភុញ្ញន្តោ តំ អសិចម្មហត្ថោ វា
ឧបជ្ជហិស្សមិ, រថំ វា តេ ចាជេស្សមិ។ “មា នោ កោវិន្ទ, ចាជហី”តិ វា ចាថោ។
តស្សត្ថោ - តុំ បិតិជ្ជានេ តិជ្ជ, អហំ បុត្តជ្ជានេ ឋេស្សមិ។ មា នោ តុំ កោ កោវិន្ទ,
ចាជហី, មា បរិច្ឆជីតិ។ អថ មហាបុរិសោ យំ រាជា ចិន្ទេសិ, តស្ស អត្តនិ អភារំ
នស្សេន្តោ -

“ន មត្តិ ឡនំ កាមេហិ, ហឹសិតា មេ នវិជ្ជតិ;
អមនុស្សវចោ សុត្វា, តស្មាហំ ន គហោ រមេ”តិ។ -

អាហា។ តត្ថ ន មត្តិ តិ ន មេ អត្តិ។ គហោតិ គេហោ។ អថ នំ រាជា បុច្ឆិ -

“អមនុស្សោ កថំ វណ្ណោ, កី តេ អត្តំ អភាសថ;
យញ្ច សុត្វា ជហាសិ នោ, គេហោ អម្ពេ ច កេវលី”តិ។

តត្ថ ជហាសី នោ, គេហោ អម្ពេ ច កេវលីតិ ព្រាហ្មណស្ស សម្មត្តិភវិតេ
គេហោ សង្កហវសេន អត្ថនោ គេហោ ករោន្តោ យំ សុត្វា អម្ពាគំ គេហោ ច អម្ពេ
ច កេវលី សព្វេ អបរិសេសេ ជម្ពុទីបវាសិនោ ជហាសីតិ វេទិតិ។

អថស្ស អាចិត្តក្ខេត្តោ មហាបុរិសោ ឧបវុត្ថស្ស មេ បុព្វេតិអាទិមាហ។ តត្ថ
ឧបវុត្ថស្សាតិ ចត្តារោ មាសេ ឯកីការំ ឧបគន្ធា វុត្ថស្ស។ យិដ្ឋកាមស្ស មេ
សតោតិ យជិតុកាមស្ស មេ សមាណស្ស។ អគ្គិ បដ្ឋលិតោ អាសិ,
កុសបត្តបរិត្តតោតិ កុសបត្តេហិ បរិត្តតោ សប្បិទធិមដុអាទិនិ បក្ខិបិត្វា
អគ្គិ ជលយិតុមារន្ទោ អាសិ, ឯវំ អគ្គិ ជាលេត្វា “មហាជនស្ស ទានំ ទស្សមី”តិ
ឯវំ ចិន្តេត្វា បិតស្ស មមាតិ អយមេត្ថ អត្ថោ។

សនន្តនោតិ សនន្តមារោ ព្រហ្ម។ តតោ រាជា សយម្បិ បព្វជិតុកាមោ
ហុត្វា សទ្ធិហាមីតិអាទិមាហ។ តត្ថ កងំ វត្តេជ អញ្ញជាតិ កងំ តុម្ពេ អញ្ញជា
វត្តិស្សជ។ តេ តំ អនុវត្តិស្សមាតិ តេ មយម្បិ តុម្ពេយេវ អនុវត្តិស្សម,
អនុបព្វជិត្សមាតិ អត្ថោ។ “អនុជិត្សមា”តិបិ ចាថោ, តស្ស
អនុគច្ឆិត្សមាតិ អត្ថោ។ អកាហោតិ និក្ខាហោ អកក្កសោ។
កោវិន្ទស្សនុសាសនេតិ តវ កោវិន្ទស្ស សាសនេ។ ភវន្តំ កោវិន្ទមេវ សត្តារំ
ករិត្វា ចរិត្សមាតិ វេទិតិ។

ឆ ខត្តិយអាមន្តនាវណ្ណានា

៣២២. យេន តេ ឆ ខត្តិយា តេនុបសង្កមីតិ រេណុំ រាជានំ “សាធុ មហារាជ
រជ្ជំ នាម មាតវំ បិតវំ ភាតិភគិនីអាទយោបិ មារេត្វា គណ្ណាន្តេសុ សត្តេសុ ឯវំ
មហាន្តំ រជ្ជសិរី បហាយ បព្វជិតុកាមេន ឧឡារំ មហារាជេន កត”ន្តិ ឧបត្ថម្ភេត្វា
ទឡ្ហតរមស្ស ឧស្សហំ កត្វា ឧបសង្កមី។ ឯវំ សមចិន្តេសុន្តិ រញ្ជោ

ចិន្តិតនយោនេវ កនាចិ ព្រាហ្មណស្ស ភោតា បរិហីនា ភវេយ្យន្តិ មញ្ញមាណ
សមចិន្តេសុំ។ ធនេន សិក្ខេយ្យមាតិ ឧបលាបេយ្យម សង្គណ្ហេយ្យម។
តាវតកំ អាហារីយតន្តិ តាវតកំ អាហារាបិយតុ គណ្ហិយតុ, យត្តកំ ឥច្ឆេ,
តត្តកំ គណ្ហាថាតិ វុត្តំ ហោតិ។ ភវន្តានំយេវ វាហសាតិ ភវន្តេ បច្ឆយំ កត្វា,
តុម្ពេហិ ទិន្នត្តាយេវ បហូតំ សាបតេយ្យំ ជាតំ។

៣២៣. សចេ ជហថ កាមាធិតិ សចេ វត្ថុកាមេ ច កិលេសកាមេ ច
បរិច្ឆជេថ។ យត្ត សត្តោ បុុុុុនោតិ យេសុ កាមេសុ បុុុុុនោ សត្តោលក្កោ
លក្កិតោ។ អារម្ភញ្ចា ទទ្ធិហោថាតិ ឯវំ សន្តេវីរិយំ អារភេ, អសិចិលបរក្កមតំ
អធិជ្ជាយ ទទ្ធិភវេថ។ ខន្តិពលសមាហិតាតិ ខន្តិពលេន សមន្នាគតា ភវថាតិ
រាជ្ជនំ ឧស្សហំ ជនេតិ។

ឯស មគ្គោ ឧដុមគ្គោតិ ឯស ករុណាលាមមគ្គោ ឧដុមគ្គោ នាម។ ឯស
មគ្គោ អនុត្តរោតិ ឯសេវ ព្រាហ្មលោកុបបត្តិយា អសធិសមគ្គោ ឧត្តមមគ្គោ
នាម។ សទ្ធម្មោ សត្វិ វត្ថុតោតិ ឯសោ ឯវ ច ពុទ្ធបច្ចេកពុទ្ធសាវកេហិ
សត្វិវត្ថុតធម្មោ នាម។ ឥតិ ករុណាលាមស្ស វណ្ណភណានេនាបិ តេសំ
អនិវត្តនត្ថាយ ទទ្ធិកម្មមេវ ករោតិ។

កោ នុខោ បន ភោ ជាតាតិ ជីវិតានន្តិ ភោ ជីវិតំ នាម ឧទកបុប្ផឡូបមំ
តិណគ្គេ ឧស្សវតិទ្ធុបមំ តទ្ធុណវិទ្ធិសនធម្មំ, តស្ស កោ គតី ជាតាតិ, កិស្សី
ខណោ ភិទ្ធិស្សតិ? គមនីយោ សម្បរាយោតិ បរលោកោ បន អវស្សំ គន្លត្តោវ,
តត្ថ បណ្ឌិតេន កុលបុត្តេន មន្តាយំ ពោទ្ធត្ថំ។ មន្តា វុច្ឆតិ បញ្ញា, តាយ មន្តេតត្ថំ
ពុជ្ឈិតត្ថំ, ឧបបរិក្ខិតតត្ថោ ជានិតតត្ថោតិ អត្ថោ។ ករណាត្ថេ វា ភុម្មំ។ មន្តាយំ
ពោទ្ធត្ថន្តិ មន្តាយ ពុជ្ឈិតតត្ថំ, ព្រាណេន ជានិតតត្ថន្តិ អត្ថោ។ កី ពុជ្ឈិតតត្ថំ? ជីវិតស្ស
ទុដ្ឋានតា, សម្បរាយស្ស ច អវស្សំ គមនីយតា, ពុជ្ឈិត្វា ច បន សត្តបលីពោធន

ធិន្ទីត្វា កត្តត្ថំ កុសលំ ចរិតត្ថំ ព្រហ្មចរិយំ។ កស្មា? យស្មា នត្តិ ជាតស្ស
អមរណំ។

ព្រាហ្មណមហាសាលាទី១ អាមន្តនាវណ្ណានា

៣២៤. អប្បេសក្ខា ច អប្បលាភា ចាតិ ភោ បព្ពដ្ឋា នាម អប្បយសា ចេវ,
បព្ពជិតកាលតោ បដ្ឋាយ ហិ រដ្ឋំ បហាយ បព្ពជិតំ វិហេវេត្វា វិហេវេត្វា
លាមកំ អនាថំ កត្វាវ កថេន្តិ។ អប្បលាភា ច, សកលគាមំ ចរិត្វាបិ
អន្លោហារណីយំ ធុល្លកមេវ។ ឥទំ បន ព្រហ្មញ្ញំ មហេសក្ខញ្ញា មហាយសត្តា,
មហាលាភញ្ញា លាភសក្ការសម្បទ្ធត្ថា។ ភវញ្ញំ ឯតវហិ សកលជម្ពុជីបេ
អគ្គបុរោហិតោ សព្ពត្ថ អគ្គាសនំ អគ្គោទកំ អគ្គភត្ថំ អគ្គគន្ធិ អគ្គមាលំ
លភតីតិ។

រាជាវ រញ្ញន្តិ អហញ្ញំ ភោ ឯតវហិ បកតិវញ្ញំ មន្សេ ចក្កវត្តិរាជាវិយ។
ព្រហ្មាវ ព្រហ្មានន្តិ បកតិព្រហ្មានំ មន្សេ មហាព្រហ្មសទិសោ។ ទេវតាវ
គហបតិកានន្តិ អវសេសគហបតិកានំ បនម្ហិ សក្កទេវរាជសទិសោ។

ភរិយានំ អាមន្តនាវណ្ណានា

៣២៥. ចត្តារីសា ភរិយា សាទិសិយោតិ សាទិសិយោវ ចត្តារីសា ភរិយា,
អញ្ញា បនស្ស ទីសុ វយេសុ នាជកិត្តិយោ ពហុកាយេវ។

មហាកោវិទូបព្ពដ្ឋាវណ្ណានា

៣២៦. ចារិកំ ចរតីតិ គាមនិគមបដិចាជិយា ចារិកំ ចរតិ, គតគតជ្ជានេ
ពុទ្ធកោលាហាលំ វិយ ហោតិ។ មនុស្សា “មហាកោវិទូបណ្ឌិតោ កិវ
អាគច្ឆតី”តិ សុត្វា បុរេតវមេវ មណ្ឌាបំ កាវេត្វា មគ្គំ អលង្ករិត្វា បច្ចុគ្គន្ធា

គណ្ឌិត្យា ឯង, មហាលាភសក្ការោ មហោយោវិយ អន្លោត្តរន្តោ ឧប្បជ្ជិ។
សត្តបុរោហិតស្សាតិ សត្តន្តំ រាជ្ជនំ បុរោហិតស្ស។ ឥតិ យថា ឯតរហិ ឯវុបេសុ
វា ថានេសុ កិស្មិញ្ចិទេវ ទុក្ខេ ឧប្បន្នេ “នមោ ពុទ្ធស្សា”តិ វទន្តិ, ឯវំ តទា “នមត្ថុ
មហាកោវិទូស្ស ព្រាហ្មណស្ស, នមត្ថុ សត្តបុរោហិតស្សា”តិ វទន្តិ។

៣២៧. មេត្តាសហគតេនាតិអាធិនា នយេន ចាឡិយំ ព្រហ្មវិហារាវ
អាគតា, មហាបុរិសោ បន សព្វាបិ អដ្ឋ សមាបត្តិយោ ច បញ្ច ច អភិញ្ញាយោ
និព្ពេត្តសិ។ សាវកានញ្ច ព្រហ្មលោកសហព្យតាយ មគ្គំ ទេសេសីតិ
ព្រហ្មលោកេ ព្រហ្មនា សហភាវាយ មគ្គំ កថេសិ។

៣២៨. សព្ពេនសព្ពន្ធិ យេ អដ្ឋ ច សមាបត្តិយោ បញ្ច ច អភិញ្ញាយោ
និព្ពេត្តសុ។ យេ ន សព្ពេន សព្ពំ សាសនំ អាជានីស្វតិ យេ អដ្ឋសុ សមាបត្តិសុ
ឯកសមាបត្តិម្បិ ន ជានីសុ, ន សក្ខីសុ និព្ពេត្តតុ។ អមោយាតិ សវិចាកា។
អវញ្ញាតិ ន វញ្ញា។ សព្ពនិហ័នំ បសវន្តិ គន្ធាកាយំ បសវិ។ សជលាតិ
អវសេសទេវលោកូបបត្តិហិ សាត្ថា។ សឧទ្រយាតិ ព្រហ្មលោកូបបត្តិយា
សុវុឡិ។

៣២៩. សរាមហន្តិ សរាមិ អហំ បញ្ចសិខ, ឥមិនា កិរ បទេន អយំ សុត្តន្តោ
ពុទ្ធភាសិតោ នាម ជាតោ។ ន និព្ពិទាយាតិ ន វដ្ឋេ និព្ពិទ្ធនត្ថាយ។ ន វិរាគាយាតិ
ន វដ្ឋេ វិរាគត្ថាយ។ ន និរោធាយាតិ ន វដ្ឋេ និរោធត្ថាយ។ ន ឧបសមាយាតិ ន
វដ្ឋេ ឧបសមនត្ថាយ។ ន អភិញ្ញាយាតិ ន វដ្ឋំ អភិជាននត្ថាយ។ ន
សម្ពោធាយាតិ ន កិលេសនិទ្ទាវិគមេន វដ្ឋេតោ បពុជ្ឈនត្ថាយ។ ន និព្ពានាយាតិ
ន អមតនិព្ពានត្ថាយ។

ឯកន្តនិព្វិទាយាតិ ឯកន្តមេវ វដ្ឋេ និព្វិន្ទនត្ថាយ។ ឯត្ថ បន និព្វិទាយាតិ
 វិបស្សនា។ វិរាគាយាតិ មគ្គោ។ និរោធាយ ឧបសមាយាតិ និព្វានំ។ អភិញ្ញាយ
 សម្មាធាយាតិ មគ្គោ។ និព្វានាយាតិ និព្វានមេវ។ ឯវំ ឯកស្មី ឋានេ វិបស្សនា,
 តីសុ មគ្គោ, តីសុ និព្វានំ វុត្តន្តិ ឯវំ វត្តានកថា វេទិតញ្ញា។ បរិយាយេន បន
 សព្វានិបេតានិ មគ្គវេវចនានិបិ និព្វានវេវចនានិបិ ហោន្តិយេវ។
 សម្មាទិដ្ឋិអាទិសុ យំ វត្តព្ពំ, តំ វិសុទ្ធិមគ្គេ សច្ចវណ្ណាធាយំ វុត្តមេវ។

៣៣០. យេ ន សព្ពេនសព្ពន្ធិ យេ ចត្តារោបិ អរិយមគ្គេ បរិបូរេតុំ ន ជានន្តិ,
 តីណិ វា ទ្វេ វា ឯកំ វា និព្វត្តន្តិ។ សព្ពេសំយេវ ឥមេសំ កុលបុត្តានន្តិ
 ព្រហ្មចរិយចិន្ដាកុលបុត្តានំ។ អមោយា...បេ.... សដលា សឧទ្រយាតិ
 អរហត្តនិក្ខុជេន ទេសនំ និដ្ឋាបេសិ។

ភក្កវន្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វាតិ (ជី. និ. ២.១៨៨) ភក្កវតោ ធម្មទេសនំ
 ចិត្តេន សម្បជីច្ឆន្តោ អភិនន្តិត្វា វាចាយ បសំសមាធា អនុមោទិត្វា មហន្តំ
 អញ្ជាលី សិរស្មី បតិជ្ឈបេត្វា បសន្នលាទារសេ និមុដ្ឋមាធាវិយ ទសពលស្ស
 ធព្ពណ្ណរស្មិជាលន្តំ បរិសិត្វា ចត្វសុ ឋានេសុ វន្តិត្វា តិក្ខត្តំ បទក្ខិណំ កត្វា
 ភក្កវន្តំ អភិត្តវន្តោ អភិត្តវន្តោ សត្តុ បុរតោ អន្តរធាយិត្វា អត្តនោ
 ទេវលោកមេវ អគមាសីតិ។

ឥតិ សុមដ្ឋលវិលាសិនិយា ធីយនិកាយជ្ជកថាយំ

មហាគោវិន្ទសុត្តវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៧. មហាសមយសុត្តវណ្ណនា

និទានវណ្ណនា

៣៣០. ឯវំ មេ សុតន្តិ មហាសមយសុត្តំ។ តត្រាយមបុព្ពបទវណ្ណានា - សក្កេស្វតិ អម្ពជ្ជសុត្ត វុត្តន ឧប្បត្តិនយេន “សក្យា វត, ភោ កុមារា” តិ ឧទានំ បដិច្ច សក្កាតិ លទ្ធនាមាណំ រាជកុមារាណំ និវាសោ ឯកោបិ ជនបទោ វុឡ្លីសទ្ធន “សក្កា” តិ វុច្ចតិ, តស្មី សក្កេសុ ជនបទេ។ មហាវនេតិ សយំជាតេ អរោបិតេ ហិមវន្តេន សទ្ធិ ឯកាពទ្ធ មហាតិ វនេ។ សព្វេហោវ អរហន្តេហិតិ ឥមំ សុត្តំ កថិតទិវសេយេវ បត្តអរហន្តេហិ។

តត្រាយំ អនុបុព្វកថា - សាកិយកោលិយា កិវ កបិលវត្ថុនគរស្ស ច កោលិយនគរស្ស ច អន្តរេ រោហិណី នាម នទី ឯកេនេវ អារវណេន ពន្លាបេត្វា សស្សនិ ករោត្តិ, អថ ជេដ្ឋមូលមាសេ សស្សេសុ មិលាយន្តេសុ ឧភយនគរវាសិកានម្បិ កម្មករា សន្និបតីសុ។ តត្ថ កោលិយនគរវាសិនោ អាហំសុ - “ឥទំ ឧទកំ ឧភតោ ហរិយមាណំ ន តុម្ហាកំ ន អម្ហាកំ បហោស្សតិ, អម្ហាកំ បន សស្សំ ឯកេន ឧទកេនេវ និប្បជ្ជិស្សតិ, ឥទំ ឧទកំ អម្ហាកំ ទេថា” តិ។ កបិលវត្ថុនគរវាសិនោ អាហំសុ - “តុម្ហេសុ កោដ្ឋេ បូរេត្វា បិតេសុ មយំ វត្ថុសុវណ្ណនីលមណីកាឡ កហាបណេ ច គហេត្វា បច្ឆិបសិព្ពកាធិហត្ថា ន សក្ខិស្សម តុម្ហាកំ យវទ្ធាវេ វិចិវតុំ, អម្ហាកម្បិ សស្សំ ឯកេនេវ ឧទកេន និប្បជ្ជិស្សតិ, ឥទំ ឧទកំ អម្ហាកំ ទេថា” តិ។ “ន មយំ ទស្សមា” តិ។ “មយម្បិ ន ទស្សមា” តិ។ ឯវំ កលហំ វឡេត្វា ឯកោ ឧដ្ឋាយ ឯកស្ស បហារំ អនាសិ, សោបិ អញ្ញស្សតិ ឯវំ អញ្ញមញ្ញំ បហរិត្វា រាជកុលាណំ ជាតី យដ្ឋេត្វា កលហំ វឡេយីសុ។

កោលិយកម្មករា វទន្តិ - “តុម្ហេ កបិលវត្ថុវាសិកេ គហេត្វា គដ្ឋេ, យេ សោណាសិដ្ឋាលាទយោវិយ អត្ថនោ ភគិនិហិ សទ្ធិ សំវសីសុ។ ឯតេសំ ហត្ថិនោ ច អស្ស ច ជលការុទានិ ច អម្ហាកំ កី កិវស្សន្តិ” តិ? សាកិយកម្មករាបិ វទន្តិ

- “តុម្កេ ទានិ កុដ្ឋិនោ ទារកេ គហេត្វា គដ្ឋេ, យេ អនាថា និគ្គតិកា តិរច្ឆានា
វិយ កោលរុក្ខោ វសីសុ, ឯតេសំ ហត្ថិនោ ច អស្សា ច ជលការុដានិ ច អម្ពាកំ
កី កវិស្សន្តី” តិ? តេ គន្ធា តស្មី កម្មេ និយុត្តអមច្ចានំ កថេសុំ, អមច្ចា
រាជកុលានំ កថេសុំ, តតោ សាកិយា - “ភគិនីហិ សទ្ធិ សំវាសិកានំ ថាមញ្ច
ពលញ្ច ទស្សេស្សមា” តិ យុទ្ធសង្គា និក្ខមីសុ។ កោលិយាបិ -
“កោលរុក្ខោ វសីនំ ថាមញ្ច ពលញ្ច ទស្សេស្សមា” តិ យុទ្ធសង្គា និក្ខមីសុ។

ភគវាបិ រត្តិយា បច្ឆសសមយេវ មហាករុណាសមាបត្តិតោ វុដ្ឋាយ
លោកំ វោលោកេន្តោ ឥមេ ឯវំ យុទ្ធសង្គេ និក្ខមន្តេ អទ្ទស។ ទិស្វា - “មយិ គតេ
អយំ កលហោ វ្យបសមិស្សតិ នុ ខោ ឧទាហុ នោ” តិ ឧបទារេន្តោ - “អហមេត្ត
គន្ធា កលហា វ្យបសមនត្ថំ តីណិ ជាតកានិ កថេស្សមិ, តតោ កលហោ
វ្យបសមិស្សតិ។ អថ សាមគ្គីធិបនត្ថាយ ទេ ជាតកានិ កថេត្វា អត្តទណ្ឌាសុត្ថំ
ទេសេស្សមិ។ ទេសនំ សុត្វា ឧភយនករវាសិនោបិ អឞ្យតិយានិ អឞ្យតិយានិ
កុមារសតានិ ទស្សន្តិ, អហំ តេ បព្ពជិស្សមិ, តទា មហាសមាគមោ
ភវិស្សតី” តិ សន្និដ្ឋានមកាសិ។ តស្មា ឥមេសុ យុទ្ធសង្គេសុ និក្ខមន្តេសុ
កស្សមិ អនារោច្ចា សយមេវ បត្តចីវរមាធាយ គន្ធា ទ្ធិន្នំ សេនានំ អន្តរេ
អាគាសេ បល្លង្គំ អាភុជិត្វា ធឮត្តណ្ណាវស្មិយោ វិស្សន្តេត្វា និសីទិ។

កបិលវត្ថុវាសិនោ ភគវន្តំ ទិស្វាវ - “អម្ពាកំ ញាតិសេដ្ឋោ សត្តា អាគតោ,
ទិដ្ឋោ នុ ខោ តេន អម្ពាកំ កលហការណាការោ” តិ ចិន្តេត្វា - “ន ខោ បន
សក្កា ភគវតិ អាគតេ អម្ពេហិ បរស្ស សរីរេ សត្ថំ ចាតេតុ,
កោលិយនករវាសិនោ អម្ពេ ហនន្តុ វា បចន្តុ វា” តិ អារុដានិ ធម្មេត្វា ភគវន្តំ
វន្តិត្វា និសីទីសុ។ កោលិយនករវាសិនោបិ តថេវ ចិន្តេត្វា អារុដានិ ធម្មេត្វា
ភគវន្តំ វន្តិត្វា និសីទីសុ។

ភគវា ជានន្តោវ - “កស្មា អាគតត្ថ មហារាជា” តិ បុច្ឆិ។ ភគវា, ន
តិ ត្ថកិឡាយ ន បព្ពតតិឡាយ ន នទីកិឡាយ ន គិរិទស្សនត្ថំ, ឥមស្មី បន ឋានេ
សង្គាមំ បច្ចុប្បដ្ឋបេត្វា អាគតម្ហាតិ។ កី និស្សាយ វោ កលហោ មហារាជាតិ?
ឧទកំ, ភន្តេតិ។ ឧទកំ កី អគ្បតិ មហារាជាតិ? អប្បគ្បំ, ភន្តេតិ។ បថី ឆាម កី
អគ្បតិ មហារាជាតិ? អនគ្បា, ភន្តេតិ។ ខត្តិយា កី អគ្បន្តិ មហារាជាតិ?
ខត្តិយា ឆាម អនគ្បា ភន្តេតិ។ អប្បមូលកំ ឧទកំ និស្សាយ កិមត្ថំ អនគ្ប
ខត្តិយេ ឆាសេថ, មហារាជាតិ? “កលហោ អស្សនោ ឆាម នត្ថិ, កលហាវសេន
មហារាជា អជ្ជានេ វេរំ កត្វា ឯកាយ រុក្ខនេវតាយ កាឡសីហេន សទ្ធិ
ពន្ធាយាតោ សកលម្បិ ឥមំ កប្បំ អនុប្បត្តោយេវា” តិ វត្វា ជន្មនជាតកំ
កថេសិ។ តតោ “បរបត្តិយេន ឆាម មហារាជា ន ភវិតត្ថំ។ បរបត្តិយា ហុត្វា ហិ
ឯកស្ស សសកស្ស កថាយ តិយោជនសហស្សវិត្តតេ ហិមវន្តេ
ចតុប្បទគណា មហាសមុទ្ធិំ បក្ខន្ធនោ អហោសុំ។ តស្មា បរបត្តិយេន ន
ភវិតត្ថំ” តិ វត្វា បថីឡន្តិយជាតកំ កថេសិ។ តតោ - “កធាចិ, មហារាជា,
ធុត្តលោបិ មហាត្ថលស្ស រន្ធិវិវំ បស្សតិ, កធាចិ មហាត្ថលោ ធុត្តលស្ស។
លដុកិកាបិ ហិ សកុណិកា ហត្ថនាគំ យាតេសី” តិ វត្វា លដុកិកជាតកំ
កថេសិ។ ឯវំ កលហាវបសមត្ថាយ តីណិ ជាតកានិ កថេត្វា
សាមគ្គិបរិទីបនត្ថាយ ទ្វេ ជាតកានិ កថេសិ។ កថំ? សមគ្គានញ្ញិ មហារាជា
កោចិ ធិតារំ ឆាម បស្សិតុំ ន សក្កោតីតិ វត្វា រុក្ខធម្មជាតកំ កថេសិ។ តតោ
“សមគ្គានំ មហារាជា កោចិ វិវំ បស្សិតុំ ឆាសក្ខិ។ យទា បន អញ្ញមញ្ញំ
វិវាទមកំសុ, អថ តេ នេសាទបុត្តោ ជីវិតា វោរោបេត្វា អាធាយ គតោ។ វិវាទេ
អស្សនោ ឆាម នត្ថិ” តិ វត្វា វដ្តកជាតកំ កថេសិ។ ឯវំ ឥមាទិ បញ្ច ជាតកានិ
កថេត្វា អវសានេ អត្តទណ្ឌាសុត្ថំ កថេសិ។

រាជានោ បសន្នា - “សចេ សត្តា នាគមិស្ស, មយំ សហត្ថា អញ្ញមញ្ញំយេវ
វជិត្វា លោហិតនទី បវត្តយិស្សម, អម្ពាភំ បុត្តភាតរោ គេហទ្វារេ ន
បស្សេយ្យម, សាសនបដិសាសនម្មំ នោ អាហារណាកោ ន ភវិស្សតិ។ សត្តារំ
និស្សាយ នោ ជីវិតំ លទ្ធិ។ សចេ បន សត្តា អគារំ អជ្ឈាវសិស្ស,
ទិសហស្សនីបបរិវាវេសុ ចតុសុ មហាធិបេសុ វជ្ជមស្ស ហត្ថគតំ អភវិស្ស,
អតិវេកសហស្សំ ខោ បនស្ស បុត្តា អភវិស្សំសុ, តតោ ខត្តិយបរិវារោ
អវិចរិស្ស។ តំ ខោ បនេស សម្មត្តិ បហាយ និក្ខមិត្វា សម្ពោធិ បត្តោ, ឥនាទិបិ
ខត្តិយបរិវារោយេវ វិចរត្វ” តិ ឧភយនករវាសិនោ អឡតិយានិ អឡតិយានិ
កុមារសតានិ អទំសុ។ ភគវា តេ បញ្ចាដេត្វា មហាវនំ អគមាសិ។ តេសំ
គរុការវវសេន ន អត្ថនោ រុចិយា បព្ពជិតានំ អនភិរតិ ឧប្បជ្ជិ។
បុរាណុតិយិកាយោបិ នេសំ “អយ្យបុត្តា ឧក្កល្ឋាន្ត, យរាវាសោ ន
សណ្ឋាតិ” តិ អាទិនិ វត្វា សាសនំ បេសេន្តិ។ តេ អតិវេកតំ ឧក្កល្ឋាសុ។

ភគវា អារជ្ជន្តោ តេសំ អនភិរតការំ ព្រាត្វា “ឥមេ ភិក្ខុ មាទិសេន ពុទ្ធន
សទ្ធិ ឯកតោ វសន្តា ឧក្កល្ឋាន្ត, ហន្ត នេសំ កុណាលទហស្ស វណ្ណំ កថេត្វា
តត្ថ នេត្វា អនភិរតី វិនោទេស្សមី” តិ កុណាលទហស្ស វណ្ណំ កថេសិ។ តេ តំ
ទដ្ឋកាមា អហេសុំ។ ទដ្ឋកាមត្ថ, ភិក្ខុវេ, កុណាលទហន្តិ? អាម ភគវាតិ។ យទិ
ឯវំ, ឯថ, គច្ឆាមាតិ។ ឥទ្ធិមញ្ញានំ ភគវា គមនជ្ជានំ មយំ កេចំ គមិស្សមាតិ? តុម្ហេ
គន្ធកាមា ហោថ, អហំ មមាទុកាវេន គហេត្វា គមិស្សមីតិ។ សាធុ, ភន្តេតិ។
អថ ភគវា បញ្ចា ភិក្ខុសតានិ គហេត្វា អាកាសេ ឧប្បតិក្វា កុណាលទហ
បតិជ្ជាយ តេ ភិក្ខុ អាហា - “ភិក្ខុវេ, ឥមស្មី កុណាលទហ យេសំ មច្ឆានំ នាមំ
ន ជាជានថ, តេសំ នាមំ បុច្ឆថា” តិ។

តេ បុត្តីសុ, ភគវា បុត្តិតបុត្តិតំ កថេសិ។ ន កេវលំ មច្ឆានំយេវ, តស្មី
វេនសណ្ឋោ រុក្ខានម្បិ បព្ពតថាទេ ធ្វើបទបតុប្បនសកុណានម្បិ នាមាទិ
បុច្ឆាបេត្វា កថេសិ។ អថ ធ្វើហិ សកុណេហិ មុខតុណ្ហាកេន ខំសិទ្ធា
គហិតទណ្ហាកេ និសិទ្ធា កុណាលសកុណារាជា បុរតោ បច្ឆតោ ឧភោសុ
បស្សេសុ សកុណាសង្ឃបរិវុតោ អាគច្ឆតិ។ ភិក្ខុ តំ ទិស្វា - “ឯស, ភន្តេ, ឥមេសំ
សកុណានំ រាជា ភវិស្សតិ, បរិវារា ឯតេ ឯតស្សា” តិ មញ្ញាមាតិ។ ឯវមេវ,
ភិក្ខុវេ, អយម្បិ មម វំសោ មម បវេណីតិ។ ឥទានិ តាវ មយំ, ភន្តេ, ឯតេ
សកុណោ បស្សម។ យំ បន ភគវា “អយម្បិ មម វំសោ មម បវេណី” តិ អាហា,
តំ សោតុកាមម្ហាតិ។ សោតុកាមត្ថ ភិក្ខុវេតិ? អាម, ភគវាតិ។ តេន ហិ
សុណាថាតិ តិហិ គាថាសតេហិ មណ្ឌេត្វា កុណាលជាតកំ កថេន្តោ
អនភិរតី វិទោទេសិ។ ទេសនាបរិយោសានេ សព្វេបិ សោតាបត្តិជលេ
បតិជ្ជហីសុ, មគ្គេនេវ ច នេសំ ឥទ្ធិបិ អាគតា។ ភគវា - “ហោតុ តាវ ឯត្ថកំ
ឯតេសំ ភិក្ខុន” តិ អាគាសេ ឧប្បតិទ្វា មហាវនមេវ អគមាសិ។ តេបិ ភិក្ខុ
គមនកាលេ ទសពលស្ស អាទុកាវេន គន្ធា អាគមនកាលេ អត្ថនោ
អាទុកាវេន ភគវន្តំ បរិវារេត្វា មហាវនេ ឱតវីសុ។

ភគវា បញ្ញាត្តាសនេ និសីទិទ្វា តេ ភិក្ខុ អាមន្តេត្វា - “ឯថ, ភិក្ខុវេ, និសីទថ,
ឧបរិមគ្គត្ថយវជ្ឈានំ វោ កិលេសានំ បហានាយ កម្មជ្ជានំ កថេស្សម” តិ
កម្មជ្ជានំ កថេសិ។ ភិក្ខុ ចិន្តេសុំ - “ភគវា អម្ហាកំ អនភិរតភាវំ ញាត្វា
កុណាលទហំ នេត្វា អនភិរតី វិទោទេសិ, តត្ថ សោតាបត្តិជលប្បត្តានំ នោ
ឥទានិ ឥធនំ តិណ្ណំ មគ្គានំ កម្មជ្ជានំ អទាសិ, ន ខោ បនម្តេហិ ‘សោតាបច្ឆា
មយ’ តិ វីតិណមេតុំ វជ្ជតិ, ឧត្តមបុរិសសទិសេហិ នោ ភវិតុំ វជ្ជតិ” តិ តេ
ទសពលស្ស ថាទេ វន្តិត្វា ឧជ្ឈាយ និសីទនំ បច្ឆោដេត្វា វិសុំ វិសុំ
បញ្ញារុក្ខមូលេសុ និសីទីសុ។

ភគវា ចិន្តេសី - “ឥមេ ភិក្ខុ បកតិយាបិ អវិស្សជ្ជកម្មដ្ឋានា, លទ្ធិចាយស្ស
បន ភិក្ខុនោ កិលមនការណំ នាម នត្ថិ។ គច្ឆន្តា គច្ឆន្តា ចវិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា
អរហត្តំ បត្វា - “អត្តនា អត្តនា បដិលទ្ធុគុណំ អាហោចេស្សមា’តិ មម សន្តិកំ
អាគម៌ស្សន្តិ។ ឯតេសុ អាគតេសុ ទសសហស្សចក្កវាឡេ ទេវតា
ឯកចក្កវាឡេ សន្តិបតិស្សន្តិ, មហាសមយោ ភវិស្សតិ, វិវិត្តេ ឌីកាសេ មយា
និសីទិតុំ វដ្តតិ”តិ។ តតោ វិវិត្តេ ឌីកាសេ ពុទ្ធាសនំ បញ្ញាបេត្វា និសីទិ។

សព្វបឋមំ កម្មដ្ឋានំ គហេត្វា ភគវេរោ សហ បដិសម្ពិទាហិ អរហត្តំ
ចាបុណី។ តតោ អបរោ តតោ អបរោតិ បញ្ចាសតាបិ បទុមិនិយំ បទុមានិវិយ
វិកសីសុ។ សព្វបឋមំ អរហត្តប្បត្តភិក្ខុ - “ភគវតោ អាហោចេស្សមី”តិ បល្លង្គំ
វិនិព្វជិត្វា និសីទនំ បច្ឆោជេត្វា ឧដ្ឋាយ ទសពលាភិមុខោ អហោសិ។ ឯវំ
អបរោបិ អបរោបីតិ បញ្ចាសតាបិ ភត្តសាលំ បរិសន្តាវិយ បដិចាជិយាវ
អាគម៌សុ។ បឋមំ អាគតោ វដ្តិត្វា និសីទនំ បញ្ញាបេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិត្វា
បដិលទ្ធុគុណំ អាហោចេតុកាមោ - “អត្ថំ នុខោ អញ្ញោ កោចិ, នត្ថិ”តិ និវត្តិត្វា
អាគមនមគ្គំ ឌីលោកេន្តោ អបរម្បិ អទ្ទស អបរម្បិ អទ្ទស។ ឥតិ សព្វេបិ តេ
អាគន្ធា ឯកមន្តំ និសីទិត្វា អយំ ឥមស្ស ហរាយមាណោ ន កថេសិ, អយំ ឥមស្ស
ហរាយមាណោ ន កថេសីតិ។ ឌីណាសវានំ កិរ ទ្វេ អាគារាហោន្តិ - “អហោ វត
មយា បដិលទ្ធុគុណំ សនេវកោ លោកោ ទិប្បមេវ បដិវិជ្ឈេយ្យា”តិ ចិត្តំ
ឧប្បជ្ឈតិ។ បដិលទ្ធុការំ បន និលទ្ធុបុរិសោវិយ ន អញ្ញស្ស អាហោចេតុកាមោ
ហោតិ។

ឯវំ ឌីសីទមត្តេ បន តស្មី អរិយមណ្ឌលេ ចាចីនយុគនូវបរិក្ខេបតោ អព្ពា,
មហិកា, ធូមោ, រដោ, រាហូតិ ឥមេហិ ឧបក្កិលេសេហិ វិប្បមុត្តំ
ពុទ្ធប្បាទបដិមណ្ឌិតស្ស លោកស្ស រាមណោយ្យកទស្សនត្តំ ចាចីនទិសាយ

ឧត្តត្ថវជតមយមហាអាទាសមណ្ឌលំ វិយ, នេមិវដ្ឋិយំ គហេត្វា
បរិវត្តិយមានជតចក្កសស្សិកំ បុណ្ណចន្ទមណ្ឌលំ ឧល្លដ្ឋិទ្វា អនិលបដំ
បដិបដ្ឋិត្ត។ ឥតិ ឯវរុបេ ខណោលយេ មុហុត្ថេ ភគវា សក្កេសុ វិហរតិ
កបិលវត្ថុស្មី មហាវនេ មហាតា ភិក្ខុសង្ឃន សទ្ធិ បញ្ចមត្ថេហិ ភិក្ខុសតេហិ
សព្វេហាវ អរហន្តេហិ។

តត្ថ ភគវាបិ មហាសម្មតស្ស វំសេ ឧប្បន្នោ, តេបិ បញ្ចសតា ភិក្ខុ
មហាសម្មតស្ស កុលេ ឧប្បន្នោ។ ភគវាបិ ខត្តិយគព្ពេ ជាតោ, តេបិ ខត្តិយគព្ពេ
ជាតា។ ភគវាបិ រាជបព្ពជិតោ, តេបិ រាជបព្ពជិតា។ ភគវាបិ សេតច្ឆត្ថំ បហាយ
ហត្ថគតំ ចក្កវត្ថិវដ្ឋំ និស្សន្នេទ្វា បព្ពជិតោ, តេបិ សេតច្ឆត្ថំ បហាយ
ហត្ថគតានិ រដ្ឋានិ និស្សន្នេទ្វា បព្ពជិតា។ ឥតិ ភគវា បរិសុទ្ធេ ឱកាសេ បរិសុទ្ធេ
វត្តិកាកេ សយំ បរិសុទ្ធោ បរិសុទ្ធបរិវារោ វីតរាកោ វីតរាគបរិវារោ វីតនោសោ
វីតនោសបរិវារោ វីតមោហោ វីតមោហបរិវារោ និត្តណ្ណោ និត្តណ្ណបរិវារោ
និក្ខិលេសោ និក្ខិលេសបរិវារោ សន្តោ សន្តបរិវារោ ធន្តោ ធន្តបរិវារោ មុត្តោ
មុត្តបរិវារោ អតិវិយ វិរោចតីតិ។ វណ្ណាភូមិ នាមេសា, យត្ថកំ សក្កោតិ, តត្ថកំ
វត្ថុព្ពំ។ ឥតិ ឥមេ ភិក្ខុ សន្ធាយ វុត្ថំ - “បញ្ចមត្ថេហិ ភិក្ខុសតេហិ សព្វេហាវ
អរហន្តេហិ” តិ។

យេភុយ្យេនាតិ ពហុតរា សន្និបតិកា, មន្ទា ន សន្និបតិកា អសញ្ញា
អរូចាវចរនេវតា សមាបន្ននេវតា ច។ តត្រាយំ សន្និបាតក្កមោ មហាវនស្ស
កិរ សាមន្តា នេវតា ចលីសុ - “អាយាម, ភោ ពុទ្ធនិស្សនំ នាម ពហូបការំ,
ធម្មស្សវនំ ពហូបការំ, ភិក្ខុសង្ឃនិស្សនំ ពហូបការំ, អាយាម អាយាមា” តិ
មហាសន្នំ កុរុមាណ អាគន្ធា ភគវន្តញ្ច តំមុហុត្ថំ អរហត្ថប្បត្តិឱណាសវេ ច
វន្តិទ្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋសុ។ ឯតេនេវ ឧចាយេន តាសំ តាសំ សន្នំ សុត្វា

សុទ្ធនូវអង្គការត្រូវតែអង្គុយយោជនយោជនាធិវសេន
តិយោជនសហស្សវិវត្តតេ ហិមវន្តេ, តិក្ខុត្តំ តេសជ្ជិយា នគរសហស្សសុ,
នវនវតិយា ទោណមុខសតសហស្សសុ, ធន្នវតិយា
បដ្ឋនកោដិសតសហស្សសុ, ធន្នវាសាយ រតនាករេស្វតិ សកលជម្ពូធិបេ,
បុព្វវិទេហា, អបរកោយានេ, ឧត្តរកុរុម្ពិ, ទ្វីសុ បរិត្តធិបសហស្សស្វតិ
សកលចក្កវាឡេ, តតោ ទុតិយតតិយចក្កវាឡេ តិ វរំ
ធនសសហស្សចក្កវាឡេសុ ទេវតា សន្និបតិភាតិ វេទិតញ្ញា។
ធនសសហស្សចក្កវាឡេញ្ញា ឥធន ធនលោកធាតុយោតិ អធិប្បតា។ តេន វុត្តំ -
“ធនហិ ច លោកធាតុហិ ទេវតា យេតុយ្យេន សន្និបតិភា ហោន្តី” តិ។

វរំ សន្និបតិភាហិ ទេវតាហិ សកលចក្កវាឡេគព្វំ យាវ ព្រហ្មលោកា
សូចិយវេ និវន្តំ បក្ខិត្តសូចិហិ វិយ បរិបុណ្ណំ ហោតិ។ តត្រ ព្រហ្មលោកស្ស វរំ
ឧច្ឆត្តនំ វេទិតព្វំ។ លោហាចាសាទេ កិរ សត្តកុដាការសមោ ចាសាលោ
ព្រហ្មលោកេ ឋត្វា អដោ ឱត្តោ ចតុហិ មាសេហិ បថវី ចាបុណាតិ។ វរំ
មហាន្តេ ឱកាសេ យថា ហេជ្ជា ឋត្វា ឱត្តានិ បុច្ឆានិ វា ជូមោ វា ឧបរិ គន្ធី, ឧបរិ វា
ឋត្វា ឱត្តសាសចា ហេជ្ជា ឱតិវត្ថុំ អន្តរំ នលភន្តិ, វរំ និវន្តំ ទេវតា អហោសុំ។
យថា ខោ បន ចក្កវត្តិវញ្ញោ និសិទ្ធគ្នាជំ អសម្ពាជំ ហោតិ, អាគតាគតា
មហោសក្ខា ឧត្តិយា ឱកាសំ លភន្តិយេវ, បរតោ បរតោ បន អតិសម្ពាជំ
ហោតិ, វរំមេវ ភគវតោ និសិទ្ធគ្នាជំ អសម្ពាជំ, អាគតាគតា មហោសក្ខា
ទេវតា ច មហាព្រហ្មានោ ច ឱកាសំ លភន្តិយេវ។ អបិសុទំ ភគវតោ
អាសន្នាសន្នាជានេ មហាបរិទិញ្ញានេ វុត្តនយេនេវ វាលគ្គកោដិទិវុទនមត្ត
បទេសេ ធនបិ វិសម្មិ សព្វបរតោ តិសម្មិ ទេវតា សុខុមេ សុខុមេ អត្តភារេ
មាបេត្វា អជ្ជសុ។ សជ្ជិ សជ្ជិ ទេវតា អជ្ជសុ។

សុទ្ធាវាសកាយិកានន្តិ សុទ្ធាវាសវាសីនំ។ សុទ្ធាវាសា នាម សុទ្ធានំ
អនាគាមិជីវណាសវាសំ អាវាសា បញ្ចា ព្រហ្មលោកា។ ឯតទហោសីតិ កស្មា
អហោសិ? តេ កិវ ព្រហ្មានោ សមាបត្តិ សមាបដ្ឋិត្វា យថាបរិច្ឆេទេន វុដ្ឋិតា
ព្រហ្មកវនំ ឌីលោកេន្តា បច្ឆាភត្តេ ភត្តកេហំ វិយ សុញ្ញតំ អន្តសំសុ។ តតោ
“កុហី ព្រហ្មានោ គតា”តិ អារដ្ឋន្តា មហាសមាគមំ ញត្វា - “អយំ សមាគមោ
មហា, មយំ ឌីហីនា, ឌីហីនកានំ ឌីកាសោ ទុល្លភោ ហោតិ, តស្មា គច្ឆន្តា
អតុច្ឆហត្តា ហុត្វា ឯកេកំ គាថំ អភិសម្ព័រិត្វា គន្ធាម។ តាយ មហាសមាគមេ
ច អត្តនោ អាគតភារំ ជាធាបេស្សម, ទសពលស្ស ច វណ្ណំ ភាសិស្សមា”តិ។
ឥតិ តេសំ សមាបត្តិតោ វុដ្ឋាយ អារដ្ឋិតត្វា ឯតទហោសិ។

៣៣២. ភគវតោ បុរតោ ចាតុរហោសុន្តិ ចាឡិយំ ភគវតោ សន្តិកេ
អភិមុខដ្ឋានេយេវ ឌីតិណ្ណាវិយ កត្វា វុត្តា, ន ខោ បនេត្ថ ឯវំ អត្តោ វេទិតញ្ចោ។
តេ បន ព្រហ្មលោកេ បិតាយេវ គាថា អភិសម្ព័រិត្វា ឯកោ
បុរតិមចក្កវាឡមុខវដ្ឋិយំ ឌីតិវ, ឯកោ ទក្ខិណចក្កវាឡមុខវដ្ឋិយំ, ឯកោ
បច្ឆិមចក្កវាឡមុខវដ្ឋិយំ, ឯកោ ឧត្តរចក្កវាឡមុខវដ្ឋិយំ ឌីតិវ។ តតោ
បុរតិមចក្កវាឡមុខវដ្ឋិយំ ឌីតិណ្ណាព្រហ្មា នីលកសិណំ សមាបដ្ឋិត្វា
នីលវស្មិយោវិស្សដ្ឋិត្វា ទសសហស្សចក្កវាឡនេវតានំ មណិចម្ពំ បដិមុញ្ចាឆ្នោ
វិយ អត្តនោ អាគតភារំ ជាធាបេត្វា ពុទ្ធវិជី នាម កេនចិ ឌីតុវតុំ ន សក្កា,
តស្មា បហជពុទ្ធវិជីយាវ អាគត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ ឯកមន្តំ
បិតោ អត្តនា អភិសម្ព័រិតំ គាថំ អភាសិ។

ទក្ខិណចក្កវាឡមុខវដ្ឋិយំ ឌីតិណ្ណាព្រហ្មាបិ បីតកសិណំ សមាបដ្ឋិត្វា
បីតវស្មិយោ សុវណ្ណាបកំ មុញ្ចិត្វា ទសសហស្សចក្កវាឡនេវតានំ សុវណ្ណាបដំ
ចារុបេន្តោវិយ អត្តនោ អាគតភារំ ជាធាបេត្វា តថេវ អដ្ឋាសិ។

បង្ខំមចក្កវាឡមុខវដ្តិយំ ឌីតិណ្ណាព្រហ្មាបិ លោហិតកសិណំ សមាបដ្ឋិតា
លោហិតរស្មិយោ មុញ្ញិតា ធនសសហស្សចក្កវាឡនេវតានំ វត្ថុវកម្ពលេន
បរិក្ខេបន្តោវិយ អត្ថនោ អាគតការំ ជាធាបេត្វា តថេវ អដ្ឋាសិ។
ឌុត្តរចក្កវាឡមុខវដ្តិយំ ឌីតិណ្ណាព្រហ្មាបិ ឌីនាតកសិណំ សមាបដ្ឋិតា
ឌីនាតរស្មិយោ មុញ្ញិតា ធនសសហស្សចក្កវាឡនេវតានំ សុមនបដំ ចារុបន្តោ
វិយ អត្ថនោ អាគតការំ ជាធាបេត្វា តថេវ អដ្ឋាសិ។

ចាឡិយំ បន “ភគវតោ បុរតោ ចាតុរហេសុំ។ អថ ខោ តា នេវតា ភគវន្តំ
អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋសូ” តិ ឯវំ ឯកក្ខណំ វិយ បុរតោ ចាតុភារោ ច
អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ បិតភារោ ច វុត្តោ, សោ ឥមិនា អនុក្កមេន អហោសិ,
ឯកតោ កត្វា បន ធន្សិតោ។ តាថាភាសនំ បន ចាឡិយំ វិសុំ វិសុំយេវ វុត្តំ។

តត្ថ មហាសមយោតិ មហាសមូហោ។ បវនំ វុត្តតិ វនសណ្ណោ។ ឧភយេនបិ
ភគវា ឥមស្មី វនសណ្ណោ អដ្ឋ មហាសមូហោ មហាសន្និចាលោតិ អាហា។ តតោ
យេសំ សោ សន្និចាលោ, តេ ធន្សេតុំ នេវកាយា សមាគតាតិ អាហា។ តត្ថ
នេវកាយាតិ នេវយជា។ អាគតម្ហ ឥមំ ធម្មសមយន្តិ ឯវំ សមាគតេ នេវកាយេ
ធិស្វា មយម្មិ ឥមំ ធម្មសមូហំ អាគតា។ កី ការណា? ធិត្ថិតាយេ
អបរាជិតសង្ឃំ, កេនចិ អបរាជិតំ អន្លេវ តយោ មារេ មទ្ធិត្វាវិជិតសង្កាមំ ឥមំ
អបរាជិតសង្ឃំ ធន្សនត្ថាយ អាគតម្ហាតិ អត្ថោ។ សោ បន ព្រហ្មា ឥមំ កាថំ
ភាសិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា បុរតិមចក្កវាឡមុខវដ្តិយំយេវ អដ្ឋាសិ។

អថ ធុតិយោ វុត្តនយេនេវ អាគត្វា អភាសិ។ តត្ថ តត្រភិក្ខុវោតិ តស្មី
សន្និចាតដ្ឋានេ ភិក្ខុ។ សមាធិបំស្មតិ សមាធិនា យោជេសុំ។ ចិត្តមត្តនោ ឧដុកំ
អកំស្មតិ អត្ថនោ ចិត្តំ សព្វេ វដ្តកុដិលជិម្ពភារេ ហរិត្វា ឧដុកំ អករិសុ។
សារថីវ នេត្តានិ កហេត្វាតិ យថា សមប្បវត្តេសុ សិទ្ធកេសុ ឌីធន្តបតោនោ

សារថិ សព្វយោត្តានិ គហេត្វា អហោទេន្តោ អវារេន្តោ តិដ្ឋតិ, ឯវំ
ធម្មន្ត្របេក្ខាសមន្មាគតា គុត្តទ្វារា សព្វេបេតេ បញ្ចសតា ភិក្ខុ ឥន្ទ្រិយានិ រក្ខន្តិ
បណ្ឌិតា, ឯតេ ធម្មំ ឥធាគតម្ហ ភគវាតិ។ សោមិ គន្ធា យថាហានេយេវ អដ្ឋាសិ។

អថ តតិយោ វុត្តនយេនេវ អាគន្ធា អភាសិ។ តត្ថ ធម្មា ខីលន្តិ
រាគនោសមោហាខីលំ ជិន្និត្វា។ បលិយន្តិ រាគនោសមោហាបលិយមេវ។
ឥន្ធខីលន្តិបិ រាគនោសមោហាឥន្ធខីលមេវ។ ឧបាច្ឆ មនេជាតិ ឯតេ
តណ្ហាឯជាយ អភាវេន អនេជា ភិក្ខុ ឥន្ធខីលំ ឧបាច្ឆ សមូហានិត្វា។ តេ ចរន្តិ
ចតុសុ ធិសាសុ អប្បដិហាតចារិកំ ចរន្តិ។ សុទ្ធាតិ និរុបក្កិលេសា។ វិមលាតិ
និម្មលា។ ឥទំ តស្សេវ វេវចនំ។ ចក្កមតាតិ បញ្ចហិ ចក្កហិ ចក្កមន្តេន។
សុទន្ធាតិ ចក្កតោបិ ទន្ធា, សោតតោបិ យានតោបិ ជ្ឈិតោបិ កាយតោបិ
មនតោបិ ទន្ធា។ សុសុនាគាតិ តរុណានាគា។ តេ ឯវុបេន អនុត្តរេន
យោគាចរិយេន ធមិតេ តរុណានាគេ ធស្សនាយ អាគតម្ហ ភគវាតិ។ សោមិ
គន្ធា យថាហានេយេវ អដ្ឋាសិ។

អថ ចតុត្តោ វុត្តនយេនេវ អាគន្ធា អភាសិ។ តត្ថ គតាសេតិ
និព្វេមតិកសរណាគមនេន គតា។ សោមិ គន្ធា យថាហានេយេវ អដ្ឋាសិ។

ទេវតាសន្និចារវណ្ណា

៣៣៣. អថ ភគវា ឱលោកេន្តោ បថីតលតោ យាវ
ចក្កវាឡមុខវដ្តិបរិច្ឆេទា យាវ អកនិជ្ជព្រហ្មលោកា ទេវតាសន្និចារំ ធិស្វា
ចិន្តេសិ - “មហា អយំ ទេវតាសមាគមោ, ភិក្ខុ បន ឯវំ មហា ទេវតាយ
សមាគមោតិ ន ជានន្តិ, ហន្ត, នេសំ អាចិត្តាមី”តិ, ឯវំ ចិន្តេត្វា “អថ ខោ ភគវា
ភិក្ខុ អាមន្តេសី”តិ សព្វំវិត្តាវេតព្ពំ។ តត្ថ ឯតបរមាតិ ឯតំ បរមំ បមាលំ

ឯតេសន្តិ ឯតបរមា។ ឥនានិ ពុទ្ធានំ បន អភារា “យេបិ តេ, ភិក្ខុវេ, ឯតវហី” តិ
តតិយោ វារោ ន វុត្តោ។ **អាចិត្តិស្សមិ, ភិក្ខុវេ តិ កស្មា អាហា?** ទេវតានំ
ចិត្តកល្បតាជននត្ថំ។ ទេវតា កិវ ចិន្តេសុំ - “ភគវា ឯវំ មហន្តេ សមាគមេ
មហេសក្ខានំយេវ ទេវតានំ នាមគោត្តានិ កថេស្សតិ, អប្បេសក្ខានំ កី
កថេស្សតី” តិ? អថ ភគវា “ឥមា ទេវតា កី ចិន្តេន្តី” តិ អារជ្ជន្តោ មុខេន ហត្ថំ
បវេសេត្វា ហធយមំសំ មទ្គុន្តោវិយ សភណ្ឌំ ចោវ គណ្ណន្តោវិយ ច តំ តាសំ
ចិត្តាចារំ ព្រាត្វា - “ធនសហស្សចក្កវាឡតោ អាគតាគតានំ
អប្បេសក្ខមហេសក្ខានំ សញ្ញាសម្មី ទេវតានំ នាមគោត្ថំ កថេស្សមី” តិ
ចិន្តេសិ។

ពុទ្ធា នាម មហន្តា ឯតេ សត្តវិសេសា, យំ សទេវកស្ស លោកស្ស ទិដ្ឋំ សុតំ
មុតំ វិញ្ញាតំ បត្ថំ បរិយេសិតំ អនុវិចិតំ មនសា, ន កិញ្ចិ កត្តចិ នីលាទិវសេន
វិភត្តរូចារម្មណេសុ រូចារម្មណំ វា ភេវីសទ្ធាទិវសេន វិភត្តសទ្ធារម្មណាទិសុ
វិសុំ វិសុំ សទ្ធាទិអារម្មណំ វា អត្ថិ, យំ ឯតេសំ ព្រាណាមុខេ អាចាជំ នាគច្ឆតិ។
យថាហា -

“យំ ភិក្ខុវេ សទេវកស្ស លោកស្ស... បេ.... សទេវមនុស្សាយ ទិដ្ឋំ សុតំ
មុតំ វិញ្ញាតំ បត្ថំ បរិយេសិតំ អនុវិចិតំ មនសា, តមហំ ជាតាមិ, តមហំ
បស្សមិ, តមហំ អព្ពញ្ញាសិ” ន្តិ (អ. និ. ៤.២៤)។

ឯវំ សត្តត្ថ អប្បជីហតព្រាណោ ភគវា សញ្ញាចិ តា ទេវតា ភត្តាភត្តវសេន
ទ្វេ កោដ្ឋាសេ អកាសិ។ “កម្មារវេណេន វា សមន្នាគតា” តិ អាទិនា នយេន វុត្តា
សត្តា អភត្តា នាម។ តេ ឯកវិហារេ វសន្តេបិ ពុទ្ធា ន ឌីលោកេន្តិ។ វិបរីតា បន
ភត្តា នាម, តេ ទ្វេវ វសន្តេបិ គន្ធា សង្កណ្ឌន្តិ។ តស្មា តស្មីម្បី ទេវតាសន្និចាតេ
យេ អភត្តា, តេ បហាយ ភព្ពេ បរិគ្គហេសិ។ បរិគ្គហេត្វា - “ឯត្ថកា ឯត្ថ

រាគចរិតា, ឯត្តកា ទោសចរិតា, ឯត្តកា មោហចរិតា"តិ ចរិតវសេន ធន
កោដ្ឋាសេ អកាសិ។ អថ នេសំ សប្បាយំ ធម្មទេសនំ ឧបទានយន្តោ -
“រាគចរិតានំ ទេវតានំ សម្មាបរិញ្ញាជនិយសុត្តំ កថេស្សមិ, ទោសចរិតានំ
កលហរិវាទសុត្តំ, មោហចរិតានំ មហាព្យាហសុត្តំ, វិតក្កចរិតានំ
ចូឡព្យាហសុត្តំ, សទ្ទាចរិតានំ តុវដ្ឋកបដិបទំ, ពុទ្ធិចរិតានំ បុរាភេទសុត្តំ
កថេស្សមិ”តិ ទេសនំ វវត្ថុបេត្វា បុន តំ បរិសំ មនសាកាសិ -

“អត្ថដ្ឋាសយេន នុ ខោ ជានេយ្យ, បរដ្ឋាសយេន អត្ថប្បត្តិកេន
បុច្ឆាវសេនា”តិ។ តតោ “បុច្ឆាវសេន ជានេយ្យ”តិ ញាត្វា “អត្ថំ នុ ខោ កោចិ
ទេវតានំ អដ្ឋាសយំ គហេត្វា ចរិតវសេន បញ្ចំ បុច្ឆិតុំ សមត្ថោ”តិ “តេសុ
បញ្ចសតេសុ ភិក្ខុសុ ឯកោចិ ន សក្កោតិ”តិ អទ្ទស។ តតោ
អសីតិមហាសាវកេ ទ្វេ អគ្គសាវកេ ច សមន្មាហរិត្វា “តេចិ ន សក្កោន្តិ”តិ
ទិស្វា ចិន្តេសិ “សចេ បច្ឆេកពុទ្ធា ភវេយ្យ, សក្កុណោយ្យ នុ ខោ”តិ “សោចិ ន
សក្កុណោយ្យ”តិ ញាត្វា “សក្កុសុយាមាទីសុ កោចិ សក្កុណោយ្យ”តិ
សមន្មាហរិ។ សចេ ហិ តេសុ កោចិ សក្កុណោយ្យ, តំ បុច្ឆាបេត្វា អត្ថនា
វិស្សន្ធម្មេយ្យ, ន បន តេសុចិ កោចិ សក្កោតិ។

អថស្ស ឯតទហោសិ - “មាទិសោ ពុទ្ធាយេវ សក្កុណោយ្យ, អត្ថំ បន
កត្តចិ អញ្ញោ ពុទ្ធា”តិ អនន្តាសុ លោកធាតុសុ អនន្តញ្ញាលំ បត្តិវត្វា
ឱលោកេន្តោ អញ្ញំ ពុទ្ធិ ន អទ្ទស។ អនច្ឆរិយព្យោតំ, យំ ឥទានិ អត្ថនា សមំ ន
បស្សេយ្យ, សោ ជាតទិវសេចិ ព្រហ្មជាលវណ្ណានាយំ វុត្តនយេន អត្ថនា សមំ
អបស្សន្តោ - “អក្កោហមស្មិ លោកស្ស”តិ អប្បដិវត្តិយំ សីហនាទំ នទិ។ ឯវំ
អញ្ញំ អត្ថនា សមំ អបស្សិត្វា ចិន្តេសិ - “សចេ អហំ បុច្ឆិត្វា អហមេវ
វិស្សន្ធម្មេយ្យំ, ឯវម្មេតា ទេវតា ន សក្ខិស្សន្តិ បដិវដ្ឋិតុំ។ អញ្ញាស្មី បន ពុទ្ធាយេវ
បុច្ឆន្តេ មយិ ច វិស្សន្តេ អច្ឆេរកំ ភវិស្សតិ, សក្ខិស្សន្តិ ច ទេវតា បដិវដ្ឋិតុំ,

តស៊ូ និងមិត្តពុទ្ធី មាបេស្សមី" តិ អភិញ្ញាបាទកង្ខារំ សមាបដ្ឋិតា វុដ្ឋាយ -
“បត្តចីវរគហណំ អាណេកិតិវិលោកិតំ សមិញ្ញាតបសាវិតញ្ច មម
សទិសំយេវ ហោតូ” តិ កាមាវចរចិត្តេហិ បរិកម្មំ កត្វា
ចាចិនយុគនូវបរិក្ខេបតោ ឧល្លង្គ្យមាណំ ចន្ទមណ្ឌលំ ភិក្ខុត្វា និក្ខមន្តិវិយ
រូចាវចរចិត្តេន អធិជ្ឈាសិ។

នេវសង្ឃោ តំ ទិស្វា - “អញ្ញោបិ នុ ខោ, ភោ, ចន្ទោ ឧត្តតោ” តិ អាហា។ អថ
ចន្ទំ ឌីហាយ អាសន្នតេវ ជាតេ “ន ចន្ទោ, សូរិយោ ឧត្តតោ” តិ, បុន អាសន្នតេវ
ជាតេ “ន សូរិយោ, នេវរិមាណំ ឯក” តិ, បុន អាសន្នតេវ ជាតេ “ន នេវរិមាណំ,
នេវបុត្តោ ឯកោ” តិ, បុន អាសន្នតេវ ជាតេ “ន នេវបុត្តោ, មហាព្រហ្មា
ឯកោ” តិ, បុន អាសន្នតេវ ជាតេ “ន មហាព្រហ្មា, អបរោមិ ភោ ពុទ្ធា
អាគតោ” តិ អាហា។ តត្ថ បុព្វជ្ឈននេវតា ចិន្ទយីសុ - “ឯកពុទ្ធស្ស តាវ អយំ
នេវតាសន្និចាតោ, ទិន្ទំ កីវ មហាត្តោ ភវិស្សតី” តិ។ អរិយនេវតា ចិន្ទយីសុ -
“ឯកិស្សា លោកធាតុយា ទេ ពុទ្ធា នាម នត្ថិ, អទ្ធា ភគវតា អត្តនា សទិសោ
អញ្ញោ ឯកោ ពុទ្ធា និម្មិតោ” តិ។

អថ តស្ស នេវសង្ឃស្ស បស្សន្តស្សេវ និម្មិតពុទ្ធា អាគន្ធា ទសពលំ
អវទ្ធិត្វាវ សម្មុទ្ពានេ សមសមំ កត្វា មាបិតេ អាសនេ និសីទិ។ ភគវតោបិ
ទូត្តិស មហាបុរិសលក្ខណានិ, និម្មិតស្សបិ ទូត្តិសាវ, ភគវតោបិ សរីរា
ធិត្ថល្អាវស្មិយោ និក្ខមន្តិ, និម្មិតស្សបិ, ភគវតោ សរីរស្មិយោ និម្មិតស្ស សរីរេ
បដិហញ្ញន្តិ, និម្មិតស្ស សរីរស្មិយោ ភគវតោ កាយេ បដិហញ្ញន្តិ។ តា ទិន្ទម្បិ
ពុទ្ធានំ សរីរតោ ឧត្តម្ម អកនិជ្ជភវនំ អាហាច្ច តតោ បដិនិវត្តិត្វា នេវតានំ
មត្តកបរិយន្តេ ឌីតវិត្វា ចក្កវាឡមុខវដ្តិយំ បតិជ្ជហីសុ។ សកលចក្កវាឡកត្តំ
សុវណ្ណាមយវដ្តតោចានសីរិនទូមិវ ចេតិយយវំ វិរោចិត្ត។

ធនសសហស្សបក្កវាឡនេវតា ឯកបក្កវាឡេ វាសិភូតា ទិដ្ឋំ ពុទ្ធានំ វស្សិតព្ពន្ធនំ
បរិសិទ្ធា អដ្ឋសុ។ និម្មិតពុទ្ធា និសីទន្តោយេវ ធនពលស្ស ពោធិបល្លង្កេ
កិលេសប្បហានំ អភិវុទ្ធា -

“បុច្ឆាមិ មុនី បហូតបញ្ចាំ,
តិណ្ណំ ចារុត្ថំ បរិនិព្វតំ វិចិត្តំ;
និក្ខម្ម យវា បនុជ្ជ កាមេ,
កថំ ភិក្ខុ សម្មា សោ លោកេ បរិព្ពជេយ្យ” តិ។ (សុ. និ. ៣៦០) -

គាថំ អភាសិ។ សត្តា នេវតានំ តាវ ចិត្តកល្បតាជននត្ថំ អាគតាគតានំ
នាមកោត្តានិ កថេស្សមីតិ ចិន្តេត្វា អាចិត្តិស្សមិ, ភិក្ខុវេតិអាធិមាហ។

៣៣២. តត្ថ សិលោកមនុកស្សមីតិ អក្ខរេបទនិយមិតំ វេចនសង្ឃតំ
បវត្ថយិស្សមិ។ យត្ថ ភុម្មា តទស្សិតាតិ យេសុ យេសុ ហនេសុ ភុម្មា នេវតា តំ
តំ និស្សិតា។ យេ សិតា គិរិគព្ពន្ធន្តរាធិហិ តេសំ ភិក្ខុនំ វណ្ណំ កថេសិ, យេ ភិក្ខុ
គិរិគុច្ឆិ និស្សិតាតិ អត្ថោ។ បហិតត្តាតិ បេសិតចិត្តា។ សមាហិតាតិ
អវិត្តត្តា។

បុព្វតិ ពហុជនា។ សីហាវ សល្លំនាតិ សីហាវិយ និលីនា ឯកត្ថំ ឧបគតា។
លោមហំសាភិសម្ពុនោតិ លោមហំសំ អភិភវិត្វា វិចិត្តា, និព្ពយាតិ វុត្ថំ ហោតិ។
ឌីនាតមនសា សុទ្ធាតិ ឌីនាតចិត្តា ហុត្វា សុទ្ធា។ វិប្បសន្នាមនាវិលាតិ
វិប្បសន្នអនាវិលា។

ភិយ្យោបញ្ចសតេ ញាតិ សម្មាសម្ពុទ្ធន សទ្ធិ អតិវេកបញ្ចសតេ ភិក្ខុ
ជានិត្វា។ វនេ កាបិលវត្ថុវេតិ កបិលវត្ថុសមីបម្ហិ ជាតេ វនេសណ្ណោ។ តតោ
អាមន្តយី សត្តាតិ តទា អាមន្តយី។ សាវកេ សាសនេ វតេតិ អត្តនោ

ធម្មទេសនាយ សវនន្ត ជាតត្តា សាវកេ សិក្ខត្តយសាសនេ រតត្តា សាសនេ
រតេ។ ឥទំ សត្តំ - “សិលោកមនុកស្សមី” តិ វចនតោ អញ្ជ្រូន វុត្តំ វិយ កត្វា
វទតិ។

ទេវកាយា អភិក្កត្តា, តេ វិជានាថ ភិក្ខុវោតិ តេ ទិព្ពចក្ខុនា វិជានាថាតិ
នេសំ ភិក្ខុនំ ទិព្ពចក្ខុញ្ញាណាភិជីហារត្ថាយ កថេសិ។ តេ ច អាតប្បមករុំ,
សុត្វា ពុទ្ធស្ស សាសនន្ត តេ ច ភិក្ខុ តំ ពុទ្ធសាសនំ សុត្វា តាវទេវ តទត្ថាយ
វិរិយំ ករិសុ។

ឯវំ កតមត្តា តប្បនំយេវ តេសំ ចាតុរហុញ្ញាណំ។ កីទិសំ? អមនុស្សនំ
ទស្សនំ ទិព្ពចក្ខុញ្ញាណំ ឧប្បន្និ។ ន តំ តេហិ តស្មី ខណោ បរិកម្មំ កត្វា
ឧប្បទិតំ។ អរិយមគ្គេនេវ ហិ តំ និប្បន្នំ។ អមនុស្សទស្សនត្ថំ បទស្ស
អភិជីហារមត្តមេវ កតំ។ សត្ថាបិ - “អត្ថិ តុម្កាកំ ញ្ញាណំ, តំ និហរិត្វា តេន ហិ
តេ វិជានាថា” តិ ឥទមេវ សន្ធាយ “តេ វិជានាថ, ភិក្ខុវោ” តិ អាហ។

អប្បេកេ សតមទ្ធក្ខន្តិ តេសុ ភិក្ខុសុ ឯកច្ឆេ ភិក្ខុ អមនុស្សនំ សតំ
អទ្ធសំសុ។ សហស្សំ អថ សត្តវិន្តិ ឯកេ សហស្សំ។ ឯកេ សត្តតិ សហស្សានិ។

សតំ ឯកេ សហស្សានន្តិ ឯកេ សតសហស្សំ អទ្ធសំសុ។
អប្បេកេនន្តមទ្ធក្ខន្តិ វិបុលំ អទ្ធសំសុ, សតវសេន សហស្សវសេន ច
អបរិច្ឆិន្នេបិ អទ្ធសំសុតិ អត្ថោ។ កស្មា? យស្មា ទិសា សញ្ញា ដុដា អហំ, ភិវតា
សម្បណ្ណាវ អហេសុំ។

តញ្ច សត្តំ អភិញ្ញាយាតិ យំ តេសុ ឯកេនេកេន ទិដ្ឋំ, តញ្ច សត្តំ ជានិត្វា។
វវត្តិត្វាន ចក្ខុមាតិ ហត្ថតលេ លេខំវិយ បច្ឆក្ខតោ វវត្តបេត្វា បញ្ចហិ ចក្ខុហិ
ចក្ខុមា សត្ថា។ តតោ អាមន្តយីតិ បុព្វេ វុត្តតាថមេវ នាមគោត្តកិត្តនត្ថាយ

អាហា។ តុម្កេ ឯតេ វិជានាថ, បស្សៈ, ឡិលោកេថ, យេ វេហំ កិត្តយិស្សមីតិ
អយមេត្ត សម្ពុត្តោ។ គិរាហីតិ វេនេហិ។ អនុបុត្តសោតិ អនុបដិចាជិយា។

៣៣៥. សត្តសហស្សតេ យក្ខា, ភុម្មា កាបិលវត្តវាតិ សត្តសហស្ស
តាវេត្ត កបិលវត្តំ និស្សយ និព្ពត្តា ភុម្មា យក្ខាយេវាតិ វេនតិ។ ឥទ្ធិមន្តោតិ
ទិព្ពឥទ្ធិយុត្តា។ ជុតិមន្តោតិ អានុការសម្មន្នា។ វណ្ណាវន្តោតិ សវីវណ្ណាសម្មន្នា។
យសស្សិនោតិ បរិវាសម្មន្នា។ មោទមាណា អភិក្កាមុន្តិ តុដ្ឋចិត្តា អាគតា។
ភិក្ខុនំ សមិទី វេនន្តិ ឥមំ មហាវនំ ភិក្ខុនំ សន្តិកំ ភិក្ខុនំ ទស្សនត្ថាយ អាគតា។
អថ វា សមិទីន្តិ សម្មហំ, ភិក្ខុសម្មហំ ទស្សនាយ អាគតាតិបិ អត្ថោ។

ធនសហស្ស ហោមវតា, យក្ខា នានត្តវណ្ណិនោតិ ធនសហស្ស
ហោមវតបព្ពតេ និព្ពត្តយក្ខា, តេ ច សព្វេបិ នីលាទិវណ្ណាវសេន នានត្តវណ្ណា។

សាតាគិរា តិសហស្សតិ សាតាគិរិបព្ពតេ និព្ពត្តយក្ខា តិសហស្ស។

ឥច្ឆេតេ សោឡសសហស្សតិ ឯតេ សព្វេបិ សោឡសសហស្ស ហោន្តិ។

វេស្សមិត្តា បញ្ចាសតាតិ វេស្សមិត្តបព្ពតេ និព្ពត្តា បញ្ចាសតា។

កុម្ពីរោ រាជគហិកោតិ រាជគហនគវេ និព្ពត្តោ កុម្ពីរោ នាម យក្ខោ។
វេបុល្លស្ស និវេសនន្តិ តស្ស វេបុល្លបព្ពតោ និវេសនំ និវាសនជ្ជានន្តិ អត្ថោ។
ភិយ្យោ នំ សតសហស្សំ, យក្ខានំ បយិរុចាសតីតិ តំ អតិវេកំ យក្ខានំ
សតសហស្សំ បយិរុចាសតិ។ កុម្ពីរោ រាជគហិកោ, សោចាគា សមិទី វេនន្តិ
សោបិ កុម្ពីរោ សបរិវារោ ឥមំ វេនំ ភិក្ខុសមិទី ទស្សនត្ថាយ អាគតោ។

៣៣៦. បុរិមញ្ច ទិសំ រាជា, ធនុរដ្ឋា បសាសតីតិ ចាចីនទិសំ អនុសាសតិ។
គន្ធានំ អធិបតីតិ ចត្វសុបិ ទិសាសុ គន្ធានំ ជេដ្ឋកោ។ សព្វេ តេ តស្ស វសេ
វត្ថុន្តិ។ មហារាជា យសស្សិសោតិ មហាបរិវារោ ឯសោ មហារាជា។

បុត្តាបិ តស្ស ពហារោ, ឥន្ទនាមា មហាពួលាតិ តស្ស ធនុរដ្ឋស្ស ពហារោ
មហាពួលា បុត្តា, តេ សព្វេ សក្កស្ស ទេវវញ្ញោ នាមធារកា។

វិរូឡោ តំ បសាសតីតិ តំ ទិសំ វិរូឡោ អនុសាសតិ។

បុត្តាបិ តស្សាតិ តស្សាបិ តាទិសាយេវ បុត្តា។ ចាឡិយំ បន “មហាពួលា” តិ
លិខន្តិ។ អដ្ឋកថាយំ សព្វវាវេសុ “មហាពួលា” តិ ចាថោ។

“បុរិមំ ទិសំ ធនុរដ្ឋា, ទក្ខិណាន វិរូឡកោ;
បច្ឆិមេន វិរូបក្ខោ, កុវេរោ ឧត្តរំ ទិសំ។

ចត្តារោ តេ មហារាជា, សមន្តា ចតុរោ ទិសា;
ទទ្ទល្លមាណា អជ្ជសុ, វនេ កាបិលវត្ថុវេ” តិ។

ឥមា បន កាថា សព្វសង្កាហិកវសេន វុត្តា។

អយញ្ចេត្ថ អត្ថោ - ទិសសហស្សចក្កវាឡេ ធនុរដ្ឋា នាម មហារាជានោ
អត្ថិ។ តេ សព្វេបិ កោដិសតសហស្សកោដិសតសហស្សគន្ធាបរិវារោ អាគន្ធា
បុរតិមាយ ទិសាយ កបិលវត្ថុមហាវនេតោ បជ្ជាយ ចក្កវាឡេគព្វំ បូរេត្វា
បីតា។ ឯវំ ទក្ខិណាទិសាទិសុ វិរូឡកាទយោ។ តេនេវាហ - “សមន្តា ចតុរោ
ទិសា, ទទ្ទល្លមាណា អជ្ជសុ” តិ។ ឥន្ទញ្ច វុត្ថំ ហោតិ - “សមន្តា ចក្កវាឡេហិ
អាគន្ធា ចតុរោ ទិសា បព្ពតមត្ថកេសុ អគ្គិក្ខន្ធាវិយ សុដ្ឋ ជលមាណា បីតា” តិ។

តេ បន យស្មា កបិលវត្ថុវេនមេវ សន្ទាយ អាគតា, តស្មា ចក្កវាឡំ បូរេត្វា
ចក្កវាឡេន សមសមា បិតាបិ - “វេនេ កាបិលវត្ថុវេ” តិ វុត្តា។

៣៣៧. តេសំ មាយាវិនោ ធាសា, អាគុំ វញ្ជនិកា សហាតិ តេសំ មហារាជានំ
កតចាបបដិច្ឆាទនលក្ខណាយ មាយាយ យុត្តា កុដិលាចារា ធាសា អត្ថិ, យេ
សម្មុទបរម្មុខវញ្ជនាហិ លោកំ វញ្ជនតោ “វញ្ជនិកា” តិ ច,
កេរាជិយសាវេយ្យេន សមន្នាគតត្ថា “សហា” តិ ច វុច្ឆន្តិ, តេបិ អាគតាតិ
អត្ថោ។ មាយា កុដេណ្ណាវិដេណ្ណា, វិដុច្ឆ វិដុដោ សហាតិ តេ ធាសា សព្វេបិ
មាយាការការ។ នាមេន បនេត្ថ ឯកោ កុដេណ្ណា នាម, ឯកោវិដេណ្ណា នាម។
ចាឡិយំ បន “វេដេណ្ណ” តិ លិខន្តិ។ ឯកោវិដុច្ឆ នាម, ឯកោវិដុដោ នាម។
សហាតិ សោបិ វិដុដោ តេហិ សហោវ អាគតោ។

ចន្ទនោ កាមសេដ្ឋោ ច, កិណ្ឌិយណ្ណា និយណ្ណា ចាតិ អបរោ កិណ្ឌិយណ្ណា នាម។
ចាឡិយំ បន “កិណ្ឌិយណ្ណ” តិ លិខន្តិ។ និយណ្ណា ចាតិ អញ្ញោ និយណ្ណា នាម,
ឯត្ថកា ធាសា។ ឥតោ បរេ បន -

“បនាទោ ឌីបមញ្ញោ ច, ទេវសុតោ ច មាតលិ;
ចិត្តសេនោ ច គន្ធព្ពោ, នឡោ រាជា ជនេសកោ;
អាគុំ បញ្ចសិខោ ចេវ, តិម្ពរុ សូរិយវច្ឆសា” តិ។ -

ឥមេ ទេវរាជានោ។ តត្ថ ទេវសុតោតិ ទេវសារថិ។ ចិត្តសេនោតិ ចិត្តោ ច
សេនោ ច ចិត្តសេនោ ច។ គន្ធព្ពោតិ អយំ ចិត្តសេនោ គន្ធព្ពកាយិកោ
ទេវបុត្តោ, នកេវលំ ចេស, សព្វេ បេតេ បនាទាទយោ គន្ធព្ពា ឯវ។ នឡោរាជាតិ
នឡការទេវបុត្តោ នាមកោ។ ជនេសកោតិ ជនេសកោ ទេវបុត្តោ។ អាគុំ

បញ្ចសិទ្ធាចេរាតិ បញ្ចសិទ្ធាចេរ ទេវបុត្តោ អាគតោ។ តិម្ភ្យតិ តិម្ភ្យ នាម
គន្ធានេវរាជា។ ស្វរិយវច្ឆសាតិ តស្សេវ ធីតា។

ឯតេ ចញ្ញេ ច រាជានោ, គន្ធាសហ រាជុក្ខិតិ ឯតេ ច នាមវសេន
វុត្តគន្ធារាជានោ អញ្ញេ ច ឯតេហិ រាជុហិ សុទ្ធិ ពហូ គន្ធា។ មោទមាណា
អភិក្កាមុំ, ភិក្ខុនំ សមិតី វនន្តិ ហជ្ជតុជ្ជបិត្តា ភិក្ខុសង្ឃសមិតី ឥមំ វនំ
អាគតាតិ អត្ថោ។

៣៣៨. អថាគុំ នាគសា នាគា, វេសាលា សហតច្ឆកាតិ
នាគសន្តហវាសិកា ច វេសាលីវាសិកា ច នាគា សហ តច្ឆកនាគបរិសាយ
អាគតាតិ អត្ថោ។ កម្ពលស្សតរាតិ កម្ពលោ ច អស្សតរោ ច។ ឯតេ កិរ
សិនេរុចាទេ វសន្តិ, សុបណ្ណេហិបិ អនុទ្ធវណីយា មហេសក្ខនាគា ចាយាគា
សហ ញាតិភីតិ បយាគតិត្តវាសិនោ ច សហ ញាតិសង្ឃេន អាគតា។

យាមុនា ធនវដ្ឋា ចាតិ យមុនវាសិនោ ច ធនវដ្ឋកុលេ ឧប្បន្នា នាគា ច។
ឯវាវណោ មហានាគោតិ ឯវាវណោ ច ទេវបុត្តោ, ជាតិយា នាគោ ន ហោតិ។
នាគវេហារេន បនេស វេហារិយតិ។ សោចាគាតិ សោបិ អាគតោ។

យេ នាគរាជេ សហសា ហវន្តិតិ យេ ឥមេ វុត្តប្បកាវេ នាគេ លោភាភិក្ខុតា
សាហសំ កត្វា ហវន្តិ គណ្ណានិ។ ទិញ្ញា ទិជា បក្ខិវិសុទ្ធចក្ខុតិ ទិញ្ញានុភាវតោ
ទិញ្ញា មាតុកុដ្ឋិតោ ច អណ្ណាកោសតោ ចាតិ ទ្វេ វារេ ជាតាតិ ទិជា
បក្ខយុត្តតាយ បក្ខិ យោជនសតន្តវេបិ យោជនសហស្សន្តវេបិ នាគេ
ទស្សនសមត្ថចក្ខុតាយ វិសុទ្ធចក្ខុ។ វេហាយសា តេ វនមជ្ឈប្បត្តាតិ តេ
អាគាសេនេវ ឥមំ មហាវនំ សម្បត្តា។ ចិត្រា សុបណ្ណា ឥតិ តេស នាមន្តិ តេសំ
“ចិត្រសុបណ្ណា”តិ នាមំ។

អភយំ តទា នាគរាជានមាសិ, សុបណ្ណតោ ខេមមកាសិ ពុទ្ធាតិ តស្មា
សព្វេបិ តេ អញ្ញមញ្ញំ សណ្ណាហិ វាចាហិ ឧបស្ស័យន្តា មិត្តាវិយ ពន្ធវាវិយ ច
សមុល្លបន្តា សម្មោទមាណា អាណិជ្ជន្តា ហត្ថេ គណ្ណន្តា អំសក្ខេ ហត្ថំ វេបេន្តា
ហដ្ឋតុដ្ឋចិត្តា។ នាគា សុបណ្ណា សរណមកំសុ ពុទ្ធនិ ពុទ្ធយេវ សរណំ គតា។

៣៣៩. ជិតា វជិរបាត្ថនាតិ ឥន្ទន ទេវញ្ញា ជិតា។ សមុទ្ធំ អសុរាសិតាតិ
មហាសមុទ្ធវាសិនោ សុជាតាយ អសុរកញ្ញាយ ការណា សព្វេបិ ភាគរោ
វាសវស្សេតេ, ឥទ្ធិមន្តោ យសស្សិនោ។

តេសុ កាលកញ្ញា មហាភិស្មាតិ កាលកញ្ញា ច មហាន្តេភីសនេ អត្តភាវេ
មាបេត្វា អាគមីសុ។ អសុរា ទានវេយសាតិ ទានវេយសា នាម អញ្ញោ
ធនុគ្គហអសុរា។ វេបចិត្តិ សុចិត្តិ ច, បហារាទោ នមុចិ សហាតិ
វេបចិត្តិអសុរោ, សុចិត្តិអសុរោ ចាតិ ឯតេ ច អសុរា នមុចិ ច មារោ ទេវបុត្តោ
ឯតេហិ សហោវ អាគតោ។ ឥមេ អសុរា មហាសមុទ្ធវាសិនោ, អយំ
បរិនិម្មិតទេវលោកវាសី, កស្មា ឯតេហិ សហាគតោតិ? អច្ឆន្ទិកត្តា។ តេបិ ហិ
អច្ឆន្ទិកា អភញ្ញា, អយម្យិ តាធិសោយេវ។ តស្មា ធាតុសោ សំសន្នមាណោ
អាគតោ។

សតញ្ញា ពលិបុត្តានន្តិ ពលិនោ មហាអសុរស្ស បុត្តានំ សតំ។ សព្វេ
វេរោចនាមកាតិ សព្វេ អត្តនោ មាតុលស្ស រាហុស្សេវ នាមជរា។ សន្នប្បិទ្វា
ពលិសេនន្តិ អត្តនោ ពលិសេនំ សន្នប្បិទ្វា សព្វេ កតសន្នាហាវ ហុត្វា។
រាហុភទ្ធមុចាគមុន្តិ រាហុអសុរិន្ទំ ឧបសង្កមីសុ។ សមយោ ទានិ ភទ្ធន្តេតិ ភទ្ធិ តវ
ហោតុ, សមយោ តេ ភិក្ខុនំ សមិតី វនំ ឧបសង្កមីត្វា ភិក្ខុសង្ឃំ ទស្សនាយាតិ
អត្តោ។

៣៤០. អាចោ ច ទេវា បថវី, តេជោ វាយោ តទាគមុន្តិ អាចោកសិណាធិសុ
បរិកម្មំ កត្វា និព្ពត្តា អាចោតិអាទិនាមកា ទេវា អាគម្មំ។ វរុណា វារុណា ទេវា,
សោមោ ច យសសា សហាតិ វរុណាទេវតា, វារុណាទេវតា, សោមទេវតាតិ ឯវំ
នាមកា ច ទេវា យសសា នាម ទេវេន សហាគតាតិ អត្ថោ។
មេត្តាករុណាកាយិកាតិ មេត្តាលាទេ ច ករុណាលាទេ ច បរិកម្មំ កត្វា
និព្ពត្តទេវា។ អាគុំ ទេវា យសស្សិនោតិ ឯតេបិ មហាយសា ទេវា អាគតា។

ឧសេតេ ឧសធា កាយា, សព្វេ នានត្តវណ្ណិនោតិ តេ ឧសធា បីតា ឧស
ទេវកាយា សព្វេ នីលាទិវសេន នានត្តវណ្ណា អាគតាតិ អត្ថោ។

វេណ្ណោ ច ទេវាតិ វេណ្ណាទេវតា ច។ សហលិ ចាតិ សហលិទេវតា ច។ អសមា
ច ទុវេ យមាតិ អសមទេវតា ច ទ្វេ ច យមកា ទេវា។ ចន្ទស្សបនិសា ទេវា,
ចន្ទមាគុំ បុរក្ខត្វាតិ ចន្ទនិស្សិតកា ទេវា ចន្ទំ បុរតោ កត្វា អាគតា។ តថា
ស្សិយនិស្សិតកា ទេវា ស្សិយំ បុរក្ខត្វា។ នក្ខត្តានិ បុរក្ខត្វាតិ
នក្ខត្តនិស្សិតាបិ ទេវា នក្ខត្តានិ បុរតោ កត្វា អាគតា។ អាគុំ មន្តវលាហកាតិ
វាតវលាហកា, អព្ភវលាហកា, ឧណ្ណវលាហកា ឯតេ សព្វេបិ
វលាហកាយិកា “មន្តវលាហកា” នាម វុច្ឆន្តិ។ តេបិ អាគតាតិ អត្ថោ។ វស្សនំ
វាសវោ សេដ្ឋោ, សក្កោចាគា បុរិន្ទនោតិ វស្សនំ ទេវតានំ សេដ្ឋោ វាសវោ យោ
សក្កោតិ ច, បុរិន្ទនោតិ ច វុច្ឆតិ, សោបិ អាគតោ។

ឧសេតេ ឧសធា កាយាតិ ឯតេបិ ឧស ទេវកាយា ឧសធាវ អាគតា។ សព្វេ
នានត្តវណ្ណិនោតិ នីលាទិវសេន នានត្តវណ្ណា។

អថាគុំ សហភូ ទេវាតិ អថ សហភូ នាម ទេវា អាគតា។ ជលមគ្គិសិខារិវាតិ
អគ្គិសិខារិយ ជលន្តា។ ជលមគ្គិ ច សិខារិវាតិ ឥមាទិ តេសំ នាមាទិតិបិ វុត្តំ។

អវិជ្ជកា ច រោជា ចាតិ អវិជ្ជកនេវា ច រោជនេវា ច។ ឧមាបុប្ផនិកាសិនោតិ
ឧមាបុប្ផនេវា នាម ឯតេ នេវា។ ឧមាបុប្ផសទិសា ហិ តេសំ សរីរភា, តស្មា
“ឧមាបុប្ផនិកាសិនោ”តិ វុច្ចន្តិ។

វរុណា សហធម្មា ចាតិ ឯតេ ច ទ្វេ ជនា។ អច្ចុតា ច អនេជកាតិ
អច្ចុតនេវតា ច អនេជកនេវតា ច។ សុលេយ្យរុចិរា អាគុន្តិ សុលេយ្យា ច រុចិរា
ច អាគតា។ អាគុំ វាសវនេសិនោតិ វាសវនេសីនេវា នាម អាគតា។ ទសេតេ
ទសធា កាយាតិ ឯតេបិ ទសនេវកាយា ទសធាវ អាគតា។

សមាធា មហាសមាធាតិ សមាធា ច មហាសមាធា ច។ មាណសា
មាណុសុត្តមាតិ មាណសា ច មាណុសុត្តមា ច។ ទិដ្ឋាបនោសិកា អាគុំ, អាគុំ
មនោបនោសិកាតិ ទិដ្ឋាបនោសិកា មនោបនោសិកា ច នេវា អាគតា។

អថាគុំ ហរយោ នេវាតិ ហរិនេវា នាម អាគតា។ យេ ច លោហិតវាសិនោតិ
លោហិតវាសិនោ ច អាគតា។ ចារតា មហាចារតាតិ ឯតេ ច ទុរិទា អាគតា។
ទសេតេ ទសធា កាយាតិ ឯតេបិ ទសនេវកាយា ទសធាវ អាគតា។

សុក្កា ករម្ហា អរុណា, អាគុំ វេយនសា សហាតិ ឯតេ សុក្កាទយោ តយោ,
តេហិ សហ វេយនសា ច អាគតា។ ឌីនាតគយ្ហា ចាមោក្ខាតិ ឌីនាតគយ្ហា នាម
ចាមោក្ខនេវា អាគតា។ អាគុំ នេវាវិចក្ខណាតិ វិចក្ខណា នាម នេវា អាគតា។

សនាមត្តា ហារគជាតិ សនាមត្តា ច ហារគជា ច។ មិស្សកា ច
យសស្សិនោតិ យសសម្មន្នា មិស្សកនេវា ច។ ជនយំ អាគ បដ្ឋន្នោតិ បដ្ឋន្នោ ច
នេវា ជនយន្តោ អាគតោ។ យោ ទិសា អភិវស្សតីតិ យោ យំ យំ ទិសំ យាតិ,
តត្ថ តត្ថ នេវា វស្សតិ។ ទសេតេ ទសធា កាយាតិ ឯតេបិ ទសនេវកាយា
ទសធា អាគតា។

ខេមបូឌា តុសិតា យាមាតិ ខេមបូឌា តុសិតបុរាណសិលា ច
យាមាទេវលោកវាសិនោ ច។ កថកា ច យសស្សីនោតិ យសសម្បជ្ជា
កថកទេវា ច។ ចាឡិយំ បន “កជ្ជកា ចា”តិ លិខន្តិ។ លម្អិតកា លាមសេដ្ឋាតិ
លម្អិតកទេវា ច លាមសេដ្ឋទេវា ច។ ជាតិនាមា ច អាសវាតិ បព្ពតមត្តកេ
កតនឡុត្តិកូន្ទារិយ ជាតមាណា ជាតិទេវា នាម អត្ថិ, តេ ច អាសា ច ទេវា
អាគតាតិ អត្ថោ។ ចាឡិយំ បន “ជាតិនាមា”តិ លិខន្តិ។ អាសា ទេវតា
ធន្តវសេន អាសវាតិ វុត្តា។ និម្មានវតិនោ អាគុំ, អថាគុំ បរិនិម្មិតា។ ទសេតេ
ទសនា កាយាតិ ឯតេបិ ទស ទេវកាយា ទសនាវ អាគតា។

សដ្ឋេតេ ទេវនិកាយាតិ ឯតេ ច អាចោ ច ទេវាតិអាទិកា ធន ទសកា សង្ខិ
ទេវនិកាយា សព្វេ នីលាទិវសេន នានត្តវណ្ណិនោ។ នាមន្ទយេន អាគប្បន្តិ
នាមភាគេន នាមកោដ្ឋាសេន អាគតា។ យេ ចញ្ញេ សទិសា សហាតិ យេ ច
អញ្ញេបិ តេហិ សទិសា វណ្ណតោបិ នាមតោបិ ឯតាទិសាយេវ
សេសចក្កវាឡេសុ ទេវា, តេបិ អាគតាយេវាតិ ឯកបទេនេវ កលាបំ វិយ
បុជកំ វិយ ច កត្វា សព្វា ទេវតា និទ្ទិសតិ។

ឯវំ ទសសុ លោកធាតុសហស្សេសុ ទេវកាយេ និទ្ទិសិត្វា ឥនានិ យទត្ថំ
តេ អាគតា, តំ ទស្សេន្តោ បវុដ្ឋជាតិន្តិ កាថមាហា។ តស្សត្ថោ - បវុដ្ឋាវិគតា
ជាតិ អស្សាតិ អរិយសង្ឃោ បវុដ្ឋជាតិ នាម, តំ បវុដ្ឋជាតិ
រាគនោសមោហាទីលានំ អភាវា អទីលំ ចត្តារោ ឱយេ តវិត្វា បិតត្តា ឱយតិណ្ណំ
ចតុន្នំ អាសវានំ អភាវេន អនាសវំ អរិយសង្ឃំ ទក្ខេម បស្សីស្សាម។ តេសញ្ញេវ
ឱយានំ តិណ្ណត្តា ឱយតវំ អាគុំ អករណតោ នាគំ។ អសិតាតិគន្តិ
កាឡុកកាវាតីតំ ចន្ទំវ សិរិយាវិរោចមាណំ ទសពលព្វា ទក្ខេម បស្សីស្សាមាតិ
ឯតទត្ថំ សព្វេបិ តេ នាមន្ទយេន អាគប្បំ, យេ ចញ្ញេ សទិសា សហាតិ។

៣៤០. ឥនាទិ ព្រហ្មនោ ទស្សន្តោ សុព្រហ្មា បរមត្តោ ចាតិអាទិមាហ។
តត្ថ សុព្រហ្មាតិ ឯកោ ព្រហ្មា។ បរមត្តាបិ ព្រហ្មា។ បុត្តា ឥទ្ធិមតោ សហាតិ
ឯតេ ឥទ្ធិមតោ ពុទ្ធស្ស ភគវតោ បុត្តា អរិយព្រហ្មនោ សហាវ អាគតា។
សនន្តមារោ តិស្សោ ចាតិ សនន្តមារោ ច តិស្សមហាព្រហ្មា ច។ សោចាគាតិ
សោបិ អាគតោ។

“សហស្សំ ព្រហ្មលោកានំ, មហាព្រហ្មាភិទ្ឋតិ;
ឧបបន្នោ ជុតិមន្តោ, ភិស្មាកាយោ យសស្សិ សោ” តិ។ -

ឯត្ថ សហស្សំ ព្រហ្មលោកានន្តិ ឯកន្ត្រីយា ឯកសហស្សចក្កវាឡេ
ទសហិ អន្ត្រីយិ ទសសហស្សចក្កវាឡេ អាសោកជរណសមត្ថានំ
មហាព្រហ្មានំ សហស្សំ អាគតំ។ មហាព្រហ្មាភិទ្ឋតិ យត្ថ ឯកោ
មហាព្រហ្មា អញ្ញោ ព្រហ្ម អភិភវិត្វា តិទ្ឋតិ។ ឧបបន្នោតិ ព្រហ្មលោក
និព្ពត្តោ។ ជុតិមន្តោតិ អានុភាវសម្មន្នោ។ ភិស្មាកាយោតិ មហាកាយោ, ជីវិហិ
តីហិ មាគធិកេហិ កាមក្ខេត្តហិ សមប្បមាណអត្តភារោ។ យសស្សិសោតិ
អត្តភាវសីរីសង្ខារេន យសេន សមន្នាគតោ។

ទសេត្ថ ឥស្សរា អាគុំ, បច្ឆេកវសវត្ថិនោតិ ឯតស្មិញ្ច ព្រហ្មសហស្សេ យេ
ចាជិយេក្កំ ចាជិយេក្កំ វសំ វត្ថុន្តិ, ឯវុចា ទស ឥស្សរា មហាព្រហ្មនោ
អាគតា។ តេសញ្ច មជ្ឈតោ អាគ, ហារិតោ បរិវារិតោតិ តេសំ ព្រហ្មានំ មជ្ឈេ
ហារិតោ ឆាម មហាព្រហ្មា សតសហស្សព្រហ្មបរិវារោ អាគតោ។

៣៤២. តេ ច សព្វេ អភិក្កន្តេ, សឥន្ទេ ទេវេ សព្វាភេតិ តេ សព្វេបិ សក្កំ
ទេវរាជានំ ជេដ្ឋកំ កត្វា អាគតេ ទេវកាយេ, ហារិតមហាព្រហ្មានំ ជេដ្ឋកំ

កត្វា អាគតេ ព្រហ្មកាយេ ច។ មារសេនា អភិក្កាមីតិ មារសេនា អភិគតា។
បស្ស កណ្ណាស្ស មន្ទិយន្តិ កាឡកស្ស មារស ពាលភារំ បស្សថ។

ឯថ កណ្ណាថ ពន្ធហាតិ ឯវំ អត្តនោ បរិសំ អាណាបេសិ។ រាគេន ពន្ធមត្ថ វោតិ
សត្តំ វោ ឥទំ ទេវមណ្ឌលំ រាគេន ពន្ធិ ហោតុ។ សមន្តា បរិវារេថ, មា វោ មុញ្ចាត្ថ
កោចិ នន្តិ តុម្ហាកំ ឯកោបិ ឯតេសុ ឯកម្មិ មា មុញ្ចា។ “មា វោ មុញ្ចោថា”តិបិ
ចាថោ, ឯសេវត្តោ។

ឥតិ តត្ថ មហាសេនោ, កណ្ណោ សេនំ អបេសយីតិ ឯវំ តត្ថ មហាសមយេ
មហាសេនោ មារោ មារសេនំ អបេសយី។ ចាណីនា តលមាហាថាតិ ហាត្ថេន
បជីវិតលំ បហរិត្វា។ សវំ កត្វាន ភេរវន្តិ មារិភីស កធស្សនត្ថំ ភយានកំ
សរញ្ច កត្វា។

យថា ចារុស្សកោ មេយោ, ថនយន្តោ សវិជ្ជុកោតិ សវិជ្ជុកោ
ចារុស្សកមេយោវិយ មហាគជ្ជិតំ គជ្ជន្តោ។ តទា សោ បច្ឆុទាវត្ថិតិ តស្មី
សមយេ សោ មារោ តំ វិភីសនកំ ធស្សេត្វា បជិនីវត្តោ។ សន្តុទ្ធោ អសយំ
វសេតិ សុដ្ឋ កុទ្ធោ កុបិតោ កញ្ចា វសេ វត្ថុតុ អសក្កោន្តោ អសយំវសេ
អសយំវសី អត្តនោ វសេន អកាមកោ ហុត្វា និវត្តោ។ ភគវា កិរ “អយំ មារោ
ឥមំ មហាសមាគមំ ទិស្វា ‘អភិសមយន្តរាយំ ករិស្សមី’តិ អន្តរន្តរេ មារសេនំ
បេសេត្វា មារំ វិភីសកំ ធស្សេតិ”តិ អញ្ញាសិ។ បកតិ ចេសា ភគវតោ, យត្ថ
អភិសមយោ ន ភរិស្សតិ, តត្ថ មារំ វិភីសកំ ធស្សេន្តំ ន និវារេតិ។ យត្ថ បន
អភិសមយោ ហោតិ, តត្ថ យថា បរិសា នេវ មារស្ស រូបំ បស្សតិ, ន សទ្ធិ
សុណាតិ, ឯវំ អធិជ្ជាតីតិ។ ឥមស្មិញ្ច សមាគមេ មហាភិសមយោ ភរិស្សតិ,
តស្មា យថា ទេវតា នេវ តស្ស រូបំ បស្សន្តិ, ន សទ្ធិ សុណាន្តិ, ឯវំ អធិជ្ជាសិ។ តេន
វុត្ថំ - “តទា សោ បច្ឆុទាវត្ថិតិ, សន្តុទ្ធោ អសយំវសេ”តិ។

៣៤៣. តញ្ច សព្វំ អភិញ្ញាយ, វេត្តិត្វាន ចក្កមាតិ តំ សព្វំ ភគវា ជានិត្វា
វេត្តបេត្វា ច។

មារសេនា អភិក្កន្តា, តេ វិជានាថ ភិក្ខុវោតិ ភិក្ខុវេ មារសេនា អភិក្កន្តា,
តេ តុម្ពេ អត្ថនោ អនុរូបំ វិជានាថ, ជលសមាបត្តិ សមាបជ្ជជាតិ វេទតិ។
អាតប្បមករុន្តិ ជលសមាបត្តិ បរិសនត្ថាយ វីរិយំ អារភីសុ។ វីតរាគេហិ
បក្កាមុន្តិ មារោ ច មារសេនា ច វីតរាគេហិ អរិយេហិ ទូរតោវ អបក្កមុំ។ នេសំ
លោមាបិ ឥញ្ញាយុន្តិ តេសំ វីតរាគានំ លោមាធិបិ ន ចាលយីសុ។ អថ មារោ
ភិក្ខុសង្ឃំ អារព្ភ ឥមំ កាចំ អភាសិ -

“សព្វេ វិជិតសង្កាមា, ភយាតីតា យសស្សិនោ;
មោទន្តិ សហ ភូតេហិ, សាវកា តេ ជនេសុតា”តិ។

តត្ថ មោទន្តិ សហ ភូតេហិតិ ទសពលស្ស សាសនេ ភូតេហិ សញ្ញាតេហិ
អរិយេហិ សទ្ធិ មោទន្តិ បមោទន្តិ។ ជនេសុតាតិ ជនេ វិស្សតា ចាកជា
អភិញ្ញាតា។

ឥទំ បន មហាសមយសុត្តំ នាម ទេវតានំ បិយំ មនាបំ, តស្មា មជ្ឈលំ
វេទន្តេន អភិនវជ្ជានេសុ ឥទមេវ សុត្តំ វត្តព្គំ។ ទេវតា កិរ - “ឥមំ សុត្តំ
សុណិស្សរាមា”តិ ឱហិតសោតាវិចរន្តិ។ ទេសនាបរិយោសានេ បនស្ស
កោដិសតសហស្សទេវតា អរហត្តំ បត្តា, សោតាបន្នាធិនំ គណានា នត្តិ។

ទេវតានញ្ចស្ស បិយមនាបភារេ ឥទំ វត្ត - កោដិបព្ពតវិហារេ កិរ
នាគលេណាទ្វារេ នាគរុក្ខេ ឯកា ទេវធីតា វេសតិ។ ឯកោ ទហារោ អន្តោលេណោ
ឥមំ សុត្តំ សជ្ឈាយតិ។ ទេវធីតា សុត្វា សុត្តបរិយោសានេ មហាសន្នេន
សាធុការមនាសិ។ កោ ឯសោតិ។ អហំ, ភន្តេ, ទេវធីតាតិ។ កស្មា

សាធុការមនាសីតិ? កន្លែ, ទសពលេន មហាវនេ និស័ទិទ្វា កថិតទិវសេ ឥមំ
សុត្តំ សុត្វា អន្ធិ អស្សោសី, ភក្កតា កថិតតោ ឯកក្ករម្បិ អហាបេត្វា
សុត្តហិតោ អយំ ធម្មោ តុម្កេហិតិ។ ទសពលេស្ស កថយតោ សុតំ តយាតិ?
អាម, កន្លេតិ។ មហា កិរ ទេវតាសន្និចាតោ អហោសិ, ត្វំ កត្ត បិតា សុណីតិ?

អហំ, កន្លេ, មហាវនេវាសិយា ទេវតា, មហោសក្ខាសុ បន ទេវតាសុ
អាគច្ឆន្តិសុ ជម្ពុជីបេ ឱកាសំ ទាលត្ថំ, អថ ឥមំ តម្កបណ្ឌិទីបំ អាគន្ធា
ជម្ពុកោលបដ្ឋនេ ឋត្វា សោតុំ អារទ្ធម្មិ, តត្រាបិ មហោសក្ខាសុ ទេវតាសុ
អាគច្ឆន្តិសុ អនុក្កមេន បដិក្កមមាណា រោហណជនបទេ មហាកាមស្ស
បិដ្ឋិភាគតោ សមុទ្កេ គលប្បមាណំ ឧទកំ បរិសិទ្ធា តត្ថ បិតា អស្សោសិទ្ធិ។
តុយ្ហំ បិតជ្ជានតោ ទូរេ សត្តារំ បស្សសិ ទេវតេតិ? កី កថេថ, កន្លេ, សត្តា
មហាវនេ ធម្មំ ទេសេន្តោ និរន្តរំ មមញ្ញោវ ឱលោកេតីតិ មញ្ញមាណា ឱតប្បមាណា
ឱមីសុ និលយាមីតិ។

តំ ទិវសំ កិរ កោជិសតសហស្សទេវតា អរហត្ថំ បត្តា, តុម្កេបិ តទា
អរហត្ថំ បត្តាតិ? នត្ថិ, កន្លេ។ អនាគាមិដលំ បត្តត្ថ មញ្ញេតិ? នត្ថិ, កន្លេ។
សកទាគាមិដលំ បត្តត្ថ មញ្ញេតិ? នត្ថិ, កន្លេ។ តយោ មគ្គេ បត្តា ទេវតា កិរ
គណនបថំ អតីតា, សោតាបន្នា ជាតត្ថ មញ្ញេតិ? ទេវតា តំ ទិវសំ
សោតាបត្តិដលំ បត្តត្តា ហរាយមាណា - “អបុច្ឆិតព្ពំ បុច្ឆតិ អយ្យោ” តិ អាហា។
តតោ នំ សោភិត្តុ អាហា - “សក្កា បន ទេវតេ, តវ អត្ថភារំ អម្ពាភំ
ទស្សេតុ” ទិ? ន សក្កា កន្លេ សកលកាយំ ទស្សេតុ, អន្ត្ថលីបព្ពមត្ថំ ទស្សេស្សាមិ
អយ្យស្សាតិ កុញ្ញាកនិទ្ទេន អន្ត្ថលី អន្តោលេណាភិមុខំ អកាសិ,
ចន្ទសហស្សស្វរិយសហស្សឧត្តមនកាលោវិយ អហោសិ។ ទេវតោ

“អប្បមត្តា, ភន្តេ, ហោថា” តិ ធម្មាភិក្ខុំ វុទ្ធិត្វា អគមាសិ។ ឯវំ ឥមំ សុត្តំ
នេវតានំ បិយំ មនាបំ, មមាយន្តិ នំ នេវតាតិ។

ឥតិ សុមជ្ឈលវិលាសិនិយា ធិយនិកាយជ្ជកថាយំ

មហាសមយសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៨. សក្កបញ្ញសុត្តវណ្ណានា

និទានវណ្ណានា

៣៤៤. ឯវំ មេ សុតន្តិ សក្កបញ្ញសុត្តំ។ តត្រាយមនុត្តានបទវណ្ណានា -
អម្ពសណ្ឋា នាម ព្រាហ្មណគាមោតិ សោ កិរ គាមោ អម្ពសណ្ឋានំ អវិទូរេ
និវិដ្ឋោ, តស្មា “អម្ពសណ្ឋា” ត្រូវ វុច្ចតិ។ វេទិយកេ បព្ពតេ តិ សោ កិរ បព្ពតោ
បព្ពតថាទេ ជាតេន មណីវេទិកាសធិសេន នីលវនសណ្ឋាន សមន្តា បរិក្ខិត្តោ,
តស្មា ‘វេទិយកេបព្ពតោ’ ត្រូវ សង្ខំ គតោ។ ឥន្ទសាលគុហាយន្តិ បុព្វេបិ សា ទិដ្ឋំ
បព្ពតានំ អន្តរេ គុហា, ឥន្ទសាលរុក្ខោ ចស្សា ទ្វារេ, តស្មា ‘ឥន្ទសាលគុហា’ តិ
សង្ខំ គតា។ អថ នំ កុដ្ឋេហិ បរិក្ខិបិត្វា ទ្វារវាតថា នា និ យោជេត្វា
សុបរិនិដ្ឋិតសុធាកម្មមាលាកម្មលតាកម្មវិចិត្តំ លេណំ កត្វា ភគវតោ
អធិសុ។ បុរិមវោហារវសេន បន “ឥន្ទសាលគុហា” ត្រូវ នំ សញ្ញានន្តិ។ តំ
សន្ធាយ វុត្តំ ‘ឥន្ទសាលគុហាយ’ ន្តិ។

ឧស្សុក្ខំ ឧទថាធិតិ ធម្មិកោ ឧស្សាហោ ឧប្បន្និ។ ននុ ច ឯស អភិណ្ឌាធស្សវិ
ភគវតោ, ន សោ នេវតាសន្និថាតោ នាម អត្ថិ, យត្ថាយំ ន អាគតបុព្ពោ,
សក្កេន សធិសោ អប្បមាធិហារី នេវបុត្តោ នាម នត្ថិ។ អថ កស្មា ពុទ្ធិធស្សនំ
អនាគតបុព្ពស្សវិយ អស្ស ឧស្សាហោ ឧទថាធិតិ? មរណភយេន សន្តន្តិតត្តា។

តស៊ី កិរស្ស សមយេ អាយុ បរិក្ខិណោ, សោ បញ្ច បុព្វនិមិត្តានិ ទិស្វា
“បរិក្ខិណោ ធានិ មេ អាយុ” តិ អញ្ញាសិ។ យេសញ ទេវបុត្តានំ មរណានិមិត្តានិ
អារិកវន្តិ, តេសុ យេ បរិត្តកេន បុញ្ញកម្មេន ទេវលោកេ និព្វត្តា, តេ “កុហំ នុ
ខោ ឥធានិ និព្វត្តិស្សមា” តិ ភយំ សន្តាសំ អាបជ្ជន្តិ។ យេ កតភិក្ខុត្តានា ពហុ
បុញ្ញំ កត្វា និព្វត្តា, តេ អត្តនា ទិន្នធានំ រក្ខិតសីលំ ភារិតភាវនញ្ច អាគម្ម
“ឧបរិទេវលោកេ សម្មត្តិ អនុភវិស្សមា” តិ ន ភាយន្តិ។

សក្កោ បន ទេវរាជា បុព្វនិមិត្តានិ ទិស្វា ទសយោជនសហស្សំ ទេវនគរំ,
យោជនសហស្សព្រៃនំ វេជយន្តំ, តិយោជនសតិកំ សុធម្មទេវសកំ,
យោជនសតុព្រៃនំ ចារិច្ចត្តកំ, សដ្ឋិយោជនិកំ បណ្ឌិតម្ហូលសីលំ, អឡតិយា
នាជកកោជិយោ ធ្វិសុ ទេវលោកេសុ ទេវបរិសំ, នន្ទនវនំ, ចិត្តលតាវនំ,
មិស្សកវនំ, ជារុសកវនន្តិ ឯតំ សព្វសម្មត្តិ ឌីលោកេត្វា “នស្សតិ វត ភោ មេ
អយំ សម្មត្តិ” តិ ភយាភិក្ខុតោ អហោសិ។

តតោ “អត្ថំ នុ ខោ កោចិ សមណោ វា ព្រាហ្មណោ វា លោកបិតាមហោ
មហាព្រាហ្ម វា, យោ មេ បាទយនិស្សិតំ សោកសល្លំ សមុទ្ធវិទ្ធា ឥមំ សម្មត្តិ
ថាវំ ករេយ្យ” តិ ឌីលោកេន្តោ កត្វា អទិស្វា បុន អទ្គស “មាទិសានំ
សតសហស្សនម្បិ ឧប្បន្នំ សោកសល្លំ សម្មាសម្ពុទ្ធា ឧទ្ធវិតុំ បជិតលោ” តិ។
អថេវំ បរិវិតក្កេន្តស្ស តេន ខោ បន សមយេន សក្កស្ស ទេវានិមន្តស្ស ឧស្សក្កំ
ឧទចាទិ ភគវន្តំ ទស្សនាយ។

កហំ នុ ខោ ភគវា ឯតវហិវិហរតីតិ កតរស្មី ជនបទេ កតរំ នគរំ
ឧបនិស្សាយ កស្ស បច្ឆយេ បរិភុញ្ញន្តោ កស្ស អមតំ ធម្មំ ទេសយមាណោ
វិហរតីតិ។ អទ្គសា ខោតិ អទ្គក្ខិ បជិវិជ្ឈិ។ មាវិសាតិ បិយវចនមេតំ, ទេវតានំ
ចាជិយេក្កោ វោហារោ។ និទ្ធុក្ខាតិបិ វុត្តំ ហោតិ។ កស្មា បនេស ទេវេ

អាមន្តេសិ? សហាយត្តាយ។ បុព្វេ កិរេស ភក្កតិ សឡូលយរេ វិហារន្តេ
ឯកកោរ ធស្សនាយ អគមាសិ។ សត្តា “អបរិបក្កំ តាវស្ស ញាណំ, កតិចាបំ
បន អតិក្កមិត្វា មយិ ឥន្ទសាលគុហាយំ វិហារន្តេ បញ្ចា បុព្វនិមិត្តានិ ទិស្វា
មរណភយភីតោ ធ្វិសុ ទេវលោកេសុ ទេវតាហិ សធ្វិ ឧបសង្កមិត្វា ចុទ្ទស
បញ្ចោ បុច្ឆិត្វា ឧបេក្ខាបញ្ញាវិស្សជ្ជនាវសានេ អសីតិយា ទេវតាសហស្សេហិ
សធ្វិ សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ឈហិស្សតិ” តិ ចិន្តេត្វា ឡិកាសំ នាកាសិ។ សោ “មម
បុព្វេបិ ឯកកស្ស គតត្តា សត្តារា ឡិកាសោ ន កតោ, អទ្ធា មេ នត្តិ
មគ្គជលស្ស ឧបនិស្សយោ, ឯកស្ស បន ឧបនិស្សយេ សតិ
ចក្កវាឡ្យ បរិយន្តាយបិ បរិសាយ ភក្កា ធម្មំ ទេសេតិយេវ។ អវស្សំ ខោ បន
ធ្វិសុ ទេវលោកេសុ កស្សចិ ទេវស្ស ឧបនិស្សយោ ភវិស្សតិ, តំ សន្ធាយ សត្តា
ធម្មំ ទេសេស្សតិ។ តំ សុត្វា អហម្បិ អត្តនោ ទោមនស្សំ វ្យាបសមេស្សាមី” តិ
ចិន្តេត្វា សហាយត្តាយ អាមន្តេសិ។

ឯវំ ភទ្កំ តវាតិ ខោ ទេវា តាវតីសាតិ ឯវំ ហោតុ មហារាជ, គច្ឆាម ភក្កវន្តំ
ធស្សនាយ, ទុល្លភោ ពុទ្ធប្បាទោ, ភទ្កំ តវ, យោ ភូ “បព្វតកីឡំ នទីកីឡំ
គច្ឆាមា” តិ អវត្វា អម្ពេ ឯវ្យាបេសុ ហានេសុ និយោជេសីតិ។ បច្ឆស្សោសុន្តិ តស្ស
វចនំ សិរសា សម្បជិច្ឆិសុ។

៣៤៥. បញ្ចសិខំ គន្ធានេវបុត្តំ អាមន្តេសីតិ ទេវេ តាវ អាមន្តេតុ, ឥមំ កស្មា
វិសុំ អាមន្តេសិ? ឡិកាសករណាត្តំ។ ឯវំ កិរេស្ស អហោសិ “ធ្វិសុ ទេវលោកេសុ
ទេវតា គហេត្វា ធុរេន បហារន្តស្ស វិយ សត្តារំ ឧបសង្កមិតុំ ន យុត្តំ, អយំ បន
បញ្ចសិខោ ធសពលស្ស ឧបជ្ជាកោ វល្លភោ ឥច្ឆិតិច្ឆិតក្ខណោ គន្ធា បញ្ញា
បុច្ឆិត្វា ធម្មំ សុណាតិ, ឥមំ បុរតោ បេសេត្វា ឡិកាសំ កាវេត្វា ឥមីនា
កតោកាសេ ឧបសង្កមិត្វា បញ្ញា បុច្ឆិស្សាមី” តិ ឡិកាសករណាត្តំ អាមន្តេសិ។

ឯវ៉ូ កង្ខំ តវ៉ាតិ សោ “ឯវ៉ូ មហារាជ, ហោតុ, កង្ខំ តវ៉ា, យោ តុំ មំ ‘ឯហិ, មាវិស,
ឧយ្យានកីឡាទីនិ វ៉ា នជសមជ្ជាទីនិ វ៉ា ឧស្សនាយ គន្ធាមា’តិ អវត្វា ‘តុខ្ញុំ
បស្សីស្យាម, ធម្មំ សោស្យាមា’តិ វ៉ា ធីសី”តិ ឧទ្ទ្យតវំ ឧបត្ថម្ភេន្តោ ទេវានមិទ្ធស្ស
វ៉ា ធនំ បដិស្សត្វា អនុចរិយំ សហចរណំ ឯកតោ គមនំ ឧទាគមិ។

តត្ថ ពោលុវបណ្ណានិ ពោលុវបក្កំវិយ បណ្ណាវណ្ណំ។ តស្ស កិរ សោវណ្ណមយំ
ហោត្វំ, ឥន្ទនីលមយោ ឧណ្ណោ, រជតមយា តន្តិយោ, បវាឡមយា វេឋកា,
វីណាបត្តកំ កាវុតំ, តន្តិពន្ធនដ្ឋានំ កាវុតំ, ឧបរិ ឧណ្ណាកោ កាវុតន្តិ
តិកាវុតប្បមាណាវីណា។ ឥតិ សោ តំ វីណំ អាទាយ សមបញ្ញាសមុច្ឆនា
មុច្ឆត្វា អគ្គនទេហិ បហវិត្វា មជ្ជំ គីតស្សំ និច្ឆារត្វា សេសទេវេ សក្កស្ស
គមនកាលំ ជាតាបេន្តោ ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ ឯវ៉ូ តស្ស គីតវាទិតសញ្ញាយ
សន្និបតិ តេ ទេវគណោ អថ ខោ សក្កោ ទេវានមិទ្ធោ... បេ... វេទិយកេ បព្ពតេ
បច្ចុដ្ឋាសិ។

៣៤៦. អតិវិវ ឱភាសជាតោតិ អញ្ជោសុ ទិវសេសុ ឯកស្សេវ ទេវស្ស វ៉ា
មារស្ស វ៉ា ព្រហ្មនោ វ៉ា ឱភាសេន ឱភាសជាតោ ហោតិ, តំទិវសំ បន ទ្វីសុ
ទេវលោកេសុ ទេវតានំ ឱភាសេន អតិវិវ ឱភាសជាតោ ឯកបន្លោតោ
សហស្សចន្ទស្សិយឧត្តតកាលសទិសោ អហោសិ។ បរិតោ កាមេសុ
មនុស្សាតិ សមន្តា កាមេសុ មនុស្សា។ បកតិសាយមាសកាលយេវ កិរ
កាមមជ្ឈេ ធារកេសុ កីឡន្តេសុ តត្ថ សក្កោ អគមាសិ, តស្មា មនុស្សា
បស្សីត្វា ឯវ៉ាមាបំសុ។ ននុ ច មជ្ឈិមយាមេ ទេវតា ភកវន្តំ ឧបសង្កមន្តិ, អយំ
កស្មា បឋមយាមស្សបិ បុរិមភាគយេវ អាគតោតិ? មរណភយេនេវ
តន្តិ តត្ថា។ កីសុ នាមាតិ កីសុ នាម កោ ឯតំ, កោ នុខោ អជ្ជ មហោសក្កោ
ទេវោ វ៉ា ព្រហ្មា វ៉ា ភកវន្តំ បព្ពំ បុច្ឆិតុំ ធម្មំ សោតុំ ឧបសង្កមន្តោ, កថំសុ នាម

កោតកវា បញ្ចវិស្សន្ទ្រស្សតិ ធម្មំ ទេសេស្សតិ, លាភា អម្ពាភំ, យេសំ នោ ឯវំ
ទេវតានំ កម្ពាវិនោទកោ សត្តា អវិទូរេ វិហារេ វេសតិ, យេ លភាម
ថាលកភិក្ខុម្មិ កជជ្ជភិក្ខុម្មិ ធាតុន្តិ សំវិគ្គា លោមហដ្ឋជាតា ឧទុគ្គលោមា
ហុត្វា ទសនឧសមោធានសមុជ្ឈលំ អញ្ញាលី សិរស្មី បតិជ្ឈបេត្វា នមស្សមាធា
អជ្ជសុ។

៣៤៧. ធុរុបសង្កមាតិ ធុបយិរុចាសិយា។ អហំ សរាគោ សនោសោ
សមោហោ, សត្តាវីតរាគោវីតនោសោវីតមោហោ, តស្មា ធុបយិរុចាសិយា
តថាគតា មាទិសេន។ ឈាយីតិ លក្ខណ្ឌបនិជ្ឈានេន ច អារម្មណ្ឌបនិជ្ឈានេន
ច ឈាយី។ តស្មិញ្ញេវ ឈានេ វតាតិ ឈានវតា។ តទន្ធកំ បដិសល្លីនាតិ តទន្ធកំ
បដិសល្លីនា សម្បតិ បដិសល្លីនា វា។ តស្មា ន កេវលំ ឈាយី ឈានវតាតិ
ធុរុបសង្កមា, ឥនានិមេវ បដិសល្លីនាតិបិ ធុរុបសង្កមា។ បសាទេយ្យាសីតិ
អារាធយ្យាសិ, ឌីកាសំ មេ កាវេត្វា ទទេយ្យាសីតិ វេទតិ។ ពេលុវបណ្ណាវីណំ
អាធាយាតិ ននុ បុព្វេវ អាទិន្នាតិ? អាម, អាទិន្នា។ មគ្គគមនវសេន បន
អំសក្ខុជេលគ្គិតា, ឥនានិ នំ វាមហាត្ថ បេត្វេត្វា វាទនសង្ខំ កត្វា អាទិយិ។ តេន
វុត្ថំ “អាធាយា”តិ។

បញ្ចសិខត្តកាថាវណ្ណាធា

៣៤៨. អស្សវេសីតិ សាវេសិ។ ពុទ្ធបសញ្ញតាតិ ពុទ្ធការត្ត ពុទ្ធនិស្សយំ
កត្វា បវត្តាតិ អត្តោ។ សេសបទេសុបិ ឯសេវ នយោ។

វន្តេតេ បិវរំ កទ្កេ, តិម្ពុរុ ស្វិយវច្ឆសេតិ ឯត្ថ ស្វិយវច្ឆសាតិ
ស្វិយសមាទសរីរា។ តស្សា កិវ ទេវធីតាយ ចាទន្តតោ វស្មិ ឧដ្ឋហិត្វា កេសន្តំ
អាហោហតិ, តស្មា ពាលស្វិយមណ្ឌលសទិសា ខាយតិ, ឥតិ នំ

“សូរិយវច្ឆសា”តិ សញ្ញានន្តិ។ តំ សន្ធាយាហា - “ភន្តេ, សូរិយវច្ឆសេ, តវ បិតវំ
តិម្ហុំ កន្ធាត្ថនេវរាជានំ វន្ទាមី”តិ។ យេន ជាតាសិ កល្យាណីតិ យេន
ការណាភូតេន យំ តិម្ហុំ នេវរាជានំ និស្សាយ តុំ ជាតា, កល្យាណី
សត្តន្តសោភនា។ អានន្តជននី មមាតិ មយ្ហំ បីតិសោមនស្សវឡនី។

វាតោវ សេនតំ កន្តោតិ យថា សញ្ញាតសេនានំ សេនហរណាត្ថំ វាតោ
តេជ្ជា ហោតិ កន្តោ មនាថោ, ឯវន្តិ អត្តោ។ ចានីយំវ បិចាសតោតិ
ចាតុមិច្ឆន្តស្ស បិចាសតោ បិចាសាភិក្ខុតស្ស។ អន្តីរសីតិ អន្តេ រស្មិយោ
អស្សាតិ អន្តីរសី, តមេវ អារត្ត អាលបន្តោ វនតិ។ ធម្មោ អរហតាមិវាតិ
អរហន្តានំ នវលោកុត្តរធម្មាវិយ។

ជិយច្ឆតោតិ ភុញ្ញតុកាមស្ស ខុទានិក្ខតស្ស។ ជលន្តមិវ វារីនាតិ យថា
កោចិ ជលន្តំ ជាតវេទំ ឧទកកុម្មេន និព្វាបេយ្យ, ឯវំ តវ ការណា ឧប្បន្នំ មម
កាមរាគបរិឡាហំ និព្វាបេហិតិ វនតិ។

យុត្តំ កិញ្ញក្ខរេណុនាតិ បទុមកេសរេណុនា យុត្តំ។ នាគោ យម្មាភិតត្តោ
វាតិ យម្មាភិតត្តហត្ថិ វិយ។ ឱកាហោ តេ ជន្ធនន្តិ យថា សោ នាគោ ចោក្ខរណី
ឱកាហិត្វា បិវិត្វា អគ្គសោណ្ឌាមត្តំ បញ្ញាយមាណំ កត្វា និមុត្តោ សុខំ សាតំ
វិន្ទតិ, ឯវំ កទា នុ ខោ តេ ជន្ធនំ ជនវេមជ្ឈំ ឧទរញ្ច ឱតវិត្វា អហំ សុខំ សាតំ
បជិលភិស្សាមីតិ វនតិ។

“អច្ឆន្តីសោវ នាគោវ, ជិតំ មេ តុត្តតោមវ;
ការណំ នប្បជាធាមិ, សម្មត្តោ លក្ខណ្ឌរុយា”តិ។ -

ឯត្ថ តុត្តំ វុច្ឆតិ កណ្ណាមូលេ វិជ្ជនអយនណ្ណាកោ។ តោមវន្តិ ចាទាធិសុ
វិជ្ជននណ្ណាតោមវ។ អន្តីសោតិ មត្តកេ វិជ្ជនកុដិលកណ្ណាកោ។ យោ ច នាគោ

បកិដ្ឋមត្តោ អច្ឆន្តសោ ហោតិ, អន្តសំ អតីតោ; អន្តសេនវិជ្ជិយមាណោបិ វសំ ន
គច្ឆតិ, សោ “ជិតំ មយា តុត្តតោមរំ, យោ អហំ អន្តសស្សបិ វសំ ន គច្ឆាមី”តិ
មទទប្បន កិញ្ចំ ការណំ ន ពុជ្ឈតិ។ យថា សោ អច្ឆន្តសោ នាកោ “ជិតំ មេ
តុត្តតោមរ”ន្តិ កិញ្ចំ ការណំ នប្បជានាតិ, ឯវំ អហម្មិ

លក្ខណសម្បទ្ខុតាយ លក្ខណារុយា សម្មត្តោ មត្តោ បមត្តោ ឧម្មត្តោ វិយ
កិញ្ចំ ការណំ នប្បជានាមីតិ វទតិ។ អថ វា អច្ឆន្តសោវ នាកោ អហម្មិ
សម្មត្តោ លក្ខណារុយា កិញ្ចំ តតោ វិរាគការណំ នប្បជានាមិ។ កស្មា? យស្មា
តេន នាគេន វិយ ជិតំ មេ តុត្តតោមរំ, ន កស្សបិ វទតោ វចនំ អាទិយាមិ។

តយិ គេធិតចិត្តាស្មីតិ ភទ្ទេ លក្ខណារុ តយិ ពទ្ធិចិត្តាស្មី។ គេធិតចិត្តាតិ
វា គេធំ អដ្ឋបេតចិត្តោ។ ចិត្តំ វិបរិណាមិតន្តិ បកតី ជហិត្វា បិតំ។ បដិគន្ធី ន
សក្កាមីតិ និវត្តិតុំ ន សក្កាមិ។ វត្ថុយស្មោវ អម្ពុជាតិ ពទ្ធិសំ គិលិត្វា
បិតមន្តោ វិយ។ “យសោ”តិបិ ចាថោ, អយមេវត្តោ។

វាម្ហូតិ វាមាការេន សណ្ឌិតឡុ, កទលិក្ខន្ធសទិសឡុតិ វា អត្តោ។ សជាតិ
អាសិទ្ធិ។ មន្ទលោចនេតិ ឥត្តិយោ ន តិទិណំ និជ្ឈាយន្តិ មន្ទំ អាសោចន្តិ
ឡិលោកេន្តិ, តស្មា “មន្ទលោចនា”តិ វុច្ឆន្តិ។ បលិស្សជាតិ សព្ពតោភាគេន
អាសិទ្ធិ។ ឯតំ មេ អភិបត្តិតន្តិ ឯតំ មយា អភិណ្ណំ បត្តិតំ។

អប្បកោ វត មេ សន្តោតិ បកតិយាវ មន្តោ សមាណោ។ វេល្លិតកេសិយាតិ
កេសា មុញ្ចិត្វា បិដ្ឋិយំ វិស្សជ្ជកាលេ សប្បោ វិយ វេល្លត្តា គច្ឆត្តា អស្សាតិ
វេល្លិតកេសី, តស្ស វេល្លិតកេសិយា។ អនេកភាវោ សមុប្បាទីតិ អនេកវិធា
ជាតោ។ អនេកភាគាតិ វា ចាថោ។ អរហន្តេវ ទក្ខិណាតិ អរហន្តម្ហិ ទិន្ធានំ
វិយ នានប្បការតោ បកិដ្ឋោ។

យំ មេ អត្ថិ កតំ បុញ្ញន្តិ យំ មយា កតំ បុញ្ញមត្ថិ។ អរហន្តេសុ តាធិស្វតិ
តាធិលក្ខណាប្បត្តេសុ អរហន្តេសុ។ តយា សន្និវិបដ្ឋតន្តិ សព្វំ តយា សន្និមេវ
វិចាកំ ទេតុ។

ឯកោធិតិ ឯកីការំ គតោ។ និបកោ សតោតិ នេបក្កំ វុច្ឆតិ បញ្ញា, តាយ
សមន្នាគតោតិ និបកោ។ សតិយា សមន្នាគតត្តា សតោ។ អមតំ មុនិ
ជីគីសានោតិ យថា សោ ពុទ្ធមុនិ អមតំ និព្វានំ ជីគីសតិ បរិយេសតិ, ឯវំ តំ
អហំ សូរិយវច្ឆសេ ជីគីសាមិ បរិយេសាមិ។ យថា វា សោ អមតំ ជីគីសានោ
ឯសន្តោ គវេសន្តោវិចរតិ, ឯវាហំ តំ ឯសន្តោ គវេសន្តោវិចរាមីតិបិ អត្តោ។

យថាបិ មុនិ នន្ទេយ្យ, បទ្វា សម្ពោធមុត្តមន្តិ យថា ពុទ្ធមុនិ ពោធិបល្លង្ក័
និសិន្នោ សព្ពញ្ញតញ្ញាណំ បទ្វា នន្ទេយ្យ តោសេយ្យ។ ឯវំ នន្ទេយ្យន្តិ ឯវមេវ
អហម្មិ តយា មិស្សីការំ គតោ នន្ទេយ្យំ, បីតិសោមនស្សជាតោ គវេយ្យន្តិ
វុទតិ។

តាហំ ភទ្ទេ វេយ្យាហេតិ អហេតិ អាមន្តនំ, អហេ ភទ្ទេ សូរិយវច្ឆសេ,
សក្កេន ទេវានមិន្ទេន “កី ទ្វីសុ ទេវលោកេសុ ទេវវន្តំ គណ្ហាសិ, សុរិយវច្ឆស”ន្តិ,
ឯវំ វេ ទិន្នេ ទេវវន្តំ បហាយ “សុរិយវច្ឆសំ គណ្ហាមី”តិ ឯវំ តំ អហំ វេយ្យំ
តេជ្ឈយ្យំ គណ្ហាយ្យន្តិ អត្តោ។

សាលំវ ន ចិវំ ដុល្លន្តិ តវ បិតុ នគរទ្វារេ នចិវំ បុប្ផិតោ សាលោ អត្ថិ។ សោ
អតិវិយ មនោហារោ។ តំ នចិវំ ដុល្លសាលំ វិយ។ បិតវំ តេ សុមេធសេតិ
អតិសស្សីរំកំ តវ បិតវំ វន្តមាណោ នមស្សាមិ នមោ ករោមិ។ យស្សាសេតាធិសី
បជាតិ យស្ស អាសិ ឯតាធិសី ជីតា។

៣២៩. សំសន្ទតីតិ កស្មា គឺតសន្ទស្ស ចេវីណាសន្ទស្ស ច វណ្ណំ កថេសិ? កី តត្ថ ភគវតោ សារាគោ អត្ថិតិ? នត្ថិ។ ធម្មត្ថបេក្ខាយ ឧបេក្ខតោ ភគវា ឯតាធិសេសុ ថានេសុ, កេវលំ ឥដ្ឋានិដ្ឋំ ជាតាតិ, ន តត្ថ វដ្ឋតិ។ វុត្ថម្បិ ចេតំ “សំវិជ្ជតិ ខោ, អារុសោ, ភគវតោ ចក្កុ, បស្សតិ ភគវា ចក្កនា រូបំ, ធន្តរាគោ ភគវតោ នត្ថិ, សុវិមុត្តចិត្តោ ភគវា។ សំវិជ្ជតិ ខោ, អារុសោ, ភគវតោ សោត” ត្ថិអាធិ (សំ. និ. ៤.២៣២)។ សចេ បន វណ្ណំ ន កថេយ្យ, បញ្ចសិខោ “ឌីកាសោ មេ កតោ” តិ ន ជាធម្មយ។ អថ សក្កោ “ភគវតោ បញ្ចសិខស្ស ឌីកាសោ ន កតោ” តិ ទេវតា គហេត្វា តតោវ បដិធិវត្ថេយ្យ, តតោ មហាជាធិយោ ភវេយ្យ។ វណ្ណា បន កថិតេ “កតោ ភគវតោ បញ្ចសិខស្ស ឌីកាសោ” តិ ទេវតាហិ សទ្ធិ ឧបសង្កមិត្វា បញ្ចំ បុច្ឆិត្វា វិស្សន្ធនាវសានេ អសីតិយា ទេវតាសហស្សេហិ សទ្ធិ សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ជហិស្សតីតិ ញាត្វា វណ្ណំ កថេសិ។

តត្ថ កថា សំយុទ្ធាតិ កថា គន្ថិតា បិណ្ឌិតា។ តេន ខោ បដាហំ, កន្ថេ, សមយេនាតិ តេន សមយេន តស្មី តុម្កាកំ សម្ពោធិប្បត្តិតោ បដ្ឋាយ អដ្ឋមេ សត្តាហោ។ កថា នាម ស្វរិយវច្ឆសាតិ នាមតោ កថា សរីរសម្បត្តិយា ស្វរិយវច្ឆសា។ ភគិនីតិ វោហារវចនមេតំ, ទេវធិតាតិ អត្ថោ។ បរកាមិនីតិ បរ កាមេតិ អភិកម្ពិតិ។

ឧបនច្ឆន្តិយាតិ នច្ចមាធាយ។ សា កិវ ឯកស្មី សមយេ ចាតុមហារាជិកទេវេហិ សទ្ធិ សក្កស្ស ទេវរាជស្ស នច្ចំ ធម្មនត្ថាយ គតា, តស្មីញា ខណោ សក្កោ តថាគតស្ស អដ្ឋយថាតុច្ឆេ តុណោ បយិរុទាហាសិ។ ឯវំ តស្មី ទិវសេ គន្ធា នច្ឆន្តិ អស្សោសិ។

សក្កបសង្កមវណ្ណា

៣៥០. បដិសម្មាទតីតិ “សំសន្តតិ ខោតេ” តិអាទីនិវេទន្តោ ភគវា
សម្មាទតិ, បញ្ចសិខោ បដិសម្មាទតិ។ កាថា ច ភាសន្តោ បញ្ចសិខោ
សម្មាទតិ, ភគវា បដិសម្មាទតិ។ អាមន្តេសីតិ ជាធាបេសិ។ តស្ស កិរេវ
អហោសិ “អយំ បញ្ចសិខោ មយា មម កម្មេន បេសិតោ អត្តនោ កម្មំ ករោតិ។
ឯវេបស្ស សត្តុ សន្តិកេ ឋត្វា កាមគុណ្ឌាបសញ្ញាតំ អនុច្ឆរិកំ កថេសិ, នជា
នាម និល្លដ្ឋាហោន្តិ, កថេន្តោ វិប្បការម្មិ ទស្សេយ្យ, ហន្តំ មម កម្មំ
ជាធាបេមី” តិ ចិន្តេត្វា អាមន្តេសិ។

៣៥១. ឯវេញ បន តថាគតាតិ ធម្មសង្គាហកត្តេវហិ ឋបិតវចនំ។
អភិវទន្តិ អភិវទនសម្មជិច្ឆនេន វឡិវចនេន វទន្តិ។ អភិវទិតោតិ
វឡិវចនេន វុត្តោ។

ឧរុន្តា សមថាទីតិ មហន្តា វិវជា អហោសិ, អន្ធការោ គុហាយំ អន្តរាយិ។
អាឡោកោ ឧទថាទីតិ យោ បកតិយា គុហាយំ អន្ធការោ, សោ អន្តរហិតោ,
អាឡោកោ ជាតោ។ សត្តមេតំ ធម្មសង្គាហកានំ វចនំ។

៣៥២. ចិរបដិកាហំ, ភន្តេតិ ចិរតោ អហំ, ចិរតោ បដ្ឋាយាហំ
ទស្សនកាមាតិ អត្តោ។ កេហិចិ កេហិចិ កិច្ចករណីយេហិតិ ទេវានំ ជីតា ច
បុត្តា ច អន្តេ និព្ពត្តន្តិ, ចាទបរិចារិកា ឥត្តិយោ សយនេ និព្ពត្តន្តិ, តាសំ
មណ្ឌានបសាធនការិកា ទេវតា សយនំ បរិវារេត្វា និព្ពត្តន្តិ, វេយ្យាវច្ចករា
អន្តោវិមាទេ និព្ពត្តន្តិ, ឯតេសំ អត្តាយ អន្ធករណំ នាម នត្តិ។ យេ បន សីមន្តេវ
និព្ពត្តន្តិ, តេ “តវ សន្តកា, មម សន្តកា” តិ និច្ឆេតុំ អសក្កោន្តា អន្ធមំ ករោន្តិ,
សក្កំ ទេវរាជានំ បុច្ឆន្តិ។ សោ “យស្ស វិមាទំ អាសន្នតវំ, តស្ស សន្តកា” តិ
វទតិ។ សចេ ទ្វេបិ សមជ្ឈានេ ហោន្តិ, “យស្ស វិមាទំ ឱលោកេន្តិ បីតា, តស្ស
សន្តកា” តិ វទតិ។ សចេ ឯកម្មិ ន ឱលោកេតិ, តំ ឧភិវន្តំ កលហុបច្ឆេទនត្ថំ

អត្ថនោ សន្តកំ ករោតិ។ កីឡាជីនិបិ កិច្ចានិ ករណីយានេវ។ ឯវុចានិ តានិ
ករណីយានិ សន្វាយ “កេហិចិ កេហិចិ កិច្ចករណីយេហី”តិ អាហា។

សលឡាភារកេតិ សលឡមយគន្ធកុដិយំ។ អញ្ញាតវេន សមាធិនាតិ តទា
កិរ ភគវា សក្កស្សវ អបិចាកគតំ ញាណំ វិទិត្វា ឡិកាសំ អកាវេតុកាមោ
ជលសមាបត្តិវិហារេន និសីទិ។ តំ ឯស អជានន្តោ “អញ្ញាតវេន សមាធិនា”តិ
អាហា។ ភូជតិ ច នាមាតិ ភូជតិ តស្ស ឆាមំ។ បរិចារិកាតិ ចាទបរិចារិកា
នេវដីតា។ សា កិរ ទ្វេ ជលានិ បត្តា, តេនស្ស ទេវលោកេ អភិរតិយេវ នត្ថិ។
និច្ចំ ភគវតោ ឧបជ្ជានំ អាគន្ធា អញ្ញាលី សិរសិ ឋេបេត្វា ភគវន្តំ នមស្សមាណា
តិជ្ជតិ។ នេមិសទ្ទេន តម្ហា សមាធិម្ហា វុដ្ឋិតោតិ “សមាបន្នោ សទ្ធិំ សុណាតិ”តិ
នោវត វេ វត្ថុព្រូ, ននុ ភគវា សក្កស្ស ទេវានមិន្ទស្ស “អបិចាហំ អាយស្មតោ
ចក្កនេមិសទ្ទេន តម្ហា សមាធិម្ហា វុដ្ឋិតោ”តិ ភណាតិ តិ តិជ្ជតុ នេមិសទ្ទោ,
សមាបន្នោ ឆាម អន្តោសមាបត្តិយំ កណ្ណាមូលេ ធមមាណស្ស
សម្ពុយុគឡស្សបិ អសនិសន្និចាតស្សបិ សទ្ធិំ ន សុណាតិ។ ភគវា បន
“ឯត្ថកំ កាលំ សក្កស្ស ឡិកាសំ ន ករិស្សមី”តិ បរិច្ឆិន្ទិត្វា កាលវសេន
ជលសមាបត្តិ សមាបន្នោ។ សក្កោ “ន ទានិមេ សត្តា ឡិកាសំ ករោតិ”តិ
គន្ធកុដិ បទក្ខិណំ កត្វា រថំ និវត្តិត្វា ទេវលោកាភិមុខំ បេសេសិ។
គន្ធកុដិបរិវេណំ រថសទ្ទេន សមោហិតំ បញ្ចន្តិកត្វិយំ វិយ អហោសិ។
ភគវតោ យថាបរិច្ឆិន្ទកាលវសេន សមាបត្តិតោ វុដ្ឋិតស្ស រថសទ្ទេនេវ
បឋមាវជ្ជនំ ឧប្បជ្ជិ, តស្មា ឯវមាហា។

គោបកវត្ថុវណ្ណនា

៣៥៣. សីលេសុ បរិបូរការិនីតិ បញ្ចសុ សីលេសុ បរិបូរការិនី។ ឥត្តិត្តំ
វិរាជេត្វាតិ ឥត្តិត្តំ ឆាម អលំ, ន ហិ ឥត្តិត្តេ ឋេត្វា ចក្កវត្តិសិរី, ន

សក្ការព្រហ្មសិរិយោ បច្ចុនុកិវិកុំ, ន បច្ចេកពោធិ, ន សម្មាសម្ពោធិ គន្ធី
សក្កាតិ ឯវំ ឥត្តិវិរាជេតិ នាម។ មហាន្តមិធំ បុរិសត្ថំ នាម សេដ្ឋំ ឧត្តមំ, ឯត្ថ
ឋត្វា សក្កា ឯតា សម្មត្តិយោ ចាបុណ្ហតុន្តិ ឯវំ បន បុរិសត្ថំ ភាវេតិ នាម។
សាមិ ឯវមកាសិ។ តេន វុត្ថំ - “ឥត្តិវិរាជេត្វា បុរិសត្ថំ ភាវេត្វា” តិ។ ហីនំ
គន្ធាកាយន្តិ ហីនំ លាមកំ គន្ធាកាយំ។ កស្មា បន តេ បរិសុទ្ធសីលា តត្ថ
ឧប្បន្នាតិ? បុព្វនិកត្តិយា។ បុព្វេបិ កិរ នេសំ ឯតទេវ វសិតជ្ជានំ, តស្មា
និកត្តិវសេន តត្ថ ឧប្បន្នា។ ឧបជ្ជានន្តិ ឧបជ្ជានសាលំ។ ចារិចរិយន្តិ
បរិចរណភារំ។ គីតវាធិតេហិ អម្ពេ បរិចរិស្សមាតិ អាគច្ឆន្តិ។

បដិចោទេសីតិ សារេសិ។ សោ កិរ តេ ទិស្វា “ឥមេ ទេវបុត្តា អតិរិយ
វិរោចន្តិ អតិវណ្ណវន្តោ, កី នុ ខោ កម្មំ កត្វា អាគតា” តិ អារជ្ជន្តោ “ភិក្ខុ
អហោសុ” តិ អទ្ទស។ តតោ “ភិក្ខុ ហោន្តុ, សីលេសុ បរិបូរការិនោ” តិ
ឧបធាវេន្តោ “បរិបូរការិនោ” តិ អទ្ទស។ “បរិបូរការិនោ ហោន្តុ, អញ្ញោ គុណោ
អត្ថិ នត្ថិ” តិ ឧបធាវេន្តោ “ឈានលាភិនោ” តិ អទ្ទស។ “ឈានលាភិនោ ហោន្តុ,
កុហិ វាសិកា” តិ ឧបធាវេន្តោ “មយ្ហំវ កុលូបកា” តិ អទ្ទស។ បរិសុទ្ធសីលា
នាម ធនុ ទេវលោកេសុ យត្តិច្ឆន្តិ, តត្ថ និព្ពត្តន្តិ។ ឥមេ បន ឧបរិទេវលោកេ ច ន
និព្ពត្តា។ ឈានលាភិនោ នាម ព្រហ្មលោកេ និព្ពត្តន្តិ, ឥមេ ច ព្រហ្មលោកេ ន
និព្ពត្តា។ អហំ បន ឯតេសំ ឱវាទេ ឋត្វា ទេវលោកសាមិកស្ស សក្កស្ស
ទេវានមិន្ទស្ស បល្លង្កេ បុត្តោ ហុត្វា និព្ពត្តោ, ឥមេ ហីនេ គន្ធាកាយេ និព្ពត្តា។
អជ្ជិវេធបុគ្គលា នាមេតេ វដ្តេត្វា វដ្តេត្វា កាឡំវិជ្ជិតញ្ញាតិ ចិន្តេត្វា កុតោមុខា
នាមាតិអាធិហិ វចនេហិ បដិចោទេសិ។

តត្ថ កុតោមុខាតិ ភកវតិ អភិមុខេ ធម្មំ ទេសេន្តេ តុម្ពេ កុតោមុខា កី
អញ្ញា វិហិតា ឥតោ ច ឱលោកយមាណា ឧទាហុ និទ្ទាយមាណា? ទុទ្ធិជ្ឈបន្តិ

ទុក្ខិយសភាវំ ទង្គំ អយុត្តំ។ សហធម្មិកេតិ ឯកស្ស សត្ត សាសនេ
សមាចិណ្ឌាធម្មេ កតបុញ្ញេ។ តេសំ ភន្តេតិ តេសំ កោបកេន ទេវបុត្តេន ឯវំ វត្វា
បុន “អហោ តុម្កេ និល្លដ្ឋា អហិរិកា” តិអាធិហិ វចនេហិ បដិចោទិតានំ ទ្វេ ទេវា
ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សតី បដិលភីសុ។

កាយំ ព្រហ្មបុរោហិតន្តិ តេ កិរ ចិន្តយីសុ - “នដេហិ នាម នច្ចន្តេហិ
កាយន្តេហិ វាទេន្តេហិ អាគន្ធា ទាយោ នាម លភិតតោ អស្ស, អយំ បន អម្ពាភំ
ទិដ្ឋកាលតោ បដ្ឋាយ បក្ខិត្តលោណំ ឧទ្ធនំ វិយ តជតជាយតេវ, កី នុ ខោ
ឥទ” ត្ថិ អាវជ្ជន្តា អត្ថនោ សមណភាវំ បរិសុទ្ធសីលតំ ឈានលាភិតំ តស្សេវ
កុល្លបកភាវញ្ច ទិស្វា “បរិសុទ្ធសីលា នាម នសុ ទេវលោកេសុ យថារុចិតេ
ហីនេ និព្ពត្តន្តិ, ឈានលាភិនោ ព្រហ្មលោកេ។ មយំ ឧបរិទេវលោកេបិ
ព្រហ្មលោកេបិ និព្ពត្តិតុំ នាសក្ខិម្ហ។ អម្ពាភំ ឱវាទេ វត្វា អយំ ឥត្ថិកា ឧបរិ
និព្ពត្តា, មយំ ភិក្ខុ សមាធា ភកវតិ ព្រហ្មចរិយំ ចរិត្វា ហីនេ គន្ធព្ពកាយេ
និព្ពត្តា។ តេន នោ អយំ ឯវំ និគ្គណ្ហាតី” តិ ព្រាហ្ម តស្ស កបំ សុណាដ្ឋាយេវ
តេសុ ទ្វេ ជនា បឋមជ្ឈានសតី បដិលភិត្វា ឈានំ ចាទកំ កត្វា សម្ព័រេ
សម្មសន្តា អនាគាមិជលេយេវ បតិជ្ជហីសុ។ អថ នេសំ សោ បរិត្តោ
កាមាវចរត្ថកាវោ ធាវេតុំ នាសក្ខិ។ តស្មា តាវទេវ ចរិត្វា ព្រហ្មបុរោហិតេសុ
និព្ពត្តា។ សោ ច នេសំ កាយោ តត្ថ បិតានំយេវ និព្ពត្តោ។ តេន វុត្ថំ - “តេសំ,
ភន្តេ, កោបកេន ទេវបុត្តេន បដិចោទិតានំ ទ្វេ ទេវា ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សតី បដិលភីសុ
កាយំ ព្រហ្មបុរោហិត” ត្ថិ។

តត្ថ ទិដ្ឋេវ ធម្មេតិ តស្មិញ្ញេវ អត្ថកាវេ ឈានសតី បដិលភីសុ។ តត្ថេវ
វត្វា ចុតា បន កាយំ ព្រហ្មបុរោហិតំ ព្រហ្មបុរោហិតសរីរំ បដិលភីសុតិ

ឯវេមត្តោ ធន្តត្តោ។ ឯកោ បន ទេវេតិ ឯកោ ទេវបុត្តោ និកត្តិ ជិន្និតុំ
អសក្កោន្តោ កាមេ អជ្ឈវសី, តត្ថវ អាវាសិកោ អហោសិ។

៣៥៤. សង្ឃញ្ចបដ្ឋាសិន្តិ សង្ឃញ្ច ឧបដ្ឋាសី។

សុធម្មតាយាតិ ធម្មស្ស សុន្ទរការេន។ តិទិវុបបន្នោតិ តិទិវេ តិទសបុរេ
ឧបបន្នោ។ គន្ធាកាយបកតេ វសីនេតិ គន្ធាកាយំ អាវាសិកោ ហុត្វា
ឧបកតេ។ យេ ច មយំ បុព្ពេ មនុស្សក្ខតាតិ យេ បុព្ពេ មនុស្សក្ខតា មយំ អន្នេន
ចានេន ឧបដ្ឋហិម្ហាតិ ឥមិធា សទ្ធិំ យោជេត្វា អត្តោ វេទិតញ្ចោ។

ចាទ្ធិបសង្កយ្ហាតិ ចាទេ ឧបសង្កយ្ហ ចាទេ ធារេន ចាទេ មគ្គនាមុប្បទានេន
បូជេត្វា ចេវ វន្តិត្វា ច។ សកេ និវេសនេតិ អត្តនោ យវេ។ ឥមស្សាបិ បទស្ស
ឧបដ្ឋហិម្ហាតិ ឥមិធាវ សម្ពន្ធា។

បច្ចត្តំ វេទិតញ្ចោតិ អត្តនាវ វេទិតញ្ចោ។ អរិយាន សុភាសិតានិ តុម្ពេហិ
វុច្ចមានិ ពុទ្ធានំ ភកវន្តានំ សុភាសិតានិ។

តុម្ពេ បន សេដ្ឋមុចាសមាធាតិ ឧត្តមំ ពុទ្ធិំ ភកវន្តំ ឧចាសមាធា អនុត្តរេ
ពុទ្ធសាសនេ វា។ ព្រហ្មចរិយន្តិ សេដ្ឋចរិយំ។ ភវត្វបបត្តិតិ ភវន្តានំ ឧបបត្តិ។

អការេ វសតោ មយ្ហន្តិ យវមជ្ឈេ វសន្តស្ស មយ្ហំ។

សុដ្ឋាតិ សោ អជ្ឈ។ កោតមសាវកេនាតិ ឥធរោបកោ កោតមសាវកោតិ
វុត្តោ។ សមេច្ឆាតិ សមាគន្ធា។

ហន្តវិយាយាម ព្យាយាមាតិ ហន្ត ឧយ្យមាម ព្យាយមាម។ មា នោ មយំ
បរេស្ស អហុម្ហាតិ នោតិ និចាតមត្តំ, មា មយំ បរស្ស បេសនការការ

អប្បម្នាតិ អត្ថោ។ គោតមសាសនានីតិ ឥធិ បកតិយា បដិវិទ្ចំ បឋមជ្ឈានមេវ
គោតមសាសនានីតិ វុត្ថំ, តំ អនុស្សវំ អនុស្សវិត្វាតិ អត្ថោ។

ចិត្តានិវិរាជយិត្វាតិ បញ្ចកាមគុណិកចិត្តានិវិរាជយិត្វា។ កាមេសុ
អាទិនវន្តិវិក្ខម្ពនវសេន បឋមជ្ឈានេន កាមេសុ អាទិនវំ អទ្ធសំសុ,
សមុច្ឆេទវសេន តតិយមគ្គេន។ កាមសំយោជនពន្ធនានីតិ កាមសញ្ញោជនានិ
ច កាមពន្ធនានិ ច។ ចាបិមយោគានីតិ ចាបិមតោ មាវស្ស យោគភូតានិ,
ពន្ធនភូតានីតិ អត្ថោ។ ទុរច្ឆយានីតិ ទុរតិក្កមានិ។ សឥន្ទា ទេវា
សបជាបតិកាតិ ឥន្ទំ ជេដ្ឋកំ កក្ខា ឧបវិជ្ជា សឥន្ទា បជាបតី ទេវរាជានំ ជេដ្ឋកំ
កក្ខា ឧបវិជ្ជា សបជាបតិកា។ សភាយុបវិជ្ជាតិ សភាយំ ឧបវិជ្ជា, និសិន្នាតិ
អត្ថោ។

វិរាតិ ស្សរា។ វិរាតាតិ វិរាតា។ វិរជំ ករោន្តាតិ វិរជំ អនាគាមិមគ្គំ ករោន្តា
ឧប្បាទេន្តា។ នាគោវ សន្នានិ គុណានីតិ កាមសញ្ញោជនពន្ធនានិ ធម្មា ទេវេ
តាវតីសេ អតិក្កមីសុ។ សំវេគជាតស្សាតិ ជាតសំវេគស្ស សក្កស្ស។

កាមាភិក្ខុតិ ទុរិដានម្យិ កាមាទំ អភិក្ខុ។ សតិយាវិហីនាតិ
ឈានសតិវិហិតា។

តិណ្ណំ តេសន្តិ តេសុ តីសុ ជនេសុ។ អាវសិនេត្ត ឯកោតិ តត្ថ ហីនេ កាយេ
ឯកាយេវ អាវសិកោ ជាតោ។ សម្ពោធិបថានុសារិនោតិ
អនាគាមិមគ្គានុសារិនោ។ ទេវេមិ ហីឡេន្តីតិ ទ្វេ ទេវលោកេ ហីឡេន្តា
អនោករោន្តា ឧបចារប្បនាសមាធិហិ សមាហិតត្តា អត្តនោ ចាទបំសុំ
ទេវតានំ មត្តកេ ឱកិរន្តា អាកាសេ ឧប្បតិក្ខា គតាតិ។

ឯតាទិសី ធម្មប្បកាសនេត្ថាតិ ឯត្ថ សាសនេ ឯវរុចា ធម្មប្បកាសនា,
យាយ សាវកា ឯតេហិ គុណេហិ សមន្នាគតា ហោត្តិ។ ន តត្ថ កី កង្ខតិ កោចិ
សាវកោតិ កី តត្ថ តេសុ សាវកេសុ កោចិ ឯកសាវកោចិ ពុទ្ធាទីសុ វា
ចាតុទ្ធិសភាវេ វា ន កង្ខតិ “សព្ពទិសាសុ អសជ្ឈមាណោ អគយ្ហមាណោ
វិហារតី”តិ។ ឥធានិ ភគវតោ វណ្ណំ ភណេត្ថា “និទិណ្ឌាឌីយំ វិចិកិច្ឆនិច្ឆំ, ពុទ្ធំ
នមស្សម ជិនំ ជនិច្ឆ”ត្តិ អាហា។ តត្ថ វិចិកិច្ឆនិច្ឆត្តិ ជន្មវិចិកិច្ឆំ។ ជនិច្ឆត្តិ
សព្ពលោកុត្តមំ។

យំ តេ ធម្មន្តិ យំ តវ ធម្មំ។ អជ្ឈកំសុ តេតិ តេ ទេវបុត្តា អធិគតា។ កាយំ
ព្រហ្មបុរោហិតន្តិ អម្ពាភំ បស្សន្តានំយេវ ព្រហ្មបុរោហិតសរីរំ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ
- យំ តវ ធម្មំ ជានិទ្វា តេសំ តិណ្ណំ ជនានំ តេ ទ្វេវិសេសគូ អម្ពាភំ
បស្សន្តានំយេវ កាយំ ព្រហ្មបុរោហិតំ អធិគត្វា មគ្គជលវិសេសំ អជ្ឈកំសុ,
មយម្បិ តស្ស ធម្មស្ស បត្តិយា អាគតម្ពាសិ មារិសាតិ។ អាគតម្ពសេតិ
សម្បត្តម្ព។ កតាវកាសាភគវតា, បញ្ចំ បុច្ឆេមុ មារិសាតិ សចេ នោ ភគវា
ឌីកាសំ ករោតិ, អថ ភគវតា កតាវកាសា ហុត្វា បញ្ចំ, មារិស, បុច្ឆេយ្យមាតិ
អត្ថោ។

មយមាណាវត្ថុ

៣៥៥. ធិយវត្ថុវិសុទ្ធា ខោ អយំ យក្ខោតិ ចិរកាលតោ បភុតិ វិសុទ្ធា។
កីវ ចិរកាលតោ? អនុប្បន្នេ ពុទ្ធន្ទ មគធរដ្ឋេ មចលតាមកេ
មយមាណាវកាលតោ បដ្ឋាយ។ តទា កិរេស ឯកទិវសំ កាលស្សេវ វុដ្ឋាយ
តាមមជ្ឈេ មនុស្សានំ តាមកម្មករណជ្ជានំ គត្វា អត្ថនោ បីតជ្ជានំ ចាទន្តេនេវ
បំសុកចរំ អបនេត្វា រមណីយមកាសិ, អញ្ញោ អាគត្វា តត្ថ អដ្ឋាសិ។ សោ
តាវតកេនេវ សតី បដិលភិក្ខា មជ្ឈេ តាមស្ស ខលមណ្ឌលមត្តំ ហំនំ

សោធនត្វា វាលុកំ ឡីកិរិទ្ធា ធារុនិ អាហរិទ្ធា សីតកាលេ អគ្គី ករោតិ, ធម្មា ច
មហាល្លកា ច អាគន្ធា តត្ថ និសីទន្តិ។

អថស្ស ឯកទិវសំ ឯតទហោសិ - “មយំ នគរំ គន្ធា
រាជរាជមហាមត្តាធម្មោ បស្សម, ឥមេសុបិ ចន្ទិមស្សិយេសុ ‘ចន្ទោ នាម
នេវបុត្តោ, ស្សិយោ នាម នេវបុត្តោ’ តិ វទន្តិ។ កី នុ ខោ កត្វា ឯតេ ឯតា
សម្បត្តិយោ អធិគតា” តិ? តតោ “នាញំ កិញ្ចិ, បុញ្ញកម្មមេវ កត្វា” តិ ចិន្ទេត្វា
“មយាបិ ឯវីរិធសម្បត្តិទាយកំ បុញ្ញកម្មមេវ កត្តព្ភ” តិ ចិន្ទេសិ។

សោ កាលស្សេវ វុដ្ឋាយ យាគុំ បិរិទ្ធា វាសិជវសុកុទាលមុសលហត្ថោ
ចតុមហាបថំ គន្ធា មុសលេន ចាសាលោ ឧទ្ធាលេត្វា បវេន្តតិ, យាធានំ
អក្ខបដិយាតរុក្ខេ ហរតិ, វិសមំ សមំ ករោតិ, ចតុមហាបថេ សាលំ ករោតិ,
ចោក្ខរណី ខណតិ, សេតុំ ពន្ធាតិ, ឯវំ ទិវសំ កម្មំ កត្វា អត្ថជ្ជតេ ស្សិយេ យវំ
ឯតិ។ តំ អញ្ញោ បុច្ឆិ - “ភោ, មយ, តុំ ចាតោវ និក្ខមិទ្ធា សាយំ អវញ្ញតោ ឯសិ,
កី កម្មំ ករោសី” តិ? បុញ្ញកម្មំ ករោមិ។ សគ្គតាមិមគ្គំ សោធមីតិ។ កិមិទំ, ភោ,
បុញ្ញំ នាមាតិ? តុំ ន ជាធាសីតិ? អាម, ន ជាធាមីតិ។ នគរំ គតកាលេ ទិដ្ឋបុញ្ញ
តេ រាជរាជមហាមត្តាធម្មោតិ? អាម, ទិដ្ឋបុញ្ញាតិ។ បុញ្ញកម្មំ កត្វា តេហិ តំ
ហំនំ លទ្ធិ, អហម្មិ ឯវីរិធសម្បត្តិទាយកំ កម្មំ ករោមិ។ “ចន្ទោ នាម នេវបុត្តោ,
ស្សិយោ នាម នេវបុត្តោ” តិ សុតបុព្វំ តយាតិ? អាម សុតបុព្វន្តិ។ ឯតស្ស
សគ្គស្ស គមនមគ្គំ អហំ សោធមីតិ។ ឥទំ បន បុញ្ញកម្មំ កី តវេវ វេន្តតិ,
អញ្ញស្ស ន វេន្តតិ? ន កស្សចេតំ វារិតន្តិ។ យទិ ឯវំ ស្មេ អវញ្ញំ គមនកាលេ
មយ្ហម្មិ សទ្ធិ ទេហីតិ។ បុនទិវសេ តំ គហេត្វា គតោ, ឯវំ តស្មី កាមេ តេត្ថិស
មនុស្សា តរុណាវយា សព្វេ តស្សេវ អនុវត្តកា អហោសុំ។ តេ ឯកច្ឆន្ទា ហុត្វា
បុញ្ញកម្មានិ ករោន្តា វិចរន្តិ។ យំ ទិសំ គច្ឆន្តិ, មគ្គំ សមំ ករោន្តា ឯកទិវសេនេវ

ករោន្តិ, ចោត្តរណី ខណ្ឌា, សាលំ ករោន្តា, សេតុំ ពន្ធនា ឯកទិវសេនេវ
និដ្ឋាបេន្តិ។

អថ នេសំ គាមភោជកោ ចិន្តេសិ - “អហំ បុព្វេ ឯតេសុ សុវំ បិវន្តេសុ
ចាណាយាតាទីនិ ករោន្តេសុ ច កហាបណាទិវសេន ចេវ ទណ្ឌាពលិវសេន ច
ធនំលភាមិ។ ឥនានិ ឯតេសំ បុញ្ញករណាកាលតោ បដ្ឋាយ ឯត្ថកោ អាយោ
នត្ថិ, ហន្ត នេ រាជកុលេ បរិភិន្ទាមី” តិ រាជានំ ឧបសម្ព័ន្តិមិត្វា ចោវេ, មហារាជ,
បស្សមីតិ។ កុហិ, តាតាតិ? មយ្ហំ គាមេតិ។ កី ចោរា នាម, តាតាតិ?
រាជាបរាជិកា ទេវាតិ។ កី ជាតិកាតិ? គហាបតិជាតិកា ទេវាតិ។ គហាបតិកា
កី ករិស្សន្តិ, តយា ជានមាទេន កស្មា មយ្ហំ ន កថិតន្តិ? ភយេន, មហារាជ, ន
កថេមិ, ឥនានិ មា មយ្ហំ ទោសំ ករេយ្យាថាតិ។ អថ រាជា “អយំ មយ្ហំ មហារវំ
វរីតី” តិ សទ្ធិហិត្វា “តេន ហិ គច្ឆ, តូមេវ នេ អានេហិ” តិ ពលំ ទត្វា បេសេសិ។
សោ គន្ធា ទិវសំ អរញ្ញោ កម្មំ កត្វា សាយមាសំ ភុញ្ញិត្វា គាមមជ្ឈេ និសីទិត្វា
“ស្មេ កី កម្មំ ករិស្សម, កី មគ្គំ សមំ ករោម, ចោត្តរណី ខណាម, សេតុំ
ពន្ធាមា” តិ មន្តយមាទេយេវ តេ បរិវារេត្វា “មា ជន្និត្ថ, រញ្ញោ អាណា” តិ ពន្ធិត្វា
ចាយាសិ។ អថ ខោ នេសំ ឥត្ថិយោ “សាមិកា កិវ វោ ‘រាជាបរាជិកា ចោរា’ តិ
ពន្ធិត្វា និយ្យន្តិ” តិ សុត្វា “អតិចិវេន កូជា ឯតេ ‘បុញ្ញកម្មំ ករោមា’ តិ ទិវសេ
ទិវសេ អរញ្ញេវ អច្ឆន្តិ, សត្តកម្មន្តា បរិហិណា, គេហេ ន កិញ្ចិ វឡុតិ, សុដ្ឋ ពន្ធា
សុដ្ឋ គហិតា” តិ វទីសុ។

គាមភោជកោ បិ តេ នេត្វា រញ្ញោ ទស្សេសិ។ រាជា អនុបបរិភូត្វាយេវ
“ហត្ថិនា មទ្ធាបេថា” តិ អាហា។ តេសុ និយមាទេសុ មយោ ឥតវេ អាហា - “ភោ,
សក្ខិស្សេ មម វចនំ កាតុ” តិ? តវ វចនំ ករោន្តាយេវម្ហ ឥមំ ភយំ បត្តា, ឯវំ
សន្តេបិ តវ វចនំ ករោម, ភណ ភោ, កី ករោមាតិ? ឯត្ថ ភោ វដ្ឋេ ចរន្តានំ នាម

និពន្ធុ ឯតំ, ក៏ បន តុម្លេ ចោរាតិ? ន ចោរម្នាតិ។ ឥមស្ស លោកស្ស សច្ចកិរិយា
នាម អវស្សយោ, តស្មា សព្វេបិ “យទិ អម្ពេ ចោរា, ហត្ថិ មទ្គតុ, អថ ន ចោរា, មា
មទ្គតុ” តិ សច្ចកិរិយំ ករោថាតិ។ តេ តថា អកំសុ។ ហត្ថិ ឧបគន្ធម្មិ ន
សក្កោតិ, វិវរន្តោ បលាយតិ, ហត្ថិ តុត្ថតោមវន្តសេហិ កោដ្ឋន្តាបិ ឧបនេតុំ ន
សក្កោន្តិ។ “ហត្ថិ ឧបនេតុំ ន សក្កោមា” តិ រញ្ជោ អាហារេសុំ។ តេន ហិ ឧបរិ
កដេន បដិច្ចាទេត្វា មទ្គាបេថាតិ។ ឧបរិ កដេ ទិន្នេ ទិគុណារំ វិវរន្តោ
បលាយតិ។

រាជា សុត្វា បេសុញ្ញការកំ បក្កោសាបេត្វា អាហា - “តាត, ហត្ថិ មទ្គតុំ ន
ឥច្ឆតិ” តិ? អាម, ទេវ, ជេដ្ឋកមាណាវោ មន្តំ ជាតាតិ, មន្តស្សេវ
អយមាទុកាវោតិ។ រាជា តំ បក្កោសាបេត្វា “មន្តោ កិរ តេ អត្ថិ” តិ បុច្ឆិ? នត្ថិ,
ទេវ, មយ្ហំ មន្តោ, សច្ចកិរិយំ បន មយំ កិរម្ហ - “យទិ អម្ពេ រញ្ជោ ចោរា, មទ្គតុ,
អថ ន ចោរា, មា មទ្គតុ” តិ, សច្ចកិរិយាយ នោ ឯស អាទុកាវោតិ។ ក៏ បន, តាត,
តុម្លេ កម្មំ ករោថាតិ? អម្ពេ, ទេវ, មគ្គំ សមំ ករោម, ចតុមហាបថេ សាលំ
ករោម, ចោក្ខុរណី ខណាម, សេតុំ ពន្លាម, ឯវុចានិ បុញ្ញកម្មានិ ករោន្តា
វិចិរម្ហាតិ។

អយំ តុម្លេ កិមត្ថំ បិសុណោសីតិ? អម្ហាកំ បមត្តកាលេ ឥទព្វិទព្វា លភតិ,
អប្បមត្តកាលេ តំ នត្ថិ, ឯតេន ការណោតាតិ។ តាត, អយំ ហត្ថិ នាម
តិរច្ឆានោ, សោបិ តុម្ហាកំ គុណោ ជាតាតិ។ អហំ មនុស្សោ ហុត្វាបិ ន ជាតាមិ,
តុម្ហាកំ វសនកាមំ តុម្ហាកំយេវ បុន អហារណីយំ កត្វា ទេមិ, អយម្មិ ហត្ថិ
តុម្ហាកំយេវ ហោតុ, បេសុញ្ញការកោបិ តុម្ហាកំយេវ ទាសោ ហោតុ។ ឥតោ
បជ្ជាយ មយ្ហម្មិ បុញ្ញកម្មំ ករោថាតិ ជនំ ទត្វា វិស្សន្នេសិ។ តេ ជនំ គហេត្វា
វារេន វារេន ហត្ថិ អារុយ្ហ គច្ឆន្តា មន្តយន្តិ “តោ បុញ្ញកម្មំ នាម

អនាគតភវត្តាយ ករិយតិ, អម្ពាកំ បន អន្តោឧទកេ បុប្ផំ ឆីលុប្បលំ វិយ
ឥមស្មិញ្ញេវ អត្តភារេវិចាកំ ទេតិ។ ឥនានិ អតិរេកំ បុញ្ញំ ករិស្សមា”តិ, កី
ករោមាតិ? ចតុមហាបថេ ថាវំ កត្វា មហាជនស្ស វិស្សមនសាលំ ករោម,
ឥត្តិហិ បន សទ្ធិ អបត្តិកំ កត្វា ករិស្សម, អម្ពេសុ ហិ “ចោរា”តិ គហេត្វា
និយមនេសុ ឥត្តិនំ ឯកាបិ ចិន្តាមត្តកម្មិ អកត្វា “សុពទ្ធា សុគហិតា”តិ
ឧដ្ឋហីសុ, តស្មា តាសំ បត្តិ ន ទស្សមាតិ។ តេ អត្តនោ គេហានិ គត្វា ហត្ថិនោ
តេត្តិសបិណ្ឌំ ទេន្តិ, តេត្តិស តិណមុដ្ឋិយោ អាហារន្តិ, តំ សត្វំ ហត្ថិស្ស កុដ្ឋិបូរំ
ជាតំ។ តេ អរញ្ញំ បរិសិត្វា រុក្ខេ ជិន្នន្តិ, ជិន្នំ ជិន្នំ ហត្ថិ កឡិក្វា សកជបថេ
វេបេសិ។ តេ រុក្ខេ តច្ឆេត្វា សាលាយ កម្មំ អារភីសុ។

មយស្ស គេហេ សុជាតា, សុធម្មា, ចិត្តា, នន្ទាតិ ចតស្សោ ភរិយាយោ
អហេសុំ។ សុធម្មា វឡកី បុប្ផតិ - “តាត, ឥមេ សហាយា កាលស្សេវ គត្វា
សាយំ ឯន្តិ, កី កម្មំ ករោន្តិ”តិ? “សាលំ ករោន្តិ, អម្ពា”តិ។ “តាត, មយ្ហម្មិ
សាលាយ បត្តិ កត្វា ទេហិ”តិ។ “ឥត្តិហិ អបត្តិកំ ករោមា”តិ ឯតេ វទន្តិតិ។ សា
វឡកិស្ស អជ្ជ កហាបលោ ទត្វា “តាត, យេន កេនចិ ឧទាយេន មយ្ហំ បត្តិកំ
ករោហិ”តិ អាហា។ សោ “សាធុ អម្ពា”តិ វត្វា បុរេតរំ វាសិជរសុំ គហេត្វា
តាមមជ្ឈេ វត្វា “កី ភោ អជ្ជ ឥមស្មិញ្ញិ កាលេ ន និក្ខមថា”តិ ឧទ្ធាសទ្ធិ កត្វា
“សព្វេ មគ្គំ អារុទ្ធា”តិ ព្រាត្វា “គច្ឆេ តាវ តុម្ពេ, មយ្ហំ បបព្វោ អត្ថិ”តិ តេ
បុរតោ កត្វា អញ្ញំ មគ្គំ អារុយ្ហ កណ្តិកូបតំ រុក្ខំ ជិន្និត្វា តច្ឆេត្វា មជ្ជ កត្វា
អាហារិត្វា សុធម្មាយ គេហេ វេបេសិ - “មយា ទេហិតិ វុត្តទិវសេ និហារិត្វា
ទទេយ្យាសី”តិ។

អថ និដ្ឋិតេ ទព្ពសម្ភារកម្មេ ភូមិកម្មតោ បដ្ឋាយ ចយពន្ធនបម្ភស្សាបន
សង្ឃាជយោជន កណ្តិកមព្វាពន្ធនេសុ កតេសុ សោ វឡកី កណ្តិកមព្វោ

និស័ទិច្ចា ចតុបិ ទិសាហិ គោចានសិយោ ឧក្ខិបិច្ចា “ភោ ឯកំ បមុដ្ឋំ អត្ថី” តិ
អាហា។ កី ភោ បមុដ្ឋំ, សព្វមេវ តុំ បមុស្សសីតិ។ ឥមា ភោ គោចានសិយោ កត្ត
បតិជ្ជហិស្សន្តិទិ? កណ្ហិកា នាម លទ្ធាំ វដ្ដតិទិ។ កុហី ភោ ឥនានិ សក្កាលទ្ធាន្តិ?
កុលានំ គេហោ សក្កាលទ្ធាន្តិ។ អាហិណ្ឌាត្ថា បុច្ឆថាទិ។ តេ អន្តោគាមំ បរិសិទ្ធា
បុច្ឆិច្ចា សុធម្មាយ យវទ្ធាវេ “ឥមស្មី យវេ កណ្ហិកា អត្ថី” តិ អាហំសុ។ សា
“អត្ថី” តិ អាហា។ បាទ មូលំ គណ្ហាហិទិ។ មូលំ ន គណ្ហាមិ, សចេ មម បត្តិ
ករោថ, ទស្សមីទិ។ ឯថ ភោ មាតុគាមស្ស បត្តិ ន ករោម, អវញ្ញំ គន្ធា រុក្ខំ
ជិន្និស្សមាទិ និក្ខមីសុ។

តតោ វឡកី “កី ន លទ្ធា, តាត, កណ្ហិកា” តិ បុច្ឆិ។ តេ តមត្ថំ
អាហេថយីសុ។ វឡកី កណ្ហិកមព្វោ និសិដ្ឋោវ អាភាសំ ឧល្លោកេច្ចា “ភោ អដ្ឋ
នក្ខត្តំ សុន្តរំ, ឥទំ អញ្ញំ សំវច្ឆរំ អតិក្កមិច្ចា សក្កាលទ្ធា, តុម្ពេហិ ច ទុក្ខេន
អាភតា ទព្ពសម្ភារា, តេ សកលសំវច្ឆវេន ឥមស្មីព្វោវ ថានេ បូតិកា ភរិស្សន្តិ។
ទេវលោកេ និព្ពត្តកាលេ តស្សបិ ឯកស្មី កោណោ សាលា ហោតុ, អាហារថ
ន” តិ អាហា។ សាបិ យាវ តេ ន បុន អាគច្ឆន្តិ, តាវ កណ្ហិកាយ ហេដ្ឋិមតលេ
“អយំ សាលា សុធម្មា នាមា” តិ អក្ខរានិ និដ្ឋាបេច្ចា អហាតេន វត្ថេន វេថេច្ចា
ថេថេសិ។ កម្មិកា អាគន្ធា - “អាហារ, វេ កណ្ហិកំ, យំ ហោតុ តំ ហោតុ។ តុយ្ហម្បិ
បត្តិ ករិស្សមា” តិ អាហំសុ។ សា និហិច្ចា “តាតា, យាវ អដ្ឋ វា សោឡស វា
គោចានសិយោ ន អាហេហន្តិ, តាវ ឥមំ វត្ថំ មា និព្ពេថយិត្ថា” តិ វច្ចា អនាសិ។
តេ “សាធុ” តិ សម្មជិច្ឆិច្ចា គហេច្ចា គោចានសិយោ អាហេថេច្ចាវ វត្ថំ
និព្ពេថេសុ។

ឯកោ មហាគាមិកមនុស្សោ ឧទ្ធាំ ឧល្លោកេត្ថោ អក្ខរានិ ទិស្វា “កី, ភោ,
ឥទ” តិ អក្ខរញ្ញំ មនុស្សំ បក្កោសាបេច្ចា ទស្សេសិ។ សោ “សុធម្មា នាម អយំ

សាលា”តិ អាហា។ “ហាវថ, ភោ, មយំ អាទិតោ បដ្ឋាយ សាលំ កត្វា នាមមត្តម្មំ
នលភាម, ឯសា រតនមត្តន កណ្តិករុក្ខន សាលំ អត្តនោ នាមេន ការេតី”តិ
វិវរុទ្ធិ។ វឡកី តេសំ វិវរុទ្ធានំយេវ គោចានសិយោ បវេសេត្វា អាណី ទត្វា
សាលាកម្មំ និដ្ឋាបេសិ។

សាលំ តិចារិកជីសុ, ឯកស្មី កោដ្ឋាសេ ឥស្សរានំ វសនដ្ឋានំ អកំសុ,
ឯកស្មី ទុគ្គតានំ, ឯកស្មី គិលានានំ។ តេត្ថីស ជនា តេត្ថីស ជលកានិ
បញ្ញាបេត្វា ហត្ថិស្ស សញ្ញំ អទំសុ - “អាគន្តុកោ អាគន្ធាយស្ស អត្តតេ ជលកេ
និសីទតិ, តំ គហេត្វា ជលកសាមិកស្សេវ គេហោ បតិជ្ឈបេហិ។ តស្ស
ចាទបរិកម្មបិដ្ឋបរិកម្មខាទនិយកោជនិយសយនានិ សព្ពានិ
ជលកសាមិកស្សេវ ភារោ ភវិស្សតី”តិ។ ហត្ថិ អាគតាកតំ គហេត្វា
ជលកសាមិកស្ស គេហំ នេតិ, សោ តស្ស តំ ទិវសំ កត្តព្ភំ ករោតិ។

មយមាណវោ សាលតោ អវិទូរេ ថានេ កោវិឡារុក្ខំ រោចាបេសិ, មូលេ
ចស្ស ចាសាណាជលកំ អត្តរិ។ នន្ទា នាមស្ស ភរិយា អវិទូរេ ចោក្ខរណី
ខណាបេសិ, ចិត្តា មាលាវច្ឆេ រោចាបេសិ, សព្ពជេដ្ឋិកា បន អាទានំ គហេត្វា
អត្តភារំ មណ្ឌាយមាណវំ វិចរតិ។ មយោ តំ អាហា - “ភទ្កេ, សុធម្មា, សាលាយ
បត្តិកា ជាតា, នន្ទា ចោក្ខរណី ខណាបេសិ, ចិត្តា មាលាវច្ឆេ រោចាបេសិ។ តវ
បន បុញ្ញកម្មំ នាម នត្ថិ, ឯកំ បុញ្ញំ ករោហិ, ភទ្កេ”តិ សា “ត្វំ កស្ស ការណា
ករោសិ, ននុ តយា កតំ មយ្ហមេវា”តិ វត្វា អត្តភារំ មណ្ឌានមេវ អនុយុញ្ញតិ។

មយោ យាវតាយុកំ វត្វា តតោ ចរិត្វា តាវតីសភវនេ សក្កោ ហុត្វា
និព្ពត្តិ, តេបិ តេត្ថីស កាមិកមនុស្សា កាលដ្ឋត្វា តេត្ថីស ទេវបុត្តា ហុត្វា
តស្សេវ សន្តិកេ និព្ពត្តា។ សក្កស្ស វេជយន្តោ នាម ចាសាទោ សត្ត
យោជនសតានិ ឧគ្គត្ថិ, ធជោ តីណិ យោជនសតានិ ឧគ្គត្ថិ, កោវិឡារុក្ខស្ស

និស្សន្ទេន សមន្តា តិយោជនសតបរិមណ្ឌលោ
បញ្ចនសយោជនបរិណាហក្ខន្ធា ចារិច្ចត្តកោ និព្ពត្តិ, ចាសាណាជលកស្ស
និស្សន្ទេន ចារិច្ចត្តកម្មលេ សង្ខិយោជនិកា បណ្ណកម្មលសិលា និព្ពត្តិ។
សុធម្មាយ កណ្តិករុក្ខស្ស និស្សន្ទេន តិយោជនសតិកា សុធម្មា ទេវសភា
និព្ពត្តិ។ នន្ទាយ ចោក្ខរណិយា និស្សន្ទេន បញ្ញាសយោជនា នន្ទា នាម
ចោក្ខរណី និព្ពត្តិ។ ចិត្តាយ មាលាវច្ឆវត្ថុនិស្សន្ទេន សង្ខិយោជនិកំ ចិត្តលតាវនំ
នាម ឧយ្យានំ និព្ពត្តិ។

សក្កោ ទេវរាជា សុធម្មាយ ទេវសភាយ យោជនិកេ សុវណ្ណបល្ល័ង្ក
និសិន្នោ តិយោជនិកេ សេតច្ចត្ត ជារិយមាទេ តេហិ ទេវបុត្តហិ តាហិ
ទេវកញ្ញាហិ អឡតិយាហិ នាជកកោដិហិ ធ្វិសុ ទេវលោកេសុ ទេវតាហិ ច
បរិវារិតោ មហាសម្មត្តិ ឱលោកេន្តោ តា តិស្សោ ឥត្ថិយោ ទិស្វា “ឥមា តាវ
បញ្ញាយន្តិ, សុជាតា កុហិ”ន្តិ ឱលោកេន្តោ “អយំ មម វចនំ អកត្វា
គិរិកន្ធរាយ ពកសកុណិកា ហុត្វា និព្ពត្តា”តិ ទិស្វា ទេវលោកេតោ ឱតិវត្វា
តស្ស សន្តិកំ គតោ។ សា ទិស្វាវ សញ្ញានិព្វា អនោមុខា ជាតា។ “ពាលេ, ឥនាជិ
កី សីសំ នឧក្ខិបសិ? ត្វំ មម វចនំ អកត្វា អត្តការមេវ មណ្ឌាយមាណ
វីតិនាមេសិ។ សុធម្មាយ ច នន្ទាយ ច ចិត្តាយ ច មហាសម្មត្តិ និព្ពត្តា, ឯហិ
អម្ពាភំ សម្មត្តិ បស្ស”តិ ទេវលោកំ នេត្វា នន្ទាយ ចោក្ខរណិយា បក្ខិបិទ្វា
បល្ល័ង្ក និសីទិ។

នាជកិត្តិយោ “កុហី គតត្ថ, មហារាជា”តិ បុច្ឆីសុ។ សោ
អនារោចតុកាមោបិ តាហិ និប្បិធឿយមាទោ “សុជាតាយ សន្តិក”ន្តិ អាហា។
កុហី និព្ពត្តា, មហារាជាតិ? កន្ធវចាទេតិ។ ឥនាជិ កុហិន្តិ? នន្ទាចោក្ខរណិយំ
មេវិស្សជ្ជាតិ។ ឯថ, ភោ, អម្ពាភំ អយ្យំ បស្សមាតិ សញ្ញា តត្ថ អគម៌សុ។ សា

បុព្វេសត្តជេដ្ឋីកា ហុត្វា តា អវមញ្ញត្ថ។ ឥនាទិ តាបិ តំ ទិស្វា - “បស្សេយ, ភោ
អម្ពាភំ អយ្យាយ មុខំ កក្កជកវិជ្ឈនសូលសទិស” ត្ថិអាទិនិ វទន្តិយោ កេឡឹ
អកំសុ។ សា អតិវិយ អដ្ឋិយមាធា សក្កំ នេវរាជានំ អាហា - “មហារាជ, ឥមាទិ
សុវណ្ណារជតមណីវិមាធាទិ វា នន្ទាចោក្ខរណី វា មយ្ហំ កី កវិស្សតិ,
ជាតិក្ខមិយេវ មហារាជ សត្តានំ សុខា, មំ តត្ថេវ កន្ថរចាទេវិស្សន្នេហី” តិ។
សក្កោ តំ តត្ថវិស្សន្នេហ្វា “មម វចនំ កវិស្សសី” តិ អាហា។ កវិស្សមិ,
មហារាជាតិ។ បញ្ចា សីលាទិ គហេត្វា អខណ្ឌាទិ កត្វា រក្ខ, កតិចាហោន តំ
ឯតាសំ ជេដ្ឋីកំ កវិស្សមីតិ។ សា តថា អកាសិ។

សក្កោ កតិចាហាស្ស អច្ចយេន “សក្កោ នុ ខោ សីលំ វក្ខិតុ” ត្ថិ គន្ធា
មច្ចរុបេន ឧត្តានកោ ហុត្វា តស្ស បុរតោ ឧទកបិដ្ឋេ ឱសវតិ, សា
“មតមច្ឆកោ កវិស្សតិ” តិ គន្ធា សីសេ អគ្គហោសិ។ មច្ឆោ នង្គុដ្ឋំ ចាលេសិ។ សា
“ជីវតិ មញ្ញោ” តិ ឧទកេវិស្សន្នេសិ។ សក្កោ អាគាសេ ឋត្វា “សាធុ, សាធុ, រក្ខសិ
សិក្ខាបទំ, ឯវំ តំ រក្ខមាទំ កតិចាហោនេវ នាជកានំ ជេដ្ឋីកំ កវិស្សមី” តិ
អាហា។ តស្សបិ បញ្ចា វស្សសតាទិ អាយុ អហោសិ។ ឯកទិវសម្បិ ឧទរឫរំ
នាលត្ថំ, សុក្ខិត្វា បរិសុក្ខិត្វា មិលាយមាធាបិ សីលំ អខណ្ឌាត្វា កាលង្គត្វា
ពារាណាសិយំ កុម្ភការគេហោ និព្ពត្តិ។

សក្កោ “កុហី និព្ពត្តា” តិ ឱលោកេន្តោ ទិស្វា “តតោ ឥធ អានេតុំ ន សក្កោ,
ជីវិតុត្ថិមស្សា ទស្សមី” តិ សុវណ្ណាឯឡាលុកានំ យានកំ បូរេត្វា មជ្ឈេ
តាមស្ស មហាល្លកវេសេន និសីទិត្វា “ឯឡាលុកាទិ គណ្ណាថា” តិ
ឧក្កដិមកាសិ។ សមន្តា តាមវាសិកា អាគន្ធា “ទេហិ, តាតា” តិ អាហំសុ។ អហំ
សីលរក្ខកានំ ទេមិ, តុម្ពេ សីលំ រក្ខថាតិ។ តាត មយំ សីលំ នាម កីទិសន្តិបិ ន

ជាឆាម, មូលេន ទេហ៍តិ។ “សីលរក្ខកាន់យេវ ទម្មី” តិ អាហា។ “ឯង, រេ កោសិ
អយំ ឯឡាលុកមហាល្លកោ” តិ សព្វេ និវត្តិសុ។

សា ធារិកា បុច្ឆិ - “អម្ព, តុម្ពេ ឯឡាលុកត្ថាយ គតា តុច្ឆហត្ថាវ
អាគតា” តិ។ កោសិ, អម្ព, ឯឡាលុកមហាល្លកោ “អហំ សីលរក្ខកាន់ ទម្មី” តិ
វេទតិ, ទូនិមស្ស ធារិកា សីលំ ខាទិកា វត្តន្តិ, មយំ សីលមេវ ន ជាឆាមាតិ។ សា
“មយ្ហំ អាជីតំ ភវិស្សតិ” តិ គន្ធា “ឯឡាលុកំ, តាត, ទេហ៍” តិ អាហា។ “តុំ សីលានិ
រក្ខសិ អម្ព” តិ? “អាម, តាត រក្ខាមី” តិ។ ឥទំ មយា តុយ្ហមេវ អាគតន្តិ
គេហទ្វារេ យានេន សទ្ធិ ឋេបេត្វា បក្កាមិ។ សាបិ យាវជីវំ សីលំ រក្ខិត្វា ចរិត្វា
វេបចិត្តិអសុរស្ស ជិតា ហុត្វា និព្ពត្តិ។ សីលនិស្សន្ទេន ចាសាទិកា អហោសិ។
សោ “ជីតុវិវាហមជ្ឈំ ករិស្សមី” តិ អសុរេ សន្និចាតេសិ។

សក្កោ “កុហី និព្ពត្តា” តិ ឡិលោកេន្តោ “អសុរភវនេ និព្ពត្តា, អជ្ឈស្ស
វិវាហមជ្ឈំ ករិស្សន្តិ” តិ ទិស្វា “ឥធានិ យំ កិញ្ចំ កត្វា អានេតញ្ចា មយា” តិ
អសុរវណ្ណំ និម្មិត្វា គន្ធា អសុរាទំ អន្តរេ អជ្ជាសិ។ “តវ សាមិកំ វេទេហ៍” តិ
តស្ស ហាត្ថេ បិតា បុប្ផធាមំ អធាសិ “យំ ឥច្ឆសិ, តស្សបរិ ឱចាហី” តិ។ សា
ឡិលោកេន្តិ សក្កំ ទិស្វា បុព្វសន្និវាសេន សញ្ញាតសិនេហា “អយំ មេ
សាមិកោ” តិ តស្សបរិ ធាមំ ឱបិ។ សោ តំ ពាហាយ គហេត្វា អាកាសេ ឧប្បតិ,
តស្មី ខណោ អសុរា សញ្ញានីសុ។ តេ “គណ្ណេ, គណ្ណេ, ជវសក្កំ, វេរិកោ
អម្ពាតំ, ន មយំ ឯតស្ស ធារិកំ ទស្សមា” តិ អនុពន្ធិសុ។ វេបចិត្តិ បុច្ឆិ
“កេនាហជា” តិ? “ជវសក្កេន មហារាជា” តិ។ “អវសេសេសុ អយមេវ សេដ្ឋោ,
អបេថា” តិ អាហា។ សក្កោ នំ នេត្វា អឡតិយកោជិនាជកានំ ជេដ្ឋិកដ្ឋានេ
ឋេបេសិ។ សា សក្កំ វរំ យាចិ - “មហារាជ, មយ្ហំ ឥមស្មី ទេវលោកេ មាតា វា

បិតា វា ភាតា វា ភតិនី វា នត្តិ, យត្ត យត្ត គប្បសិ, តត្ថ តត្ថ មំ គហេត្វាវ គប្ប
មហារាជា” តិ។ សក្កោ “សាធ្វ” តិ បដិញ្ញំ អនាសិ។

ឯវំ មចលគាមកេ មយមាណាវកាលតោ បជ្ជាយ វិសុទ្ធកាវមស្ស
សម្បស្សន្តោ ភគវា “ធីយរត្តំ វិសុទ្ធា ខោ អយំ យក្ខោ” តិ អាហ។
អត្ថសញ្ញាតន្តិ អត្ថនិស្សិតំ ការណានិស្សិតំ។

បញ្ចវេយ្យាករណវណ្ណាធា

៣៥៧. កី សំយោជនាតិ កី ពន្ធនា, កេន ពន្ធនេន ពន្ធា ហុត្វា។ បុព្វកាយាតិ
ពហុជនា។ អវេរាតិ អប្បជិយា។ អនណ្ឌាតិ អាវុជនណ្ឌាជននណ្ឌាវិនិមុត្តា។
អសបត្តាតិ អបច្ចត្តិកា។ អព្យាបជ្ជាតិ វិគតនោមនស្សា។ វិហារេមុ អវេរិនោតិ
អហោ វត កេនចិ សទ្ធិ អវេរិនោ វិហារេយ្យម, កត្ថចិ កោបំ ន ឧប្បាទេត្វា
អច្ចរាយ គហិតកំ ជង្គុសហស្សេន សទ្ធិ បរិគុញ្ញេយ្យមាតិ ទានំ ទត្វា បូជំ
កត្វា ច បត្តយន្តិ។ ឥតិ ច នេសំ ហោតីតិ វេញ នេសំ អយំ បត្តនា ហោតិ។
អថ ច បនាតិ ឯវំ បត្តនាយ សតិបិ។

ឥស្សមច្ឆរិយសំយោជនាតិ បរសម្បត្តិឌីយនលក្ខណា ឥស្ស,
អត្ថសម្បត្តិយា បរេហិ សាធារណភាវស្ស អសហនលក្ខណំ មច្ឆរិយំ, ឥស្ស
ច មច្ឆរិយញ្ច សំយោជនំ ឯតេសន្តិ ឥស្សមច្ឆរិយសំយោជនា។ អយមេត្ត
សន្នេហោ វិត្តារតោ បន ឥស្សមច្ឆរិយានិ អភិធម្មេ វុត្តានេវ។

អាវាសមច្ឆរិយេន បនេត្ថ យក្ខោវា បេតោវា ហុត្វា តស្សេវ អាវាសស្ស
សង្ការំ សីសេន ឧក្ខិបិត្វា វិចរតិ។ កុលមច្ឆរិយេន តស្មី កុលេ អញ្ជេសំ
ទានាទិនិ ករោន្តេ ទិស្វា “ភិន្នំ វតិទំ កុលំ មមា” តិ ចិន្តយតោ លោហិតម្សិ
មុខតោ ឧគ្គត្ថតិ, កុច្ឆិវិវេចនម្សិ ហោតិ, អន្តានិបិ ខណ្ឌាខណ្ឌានិ ហុត្វា

និក្ខមន្តិ។ លាភមជ្ឈិយេន សង្ឃស្ស វា គណស្ស វា សន្តកេ លាភេ មជ្ឈរាយិត្វា
បុគ្គលិកបរិភោគេន បរិភូត្វិត្វា យក្ខោ វា បេតោ វា មហាអជគរោ វា ហុត្វា
និព្ពត្តតិ។ សរីរវណ្ណាគុណវណ្ណាមជ្ឈិយេន បន បរិយត្តិធម្មមជ្ឈិយេន ច
អត្ថនោវ វណ្ណំ វណ្ណាតិ, ន បរេសំ វណ្ណំ, “កី វណ្ណា ឯសោ” តិ តំ តំ ទោសំ
វនេន្តោ បរិយត្តិញ កស្សចិ កិញ្ចិ អនេន្តោ ទុព្ពណ្ណោ ចេវ ឯឡម្ភតោ ច ហោតិ។

អបិច អាវាសមជ្ឈិយេន លោហាគេហោ បច្ចតិ។ កុលមជ្ឈិយេន
អប្បលាភោ ហោតិ។ លាភមជ្ឈិយេន គូជនិរយេ និព្ពត្តតិ។ វណ្ណាមជ្ឈិយេន ភវេ
និព្ពត្តស្ស វណ្ណោ នាម ន ហោតិ។ ធម្មមជ្ឈិយេន កុក្កឡនិរយេ និព្ពត្តតិ។ ឥទំ
បន ឥស្សមជ្ឈិយសំយោជនំ សោតាបត្តិមគ្គេន បហីយតិ។ យាវ តំ
នប្បហីយតិ, តាវ ទេវមនុស្សា អវេរតាធីនិ បត្តយន្តាបិ វេរាធីហិ ន
បរិមុច្ចន្តិយេវ។

តិណ្ណា មេត្ត កម្ចាតិ ឯតស្មី បញ្ចោ មយា តុម្ហាកំ វចនំ សុត្វា កម្ចា
តិណ្ណាតិ វនតិ, ន មគ្គវសេន តិណ្ណាកម្ចតំ ធីបេតិ។ វិគតា កថំកថាតិ ឥទំ កថំ,
ឥទំ កថន្តិ អយម្យិ កថំកថាវិគតា។

៣៥៨. និទានាធីនិ វុត្តត្តានេវ។ បិយាប្បិយនិទានន្តិ បិយសត្តសម្ពាវនិទានំ
មជ្ឈិយំ, អប្បិយសត្តសម្ពាវនិទានា ឥស្សា។ ឧភយំ វា ឧភយនិទានំ។
បព្ពជិតស្ស ហិ សន្និវហារិកាធយោ, គហជ្ជស្ស បុត្តាធយោ ហត្ថិអស្សាធយោ
វា សត្តា បិយា ហោន្តិ កេឡាយិតា មមាយិតា, មុហុត្តម្យិ តេ អបស្សន្តោ
អធិវាសេតុំ ន សក្កាតិ។ សោ អញ្ញំ តាធិសំ បិយសត្តំ លភន្តំ ធិស្វា ឥស្សំ
ករោតិ។ “ឥមីនា អម្ហាកំ កិញ្ចិ កម្មំ អត្ថិ, មុហុត្តំ តាវ នំ ទេថា” តិ តមេវ
អញ្ញោហិ យាចិតោ “ន សក្កា ធាតុំ, កិលមិស្សតិ វា ឧក្កណ្ឌិស្សតិ វា” តិ អាធីនិ
វត្វា មជ្ឈិយំ ករោតិ។ ឯវំ តាវ ឧភយម្យិ បិយសត្តនិទានំ ហោតិ។ ភិក្ខុស្ស បន

បត្តិជីវបរិក្ខារជាតំ, គហដ្ឋស្ស វា អលង្ការាទិឧបករណ៍ បិយំ ហោតិ មនាបំ,
សោ អញ្ញស្ស តាទិសំ ឧប្បជ្ឈមាណំ ទិស្វា “អហោ វតស្ស ឯវរុបំ នភវេយ្យា” តិ
ឥស្សំ ករោតិ, យាចិតោ វាបិ “មយម្មេតំ មមាយន្តា ន បរិភុញ្ញាម, ន សក្កា
ធាតុ” តិ មជ្ឈិយំ ករោតិ។ ឯវំ ឧភយម្មិ បិយសង្ខារនិទានំ ហោតិ។ អប្បិយេ
បនតេ វុត្តប្បការេ សត្តេ ច សង្ខារេ ច លភិទ្ធា សចេបិស្ស តេ អមនាថា
ហោតិ, តថាបិ កិលេសាណំ វិបរីតវុត្តិតាយ “ឋបេត្វា មំ កោ អញ្ញោ ឯវរុបស្ស
លាភី” តិ ឥស្សំ វា ករោតិ, យាចិតោ តាវកាលិកម្មិ អននមាណោ មជ្ឈិយំ វា
ករោតិ។ ឯវំ ឧភយម្មិ អប្បិយសត្តសង្ខារនិទានំ ហោតិ។

ធន្ទនិទានត្ថិ ឯត្ថ បរិយេសនធន្ទោ, បដិលាភធន្ទោ, បរិភោគធន្ទោ,
សន្និធិធន្ទោ, វិស្សជ្ជនធន្ទោតិ បញ្ចវិជោ ធន្ទោ។

កតមោ បរិយេសនធន្ទោ? ឥធន្ទោ អតិត្តោ ធន្ទជាតោ រូបំ បរិយេសតិ,
សន្នំ។ គន្ធា។ រសំ។ ជោជ្ឈតំ បរិយេសតិ, ធនំ បរិយេសតិ។ អយំ បរិយេសនធន្ទោ។

កតមោ បដិលាភធន្ទោ? ឥធន្ទោ អតិត្តោ ធន្ទជាតោ រូបំ បដិលភតិ,
សន្នំ។ គន្ធា។ រសំ។ ជោជ្ឈតំ បដិលភតិ, ធនំ បដិលភតិ។ អយំ បដិលាភធន្ទោ។

កតមោ បរិភោគធន្ទោ? ឥធន្ទោ អតិត្តោ ធន្ទជាតោ រូបំ បរិភុញ្ញតិ,
សន្នំ។ គន្ធា។ រសំ។ ជោជ្ឈតំ បរិភុញ្ញតិ, ធនំ បរិភុញ្ញតិ។ អយំ បរិភោគធន្ទោ។

កតមោ សន្និធិធន្ទោ? ឥធន្ទោ អតិត្តោ ធន្ទជាតោ ធនសន្និចយំ ករោតិ
“អាបធាសុ ភវិស្សតិ” តិ។ អយំ សន្និធិធន្ទោ។

កតមោ វិស្សជ្ជនធន្ទោ? ឥធន្ទោ អតិត្តោ ធន្ទជាតោ ធនវិស្សជ្ជតិ,
ហត្ថាហោហានំ, អស្សាហោហានំ, រថិកានំ, ធនុគ្គហានំ - “ឥមេ មំ វត្ថុស្សន្តិ

កោបិស្សន្តិ មមាយិស្សន្តិ សម្មវិវារយិស្សន្តិ" តិ។ អយំ វិស្សន្តនធន្ទោ។ ឥមេ
បញ្ច ធន្ទោ។ ឥធ តណ្ហាមត្តមេវ, តំ សន្ធាយ ឥទំ វុត្តំ។

វិវតក្កនិទានោតិ ឯត្ថ “លាភំ បដិច្ចវិនិច្ឆយោ” តិ (ជី. និ. ២.១១០) ឯវំ វុត្តោ
វិនិច្ឆយវិតក្កោ វិតក្កោ នាម។ វិនិច្ឆយោតិ ទ្វេវិនិច្ឆយា តណ្ហាវិនិច្ឆយោ ច,
ទិដ្ឋិវិនិច្ឆយោ ច។ អដ្ឋសតំ តណ្ហាវិចរិតំ តណ្ហាវិនិច្ឆយោ នាម។ ឆ្វាសដ្ឋិ ទិដ្ឋិយោ
ទិដ្ឋិវិនិច្ឆយោ នាមាតិ ឯវំ វុត្តតណ្ហាវិនិច្ឆយវសេន ហិ
ឥដ្ឋានិដ្ឋបិយាប្បិយវវត្ថានំ ន ហោតិ។ តទេវ ហិ ឯកច្ចស្ស ឥដ្ឋំ ហោតិ,
ឯកច្ចស្ស អនិដ្ឋំ បច្ចន្តរាជមជ្ឈិមទេសរាជ្ជំ កណ្ហាប្បាទមិកមសាធិសុ វិយ។
តស្មី បន តណ្ហាវិនិច្ឆយវិនិច្ឆតេ បដិលទ្ធវត្ថស្មី “ឯត្ថកំ រូបស្ស ភវិស្សតិ,
ឯត្ថកំ សទ្ធស្ស, ឯត្ថកំ គន្ធស្ស, ឯត្ថកំ រសស្ស, ឯត្ថកំ ជាដ្ឋព្ភស្ស ភវិស្សតិ,
ឯត្ថកំ មយ្ហំ ភវិស្សតិ, ឯត្ថកំ បរស្ស ភវិស្សតិ, ឯត្ថកំ និទហិស្សាមិ, ឯត្ថកំ
បរស្ស ទស្សាមិ” តិ វវត្ថានំ វិវតក្កវិនិច្ឆយេន ហោតិ។ តេនាហ “ធន្ទោ ខោ,
ទេវានមិន្ទ, វិវតក្កនិទានោ” តិ។

បបញ្ចសញ្ញាសម្ពាសនិទានោតិ តយោ បបញ្ចា តណ្ហាបបញ្ចោ,
មានបបញ្ចោ, ទិដ្ឋិបបញ្ចោតិ។ តត្ថ អដ្ឋសតតណ្ហាវិចរិតំ តណ្ហាបបញ្ចោ
នាម។ នវិវិដោ មាទោ មានបបញ្ចោ នាម។ ឆ្វាសដ្ឋិ ទិដ្ឋិយោ ទិដ្ឋិបបញ្ចោ នាម។
តេសុ ឥធ តណ្ហាបបញ្ចោ អធិប្បតោ។ កេនជ្ឈេន បបញ្ចោ?
មត្តបមត្តាការចាបនជ្ឈេន បបញ្ចោ។ តំសម្មយុត្តា សញ្ញា បបញ្ចសញ្ញា។
សម្ពាសន្តិ កោដ្ឋាសោ “សញ្ញានិទានា ហិ បបញ្ចសម្ពាសន្តិ” តិ អាធិសុ វិយ។ ឥតិ
បបញ្ចសញ្ញាសម្ពាសនិទានោតិ បបញ្ចសញ្ញាកោដ្ឋាសនិទានោ វិតក្កោតិ
អត្ថោ។

បបញ្ចសញ្ញាសង្ខារនិរោធសារុប្បតាមិនិទ្ធិ ឯតិស្សា បបញ្ចសញ្ញាសង្ខាយ
ខយានិរោធារូបសមោ, តស្ស សារុប្បញ្ចេវ តត្ថ តាមិនី ចាតិ សហ
វិបស្សនាយ មគ្គំ បុច្ឆតិ។

វេទនាកម្មដ្ឋានវណ្ណានា

៣៥៩. អថស្ស ភកវា សោមនស្សំចាហន្តិ តិស្សោ វេទនា អារភិ។ កី បន
ភកវតា បុច្ឆតំ កថិតំ, អបុច្ឆតំ, សាទុសន្ធិកំ, អននុសន្ធិកន្តិ? បុច្ឆតមេវ កថិតំ,
នោ អបុច្ឆតំ, សាទុសន្ធិកមេវ, នោ អននុសន្ធិកំ។ ទេវតានញ្ចិ រូបតោ អរូបំ
ចាកជតរំ, អរូបេបិ វេទនា ចាកជតរា។ កស្មា? ទេវតានញ្ចិ ករជកាយំ
សុខុមំ, កម្មជំ ពលរំ, ករជកាយស្ស សុខុមត្ថា, កម្មជស្ស ពលវត្ថា
ឯកាហារម្មិ អតិក្កមិទ្ធា ន តិជ្ជន្តិ, ឧណ្ហាចាសាលោ វេទិតសប្បិបិណ្ឌិវិយ
វិលីយន្តិតិ សត្តំ ព្រហ្មជាលេ វុត្តនយេនេវ វេទិតញ្ចំ។ តស្មា ភកវា សក្កស្ស
តិស្សោ វេទនា អារភិ។ ធុរិជញ្ចិ កម្មដ្ឋានំ - រូបកម្មដ្ឋានំ, អរូបកម្មដ្ឋានញ្ចា។
រូបបរិគ្គហោ, អរូបបរិគ្គហោតិបិ ឯតទេវ វុច្ឆតិ។ តត្ថ ភកវា យស្ស រូបំ
ចាកជំ, តស្ស សង្ខេបមនសិការវសេន វាវិត្តារមនសិការវសេន វា
ចតុធាតុវវត្ថានំវិត្តារេន្តោ រូបកម្មដ្ឋានំ កថេតិ។ យស្ស អរូបំ ចាកជំ, តស្ស
អរូបកម្មដ្ឋានំ កថេតិ។ កថេន្តោ ច តស្ស វត្ថុភូតំ រូបកម្មដ្ឋានំ ធស្សេត្វាវ
កថេតិ, ទេវានំ បន អរូបកម្មដ្ឋានំ ចាកជន្តិ អរូបកម្មដ្ឋានវសេន វេទនា
អារភិ។

តិវិជោ ហិ អរូបកម្មដ្ឋានេ អភិនិវេសោ - ជស្សវសេន, វេទនាវសេន,
ចិត្តវសេនាតិ។ កថំ? ឯកច្ចស្ស ហិ សង្ខិត្តេន វាវិត្តារេន វា បរិគ្គហិតេ
រូបកម្មដ្ឋានេ តស្មី អារម្មណេ ចិត្តចេតសិកានំ បឋមាភិនិចាតោ តំ អារម្មណំ
ដុសន្តោ ឧប្បជ្ឈមាទោ ជស្សោ ចាកដោ ហោតិ។ ឯកច្ចស្ស តំ អារម្មណំ

អនុកវន្តិ ឧប្បជ្ជមានា វេទនា ចាកជា ហោតិ។ ឯកច្ឆស្ស តំ អារម្មណំ
បរិគ្គហេត្វា តំ វិជានន្តំ ឧប្បជ្ជមានំ វិញ្ញាណំ ចាកជំ ហោតិ។

តត្ថ យស្ស ជស្សោ ចាកជា ហោតិ, សោមិ ន កេវលំ ជស្សោវ ឧប្បជ្ជតិ,
តេន សទ្ធិំ តនេវ អារម្មណំ អនុកវមានា វេទនាបិ ឧប្បជ្ជតិ, សញ្ញានមាណា
សញ្ញាបិ, ចេតយមាណា ចេតនាបិ, វិជានមានំ វិញ្ញាណាម្បិ ឧប្បជ្ជតីតិ
ជស្សបញ្ចមកេយេវ បរិគ្គណ្ហាតិ។ យស្ស វេទនា ចាកជា ហោតិ, សោមិ ន
កេវលំ វេទនាវ ឧប្បជ្ជតិ, តាយ សទ្ធិំ តនេវ អារម្មណំ ដុសមាណោ ជស្សោបិ
ឧប្បជ្ជតិ, សញ្ញានមាណា សញ្ញាបិ, ចេតយមាណា ចេតនាបិ, វិជានមានំ
វិញ្ញាណាម្បិ ឧប្បជ្ជតីតិ ជស្សបញ្ចមកេយេវ បរិគ្គណ្ហាតិ។ យស្ស វិញ្ញាណំ
ចាកជំ ហោតិ, សោមិ ន កេវលំ វិញ្ញាណាមេវ ឧប្បជ្ជតិ, តេន សទ្ធិំ
តនេវ អារម្មណំ ដុសមាណោ ជស្សោបិ ឧប្បជ្ជតិ, អនុកវមានា វេទនាបិ,
សញ្ញានមាណា សញ្ញាបិ, ចេតយមាណា ចេតនាបិ ឧប្បជ្ជតីតិ
ជស្សបញ្ចមកេយេវ បរិគ្គណ្ហាតិ។

សោ “ឥមេ ជស្សបញ្ចមកា ធម្មា កី ទិស្សិតា” តិ ឧបទាវេន្តោ
“វត្ថុទិស្សិតា” តិ បដាសាតិ។ វត្ថុ នាម ករណីកាយោ, យំ សន្ធាយ វុត្ថំ - “ឥទព្វោ
បន មេ វិញ្ញាណំ ឯត្ថ សិតំ ឯត្ថ បដិពទ្ធ” តិ។ សោ អត្ថតោ ភូតានិ ចេវ
ឧបាទារូចានិ ច។ ឯវមេត្ត វត្ថុ រូបំ, ជស្សបញ្ចមកា នាមន្តិ នាមរូបមត្តមេវ
បស្សតិ។ រូបព្យោត្ត រូបក្ខន្ធា, នាមំ ចត្តារោ អរូបិនោ ខន្ធាតិ បញ្ចក្ខន្ធមត្តំ
ហោតិ។ នាមរូបវិនិមុត្តា ហិ បញ្ចក្ខន្ធា, បញ្ចក្ខន្ធវិនិមុត្តំ វា នាមរូបំ នត្ថិ។ សោ
“ឥមេ បញ្ចក្ខន្ធា កី ហេតុកា” តិ ឧបបរិក្ខន្តោ “អវិជ្ជាទិហេតុកា” តិ បស្សតិ។
តតោ “បច្ចយោ ចេវ បច្ចយុប្បន្នព្វា ឥទំ, អញ្ញោ សត្តោ វា បុគ្គលោ វា នត្ថិ,
សុទ្ធសម្ពុទ្ធវា បុញ្ញមត្តមេវ” តិ សប្បច្ចយនាមរូបវសេន តិលក្ខណំ អាហេបេត្វា

វិបស្សនាបដិច្ចាធិយា “អនិច្ចំ ទុក្ខំ អនត្តា” តិ សម្មសន្តោ វិចារតិ, សោ អន្ធន្ត
អន្ធាតិ បដិវេធំ អាកម្មមាណោ តថារូបេ ធិវសេ ឧតុសប្បាយំ, បុគ្គលសប្បាយំ,
កោជនសប្បាយំ, ធម្មសវនសប្បាយំ វា លភិត្វា ឯកបល្លង្កេន និសិដ្ឋោវ
វិបស្សនំ មត្តកំ ចារបេត្វា អរហត្តេ បតិដ្ឋាតិ។ ឯវមិមេសម្បី តិណ្ណំ ជនានំ យាវ
អរហត្តា កម្មជ្ជានំ កថិតំ ហោតិ។

ឥធម បនភកវា អរូបកម្មជ្ជានំ កថេន្តោ វេទនាសីសេន កថេសិ។
ជស្សវសេន ហិវិញ្ញាណវសេន វា កថិយមានំ ឯតស្ស ន ចាកដំ ហោតិ,
អន្ធការំ វិយ ខាយតិ។ វេទនាវសេន បន ចាកដំ ហោតិ។ កស្មា? វេទនានំ
ឧប្បត្តិយា ចាកដតាយ។ សុខទុក្ខវេទនានញ្ចា ឧប្បត្តិ ចាកជា។ យទា សុខំ
ឧប្បជ្ឈតិ, តទា សកលំ សរីរំ ខោភេន្តំ មទ្គន្តំ ជរមានំ អភិសន្ថយមានំ
សតោតសប្បី ខាទាបយន្តំ វិយ, សតចាកតេលំ មក្ខយមានំ វិយ,
យជសហស្សេន បរិឡាបំ និព្វាបយមានំ វិយ, “អហោ សុខំ, អហោ សុខ” ត្ថិ
វាចំ និច្ឆារយមានមេវ ឧប្បជ្ឈតិ។ យទា ទុក្ខំ ឧប្បជ្ឈតិ, តទា សកលសរីរំ
ខោភេន្តំ មទ្គន្តំ ជរមានំ អភិសន្ថយមានំ តត្ថដាលំ បវេសេន្តំ វិយ,
វិលីនតម្ហលោហោន អាសិញ្ចន្តំ វិយ, សុក្ខតិណាវនប្បតិម្ហិ អរញ្ញោ
នារុឡក្កាកលាបំ ឱបមានំ វិយ “អហោ ទុក្ខំ, អហោ ទុក្ខ” ត្ថិ
វិប្បលាបយមានមេវ ឧប្បជ្ឈតិ។ ឥតិ សុខទុក្ខវេទនានំ ឧប្បត្តិ ចាកជា ហោតិ។

អទុក្ខមសុខា បន ទុទ្ធិបនា អន្ធការេន វិយ អភិភូតា។ សា សុខទុក្ខានំ
អបគមេ សាតាសាតបដិក្ខេបវសេន មជ្ឈត្តាការភូតា អទុក្ខមសុខា
វេទនាតិ នយតោ គណ្ណាន្តស្ស ចាកជា ហោតិ។ យថា កី? យថា អន្តរា
បិដ្ឋិចាសាណំ អារុហិត្វា បលាតស្ស មិគស្ស អនុបទំ គច្ឆន្តោ មិគលុទ្ធកោ
បិដ្ឋិចាសាណាស្ស ឡិវភាគេបិ បរភាគេបិ បទំ ទិស្វា មជ្ឈេ អបស្សន្តោបិ “ឥតោ

អារុណ្ឌ, ឥតោ ឡុណ្ឌ, មជ្ឈេ បិដ្ឋិចាសាលោ ឥមិនា បទេសេន គតោ
ភវិស្សតី"តិ នយតោ ជានាតិ។ ឯវំ អារុណ្ឌជ្ជានេ បទំវិយ ហិ សុខវេទនាយ
ឧប្បត្តិ ចាកជា ហោតិ, ឡុណ្ឌជ្ជានេ បទំវិយ ទុក្ខវេទនាយ ឧប្បត្តិ ចាកជា
ហោតិ, ឥតោ អារុយ្ហ, ឥតោ ឡុយ្ហ, មជ្ឈេ ឯវំ គតោតិ នយតោ គហណំវិយ
សុខទុក្ខានំ អបគមេ សាតាសាតបដិក្ខេបវសេន មជ្ឈត្តាការក្ខតា
អទុក្ខមសុខា វេទនាតិ នយតោ គណ្ហាន្តស្ស ចាកជា ហោតិ។ ឯវំ ភគវា បឋមំ
រូបកម្មជ្ជានំ កថេត្វា បច្ឆា អរូបកម្មជ្ជានំ វេទនាវសេន និវត្តេត្វា ទស្សេសិ។

នកេវលញ្ចា ឥធរេ ឯវំ ទស្សេសិ, មហាសតិបជ្ជានេ, មជ្ឈិមនិកាយម្ហិ
សតិបជ្ជានេ, ចូឡតណ្ហាសង្ខយេ, មហាតណ្ហាសង្ខយេ, ចូឡវេទល្លសុត្តេ,
មហាវេទល្លសុត្តេ, រដ្ឋចាលសុត្តេ, មាគណ្ឌិយសុត្តេ, ឆាតុវិភង្កេ,
អានេញ្ញាសប្បាយេ, សកលេ វេទនាសំយុត្តេតិ ឯវំ អនេកេសុ សុត្តន្តេសុ បឋមំ
រូបកម្មជ្ជានំ កថេត្វា បច្ឆា អរូបកម្មជ្ជានំ វេទនាវសេន និវត្តេត្វា ទស្សេសិ។
យថា ច តេសុ តេសុ, ឯវំ ឥមស្មិម្បិ សក្កបញ្ញោ បឋមំ រូបកម្មជ្ជានំ កថេត្វា
បច្ឆា អរូបកម្មជ្ជានំ វេទនាវសេន និវត្តេត្វា ទស្សេសិ។ រូបកម្មជ្ជានំ បទេត្ត
វេទនាយ អារម្មណមត្តកំយេវ សង្ខត្តំ, តស្មា ចាឡិយំ នារុណ្ឌំ ភវិស្សតិ។

៣៦០. អរូបកម្មជ្ជានេ យំ តស្ស ចាកដំ វេទនាវសេន អភិនិវេសមុខំ, តមេវ
ទស្សេតុំ សោមនស្សំចាហំ, ទេវានមិជ្ជាតិអាទិមាហ។ តត្ថ ទុវិជេនាតិ ទុវិជេន,
ទុវិហិ កោដ្ឋាសេហិតិ អត្តោ។ ឯវំរូបំ សោមនស្សំ នសេវិតត្ថន្តិ ឯវំរូបំ
គេហសិតសោមនស្សំ នសេវិតត្ថំ។ គេហសិតសោមនស្សំ នាម “តត្ថ
កតមានិ ឆ គេហសិតានិ សោមនស្សានិ? ចក្កុវិញ្ញាយ្យានំ រូចានំ ឥដ្ឋានំ កន្តានំ
មនាចានំ មនោរមានំ លោកាមិសបដិសំយុត្តានំ បដិលាភំ វា បដិលាភតោ
សមនុបស្សតោ, បុព្វេ វា បដិលទ្ធិបុព្វំ អតីតំ និរុទ្ធិវិបរិណាតំ សមនុស្សរតោ

ឧប្បជ្ជតិ សោមនស្សំ, យំ វេទ្យំ សោមនស្សំ, ឥទំ វុច្ចតិ គេហសិតំ
សោមនស្ស”ន្តិ វេទ្យំ ធនុ ធារេសុ វុត្តកាមគុណានិស្សិតំ សោមនស្សំ (ម. និ.
៣.៣០៦)។

វេទ្យំ សោមនស្សំ សេវិតព្ពន្ធិ វេទ្យំ នេក្ខម្មសិតំ សោមនស្សំ សេវិតព្ពន្ធ។
នេក្ខម្មសិតំ សោមនស្សំ នាម - “តត្ថ កតមាទិ ធនេក្ខម្មសិតានិ
សោមនស្សានិ? រូចានំ ត្រូវ អនិច្ចតំ វិទិត្យា វិបរិណាមវិរាគនិរោធំ បុព្ពេ ចេវ រូចា
ឯតវហិ ច សព្ពេ តេ រូចា អនិច្ចា, ធុក្ខា, វិបរិណាមធម្មាតិ វេទ្យំ មេតំ យថាភូតំ
សម្មប្បញ្ញាយ បស្សតោ ឧប្បជ្ជតិ សោមនស្សំ, យំ វេទ្យំ សោមនស្សំ, ឥទំ វុច្ចតិ
នេក្ខម្មសិតំ សោមនស្ស”ន្តិ (ម. និ. ៣.៣០៨) វេទ្យំ ធនុ ធារេសុ ឥដ្ឋារម្មណោ
អាចាជគតេ អនិច្ចាទិវសេន វិបស្សនាវសេន បដ្ឋបេត្វា ឧស្សុក្កាបេតុំ សក្កោន្តស្ស
“ឧស្សុក្កតា មេ វិបស្សនា”តិ សោមនស្សជាតស្ស ឧប្បជ្ជំ សោមនស្សំ។
សេវិតព្ពន្ធិ ឥទំ នេក្ខម្មវសេន, វិបស្សនាវសេន, អនុស្សតិវសេន,
បឋមជ្ឈានាទិវសេន ច ឧប្បជ្ជនកសោមនស្សំ សេវិតព្ពន្ធ នាម។

តត្ថ យំ ចេ សេវិតក្កំ សេវិតាវន្តិ តស្មិម្បិ នេក្ខម្មសិតេ សោមនស្សេ យំ
នេក្ខម្មវសេន, វិបស្សនាវសេន, អនុស្សតិវសេន, បឋមជ្ឈានវសេន ច ឧប្បជ្ជំ
សេវិតក្កំ សេវិតាវ សោមនស្សន្តិ ជានេយ្យ។ យំ ចេ អវិតក្កំ អវិតាវន្តិ យំ បន
ធុតិយតតិយជ្ឈានវសេន ឧប្បជ្ជំ អវិតក្កំ អវិតាវ សោមនស្សន្តិ ជានេយ្យ។ យេ
អវិតក្កេ អវិតាវេ, តេ បណ្ឌិតតវេតិ ឯតេសុបិ ធ្វិសុ យំ អវិតក្កំ អវិតាវ, តំ
បណ្ឌិតតវន្តិ អត្ថោ។

ឥមំនា កី កថិតំ ហោតិ? ធ្វិទ្ធិ អរហត្តំ កថិតំ។ កថំ? ឯកោ កិរ ភិក្ខុ
សេវិតក្កសេវិតាវេ សោមនស្សេ វិបស្សនំ បដ្ឋបេត្វា “ឥទំ សោមនស្សំ កី
និស្សិត”ន្តិ ឧបដារេត្តោ “វុត្តនិស្សិត”ន្តិ បដានាតីតិ ជស្សបញ្ចមកេ

វុត្តនយេនេវ អនុក្កមេន អរហត្តេ បតិជ្ជាតិ។ ឯកោ អវិតក្កអវិចារេ
សោមនស្សវិបស្សនំ បដ្ឋបេត្វា វុត្តនយេនេវ អរហត្តេ បតិជ្ជាតិ។ តត្ថ
អភិនិវដ្ឋសោមនស្សសុបិ សវិតក្កសវិចារតោ អវិតក្កអវិចារំ បណ្ឌិតតវំ។
សវិតក្កសវិចារសោមនស្សវិបស្សនាតោបិ អវិតក្កអវិចារវិបស្សនា
បណ្ឌិតតវា។ សវិតក្កសវិចារសោមនស្សជលសមាបត្តិតោបិ
អវិតក្កអវិចារសោមនស្សជលសមាបត្តិយេវ បណ្ឌិតតវា។ តេនាហ ភគវា
“យេ អវិតក្កេ អវិចារេ, តេ បណ្ឌិតតវេ” តិ។

៣៦០. វវរូបំ ទោមនស្សំ ន សេវិតត្ថុន្តំ វវរូបំ គេហសីតទោមនស្សំ ន
សេវិតត្ថុំ។ គេហសីតទោមនស្សំ នាម - “តត្ថ កតមាទិ ធន គេហសីតាទិ
ទោមនស្សាទិ? ចក្ខុវិញ្ញេយ្យានំ រូចានំ ឥដ្ឋានំ កន្តានំ មនាទានំ មនោរមាទំ
លោកាមិសបដិសំយុត្តានំ អប្បដិលាភំ វា អប្បដិលាភតោ សមនុបស្សតោ
បុព្វេ វា អបដិលទ្ធកុស្តំ អតីតំ និរុទ្ធិវិបរិណាតំ សមនុស្សរតោ ឧប្បជ្ជតិ
ទោមនស្សំ, យំ វវរូបំ ទោមនស្សំ, ឥទំ វុច្ឆតិ គេហសីតទោមនស្ស” ត្ថុ (ម. និ.
៣.៣០៧)។ វវំ ធនុ ធារេសុ ឥដ្ឋារម្មណំ នាទុកវិ, នាទុកវិស្សាមិ, នាទុកវាមីតិ
វិតក្កយតោ ឧប្បជ្ជំ កាមគុណានិស្សិតំ ទោមនស្សំ។

វវរូបំ ទោមនស្សំ សេវិតត្ថុន្តំ វវរូបំ នេក្ខម្មសីតទោមនស្សំ សេវិតត្ថុំ។
នេក្ខម្មសីតទោមនស្សំ នាម - “តត្ថ កតមាទិ ធន នេក្ខម្មសីតាទិ ទោមនស្សាទិ?
រូចានំ ត្រូវ អនិច្ចតំ វិទិត្វាវិបរិណាមវិរាគនិរោធំ បុព្វេ ចេវ រូចា ឯតវហិ ច
សព្វេ តេ រូចា អនិច្ចា, ទុក្ខា, វិបរិណាមធម្មាតិ វវមេតំ យថាភូតំ
សម្បប្បញ្ញាយ ទិស្វា អនុត្តរេសុ វិមោក្ខេសុ បិហំ ឧបដ្ឋាបេតិ ‘កុធាស្ស
នាមាហំ តទាយតនំ, ឧបសម្បជ្ជវិហរិស្សាមិ, យទិយា ឯតវហិ អាយតនំ
ឧបសម្បជ្ជវិហរន្តី’ តិ។ ឥតិ អនុត្តរេសុ វិមោក្ខេសុ បិហំ ឧបដ្ឋាបយតោ

ឧប្បជ្ជតិ បិហបច្ចយា ទោមនស្សំ, យំ ឯវ្យុបំ ទោមនស្សំ, ឥទំ វុច្ចតិ
នេក្ខម្មសីតទោមនស្ស"ន្តិ (ម. និ. ៣.៣០៧) ឯវ្យុ ធនុ ធារេសុ ឥដ្ឋារម្មណោ
អាចាជគតេ អនុត្តរវិមោក្ខសង្ខាតអរិយជលធម្មេសុ បិហំ ឧបជ្ឈបេត្វា
តទទិគមាយ អនិច្ចាធិវសេនវិបស្សនំ បជ្ឈបេត្វា ឧស្សុក្កាបេតុមសក្កោន្តស្ស
ឥមម្បិ បក្កំ, ឥមម្បិ មាសំ, ឥមម្បិ សំវច្ឆរំ វិបស្សនំ ឧស្សុក្កាបេត្វា អរិយភូមិ
ចាបុណ្ហតុំ ឆាសក្ខិន្តិ អនុសោចតោ ឧប្បន្នំ ទោមនស្សំ។ សេវិតត្ថំ ឥទំ
នេក្ខម្មវសេន, វិបស្សនាវសេន, អនុស្សតិវសេន, បឋមជ្ឈានាធិវសេន ច
ឧប្បជ្ជនកទោមនស្សំ សេវិតត្ថំ ឆាម។

តត្ថ យំ ចេ សេវិតក្កសវិចារន្តិ តស្មិម្បិ ធុរិធម ទោមនស្សេ
កេហសីតទោមនស្សមេវ សេវិតក្កសវិចារទោមនស្សំ ឆាម។ នេក្ខម្មវសេន,
វិបស្សនាវសេន, អនុស្សតិវសេន, បឋមធុតិយជ្ឈានវសេន ច
ឧប្បន្នទោមនស្សំ បន អវិតក្កអវិចារទោមនស្សន្តិ វេទិតត្ថំ។ និប្បរិយាយេន
បន អវិតក្កអវិចារទោមនស្សំ ឆាម នត្ថិ។ ទោមនស្សន្រ្ទិយត្ថំ ឯកំសេន
អកុសលញ្ចោវ សេវិតក្កសវិចារញ្ចោ, ឯតស្ស បន ភិក្ខុនោ មញ្ញានវសេន
សេវិតក្កសវិចារន្តិ ច អវិតក្កអវិចារន្តិ ច វុត្ថំ។

តត្រាយំ នយោ - ឥធម ភិក្ខុ ទោមនស្សបច្ចយភូតេ សេវិតក្កសវិចារធម្មេ
អវិតក្កអវិចារធម្មេ ច ទោមនស្សបច្ចយា ឯវ ឧប្បន្នេ មគ្គជលធម្មេ ច អញ្ញោសំ
បដិបត្តិទស្សនវសេន ទោមនស្សន្តិ គហេត្វា “កទា នុ ខោ មេ
សេវិតក្កសវិចារទោមនស្សេ វិបស្សនា បជ្ឈបិតា ភវិស្សតិ, កទា
អវិតក្កអវិចារទោមនស្សេ”តិ ច “កទា នុ ខោ មេ
សេវិតក្កសវិចារទោមនស្សេ ជលសមាបត្តិ និព្វត្តិតា ភវិស្សតិ, កទា
អវិតក្កអវិចារទោមនស្សេ ជលសមាបត្តិ”តិ ចិន្តេត្វា តេហសិកំ, ធមាសិកំ,

នវមាសិកំ វា បដិបទំ គណ្ណាតិ។ តេមាសិកំ គហេត្វា បឋមមាសេ ឯកំ យាមំ
ជគ្គតិ, ទ្វេ យាមេ និឡាយ ឡិកាសំ ករោតិ, មជ្ឈិមេ មាសេ ទ្វេ យាមេ ជគ្គតិ, ឯកំ
យាមំ និឡាយ ឡិកាសំ ករោតិ, បច្ឆិមមាសេ បច្ឆិមនិសង្ខាយេវ យាបេតិ។ ឯវំ ចេ
អរហត្តំ ចាបុណាតិ, វេទ្ខតំ កុសលំ។ នោ ចេ ចាបុណាតិ, វិសេសេត្វា
ធមាសិកំ គណ្ណាតិ។ តត្រាបិ ទ្វេ ទ្វេ មាសេ វុត្តនយេន បដិបទ្ធិត្វា អរហត្តំ
ចាបុណ្ហតុំ អសក្កោន្តោ វិសេសេត្វា នវមាសិកំ គណ្ណាតិ។ តត្រាបិ តយោ
តយោ មាសេ តថេវ បដិបទ្ធិត្វា អរហត្តំ ចាបុណ្ហតុំ អសក្កោន្តស្ស “នលទ្ធិំ វត
មេ សព្វាប្បចារិហិ សទ្ធិំ វិសុទ្ធិបវារណំ បវារេតុ” ត្តិ អាវុដ្ឋតោ នោមនស្សំ
ឧប្បជ្ជតិ, អស្សុធារា បវត្តត្តិ តាមន្តបញ្ញាវាសីមហាសីវត្តេស្ស វិយ។

មហាសីវត្តេស្ស

ថេរោ កិវ អដ្ឋាវស មហាគណោ វាចេសិ។ តស្សោវាទេ ឋត្វា តីសសហស្សា
ភិក្ខុ អរហត្តំ ចាបុណ្ហសុ។ អថេកោ ភិក្ខុ “មយ្ហំ តាវ អព្ពន្ធរ គុណា
អប្បមាណា, កីធិសា នុខោ មេ អាចរិយស្ស គុណា” តិ អាវុដ្ឋតោ បុគ្គលភាវំ
បស្សិត្វា “អម្ពាភំ អាចរិយោ អញ្ញេសំ អវស្សយោ ហោតិ, អត្ថនោ ភវិតុំ ន
សក្កោតិ, ឡិវាទមស្ស ទស្សមី” តិ អាគាសេន គន្ធាវិហារសមីបេ ឡិវាត្វា
ធិវាជ្ជានេ និសិទ្ធិំ អាចរិយំ ឧបសង្កមិត្វា វត្តំ ទស្សិត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។

ថេរោ - “កី ការណា អាគតោសិ បិណ្ឌាចាតិកា” តិ អាហ។ ឯកំ
អនុមោទនំ គណ្ណាស្សមីតិ អាគតោស្មី, ភន្តេតិ។ ឡិកាសោ ន ភវិស្សតិ,
អាវុសោតិ? វិតក្កមាឡុកេ បិតកាលេ បុច្ឆិស្សមិ, ភន្តេតិ។ តស្មី ហ្មានេ អញ្ញោ
បុច្ឆន្តិតិ។ ភិក្ខុចារមគ្គេ, ភន្តេតិ។ តត្រាបិ អញ្ញោ បុច្ឆន្តិតិ។ ឧបស្កន្ធិវាសនជ្ជានេ,
សង្ឃាជិចារុបនជ្ជានេ, បត្តនីហារណជ្ជានេ, តាមេ ចរិត្វា អាសនសាលាយំ
យាគុបិតកាលេ, ភន្តេតិ។ តត្ថ អដ្ឋកថាថេរោ អត្ថនោ កង្ខំវិនោទេត្តិ,

អារុសោតិ។ អន្តោកាមតោ និក្ខន្ធកាលេ បុច្ឆិស្សមិ, ភន្តេតិ។ តត្រាបិ អញ្ញោ
បុច្ឆន្តិ, អារុសោតិ។ អន្តរាមគ្គេ, ភន្តេ, ភោជនសាលាយំ ភត្តកិច្ចបរិយោសានេ,
ភន្តេ, ធិវាជ្ជានេ, ចាទដោវនកាលេ, មុខដោវនកាលេ, ភន្តេតិ? តទា អញ្ញោ
បុច្ឆន្តិតិ។ តតោ បជ្ជាយ យាវ អរុណា អបរេ បុច្ឆន្តិ, អារុសោតិ។ ទន្ធកដ្ឋំ
គហេត្វា មុខដោវនត្ថំ គមនកាលេ, ភន្តេតិ? តទា អញ្ញោ បុច្ឆន្តិតិ។ មុខំ ដោវិត្វា
អាគមនកាលេ, ភន្តេតិ? តត្រាបិ អញ្ញោ បុច្ឆន្តិតិ។ សេនាសនំ បរិសិត្វា
និសិន្នកាលេ, ភន្តេតិ? តត្រាបិ អញ្ញោ បុច្ឆន្តិតិ។ ភន្តេ, ននុ មុខំ ដោវិត្វា
សេនាសនំ បរិសិត្វា តយោ ចត្តារោ បល្លង្កេ ឧសុមំ គាហាបេត្វា
យោនិសោមនសិការេ កម្មំ ករោន្តានំ ឱកាសកាលេន ភវិតត្ថំ សិយា,
មរណាខណាម្បិ នលភិស្សេ, ភន្តេ, ជលកសទិសត្ថ ភន្តេ បរស្ស អរស្សយោ
ហោថ, អត្ថនោ ភវិត្ថំ ន សក្កោថ, ន មេ តុម្ហាកំ អនុមោទនាយ អត្ថោតិ
អាកាសេ ឧប្បតិក្ខា អគមាសិ។

ថេរោ - “ឥមស្ស ភិក្ខុនោ បរិយត្តិយា កម្មំ នត្ថិ, មយ្ហំ បន អង្គុសកោ
ភវិស្សមីតិ អាគតោ” តិ ញាត្វា “ឥទានិ ឱកាសោ ន ភវិស្សតិ, បច្ឆុសកាលេ
គមិស្សមី” តិ បត្តចីវរំ សមីបេ កត្វា សត្ថំ ធិវសភាគំ
បឋមយាមមជ្ឈិមយាមញ្ញ ធម្មំ វាចេត្វា បច្ឆិមយាមេ ឯកស្មី ថេរេ ឧទ្ទេសំ
គហេត្វា និក្ខន្ធបត្តចីវរំ គហេត្វា តេនេវ សទ្ធិនិក្ខន្ធា។ និសិន្នអន្តោវាសិកា
អាចរិយោ កេនចិ បបញ្ចេន និក្ខន្ធាតិ មញ្ញីសុ។ និក្ខន្ធា ថេរោ កោចិ ទេវ
សមាធាចរិយភិក្ខុតិ សញ្ញំ អកាសិ។

ថេរោ កិវ “មាទិសស្ស អរហត្ថំ នាម កី, ធូហតីហេនេវ ចាបុណ្ហិត្វា
បច្ឆាគមិស្សមី” តិ អន្តោវាសិកានំ អនាហេចេត្វាវ អាសាឡិមាសស្ស
ដុណ្ហាបក្ខតេវសិយា និក្ខន្ធា កាមន្តបញ្ញាវ គន្ធា ចង្គមំ អារុយ្ហ កម្មជ្ជានំ

មនសិករោត្តោ តំ ទិវសំ អរហត្តំ គហេតុំ ឆាសក្ខិ។ ឧបាសថទិវសេ សម្មត្ថេ
“ធ្វើហតិហេន អរហត្តំ គណ្ហិស្សមីតិ អាគតោ, គហេតុំ បន ឆាសក្ខិ។ តយោ
មាសេ បន តីណិ ទិវសានិវិយ យាវ មហាបវរណា តាវ ជានិស្សមី”តិ វស្សំ
ឧបគន្ធាបិ គហេតុំ ឆាសក្ខិ។ បវរណាទិវសេ ចិន្តេសិ - “អហំ ធ្វើហតិហេន
អរហត្តំ គណ្ហិស្សមីតិ អាគតោ, តេមាសេនាបិ ឆាសក្ខិ, សព្វាហារិនោ បន
វិសុទ្ធិបវរណំ បវរេត្ត”តិ។ តស្សេវំ ចិន្តយតោ អស្សុធារា បវត្តន្តិ។ តតោ “ន
មញោ មយ្ហំ ចតុហិ វិយាបថេហិ មគ្គជលំ ឧប្បជ្ជិស្សតិ, អរហត្តំ អប្បត្វានេវ
មញោ បិដ្ឋិ បសារេស្សមិ, ន ចាទេ ឆោវិស្សមី”តិ មញំ ឧស្សាបេត្វា វេបេសិ។
បុន អន្តោវស្សំ បត្តំ, អរហត្តំ គហេតុំ ឆាសក្ខិយេវ។ ឯកុនតីសបវរណាសុ
អស្សុធារា បវត្តន្តិ។ តាមធារកា ថេវស្ស ចាទេសុ ជាលិតដ្ឋានានិ កណ្ហាកេហិ
សិព្ពន្តិ, ទំ ករោត្តាបិ “អយ្យស្ស មហាសីវត្ថេវស្ស វិយ ចាទា ហោត្ត”តិ ទំ
ករោត្តិ។

ថេរោ តីសសំវច្ឆេវ មហាបវរណាទិវសេ អាលម្ពណាជលកំ និស្សាយ
បិតោ “ឥទានិ មេ តីស វស្សានិ សមណធម្មំ ករោត្តស្ស, ឆាសក្ខិ អរហត្តំ
ចាបុណ្ហតុំ, អធ្វា មេ ឥមស្មី អត្តភារេ មគ្គោ វា ជលំ វា នត្តិ, ន មេ លទ្ធិ
សព្វាហារិហិ សទ្ធិវិសុទ្ធិបវរណំ បវរេតុ”ត្តិ ចិន្តេសិ។ តស្សេវំ ចិន្តយតោវ
នោមនស្សំ ឧប្បជ្ជិ, អស្សុធារា បវត្តន្តិ។ អថ អវិទូរដ្ឋានេ ឯកា ទេវធីតា
រោទមាទា អដ្ឋាសិ។ “កោ ឯត្ថ រោទសី”តិ? “អហំ, ភន្តេ, ទេវធីតា”តិ។ “កស្មា
រោទសី”តិ? “រោទមាទេន មគ្គជលំ និព្ពត្តិតំ, តេន អហម្មិ ឯកំ ទ្វេ មគ្គជលានិ
និព្ពត្តេស្សមីតិ រោទាមិ, ភន្តេ”តិ។

តតោ ថេរោ - “កោ មហាសីវត្ថេវ, ទេវតាបិ តយា សទ្ធិកេឡិ ករោត្តិ,
អនុច្ឆិកំ នុខោ តេ ឯត”ត្តិ វិបស្សនំ វឡេត្វា សហ បដិសម្ពិទាហិ អរហត្តំ

អគ្គហេសិ។ សោ “ឥនានិ និបដ្ឋិស្សមី” តិ សេនាសនំ បដិជគ្គិត្វា មញ្ញកំ
បញ្ញាបេត្វា ឧទកជ្ជានេ ឧទកំ បច្ចុបដ្ឋបេត្វា “ចាទេ ជោវិស្សមី” តិ
សោចានជលកេ និសីទិ។

អន្តោវាសិកាបិស្ស “អម្ពាភំ អាចរិយស្ស សមណធម្មំ កាតុំ កច្ចន្តស្ស តីស
វស្សនិ, សក្ខិ នុខោវិសេសំ និព្ពត្តតុំ, នាសក្ខី” តិ អារជ្ជយមាធា “អរហត្តំ
បត្វា ចាទេជោវនត្ថំ និសិន្នោ” តិ ទិស្វា “អម្ពាភំ អាចរិយោ អម្ពាទិសេសុ
អន្តោវាសិកេសុ តិដ្ឋន្តេសុ ‘អត្តនាវ ចាទេ ជោវិស្សតី’ តិ អជ្ជានមេតំ, អហំ
ជោវិស្សមិ អហំ ជោវិស្សមី” តិ តីសសហស្សនិបិ អាកាសេន កន្លាវន្តិត្វា
“ចាទេ ជោវិស្សម, ភន្តេ” តិ អាហំសុ។ អារុសោ, ឥនានិ តីស វស្សនិ ហោន្តិ មម
ចាទានំ អធាតានំ, តិដ្ឋថ, តុម្ពេ, អហមេវ ជោវិស្សមីតិ។

សក្កោបិ អារជ្ជន្តោ - “មយ្ហំ អយ្យោ មហាសីវត្ថុរោ អរហត្តំ បត្តោ
តីសសហស្សនំ អន្តោវាសិកានំ ‘ចាទេ ជោវិស្សមា’ តិ អាគតានំ ចាទេ ជោវិតុំ
នទេតិ។ មាទិសេ បន ឧបដ្ឋាកេ តិដ្ឋន្តេ ‘មយ្ហំ អយ្យោ សយំ ចាទេ ជោវិស្សតី’ តិ
អជ្ជានមេតំ, អហំ ជោវិស្សមី” តិ សន្និដ្ឋានំ កត្វា សុជាតាយ ទេវិយា សន្និ
ភិក្ខុសង្ឃស្ស សន្តិកេ ចាតុរហោសិ។ សោ សុដំ អសុរកញ្ចំ បុរតោ កត្វា
“អបេថ, ភន្តេ, មាតុកាមោ” តិ ឱកាសំ ការេត្វា ថេរំ ឧបសង្កមិត្វា វន្តិត្វា បុរតោ
ឧក្កដិកោ និសីទិត្វា “ចាទេ ជោវិស្សមិ, ភន្តេ” តិ អាហា។ កោសិយ, ឥនានិ មេ
តីស វស្សនិ ចាទានំ អធាតានំ, ទេវតានញ្ចា បកតិយាបិ មនុស្សសរីរគន្ធា
នាម ជេតុន្តោ, យោជនសតេ បិតានម្បិ កណ្ណោ អាសត្តកុណបំ វិយ ហោតិ,
អហមេវ ជោវិស្សមីតិ។ ភន្តេ, អយំ គន្ធា នាម ន បញ្ញាយតិ, តុម្ពាភំ បន
សីលគន្ធា ន ទេវលោកេ អតិក្កមិត្វា ឧបរិ ភវត្តំ បត្វា បិតោ។ សីលគន្ធា
អញ្ញោ ឧត្តរិតរោ គន្ធា នាម នត្ថិ, ភន្តេ, តុម្ពាភំ សីលគន្ធានម្ហិ អាគតោតិ

វាមហាត្ថេន គោប្បកសន្ធិយំ គហេត្វា ធម្មិណហាត្ថេន ចាទតលំ បរិមជ្ជិ។
ធម្មាភុមារស្សេវ ចាទា អហេសុំ។ សក្កោ ចាទេ ធម្មិវិច្ឆា វុទ្ធិវិច្ឆា ទេវលោកមេវ
គតោ។

ឯវំ “នលភាមិ សព្វប្បចារិហិ សន្ធិវិសុទ្ធិបវារណំ បវារេតុ”ន្តិ អារដ្ឋន្តស្ស
ឧប្បន្នំ ទោមនស្សំ និស្សាយ ភិក្ខុនោ មញ្ញនវសេន វិបស្សនាយ អារម្មណម្បិ
វិបស្សនាបិ មគ្គោបិ ជលម្បិ សវិតក្កសវិចារទោមនស្សន្តិ ច
អវិតក្កាវិចារទោមនស្សន្តិ ច វុត្តន្តិ វេទិតព្ពំ។

តត្ថ ឯកោ ភិក្ខុ សវិតក្កសវិចារទោមនស្សវិបស្សនំ បដ្ឋបេត្វា ៩ធំ
ទោមនស្សំ កី និស្សិតន្តិ ឧបទារេន្តោ វុត្តនិស្សិតន្តិ បជាតាតីតិ ជស្សបញ្ចមកេ
វុត្តនយេនេវ អនុក្កមេន អរហត្ថេ បតិជ្ជាតិ។ ឯកោ អវិតក្កាវិចារេ
ទោមនស្សវិបស្សនំ បដ្ឋបេត្វា វុត្តនយេនេវ អរហត្ថេ បតិជ្ជាតិ។ តត្ថ
អភិនិវដ្តទោមនស្សសុបិ សវិតក្កសវិចារតោ អវិតក្កអវិចារំ បណ្ឌិតតវំ។
សវិតក្កសវិចារទោមនស្សវិបស្សនាតោបិ អវិតក្កាវិចារទោមនស្សវិបស្សនា
បណ្ឌិតតវា។ សវិតក្កសវិចារទោមនស្សជលសមាបត្តិតោបិ
អវិតក្កាវិចារទោមនស្សជលសមាបត្តិយេវ បណ្ឌិតតវា។ តេនាហ ភគវា -
“យេ អវិតក្កអវិចារេ តេ បណ្ឌិតតវេ”តិ។

៣៦២. ឯវុចា ឧបេក្ខា ន សេវិតញ្ញាតិ ឯវុចា គេហសីតឧបេក្ខា ន
សេវិតញ្ញា។ គេហសីតឧបេក្ខា នាម “តត្ថ កតមា ន គេហសីតឧបេក្ខា។
ចក្កុនា រូបំ ទិស្វា ឧប្បជ្ជតិ ឧបេក្ខា ពាលស្ស មូឡស្ស បុទុជ្ជនស្ស
អនោធិជិនស្ស អវិចាកជិនស្ស អនាធិនវទស្សវិនោ អស្សុតវតោ បុទុជ្ជនស្ស,
យា ឯវុចា ឧបេក្ខា, រូបំ សា នាតិវត្ថុតិ, តស្មា សា ឧបេក្ខា គេហសីតាតិ
វុច្ឆតី”តិ ឯវុ ធនុ ធាវេសុ ៩ជ្ឈារម្មណោ អាចាជគតេ គុឡបិណ្ឌិកេ

និលីនមក្ខិកាវិយ រូបាធិនិ អនតិវត្តមាណ តត្ថេវលក្ខាលក្ខិតា ហុត្វា ឧប្បជ្ជា
កាមគុណានិស្សិតា ឧបេក្ខា នសេវិតញ្ចា។

ឯវរូបា ឧបេក្ខា សេវិតញ្ចាតិ ឯវរូបា នេក្ខម្មសីតា ឧបេក្ខា សេវិតញ្ចា។
នេក្ខម្មសីតា ឧបេក្ខា នាម - “តត្ថ កតមា ន នេក្ខម្មសីតា ឧបេក្ខា? រូបាទំ ត្រូវ
អនិច្ចតំ វិធិត្វា វិបរិណាមវិរាគនិរោធំ ‘បុព្វេ ចេវ’ រូបា ឯតវហិ ច, សព្វេ តេ រូបា
អនិច្ចា, ឧក្ខា, វិបរិណាមធម្មា’ តិ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ បស្សតោ
ឧប្បជ្ជតិ ឧបេក្ខា, យា ឯវរូបា ឧបេក្ខា, រូបំ សា អតិវត្តតិ, តស្មា សា ឧបេក្ខា
នេក្ខម្មសីតាតិ វុច្ចតិ” តិ (ម. និ. ៣.៣០៨)។ ឯវំ ធនុ ធារេសុ ឥដ្ឋានិដ្ឋអាម្មណ
អាចាថគតេ ឥដ្ឋេ អវជ្ជន្តស្ស, អនិដ្ឋេ អនុស្សន្តស្ស, អសមបេក្ខនេន
អសម្មយ្តន្តស្ស ឧប្បជ្ជា វិបស្សនា ញាណាសម្មយុត្តា ឧបេក្ខា។ អបិ ច
វេទនាសភាគា តត្រ មជ្ឈត្ថបេក្ខាបិ ឯត្ថ ឧបេក្ខាវ។ តស្មា សេវិតញ្ចាតិ អយំ
នេក្ខម្មវសេន វិបស្សនាវសេន អនុស្សតិដ្ឋានវសេន
បឋមទុតិយតតិយចតុត្ថជ្ឈានវសេន ច ឧប្បជ្ជនកឧបេក្ខា សេវិតញ្ចា នាម។

ឯត្ថ យំ ចេ សវិតក្កំ សវិចារន្តិ តាយបិ នេក្ខម្មសីតឧបេក្ខាយ យំ
នេក្ខម្មវសេន វិបស្សនាវសេន អនុស្សតិដ្ឋានវសេន បឋមជ្ឈានវសេន ច ឧប្បជ្ជន្តំ
សវិតក្កសវិចារំ ឧបេក្ខន្តិ ជានេយ្យ។ យំ ចេ អវិតក្កំ អវិចារន្តិ យំ បន
ទុតិយជ្ឈានាធិវសេន ឧប្បជ្ជន្តំ អវិតក្កាវិចារំ ឧបេក្ខន្តិ ជានេយ្យ។ យេ អវិតក្កេ
អវិចារេ តេ បណ្ឌិតតវេតិ ឯតាសុ ធូសុ យា អវិតក្កអវិចារា, សា
បណ្ឌិតតវាតិ អត្ថោ។ ឥមិនា កី កថិតំ ហោតិ? ធូន្តំ អវហត្ថំ កថិតំ។ ឯកោ ហិ
ភិក្ខុ សវិតក្កសវិចារឧបេក្ខាយ វិបស្សនំ បជ្ជបេត្វា អយំ ឧបេក្ខា កី
និស្សិតាតិ ឧបដារេន្តោ វត្ថុនិស្សិតាតិ បជាធាតីតិ ជស្សបញ្ចមកេ
វុត្តនយេនេវ អនុក្កមេន អវហត្ថេ បតិដ្ឋាតិ។ ឯកោ អវិតក្កាវិចារាយ

ឧបេក្ខាយ វិបស្សនំ បដ្ឋបេត្វា វុត្តនយេនេវ អរហត្តេ បតិជ្ជាតិ។ តត្ថ
អភិនិរុដ្ឋឧបេក្ខាសុបិ សវិតក្កសវិចារតោ អវិតក្កាវិចារា បណ្ឌិតតរា។
សវិតក្កសវិចារឧបេក្ខាវិបស្សនាតោបិ
អវិតក្កាវិចារឧបេក្ខាវិបស្សនាបណ្ឌិតតរា។
សវិតក្កសវិចារឧបេក្ខាជលសមាបត្តិតោបិ
អវិតក្កាវិចារុបេក្ខាជលសមាបត្តិយេវ បណ្ឌិតតរា។ តេនាហ ភគវា “យេ
អវិតក្កេ អវិចារេ តេ បណ្ឌិតតរេ” តិ។

៣៦៣. វរំ បដិបន្នោ ខោ, ទេវានមិន្ទ, ភិក្ខុ
បបញ្ចសញ្ញាសម្ពាសនិរោធសារុប្បតាមិនី បដិបទំ បដិបន្នោ ហោតីតិ ភគវា
អរហត្តនិក្ខុជេន ទេសនំ និដ្ឋបេសិ។ សក្កោ បន សោតាបត្តិជលំ បត្តោ។
ពុទ្ធានញ្ញំ អដ្ឋាសយោ ហីនោ ន ហោតិ, ឧក្កដ្ឋោវ ហោតិ។ ឯកស្សបិ ពហុនម្បិ
ធម្មំ ទេសេន្តា អរហត្តេនេវ ក្ខេដំ គល្លាត្ថិ។ សត្តា បន អត្តនោ អនុរុបេ
ឧបនិស្សយេ បិតា កេចិ សោតាបន្នោ ហោត្ថិ, កេចិ សកទាគាមី, កេចិ
អនាគាមី, កេចិ អរហន្តោ។ រាជារិយ ហិ ភគវា, រាជកុមារារិយ វេនេយ្យា។
យថា ហិ រាជា ភោជនកាលេ អត្តនោ បមាណោ បិណ្ឌំ ឧទ្ធវិទ្ធា រាជកុមារានំ
ឧបនេតិ, តេ តតោ អត្តនោ មុខប្បមាណោនេវ កតឡំ ករោត្តិ, វរំ ភគវា
អត្តជ្ឈាសយានុរុចាយ ទេសនាយ អរហត្តេនេវ ក្ខេដំ គល្លាត្ថិ។ វេនេយ្យា
អត្តនោ ឧបនិស្សយប្បមាណោន តតោ សោតាបត្តិជលមត្តំ វា
សកទាគាមីអនាគាមីអរហត្តជលមេវ វា គល្លាត្ថិ។ សក្កោ បន សោតាបន្នោ
ជាតោ។ សោតាបន្នោ ច ហុត្វា ភគវតោ បុរតោយេវ ចរិទ្ធា តរុណាសក្កោ
ហុត្វា និព្ពត្តិ, ទេវតានញ្ញំ ចរមាណនំ អត្តភាវស្ស គតាគតជ្ជានំ នាម ន
បញ្ញាយតិ, ធិបសិខាគមនំ វិយ ហោតិ។ តស្មា សេសទេវតា ន ជានីសុ។ សក្កោ
បន សយំ បុតត្តា ភគវា ច អប្បដិបាតញ្ញាណត្តា ទ្វេវ ជនា ជានីសុ។ អថ

សក្កោ ចិន្តេសី “មយ្ហញ្ញំ ភកវតា ភីសុ ហំនេសុ និព្ពត្តិតជលមេវ កថិតំ,
អយញ្ច បន មក្កោ វា ជលំ វា សកុណីកាយ វិយ ឧប្បតិទ្វា គហេតុំ ន សក្កា,
អាគមនីយបុព្វភាគបដិបទាយ អស្ស ភវិតព្ពំ។ ហន្តាហំ ឧបវិ ខីណាសវស្ស
បុព្វភាគបដិបទំ បុច្ឆាមី” តិ។

ចាតិមោក្ខសំវរវណ្ណាន

៣៦៤. តតោ តំ បុច្ឆន្តោ កថំ បដិបន្នោ បន, មារិសាតិអាទិមាហ។ តត្ថ
ចាតិមោក្ខសំវរាយាតិ ឧត្តមជេដ្ឋកសីលសំវរាយ។ កាយសមាចារម្បីតិអាទិ
សេវិតព្ពកាយសមាចារាទិវសេន ចាតិមោក្ខសំវរទស្សនត្ថំ វុត្ថំ។ សីលកថា ច
នាមេសា កម្មបថវសេន វា បណ្ណត្តិវសេន វា កថេតព្ពោ ហោតិ។

តត្ថ កម្មបថវសេន កថេន្តេន អសេវិតព្ពកាយសមាចារោ តាវ
ចាណាតិចាតអធិន្នាទានមិច្ឆាចារេហិ កថេតព្ពោ។ បណ្ណត្តិវសេន កថេន្តេន
កាយទ្វារេ បញ្ញត្តសិក្ខាបទអវិភិក្កមេន កថេតព្ពោ។
សេវិតព្ពកាយសមាចារោ ចាណាតិចាតាទិវេរមណីហិ ចេវ កាយទ្វារេ
បញ្ញត្តសិក្ខាបទអវិភិក្កមេន ច កថេតព្ពោ។ អសេវិតព្ពវិចីសមាចារោ
មុសាវាទាទិវិចីធុរិតេន ចេវ វិចីទ្វារេ បញ្ញត្តសិក្ខាបទអវិភិក្កមេន ច
កថេតព្ពោ។ សេវិតព្ពវិចីសមាចារោ មុសាវាទាទិវេរមណីហិ ចេវ វិចីទ្វារេ
បញ្ញត្តសិក្ខាបទអវិភិក្កមេន ច កថេតព្ពោ។

បរិយេសនា បន កាយវាចាហិ បរិយេសនាយេវ។ សា
កាយវិចីសមាចារគហណេន គហិតាបិ សមាធា យស្មា អាជីវដ្ឋមកសីលំ
នាម ឯតស្មិញ្ញេវ ទ្វារទ្វយេ ឧប្បជ្ជតិ, ន អាកាសេ, តស្មា
អាជីវដ្ឋមកសីលទស្សនត្ថំ វិសុំ វុត្ថា។ តត្ថ នសេវិតព្ពបរិយេសនា

អនិយមបរិយេសនាយ កថាបិដក្កោក្ខន្ធ។ សេរីតត្ថបរិយេសនា
អនិយមបរិយេសនាយ។ វុត្តញ្ញោត -

“ឡើយ, ភិក្ខុវេ, បរិយេសនា អនិយា ច បរិយេសនា, អនិយា ច
បរិយេសនា។ កតមា ច, ភិក្ខុវេ, អនិយា បរិយេសនា? ឥធម៌, ភិក្ខុវេ,
ឯកច្ឆោ អត្តនា ជាតិធម្មោ សមាធនា ជាតិធម្មំយេវ បរិយេសតិ, អត្តនា
ជរាធម្មោ, ព្យាធិធម្មោ, មរណធម្មោ, សោកធម្មោ, សំកិលេសធម្មោ
សមាធនា សំកិលេសធម្មំយេវ បរិយេសតិ។

កិញ្ច, ភិក្ខុវេ, ជាតិធម្មំ វេទេ? បុត្តភរិយំ, ភិក្ខុវេ, ជាតិធម្មំ,
នាសិនាសំ ជាតិធម្មំ អដេឡ កំ ជាតិធម្មំ, កុក្កជស្វករំ ជាតិធម្មំ,
ហត្ថិគវាស្សវឡំ ជាតិធម្មំ, ជាត្របរជតំ ជាតិធម្មំ។ ជាតិធម្មា ហោតេ,
ភិក្ខុវេ, ឧបធម្មោ, ឯត្ថាយំ គចិតោ មុច្ឆិតោ អជ្ឈាបន្នោ អត្តនា
ជាតិធម្មោ សមាធនា ជាតិធម្មំយេវ បរិយេសតិ។

កិញ្ច, ភិក្ខុវេ, ជរាធម្មំ វេទេ? បុត្តភរិយំ, ភិក្ខុវេ, ជរាធម្មំ... បេ....
ជរាធម្មំយេវ បរិយេសតិ។

កិញ្ច, ភិក្ខុវេ, ព្យាធិធម្មំ វេទេ? បុត្តភរិយំ, ភិក្ខុវេ, ព្យាធិធម្មំ,
នាសិនាសំ ព្យាធិធម្មំ, អដេឡ កំ, កុក្កជស្វករំ, ហត្ថិគវាស្សវឡំ
ព្យាធិធម្មំ។ ព្យាធិធម្មា ហោតេ, ភិក្ខុវេ, ឧបធម្មោ, ឯត្ថាយំ គចិតោ មុច្ឆិតោ
អជ្ឈាបន្នោ អត្តនា ព្យាធិធម្មោ សមាធនា ព្យាធិធម្មំយេវ បរិយេសតិ។

កិញ្ច, ភិក្ខុវេ, មរណធម្មំ វេទេ? បុត្តភរិយំ, ភិក្ខុវេ, មរណធម្មំ... បេ....
មរណធម្មំយេវ បរិយេសតិ។

កិត្យា, ភិក្ខុវៀ, សោកធម្មំ វេទេ? បុត្តភិយំ... បេ... សោកធម្មំយេវ
បរិយេសតិ។

កិត្យា, ភិក្ខុវៀ, សំកិលេសធម្មំ វេទេ... បេ... ជាត្រូវបរិវេណ
សំកិលេសធម្មំ។ សំកិលេសធម្មា, ហេតុ, ភិក្ខុវៀ, ឧបទយោ, ឯត្ថាយំ
គម្ពីតោ មុច្ឆិតោ អជ្ឈាបន្នោ អត្តនា សំកិលេសធម្មា សមាធនោ
សំកិលេសធម្មំយេវ បរិយេសតិ។ អយំ, ភិក្ខុវៀ, អនិយា បរិយេសនាតិ
(ម. និ. ១.២៧៤)។

អបិច កុហនាទិវសេន បញ្ចវិទា, អគោចរវសេន ធម្មិទា វេជ្ជកម្មាទិវសេន
ឯកវិសតិវិទា, ឯវំ បវត្តា សញ្ញាបិ អនេសនា អនិយបរិយេសនាយេវាតិ
វេទិតញ្ច។

“កតមា ច, ភិក្ខុវៀ, អរិយា បរិយេសនា? ឥធម, ភិក្ខុវៀ, ឯកទ្វោ អត្តនា
ជាតិធម្មា សមាធនោ ជាតិធម្ម អាទីនំវិទិត្វា អជាតំ អនុត្តរំ យោគក្ខេមំ
និព្វានំ បរិយេសតិ, អត្តនា ជរាធម្មា, ព្យាធិ, មរណា, សោក,
សំកិលេសធម្មា សមាធនោ សំកិលេសធម្ម អាទីនំវិទិត្វា អសំកិលិដ្ឋំ
អនុត្តរំ យោគក្ខេមំ និព្វានំ បរិយេសតិ។ អយំ អរិយា បរិយេសនាតិ (ម.
និ. ១.២៧៥)។

អបិច បញ្ច កុហនាទិនិ ធម អគោចរេ ឯកវិសតិវិទញ្ច អនេសនំ វេជ្ជត្វា
ភិក្ខាចរិយាយ ធម្មន សមេន បរិយេសនាបិ អរិយបរិយេសនាយេវាតិ
វេទិតញ្ច។

ឯត្ថ ច យោ យោ “ន សេវិតញ្ចោ”តិ វុត្តោ, សោ សោ បុព្វភាគេ
ចាណាតិចាតាទីនំ សម្ភារបរិយេសនាបយោគករណគមនកាលតោ

បដ្ឋាយ ន សេរីតញ្ជាវ។ ឥតរោ អាទិតោ បដ្ឋាយ សេរីតញ្ជា, អសក្កោន្តេន
ចិត្តម្បី ឧប្បាទេតព្ពំ។ អបិច សង្ឃកេនាទីនំ អត្ថាយ បរក្កមន្តានំ នេវទត្តាទីនំ
វិយ កាយសមាចារោ ន សេរីតញ្ជា, ទិវសស្ស ទូត្តិកូត្តំ តិណ្ណំ រតនានំ
ឧបដ្ឋានគមនាទិវសេន បរត្ថោ ធម្មសេនាបតិមហាមោគ្គល្លានត្ថេរាទីនំ វិយ
កាយសមាចារោ សេរីតញ្ជា។ ធនុគ្គហេបសនាទិវសេន វាចំ ភិន្នន្តានំ
នេវទត្តាទីនំ វិយ វិចីសមាចារោ ន សេរីតញ្ជា, តិណ្ណំ រតនានំ
គុណកិត្តនាទិវសេន បរត្ថោ ធម្មសេនាបតិមហាមោគ្គល្លានត្ថេរាទីនំ វិយ
វិចីសមាចារោ សេរីតញ្ជា។ អនិយបរិយេសនំ បរិយេសន្តានំ នេវទត្តាទីនំ វិយ
បរិយេសនា ន សេរីតញ្ជា, អរិយបរិយេសនមេវ បរិយេសន្តានំ
ធម្មសេនាបតិមហាមោគ្គល្លានត្ថេរាទីនំ វិយ បរិយេសនា សេរីតញ្ជា។

ឯវំ បដិបន្នោ ខោតិ ឯវំ អសេរីតព្ពំ កាយវិចីសមាចារំ បរិយេសនព្វា
បហាយ សេរីតព្ពំនំ ចារិប្បិយា បដិបន្នោ, នេវានមិន្ទ, ភិក្ខុ ចាតិមោក្ខសំវរាយ
ឧត្តមជេដ្ឋកសីលសំវរត្ថាយ បដិបន្នោ នាម ហោតីតិ ភគវា ឱណាសវស្ស
អាគមនីយបុព្វភាគបដិបទំ កថេសិ។

ឥន្ទ្រិយសំវរវណ្ណានា

៣៦៥. ឧតិយបុច្ឆាយំ ឥន្ទ្រិយសំវរាយាតិ ឥន្ទ្រិយានំ បិដានាយ,
គុត្តទ្វារតាយ សំវុតទ្វារតាយាតិ អត្ថោវិស្សជ្ជនេ បនស្ស ចក្ខុវិញ្ញាយុំ
រូបម្បីតិអាទិ សេរីតព្ពំរូចាទិវសេន ឥន្ទ្រិយសំវរទស្សនត្ថំ វុត្ថំ។ តត្ថ ឯវំ វុត្ថេតិ
ហេដ្ឋា សោមនស្សទិបញ្ញាវិស្សជ្ជនានំ សុតត្តា ឥមិនាបិ ឯវំរូបេន ភវិតព្ពន្ធិ
សញ្ញាតបដិភានោ ភគវតា ឯវំ វុត្ថេ សក្កោ នេវានមិន្ទោ ភគវន្តំ ឯតទរោច,
ឯតំ ឥមស្ស ខោ អហំ, កន្តេតិ អាទិកំ វចនំ អរោច។ ភគវាបិស្ស ឱកាសំ ទត្វា
តុណ្ហំ អហោសិ។ កថេតុកាមោបិ ហិ យោ អត្ថំ សម្បាទេតុំ ន សក្កោតិ, អត្ថំ

សម្បទានេតុំ សក្កោន្តោ វា ន កថេតុកាមោ ហោតិ, ន តស្ស ភគវា ឌីកាសំ
ករោតិ។ អយំ បន យស្មា កថេតុកាមោ ចេវ, សក្កោតិ ច អត្ថំ សម្បទានេតុំ
តេនស្ស ភគវា ឌីកាសមកាសិ។

តត្ថ ឯវ្យុបំ ន សេវិតព្ពន្ធិ អាទិសុ អយំ សន្នេហោ - យំ វ្យុបំ បស្សតោ
រាគាធយោ ឧប្បជ្ឈន្តិ, តំ ន សេវិតព្ពំ ន ធម្មព្ពំ ន ឌីលោកេតព្ពន្ធិ អត្ថោ។ យំ បន
បស្សតោ អសុភសញ្ញា វា សណ្ឋាតិ, បសាទោ វា ឧប្បជ្ឈតិ,
អនិច្ចសញ្ញាបដិលោកោ វា ហោតិ, តំ សេវិតព្ពំ។

យំ ចិត្តក្ករំ ចិត្តព្យញ្ញនម្បិ សទ្ធិំ សុណតោ រាគាធយោ ឧប្បជ្ឈន្តិ, ឯវ្យុចោ
សន្នោ ន សេវិតព្ពោ។ យំ បន អត្ថនិស្សិតំ ធម្មនិស្សិតំ កុម្មទាសិគីតម្បិ
សុណាន្តស្ស បសាទោ វា ឧប្បជ្ឈតិ, និព្វិទា វា សណ្ឋាតិ, ឯវ្យុចោ សន្នោ
សេវិតព្ពោ។

យំ គន្ធិំ ឃាយតោ រាគាធយោ ឧប្បជ្ឈន្តិ, ឯវ្យុចោ គន្នោ ន សេវិតព្ពោ។ យំ
បន គន្ធិំ ឃាយតោ អសុភសញ្ញាបដិលោកោ ហោតិ, ឯវ្យុចោ គន្នោ
សេវិតព្ពោ។

យំ រសំ សាយតោ រាគាធយោ ឧប្បជ្ឈន្តិ, ឯវ្យុចោ រសោ ន សេវិតព្ពោ។ យំ
បន រសំ សាយតោ អាហារេ បដិកូលសញ្ញា ចេវ ឧប្បជ្ឈតិ, សាយិតបច្ចយា ច
កាយពលំ និស្សាយ អរិយភូមិ ឌីក្កមិតុំ សក្កោតិ,
មហាសីវត្ថុរកាគិនេយ្យសីវសាមណោរស្ស វិយ បរិកុញ្ញន្តស្សេវ
កិលេសក្ខយោ វា ហោតិ, ឯវ្យុចោ រសោ សេវិតព្ពោ។

យំ ដោជ្ឈព្ពំ ដុសតោ រាគាធយោ ឧប្បជ្ឈន្តិ, ឯវ្យុបំ ដោជ្ឈព្ពំ ន សេវិតព្ពំ។ យំ បន
ដុសតោ សាវិបុត្តត្ថេរាទីនំ វិយ អាសវក្ខយោ ចេវ, វីរិយញ្ច សុបក្កហិតំ, បដិមា

ច ជនតា ទិដ្ឋានុកតី អាចាទនេន អនុគ្គហិតា ហោតិ, ឯវ្យុបំ ដោជ្ជតំ សេវិតតំ។
សាវិបុត្តត្ថេរោ កិរ ភីស វស្សនិ មញ្ចេ បិដ្ឋិន បសារេសី។ តថា
មហាមោគ្គល្លានត្ថេរោ។ មហាកស្សបត្ថេរោ វីសវស្សសតំ មញ្ចេ បិដ្ឋិន
បសារេសី។ អនុរុទ្ធត្ថេរោ បញ្ញាស វស្សនិ។ ភទ្ទិយត្ថេរោ ភីស វស្សនិ។
សោណត្ថេរោ អជ្ឈាស វស្សនិ។ រជ្ជបាលត្ថេរោ ទ្វាទស។ អានន្ទត្ថេរោ បន្ទុរស។
រាហុលត្ថេរោ ទ្វាទស។ ពាកុលត្ថេរោ អសីតិ វស្សនិ។ ឆាឡកត្ថេរោ
យាវបរិនិព្វានា មញ្ចេ បិដ្ឋិន បសារេសីតិ។

យេ មនោវិញ្ញេយ្យេ ធម្មេ សមន្មាហរន្តស្ស រាគាទយោ ឧប្បជ្ឈន្តិ, “អហោ,
វត យំ បរេសំ បរិវត្តបករណំ តំ មមស្ស” តិអាទិនា នយេន វា អភិជ្ឈាទីនិ
អាចាជមាគច្ឆន្តិ ឯវ្យុចា ធម្មា ន សេវិតត្ថោ។ “សព្វេ សត្តា អវេរា ហោន្ត” តិ ឯវ្យុ
មេត្តាទិវសេន, យេ វា បន តិណ្ណំ ថេរានំ ធម្មា, ឯវ្យុចា សេវិតត្ថោ។ តយោ កិរ
ថេរា វស្សបនាយិកទិវសេ កាមវិតក្កាទយោ អកុសលវិតក្កា ន
វិតក្កេតត្ថោតិ កតិកំ អកំសុ។ អថ បរាវណាទិវសេ សង្ឃត្ថេរោ សង្ឃនវកំ បុច្ឆិ
- “អារុសោ, ឥមស្មី តេមាសេ កិត្តកេ ហ្នានេ ចិត្តស្ស ធាវិតំ ទិន្ន” តិ? ន, ភន្តេ,
បរិវេណាបរិច្ឆេទតោ ពហិ ធាវិតំ អនាសិទ្ធិ។ ទុតិយំ បុច្ឆិ - “តវ អារុសោ” តិ?
និវាសគេហតោ, ភន្តេ, ពហិ ធាវិតំ ន អនាសិទ្ធិ។ អថ ទ្វេបិ ថេរំ បុច្ឆិសុ “តុម្កាកំ
បន, ភន្តេ” តិ? និយកជ្ឈត្តខន្ធបញ្ចកតោ, អារុសោ, ពហិ ធាវិតំ ន អនាសិទ្ធិ។
តុម្កេហិ, ភន្តេ, ទុក្ខំ កតន្តិ។ ឯវ្យុចា មនោវិញ្ញេយ្យេ ធម្មា សេវិតត្ថោ។

៣៦៦. ឯកន្តវាទាតិ ឯកាយេវ អន្តោ វាទស្ស ឯតេសំ, ន ទ្វេធា គតវាទាតិ
ឯកន្តវាទា, ឯកញ្ជោវ វទន្តីតិ បុច្ឆតិ។ ឯកន្តសីលាតិ ឯកាចារា។ ឯកន្តធម្មាតិ
ឯកលទ្ធិកា។ ឯកន្តអន្លោសាទាតិ ឯកន្តបរិយោសាទា។

អនេកធាតុ នាធាតុ ខោ, ទេវានមិន្ទ, លោកោតិ ទេវានមិន្ទ, អយំ
លោកោ អនេកជ្ឈាសយោ នាធាតុសយោ។ ឯកស្មី គន្ធកាមេ ឯកោ
ឋានុកាមោ ហោតិ។ ឯកស្មី ឋានុកាមេ ឯកោ សយិតុកាមោ ហោតិ។ ទ្វេ
សត្តា ឯកជ្ឈាសយា នាម ធុល្លភា។ តស្មី អនេកធាតុនាធាតុស្មី លោកេ យំ
យនេវ ធាតុំ យំ យនេវ អជ្ឈាសយំ សត្តា អភិនិវិសន្តិ គណ្ណានិ, តំ តនេវ។
ថាមសា បរាមាសាតិ ថាមន ច បរាមាសេន ច។ អភិនិវិស្ស វេហារន្តិ តិ សុដ្ឋ
គណ្ណាត្វា វេហារន្តិ, កថេន្តិ ធិបេន្តិ កិត្តេន្តិ។ ឥនេមេវ សច្ចំ មោយមញ្ញានិ ឥនំ
អម្ហាកមេវ វេចនំ សច្ចំ, អញ្ញេសំ វេចនំ មោយំ តុច្ចំ និរត្តកន្តិ។

អច្ចន្តនិដ្ឋាតិ អន្តោ វុច្ចតិ វិនាសោ, អន្តំ អតីតា និដ្ឋា ឯតេសន្តិ អច្ចន្តនិដ្ឋា។
យា ឯតេសំ និដ្ឋា, យោ បរមស្សាសោ និព្ពានំ, តំ សញ្ញេសំ វិនាសាតិក្កន្តំ និច្ចន្តិ
វុច្ចតិ។ យោគក្ខេមោតិ និព្ពានស្សេវ នាមំ, អច្ចន្តោ យោគក្ខេមោ ឯតេសន្តិ
អច្ចន្តយោគក្ខេមី។ សេដ្ឋជ្ជេន ព្រហ្មំ អរិយមគ្គំ ចរន្តិ ព្រហ្មចារី។ អច្ចន្តត្ថាយ
ព្រហ្មចារី អច្ចន្តព្រហ្មចារី។ បរិយោសាននិបិ និព្ពានស្ស នាមំ។ អច្ចន្តំ
បរិយោសានំ ឯតេសន្តិ អច្ចន្តបរិយោសានា។

តណ្ហាសង្ខយវិមុត្តាតិ តណ្ហាសង្ខយោតិ មគ្គោបិ និព្ពានម្យិ។ មគ្គោ តណ្ហំ
សង្ខិណាតិ វិនាសេតីតិ តណ្ហាសង្ខយោ។ និព្ពានំ យស្មា តំ អាគម្ម តណ្ហា
សង្ខិយតិ វិនិស្សតិ, តស្មា តណ្ហាសង្ខយោ។ តណ្ហាសង្ខយេន មគ្គេនវិមុត្តា,
តណ្ហាសង្ខយេ និព្ពានេវិមុត្តា អធិមុត្តាតិ តណ្ហាសង្ខយវិមុត្តា។

ឯត្តាវតា ច ភគវតា ចុទ្ធសបិ មហាបញ្ញា ព្យាកតា ហោន្តិ។ ចុទ្ធស
មហាបញ្ញា នាម ឥស្សមច្ឆរិយំ ឯកោ បញ្ញោ, បិយាប្បិយំ ឯកោ, ឆន្ទោ ឯកោ,
វិតក្កោ ឯកោ, បបញ្ញោ ឯកោ, សោមនស្សំ ឯកោ, ទោមនស្សំ ឯកោ, ឧបេក្ខា

ឯកោ, កាយសមាចារេ ឯកោ, វចីសមាចារេ ឯកោ, បរិយេសនា ឯកោ,
ឥន្ទ្រិយសំរេ ឯកោ, អនេកធាតុ ឯកោ, អច្ចន្តនិដ្ឋា ឯកោតិ។

៣៦៧. ឯជាតិ ចលនជ្ជន តណ្ហា វុច្ចតិ។ សា បីឡនជ្ជន រោគោ, អន្តោ
បទុស្សនជ្ជន តណ្ហា, អនុប្បវិដ្ឋជ្ជន សល្លំ។ តស្មា អយំ បុរិសោតិ យស្មា ឯជា
អត្តនា កតកម្មានុរូបេន បុរិសំ តត្ថ តត្ថ អភិនិព្វត្តត្ថាយ កឡ្ហតិ, តស្មា អយំ
បុរិសោ តេសំ តេសំ ភវានំ វសេន ឧទ្ធាវចំ អាបជ្ជតិ។ ព្រហ្មលោកេ ឧទ្ធា
ហោតិ, ទេវលោកេ អវចោ។ ទេវលោកេ ឧទ្ធា, មនុស្សលោកេ អវចោ។
មនុស្សលោកេ ឧទ្ធា, អចារយេ អវចោ។ យេសាហំ, ភន្តេតិ យេសំ អហំ ភន្តេ។
សន្ធិវសេន បនេត្ថ “យេសាហ” ត្ថិ ហោតិ។ យថាសុតំ យថាបរិយត្តន្តិ យថា
មយា សុតោ ចេវ ឧត្តហិតោ ច, ឯវំ។ ធម្មំ ទេសេមីតិ សត្តវតបទំ ធម្មំ ទេសេមិ។
ន ចាហំ តេសន្តិ អហំ បន តេសំ សាវកោ ន សម្មជ្ជាមិ។ អហំ ខោ បន,
ភន្តេតិ អាទិនា អត្តនោ សោតាបន្នការំ ជាតាបេតិ។

សោមនស្សបដិលាភកថាវណ្ណនា

៣៦៨. វេទបដិលាភន្តិ តុដ្ឋិបដិលាភំ។ ទេវាសុវសង្កាមោតិ ទេវានព្វា
អសុវានព្វា សង្កាមោ។ សមុបព្យុឡោតិ សមាបន្នោ នលាជេន នលាជំ
បហារណាការប្បត្តោ វិយ។ ឯតេសំ កិវ កធាចិ មហាសមុទ្ធិបិដ្ឋេ សង្កាមោ
ហោតិ តត្ថ បន ធនេនវិជ្ឈនាទីហិ អញ្ញាមញ្ញំ យាតោ នាម នត្ថិ,
ធារុមេណ្ឌាកយុទ្ធុ វិយ ជយបរាជយមត្តមេវ ហោតិ។ កធាចិ ទេវា ជិនន្តិ,
កធាចិ អសុវា។ តត្ថ យស្មី សង្កាមេ ទេវា បុន អបច្ចាគមនាយ អសុវេ ជិនីសុ,
តំ សន្ធាយ តស្មី ខោ បន ភន្តេតិ អាទិមាហ។ ឧភយមេតន្តិ ឧភយំ ឯតំ។ ធុរិធម្មិ
ឪជំ ឯត្ថ ទេវលោកេ ទេវាយេវ បរិភុញ្ញិស្សន្តិ ឯវមស្ស អាវជ្ជន្តស្ស
ពលវបីតិសោមនស្សំ ឧប្បជ្ជិ។ សទណ្ហាវចរោតិ សទណ្ហាវចរកោ,

ឧណ្ហាគ្គហឈាន សត្តគ្គហឈាន សង្ខី អហោសិ, ន និក្ខត្តឧណ្ហាសត្តោតិ
ឧស្សេតិ។ ឯកន្តនិព្វិទាយាតិ ឯកន្តេនេវ វជ្ជេ និព្វិន្ទនត្តាយាតិ សព្វំ
មហាកោវិទូសុត្តេ វុត្តមេវ។

៣៦៩. បវេទេសីតិ កថេសិ ធិបេសិ។ ឥធម្មាតិ ឥមស្មិញ្ញេវ ឌុកាសេ។
នេវភូតស្ស មេ សតោតិ នេវស្ស មេ សតោ។ បុនរាយុ ច មេ លទ្ធោតិ បុន
អញ្ញេន កម្មវិចារកេន មេ ជីវិតំ លទ្ធន្តិ, ឥមិនា អត្តនោ ចុតការំ ចេវ
ឧបបន្នការញា អារិករោតិ។

ធិរិយា កាយាតិ ធិញ្ញា អត្តការា។ អាយុំ ហិត្វា អមាណុសន្តិ ធិព្ពំ អាយុំ
ជហិត្វា។ អម្មឡោ គព្ពមេស្សមីតិ និយតតតិកត្តា អម្មឡោ ហុត្វា។ យត្ថ មេ
រមតី មនោតិ យត្ថ មេ មនោ រមិស្សតិ, តត្ថេវ ខត្តិយកុលាធិសុ គព្ពំ
ឧបគច្ឆិស្សមីតិ សត្តក្ខត្តំ នេវ ច មាណុសេ ចាតិ ឥមមត្តំ ធិបេតិ។

ញាយេនវិហរិស្សមីតិ មនុស្សេសុ ឧបបន្នោបិ មាតវំ ជីវិតា វោរោបនាធិនំ
អភព្ពត្តា ញាយេន ការឈាន សមេនវិហរិស្សមីតិ អត្តោ។

សម្ពោធិ ចេ ភវិស្សតីតិ ឥទំ សកទាគាមិមគ្គំ សន្ធាយ វទតិ, សចេ
សកទាគាមី ភវិស្សមីតិ ធិបេតិ។ អញ្ញាតាវិហរិស្សមីតិ អញ្ញាតា
អាជានិតុកាមោ ហុត្វាវិហរិស្សមិ។ ស្មេវ អន្តោភវិស្សតីតិ សោ ឯវ មេ
មនុស្សលោកេ អន្តោភវិស្សតីតិ។

បុននេវាភវិស្សមិ, នេវលោកស្មី ឧត្តមោតិ បុននេវលោកស្មី ឧត្តមោ
សក្កោ នេវានមិន្តោ ភវិស្សមីតិ វទតិ។

អង្គមេ វត្តមានម្ចីតិ អង្គមេ ភវេ វត្តមានេ។ សោ និវាសោ ភវិស្សតីតិ យេ តេ
អាយុនា ច បញ្ញាយ ច អកនិជ្ជា ជេដ្ឋកា សព្វនេវេហិ បណ្ឌិតតរា នេវា,
អវសានេ មេ សោ និវាសោ ភវិស្សតិ។ អយំ កិរ តតោ សក្កត្តភាវតោ ចុតោ
តស្មី អត្តភាវេ អនាគាមិមគ្គស្ស បដិលទ្ធព្វត្តា ឧទ្ធិសោតោ អកនិជ្ជតាមី ហុត្វា
អវិហាធីសុ និព្ពត្តន្តោ អវសានេ អកនិជ្ជេ និព្ពត្តិស្សតិ។ តំ សន្ធាយ ឯវមាហ។
ឯស កិរ អវិហេសុ កប្បសហស្សំ វសិស្សតិ, អតប្បេសុ ទ្វេ កប្បសហស្សានិ,
សុទស្សេសុ ចត្តារិ កប្បសហស្សានិ, សុទស្សីសុ អដ្ឋ, អកនិជ្ជេសុ សោឡសាតិ
ឯកតីស កប្បសហស្សានិ ព្រហ្មអាយុ អនុភវិស្សតិ។ សក្កោ នេវរាជា
អនាថបិណ្ឌិកោ គហបតិ វិសាខា មហាឧបាសិកាតិ តយោបិ ហិ ឥមេ
ឯកប្បមាណាអាយុកា ឯវ, វត្តាភិរតសត្តា នាម ឯតេហិ សទិសា សុខភាគិនោ
នាម នត្ថិ។

៣៧០. អបរិយោសិតសង្គ្រហ្មតិ អនិជ្ជិតមនោរថោ។ យស្ស មញ្ញាមិ
សមណោតិ យេ ច សមណោ បរិវិត្តិហារិនោតិ មញ្ញាមិ។

អារាជនាតិ សម្មាទនា។ វិរាជនាតិ អសម្មាទនា។ ន សម្មាយន្តីតិ
សម្មាទេត្វា កថេតុំ ន សក្កោន្តិ។

អាទិច្ចពន្ធនន្តិ អាទិច្ចាបិ គោតមគោត្តោ, ភគវាបិ គោតមគោត្តោ, តស្មា
ឯវមាហ។ យំ ករោមសីតិ យំ បុព្វេ ព្រហ្មនោ នមក្ការំ ករោម។ សមំ នេវេហិតិ
នេវេហិ សន្ធិ, ឥតោ បដ្ឋាយ ឥនាធិ អម្ពាភំ ព្រហ្មនោ នមក្ការំ ករណំ នត្ថីតិ
នស្សេតិ។ សាមំ ករោមាតិ នមក្ការំ ករោម។

៣៧១. បរាមសិទ្ធាតិ តុដ្ឋចិត្តោ សហាយំ ហត្ថេន ហត្ថម្ហិ បហរន្តោវិយ
បថី បហរិទ្ធា, សក្កិភាវត្ថាយ វា បហរិទ្ធា “យថា តុំ និច្ចលោ, ឯវមហំ

ភក្តីវតី"តិ។ អដ្ឋិជ្ជបញ្ញាតិ អដ្ឋិសីតបញ្ញា បត្តិបញ្ញា។ សេសំ សព្វត្ថ
ឧត្តានមេវាតិ។

ឥតិ សុមដ្ឋលវិលាសិនិយា ធិយនិកាយដ្ឋកថាយំ

សក្កបញ្ញសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៩. មហាសតិបដ្ឋានសុត្តវណ្ណានា

ឧទ្ទេសវារកថាវណ្ណានា

៣៧៣. ឯវំ មេ សុតន្តិ មហាសតិបដ្ឋានសុត្តំ។ តត្រាយមបុព្វបទវណ្ណានា -
ឯកាយនោ អយំ, ភិក្ខុវេ, មគ្គោតិ កស្មា ភក្តវា ឥទំ សុត្ថមភាសិ? កុរុវដ្ឋវាសីនំ
គម្ពីរទេសនាបដិគ្គហធាសមត្ថតាយ។ កុរុវដ្ឋវាសិនោ កិវ ភិក្ខុ ភិក្ខុនិយោ
ឧចាសកា ឧចាសិកាយោ ឧតុបច្ចយាធិសម្បទ្ធត្តា តស្ស វដ្ឋស្ស
សប្បាយឧតុបច្ចយសេវនេន និច្ចំ កល្បសរីរា កល្បចិត្តា ច ហោន្តិ។ តេ
ចិត្តសរីរកល្បតាយ អនុគ្គហិតបញ្ញាពលា គម្ពីរកមំ បដិគ្គហេតុំ សមត្តា
ហោន្តិ។ តេន នេសំ ភក្តវា ឥមំ គម្ពីរទេសនាបដិគ្គហធាសមត្ថតំ សម្បស្សន្តោ
ឯកវីសតិយា ហានេសុ កម្មដ្ឋានំ អរហត្តេ បក្ខិបិត្វា ឥទំ គម្ពីរត្ថំ
មហាសតិបដ្ឋានសុត្តំ អភាសិ។ យថា ហិ បុរិសោ សុវណ្ណាចង្គោជកំ លភិត្វា
តត្ថ នាណបុច្ឆានិ បក្ខិបេយ្យ, សុវណ្ណាមញ្ញសំ វា បនលភិត្វា សត្តវតនានិ
បក្ខិបេយ្យ, ឯវំ ភក្តវា កុរុវដ្ឋវាសិបរិសំ លភិត្វា គម្ពីរទេសនំ ទេសេសិ។
តេនេវេត្ថ អញ្ញានិបិ គម្ពីរត្ថានិ ឥមស្មី ធិយនិកាយេ មហានិទានំ
មជ្ឈិមនិកាយេ សតិបដ្ឋានំ, សារោបមំ, រុក្ខោបមំ, វដ្ឋចាលំ, មាគណ្ហាយំ,
អានេញ្ញសប្បាយន្តិ អញ្ញានិបិ សុត្តានិ ទេសេសិ។

អបិច តស្មី ជនបទេ ចតស្សោ បរិសា បកតិយាវ
សតិបដ្ឋានការណ៍នាមនុយោគមនុយុត្តាវិហារន្តិ, អន្តមសោ
នាសកម្មករបរិជាតាបិ សតិបដ្ឋានបដិសំយុត្តមេវ កថំ កថេន្តិ។
ឧទកតិវុត្តសុត្តកន្តនដ្ឋានាធិសុបិ និវត្តកកថា នាម នប្បវត្តតិ។ សចេ កាចិ
វេទតិ, តំ ភវហន្តិ “ធិវត្ថុ តវ ជីវិតំ, ជីវមាតាបិ តុំ មតសធិសា”តិ។ អថ នំ “មា
នាធិ បុន ឯវមកាសី”តិ ឱវទិត្យា អញ្ញាតំ សតិបដ្ឋានំ ឧគ្គល្ហាបេន្តិ។ យា បន
“អហំ អសុកសតិបដ្ឋានំ នាម មនសិករោមី”តិ វេទតិ, តស្ស “សាធុ សាធុ”តិ
សាធុការំ កត្វា “តវ ជីវិតំ សុជីវិតំ, តុំ នាម មនុស្សត្ថំ បត្តា, តវត្ថាយ
សម្មាសម្ពុទ្ធា ឧប្បន្នោ”តិអាធិហិ បសំសន្តិ។ ន កេវលញ្ចេត្ត មនុស្សជាតិការ
សតិបដ្ឋានមនសិការយុត្តា, តេ និស្សាយ វិហារន្តា តិវច្ឆានគតាបិ។

តត្រិទំ វត្ថុ - ឯកោ កិរ នដកោ សុវចោតកំ គហេត្វា សិក្ខាបេន្នោ
វិចរតិ។ សោ ភិក្ខុនុបស្សយំ ឧបនិស្សាយ វសិត្វា គមនកាលេ សុវចោតកំ
បមុស្សិត្វា គតោ។ តំ សាមណេវិយោ គហេត្វា បដិជគីសុ។ ពុទ្ធវត្ថិតោ តិស្ស
នាមំ អកំសុ។ តំ ឯកទិវសំ បុរតោ និសិន្នំ ទិស្វា មហាថេរី អាហា -
“ពុទ្ធវត្ថិតា”តិ។ កី, អយ្យេតិ? អត្ថិ តេ កោចិ ការណាមនសិករោតិ? នត្ថិ,
អយ្យេតិ។ អាវុសោ, បព្ពជិតានំ សន្តិកេ វសន្តេន នាម វិស្សជ្ជអត្តភាវេន ភវិតុំ
ន វដ្ឋតិ, កោចិទេវ មនសិករោ វេទិតញ្ចោ, តុំ បន អញ្ញំ ន សក្ខិស្សសិ, “អដ្ឋិ
អដ្ឋិ”តិ សជ្ឈាយំ ករោហិតិ។ សោ ថេរិយា ឱវាទេ បត្វា “អដ្ឋិ អដ្ឋិ”តិ
សជ្ឈាយន្តោ ចរតិ។

តំ ឯកទិវសំ ចាតោវ តោរណគ្គេ និសីទិត្វា ពាលាតបំ តបមាធំ ឯកោ
សកុណោ នឧបញ្ញវេន អគ្គហេសិ។ សោ “កិរី កិរី”តិ សទ្ទមកាសិ។

សាមណេរិយោ សុត្វា “អយ្យេ ពុទ្ធវត្ថិតោ សកុណោ គហិតោ, មោចម ន”ន្តិ
លេខុអាធិនិ គហិតោ អនុពន្ធិត្វា មោចសុំ។ តំ អានេត្វា បុរតោ ឋបិតំ ថេរី អាហា
- “ពុទ្ធវត្ថិត, សកុណោ គហិតកាលេ កី ចិន្តេសី”តិ? ន, អយ្យេ, អញ្ញំ កិញ្ចិ
ចិន្តេសី, អដ្ឋបុញ្ញោ អដ្ឋបុញ្ញំ គហិតោ គច្ឆតិ, កតវស្មី ឋានេវិប្បកិរិស្សតីតិ,
ឯវំ អយ្យេ អដ្ឋបុញ្ញមេវ ចិន្តេសិន្តិ។ សាធុ, សាធុ, ពុទ្ធវត្ថិត, អនាគតេ
ភវក្ខយស្ស តេ បច្ឆយោ ភវិស្សតីតិ។ ឯវំ តត្ថ តិវច្ឆានគតាបិ
សតិបដ្ឋានមនសិការយុត្តា។ តស្មា នេសំ ភគវា សតិបដ្ឋានពុទ្ធិមេវ ជនេន្តោ
តំ ធម្មសុត្តមភាសិ។

តត្ថ ឯកាយនោតិ ឯកមគ្គោ។ មគ្គស្ស ហិ -

“មគ្គោ បន្តោ បថោ បដ្ឋោ, អញ្ញសំ វដ្ឋមាយនំ;
នាវា ឧត្តរសេតុ ច, កុល្លោ ច ភិសិស្កមោ”តិ។

ពហុនិ នាមានិ។ ស្វាយមិធ អយននាមេន វុត្តោ, តស្មា ឯកាយនោ អយំ,
ភិក្ខុវេ, មគ្គោតិ ឯត្ថ ឯកមគ្គោ អយំ, ភិក្ខុវេ, មគ្គោ ន ទិដ្ឋា បថភូតោតិ
ឯវមគ្គោ ធម្មញ្ញោ។ អថ វា ឯកេន អយិតញ្ញោតិ ឯកាយនោ។ ឯកេនាតិ
គណសង្គណិកំ បហាយ វុបកេជ្ជេន បរិវិត្តចិត្តេន។ អយិតញ្ញោ បដិបដ្ឋិតញ្ញោ,
អយន្តិ វា ឯតេនាតិ អយនោ, សំសារតោ និព្វានំ គច្ឆន្តីតិ អត្តោ។ ឯកស្ស
អយនោ ឯកាយនោ។ ឯកស្សាតិ សេដ្ឋស្ស។ សព្វសត្តសេដ្ឋោ ច ភគវា, តស្មា
ភគវតោតិ វុត្តំ ហោតិ។ កិញ្ចាបិ ហិ តេន អញ្ញាបិ អយន្តិ, ឯវំ សន្តេបិ
ភគវតោវ សោ អយនោ តេន ឧប្បាធិតត្តា។ យថាហា “សោ ហិ, ព្រាហ្មណ,
ភគវា អនុប្បន្នស្ស មគ្គស្ស ឧប្បាទេតា”តិអាធិ (ម. និ. ៣.៧៩)។ អយតីតិ វា
អយនោ, គច្ឆតិ បវត្តតីតិ អត្តោ។ ឯកស្មី អយនោតិ ឯកាយនោ, ឥមស្មីញ្ញោវ
ធម្មវិនយេ បវត្តតិ, ន អញ្ញត្ថាតិ វុត្តំ ហោតិ។ យថាហា - “ឥមស្មី ខោ, សុភទ្ធ,

ធម្មវិនយេ អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ ឧបលត្ថិតិ" តិ (ធិ. និ. ២.២១៤)។
នេសនាភេនោយេវ ហោសោ, អត្ថតោ បន ឯកោវ។ អបិច ឯកំ អយតីតិ
ឯកាយនោ។ បុព្វភាគេ នាមាមុខការំនានយប្បវត្តោបិ អបរភាគេ ឯកំ
និព្វានមេវ គច្ឆតីតិ វុត្ថំ ហោតិ។ យថាហ ព្រហ្មា សហម្បតិ -

ឯកាយនំ ជាតិខយន្តទស្សី,
មគ្គំ បជាតាតិ ហិតានុកម្មី;
ឯតេន មគ្គេន វរីសុ បុព្វេ,
វរិស្សន្តិយេ ច វរន្តិ ឱយន្តិ។ (សំ. និ. ៥.៤០៩);

កេចិ បន "ន ចារំ ធិគុណំ យន្តិ" តិ តាថានយេន យស្មា ឯកវារំ និព្វានំ
គច្ឆតិ, តស្មា "ឯកាយនោ" តិ វន្តិ, តំ ន យុជ្ជតិ។ ឥមស្ស ហិ អត្ថស្ស សកី
អយនោតិ ឥមិនា ព្យញ្ញនេន ភវិតតំ។ យទិ បន ឯកំ អយនមស្ស ឯកា គតិ
បវត្តិតិ ឯវំ អត្ថំ យោជេត្វា វុច្ឆយ្យ, ព្យញ្ញនំ យុជ្ជយ្យ, អត្តោ បន ឧភយថាបិ ន
យុជ្ជតិ។ កស្មា? ឥធម បុព្វភាគមគ្គស្ស អធិប្បតត្តា។
កាយាទិចតុអារម្មណាប្បវត្តោ ហិ បុព្វភាគសតិបដ្ឋានមគ្គោ ឥធាធិប្បតោ, ន
លោកុត្តរោ, សោ ច អនេកវារម្បិ អយតិ, អនេកព្វាស្ស អយនំ ហោតិ។

បុព្វេបិ ច ឥមស្មី បទេ មហាជេរានំ សាកត្តា អហោសិយេវ។
តិបិដកច្ចុឡនាគត្តោ បុព្វភាគសតិបដ្ឋានមគ្គោតិ អាហា។ អាចរិយោ បនស្ស
តិបិដកច្ចុឡសុមត្តោ មិស្សកមគ្គោតិ អាហា។ បុព្វភាគោ ភន្តេតិ? មិស្សកោ,
អាវុសោតិ។ អាចរិយេ បន បុនប្បនំ ភណ្ឌេន អប្បជិតាហិត្វា តុណ្ហី អហោសិ។
បញ្ចំ អវិនិច្ឆ័និត្វាវ ឧដ្ឋហីសុ។ អថាចរិយត្តោ នហានកោដ្ឋកំ គច្ឆតោ "មយា
មិស្សកមគ្គោ កថិតោ, ច្ចុឡនាគោ បុព្វភាគមគ្គោតិ អាធាយ វោហាវតិ, កោ នុ
ខោ ឯត្ថ និច្ឆយោ" តិ សុត្តន្តំ អាធិតោ បដ្ឋាយ បរិវត្តតោ "យោ ហិ កោចិ,

ភិក្ខុវេ, ឥមេ ចត្តារោ សតិបដ្ឋានេ ឯវំ ភាវេយ្យ សត្ត វស្សានី” តិ ឥមស្មី ថានេ
សល្លក្ខេសិ។ លោកុត្តរមគ្គោ ឧប្បជ្ជិត្វា សត្ត វស្សានិ តិ ជ្ជមាណោ នាម នត្ថិ,
មយា វុត្តោ មិស្សកមគ្គោ ន លព្ពតិ។ ចូឡនាគេន ទិដ្ឋោ បុព្ពភាគមគ្គោវ
លព្ពតីតិ ព្រាហ្មា អដ្ឋមិយំ ធម្មសវនេ សង្ឃុដ្ឋ អគមាសិ។

ចោរាណកត្តោ កិវ បិយធម្មសវនា ហោន្តិ, សទ្ធិ សុត្វាវ “អហំ បឋមំ,
អហំ បឋម” ត្ថិ ឯកប្បហារេនេវ ឱសវន្តិ។ តស្មីញ្ច ទិវសេ ចូឡនាគត្តរស្ស
វារោ, តេន ធម្មាសនេ និសីទិត្វា ពិជនី គហេត្វា បុព្ពភាគាសុ វុត្តាសុ ថេរស្ស
អាសនបិដ្ឋិយំ បិតស្ស ឯតទហោសិ - “រហោ និសីទិត្វា ន វក្ខាមី” តិ។
ចោរាណកត្តោ ហិ អនុសូយកា ហោន្តិ។ ន អត្ថនោ វុចិមេវ ឧច្ចការំ វិយ ឯវំ
ឧត្តិបិត្វា វិចរន្តិ, ការណមេវ គណ្ណាន្តិ, អការណំ វិស្សន្តិ។ តស្មា ថេរោ
“អាវុសោ, ចូឡនាគា” តិ អាហា។ សោ អាចរិយស្ស វិយ សន្នោតិ ធម្មំ ឋបេត្វា
“កី គន្លេ” តិ អាហា។ អាវុសោ, ចូឡនាគ, មយា វុត្តោ មិស្សកមគ្គោ ន លព្ពតិ,
តយា វុត្តោ បុព្ពភាគសតិបដ្ឋានមគ្គោវ លព្ពតីតិ។ ថេរោ ចិន្តេសិ - “អម្ពាភំ
អាចរិយោ សព្ពបរិយត្តិកោ តេបិជកោ សុតពុទ្ធា, ឯវំ រូបស្សបិ នាម ភិក្ខុនោ
អយំ បញ្ញោ អាលុឡេតិ, អនាគតេ មម ភាតិកា ឥមំ បញ្ញំ អាលុឡេស្សន្តីតិ
សុត្តំ គហេត្វា ឥមំ បញ្ញំ និច្ចលំ ករិស្សាមី” តិ បដិសម្ពិទាមគ្គតោ
“ឯកាយនមគ្គោ វុច្ចតិ បុព្ពភាគសតិបដ្ឋានមគ្គោ”។

មគ្គានដ្ឋង្គិកោ សេដ្ឋោ, សច្ចានំ ចតុរោ បទា;
វិរាគោ សេដ្ឋោ ធម្មានំ, ទិបទានញ្ច ចក្កមា។

ឯសេវ មគ្គោ នត្តញ្ញោ, ទស្សនស្ស វិសុទ្ធិយា;
ឯតញ្ញំ តុម្កេ បដិបជ្ជេ, មារសេនប្បមទ្គនំ;
ឯតញ្ញំ តុម្កេ បដិបជ្ជា, ទុក្ខស្សន្តំ ករិស្សថាតិ។ -

សុត្តំ អាហារិក្ខា ២២េសិ។

មគ្គោតិ កេនជ្ជន មគ្គោ? និព្វានកមនជ្ជន និព្វានតិកេហិ មគ្គនិយជ្ជន
ច។ សត្តានំវិសុទ្ធិយាតិ រាគាធិហិ មលេហិ អភិជ្ឈាវិសមលោភាធិហិ ច
ឧបក្កិលេសេហិ កិលិដ្ឋចិត្តានំ សត្តានំវិសុទ្ធត្ថាយ។ តថា ហិ ឥមិនាវ មគ្គន
ឥតោ សតសហស្សកប្បាធិកានំ ចតុន្នំ អសង្ខ្យយ្យានំ ឧបរិ ឯកស្មីយេវ
កប្បេ និព្វត្ថ តណ្ហាម្ពរមេធម្មសរណម្ពរធិបម្ពរនាមកេ ពុទ្ធោ អាធិ កត្វា
សក្យមុនិបរិយោសានា អនេកេ សម្មាសម្ពុទ្ធា អនេកសតា បច្ចេកពុទ្ធា
គណនបមំវិភិវត្តា អរិយសាវកា ចាតិ ឥមេ សត្តា សព្វេ ចិត្តមលំ បវាហេត្វា
បរមវិសុទ្ធិ បត្តា។ រូបមលវសេន បន សំកិលេសវោទានបញ្ញត្តិយេវ នត្ថិ។
តថា ហិ -

“រូបេន សំកិលិជ្ជន, សំកិលិស្សន្តិ មាណវា;
រូបេ សុទ្ធេវិសុជ្ឈន្តិ, អនក្ខាតំ មហេសិណ។

ចិត្តេន សំកិលិជ្ជន, សំកិលិស្សន្តិ មាណវា;
ចិត្តេ សុទ្ធេវិសុជ្ឈន្តិ, ឥតិ វុត្តំ មហេសិណ”។

យថាហ - “ចិត្តសំកិលេសា, ភិក្ខុវេ, សត្តា សំកិលិស្សន្តិ, ចិត្តវោទានា
វិសុជ្ឈន្តិ”តិ។ តព្វា ចិត្តវោទានំ ឥមិនា សតិបដ្ឋានមគ្គន ហោតិ។ តេនាហ
“សត្តានំវិសុទ្ធិយា”តិ។

សោកបរិទេវានំ សមតិក្កមាយាតិ សោកស្ស ច បរិទេវស្ស ច
សមតិក្កមាយ បហានាយាតិ អត្ថោ, អយញ្ញោ មគ្គោ ភាវិតោ
សន្តតិមហាមត្តាធិនំវិយ សោកសមតិក្កមាយ, បដាចារាធិនំវិយ

បរិទេវសមតិក្កមាយ សំវត្ថុតិ។ តេនាហ “សោកបរិទេវានំ
សមតិក្កមាយា”តិ។ កិញ្ចាបិ ហិ សន្តតិមហាមត្តោ -

“យំ បុព្វេ តំវិសោធមហិ, បច្ឆា តេ មាតុ កិញ្ចានំ;
មជ្ឈេ ចេ នោ គហេស្សសិ, ឧបសន្តោ ចរិស្សសី”តិ។ (សុ. និ. ៩៤៥);

ឥមំ កាជំ សុត្វាវ សហ បដិសម្ពិទាហិ អរហត្ថំ បត្តោ។ បដាចារា -

“ន សន្តិ បុត្តា តាណាយ, ន បិតា នាបិ ពន្ធា;
អន្តកេនាធិបន្ទស្ស, នត្ថិ ញាតិសុ តាណាតា”តិ។ (ធម. ប. ២៨៨);

ឥមំ កាជំ សុត្វា សោតាបត្តិជលេ បតិដ្ឋិតា។ យស្មា បន
កាយវេទនាបិត្តធម្មេសុ កញ្ចំ ធម្មំ អនាមសិទ្ធា ភាវនា នាម នត្ថិ, តស្មា តេបិ
ឥមិនាវ មគ្គេន សោកបរិទេវេ សមតិក្កន្តាតិ វេទិតញា។

ទុក្ខទោមនស្សានំ អត្ថផ្កមាយាតិ កាយិកទុក្ខស្ស
ចេតសិកទោមនស្សស្ស ចាតិ ឥមេសំ ទ្ធិន្នំ អត្ថផ្កមាយ, និរោធាយាតិ អត្តោ។
អយញ្ចំ មគ្គោ ភាវិតោ តិស្សត្ថេរាជីនំវិយ ទុក្ខស្ស, សក្កាជីនំវិយ ច
ទោមនស្សស្ស អត្ថផ្កមាយ សំវត្ថុតិ។

តត្រាយំ អត្ថធិបនា - សាវត្ថិយំ កិវ តិស្សោ នាម កុដុម្ពិកបុត្តោ
ចត្តាលីស ហិរញ្ញកោដិយោ បហាយ បព្ពដិត្វា អកាមកេ អរញ្ញេវិហរតិ។
តស្ស កនិជ្ជភាតុ ភរិយា “គច្ឆេ, នំ ជីវិតា វោរោបេថា”តិ បញ្ចសតេ ចោវេ
បេសេសិ។ តេ គន្ធា ថេរំ បរិវារេត្វា និសីធិសុ។ ថេរោ អាហា - “កស្មា អាគតត្ថ
ឧបាសកា”តិ? តំ ជីវិតា វោរោបេស្សមាតិ។ ចាដិភោគំ មេ ឧបាសកា,
គហេត្វា អវ្កេករត្ថំ ជីវិតំ ទេថាតិ។ កោតេ, សមណ, ឥមស្មី ហំនេ

ចាដិភោគោ ភវិស្សតីតិ? យេវេ មហន្តំ ចាសាលំ គហេត្វា ទ្វេ ឧរុដ្ឋិនិ ភិក្ខុត្វា
“វេដ្ឋតិ ឧចាសកា ចាដិភោគោ”តិ អាហា។ តេ អបក្កមិត្វា ចដ្ឋមនសីសេ អគ្គី
កត្វា និបដ្ឋិសុ។ យេវេស្ស វេទនំ វិក្ខមេត្វា សីលំ បច្ចវេក្ខតោ បរិសុទ្ធី សីលំ
និស្សាយ បីតិចាមោជ្ជំ ឧប្បជ្ជិ។ តតោ អនុក្កមេន វិបស្សនំ វឿន្នោ តិយាមវត្ថុ
សមណធម្មំ កត្វា អរុណុគ្គមនេ អវហត្ថំ បត្តោ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ -

“ឧភោ ចាទានិ ភិក្ខុត្វា, សញ្ញាបេស្សមិ វោ អហំ;
អដ្ឋិយាមិ ហរាយាមិ, សរាគមរណំ អហំ។

ឯវាហំ ចិន្ទយិត្វាន, យថាភូតំ វិបស្សិសំ;
សម្បត្តេ អរុណុគ្គម្ហិ, អវហត្ថមចាបុណិ”ន្តិ។

អបវេបិ តីស ភិក្ខុ ភគវតោ សន្តិកេ កម្មជ្ជានំ គហេត្វា អវញ្ញិហារេ វស្សំ
ឧបគន្ធា “អាវុសោ, តិយាមវត្ថុ សមណធម្មោ កាតត្តោ, ន អញ្ញាមញ្ញស្ស
សន្តិកំ អាគន្ធត្ថ”ន្តិ វត្វា វិហរីសុ។ តេសំ សមណធម្មំ កត្វា បច្ចសសមយេ
បចលាយន្តានំ ឯកោ ព្យគ្យោ អាគន្ធា ឯកេកំ ភិក្ខុំ គហេត្វា គប្បតិ។ ន កោចិ
“មំ ព្យគ្យោ គណ្ហិ”តិ វាចម្បិ និច្ឆារេសិ។ ឯវំ បញ្ចសុ ទសសុ ភិក្ខុសុ ខាទិតេសុ
ឧចាសថទិវសេ “ឥតវេ, អាវុសោ, កុហិ”ន្តិ បុច្ឆិត្វា ញត្វា ច “ឥទានិ គហិតេន
គហិតោម្ហិតិ វត្ថុត្ថ”ន្តិ វត្វា វិហរីសុ។ អថ អញ្ញាតំ ទហរភិក្ខុំ បុរិមនយេនេវ
ព្យគ្យោ គណ្ហិ។ សោ “ព្យគ្យោ ភន្តេ”តិ អាហា។ ភិក្ខុ កត្តរទណ្ឌោ ច ឧក្កាយោ ច
គហេត្វា មោចស្សមាតិ អនុពជ្ជិសុ។ ព្យគ្យោ ភិក្ខុនំ អគតី ជិន្នតជជ្ជានមារុយ្ហ
តំ ភិក្ខុំ ចាទន្ត្រ្តកតោ បដ្ឋាយ ខាទិតុំ អារភិ។ ឥតវេបិ “ឥទានិ សប្បរិស,
អម្ពេហិ កត្តត្ថំ នត្ថិ, ភិក្ខុនំ វិសេសោ ឆាម ឯវេវេ ហានេ បញ្ញាយតី”តិ
អាហំសុ។ សោ ព្យគ្យមុខេ និបន្នោវ តំ វេទនំ វិក្ខមេត្វា វិបស្សនំ វឿន្នោ យាវ
គោប្បកា ខាទិតសមយេ សោតាបន្នោ ហុត្វា, យាវ ជណ្ឌកា ខាទិតសមយេ

សកធាតាមី, យាវ នាភិយា ខាទិតសមយេ អនាគាមី ហុត្វា, ហធយរូបេ
អខាទិតេយេវ សហ បដិសម្ពិទាហិ អរហត្តំ បត្វា ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ -

“សីលវា វតសម្បន្នោ, បញ្ញាវា សុសមាហិតោ;
មុហុត្តំ បមាទមន្ទាយ, ព្យគ្យោនោរុទ្ធមានសោ។

បញ្ជូរស្មី គហេត្វាន, សីលាយ ឧបរី កតោ;
កាមំ ខាទតុ មំ ព្យគ្យោ, អដ្ឋិយា ច ម្ពាវស្ស ច;
កិលេសេ ខេបយិស្សាមិ, ដុសិស្សាមិ វិមុត្តិយ”ន្តិ។

អបរោបិ បីតមល្លត្តោ ឆាម គិហិកាលេ តីសុ រដ្ឋេសុ បដាក់ គហេត្វា
តម្កបណ្ឌិទីបំ អាគម្ម រាជានំ បស្សិត្វា រញ្ញោ កតានុគ្គហោ ឯកទិវសំ
កិលញ្ញកាបណាសាលទ្វារេន គច្ឆន្តោ “រូបំ, ភិក្ខុវេ, ន តុម្ហាកំ, តំ បជហេថ, តំ
វោ បហីនំ ទីយវត្ថុំ ហិតាយ សុខាយ ភវិស្សតី” តិ ន តុម្ហាកវាក្យំ សុត្វា ចិន្តេសិ
“នេវ កិវ រូបំ អត្តនោ, ន វេទនា” តិ។ សោ តំយេវ អង្គុសំ កត្វា និក្ខមិត្វា
មហាវិហារំ គន្ធា បព្ពដ្ឋំ យាចិត្វា បព្ពជិតោ ឧបសម្បន្នោ ទ្វេមាតិកា បគុណា
កត្វា តីស ភិក្ខុ គហេត្វា គពលវាលិយអង្គណំ គន្ធា សមណធម្មំ អកាសិ។
ចានេសុ អវហន្តេសុ ជណ្ឌាកេហិ ចង្គមតិ។ តមេនំ រត្តី ឯកោ មិគលុទ្ធកោ
មិគោតិ មញ្ញមាដោ បហរិ។ សត្តិវិនិវ្យាត្វា គតា, សោ តំ សត្តី ហារាបេត្វា
បហរណមុខានិ តិណាវដ្ឋិយា បូរាបេត្វា ចាសាណាបិដ្ឋិយំ អត្តានំ និសីទាបេត្វា
ឱកាសំ ការេត្វា វិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា សហ បដិសម្ពិទាហិ អរហត្តំ បត្វា
ឧក្កាសិតសទ្ធនេ អាគតានំ ភិក្ខុនំ ព្យាករិត្វា ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ -

“ភាសិតំ ពុទ្ធសេដ្ឋស្ស, សព្វលោកគ្គវាទិនោ;
ន តុម្ហាកមិទំ រូបំ, តំ ជហេយ្យាថ ភិក្ខុវោ។

អនិច្ចារ្យត សង្ខារ, ឧប្បាទវយធម្មនោ;
ឧប្បជ្ជិត្វា និរុដ្ឋន្តិ, តេសំ វ្យាបសមោ សុខោ”តិ។

ឯវំ តាវ អយំ មគ្គោ តិស្សត្តោរាជិនំវិយ ទុក្ខស្ស អត្តផ្កមាយ សំវត្ថតិ។

សក្កោ បន ទេវានមិន្ទោ អត្តនោ បញ្ចវិធម្មត្ថនិមិត្តំ ទិស្វា
មរណភយសន្តជ្ជិតោ ទោមនស្សជាតោ ភកវន្តំ ឧបសម្ព័មិត្វា បញ្ចំ បុច្ឆិ។ សោ
ឧបេក្ខាបញ្ចវិស្សជ្ជនាវសានេ អសីតិសហស្សហិ ទេវតាហិ សទ្ធិ
សោតាបត្តិដលេ បតិជ្ជាសិ។ សា ចស្ស ឧបបត្តិ បុន ចាកតិការ អហោសិ។

សុព្រាហ្មាបិ ទេវបុត្តោ អច្ឆរាសហស្សបរិវុតោ សគ្គសម្បត្តិ អនុភោតិ។
តត្ថ បញ្ចសតា អច្ឆរាយោ រុក្ខតោ បុច្ឆានិ ឌីចិនន្តិយោ ចរិត្វា និរយេ ឧប្បន្នា។
សោ “កី ឥមា ចិរាយន្តិ”តិ ឧបធារេន្តោ តាសំ និរយេ និព្ពត្តនភាវំ ញាត្វា “កិត្តកំ
នុខោ មម អាយុ”តិ ឧបបរិក្ខត្តោ អត្តនោ អាយុបរិក្ខយំ វិទិត្វា ចរិត្វា តត្ថេវ
និរយេ និព្ពត្តនភាវំ ទិស្វា ភីតោ អតិវិយ ទោមនស្សជាតោ ហុត្វា “ឥមំ មេ
ទោមនស្សំ សត្តា វិនយិស្សតិ, ន អញ្ញោ”តិ អវសេសា បញ្ចសតា អច្ឆរាយោ
គហេត្វា ភកវន្តំ ឧបសម្ព័មិត្វា បញ្ចំ បុច្ឆិ -

“និច្ចំ ឧត្រស្តមិទំ ចិត្តំ, និច្ចំ ឧត្តគ្គិទំ មនោ;
អនុប្បន្នេសុ កិច្ចេសុ, អថោ ឧប្បតិទេសុ ច;
សចេ អត្ថិ អនុត្រស្តំ, តំ មេ អក្ខាហិ បុច្ឆិតោតិ។ (សំ. និ. ១.៩៨);

តតោ នំ ភកវា អាហា -

“នាញាត្រ ពោជ្ឈា តបសា, នាញាត្រិន្ទ្រិយសំវរា;
នាញាត្រ សព្ពនិស្សគ្គា, សោតី បស្សមិ ចាលីន”ន្តិ។ (សំ. និ. ១.៩៨);

សោ ធនេនាបរិយោសានេ បញ្ចហិ អប្បរាសតេហិ សុទ្ធិ សោតាបត្តិជលេ
បតិជ្ជាយ តំ សម្មត្តិ ថាវំ កត្វា ទេវលោកមេវ អគមាសីតិ។ ឯវំ អយំ មគ្គោ
ភាវិតោ សក្កាធិនំវិយ ទោមនស្សស្ស អត្ថផ្កមាយ សំវត្ថុតិ វេទិតញោ។

ព្រាយស្ស អធិគមាយាតិ ព្រាយោ វុច្ចតិ អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ, តស្ស
អធិគមាយ, បត្តិយាតិ វុត្ថំ ហោតិ។ អយញ្ញំ បុព្វភាគេ លោកិយោ
សតិបដ្ឋានមគ្គោ ភាវិតោ លោកុត្តរមគ្គស្ស អធិគមាយ សំវត្ថុតិ។ តេនាហ
“ព្រាយស្ស អធិគមាយា”តិ។ ធិញ្ញានស្ស សច្ចិកិរិយាយាតិ
តណ្ហាវាណីវហិតត្តា ធិញ្ញានន្តិ លទ្ធនាមស្ស អមតស្ស សច្ចិកិរិយាយ,
អត្ថបច្ឆក្ខតាយាតិ វុត្ថំ ហោតិ។ អយញ្ញំ មគ្គោ ភាវិតោ អនុបុព្វេន
ធិញ្ញានសច្ចិកិរិយំ សាធនិ។ តេនាហ “ធិញ្ញានស្ស សច្ចិកិរិយាយា”តិ។

តត្ថ កិញ្ចាបិ “សត្តានំវិសុទ្ធិយា”តិ វុត្ថេ សោកសមតិក្កមាធិនំ អត្ថតោ
សិទ្ធានេវ ហោន្តិ, វេបេត្វា បន សាសនយុត្តិកោវិទេ អញ្ញេសំ ន ចាកដានិ, ន ច
ភគវា បឋមំ សាសនយុត្តិកោវិទំ ជនំ កត្វា បច្ឆា ធម្មំ ទេសេតិ។ តេន តេនេវ
បន សុត្តេន តំ តំ អត្ថំ ព្រាហ្មេតិ។ តស្មា ឥធយំ យំ អត្ថំ ឯកាយនមគ្គោ
សាធនិ, តំ តំ ចាកជំ កត្វា ទស្សេន្តោ “សោកបរិទេវានំ
សមតិក្កមាយា”តិអាធិមាហ។ យស្មា វា យា សត្តានំវិសុទ្ធិ ឯកាយនមគ្គេន
សំវត្ថុតិ, សា សោកបរិទេវានំ សមតិក្កមេន ហោតិ។ សោកបរិទេវានំ
សមតិក្កមោ ទុក្ខទោមនស្សានំ អត្ថផ្កមេន, ទុក្ខទោមនស្សានំ អត្ថផ្កមោ
ព្រាយស្សធិគមេន, ព្រាយស្សធិគមោ ធិញ្ញានស្ស សច្ចិកិរិយាយ។ តស្មា
ឥមម្បិ កមំ ទស្សេន្តោ “សត្តានំវិសុទ្ធិយា”តិ វត្ថោ “សោកបរិទេវានំ
សមតិក្កមាយា”តិអាធិមាហ។

អបិច វណ្ណាភណ្ឌនមេតំ ឯកាយនមគ្គស្ស។ យថេវ ហិ ភក្ខវា - “ធម្មំ វោ, ភិក្ខុវេ, ទេសេស្សមិ អាធិកល្យាណំ មជ្ឈេកល្យាណំ បរិយោសានកល្យាណំ សាត្តំ សព្វញ្ញនំ កេវលបរិបុណ្ណំ បរិសុទ្ធ�ំ ព្រហ្មចរិយំ បកាសេស្សមិ យទិនំ ធនក្កានី” តិ (ម. និ. ៣. ៤២០) ធនក្កទេសនាយ អដ្ឋហិ បទេហិ វណ្ណំ អភាសិ។ យថា ច អរិយវំសទេសនាយ “ចត្តារោមេ, ភិក្ខុវេ, អរិយវំសា អគ្គញ្ញា រត្តញ្ញា វំសញ្ញា ចោរាណា អសំកិណ្ណា អសំកិណ្ណាបុញ្ញា ន សង្គ្គិយន្តំ ន សង្គ្គិយិស្សន្តិ, អប្បដិកុដ្ឋា សមណោហិ ព្រាហ្មណោហិ វិញ្ញហិ” តិ (អ. និ. ៤. ២៨) នវហិ បទេហិ វណ្ណំ អភាសិ; ឯវំ ឥមស្សបិ ឯកាយនមគ្គស្ស សត្តានំ វិសុទ្ធិយាតិអាធិហិ សត្តហិ បទេហិ វណ្ណំ អភាសិ។ កស្មាតិ ច, តេសំ ភិក្ខុនំ ឧស្សហាជននត្ថំ។ វណ្ណាភាសនញ្ញំ សុត្វា តេ ភិក្ខុ “អយំ កិវ មគ្គោ បាធយសន្តាបភូតំ សោកំ, វាចាវិប្បលាបភូតំ បរិទេវំ, កាយិកអសាតភូតំ ទុក្ខំ, ចេតសិកអសាតភូតំ ទោមនស្សន្តិ ចត្តារោ ឧបទ្កវេ បាធនិ, វិសុទ្ធិញ្ញាយំ និព្វានន្តិ តយោ វិសេសេ អាវហតី” តិ ឧស្សហាជាតា ឥមំ ធម្មទេសនំ ឧគ្គហេតត្ថំ បរិយាបុណ្ហតត្ថំ ធារេតត្ថំ, វាចេតត្ថំ, ឥមញ្ញ មគ្គំ ភាវេតត្ថំ មញ្ញិស្សន្តិ។ ឥតិ តេសំ ភិក្ខុនំ ឧស្សហាជននត្ថំ វណ្ណំ អភាសិ។ កម្ពលវាណិជាធយោ កម្ពលាធិនំ វណ្ណំ វិយ។

យថា ហិ សតសហស្សគ្បនិកបណ្ណាកម្ពលវាណិជេន ‘កម្ពលំ គណ្ណាថា’ តិ ឧគ្បាសិតេបិ អសុកកម្ពលោតិ ន តាវ មនុស្សា ជានន្តិ។ កេសកម្ពលវាឡ កម្ពលាធយោបិ ហិ ទុគ្គន្ធា ខរសម្ពស្សា កម្ពលាត្វេវ វុច្ឆន្តិ។ យថា បន តេន គន្ធារកោ រត្តកម្ពលោ សុខុមោ ឧជ្ឈលោ សុខសម្ពស្សាតិ ឧគ្បាសិតំ ហោតិ, តទាយេ បហោន្តិ, តេ គណ្ណន្តិ។ យេ នប្បហោន្តិ, តេបិ ទស្សនកាមា ហោន្តិ; ឯវមេវ ‘ឯកាយនោ, ភិក្ខុវេ, អយំ មគ្គោ’ តិ វុត្តេបិ អសុកមគ្គោតិ ន តាវ ចាកដោ ហោតិ។ នានប្បការកា ហិ អនិយ្យានិកមគ្គាបិ មគ្គាត្វេវ វុច្ឆន្តិ។ “សត្តានំ វិសុទ្ធិយា” តិ អាធិម្ហំ បន វុត្តេ

“អយំ កិវ មត្តោ ចត្តារោ ឧបទ្ធកេ ហនតិ, តយោ វិសេសេ អារហតី” តិ
ឧស្សហជាតា ឥមំ ធម្មទេសនំ ឧគ្គហេតត្ថំ បរិយាបូណ៌តត្ថំ ធារេតត្ថំ វាចេតត្ថំ,
ឥមញ្ច មគ្គំ ភាវេតត្ថំ មញ្ញាស្សន្តិទិ វណ្ណំ ភាសន្តោ “សត្តានំ
វិសុទ្ធិយា” តិ អាធិមាហ។ យថា ច
សតសហស្សគ្បនិកបណ្ណាកម្ពលវាលីជូបមា; ឯវំ
វត្តជម្ពូននសុវណ្ណាឧទកប្បសាទកមណីរតនសុវិសុទ្ធមុត្តរតនបវាឡាធិវាលី
ជូបមាឧយោបេត្ត អាហារិតញ្ច។

យទិទន្តិ និចាតោ, យេ ឥមេតិ អយមស្ស អត្តោ។ ចត្តារោតិ
គណនបរិច្ឆេទោ។ តេន ន តតោ ហេដ្ឋា, ន ឧទ្ធីន្តិ សតិបដ្ឋានបរិច្ឆេទំ ធិបេតិ។
សតិបដ្ឋានាតិ តយោ សតិបដ្ឋានា សតិកោចរោបិ តិធា បដិបន្នេសុ សាវកេសុ
សត្តនោ បដិយានុនយីតិវត្តតាបិ, សតិបិ។ “ចតុន្នំ, ភិក្ខុវេ, សតិបដ្ឋានំ
សមុទយញ្ច អត្ថដ្ឋមញ្ច ទេសេស្សមិ, តំ សុណាថ... បេ... កោ ច, ភិក្ខុវេ,
កាយស្ស សមុទយោ។ អាហារសមុទយា កាយស្ស សមុទយោ” តិ អាធិសុ (សំ.
និ. ៥.៤០៨) ហិ សតិកោចរោ សតិបដ្ឋានន្តិ វុច្ចតិ។ តថា “កាយោ ឧបដ្ឋានំ នោ
សតិ, សតិ បន ឧបដ្ឋានញ្ចេវ សតិ ចា” តិ អាធិសុបិ (បដិ. ម. ៣.៣៥)។ តស្សត្ថោ
- បតិដ្ឋាតិ អស្មិន្តិ បដ្ឋានំ។ កា បតិដ្ឋាតិ? សតិ។ សតិយា បដ្ឋានំ សតិបដ្ឋានំ,
បដានំ ហានន្តិ វា បដ្ឋានំ។ សតិយា បដ្ឋានំ សតិបដ្ឋានំ ហត្ថិដ្ឋានអស្សដ្ឋានាធិនិ
វិយ។

“តយោ សតិបដ្ឋានា យទិវិយោ សេវតិ, យទិវិយោ សេវមាណោ សត្តា
គណមនុសាសិតុំ អរហតី” តិ (ម. និ. ៣.៣១១) ឯត្ថ តិធា បដិបន្នេសុ សាវកេសុ
សត្តនោ បដិយានុនយីតិវត្តតា “សតិបដ្ឋាន” ន្តិ វុត្តោ។ តស្សត្ថោ -
បដ្ឋេបតញ្ចតោ បដ្ឋានំ, បវត្តយិតញ្ចតោតិ អត្តោ។ កេន បដ្ឋេបតញ្ចតោតិ?

សតិយា។ សតិយា បដ្ឋានំ សតិបដ្ឋានំ។ “ចត្តារោ សតិបដ្ឋានា ភាវិតា
ពហុលីកតា សត្ត សម្ពោជ្ឈន្ត បរិបូរេន្ត” តិអាទីសុ (ម. និ. ៣.១៤៧) បន
សតិយេវ “សតិបដ្ឋានំ” តិ វុច្ចតិ។ តស្សត្ថោ - បដ្ឋាតីតិ បដ្ឋានំ, ឧបដ្ឋាតិ
ឌីក្កន្ទិក្ខា បក្កន្ទិក្ខា បត្តិក្ខា បរត្តតីតិ អត្ថោ។ សតិយេវ សតិបដ្ឋានំ។ អថ វា
សរណេជ្ជន សតិ, ឧបដ្ឋានេជ្ជន បដ្ឋានំ។ ឥតិ សតិ ច សា បដ្ឋានំ ចាតិបិ
សតិបដ្ឋានំ។ ឥទមិធាធិប្បតំ។

យទិ ឯវំ កស្មា “សតិបដ្ឋានា” តិ ពហុវចនំ? សតិពហុត្ថា។ អារម្មណភេទេន
ហិ ពហុកា ឯតា សតិយោ។ អថ មគ្គោតិ កស្មា ឯកវចនំ? មគ្គជ្ជន ឯកត្ថា។
ចតស្សោបិ ហិ ឯតា សតិយោ មគ្គជ្ជន ឯកត្ថំ កច្ចន្តិ។ វុត្តញ្ញោតំ - “មគ្គោតិ
កេនជ្ជន មគ្គោ? និព្វានកមនេជ្ជន។ និព្វានត្ថិកេហិ មគ្គនីយជ្ជន ចា” តិ។
ចតស្សោបិ ចេតា អបរភាគេ កាយាទីសុ អារម្មណេសុ កិច្ចំ សាធយមាណា
និព្វានំ កច្ចន្តិ, អាទិតោ បដ្ឋាយ ច និព្វានត្ថិកេហិ មគ្គីយន្តិ, តស្មា ចតស្សោបិ
ឯកោ មគ្គោតិ វុច្ចន្តិ។ ឯវញ្ច សតិ វចនានុសន្និទានា សានុសន្និការ ទេសនា
ហោតិ, “មារសេនប្បមទ្គនំ, វោ ភិក្ខុវេ, មគ្គំ ទេសេស្សមិ, តំ សុណាថ... បេ...
កតមោ ច, ភិក្ខុវេ, មារសេនប្បមទ្គនោ មគ្គោ? យទិទំ សត្ត ពោជ្ឈន្តា” តិអាទីសុ
(សំ. និ. ៥.២២៤) វិយ។ យថា មារសេនប្បមទ្គនោតិ ច, សត្ត ពោជ្ឈន្តាតិ ច
អត្ថតោ ឯកំ, ព្យញ្ញនមេវេត្ថ នានំ។ ឯវំ “ឯកាយនមគ្គោ” តិ ច “ចត្តារោ
សតិបដ្ឋានា” តិ ច អត្ថតោ ឯកំ, ព្យញ្ញនមេវេត្ថ នានំ, តស្មា មគ្គជ្ជន ឯកត្ថា
ឯកវចនំ។ អារម្មណភេទេន សតិពហុត្ថា ពហុវចនំ វេទិតព្ពំ។

កស្មា បន ភកវតា ចត្តារោវ សតិបដ្ឋានា វុត្តា អន្ធនា អនធិកាតិ?
វេនេយ្យហិតត្ថា។ តណ្ហាចរិតទិដ្ឋិចរិតសមថយានិកវិបស្សនាយានិកេសុ ហិ
មន្ទតិក្ខវសេន ទ្វេធា ទ្វេធា បរត្ថេសុ វេនេយ្យេសុ មន្ទស្ស តណ្ហាចរិតស្ស

ឡើយកំ កាយានុបស្សនាសតិបដ្ឋានំវិសុទ្ធិមគ្គោ, តិក្ខុស្ស សុខុមំ
វេទនានុបស្សនាសតិបដ្ឋានំ។ ធិដ្ឋិចរិតស្សបិ មន្តស្ស នាតិប្បភេទគតំ
ចិត្តានុបស្សនាសតិបដ្ឋានំវិសុទ្ធិមគ្គោ, តិក្ខុស្ស អតិប្បភេទគតំ
ធម្មានុបស្សនាសតិបដ្ឋានំវិសុទ្ធិមគ្គោ។ សមថយានិកស្ស ច មន្តស្ស អកិច្ឆន
អធិគន្ធព្ពនិមិត្តំ បឋមំ សតិបដ្ឋានំវិសុទ្ធិមគ្គោ, តិក្ខុស្ស ឡើយការម្មណោ
អសណ្ឋាហនតោ ទុតិយំ។ វិបស្សនាយានិកស្សបិ មន្តស្ស
នាតិប្បភេទគតារម្មណំ តតិយំ, តិក្ខុស្ស អតិប្បភេទគតារម្មណំ ចតុត្ថំ។ ឥតិ
ចត្តារោវ វុត្តា អន្ធា អនធិកាតិ។

សុភសុខនិច្ឆេទអត្តការិវិបល្លាសប្បហានត្ថំ វា។ កាយោ ហិ អសុភោ, តត្ថ ច
សុភវិបល្លាសវិបល្លត្តា សត្តា។ តេសំ តត្ថ អសុភភាវទស្សនេន តស្ស
វិបល្លាសស្ស បហានត្ថំ បឋមំ សតិបដ្ឋានំ វុត្ថំ។ សុខំ និច្ឆំ អត្តាតិ គហិតេសុបិ
ច វេទនាធិសុ វេទនា ទុក្ខា, ចិត្តំ អនិច្ចំ, ធម្មា អនត្តា, តេសុ ច
សុខនិច្ឆេទអត្តវិបល្លាសវិបល្លត្តា សត្តា។ តេសំ តត្ថ ទុក្ខាធិភាវទស្សនេន តេសំ
វិបល្លាសានំ បហានត្ថំ សេសានិ តីណិ វុត្តានីតិ វរំ
សុភសុខនិច្ឆេទអត្តការិវិបល្លាសប្បហានត្ថំ វា ចត្តារោវ វុត្តា អន្ធា អនធិកាតិ
វេទិតញ្ច។ ន កេវលញ្ចវិបល្លាសប្បហានត្ថមេវ, អថ ខោ
ចតុរោយយោគាសវគន្ធិឧបាធានអគតិបហានត្ថម្យិ ចតុត្ថិជាហារបរិញ្ញត្តញ្ច
ចត្តារោវ វុត្តាតិ វេទិតញ្ច។ អយំ តាវ បករណានយោ។

អដ្ឋកថាយំ បនសរណាវសេន ចេវ ឯកត្ថសមោសរណាវសេន ច ឯកមេវ
សតិបដ្ឋានំ អារម្មណាវសេន ចត្តារោតិ ឯតទេវ វុត្ថំ។ យថា ហិ ចតុទ្វារេ នគរេ
ចាប្បនតោ អាគច្ឆន្តា ចាប្បនទិសាយ ឧដ្ឋានកំ ភណ្ឌំ គហិត្វា ចាប្បនទ្វារេន
នគរមេវ បរិសន្និ, ទក្ខិណតោ។ បច្ឆិមតោ។ ឧត្តរតោ អាគច្ឆន្តា ឧត្តរទិសាយ

ឧដ្ឋានកំភណ្ឌំ គហេត្វា ឧត្តរទ្វារេន នគរមេវ បរិសន្តិ; ឯវំ - សម្បទមិទំ
វេទិតតំ។ នគរំវិយ ហិ និព្វានមហានគរំ, ទ្វារំវិយ អដ្ឋង្គិកោ លោកុត្តរមគ្គោ,
ចាចីនទិសាធយោវិយ កាយាធយោ។

យថា ចាចីនតោ អាគច្ឆន្តា ចាចីនទិសាយ ឧដ្ឋានកំភណ្ឌំ គហេត្វា
ចាចីនទ្វារេន នគរមេវ បរិសន្តិ, ឯវំ កាយានុបស្សនាមុខេន អាគច្ឆន្តា
ចុទ្ធសរិយេន កាយានុបស្សនំ ភាវេត្វា កាយានុបស្សនាភាវនានុភាវនិព្វត្តេន
អរិយមគ្គេន ឯកំ និព្វានមេវ ឱសរន្តិ។ យថា ទក្ខិណតោ អាគច្ឆន្តា ទក្ខិណាយ
ទិសាយ ឧដ្ឋានកំភណ្ឌំ គហេត្វា ទក្ខិណទ្វារេន នគរមេវ បរិសន្តិ, ឯវំ
វេទនានុបស្សនាមុខេន អាគច្ឆន្តា នវរិយេន វេទនានុបស្សនំ ភាវេត្វា
វេទនានុបស្សនាភាវនានុភាវនិព្វត្តេន អរិយមគ្គេន ឯកំ និព្វានមេវ ឱសរន្តិ។
យថា បច្ឆិមតោ អាគច្ឆន្តា បច្ឆិមទិសាយ ឧដ្ឋានកំភណ្ឌំ គហេត្វា បច្ឆិមទ្វារេន
នគរមេវ បរិសន្តិ, ឯវំ ចិត្តានុបស្សនាមុខេន អាគច្ឆន្តា សោឡសរិយេន
ចិត្តានុបស្សនំ ភាវេត្វា ចិត្តានុបស្សនាភាវនានុភាវនិព្វត្តេន អរិយមគ្គេន ឯកំ
និព្វានមេវ ឱសរន្តិ។ យថា ឧត្តរតោ អាគច្ឆន្តា ឧត្តរទិសាយ ឧដ្ឋានកំភណ្ឌំ
គហេត្វា ឧត្តរទ្វារេន នគរមេវ បរិសន្តិ, ឯវំ ធម្មានុបស្សនាមុខេន អាគច្ឆន្តា
បញ្ចវិយេន ធម្មានុបស្សនំ ភាវេត្វា ធម្មានុបស្សនាភាវនានុភាវនិព្វត្តេន
អរិយមគ្គេន ឯកំ និព្វានមេវ ឱសរន្តិ។ ឯវំ សរណាសេន ចេវ
ឯកត្ថសមោសរណាសេន ច ឯកមេវ សតិបដ្ឋានំ អារម្មណាសេន ចត្តារោវ
វុត្តាតិ វេទិតញ្ច។

កតមេ ចត្តារោតិ កថេតុកម្សតា បុច្ឆា។ ឥធាតិ ឥមស្មី សាសនេ។
ភិក្ខុវេតិ ធម្មបដិក្កាហកបុគ្គលាលបនមេតំ។ ភិក្ខុតិ
បដិបត្តិសម្មាទកបុគ្គលនិទស្សនមេតំ។ អញ្ញេបិ ច ទេវមនុស្សា បដិបត្តិ

សម្បទានិយម, សេដ្ឋកិច្ច បន បដិបត្តិយា ភិក្ខុការៈធម្មនុតោ ច “ភិក្ខុ” តិ
អាហារ។ ភក្ខុតោ ហិ អនុសាសនី សម្បជិច្ឆន្តសុ ភិក្ខុ សេដ្ឋកិច្ច, សព្វប្បការាយ
អនុសាសនីយា ភាជនការៈតោ។ តស្មា សេដ្ឋកិច្ច “ភិក្ខុ” តិ អាហារ។ តស្មី គហិតេ
បន សេសា គហិតាវ ហោត្តិ, រាជគមនាធិសុ រាជគ្គហណោន សេសបរិសារិយ។
យោ ច ឥមំ បដិបត្តិ បដិបដ្ឋតិ, សោ ភិក្ខុ នាម ហោតិ តិ បដិបត្តិយា
ភិក្ខុការៈធម្មនុតោ បិ “ភិក្ខុ” តិ អាហារ។ បដិបន្នកោ ហិ ទេវេវា វា ហោតុ
មនុស្សា វា, ភិក្ខុតិ សង្ឃំ គប្បតិយេវ យថាហ -

“អលង្កតោ ចេបិ សមំ ចរេយ្យ,
សន្តោ ទន្តោ និយតោ ព្រហ្មចារី;
សព្វេសុ ភូតេសុ និធាយ ទណ្ឌំ,
សោ ព្រាហ្មណោ សោ សមណោ ស ភិក្ខុ” តិ។ (ធម្ម. ប. ១២២);

កាយេតិ រូបកាយេ។ រូបកាយោ ហិ ឥធម៌ អង្គបច្ចដ្ឋានំ កេសាធិនញ្ច ធម្មានំ
សម្ភហជ្ជន ហត្ថិកាយរថកាយាធម្មោ វិយ កាយេតិ អធិប្បតោ។ យថា ច
សម្ភហជ្ជន, ឯវំ កុច្ឆិតានំ អាយជ្ជន។ កុច្ឆិតានញ្ច បរមជេតុច្ឆានំ សោ
អាយេតិ បិ កាយោ។ អាយេតិ ឧប្បត្តិទេសោ។ តត្ថាយំ វចនត្ថោ។ អាយន្តិ
តតោតិ អាយោ។ កេ អាយន្តិ? កុច្ឆិតា កេសាធម្មោ។ ឥតិ កុច្ឆិតានំ អាយេតិ
កាយោ។

កាយានុបស្សីតិ កាយេ អនុបស្សនសីលោ កាយំ វា អនុបស្សមាណោ។
កាយេតិ ច វត្ថាបិ បុន កាយានុបស្សីតិ ទុតិយកាយគ្គហណំ អសម្មិស្សតោ
វវត្ថានយនិវិធិព្រាតាធិធម្មនុតំ កតត្តិ វេទិតញ្ចំ។ តេន ន កាយេ
វេទនានុបស្សី វា, ចិត្តធម្មានុបស្សី វា, អថ ខោ កាយានុបស្សីយេវាតិ
កាយសម្ពាទេ វត្ថុស្មី កាយានុបស្សនាការស្សេវ ធម្មនុតោ អសម្មិស្សតោ

វេត្តានំ ធនុស្សិតំ ហោតិ។ តថា ន កាយេ អង្គបច្ចុជ្ជវិនិមុត្តឯកធម្មានុបស្សី,
នាបិ កេសលោមាធិវិនិមុត្តឥត្តិបុរិសានុបស្សី, យោបិ ចេត្ត កេសលោមាធិកោ
ក្ខតុចាធាយសមូហាសង្ខាតោ កាយោ, តត្ថបិ ន
ក្ខតុចាធាយវិនិមុត្តឯកធម្មានុបស្សី, អថ ខោ រថសម្ភារានុបស្សកោវិយ
អង្គបច្ចុជ្ជសមូហានុបស្សី, នគរាវយវានុបស្សកោវិយ
កេសលោមាធិសមូហានុបស្សី, កនលិក្ខន្ធបត្តវដ្តិវិនិព្វជកោវិយ
វិត្តមុដ្ឋិវិនិវេឡកោវិយ ច ក្ខតុចាធាយសមូហានុបស្សីយេវាតិ នានប្បការតោ
សមូហាវសេនេវ កាយសង្ខាតស្ស វត្ថុនោ ធនុស្សនេន យនវិនិព្វោតោ ធនុស្សិតោ
ហោតិ។ ន ហេតុ យថាវុត្តសមូហាវិនិមុត្តោ កាយោ វា ឥត្តី វា បុរិសោ វា អញ្ញោ
វា កោចិ ធម្មោ ធនុស្សិតិ, យថាវុត្តធម្មសមូហាមត្តេយេវ បន តថា តថា សត្តា
មិច្ឆាភិនិវេសំ ករោន្តិ។ តេនាហុ ចោរាណា -

“យំ បស្សតិ ន តំ ទិដ្ឋំ, យំ ទិដ្ឋំ តំ ន បស្សតិ;
អបស្សំ ពជ្ឈតេ មូឡោ, ពជ្ឈមា នោ ន មុច្ចតី” តិ។

យនវិនិព្វោតាធិធនុស្សនត្ថន្តិ វុត្តំ, អាទិសន្នេន ចេត្ត អយម្បិ អត្តោ
វេទិតញ្ចោ។ អយញ្ចិ ឯតស្មី កាយេ កាយានុបស្សីយេវ, ន អញ្ញ ធម្មានុបស្សីតិ
វុត្តំ ហោតិ។ យថា អនុទកក្ខតាយបិ មវីចិយា ឧទកានុបស្សីនោ ហោន្តិ, ន ឯវំ
អនិច្ចទុក្ខានត្តអសុភក្ខតេយេវ ឥមស្មី កាយេ និច្ចសុខអត្តសុភភាវានុបស្សី,
អថ ខោ កាយានុបស្សី អនិច្ចទុក្ខានត្តអសុភាការសមូហានុបស្សីយេវាតិ វុត្តំ
ហោតិ។ អថ វា យ្វាយំ បរតោ “ឥធន, ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុ អរញ្ញគតោ វា... បេ... សោ
សតោវ អស្សសតី” តិអាទិនា នយេន
អស្សសបស្សសាធិបុណ្ណិកជាតអដ្ឋិកបរិយោសានោ កាយោ វុត្តោ, យោ ច
“ឥធនកច្ឆោ បថីកាយំ អនិច្ចតោ អនុបស្សតិ, អាចោកាយំ តេជាកាយំ

វាយោកាយំ កេសកាយំ លោមកាយំ ធូរិកាយំ ចម្ពកាយំ មំសកាយំ
រុដិរកាយំ ញ្ញារុកាយំ អដ្ឋិកាយំ អដ្ឋិមិញ្ញកាយំ"ន្តិ (បដិ. ម. ៣.៣៥)
បដិសម្ពិទាយំ កាយោ វុត្តោ, តស្ស សត្តស្ស ឥមស្មិញ្ញោ កាយេ
អនុបស្សនតោ កាយេ កាយានុបស្សីតិ វេទិកា វេទិតញ្ញោ។

អថ វា កាយេ អហន្តិ វា មមន្តិ វា វេទិកា កាយេ តស្ស យស្ស កស្ស ចិ
អនុបស្សនតោ, តស្ស តស្សេវ បន កេសលោមាធិកស្ស
នាណធម្មសមូហស្ស អនុបស្សនតោ កាយេ
កេសាធិធម្មសមូហស្សាតកាយានុបស្សីតិ វេទិតោ ទដ្ឋញ្ញោ។

អថ ថ "ឥមស្មិ កាយេ អនិច្ចតោ អនុបស្សតិ, នោ និច្ចតោ" តិអាធិនា
អនុក្កមេន បដិសម្ពិទាយំ អាគតនយស្ស សត្តស្សេវ អនិច្ចលក្ខណាធិនោ
អាការសមូហស្សាតស្ស កាយស្ស អនុបស្សនតោ កាយេ
កាយានុបស្សីតិ វេទិតោ វេទិតញ្ញោ។ តថា ហិ អយំ កាយេ
កាយានុបស្សនាបដិបទំ បដិបន្នោ ភិក្ខុ ឥមំ កាយំ អនិច្ចានុបស្សនាធិនំ
សត្តន្តំ អនុបស្សនានំ វសេន អនិច្ចតោ អនុបស្សតិ, នោ និច្ចតោ។ ទុក្ខតោ
អនុបស្សតិ, នោ សុខតោ។ អនត្តតោ អនុបស្សតិ, នោ អត្តតោ។ និព្វិន្ទតិ, នោ
នន្ទតិ, វិវជ្ជតិ, នោ វជ្ជតិ, និរោធិតិ។ នោ សមុទេតិ, បដិនិស្សន្ទតិ, នោ
អាធិយតិ។ សោ តំ អនិច្ចតោ អនុបស្សន្តោ និច្ចសញ្ញំ បដហតិ, ទុក្ខតោ
អនុបស្សន្តោ សុខសញ្ញំ បដហតិ, អនត្តតោ អនុបស្សន្តោ អត្តសញ្ញំ បដហតិ,
និព្វិន្ទន្តោ នន្ទំ បដហតិ, វិវជ្ជន្តោ វាគំ បដហតិ, និរោធន្តោ សមុទយំ បដហតិ,
បដិនិស្សន្ទន្តោ អាធានំ បដហតិ វេទិតញ្ញោ។

វិហារតីតិ ឥរិយតិ។ អាតាបីតិ តីសុ ភវេសុ កិលេសេ អាតាបេតីតិ
អាតាចោ, វិរិយស្សេតំ នាមំ។ អាតាចោ អស្ស អត្ថីតិ អាតាបី។ សម្មជាតោតិ

សម្បជញ្ញាសម្ព័ន្ធាតេន ញាណេន សមន្នាគតោ។ សតិមាតិ
កាយបរិក្កាហិកាយ សតិយា សមន្នាគតោ។ អយំ បន យស្មា សតិយា
អារម្មណំ បរិក្កហេត្វា បញ្ញាយ អនុបស្សតិ, ន ហិ សតិវិហិតស្ស
អនុបស្សនា នាម អត្ថិ, តេនេវាហ - “សតិញ្ច ខ្វាហំ, ភិក្ខុវេ, សព្ពត្ថិកំ វេទាមី” តិ
(សំ. និ. ៥.២៣២)។ តស្មា ឯត្ថ “កាយេ កាយានុបស្សីវិហារតី” តិ ឯត្តារតា
កាយានុបស្សនាសតិបដ្ឋានំ វុត្ថំ ហោតិ។ អថ វា យស្មា អនាតាបិនោ
អន្តោសង្ខេបោ អន្តរាយករោ ហោតិ, អសម្បជានោ ឧបាយបរិក្កហេ
អនុបាយបរិវដ្ឋនេ ច សម្មយ្ហតិ, មុជ្ឈស្សតិ ឧបាយាបរិច្ឆាគេ អនុបាយាបរិក្កហេ
ច អសមត្តោ ហោតិ, តេនស្ស តំ កម្មជ្ជានំ ន សម្បជ្ជតិ។ តស្មា យេសំ ធម្មានំ
អានុភាវេន តំ សម្បជ្ជតិ, តេសំ ទស្សនត្ថំ “អាតាបី សម្បជានោ សតិមា” តិ ឥទំ
វុត្ថន្តិ វេទិតព្វំ។

ឥតិ កាយានុបស្សនាសតិបដ្ឋានំ សម្បយោគផ្គុំញាស្ស ទស្សេត្វា ឥទានិ
បហានន្តំ ទស្សេត្ថំ វិនេយ្យ លោកេ អភិជ្ឈាទោមនស្សន្តិ វុត្ថំ។ តត្ថ វិនេយ្យាតិ
តទន្តិវិនយេន វា វិក្ខម្ពនវិនយេន វា វិនយិត្វា។ លោកេតិ តស្មិញ្ញេវ កាយេ។
កាយោ ហិ ឥធនុជ្ជនបលុជ្ជនជ្ជន លោកោតិ អធិប្បតោ។ យស្មា បនស្ស ន
កាយមត្តេយេវ អភិជ្ឈាទោមនស្សំ បហាយតិ, វេទនាធិសុបិ បហាយតិយេវ។
តស្មា បញ្ចបិ ឧបាទានក្ខន្ធា លោកោតិ វិភង្កេ វុត្ថំ។ លោកសម្ព័ន្ធាតត្តា វា តេសំ
ធម្មានំ អត្តទ្វារនយេនេតំ វុត្ថំ។ យំ បនាហ - “តត្ថ កតមោ លោកោ? ស្ទេវ
កាយោ លោកោ” តិ, អយមេវេត្ថ អត្តោ។ តស្មី លោកេ អភិជ្ឈាទោមនស្សំ
វិនេយ្យាតិ ឯវំ សម្ពន្ធា ទដ្ឋញ្ញោ។ យស្មា បនេត្ថ អភិជ្ឈាគ្គហណេន កាមច្ចន្តោ,
ទោមនស្សគ្គហណេន ព្យាទាទោ សង្កហំ កច្ចតិ, តស្មា
នីវរណាបរិយាបន្នេពលវេ ធម្មទ្វយទស្សនេន នីវរណាប្បហានំ វុត្ថំ ហោតីតិ
វេទិតព្វំ។

វិសេសេន ចេត្ត អភិជ្ឈាវិនយេន កាយសម្មត្តិមូលកស្ស អនុរោធស្ស,
ទោមនស្សវិនយេន កាយវិបត្តិមូលកស្ស វិរោធស្ស, អភិជ្ឈាវិនយេន ច
កាយេ អភិរតិយា, ទោមនស្សវិនយេន កាយភាវនាយ អនភិរតិយា,
អភិជ្ឈាវិនយេន កាយេ អភូតានំ សុភសុខភាវនីនំ បក្ខេបស្ស,
ទោមនស្សវិនយេន កាយេ ភូតានំ អសុភសុខភាវនីនំ អបនយនស្ស ច
បហានំ វុត្ថំ។ តេន យោគាវចរស្ស យោគានុភាវោ យោគសមត្ថតា ច ធិបិតា
ហោតិ។ យោគានុភាវោ ហិ ឯស, យទិទំ អនុរោធិវិរោធិប្បមុត្តោ
អរតិរតិសហោ អភូតបក្ខេបភូតាបនយនវិហិតោ ច ហោតិ។
អនុរោធិវិរោធិប្បមុត្តោ ចេស អរតិរតិសហោ អភូតំ អបក្ខិបន្តោ ភូតញ្ច
អនបនយន្តោ យោគសមត្ថោ ហោតិតិ។

អបរោ នយោ “កាយេ កាយានុបស្សី”តិ ឯត្ថ អនុបស្សនាយ កម្មជ្ជានំ
វុត្ថំ។ “វិហារតី”តិ ឯត្ថ វុត្ថវិហារេន កម្មជ្ជានិកស្ស កាយបរិហារណំ,
“អាតាបី”តិ អាទីសុ បន អាតាបេន សម្មប្បធានំ, សតិសម្មជញ្ញេន
សព្ពត្ថកកម្មជ្ជានំ, កម្មជ្ជានបរិហារល្យាបាយោ វា។ សតិយា វា
កាយានុបស្សនាវសេន បដិលទ្ធសមថោ, សម្មជញ្ញេន វិបស្សនា
អភិជ្ឈាទោមនស្សវិនយេន ភាវនាពលំ វុត្ថន្តិ វេទិតព្ពំ។

វិភង្គេ បន អនុបស្សីតិ តត្ថ “កតមា អនុបស្សនា? យា បញ្ញា
បដាននាវិចយោ បរិចយោ ធម្មវិចយោ សល្លក្ខណា ឧបលក្ខណា
បច្ចុបលក្ខណា បណ្ឌិត្វំ កោសល្លំ នេបុញ្ញំ វេកព្យា ចិន្ដា ឧបបរិក្ខា
ភូរិមេធា បរិណាយិកា វិបស្សនា សម្មជញ្ញំ បតោនោ បញ្ញា បញ្ញាទ្រិយំ
បញ្ញាពលំ បញ្ញាសត្តំ បញ្ញាចាសាទោ បញ្ញាអាលោកោ បញ្ញាឌីកាសោ
បញ្ញាបដ្ឋោតោ បញ្ញាវតនំ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ, អយំ វុច្ចតិ

អនុបស្សនា។ ឥមាយ អនុបស្សនាយ ឧបេតោ ហោតិ សមុបេតោ
ឧបគតោ សមុបគតោ ឧបបន្នោ សមបន្នាគតោ, តេន វុច្ចតិ អនុបស្សីតិ។
វិហារតីតិ ឥរិយតិ បវត្តតិ ចាលេតិ យបេតិ យាបេតិ ចរតិ វិហារតិ, តេន
វុច្ចតិ វិហារតីតិ។ អាតាបីតិ តត្ថ កតមំ អាតាបំ? យោ ចេតសិកោ
វីរិយារម្មោ និកម្មោ បរក្កមោ ឧយ្យាមោ វាយាមោ ឧស្សាហោ ឧស្សាឡិ
ថាមោ ធិតិ អសិចិលបរក្កមតា អនិក្ខត្តទ្ធពុតា អនិក្ខត្តធុរតា
ធុរសម្បត្តាហី វីរិយំ វីរិយិន្ទ្រិយំ វីរិយពលំ សម្មាវាយាមោ, ឥទំ វុច្ចតិ
អាតាបំ។ ឥមិទា អាតាបេន ឧបេតោ ហោតិ...បេ.... សមបន្នាគតោ, តេន
វុច្ចតិ អាតាបីតិ។ សម្បជានោតិ តត្ថ កតមំ សម្បជញ្ញំ? យា បញ្ញា
បជាននា វិចយោ បរិចយោ ធម្មវិចយោ សល្លក្ខណា ឧបលក្ខណា
បច្ចបលក្ខណា បណ្ឌិត្តំ កោសល្លំ នេបុញ្ញំ វេកព្យា ចិន្តា ឧបបរិក្ខា
ភូរិមេទា បរិណាយិកា វិបស្សនា សម្បជញ្ញំ បតោទោ បញ្ញា បញ្ញិន្ទ្រិយំ
បញ្ញាពលំ បញ្ញាសត្តំ បញ្ញាចាសាទោ បញ្ញាអាលោកោ បញ្ញាឱកាសោ
បញ្ញាបន្លោតោ បញ្ញាវតនំ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ, ឥទំ វុច្ចតិ
សម្បជញ្ញំ។ ឥមិទា សម្បជញ្ញេន ឧបេតោ ហោតិ ...បេ.... សមបន្នាគតោ,
តេន វុច្ចតិ សម្បជានោតិ។ សតិមាតិ តត្ថ កតមា សតិ? យា សតិ
អនុស្សតិ បដិស្សតិ សតិ សរណតា ធារណតា អបិលាបនតា
អសម្មុសនតា សតិ សតិន្ទ្រិយំ សតិពលំ សម្មាសតិ, អយំ វុច្ចតិ សតិ។
ឥមាយ សតិយា ឧបេតោ ហោតិ...បេ.... សមបន្នាគតោ, តេន វុច្ចតិ
សតិមាតិ។

វិនេយ្យ លោកេ អភិជ្ឈាទោមនស្សន្តិ តត្ថ កតមោ លោកោ? ស្សេវ
កាយោ លោកោ។ បញ្ចបិ ឧបាទានក្ខន្ធា លោកោ, អយំ វុច្ចតិ លោកោ។
តត្ថ កតមា អភិជ្ឈា? យោ រាគោ សារាគោ អនុនយោ អនុរោជោ នន្តិ

នឡិកាគោ ចិត្តស្ស សារាគោ, អយំ វុច្ចតិ អភិជ្ឈា។ តត្ថ កតមំ
ទោមនស្សំ? យំ ចេតសិកំ អសាតំ ចេតសិកំ ទុក្ខំ ចេតោសម្មស្សជា
អសាតា ទុក្ខា វេទនា, ឥទំ វុច្ចតិ ទោមនស្សំ។ ឥតិ អយញ្ច អភិជ្ឈា,
ឥទញ្ច ទោមនស្សំ ឥមម្ហំ លោកេ វិនិតា ហោន្តិ បដិវិនិតា សន្តា សមិតា
វុបសមិតា អត្ថុត្ថតា អត្ថុត្ថតា អប្បិតា ព្យប្បិតា សោសិតា វិសោសិតា
ព្យន្តិកតា, តេន វុច្ចតិ វិនេយ្យ លោកេ អភិជ្ឈាទោមនស្ស”ន្តិ (វិភ. ៣៥៧-
៣៦២)។

ឯវមេតេសំ បទានំ អត្តោ វុត្តោ។ តេន សហ អយំ អដ្ឋកថានយោ យថា
សំសន្នតិ, ឯវំ វេទិតញ្ចោ។ អយំ តាវ កាយានុបស្សនាសតិបដ្ឋានុទ្ទេសស្ស
អត្ថវណ្ណានា។

ឥទានិ វេទនាសុ។ ចិត្តោ ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សី វិហរតិ... បេ... វិនេយ្យ
លោកេ អភិជ្ឈាទោមនស្សន្តិ ឯត្ថ វេទនាសុ វេទនានុបស្សីតិ ឯវមាទីសុ
វេទនាទីនំ បុន វេទនេ បយោជនំ កាយានុបស្សនាយំ វុត្តនយេនេវ វេទិតញ្ចំ។
វេទនាសុ វេទនានុបស្សី។ ចិត្តេ ចិត្តានុបស្សី។ ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សីតិ ឯត្ថ បន
វេទនាតិ តិស្សោ វេទនា, តា ច លោកិយា ឯវ។ ចិត្តម្បិ លោកិយំ, តថា ធម្មា។
តេសំ វិភាគោ និទ្ទេសវាវេ ចាកដោ ភវិស្សតិ។ កេវលំ បនិទ យថា វេទនា
អនុបស្សិតញ្ចា, តថា តា អនុបស្សន្តោ “វេទនាសុ វេទនានុបស្សី”តិ វេទិតញ្ចោ។
ឯស នយោ ចិត្តធម្មេសុបិ។ កថញ្ច វេទនា អនុបស្សិតញ្ចាតិ? សុខា តាវ វេទនា
ទុក្ខតោ, ទុក្ខា សល្លតោ, អទុក្ខមសុខា អនិច្ចតោ។ យថាហ -

“យោ សុខំ ទុក្ខតោ អទ្គ, ទុក្ខមទ្គក្ខិ សល្លតោ;
អទុក្ខមសុខំ សន្តំ, អទ្គក្ខិ នំ អនិច្ចតោ;
ស វេ សម្មទ្គសោភិតក្ខុ, ឧបសន្តោ ចរិស្សតី”តិ។ (សំ. និ. ៤.២៥៣);

សព្វា ឯវ ចេតា “ទុក្ខា”តិបិ អនុបស្សិតញ្ញា។ វុត្តញ្ញោតំ - “យំ កិញ្ចិ
វេទយិតំ, តំ ទុក្ខស្មិន្តិ វេទាមី”តិ (សំ. និ. ៤.២៥៩)។ សុខទុក្ខតោបិ ច
អនុបស្សិតញ្ញា។ យថាហា “សុខា វេទនា បិទិសុខា វិបរិណាមទុក្ខា”តិ (ម. និ.
១.៤៦៥) សព្វវិគ្គារេតព្វំ។ អបិច អនិច្ចាទិសត្តអនុបស្សនាវសេនបិ
អនុបស្សិតញ្ញា។ សេសំ និទ្ទេសវារេយេវ ចាកជំ ភវិស្សតិ។

ចិត្តធម្មេសុបិ ចិត្តំ តាវ
អារម្មណាធិបតិសហជាតក្ខមិកម្មវិចាកកិរិយាទិនានត្ថកេទានំ
អនិច្ចាទិអនុបស្សនានំ និទ្ទេសវារេ អាគតសរាគាទិកេទានញ្ញា វសេន
អនុបស្សិតព្វំ។ ធម្មា សលក្ខណសាមញ្ញលក្ខណានំ សុញ្ញតធម្មស្ស
អនិច្ចាទិសត្តាអនុបស្សនានំ និទ្ទេសវារេ អាគតសន្តាទិកេទានញ្ញា វសេន
អនុបស្សិតញ្ញា។ សេសំ វុត្តនយមេវ។ កាមញ្ចេត្ត យស្ស កាយសង្ខារេ លោកេ
អភិជ្ឈាទោមនស្សំ បហីនំ, តស្ស វេទនាទីសុបិ តំ បហីនមេវ។
នាធាបុគ្គលវសេន បន នាធាចិត្តក្ខណ៍កសតិបដ្ឋានការាវសេន ច សព្វត្ថ
វុត្តំ។ យតោ វា ឯកត្ថ បហីនំ សេសេសុបិ បហីនំ ហោតិ, តេនេវស្ស តត្ថ
បហានទស្សនត្ថម្បិ ឯតំ វុត្តន្តិ វេទិតព្ពន្តិ។

ឧទ្ទេសវារកថា និដ្ឋិតា។

កាយាអនុបស្សនា អាធាចានបញ្ចវណ្ណានា

៣៧៤. ឥទានិ សេយ្យថាបិ នាម ធរកោវិលីវការកោ
ជូលកិលញ្ញសណ្ឋាភិលញ្ញចង្កោជកបេឡាបុដាធិនិ ឧបករណានិ កត្តកាមោ
ឯកំ មហាវេណំ លភិត្វា ចតុធាភិទ្ឋិត្វា តតោ ឯកេកំ វេណុខណ្ឌំ គហេត្វា
ជាលេត្វា តំ តំ ឧបករណំ ករេយ្យ, ឯវមេវ ភគវា សតិបដ្ឋានទេសនាយ

សត្វានំ អនេកប្បការំ វិសេសាធិគមំ កត្តកាមោ ឯកមេវ សម្មាសតី
“ចត្តារោ សតិបដ្ឋានា។ កតមេ ចត្តារោ? ឥធន, ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុ កាយេ
កាយានុបស្សី វិហារតី” តិអាធិនា នយេន អារម្មណាវសេន ចតុធា ភិក្ខុត្វា តតោ
ឯកេកំ សតិបដ្ឋានំ គហេត្វា កាយំ វិភជន្តោ “កថញ្ញា ភិក្ខុវេ” តិអាធិនា
នយេន និទ្ទេសវារំ វត្តមានោ។

តត្ថ កថញ្ញា តិអាធិ វិត្តារេតុកម្មតាបុច្ឆា។ អយំ បនេត្ថ សង្ខេបត្ថោ -
ភិក្ខុវេ, កេន ច បកាវេន ភិក្ខុ កាយេ កាយានុបស្សី វិហារតីតិ? ឯស នយោ
សត្តបុច្ឆាវាវេសុ។ ឥធន ភិក្ខុវេ ភិក្ខុតិ ភិក្ខុវេ ឥមស្មី សាសនេ ភិក្ខុ។ អយញ្ញោត្ត
ឥធនសន្តោ សត្តប្បការកាយានុបស្សនាធិព្ពត្តកស្ស បុគ្គលស្ស
សន្និស្សយក្ខតសាសនបរិធិបនោ អញ្ញាសាសនស្ស តថាភាវបដិសេធនោ ច។
វត្តញ្ញោតំ “ឥធនេវ ភិក្ខុវេ, សមណោ... បេ... សុញ្ញា បរម្មវាទា សមណោភិ
អញ្ញោហី” តិ (ម. និ. ១.១៣៩)។ តេន វត្តំ “ឥមស្មី សាសនេ ភិក្ខុ” តិ។

អរញ្ញាគតោ វា វុត្តមូលគតោ វា សុញ្ញាការគតោ វា តិ ឥធនស្ស
សតិបដ្ឋានការវនានុរូបសេនាសនបរិគ្គហបរិធិបនំ។ ឥមស្ស ហិ ភិក្ខុនោ
ធីយរត្តំ រូចាធិសុ អារម្មណេសុ អនុវិសដំ ចិត្តំ កម្មដ្ឋានីយី ឌីតិវត្ថុំ ន ឥច្ឆតិ,
ក្ខេដកោណាយុត្តរថោវិយ ឧប្បជមេវ ជារតិ។ តស្មា សេយ្យថាបិ នាម គោតោ
ក្ខេដនេយ្យា សត្តំ ជីវំ បិវិត្វា វឌ្ឍិតំ ក្ខេដវច្ឆំ ធមេតុកាមោ ធមេតោ អបនេត្វា
ឯកមន្តេ មហន្តំ ជម្ពំ និខណ្ឌិត្វា តត្ថ យោត្តន ពាន្ទេយ្យ។ អថស្ស សោ វេន្នោ
ឥតោ ចិតោ ច វិប្បន្និត្វា បលាយិតុំ អសក្កោន្តោ តមេវ ជម្ពំ ឧបនិសីទេយ្យ វា
ឧបនិបន្នេយ្យ វា, ឯវមេវ ឥមិនាបិ ភិក្ខុនា ធីយរត្តំ រូចារម្មណាធិវសថានវឌ្ឍិតំ
នុដ្ឋចិត្តំ ធមេតុកាមេន រូចាធិអារម្មណតោ អបនេត្វា អរញ្ញំ វា វុត្តមូលំ វា
សុញ្ញាការំ វា បរិសិទ្ធា តត្ថ សតិបដ្ឋានារម្មណតម្កេ សតិយោត្តន ពាន្ទិតព្ពំ។

ឯវេទស្ស តំ ចិត្តំ ឥតោ ចិតោ ច វិប្បដិទ្ធាបិ បុព្វេ អាចិន្ត្រាវម្ពណំ អលកមាណំ
សតិយោត្តំ ធិន្តិទ្វា បលាយិតុំ អសក្កោន្តំ តមេវាវម្ពណំ ឧបចារប្បនាវសេន
ឧបនិស័ទតិ ចេវ ឧបនិបជ្ជតិ ច។ តេនាហុ ចោរាណា -

“យថា ជម្ពេ និពន្ធយ្យ, វច្ឆំ ទមំ នរោ ឥធ;
ពន្ធយ្យេវំ សកំ ចិត្តំ, សតិយាវម្ពណោ ទទ្ទ្យ” ត្ថិ។

ឯវេទស្ស តំ សេនាសនំ ការវនាធុរ្យបំ ហោតិ។ តេន វុត្តំ “ឥទមស្ស
សតិបដ្ឋានការវនាធុរ្យបសេនាសនបរិគ្គហបរិធិបន” ត្ថិ។

អបិច យស្មា ឥទំ កាយានុបស្សនាយ មុទ្ធក្ខតំ
សត្តពុទ្ធបច្ចេកពុទ្ធសាវកានំ វិសេសាធិកមទិដ្ឋធម្មសុខវិហារបទដ្ឋានំ
អាណាចានស្សតិកម្មដ្ឋានំ ឥត្ថិបុរិសហត្ថិអស្សាទិសទ្ធសមាគុលំ កាមន្តំ
អបរិច្ឆេទិទ្វា ន សុករំ សម្មាទេតុំ, សទ្ធកណ្ឌកត្តា ឈានស្ស។ អតាមកេ បន
អរញ្ញេ សុករំ យោគាវចរេន ឥទំ កម្មដ្ឋានំ បរិគ្គហេត្វា អាណាចានចតុត្ថដ្ឋានំ
និព្វត្តេត្វា តទេវ ឈានំ ចាទកំ កត្វា សម្ពាវេ សម្មសិទ្ធា អគ្គដលំ អរហត្តំ
ចាបុណ្ហិតុំ, តស្មាស្ស អនុរូបសេនាសនំ ទស្សន្តោ ភគវា, “អរញ្ញកតោ
វា” តិអាទិមាហ។

វត្ថុវិជ្ជាចរិយោវិយ ហិ ភគវា។ សោ យថា វត្ថុវិជ្ជាចរិយោ នគរភូមិ
បស្សិត្វា សុដ្ឋ ឧបបរិក្ខិត្វា “ឯត្ថ នគរំ មាបេថា” តិ ឧបនិសតិ, សោត្តិនា ច
នគរេ និដ្ឋិតេ រាជកុលតោ មហាសក្ការំ លភតិ, ឯវេមេវ យោគាវចរស្ស
អនុរូបសេនាសនំ ឧបបរិក្ខិត្វា “ឯត្ថ កម្មដ្ឋានមនុយុញ្ញិតត្ថ” ត្ថិ ឧបនិសតិ,
តតោ តត្ថ កម្មដ្ឋានមនុយុញ្ញន្តេន យោគិនា អនុក្កមេន អរហត្តេ បត្តេ
“សម្មាសម្ពុទ្ធវា វត សោ ភគវា” តិ មហាន្តំ សក្ការំ លភតិ។

អយំ បន ភិក្ខុ ធិបិសធិសោតិ វុច្ចតិ។ យថា ហិ មហាធិបិរាជា អរញ្ញោ
តិណាគហានំ វា វនគហានំ វា បព្ពតគហានំ វា និស្សាយ និលីយិត្វា
វនមហីសតោកណ្ណាស្វករាធយោ មិគេ គណ្ណាតិ, ឯវមេវ អយំ អរញ្ញាធិសុ
កម្មជ្ជានំ អនុយុញ្ញោត្តា ភិក្ខុ យថាក្កមេន ចត្តារោ មគ្គេ ចេវ ចត្តារិ
អរិយជលានិ ច គណ្ណាតិ។ តេនាហុ ចោរាណា -

“យថាបិ ធិបិកោ នាម, និលីយិត្វា គណ្ណាតី មិគេ;
តថេវាយំ ពុទ្ធបុត្តោ, យុត្តយោគោ វិបស្សកោ;
អរញ្ញំ បរិសិទ្ធាន, គណ្ណាតិ ជលមុត្តម”ន្តិ។

តេនស្ស បរក្កមជវយោគ្កក្ខមី អរញ្ញសេនាសនំ ឧស្សេន្តោ ភគវា
“អរញ្ញាគតោ វា”តិអាធិមាហា។ ឥតោ បរំ ឥមស្មី អាណាចានបព្ពេ យំ វត្តនំ សិយា,
តំ វិសុទ្ធិមគ្គេ វុត្តមេវ។ សេយ្យថាបិ, ភិក្ខុវេ, ឧក្ខោ ភមកាពោ វាតិ ឥទ្ធិញ្ញ
ឧបមាមត្តមេវ ឥតិ អជ្ឈត្តំ វា កាយេតិ ឥទំ អប្បនាមត្តមេវ ច តត្ថ អនាគតំ,
សេសំ អាគតមេវ។

យំ បន អនាគតំ, តត្ថ ឧក្ខោតិ ធរកោ។ ធិយំ វា អញ្ញោតិ មហាជ្ជានំ
កេរិចោក្ខរាជិនំ លិខនកាលេ ហត្ថេ ច ចាទេ ច បសារេត្វា ធិយំ កឡន្តោ។ វស្សំ
វា អញ្ញោតិ ខុទ្ទកានំ ឧទ្ធស្វចិវេជកាធិនំ លិខនកាលេ មន្ទមន្ទំ វស្សំ
កឡន្តោ។ ឯវមេវ ខោតិ ឯវំ អយម្យិ ភិក្ខុ អទ្ធានវសេន ឥត្តវវសេន ច បវត្តានំ
អស្សាសបស្សាសានំ វសេន ធិយំ វា អស្សសន្តោ ធិយំ អស្សសាមីតិ
បជាធាតិ...បេ.... បស្សសិស្សាមីតិ សិក្ខតីតិ។ តស្សេវំ សិក្ខតោ
អស្សាសបស្សាសនិមិត្តេ ចត្តារិ ឈានានិ ឧប្បជ្ឈន្តិ, សោ ឈានា វុដ្ឋហិត្វា
អស្សាសបស្សាសេ វា បរិគ្គណ្ណាតិ ឈានជ្ជានិ វា។

តត្ថ អស្សាសបស្សាសកម្មិកោ “ឥមេ អស្សាសបស្សាសា កី ទិស្សិតា?
វត្ថុទិស្សិតា។ វត្ថុ នាម ករជកាយោ, ករជកាយោ នាម ចត្តារិ មហាភូតានិ
ឧបាទានរូបញ្ចេ”តិ វរំ រូបំ បរិគ្គណ្ហាតិ។ តតោ តទារម្មណោ ជស្សបញ្ចមកេ
នាមន្តិ។ វរំ នាមរូបំ បរិគ្គហេត្វា តស្ស បច្ចយំ បរិយេសន្តោ
អវិជ្ជាទិបដិច្ចសមុប្បាទំ ទិស្វា “បច្ចយបច្ចយុប្បន្នធម្មមត្តមេវេតំ, អញ្ញោ
សត្តោ វា បុគ្គលោ វា នត្ថិ”តិ វិតិណ្ហាកម្ពោ សប្បច្ចយនាមរូបេ តិលក្ខណំ
អាហេបេត្វា វិបស្សនំ វឿន្តោ អនុក្កមេន អរហត្តំ ចាបុណាតិ។ ឥទំ ឯកស្ស
ភិក្ខុនោ យាវ អរហត្តា និយ្យានមុខំ។

ឈានកម្មិកោបិ “ឥមា និ ឈានដ្ឋានិ កី ទិស្សិតានិ, វត្ថុទិស្សិតានិ, វត្ថុ នាម
ករជកាយោ ឈានដ្ឋានិ នាមំ, ករជកាយោ រូប”ន្តិ នាមរូបំ វត្ថុបេត្វា តស្ស
បច្ចយំ បរិយេសន្តោ អវិជ្ជាទិបច្ចយាការំ ទិស្វា
“បច្ចយបច្ចយុប្បន្នធម្មមត្តមេវេតំ, អញ្ញោ សត្តោ វា បុគ្គលោ វា នត្ថិ”តិ
វិតិណ្ហាកម្ពោ សប្បច្ចយនាមរូបេ តិលក្ខណំ អាហេបេត្វា វិបស្សនំ វឿន្តោ
អនុក្កមេន អរហត្តំ ចាបុណាតិ។ ឥទមេកស្ស ភិក្ខុនោ យាវ អរហត្តា
និយ្យានមុខំ។

ឥតិ អដ្ឋត្ថំ វាតិ វរំ អត្ថនោ វា អស្សាសបស្សាសកាយេ កាយានុបស្សី
វិហរតិ។ ពហិទ្ធា វាតិ បរស្ស វា អស្សាសបស្សាសកាយេ។ អដ្ឋត្ថពហិទ្ធា វាតិ
កាលេន អត្ថនោ, កាលេន បរស្ស អស្សាសបស្សាសកាយេ។ ឯតេនស្ស
បគុណកម្មដ្ឋានំ អដ្ឋបេត្វា អបរាបរំ សញ្ញរណាកាលោ កថិតោ។ ឯកស្មី
កាលេ បនិទំ ឧភយំ នលព្ពតិ។

សមុទយធម្មានុបស្សី វាតិ យថា នាម កម្មារស្ស ភស្តុញ្ច គគ្គរនាធិញ្ច
តដ្ឋញ្ច វាយាមំ បដិច្ច វាតោ អបរាបរំ សញ្ញរតិ, វរំ ភិក្ខុនោ ករជកាយញ្ច

នាសបុជញ្ចា ចិត្តញ្ចា បដិច្ច អស្សាសបស្សាសកាយោ អបរាបរំ សញ្ញាវតី។
កាយាទយោ ធម្មា សមុទយធម្មា, តេ បស្សន្តោ “សមុទយធម្មានុបស្សី វា
កាយស្មី វិហារតី” តិ វុច្ចតិ។ វយធម្មានុបស្សី វាតិ យថា ភក្ខាយ អបនីតាយ
គគ្គរនាឡិយា ភិក្ខុយ តន្ត្រេ ច វាយាមេ អសតិ សោ វាតោ នប្បវត្តតិ, ឯវមេវ
កាយេ ភិន្នេ នាសបុជេវិទូស្តេ ចិត្តេ ច និវុទ្ធេ អស្សាសបស្សាសកាយោ នាម
នប្បវត្តតីតិ កាយាទិនិរោធា អស្សាសបស្សាសនិរោធាតិ ឯវំ បស្សន្តោ
“វយធម្មានុបស្សី វា កាយស្មី វិហារតី” តិ វុច្ចតិ។ សមុទយវយធម្មានុបស្សី វាតិ
កាលេន សមុទយំ កាលេន វយំ អនុបស្សន្តោ។ អត្ថិ កាយោតិ វា បនស្សាតិ
កាយោវ អត្ថិ, ន សត្តោ, ន បុគ្គលោ, ន ឥត្ថិ, ន បុរិសោ, ន អត្តោ, ន អត្តនិយំ,
នាហំ, ន មម, ន កោចិ, ន កស្សបិតិ ឯវមស្ស សតិ បច្ចុបដ្ឋិតា ហោតិ។

យាវនេវាតិ បយោជនបរិច្ឆេទវត្ថាបនមេតំ។ ឥទំ វុត្ថំ ហោតិ - យា សា
សតិ បច្ចុបដ្ឋិតា ហោតិ, សា ន អញ្ញាទត្ថាយ។ អថ ខោ យាវនេវ ញ្ញាណមត្តាយ
អបរាបរំ ឧត្តវុត្តិវ ញ្ញាណបមាណាត្ថាយ ចេវ សតិបមាណាត្ថាយ ច,
សតិសម្បជញ្ញានំ វុឡត្ថាយាតិ អត្តោ។ អនិស្សិតោ ច វិហារតីតិ
តណ្ហានិស្សយទិដ្ឋិនិស្សយានំ វសេន អនិស្សិតោវ វិហារតិ។ ន ច កិញ្ចំ លោកេ
ឧបាទិយតីតិ លោកស្មី កិញ្ចំ រូបំ វា... ខេ... វិញ្ញាណំ វា “អយំ មេ អត្តោ វា
អត្តនិយំ វា” តិ ន តណ្ហាតិ។ ឯវម្បីតិ ឧបរិ អត្ថំ ឧបាទាយ សម្បណ្ណានត្តោ បិ-
កាវោ។ ឥមិនា បន បទេន ភគវា អាធានាបព្វទេសនំ និយ្យាតេត្វា ទស្សេតិ។

តត្ថ អស្សាសបស្សាសបរិក្កាហិកា សតិ ទុក្ខសច្ចំ, តស្សា សមុដ្ឋាបិកា
បុរិមតណ្ហា សមុទយសច្ចំ ឧភិទ្ធី អប្បវត្តិ និរោធសច្ចំ, ទុក្ខបរិជាននោ
សមុទយបដហានោ និរោធារម្មណោ អរិយមគ្គោ មគ្គសច្ចំ។ ឯវំ ចតុសច្ចវសេន

ឧស្សង្គត្វា និព្វត្តិ ចាបុណ្ហាតីតិ ឥន្ទមេកស្ស អស្សាសបស្សាសវសេន
អភិនិរ្ញស្ស ភិក្ខុនោ យាវ អរហត្តា និយ្យានមុខន្តិ។

អាណាចានបព្ពំ និដ្ឋិតំ។

ភិយាបថបព្ពំវណ្ណានា

៣៧៥. ឯវំ អស្សាសបស្សាសវសេន កាយានុបស្សនំវិភជិត្វា ឥន្ទានិ
ភិយាបថវសេនវិភជិតុំ បុន ចបរន្តិអាធិមាហ។ តត្ថ កាមំ
សោណាសិដ្ឋាលាទយោបិ គច្ឆន្តា “គច្ឆាមា”តិ ជានន្តិ, ន បនេតំ ឯវុបំ ជាននំ
សន្ធាយ វុត្តំ។ ឯវុបញ្ញា ជាននំ សត្វបលទ្ធិ ន បជហតិ, អត្តសញ្ញំ ន ឧក្សាជេតិ,
កម្មជ្ជានំ វា សតិបដ្ឋានការវនា វា ន ហោតិ។ ឥមស្ស បន ភិក្ខុនោ ជាននំ
សត្វបលទ្ធិ បជហតិ, អត្តសញ្ញំ ឧក្សាជេតិ កម្មជ្ជានញ្ចេវ សតិបដ្ឋានការវនា ច
ហោតិ។ ឥន្ទញ្ញា “កោ គច្ឆតិ, កស្ស គមនំ, កី ការណា គច្ឆតី”តិ ឯវំ
សម្មជាននំ សន្ធាយ វុត្តំ។ ហំនាធិសុបិ ឯសេវ នយោ។

តត្ថ កោ គច្ឆតីតិ? ន កោចិ សត្តោ វា បុគ្គលោ វា គច្ឆតិ។ កស្ស គមនន្តិ?
ន កស្សចិ សត្តស្ស វា បុគ្គលស្ស វា គមនំ។ កី ការណា គច្ឆតីតិ?
ចិត្តកិរិយវាយោធាតុវិច្ឆារេន គច្ឆតិ។ តស្មា ឯស ឯវំ បជាធាតិ - “គច្ឆាមី”តិ
ចិត្តំ ឧប្បជ្ជតិ, តំ វាយំ ជនេតិ, វាយោវិញ្ញត្តិ ជនេតិ,
ចិត្តកិរិយវាយោធាតុវិច្ឆារេន សកលកាយស្ស បុរតោ អភិនិហារោ គមនន្តិ
វុច្ឆតិ។ ហំនាធិសុបិ ឯសេវ នយោ។

តត្រាបិ ហិ “តិដ្ឋាមី”តិ ចិត្តំ ឧប្បជ្ជតិ, តំ វាយំ ជនេតិ, វាយោវិញ្ញត្តិ ជនេតិ,
ចិត្តកិរិយវាយោធាតុវិច្ឆារេន សកលកាយស្ស កោដិតោ បដ្ឋាយ
ឧស្សិតកាវោ ហំនន្តិ វុច្ឆតិ។ “និសីទាមី”តិ ចិត្តំ ឧប្បជ្ជតិ, តំ វាយំ ជនេតិ, វាយោ

វិញ្ញត្តិ ជនេតិ, ចិត្តកិរិយវាយោធាតុវិច្ឆារេន ហេដ្ឋិមកាយស្ស សមិញ្ញនំ
ឧបរិមកាយស្ស ឧស្ស័តភារោ និសង្ខាតិ វុច្ចតិ។ “សយាមី”តិ ចិត្តំ ឧប្បជ្ឈតិ, តំ
វាយំ ជនេតិ, វាយោវិញ្ញត្តិ ជនេតិ, ចិត្តកិរិយវាយោធាតុវិច្ឆារេន
សកលសរីរស្ស តិរិយតោ បសារណំ សយនន្តិ វុច្ចតីតិ។

តស្ស ឯវំ បជានតោ ឯវំ ហោតិ “សត្តោ កច្ចតិ, សត្តោ តិដ្ឋតិ”តិ វុច្ចតិ,
អត្ថតោ បនកោចិ សត្តោ កច្ចតោ វា ឋិតោ វា នត្ថិ។ យថា បន “សកដំ កច្ចតិ,
សកដំ តិដ្ឋតិ”តិ វុច្ចតិ, ន ច កិញ្ចា សកដំ នាម កច្ចន្តំ វា ឋិតំ វា អត្ថិ, ចត្តារោ
បនកោណោ យោជេត្វា ធនកម្មិ សារជិម្ហិ ចាជេន្ត “សកដំ កច្ចតិ, សកដំ
តិដ្ឋតិ”តិ វោហារមត្តមេវ ហោតិ, ឯវមេវ អជាននដ្ឋេន សកដំវិយ កាយោ,
គោណាវិយ ចិត្តជវាតា, សារជិវិយ ចិត្តំ។ “កច្ឆាមិ តិដ្ឋាមី”តិ ចិត្ត ឧប្បន្នេ
វាយោធាតុវិញ្ញត្តិ ជនយមាណា ឧប្បជ្ឈតិ, ចិត្តកិរិយវាយោធាតុវិច្ឆារេន
គមនាធិនិ បវត្តន្តិ, តតោ “សត្តោ កច្ចតិ, សត្តោ តិដ្ឋតិ, អហំ កច្ឆាមិ, អហំ
តិដ្ឋាមី”តិ វោហារមត្តំ ហោតិ។ តេនាហា -

“នាវា មាលុតវេកេន, ជិយាវេកេន តេជនំ;
យថា យាតិ តថា កាយោ, យាតិ វាតាហតោ អយំ។

យន្តំ សុត្តវសេនេវ, ចិត្តសុត្តវសេនិទំ;
បយុត្តំ កាយយន្តម្បិ, យាតិ ឋាតិ និសីទតិ។

កោ នាម ឯត្ថ សោ សត្តោ, យោវិណា ហេតុបច្ចយេ;
អត្ថនោ អានុភារេន, តិដ្ឋេ វា យទិ វា វជេ”តិ។

តស៊ូ ឯវ៉ូ ហេតុបច្ចុប្បន្នសេនេ បវត្តានិ គមនាទីនិ សល្លកេត្តោ ឯស
“គច្ឆន្តោ វា គច្ឆាមីតិ បជាធាតិ, ឋិតោ វា, និសិដ្ឋោ វា, សយានោ វា
សយានោម្ហីតិ បជាធាតី”តិ វេទិតញ្ចោ។

យថា យថា វា បនស្ស កាយោ បណិហិតោ ហោតិ, តថា តថា នំ
បជាធាតីតិ សព្ពសង្គាហិកាវចនមេតំ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ - យេន យេន វា
អាការេនស្ស កាយោ ឋិតោ ហោតិ, តេន តេន នំ បជាធាតី។ គមនាការេន
ឋិតំ គច្ឆតីតិ បជាធាតី។ ឋាននិសង្កសយនាការេន ឋិតំ សយានោតិ
បជាធាតីតិ។

ឥតិ អដ្ឋត្ថំ វាតិ ឯវ៉ូ អត្តនោ វា ចតុស្សីយាបថបរិគ្គណ្ឌានេន កាយេ
កាយានុបស្សី វិហារតិ។ ពហិទ្ធា វាតិ បរស្ស វា ចតុស្សីយាបថបរិគ្គណ្ឌានេន។
អដ្ឋត្ថពហិទ្ធា វាតិ កាលេន អត្តនោ, កាលេន បរស្ស
ចតុស្សីយាបថបរិគ្គណ្ឌានេន កាយេ កាយានុបស្សី វិហារតិ។
សមុទយធម្មានុបស្សី វាតិអាទីសុ បន អវិជ្ជាសមុទយា រូបសមុទយោតិអាទីនា
នយេន បញ្ចហាការេហិ រូបក្ខន្ធស្ស សមុទយោ ច វាយោ ច និហិតញ្ចោ។ តញ្ជិ
សន្ធាយ ឥធ “សមុទយធម្មានុបស្សី វា”តិអាទិ វុត្តំ។ អត្ថិ កាយោតិ វា
បនស្សតិអាទិ វុត្តសទិសមេវ។

ឥធាបិ ចតុស្សីយាបថបរិគ្គាហិកា សតិ ទុក្ខសច្ចំ, តស្ស វា សមុដ្ឋាបិកា
បុរិមតណ្ហា សមុទយសច្ចំ, ឧភិទ្ធនំ អប្បវត្តិ និរោធសច្ចំ, ទុក្ខបរិជាតនោ
សមុទយបដហនោ និរោធាម្ពណោ អរិយមគ្គោ មគ្គសច្ចំ។ ឯវ៉ូ ចតុសច្ចវសេន
ឧស្សក្កិត្វា និព្ពតី ចាបុណាតីតិ ឥនមេកស្ស ចតុស្សីយាបថបរិគ្គាហកស្ស
ភិក្ខុនោ យាវ អរហត្តា និយ្យានមុខន្តិ។

នីយាបថបញ្ចំ និដ្ឋិតំ។

ចតុសម្បជញ្ញបញ្ចវណ្ណានា

៣៧៦. ឯវំ នីយាបថវសេន កាយានុបស្សនំវិភជិត្វា ឥទានិ
ចតុសម្បជញ្ញវសេនវិភជិតំ បុន ចបរន្តិអាធិមាហ។ តត្ថ អភិក្កន្តេតិអាធិនិ
សាមញ្ញេន វណ្ណិតានិ។ ឥតិ អជ្ឈត្ថំ វាតិ ឯវំ ចតុសម្បជញ្ញបរិគ្គណ្ឌនេន
អត្តនោ វា កាយេ, បរស្ស វា កាយេ, កាលេន វា អត្តនោ, កាលេន វា បរស្ស
កាយេ កាយានុបស្សី វិហរតិ។ ឥធាបិ សមុទយវយធម្មានុបស្សីតិអាធិសុ
រូបក្ខន្ធស្សេវ សមុទយោ ច វយោ ច និហរិតត្តោ។ សេសំ វុត្ថសទិសមេវ។

ឥធិ ចតុសម្បជញ្ញបរិគ្គាហិកា សតិ ទុក្ខសច្ចំ, តស្ស វា សមុដ្ឋាបិកា
បុរិមតណ្ហា សមុទយសច្ចំ, ឧភិទ្ធិ អប្បវត្តិ និរោធសច្ចំ, វុត្ថប្បកាពោ
អរិយមគ្គោ មគ្គសច្ចំ។ ឯវំ ចតុសច្ចវសេន ឧស្សក្កិត្វា និព្ពតិ ចាបុណាតីតិ
ឥនមេកស្ស ចតុសម្បជញ្ញបរិគ្គាហកស្ស ភិក្ខុនោ វសេន យាវ អរហត្តា
និយ្យានមុខន្តិ។

ចតុសម្បជញ្ញបញ្ចំ និដ្ឋិតំ។

បដិកូលមនសិការបញ្ចវណ្ណានា

៣៧៧. ឯវំ ចតុសម្បជញ្ញវសេន កាយានុបស្សនំវិភជិត្វា ឥទានិ
បដិកូលមនសិការវសេនវិភជិតំ បុន ចបរន្តិអាធិមាហ។ តត្ថ ឥមមេវ
កាយន្តិអាធិសុ យំ វុត្ថញ្ចំ សិយា, តំ សញ្ញំ សញ្ញាការេនវិត្តារតោវិសុទ្ធិមគ្គោ
កាយគតាសតិកម្មដ្ឋានេ វុត្ថំ។ ឧភតោមុខាតិ ហោជ្ជា ច ឧបរិ ចាតិ ធ្វើហិ
មុខេហិ យុត្តា។ ឆានាវិហិតស្សាតិ ឆានាវិធស្ស។

ឥឡូវ បន្ត ឱ្យបង្កសំសន្តិភាព - ឧកតោមុខា បុត្រាឡើយ វិយ ហិ
 ចាតុមហាភូតិកោ កាយោ, តត្ថ មិស្សេត្វា បក្ខិត្តនាធាវិជធាន្តំ វិយ
 កេសាធិបតី ធូល្លានន អត្តនោ វា កាយេ, បរស្ស វា កាយេ, កាលេន វា
 អត្តនោ, កាលេន វា បរស្ស កាយេ កាយានុបស្សី វិហរតិ។ ឥតោ បរ
 វុត្តនយមេវ។ កេវលញ្ញំ ឥធិ ធូល្លានន បរិក្កាហិតា សតិ ទុក្ខសច្ចន្តិ ឯវ
 យោជនំ កត្វា និយ្យានមុខំ វេទិតញ្ញំ។ សេសំ បុរិមសទិសមេវាតិ។

បដិកូលមនសិការបញ្ចុំ និដ្ឋិតំ។

ធាតុមនសិការបញ្ចុំវណ្ណានា

៣៧៨. ឯវំ បដិកូលមនសិការវសេន កាយានុបស្សនំ វិភជិត្វា ឥទានិ
 ធាតុមនសិការវសេន វិភជិតុំ បុន ចបរន្តិអាទិមាហ។ តត្ថាយំ
 ឱបម្មសំសន្តិភាព សទ្ធិ អត្តវណ្ណានា - យថា កោចិ កោយាតកោ វា តស្សេវ វា
 ភត្តវេតនកតោ អន្តេវាសិកោ ភាវី វេទិត្វា វិជិវិជ្ជិត្វា ចតស្សោ ទិសា គតានំ
 មហាបថានំ វេមជ្ឈជ្ជានសន្ធាតេ ចតុមហាបថេ កោដ្ឋាសំ កោដ្ឋាសំ កត្វា
 និសិទ្ធា អស្ស, ឯវមេវ ភិក្ខុ ចតុន្នំ ឥរិយាបថានំ យេន កេនចិ អាការេន
 បិតត្តា យថាបិតំ, យថាបិតត្តា ច យថាបណ្ឌិតំ កាយំ “អត្ថិ ឥមស្មី កាយេ
 បថវីធាតុ... បេ.... វាយោធាតុ” តិ ឯវំ បច្ឆវេក្ខតិ។

កី វុត្តំ ហោតិ - យថា កោយាតកស្ស ភាវី ចោសេន្តស្សបិ អាហាតនំ
 អាហារន្តស្សបិ អាហារិត្វា តត្ថ ពន្ធិត្វា ឋបេន្តស្សបិ វេជន្តស្សបិ វេទិតំ មតំ

បស្សន្តស្សបិ តាវនេវ ភាវីតិ សញ្ញា ន អន្តរឆាយតិ, យាវ នំ បទាលេត្វា
 ពិលសោ ន វិភជិតិ។ វិភជិត្វា និសិទ្ធស្ស បនស្ស ភាវីតិ សញ្ញា អន្តរឆាយតិ,
 មំសសញ្ញា បវត្តតិ។ ឆាស្ស ឯវំ ហោតិ - “អហំ ភាវី វិក្កិណាមិ, ឥមេ ភាវី
 ហារន្តិ”តិ។ អថ ខុស្ស “អហំ មំសំ វិក្កិណាមិ, ឥមេ មំសំ ហារន្តិ” ច្វេវ ហោតិ;
 ឯវមេវ ឥមស្សបិ ភិក្ខុនោ បុព្វេ ពាលបុព្វជ្ឈនកាលេ គិហិត្វតស្សបិ
 បព្ពជិតស្សបិ តាវនេវ សត្តោតិ វា បុគ្គលោតិ វា សញ្ញា ន អន្តរឆាយតិ, យាវ
 ឥមមេវ កាយំ យថាបិទំ យថាបណិហិតំ យនវិនិព្វោគំ កត្វា ឆាតុសោ ន
 បច្ឆវេក្ខតិ។ ឆាតុសោ បច្ឆវេក្ខតោ បនស្ស សត្តសញ្ញា អន្តរឆាយតិ,
 ឆាតុវសេនេវ ចិត្តំ សន្និដ្ឋតិ។ តេនាហា ភគវា - “ឥមមេវ កាយំ យថាបិទំ
 យថាបណិហិតំ ឆាតុសោ បច្ឆវេក្ខតិ ‘អត្ថិ ឥមស្មី កាយេ បថវីឆាតុ
 អាថោឆាតុ តេជោឆាតុ វាយោឆាតុ’តិ។ សេយ្យថាបិ, ភិក្ខុវេ, ធខេត្វា
 គោយាតកោ វា... បេ... វាយោឆាតុ”តិ។ គោយាតកោវិយ ហិ យោគី, ភាវីតិ
 សញ្ញាវិយ សត្តសញ្ញា, ចតុមហាបថោវិយ ចតុសិយាបថោ, ពិលសោ
 វិភជិត្វា និសិទ្ធភារោវិយ ឆាតុសោ បច្ឆវេក្ខណន្តិ អយមេត្ត ចាឡិវណ្ណោន។
 កម្មជ្ជានកថា បនវិសុទ្ធិមគ្គវិចារិតា។

ឥតិ អដ្ឋត្ថំ វាតិ ឯវំ ចតុឆាតុបរិគ្គណ្ណានេន អត្តនោ វា កាយេ, បរស្ស វា
 កាយេ, កាលេន វា អត្តនោ, កាលេន វា បរស្ស កាយេ កាយានុបស្សី
 វិហារតិ។ ឥតោ បរំ វុត្តនយមេវ។ កេវលញ្ញិ ឥធ ចតុឆាតុបរិគ្គាហិកា សតិ
 ទុក្ខសច្ចន្តិ ឯវំ យោជនំ កត្វា និយ្យានមុខំ វេទិតព្ពំ, សេសំ បុរិមសទិសមេវាតិ។

ឆាតុមនសិការបព្ពំ និដ្ឋិតំ។

នវសិវថិកបព្ពវណ្ណោន

៣៧៩. ឯវំ ធាតុមនសិការវសេន កាយានុបស្សនំ វិភជិត្វា ឥនានិ នវហិ
សិវិកបព្ពេហិ វិភជិតំ បុន ចបរន្តិអាទិមាហ។ តត្ថ សេយ្យថាបិ បស្សេយ្យាតិ
យថា បស្សេយ្យ។ សរីរន្តិ មតសរីរំ។ សិវិកាយ ធម្មតន្តិ សុសានេ អបវិទ្ចំ។
ឯកាហំ មតស្ស អស្សាតិ ឯកាហមតំ។ ធ្វីហំ មតស្ស អស្សាតិ ធ្វីហមតំ។ តីហំ
មតស្ស អស្សាតិ តីហមតំ។ កម្មារកស្មា វិយ វាយុនា ឧទ្ធុ ជីវិតបរិយាទានា
យថានុក្កមំ សមុគ្គតេន សូនភាវេន ឧទ្ធុមាតត្តា ឧទ្ធុមាតំ, ឧទ្ធុមាតមេវ
ឧទ្ធុមាតកំ។ បដិកូលត្តា វា កុច្ឆិតំ ឧទ្ធុមាតន្តិ ឧទ្ធុមាតកំ។ វិទីលំ វុច្ឆតិ
វិបរិភិទ្ឋវណ្ណំ, វិទីលមេវ វិទីលកំ។ បដិកូលត្តា វា កុច្ឆិតំ វិទីលន្តិ វិទីលកំ។
មំសុស្សនដ្ឋានេសុ វត្តវណ្ណាស្ស បុព្វសន្និធមយដ្ឋានេសុ សេតវណ្ណាស្ស
យេតុយ្យេន ច នីលវណ្ណាស្ស នីលដ្ឋានេសុ នីលសាជកចារុតស្សេវ
ធរសរីរស្សេតំ អធិវចនំ។ បរិភិទ្ឋដ្ឋានេហិ នវហិ វា វណមុខេហិ វិស្សន្ធមានបុព្វំ
វិបុព្វំ, វិបុព្វមេវ វិបុព្វកំ។ បដិកូលត្តា វា កុច្ឆិតំ វិបុព្វន្តិ វិបុព្វកំ។ វិបុព្វកំ ជាតំ
តថាការំ គតន្តិ វិបុព្វកជាតំ។

សោ ឥមមេវ កាយន្តិ សោ ភិក្ខុ ឥមំ អត្តនោ កាយំ តេន កាយេន សទ្ធិ
ញ្ញាលោន ឧបសំហរតិ ឧបនេតិ។ កមំ? អយម្បិ ខោ កាយោ ឯវំធម្មោ ឯវំភាវី
ឯវំអនតីតោតិ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ - អាយុ, ឧស្មា, វិញ្ញាណន្តិ ឥមេសំ តិណ្ណំ ធម្មានំ
អត្តិតាយ អយំ កាយោ ហ្មនគមនាទិមោ ហោតិ, ឥមេសំ បនវិគមា អយម្បិ
ខោ កាយោ ឯវំធម្មោ ឯវំ បូតិកសភាវោយេវ, ឯវំភាវី ឯវំ ឧទ្ធុមាតាទិកេនោ
ភវិស្សតិ, ឯវំអនតីតោ ឯវំ ឧទ្ធុមាតាទិការំ អនតិក្កន្តោតិ។ ឥតិ អជ្ឈត្តំ វាតិ
ឯវំ ឧទ្ធុមាតាទិបរិក្កណ្ណានេន អត្តនោ វា កាយេ, បរស្ស វា កាយេ, កាលេន វា
អត្តនោ, កាលេន វា បរស្ស កាយេ កាយានុបស្សី វិហរតិ។

ខង្គមាណន្តិ ឧទរាជីសុ និសីទិត្វា ឧទរមំសឡិដ្ឋមំសអក្ខិក្ខជាជិនិ លុញ្ចិត្វា
លុញ្ចិត្វា ខាធិយមាណំ។ សមំសលោហិតន្តិ សាវសេសមំសលោហិតយុត្តំ។
និមំសលោហិតមក្ខិតន្តិ មំសេ ឡិណេបិ លោហិតំ ន សុស្សតិ, តំ សន្ទាយ វុត្តំ
“និមំសលោហិតមក្ខិត”ន្តិ។ អញ្ញោនាតិ អញ្ញោន ធិសាកាគេន។ ហត្ថដ្ឋិកន្តិ
ចតុសដ្ឋិកេនម្យិ ហត្ថដ្ឋិកំ ចាជិយេក្កំ ចាជិយេក្កំ វិប្បកិណ្ណំ។ ចាទដ្ឋិកាជីសុបិ
ឯសេវ នយោ។

តេរោវស្សិកានីតិ អតិក្កន្តសំវច្ឆរាជិ។ បូតីនីតិ អញ្ញោកាសេ បិតានិ
វាតាតបវុដ្ឋិសម្ពុស្សនេ តេរោវស្សិកានេវ បូតីនិ ហោន្តិ, អន្តោភូមិគតានិ បន
ចិរតវំ តិដ្ឋន្តិ។ បុណ្ណាកជាតានីតិ បុណ្ណំ បុណ្ណំ ហុត្វាវិប្បកិណ្ណានិ។ សព្ពត្ថ សោ
ឥមមេវាតិ វុត្តនយេន ខង្គមាណន្តិ វសេន យោជនា កាតញ្ញា។ ឥតិ អដ្ឋត្ថំ វាតិ
ឯវំ ខង្គមាណនិបិក្កណ្ណានេន យាវ បុណ្ណាកកាវា អត្ថនោ វា កាយេ, បរស្ស វា
កាយេ កាលេន វា អត្ថនោ, កាលេន វា បរស្ស កាយេ កាយានុបស្សី វិហរតិ។

ឥធម បន ឫត្វា នវសិវជីកា សមោធានេតញ្ញា។ ឯកាហមតំ វាតិ ហិ អាទិនា
នយេន វុត្តា សញ្ញាបិ ឯកា, កាកេហិ វា ខង្គមាណន្តិអាទិកា ឯកា,
អដ្ឋិកសម្ពុលីកំ សមំសលោហិតំ ញ្ញារុសម្ពុន្តិ ឯកា, និមំសលោហិតមក្ខិតំ
ញ្ញារុសម្ពុន្តិ ឯកា, អបគតមំសលោហិតំ ញ្ញារុសម្ពុន្តិ ឯកា, អដ្ឋិកានិ
អបគតសម្ពុន្ទានីតិអាទិកា ឯកា អដ្ឋិកានិ សេតានិ សម្ពុវណ្ណាបជិកាកានីតិ
ឯកា, បុញ្ញាភិកានិ តេរោវស្សិកានីតិ ឯកា, បូតីនិ បុណ្ណាកជាតានីតិ ឯកាតិ។

ឯវំ ខោ, ភិក្ខុវេតិ ឥទំ នវសិវជីកា ឧស្សេត្វា កាយានុបស្សនំ និដ្ឋបេន្តោ
អាហា។ តត្ថ នវសិវជីកបិក្កាហិកា សតិ ទុក្ខសច្ចំ, តស្សា សមុដ្ឋាបិកា
បុរិមតណ្ហា សមុទយសច្ចំ, ឧភិទ្ធិ អប្បវត្តិ និរោធសច្ចំ, ទុក្ខបរិជាណនោ
សមុទយបដហនោ និរោធារម្មណោ អរិយមគ្គោ មគ្គសច្ចំ។ ឯវំ ចតុសច្ចវសេន

ឧស្សក្ខិត្វា និព្វតី ចាបុណ្ហាតីតិ ឥទំ នវសិវជីកបរិក្ខាហាកានំ ភិក្ខុនំ យាវ
អរហត្តា និយ្យានមុខន្តិ។

នវសិវជីកបព្ពំ និដ្ឋិតំ។

ឯត្តាវតា ច អាណាចានបព្ពំ, ភីរិយាបថបព្ពំ, ចតុសម្មជញ្ញបព្ពំ,
បដិក្ខលមនសិការបព្ពំ, ឆាតុមនសិការបព្ពំ, នវសិវជីកបព្ពំនីតិ ចុទ្ធសបព្ពំ
កាយានុបស្សនា និដ្ឋិតា ហោតិ។ តត្ថ អាណាចានបព្ពំ,
បដិក្ខលមនសិការបព្ពំន្តិ ឥមាទេវ ទ្វេ អប្បនាកម្មដ្ឋានានិ, សិវជីកានំ បន
អាទិនវានុបស្សនាវសេន វុត្តត្តា សេសានិ ទ្វាទសាបិ ឧបចារកម្មដ្ឋានានេវាតិ។

កាយានុបស្សនា និដ្ឋិតា។

វេទនានុបស្សនាវណ្ណាន

៣៨០. ឯវំ ភក្កវា ចុទ្ធសវិជេន កាយានុបស្សនាសតិបដ្ឋានំ កថេត្វា ឥទានិ
នវវិជេន វេទនានុបស្សនំ កថេត្តំ កថញ្ច, ភិក្ខុវេទិអាទិមាហ។ តត្ថ សុខំ
វេទនន្តិ កាយិកំ វា ចេតសិកំ វា សុខំ វេទនំ វេទយមាណា “អហំ សុខំ វេទនំ
វេទយាមី”តិ បដាសាតីតិ អត្តោ។ តត្ថ កាមំ ឧត្តានសេយ្យកាបិ ធារកា
ចញ្ញាបិវនាទិកាលេ សុខំ វេទយមាណា “សុខំ វេទនំ វេទយាមា”តិ បដានន្តិ, ន
បនេតំ ឯវរូបំ ជាននំ សន្ធាយ វុត្តំ។ ឯវរូបញ្ជី ជាននំ សត្វបលទ្ធិ ន ជហតិ,
អត្តសញ្ញំ ន ឧក្សាជេតិ, កម្មដ្ឋានំ វា សតិបដ្ឋានការវា វា ន ហោតិ។ ឥមស្ស
បនភិក្ខុនោ ជាននំ សត្វបលទ្ធិ ជហតិ, អត្តសញ្ញំ ឧក្សាជេតិ, កម្មដ្ឋានញោវ
សតិបដ្ឋានការវា ច ហោតិ។ ឥទញ្ច “កោ វេទយតិ, កស្ស វេទនា, កី
ការណា វេទនា”តិ ឯវំ សម្មជានវេទិយនំ សន្ធាយ វុត្តំ។

តត្ថ កោ វេទយតីតិ ន កោចិ សត្តោ វា បុគ្គលោ វា វេទយតិ។ កស្ស
វេទនាតិ ន កស្សចិ សត្តស្ស វា បុគ្គលស្ស វា វេទនា។ កី ការណា វេទនាតិ
វត្ថុអារម្មណាវ បនស្ស វេទនា, តស្មា ឯស ឯវំ បជាតាតិ “តំ តំ សុខាធិនំ វត្ថុ
អារម្មណំ កត្វា វេទនាវ វេទយតិ តំ បន វេទនាយ បវត្ថី ឧបាទាយ’អហំ
វេទយាមី’តិ វេហារមត្តំ ហោតិ”តិ។ ឯវំ វត្ថុ អារម្មណំ កត្វា វេទនាវ
វេទយតីតិ សល្លក្ខេត្តោ ឯស “សុខំ វេទនំ វេទយាមីតិ បជាតាតិ”តិ វេទិតញ្ចោ
ចិត្តលបព្ពតេ អញ្ញាតវត្ថុរោវិយ។

ថេរោ កិវ អជាសុកកាលេ ពលវវេទនាយ និត្តនន្តោ អបរាបរំ បរិវត្តតិ,
តមេកោ ធម្មារោ អាហា - “កតវំ វោ, ភន្តេ, ហំនំ វុដ្ឋតិ”តិ។ អាវុសោ, ចាដិយេ ក្តំ
វុដ្ឋនជ្ជានំ នាម នត្ថិ, វត្ថុ អារម្មណំ កត្វា វេទនាវ វេទយតីតិ។ ឯវំ
ជាននកាលតោ បជ្ជាយ អធិវាសេតុំ វុដ្ឋតិ នោ, ភន្តេ, តិ។ អធិវាសេមិ,
អាវុសោតិ។ អធិវាសនា, ភន្តេ, សេយ្យេតិ។ ថេរោ អធិវាសេសិ។ វាតោ យាវ
ហធម្មា ជាលេសិ, មញ្ចកេ អន្តានិ រាសិកតានិ អហោសុំ។ ថេរោ ធម្មាស្ស
ធស្សេសិ “វុដ្ឋតាវុសោ, ឯត្ថកា អធិវាសនា”តិ។ ធម្មារោ តុណ្ហី អហោសិ។ ថេរោ
វិរិយសមតំ យោជេត្វា សហ បដិសម្ពិទាហិ អរហត្តំ ចាបុណិក្ខា **សមសីសី**
ហុត្វា បរិនិព្វាយិ។

យថា ច សុខំ, ឯវំ ទុក្ខំ... បេ... និរាមិសំ អទុក្ខមសុខំ វេទនំ វេទយមាណោ
“និរាមិសំ អទុក្ខមសុខំ វេទនំ វេទយាមី”តិ បជាតាតិ។ ឥតិ ភកវា រូបកម្មជ្ជានំ
កថេត្វា អរូបកម្មជ្ជានំ កថេត្តោ យស្មា ជស្សវសេន ចិត្តវសេន វា កថិយមានំ
ចាកជំ ន ហោតិ, អន្ធការំ វិយ ខាយតិ, វេទនានំ បន ឧប្បត្តិចាកជតាយ
វេទនាវសេន ចាកជំ ហោតិ, តស្មា សក្កបញ្ចោវិយ ឥធាបិ វេទនាវសេន

អរូបកម្មដ្ឋានំ កថេសិ។ តត្ថ “ទុរិយោ កម្មដ្ឋានំ រូបកម្មដ្ឋានំ
អរូបកម្មដ្ឋានញា”តិអាទិ កថាមគ្គោ សក្កបញ្ញោ វុត្តនយេនេវ វេទិតញោ។

តត្ថ សុខំ វេទនន្តិអាទិសុ អយំ អបរោបិ បដាននបរិយាយោ, សុខំ វេទនំ
វេទយាមីតិ បដាណាតីតិ សុខវេទនាក្ខណោ ទុក្ខវេទនាយ អភាវតោ សុខំ វេទនំ
វេទយមាណោ “សុខំ វេទនំយេវ វេទយាមី”តិ បដាណាតិ។ តេន យា បុព្វេ ភូតបុព្វា
ទុក្ខវេទនា, តស្ស ឥទានិ អភាវតោ ឥមិស្សា ច សុខាយ វេទនាយ ឥតោ បឋមំ
អភាវតោ វេទនា នាម អនិច្ចា អដ្ឋវា វិបរិណាមធម្មា, ឥតិហ តត្ថ សម្មជាណោ
ហោតិ។ វុត្តម្បិ ចេតំ ភកវតា -

“យស្មី, អគ្គិវេស្សន, សមយេ សុខំ វេទនំ វេទេតិ, នេវ តស្មី សមយេ
ទុក្ខំ វេទនំ វេទេតិ, ន អទុក្ខមសុខំ វេទនំ វេទេតិ, សុខំយេវ តស្មី សមយេ
វេទនំ វេទេតិ។ យស្មី, អគ្គិវេស្សន, សមយេ ទុក្ខំ... បេ... អទុក្ខមសុខំ
វេទនំ វេទេតិ, នេវ តស្មី សមយេ សុខំ វេទនំ វេទេតិ, ន ទុក្ខំ វេទនំ វេទេតិ,
អទុក្ខមសុខំយេវ តស្មី សមយេ វេទនំ វេទេតិ។ សុខាបិ, ខោ, អគ្គិវេស្សន,
វេទនា អនិច្ចា សម្ពុតា បដិច្ចសមុប្បន្នា ឧយធម្មា វយធម្មា វិរាគធម្មា
និរោធធម្មា។ ទុក្ខាបិ, ខោ... បេ... អទុក្ខមសុខាបិ ខោ, អគ្គិវេស្សន, វេទនា
អនិច្ចា... បេ... និរោធធម្មា។ ឯវំ បស្សំ, អគ្គិវេស្សន, សុតវា អរិយសាវកោ
សុខាយបិ វេទនាយ និព្វិន្ទតិ, ទុក្ខាយបិ វេទនាយ និព្វិន្ទតិ,
អទុក្ខមសុខាយបិ វេទនាយ និព្វិន្ទតិ, និព្វិន្ទវិវដ្ឋតិ, វិរាគាវិមុច្ចតិ,
វិមុត្តស្មី ‘វិមុត្តមី’តិ ញាណំ ហោតិ, ‘ធិណា ជាតិ, វុសិតំ ព្រហ្មចរិយំ, កតំ
ករណីយំ, នាបរំ ឥត្តត្តាយា’តិ បដាណាតី”តិ (ម. និ. ២.២០៥)។

សាមិសំ វា សុខន្តិអាទិសុ សាមិសា សុខា នាម
បញ្ចកាមគុណាមិសសន្និស្សិតា ធលោហសិកសោមនស្សវេទនា។ និរាមិសា

សុខា នាម ធនេក្ខម្មសីតសោមនស្សវេទនា។ សាមីសា ទុក្ខា នាម ធនេក្ខម្មសីតនោមនស្សវេទនា។ និរាមីសា ទុក្ខា នាម ធនេក្ខម្មសីតនោមនស្សវេទនា។ សាមីសា អទុក្ខមសុខា នាម ធនេក្ខម្មសីតឧបេក្ខាវេទនា។ និរាមីសា អទុក្ខមសុខា នាម ធនេក្ខម្មសីតឧបេក្ខាវេទនា។ តាសំ វិភាគោ សក្កបញ្ចេ វុត្តោយេវ។

ឥតិ អដ្ឋត្ថំ វាតិ ឯវំ សុខវេទនាធិបរិគ្គណ្ឌនេន អត្តនោ វា វេទនាសុ, បរស្ស វា វេទនាសុ, កាលេន វា អត្តនោ, កាលេន វា បរស្ស វេទនាសុ វេទនានុបស្សី វិហរតិ។ សមុទយវយធម្មានុបស្សី វាតិ ឯត្ថ បន អវិជ្ជាសមុទយា វេទនាសមុទយោតិអាធិបិ បញ្ចបិ បញ្ចបិ អាការេបិ វេទនាសំ សមុទយញ្ច វយញ្ច បស្សន្តោ “សមុទយធម្មានុបស្សី វា វេទនាសុ វិហរតិ, វយធម្មានុបស្សី វា វេទនាសុ វិហរតិ, កាលេន សមុទយធម្មានុបស្សី វា វេទនាសុ, កាលេន វយធម្មានុបស្សី វា វេទនាសុ វិហរតី”តិ វេទិតញ្ចេ។ ឥតោ បរំ កាយានុបស្សនាយំ វុត្តនយមេវ។ កេវលញ្ចំ ឥធន វេទនាបរិគ្គាហិកា សតិ ទុក្ខសច្ចន្តំ ឯវំ យោជនំ កត្វា វេទនាបរិគ្គាហកស្ស ភិក្ខុនោ និយ្យានមុខំ វេទិតញ្ចំ, សេសំ តាធិសមេវាតិ។

វេទនានុបស្សនា និដ្ឋិតា។

ចិត្តានុបស្សនាវណ្ណនា

៣៨០. ឯវំ នវិវិធនេន វេទនានុបស្សនាសតិបដ្ឋានំ កថេត្វា ឥទានិ សោឡសវិធនេន ចិត្តានុបស្សនំ កថេត្ថំ កថញ្ច, ភិក្ខុវេតិអាធិមាហា។ តត្ថ សរាគន្តិ អដ្ឋវិធរោភសហគតំ។ វីតរាគន្តិ លោកិយកុសលាព្យាកតំ។ ឥទំ បន យស្មា សម្មសនំ ន ធម្មសមោធានំ តស្មា ឥធន ឯកបទេបិ លោកុត្តរំ ន

លត្តតិ។ សេសានិ ចត្តារិ អកុសលចិត្តានិ នេវ បុរិមបទំ ន បច្ឆិមបទំ ភជន្តិ។
សនោសន្តិ ធុរិធខោមនស្សសហគតំ។ វិតនោសន្តិ លោកិយកុសលាព្យាកតំ។
សេសានិ ធន អកុសលចិត្តានិ នេវ បុរិមបទំ, ន បច្ឆិមបទំ ភជន្តិ។ សមោហន្តិ
វិចិត្តិក្ខាសហគតញ្ជោវ, ឧទ្ធច្ចសហគតញ្ជាតិ ធុរិធំ។ យស្មា បន មោហោ
សញ្ញាកុសលេសុ ឧប្បជ្ជតិ, តស្មា សេសានិបិ ឥធវ វជ្ជន្តិយេវ។ ឥមស្មិញ្ញោវ ហិ
ធុកេ ឆ្វាធសាកុសលចិត្តានិ បរិយាធិន្ទានិតិ។ វិតមោហន្តិ
លោកិយកុសលាព្យាកតំ។ សម្ពិត្តន្តិ ជិនមិទ្ធានុបតិតំ។ ឯតញ្ជា សម្ពិត្តន្តិ
នាម។ វិត្តិត្តន្តិ ឧទ្ធច្ចសហគតំ, ឯតញ្ជា បសជិត្តំ នាម។

មហាគ្គតន្តិ រូចារូចាវចរំ។ អមហាគ្គតន្តិ កាមាវចរំ។ សឧត្តរន្តិ កាមាវចរំ។
អនុត្តរន្តិ រូចាវចរំ អរូចាវចរញ្ជា។ តត្រាបិ សឧត្តរំ រូចាវចរំ, អនុត្តរំ
អរូចាវចរមេវ។ សមាហិតន្តិ យស្ស អប្បនាសមាធិ ឧបចារសមាធិ វា អត្ថិ។
អសមាហិតន្តិ ឧកយសមាធិវិហិតំ។ វិមុត្តន្តិ តទន្តិវិក្ខម្ពនិមុត្តិហិ វិមុត្តំ។
អវិមុត្តន្តិ ឧកយវិមុត្តិវិហិតំ។ សមុច្ឆេទបដិប្បស្សន្តិស្សរណាវិមុត្តិនំ បន ឥធវ
ឱកាសោវ នត្ថិ។

ឥតិ អជ្ឈត្តំ វាតិ ឯវំ សរាគាធិបរិគ្គណ្ណានេន យស្មី យស្មី ខណោ យំ យំ ចិត្តំ
បរត្តតិ, តំ តំ សល្លក្ខេន្តោ អត្តនោ វា ចិត្តេ, បរស្ស វា ចិត្តេ, កាលេន វា
អត្តនោ, កាលេន វា បរស្ស ចិត្តេ ចិត្តានុបស្សីវិហារតិ។
សមុទយវយធម្មានុបស្សីតិ ឯត្ត បន អវិជ្ជាសមុទយាវិញ្ញាណសមុទយោតិ ឯវំ
បញ្ចហិ បញ្ចហិ អាការេហិ វិញ្ញាណស្ស សមុទយោ ច វយោ ច និហរិតញ្ជោ។
ឥតោ បរំ វុត្តនយមេវ។ កេវលញ្ជា ឥធវ ចិត្តបរិក្ខាហិកា សតិ ធុក្ខសច្ចន្តិ ឯវំ
បនយោជនំ កត្វា ចិត្តបរិក្ខាហាកស្ស ភិក្ខុនោ និយ្យានមុខំ វេទិតញ្ជំ។ សេសំ
តាធិសមេវាតិ។

ចិត្តានុបស្សនា និដ្ឋិតា។

ធម្មានុបស្សនា នីវរណបញ្ចវណ្ណានា

៣៨២. ឯវំ សោឡសវិជេន ចិត្តានុបស្សនាសតិបដ្ឋានំ កថេត្វា ឥទានិ
បញ្ចវិជេន ធម្មានុបស្សនំ កថេត្តំ កថញ្ច, ភិក្ខុវេតិអាធិមាហា។ អបិច ភគវតា
កាយានុបស្សនាយ សុទ្ធិរូបបរិគ្គហោ កថិតោ, វេទនាចិត្តានុបស្សនាហិ
សុទ្ធិអរូបបរិគ្គហោ។ ឥទានិ រូចារូបមិស្សកបរិគ្គហំ កថេត្តំ “កថញ្ច,
ភិក្ខុវេ” តិអាធិមាហា។ កាយានុបស្សនាយ វា រូបក្ខន្ធបរិគ្គហោវ កថិតោ,
វេទនានុបស្សនាយ វេទនាក្ខន្ធបរិគ្គហោវ, ចិត្តានុបស្សនាយ
វិញ្ញាណក្ខន្ធបរិគ្គហោវ ឥទានិ សញ្ញាសម្ព័ន្ធក្ខន្ធបរិគ្គហម្បិ កថេត្តំ “កថញ្ច,
ភិក្ខុវេ” តិអាធិមាហា។

តត្ថ សន្តន្តិ អភិណ្ឌាសមុទាចារវសេន សំវិជ្ជមាណំ។ អសន្តន្តិ
អសមុទាចារវសេន វា បហ័នត្តា វា អសំវិជ្ជមាណំ។ យថា ចាតិ យេន ការណេន
កាមច្ចន្ធស្ស ឧប្បាទោ ហោតិ។ តញ្ច បជាធាតីតិ តញ្ច ការណំ បជាធាតិ។
ឥតិ ឥមិនា នយេន សត្តបទេសុ អត្តោ វេទិតញ្ចោ។

តត្ថ សុភនិមិត្ត អយោនិសោមនសីការេន កាមច្ចន្ធស្ស ឧប្បាទោ ហោតិ។
សុភនិមិត្តំ នាម សុភម្បិ សុភនិមិត្តំ, សុភារម្មណម្បិ សុភនិមិត្តំ។
អយោនិសោមនសីការោ នាម អនុចាយមនសីការោ ឧប្បជមនសីការោ
អនិច្ចេ និច្ចន្តិ វា, ទុក្ខេ សុខន្តិ វា, អនត្តនិ អត្តាតិ វា, អសុភេ សុភន្តិ វា
មនសីការោ។ តំ តត្ថ ពហុលំ បវត្តយតោ កាមច្ចន្ធន្តោ ឧប្បជ្ជតិ។ តេនាហ
ភគវា - “អត្តិ, ភិក្ខុវេ, សុភនិមិត្តំ, តត្ថ អយោនិសោមនសីការេពហុលំ ការោ,

អយមាហារោ អនុប្បន្នស្ស វា កាមច្ឆន្នស្ស ឧប្បាទាយ ឧប្បន្នស្ស វា
កាមច្ឆន្នស្ស ភិយ្យោភារាយ វេបុល្លាយា”តិ (សំ. និ. ៥.២៣២)។

អសុភនិមិត្ត បន យោនិសោមនសិការេនស្ស បហានំ ហោតិ។
អសុភនិមិត្តំ នាម អសុភម្មំ អសុភារម្មណម្មំ។ យោនិសោមនសិការោ នាម
ឧទាយមនសិការោ បថមនសិការោ អនិច្ចេ អនិច្ចន្តិ វា, ទុក្ខេ ទុក្ខន្តិ វា, អនត្តនិ
អនត្តាតិ វា, អសុភេ អសុភន្តិ វា មនសិការោ។ តំ តត្ថ ពហុលំ បវត្ថយតោ
កាមច្ឆន្នោ បហាយតិ។ តេនាហ ភគវា - “អត្ថិ, ភិក្ខុវេ, អសុភនិមិត្តំ, តត្ថ
យោនិសោមនសិការេពហុលីការោ, អយមាហារោ អនុប្បន្នស្ស វា
កាមច្ឆន្នស្ស អនុប្បាទាយ ឧប្បន្នស្ស វា កាមច្ឆន្នស្ស បហានាយា”តិ (សំ. និ.
៥.២៣២)។

អបិច ឆ ធម្មា កាមច្ឆន្នស្ស បហានាយ សំវត្ថន្តិ អសុភនិមិត្តស្ស ឧគ្គហោ,
អសុភភាវនានុយោគោ, ឥន្ទ្រិយេសុ គុត្តទ្វារតា, ភោជនេ មត្តញ្ញតា,
កល្យាណមិត្តតា, សប្បាយកថាតិ។ ធសវិធម្ហំ អសុភនិមិត្តំ ឧគ្គណ្ហាន្តស្សបិ
កាមច្ឆន្នោ បហាយតិ, ភាវេន្តស្សបិ ឥន្ទ្រិយេសុ បិហិតទ្វារស្សបិ ចតុន្នំ បញ្ចន្នំ
អាលោចានំ ឌីកាសេ សតិ ឧទកំ បិវិត្វា យាបនសីលតាយ
ភោជនមត្តញ្ញនោបិ។ តេនេវ វុត្ថំ -

“ចត្តារោ បញ្ច អាលោបេ, អភុត្វា ឧទកំ បិវេ;
អលំ ជាសុវិហារាយ, បហិតត្ថស្ស ភិក្ខុនោ”តិ។ (ថេរគា. ៩៨៣);

អសុភកម្មិកតិស្សត្ថេរសទិសេ អសុភភាវនារតេ កល្យាណមិត្ត
សេវន្តស្សបិ កាមច្ឆន្នោ បហាយតិ, ហ៊ាននិសង្ខាទីសុ
ធសអសុភនិស្សិតសប្បាយកថាយ បហាយតិ, តេន វុត្ថំ - “ឆ ធម្មា

កាមច្ឆន្ទស្ស បហាឆាយ សំវត្ថុន្តី”តិ។ ឥមេហិ បន ធម្មហិ ធម្មេហិ
បហ័នកាមច្ឆន្ទស្ស អរហត្តមគ្គេន អាយតី អនុប្បនោ ហោតីតិ បដាឆាតិ។

បដិយនិមិត្ត អយោនិសោមនសិការេន បន ព្យាចាទស្ស ឧប្បនោ ហោតិ។
តត្ថ បដិយម្មិ បដិយនិមិត្តំ, បដិយារម្មណម្មិ បដិយនិមិត្តំ។
អយោនិសោមនសិការេ សព្ពត្ថ ឯកលក្ខណោ។ តំ តស្មី និមិត្ត ពហុលំ
បវត្ថយតោ ព្យាចាទោ ឧប្បន្នតិ។ តេនាហ ភគវា - “អត្ថិ, ភិក្ខុវេ, បដិយនិមិត្តំ,
តត្ថ អយោនិសោមនសិការេពហុលំ ការេ, អយមាហារេ អនុប្បន្នស្ស វា
ព្យាចាទស្ស ឧប្បន្នាយ ឧប្បន្នស្ស វា ព្យាចាទស្ស ភិយ្យោភាវាយ វេបុល្លាយា”តិ
(សំ. និ. ៥.២៣២)។

មេត្តាយ បន ចេតោវិមុត្តិយា យោនិសោមនសិការេនស្ស បហានំ ហោតិ។
តត្ថ មេត្តាតិ វុត្ថុ អប្បនាបិ ឧបចារោបិ វដ្ឋតិ។ ចេតោវិមុត្តិ អប្បនាវ។
យោនិសោមនសិការេ វុត្ថលក្ខណោ។ តំ តត្ថ ពហុលំ បវត្ថយតោ
ព្យាចាទោ បហ័យតិ។ តេនាហ ភគវា - “អត្ថិ, ភិក្ខុវេ, មេត្តា ចេតោវិមុត្តិ, តត្ថ
យោនិសោមនសិការេពហុលំ ការេ, អយមាហារេ អនុប្បន្នស្ស វា ព្យាចាទស្ស
អនុប្បន្នាយ ឧប្បន្នស្ស វា ព្យាចាទស្ស បហាឆាយា”តិ (សំ. និ. ៥.២៣២)។

អបិច ធម្មា ព្យាចាទស្ស បហាឆាយ សំវត្ថុន្តី មេត្តានិមិត្តស្ស ឧគ្គហោ
មេត្តាកាវនាធុយោតោ កម្មស្សកតាបច្ចវេក្ខណា បដិសម្ពាទពហុលតា
កល្យាណមិត្តតា សប្បាយកថាតិ។ ឌីទិស្សកអនោទិស្សកទិសាជរណានញ្ញា
អញ្ញាតវសេន មេត្តំ ឧគ្គណ្ណាន្តស្សាបិ ព្យាចាទោ បហ័យតិ,
ឌីធិសោអនោធិសោជរណាវសេន មេត្តំ ភាវេន្តស្សាបិ។ “ត្វំ ឯតស្ស កុទ្ធោ កី
កិរិស្សសិ, កិមស្ស សីលាធិនិវិធាសេតុំ សក្ខិស្សសិ, ននុ ត្វំ អត្តនោ កម្មេន
អាគន្ធា អត្តនោ កម្មេនេវ គមិស្សសិ, បរស្ស កុដ្ឋនំ នាម វីតច្ចិតផ្ការ

តត្ថអយ សលាកត្វជាធិនី គហេត្វា បរំ បហវិតុកាមតាសធិសំ ហោតិ។
ឯសោមិ តវ កុឆោ កី ករិស្សតិ, កី តេ សីលាធិនីវិនាសេតុំ សក្ខិស្សតិ, ឯស
អត្តនោ កម្មេន អាគន្ធា អត្តនោ កម្មេនេវ គមិស្សតិ, អប្បដិច្ចិតបហោណកំ
វិយ បជិវាតំ ឱត្តរដោមុដ្ឋិវិយ ច ឯតស្សេវេស កោធា មត្តកេ បតិស្សតី"តិ
ឯវំ អត្តនោ ច បរស្ស ច កម្មស្សកតំ បច្ចវេក្ខតោមិ, ឧភយកម្មស្សកតំ
បច្ចវេក្ខត្វា បដិសម្ពាទេ បិតស្សបិ, អស្សុគុត្តត្ថរសធិសេ មេត្តាភាវនាវតេ
កល្យាណមិត្តេ សេវន្តស្សបិ ព្យាបាទោ បហីយតិ។ ឋាននិសង្ខាធិសុ
មេត្តានិស្សិតសប្បាយកថាយមិ បហីយតិ។ តេន វុត្តំ - "ធម្មា ព្យាបាទស្ស
បហានាយ សំវុត្តន្តី"តិ។ ឥមេហិ បន ធម្មា ធម្មេហិ បហីនស្ស ព្យាបាទស្ស
អនាគាមិមគ្គេន អាយតី អនុប្បនោ ហោតីតិ បជាតាតិ។

អរតិអាធិសុ អយោនិសោមនសិការេន ជិនមិទ្ធស្ស ឧប្បនោ ហោតិ។ តន្តិ
នាម កាយាលសិយតា។ វិជម្ពិតា នាម កាយវិនមនា។ ភត្តសម្មនោ នាម
ភត្តមុច្ឆា ភត្តបរិឡាហោ។ ចេតសោលីនត្តំ នាម ចិត្តស្ស លីនាការោ។ ឥមេសុ
អរតិអាធិសុ អយោនិសោមនសិការំ ពហុលំ បវត្ថយតោ ជិនមិទ្ធិ ឧប្បន្នតិ។
តេនាហ - "អត្ថិ, ភិក្ខុវេ, អរតិ តន្តិវិជម្ពិតា ភត្តសម្មនោ ចេតសោលីនត្តំ, តត្ថ
អយោនិសោមនសិការពហុលំ កាវោ, អយមាហារោ អនុប្បន្នស្ស វា
ជិនមិទ្ធស្ស ឧប្បនាយ, ឧប្បន្នស្ស វា ជិនមិទ្ធស្ស ភិយ្យោភាវាយ វេបុណ្ណាយា"តិ
(សំ. និ. ៥.២៣២)។

អារម្ភធាតុអាធិសុ បន យោនិសោមនសិការេនស្ស បហានំ ហោតិ។
អារម្ភធាតុ នាម បឋមារម្ភវិរយំ។ និក្ខមធាតុ នាម កោសជ្ឈតោ និក្ខន្តតាយ
តតោ ពលវតំ។ បរក្ខមធាតុ នាម បរំ បរំ ឋានំ អក្ខមនតោ តតោមិ
ពលវតំ។ ឥមស្មី តិប្បតេនេ វិរិយេ យោនិសោមនសិការំ ពហុលំ បវត្ថយតោ

ជិនមិទ្ធី បហ័យតិ។ តេជារា - “អត្ថិ, ភិក្ខុវេ, អារម្ភធាតុ និក្ខមធាតុ
បរក្ខមធាតុ, តត្ថ យោនិសោមនសិការពហុលីកាវេ, អយមាហារេ
អនុប្បន្នស្ស វា ជិនមិទ្ធីស្ស អនុប្បាធាយ, ឧប្បន្នស្ស វា ជិនមិទ្ធីស្ស
បហានាយា”តិ (សំ. និ. ៥.២៣២)។

អបិច ធន ធម្មា ជិនមិទ្ធីស្ស បហានាយ សំវត្ថុន្តិ - អតិភោជនេ
និមិត្តក្តាហោ, វិយាបជសម្បវិវត្តនតា, អាណកសញ្ញាមនសិការេ,
អញ្ចោកាសវាសោ, កល្យាណមិត្តតា, សប្បាយកថាតិ។ អាហារហត្ថក
តត្រវដ្ឋក អលំសាជក កាកមាសក ភុត្តវមិតកភោជនំ ភុញ្ញត្វា
វត្ថិជ្ជានទិវាជ្ជានេ និសិន្នស្ស ហិ សមណធម្មំ ករោតោ ជិនមិទ្ធី មហាហត្ថិ វិយ
ឌីត្តវន្តំ អាគច្ឆតិ, ចតុបញ្ចអាណេបឌីកាសំ បន ឋបេត្វា ចានីយំ បិវិត្វា
យាបនសីលស្ស ភិក្ខុនោ តំ ន ហោតីតិ វេ អតិភោជនេ និមិត្តំ គណ្ណាន្តស្សបិ
ជិនមិទ្ធី បហ័យតិ។ យស្មី វិយាបជេ ជិនមិទ្ធី ឌីក្ខមតិ, តតោ អញ្ចំ
បរិវត្តន្តស្សបិ, វត្ថិ ចន្ទាលោកធិចាលោកឧក្កាលោកេ ធិវា ស្វិយាលោកំ
មនសិករោន្តស្សបិ, អញ្ចោកាសេ វសន្តស្សបិ, មហាកស្សបត្ថេវសទិសេ
បហ័នជិនមិទ្ធិ កល្យាណមិត្ត សេវន្តស្សបិ ជិនមិទ្ធី បហ័យតិ។
ហ័ននិសង្ខាធិសុ ធុតផ្គនិស្សិតសប្បាយកថាយបិ បហ័យតិ។ តេន វុត្ថំ - “ធន
ធម្មា ជិនមិទ្ធីស្ស បហានាយ សំវត្ថុន្តិ”តិ។ ឥមេហិ បន ធម្មា ធម្មេហិ បហ័នស្ស
ជិនមិទ្ធីស្ស អរហត្ថមគ្គេន អាយតី អនុប្បាធា ហោតីតិ បដានាតិ។

ចេតសោ អរូបសមេ អយោនិសោមនសិការេន ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ចស្ស ឧប្បាធា
ហោតិ។ អរូបសមោ នាម អរូបសន្តាការេ, ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ចមេវេតំ អត្ថតោ។ តត្ថ
អយោនិសោមនសិការំ ពហុលំ បវត្ថយតោ ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ចំ ឧប្បន្នតិ។ តេជារា -
“អត្ថិ, ភិក្ខុវេ, ចេតសោ អរូបសមោ, តត្ថ អយោនិសោមនសិការេពហុលីកាវេ,

អយមាហារោ អនុប្បន្នស្ស វា ឧទ្ធចកុក្កច្ឆស្ស ឧប្បាធាយ, ឧប្បន្នស្ស វា
ឧទ្ធចកុក្កច្ឆស្ស ភិយ្យោភារាយ វេបុល្លាយា”តិ។

សមាធិសង្ខារេតេ បន ចេតសោ វ្យាបសមេ យោនិសោមនសិការេនស្ស
បហានំ ហោតិ។ តេនាហា - “អត្ថិ, ភិក្ខុវេ, ចេតសោ វ្យាបសមោ, តត្ថ
យោនិសោមនសិការេហាលំ កាហោ, អយមាហារោ អនុប្បន្នស្ស វា
ឧទ្ធចកុក្កច្ឆស្ស អនុប្បាធាយ, ឧប្បន្នស្ស វា ឧទ្ធចកុក្កច្ឆស្ស បហាធាយា”តិ។

អបិច ធន ធម្មា ឧទ្ធចកុក្កច្ឆស្ស បហាធាយ សំវត្ថុន្តិ ពហុស្សុតតា
បរិបុច្ឆកតា វិនយេ បកតញ្ញតា វុទ្ធសេវិតា កល្យាណមិត្តតា
សប្បាយកថាតិ។ ពហុស្សុទ្ធនបិ ហិ ឯកំ វា ទ្វេ វា តយោ វា ចត្តារោ វា បញ្ច វា
និកាយេ ចាឡិវសេន អត្ថវសេន ច ឧគ្គណ្ហាន្តស្សបិ ឧទ្ធចកុក្កច្ឆំ បហិយតិ។
កប្បិយាកប្បិយបរិបុច្ឆាពហុលស្សបិ, វិនយបញ្ញត្តិយំ ចិណ្ឌាវសិការតាយ
បកតញ្ញនោបិ, វុឡេ មហាល្លកត្តេវ ឧបសង្កមន្តស្សបិ, ឧចាលិត្ថេវសធិសេ
វិនយធរេ កល្យាណមិត្តេ សេវន្តស្សបិ ឧទ្ធចកុក្កច្ឆំ បហិយតិ,
ហាននិសង្ខាធិសុ កប្បិយាកប្បិយនិស្សិតសប្បាយកថាយបិ បហិយតិ។ តេន
វុត្ថំ - “ធន ធម្មា ឧទ្ធចកុក្កច្ឆស្ស បហាធាយ សំវត្ថុន្តិ”តិ។ ឥមេហិ បន ធម្មា
ធម្មេហិ បហិនេ ឧទ្ធចកុក្កច្ឆេ ឧទ្ធចស្ស អវហត្ថមគ្គេន, កុក្កច្ឆស្ស
អនាគាមិមគ្គេន អាយតី អនុប្បាទោ ហោតីតិ បជាធាតិ។

វិចិត្តិក្ខាហានីយេសុ ធម្មេសុ អយោនិសោមនសិការេន វិចិត្តិក្ខាយ ឧប្បាទោ
ហោតិ។ វិចិត្តិក្ខាហានីយា ធម្មា នាម បុនប្បនំ វិចិត្តិក្ខាយ ការណត្តា
វិចិត្តិក្ខាវ។ តត្ថ អយោនិសោមនសិការំ ពហុលំ បវត្ថយតោ វិចិត្តិក្ខា
ឧប្បជ្ជតិ។ តេនាហា - “អត្ថិ, ភិក្ខុវេ, វិចិត្តិក្ខាហានីយា ធម្មា, តត្ថ
អយោនិសោមនសិការេហាលំ កាហោ, អយមាហារោ អនុប្បន្នាយ វា

វិចិត្រិក្ខាយ ឧប្បាទាយ, ឧប្បន្នាយ វាវិចិត្រិក្ខាយ ភិយ្យោភាវាយ វេបុល្លាយា”តិ
(សំ.និ. ៥.២៣២)។

កុសលាធិធម្មេសុ យោនិសោមនសិការេន បនស្ស បហានំ ហោតិ,
តេនាហ - “អត្ថិ, ភិក្ខុវេ, កុសលាកុសលា ធម្មា សាវជ្ឈានវជ្ឈា ធម្មា
សេវិតញ្ញាសេវិតញ្ញា ធម្មា ហីនបណ្ឌិតា ធម្មា កណ្ណាសុក្កសប្បដិភាគា ធម្មា។
តត្ថ យោនិសោមនសិការេហុលីការោ, អយមាហារោ, អនុប្បន្នាយ វា
វិចិត្រិក្ខាយ អនុប្បាទាយ; ឧប្បន្នាយ វាវិចិត្រិក្ខាយ បហានាយា”តិ។

អបិច ធន ធម្មាវិចិត្រិក្ខាយ បហានាយ សំវត្ថុន្តិ ពហុស្សុតតា, បរិបុច្ឆកតា,
វិនយេ បកតញ្ញតា, អធិមោក្ខពហុលតា, កល្យាណមិត្តតា,
សប្បាយកថាតិ។ ពាហុស្សុច្ឆេនបិ ហិ ឯកំ វា... បេ... បញ្ច វា និកាយេ
ចាឡិវសេន ច អត្ថវសេន ច ឧគ្គណ្ណាន្តស្សបិ វិចិត្រិក្ខា បហាយតិ, តីណំ រតនានិ
អារត្ត បរិបុច្ឆាពហុលស្សបិ, វិនយេ ចិណ្ណាវសីការស្សបិ, តីសុ រតនេសុ
ឱកប្បនិយសទ្ធាសម្មាសម្ពាសនាអធិមោក្ខពហុលស្សបិ, សទ្ធាធម្មត្ថ
វក្កលិត្ថេវសទិសេ កល្យាណមិត្តេ សេវន្តស្សបិ វិចិត្រិក្ខា បហាយតិ,
ហីននិសម្ពាធិសុ តិណ្ណំ រតនានំ គុណានិស្សិតសប្បាយកថាយបិ បហាយតិ។
តេន វុត្ថំ - “ធន ធម្មាវិចិត្រិក្ខាយ បហានាយ សំវត្ថុន្តិ”តិ។ ឥមេហិ បន ធម្មា
ធម្មេហិ បហានាយ វិចិត្រិក្ខាយ សោតាបត្តិមគ្គេន អាយតី អនុប្បនោ ហោតីតិ
បដានាតិ។

ឥតិ អដ្ឋត្ថំ វាតិ ឯវំ បញ្ចនីវរណាបរិគ្គណ្ណានេន អត្ថនោ វា ធម្មេសុ, បរស្ស
វា ធម្មេសុ, កាលេន វា អត្ថនោ, កាលេន វា បរស្ស ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សី
វិហារតិ។ សមុទយវយា បនេត្ថ សុភនិមិត្តអសុភនិមិត្តាធិសុ
អយោនិសោមនសិការយោនិសោមនសិការវសេន បញ្ចសុ នីវរណេសុ

វុត្តាយេវ នីហរិតញ្ចា។ ឥតោ បរំ វុត្តនយមេវ។ កេវលញ្ចិ ឥធន
នីវរណបរិក្កាហិកាសតិ ធុត្តសច្ចន្តិ ឯវំ យោជនំ កត្វា នីវរណបរិក្កាហកស្ស
ភិក្ខុនោ និយ្យានមុខំ វេទិតព្ពំ។ សេសំ តាទិសមេវាតិ។

នីវរណបព្ពំ និដ្ឋិតំ។

ខន្ធបញ្ញវណ្ណានា

៣៨៣. ឯវំ បញ្ចនីវរណវសេន ធម្មានុបស្សនំ វិភជិត្វា ឥទានិ
បញ្ចក្ខន្ធវសេនវិភជិតំ បុន ចបរវន្តិអាទិមាហ។ តត្ថ បញ្ចសុ ឧបាទានក្ខន្ធសូតិ
ឧបាទានស្ស ខន្ធា ឧបាទានក្ខន្ធា, ឧបាទានស្ស បច្ចយក្ខតា ធម្មបុញ្ញា
ធម្មរាសយោតិ អត្តោ។ អយមេត្ថ សង្ខេបោ, វិត្តារតោ បន ខន្ធកថាវិសុទ្ធិមគ្គ
វុត្តា។

ឥតិ រូបន្តិ ឥទំ រូបំ, វត្ថុកំ រូបំ, ន ឥតោ បរំ រូបំ អត្ថីតិ សភាវតោ រូបំ
បដាណាតិ។ វេទនាទីសុបិ ឯសេវ នយោ។ អយមេត្ថ សង្ខេបោ, វិត្តារេន បន
រូបាទីនិវិសុទ្ធិមគ្គ ខន្ធកថាយមេវ វុត្តានិ។ ឥតិ រូបស្ស សមុទយោតិ ឯវំ
អវិជ្ជាសមុទយាទិវសេន បញ្ចហាការេហិ រូបស្ស សមុទយោ។ ឥតិ រូបស្ស
អត្ថផ្កមោតិ ឯវំ អវិជ្ជានិរោធាទិវសេន បញ្ចហាការេហិ រូបស្ស អត្ថផ្កមោ។
វេទនាទីសុបិ ឯសេវ នយោ។ អយមេត្ថ សង្ខេបោ, វិត្តារោ បនវិសុទ្ធិមគ្គ
ឧទយព្ពយញ្ញាណកថាយ វុត្តោ។

ឥតិ អដ្ឋត្ថំ វាតិ ឯវំ បញ្ចក្ខន្ធបរិក្កណ្ណានេន អត្តនោ វា ធម្មេសុ, បរស្ស វា
ធម្មេសុ, កាលេន វា អត្តនោ, កាលេន វា បរស្ស ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សីវិហរតិ។
សមុទយវយា បនេត្ថ “អវិជ្ជាសមុទយា រូបសមុទយោ” តិអាទីនំ បញ្ចសុ ខន្ធសុ
វុត្តានំ បញ្ញាសាយ លក្ខណានំ វសេន នីហរិតញ្ចា។ ឥតោ បរំ វុត្តនយមេវ។

កេរ្ត៍លញ្ឆក់ ឥត ខន្ធបរិក្ខាហិកា សតិ ទុក្ខសច្ចន្តិ ឯវំ យោជនំ កត្វា
ខន្ធបរិក្ខាហកស្ស ភិក្ខុនោ និយ្យានមុខំ វេទិតត្ថំ។ សេសំ តាទិសមេវាតិ។

ខន្ធបត្តំ និដ្ឋិតំ។

អាយតនបញ្ចវណ្ណានា

៣៨៤. ឯវំ បញ្ចក្ខន្ធវសេន ធម្មានុបស្សនំ វិភជិត្វា ឥទានិ អាយតនវសេន
វិភជិតុំ បុន ចបរត្តិអាទិមាហ។ តត្ថ ធនុ អជ្ឈត្តិកពាហិវេសុ អាយតនេស្នតិ
ចក្ខុ សោតំ យានំ ជីវ្ហា កាយោ មនោតិ ឥមេសុ ធនុ អជ្ឈត្តិកេសុ, រូបំ សធា
គន្លោ រសោ ជាដ្ឋញ្ញោ ធម្មាតិ ឥមេសុ ធនុ ពាហិវេសុ។ ចក្ខុញ្ច បជាធាតីតិ
ចក្ខុបសាទំ យាថាវសរសលក្ខណាវសេន បជាធាតី។ រូបេ ច បជាធាតីតិ
ពាហិវេសុ ចតុសមុជ្ជានិករូបញ្ច យាថាវសរសលក្ខណាវសេន បជាធាតី។ យញ្ច
តទុកយំ បដិច្ច ឧប្បជ្ជតិ សំយោជនន្តិ យញ្ច តំ ចក្ខុំ ចេវ រូបេ ចាតិ ឧកយំ
បដិច្ច។ កាមរាគសំយោជនំ បដិយ, មាន, ទិដ្ឋិ, វិចិត្តិក្ខា, សីលត្តតបរាមាស,
ភវរាគ, ឥស្សរា, មច្ឆរិយ, អវិជ្ជាសំយោជនន្តិ ទសវិធំ សំយោជនំ ឧប្បជ្ជតិ, តញ្ច
យាថាវសរសលក្ខណាវសេន បជាធាតី។

កតំ បនេតំ ឧប្បជ្ជតីតិ? ចក្ខុទ្វារេ តាវ អាចាថកតំ ឥដ្ឋារម្មណំ
កាមស្សាទវសេន អស្សាទយតោ អភិទន្ធតោ កាមរាគសំយោជនំ ឧប្បជ្ជតិ។
អនិដ្ឋារម្មណោ កុដ្ឋតោ បដិយសំយោជនំ ឧប្បជ្ជតិ។ “ឋេបេត្វា មំ កោ អញ្ញោ
ឯតំ អារម្មណំ វិភាវេតុំ សមត្ថោ អត្ថី” តិ មញ្ញតោ មានសំយោជនំ ឧប្បជ្ជតិ។
ឯតំ រូចារម្មណំ និច្ចំ ធុវត្តិ គណ្ណតោ ទិដ្ឋិសំយោជនំ ឧប្បជ្ជតិ។ “ឯតំ រូចារម្មណំ
សត្តោ នុ ខោ, សត្តស្ស នុ ខោ” តិ វិចិត្តិក្ខតោ វិចិត្តិក្ខាសំយោជនំ ឧប្បជ្ជតិ។
“សម្មត្តិកវេ វេត នោ ឥទំ សុលភំ ជាត” ត្ថិ ភវំ បត្តន្តស្ស ភវរាគសំយោជនំ

ឧប្បជ្ជតិ។ “អាយតិម្បិ ឯវរុបំ សីលព្ពតំ សមាធិយិត្វា សក្កាលទុ”ន្តិ សីលព្ពតំ
សមាធិយន្តស្ស សីលព្ពតបរាមាសសំយោជនំ ឧប្បជ្ជតិ។ “អហោ វត តំ
រូចារម្ពណំ អញ្ញោ នលកេយ្យ”ន្តិ ឧស្សយតោ ឥស្សាសំយោជនំ ឧប្បជ្ជតិ។ អត្តនា
លទ្ធិរូចារម្ពណំ អញ្ញស្ស មជ្ឈរាយតោ មជ្ឈិយសំយោជនំ ឧប្បជ្ជតិ។ សព្វេហោ
សហជាតអញ្ញាណាសេន អវិជ្ជាសំយោជនំ ឧប្បជ្ជតិ។

យថា ច អនុប្បន្នស្សាតិ យេន ការណេន អសមុទាចារវសេន អនុប្បន្នស្ស
តស្ស ទសវិធស្សបិ សំយោជនស្ស ឧប្បាទោ ហោតិ, តញ្ច ការណំ បជាធាតិ។
យថា ច ឧប្បន្នស្សាតិ អប្បហ័នជ្ជេន បន សមុទាចារវសេន វា ឧប្បន្នស្ស តស្ស
ទសវិធស្សបិ សំយោជនស្ស យេន ការណេន បហានំ ហោតិ, តញ្ច ការណំ
បជាធាតិ។ យថា ច បហ័នស្សាតិ តទន្តិវិក្ខម្ពនប្បហានវសេន បហ័នស្សបិ
តស្ស ទសវិធស្ស សំយោជនស្ស យេន ការណេន អាយតី អនុប្បាទោ ហោតិ,
តញ្ច បជាធាតិ។ កេន ការណេន បនស្ស អាយតី អនុប្បាទោ ហោតិ?
ទិដ្ឋិវិចិកិច្ឆាសីលព្ពតបរាមាសឥស្សាមជ្ឈិយភេទស្ស តាវ បញ្ចវិធស្ស
សំយោជនស្ស សោតាបត្តិមគ្គេន អាយតី អនុប្បាទោ ហោតិ។
កាមរាគបដិយសំយោជនទ្វយស្ស ឱឡាវិកស្ស សកទាគាមិមគ្គេន,
អណ្តាសហគតស្ស អនាគាមិមគ្គេន, មានភវរាគាវិជ្ជាសំយោជនត្ថយស្ស
អរហត្តមគ្គេន អាយតី អនុប្បាទោ ហោតិ។ សោតញ្ច បជាធាតិ សន្តេ
ចាតិអាទីសុបិ ឯសេវ នយោ។ អបិចេត្ត អាយតនកថាវិត្តារតោវិសុទ្ធិមគ្គ
អាយតននិទ្ទេសេ វុត្តនយេនេវ វេទិតញ្ច។

ឥតិ អជ្ឈត្ថំ វាតិ ឯវំ អជ្ឈត្ថិ កាយតនបរិគ្គណ្ណានេន អត្តនោ វា ធម្មេសុ
ពាហិរាយតនបរិគ្គណ្ណានេន បរស្ស វា ធម្មេសុ, កាលេន វា អត្តនោ, កាលេន វា
បរស្ស ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សីវិហរតិ។ សមុទយវយា បនេត្ត “អវិជ្ជាសមុទយា

ចក្ខុសមុទយោ”តិ រូបាយតនស្ស រូបក្ខន្ធ, អរូបាយតនស្ស មនាយតនស្ស
វិញ្ញាណក្ខន្ធ, ធម្មាយតនស្ស សេសក្ខន្ធសុ វុត្ថនយេន នីហិតញ្ញា។
លោកុត្តរធម្មា ន គហេតញ្ញា។ ឥតោ បរំ វុត្ថនយមេវ។ កេវលញ្ញា ឥធម
អាយតនបរិក្ខាហិកា សតិ ធុក្ខុសច្ចន្តិ ឯវំ យោជនំ កត្វា
អាយតនបរិក្ខាហកស្ស ភិក្ខុនោ និយ្យានមុខំ វេទិតញ្ញំ។ សេសំ តាធិសមេវាតិ។

អាយតនបញ្ចំ និដ្ឋិតំ។

ពោជ្ឈង្គបញ្ចវណ្ណាធា

៣៨៥. ឯវំ ធម្មា អជ្ឈតិកពាហិរាយតនវសេន ធម្មានុបស្សនំ វិភជិត្វា ឥធានិ
ពោជ្ឈង្គវសេនវិភជិតុំ បុន ចបរន្តិអាធិមាហា។ តត្ថ ពោជ្ឈង្គផ្កេស្វតិ
ពុជ្ឈនកសត្ថស្ស អង្កេសុ។ សន្តន្តិ បដិលាភវសេន សំវិជ្ជមាណំ។
សតិសម្ពោជ្ឈង្គន្តិ សតិសម្ពោជ្ឈង្គំ។ ឯត្ថ ហិ សម្ពុជ្ឈតិ
អារទ្ធវិបស្សកតោ បដ្ឋាយ យោការចរោតិ សម្ពោធិ។ យាយ វា សោ
សតិអាធិកាយ សត្តធម្មសាមគ្គិយា សម្ពុជ្ឈតិ កិលេសនិទ្ទាតោ ឧដ្ឋាតិ,
សទ្ធានិ វា បដិវិជ្ឈតិ, សា ធម្មសាមគ្គី សម្ពោធិ។ តស្ស សម្ពោធិស្ស, តស្ស វា
សម្ពោធិយា អង្កន្តិ សម្ពោជ្ឈង្គំ។ តេន វុត្ថំ - “សតិសម្ពោជ្ឈង្គ”ន្តិ។
សេសសម្ពោជ្ឈង្គេសុបិ ឥមិនាវ នយេន វចនត្ថោ វេទិតញ្ញា។

អសន្តន្តិ អប្បដិលាភវសេន អវិជ្ជមាណំ។ យថា ធម្មានុបស្សនាតិអាធិសុ បុន
សតិសម្ពោជ្ឈង្គស្ស តាវ “អត្ថិ, ភិក្ខុវេ, សតិសម្ពោជ្ឈង្គជ្ជានីយា ធម្មា, តត្ថ
យោនិសោមនសីការពហុលីកាវេ, អយមាហារោ អនុប្បន្នស្ស វា
សតិសម្ពោជ្ឈង្គស្ស ឧប្បាទាយ, ឧប្បន្នស្ស វា សតិសម្ពោជ្ឈង្គស្ស
ភិយ្យោភារាយ វេបុល្លាយ ភាវនាយ ចារិប្បវិយា សំវុត្ថតិ”តិ (សំ. និ. ៥.២៣២)

ឯវំ ឧប្បាទោ ហោតិ។ តត្ថ សតិយេវ សតិសម្ពោជ្ឈន្តំជ្ជានីយា ធម្មា។
យោនិសោមនសិកាវេ វុត្ថលក្ខណោយេវ។ តំ តត្ថ ពហុលំ បវត្ថយតោ
សតិសម្ពោជ្ឈន្តោ ឧប្បជ្ជតិ។

អបិច ចត្តារោ ធម្មា សតិសម្ពោជ្ឈន្តស្ស ឧប្បាទាយ សំវត្ថន្តិ សតិសម្បជញ្ញំ
មុជ្ជស្សតិបុគ្គលបរិវេជ្ជនតា ឧបជ្ជិតស្សតិបុគ្គលសេវនតា តទទិមុត្តតាតិ។
អភិក្កន្តាធិសុ ហិ សត្តសុ ហិ នេសុ សតិសម្បជញ្ញេន, ភត្តនិក្ខត្តកាកសទិសេ
មុជ្ជស្សតិបុគ្គលេ បរិវេជ្ជនេន, តិស្សនត្ថត្រូវអភយត្រូវសទិសេ
ឧបជ្ជិតស្សតិបុគ្គលេ សេវនេន, ហិ ននិសង្ខាធិសុ សតិសម្បជញ្ញបនតំ
និន្ទោចាលាបញ្ញាវចិត្តតាយ ច សតិសម្ពោជ្ឈន្តោ ឧប្បជ្ជតិ។ ឯវំ ចត្វហិ
ការណេហិ ឧប្បន្នស្ស បនស្ស អវហត្ថមគ្គេន ភាវនាចារិប្បិ ហោតិ តិ
បជាធាតិ។

ធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈន្តស្ស បន “អត្ថិ, ភិក្ខុវេ, កុសលាកុសលា ធម្មា... បេ....
កណ្តាសុក្កសប្បដិភាតា ធម្មា, តត្ថ យោនិសោមនសិការពហុលំ កាវេ,
អយមាហារោ អនុប្បន្នស្ស វា ធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈន្តស្ស ឧប្បាទាយ, ឧប្បន្នស្ស
វា ធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈន្តស្ស ភិយេកាវាយ វេបុល្លាយ ភាវនាយ ចារិប្បិយា
សំវត្ថតិ” តិ ឯវំ ឧប្បាទោ ហោតិ។

អបិច សត្ត ធម្មា ធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈន្តស្ស ឧប្បាទាយ សំវត្ថន្តិ បរិបុច្ឆកតា
វត្ថុវិសទកិរិយា ឥន្ទ្រិយសមត្ថបដិចាទនា ឧប្បញ្ញបុគ្គលបរិវេជ្ជនា
បញ្ញាវន្តបុគ្គលសេវនា គម្ពីរញ្ញាណចរិយបច្ចវេក្ខណា តទទិមុត្តតាតិ។ តត្ថ
បរិបុច្ឆកតាតិ
ខន្ធាតុអាយ តនឥន្ទ្រិយពលពោជ្ឈន្តមគ្គន្តយានន្តសមថវិបស្សនានំ
អត្តសន្និស្សិតបរិបុច្ឆាពហុលតា។ វត្ថុវិសទកិរិយាតិ អជ្ឈត្តិកពាហិរានំ វត្ថុនំ

វិសេសការករណ៍។ យនា ហិស្ស កេសនខលោមាធិ ធីយាធិ ហោត្តិ, សរីរំ វា
ឧស្សន្ទនោសញ្ចេរ សេនមលមក្ខិតញ្ច, តនា អជ្ឈត្តិកំ វត្ថុ អវិសទំ ហោតិ
អបរិសុទ្ធា។ យនា បន ចីរំ ជិណ្ហំ កិលិដ្ឋំ ទុគ្គន្ធិ ហោតិ, សេនាសនំ វា ឧក្កាបំ,
តនា ពាហិរវត្ថុ អវិសទំ ហោតិ អបរិសុទ្ធា។ តស្មា កេសាធិនេនាបនេន
ឧទ្ធិរិវេនអនោរិវេនាធិហិ សរីរសល្លហុកការករណេន
ឧន្ទាននបាបនេន ច អជ្ឈត្តិកវត្ថុ វិសទំ កាតត្ថំ។
សូចិកម្មនោវនេនបរិភណ្ឌាករណាធិហិ ពាហិរវត្ថុ វិសទំ កាតត្ថំ។ ឯតស្មិញ្ចិ
អជ្ឈត្តិកពាហិរវត្ថុ អវិសទេ ឧប្បន្នេសុ ចិត្តចេតសិកេសុ ញ្ញាណាម្បិ
អវិសទំ ហោតិ អបរិសុទ្ធា អបរិសុទ្ធាធិ ធិបកបល្លវដ្ឋិតេលាធិ ធិស្សាយ
ឧប្បន្នធិបសិខាយ ឱភាសោវិយ។ វិសទេ បន អជ្ឈត្តិកពាហិរវត្ថុ ឧប្បន្នេសុ
ចិត្តចេតសិកេសុ ញ្ញាណាម្បិ វិសទំ ហោតិ បរិសុទ្ធាធិ ធិបកបល្លវដ្ឋិតេលាធិ
ធិស្សាយ ឧប្បន្នធិបសិខាយ ឱភាសោវិយ។ តេន វុត្ថំ “វត្ថុវិសទកិរិយា
ធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈន្តស្ស ឧប្បាទាយ សំវត្ថុតិ” តិ។

ឥន្ទ្រិយសមត្ថបដិចាទនា នាម សទ្ធាធិនំ ឥន្ទ្រិយានំ សមការករណ៍។ សចេ
ហិស្ស សទ្ធិន្ទ្រិយំ ពលរំ ហោតិ, ឥតរាធិ មន្ទាធិ, តតោ វិរិយិន្ទ្រិយំ បគ្គហាកិច្ចំ,
សតិន្ទ្រិយំ ឧបជ្ឈានកិច្ចំ, សមាធិន្ទ្រិយំ អវិក្ខេបកិច្ចំ, បញ្ញាន្ទ្រិយំ ទស្សនកិច្ចំ
កាតុំ ន សក្កោតិ។ តស្មា តំ ធម្មសភាវបច្ចវេក្ខណេន វា, យថា វា
មនសិករោតោ ពលរំ ជាតំ, តថា អមនសិការេន ហាបេតត្ថំ។ វក្កលិត្តេវត្ថុ
ចេត្ត ធិទស្សនំ។ សចេ បន វិរិយិន្ទ្រិយំ ពលរំ ហោតិ, អថ សទ្ធិន្ទ្រិយំ
អធិមោក្ខកិច្ចំ កាតុំ ន សក្កោតិ, ន ឥតរាធិ ឥតរកិច្ចភេទំ។ តស្មា តំ
បស្សន្ទាធិការនាយ ហាបេតត្ថំ។ តត្រាបិ សោណាត្តេស្ស វត្ថុ ទស្សេតត្ថំ។ ឯវំ
សេសេសុបិ ឯកស្ស ពលរំភាវេ សតិ ឥតវេសំ អត្តនោ កិច្ចេសុ អសមត្ថតា
វេទិតញ្ច។

វិសេសតោ បនេត្ត សទ្ធាបញ្ញាណំ សមាធិវិរិយានញ្ច សមតំ បសំសន្តិ។
ពលវសនោ ហិ មន្តបញ្ញា មុធិប្បសន្នោ ហោតិ, អវត្ថុស្មី បសីទតិ។
ពលវបញ្ញា មន្តសន្នោ កេរាជិកបក្ខំ ភជតិ, ភេសន្តសមុដ្ឋិតោ វិយ រោគោ
អតេតិក្កោ ហោតិ។ ចិត្តប្បាធមត្តេនេវ កុសលំ ហោតិ តិ អតិជារិទ្ធា ធានាធិនិ
អករោន្តោ និរយេ ឧប្បជ្ជតិ។ ឧភិន្នំ សមតាយ វត្ថុស្មីយេវ បសីទតិ។
ពលវសមាធិ បន មន្តវិរិយំ សមាធិស្ស កោសន្តបក្ខត្តា កោសន្តំ អភិកវតិ។
ពលវវិរិយំ មន្តសមាធិ វិរិយស្ស ឧទ្ធច្ចបក្ខត្តា ឧទ្ធច្ចំ អភិកវតិ។ សមាធិ បន
វិរិយេន សំយោជិតោ កោសន្ត បតិគុំ នលភតិ, វិរិយំ សមាធិនា សំយោជិតំ
ឧទ្ធច្ច បតិគុំ នលភតិ។ តស្មា តទុកយំ សមំ កាតព្វំ។ ឧកយសមតាយ ហិ
អប្បនា ហោតិ។

អបិច សមាធិកម្មិកស្ស ពលវតីបិ សទ្ធា វជ្ជតិ។ ឯវំ សទ្ធិហន្តោ ឌីកប្បន្តោ
អប្បនំ ចាបុណ្ហស្សតិ។ សមាធិបញ្ញាសុ បន សមាធិកម្មិកស្ស ឯកគ្គតា
ពលវតី វជ្ជតិ។ ឯវញ្ញំ សោ អប្បនំ ចាបុណ្ហាតិ។ វិបស្សនាកម្មិកស្ស បញ្ញា
ពលវតី វជ្ជតិ។ ឯវញ្ញំ សោ លក្ខណបដិវេធំ ចាបុណ្ហាតិ។ ឧភិន្នំ បន
សមតាយបិ អប្បនា ហោតិយេវ។ សតិ បន សព្ពត្ត ពលវតី វជ្ជតិ។ សតិ ហិ
ចិត្តំ ឧទ្ធច្ចបក្ខិកានំ សទ្ធាវិរិយបញ្ញាណំ វសេន ឧទ្ធច្ចចាតតោ,
កោសន្តបក្ខិកេន ច សមាធិនា កោសន្តចាតតោ វក្ខតិ។ តស្មា សា
លោណាធូបនំ វិយ សព្ពព្យញ្ញនេសុ, សព្ពកម្មិកអមច្ឆោវិយ ច, សព្ពរាជកិច្ចេសុ
សព្ពត្ត ឥច្ឆិតញ្ញា។ តេនាហា - “សតិ ច បន សព្ពត្តិកា វុត្តា ភគវតា, កី
ការណា? ចិត្តញ្ញំ សតិបដិសរណំ, អារក្ខបច្ចបដ្ឋានា ច សតិ, នវិនា សតិយា
ចិត្តស្ស បគ្គហនិគ្គហោ ហោតិ” តិ។ ឧប្បញ្ញបុគ្គលបរិវជ្ជនា នាម ខន្ធាធិកេនេ
អនោកាឡបញ្ញាណំ ឧម្មេធិបុគ្គលានំ អារកា បរិវជ្ជនំ។ បញ្ញាវន្តបុគ្គលសេវនា
នាម សមបញ្ញាសលក្ខណបរិក្កាហិកាយ ឧទយព្ពយបញ្ញាយ

សមន្មាគតបុគ្គលសេវនា។ គម្ពីរញ្ញាណចរិយបច្ចវេក្ខណា នាម គម្ពីរេសុ
ខន្ទាទីសុ បវត្តាយ គម្ពីរបញ្ញាយ បភេទបច្ចវេក្ខណា។ តទទិមុត្តតា នាម
ហ្វាននិសង្ខាទីសុ ធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈង្គសមុជ្ជាបនត្ថំ និន្នោណាបញ្ញាវចិត្តតា។
ឯវំ ឧប្បន្នស្ស បន្នស្ស អរហត្តមគ្គេន ភាវនាចារិប្បិ ហោតីតិ បជាតាតិ។

វិរិយសម្ពោជ្ឈង្គស្ស “អត្ថិ, ភិក្ខុវេ, អារម្ភធាតុ និក្ខមធាតុ បរក្ខមធាតុ,
តត្ថ យោនិសោមនសីការពហុលីកាវោ, អយមាហារោ អនុប្បន្នស្ស វា
វិរិយសម្ពោជ្ឈង្គស្ស ឧប្បាធាយ, ឧប្បន្នស្ស វា វិរិយសម្ពោជ្ឈង្គស្ស
ភិយ្យោភាវាយ វេបុល្លាយ ភាវនាយ ចារិប្បិយា សំវត្ថតិ”តិ ឯវំ ឧប្បាទោ
ហោតិ។

អបិច ឯកាទស ធម្មា វិរិយសម្ពោជ្ឈង្គស្ស ឧប្បាធាយ សំវត្ថន្តិ
អចាយភយបច្ចវេក្ខណតា អាទិសំសទស្សវិតា គមនីដិបច្ចវេក្ខណតា
បិណ្ឌាចាតាបចាយនតា ធាយជ្ជមហត្ថបច្ចវេក្ខណតា
សត្តមហត្ថបច្ចវេក្ខណតា ជាតិមហត្ថបច្ចវេក្ខណតា
សព្វហ្មចារិមហត្ថបច្ចវេក្ខណតា កុសីតបុគ្គលបរិវជ្ជនតា
អារទ្ធវិរិយបុគ្គលសេវនតា តទទិមុត្តតាតិ។

តត្ថ និរយេសុ បញ្ចវិធសន្ទនកម្មការណាតោ បដ្ឋាយ
មហាទុក្ខានុកវនកាលេបិ, តិរច្ឆានយោនិយំ ជាលទិបនកុមីនាទិហិ
គហិតកាលេបិ, ចាជនកណ្តាកាទិប្បហារតុន្នស្ស សកដវហនាទិកាលេបិ,
បេត្តិវិសយេ អនេកានិបិ វស្សសហស្សានិ ឯកំ ពុទ្ធន្តរម្បិ ឧប្បិចាសាហិ
អាតុរិក្ខតកាលេបិ, កាលកញ្ចិកអសុរេសុ សដ្ឋិហត្ថអសីតិហត្ថប្បមាលោន
អដ្ឋិចម្មមត្តេនេវ អត្តភាវេន វាតាតចាទិទុក្ខានុកវនកាលេបិ ន សក្កា

វិរិយសម្ពោជ្ឈន្តំ ឧប្បាទេតុំ, អយមេវ តេ ភិក្ខុ កាលោ វិរិយករណាយាតិ ឯវំ
អចាយកយំ បច្ឆវេក្ខន្ធស្សាបិ វិរិយសម្ពោជ្ឈន្តោ ឧប្បជ្ជតិ។

ន សក្កា កុសីនេន នវលោកុត្តរធម្មំ លទ្ធិំ, អារទ្ធវិរិយេនេវ សក្កា
អយមាទិសំសោ វិរិយស្សាតិ ឯវំ អាទិសំសទស្សាវិនោបិ ឧប្បជ្ជតិ។
សត្តពុទ្ធបច្ឆេកពុទ្ធមហាសាវកេហិ តេ គតមគ្គោ គន្ធព្ពោ, សោ ច ន សក្កា
កុសីនេន គន្ធន្តិ ឯវំ គមនីយី បច្ឆវេក្ខន្ធស្សាបិ ឧប្បជ្ជតិ។ យេ តំ
បិណ្ឌាចាតាធិហិ ឧបជ្ឈហន្តិ, ឥមេ តេ មនុស្សានេវ ញាតកា, ន ទាសកម្មករា,
នាបិ តំ និស្សាយ ជីវិស្សាមាតិ តេ បណីតាទិ ជីវរាទិទិ ទេន្តិ។ អថ ខោ អត្ថនោ
កាវនំ មហាប្បលតំ បច្ឆាសីសមាទា ទេន្តិ។ សត្តារាបិ “អយំ ឥមេ បច្ឆយេ
បរិភុញ្ញត្វា កាយទន្ធិពហុលោ សុខំ វិហរិស្សតី” តិ ន ឯវំ សម្មស្សតា តុយ្ហំ
បច្ឆយា អនុញ្ញាតា។ អថ ខោ “អយំ ឥមេ បរិភុញ្ញមាទោ សមណធម្មំ កត្វា
វដ្ឋុក្ខតោ មុច្ឆិស្សតី” តិ តេ បច្ឆយា អនុញ្ញាតា, សោ ទាទិ តុំ កុសីនោ
វិហារេន្តោ ន តំ បិណ្ឌំ អបចាយិស្សតិ។ អារទ្ធវិរិយស្សេវ ហិ
បិណ្ឌាចាតាបចាយនំ នាម ហោតីតិ ឯវំ បិណ្ឌាចាតាបចាយនំ បច្ឆវេក្ខន្ធស្សាបិ
ឧប្បជ្ជតិ អយ្យមិត្តត្ថេស្សវិរិយ។

ថេរោ កិវ កស្សកលេលោ នាម បជីវសតិ។ តស្ស ច គោចរគាមេ ឯកា
មហាឧចាសិកា ថេរំ បុត្តំ កត្វា បជិជគ្គតិ។ សា ឯកទិវសំ អរញ្ញំ គច្ឆន្តិ ដីតវំ
អាហា - “អម្ព, អសុកស្មី ហីនេ បុរាណតណ្ហាលា, អសុកស្មី សប្បិ, អសុកស្មី
ទីរំ, អសុកស្មី ដាលីតំ, តវ ភាតិកស្ស អយ្យមិត្តស្ស អាគតកាលេ ភត្តំ
បចិត្វា ទីវសប្បិដាលីតេហិ សទ្ធិ ទេហិ, ត្វញ្ច ភុញ្ញោយ្យាសិ។ អហំ បន ហិយ្យោ
បក្កចារិវាសិកភត្តំ កញ្ជិយេន ភុត្តាម្ហី” តិ។ ទិវា កី ភុញ្ញោស្សសិ អម្ពា, តិ?

សាកបណ្ណាំ បក្ខិបិទ្វា កណ្តាតណ្ហាលេហិ អម្ពិលយាគុំ បចិទ្វា ឋេបេហិ
អម្ពា,តិ។

ថេរោ ចីវរំ ចារុបិទ្វា បត្តំ នីហារន្តោវ តំ សទ្ធិំ សុទ្ធា អត្តានំ ឡីវទិ
“មហាឧបាសិកា កិរ កញ្ជិយេន ចារិវាសិកកត្តំ ភុញ្ញិ, ទិវាបិ
កណ្តាបណ្ណាម្ពិលយាគុំ ភុញ្ញិស្សតិ, តុយ្ហំ អត្តាយ បន បុរាណាតណ្ហាលាទិនិ
អាចិក្ខតិ, តំ និស្សយ ខោ បនេសា នេវ ខេត្តំ នវត្តំ នភត្តំ នវត្តំ បច្ឆាសីសតិ,
តិស្សោ បន សម្មត្តិយោ បត្តយមាណា ទេតិ, ត្វំ ឯតិស្សា តា សម្មត្តិយោ ធាតុំ
សក្ខិស្សសិ, ន សក្ខិស្សសីតិ, អយំ ខោ បន បិណ្ឌាចាតោ តយា សរាគេន
សនោសេន សមោហេន ន សក្កា គណ្ហិតុ”ន្ត បត្តំ ថវិកាយ បក្ខិបិទ្វា គណ្ហិកំ
មុញ្ញាទ្វា និវត្តិទ្វា កស្សកលេណាមេវ គន្ធា បត្តំ ហេជ្ជាមព្យោ ចីវរំ ចីវរំសេ
ឋេបេទ្វា “អរហត្តំ អចាបុណិទ្វា ន និក្ខមិស្សមី”តិ វិរិយំ អធិដ្ឋហិទ្វា និសីទិ។
ធីយរត្តំ អប្បមត្តោ ហុទ្វា និវត្តភិក្ខុវិបស្សនំ វឌ្ឍេទ្វា បុរេភត្តមេវ អរហត្តំ
បទ្វាវិកសមានមិវ បទុមំ មហាឱណាសវោ សិតំ ករោន្តោវ និសីទិ។
លេណាទ្វារេ រុក្ខម្ហិ អធិវត្តា នេវតា -

“នមោ តេ បុរិសាជញ្ញ, នមោ តេ បុរិសុត្តម;
យស្ស តេ អាសវា ឱណា, ទក្ខិណោយ្យាសិ មារិសា”តិ។ -

ឧទានំ ឧទានេទ្វា “កន្តេ, បិណ្ឌាយ បរិជ្ជានំ តុម្ហាទិសានំ អរហន្តានំ ភិក្ខុំ
ទត្វា មហាល្លកិត្តិយោ ទុក្ខា មុច្ចិស្សន្តី”តិ អាហា។ ថេរោ ឧដ្ឋហិទ្វា ធារំ វិវិទ្វា
កាលំ ឡិលោកេន្តោ “ចាតោយេវា”តិ ព្យាទ្វា បត្តចីវរមាធាយ គាមំ ចារិសិ។

ធារិកាបិ ភត្តំ សម្មាទេទ្វា “ឥនានិ មេ ភាតា អាគមិស្សតិ, ឥនានិ
អាគមិស្សតី”តិ ធារំ ឡិលោកយមាណា និសីទិ។ សា ថេរេ យរធារំ សម្មត្តេ បត្តំ

គហេត្វា សប្បិដាលីតយោជិតស្ស ឡីវិណ្ឌាចាតស្ស បូរេត្វា ហេត្ថ ឋបេសិ។
 ថេរោ “សុខំ ហោត្ថ”តិ អនុមោទនំ កត្វា បក្កាមិ។ សាបិ តំ ឌីលោកយមាធា
 អជ្ជាសិ។ ថេរស្ស ហិ តទា អតិរិយ បរិសុទ្ធោ ធវិវរណ្ណោ អហោសិ, វិប្បសន្នានិ
 ឥន្ទ្រិយានិ, មុខំ ពន្ធនា បរុត្តតាលបក្កំ រិយ អតិរិយ វិរោចិត្ត។

មហាឧចាសិកា អរញ្ញា អាគន្ធា “កី, អម្ព, ភាតិកោ តេ អាគតោ”តិ បុច្ឆិ។
 សា សត្តំ តំ បរុត្តិ អាហោចេសិ។ ឧចាសិកា “អជ្ជ មម បុត្តស្ស បព្ពជិតកិច្ចំ មត្តកំ
 បត្ត”ន្តិ ញត្វា “អភិរមតិ តេ, អម្ព, ភាតា ពុទ្ធសាសនេ, ន ឧក្កល្ឋាតី”តិ អាហា។

មហន្តំ ខោ បនេតំ សត្តនាយជ្ជំ យទិទំ សត្ត អរិយធនានិ នាម, តំ ន សក្កា
 កុសីតេន គហេតុំ។ យថា ហិ វិប្បជិបន្តំ បុត្តំ មាតាបិតោ “អយំ អម្ពា កំ
 អបុត្តោ”តិ បរិពាហិរំ ករោន្តិ, សោ តេសំ អច្ចយេន ធាយជ្ជំ ន លភតិ, ឯវំ
 កុសីតោបិ ឥទំ អរិយធនធាយជ្ជំ ន លភតិ, អារទ្ធវិវិយោវ លភតីតិ
 ធាយជ្ជមហត្ថំ បច្ចវេក្ខតោបិ ឧប្បជ្ជតិ។

មហា ខោ បន តេ សត្តា, សត្តនោ ហិ តេ មាតុកុច្ឆិស្មី
 បជិសន្ធិគណ្ណានកាលេបិ អភិទិក្ខមនេបិ អភិសម្ពោធិយម្បិ
 ធម្មចក្កប្បវត្តនយមកថាជិហារិយទេវោរោហានអាយុសន្ធាវោស្សន្ននេសុបិ
 បរិនិព្វានកាលេបិ ធនសសហស្សិលោកធាតុ អកម្បិត្ថ, យុត្តំ នុតេ ឯវរូបស្ស
 សត្ត សាសនេ បព្ពជិត្វា កុសីតេន ភវិតុន្តិ ឯវំ សត្តមហត្ថំ បច្ចវេក្ខតោបិ
 ឧប្បជ្ជតិ។

ជាតិយាបិ ត្វំ ឥទានិ ន លាមកជាតិកោ, អសម្ពិជ្ជាយ
 មហាសម្មតបវេណិយា អាគតឧក្កាភរាជវំសេ ជាតោសិ,
 សុទ្ធោទនមហារាជស្ស ច មហាមាយាទេវិយា ច នត្តា, រាហុលភទ្ធស្ស កនិជ្ជោ,

តាម ឆាម ឯកប្បត្តន ហុត្វា ន យុត្តំ កុស្ថេន វិហរិតុន្ត ឯ
ជាតិមហាត្ថំ បច្ឆេក្ខតាបិ ឧប្បជ្ជតិ។

សារីបុត្តមហាមោក្ខល្លាណ ចេវ អសីតិ ច មហាសាវកាវិរិយេនេវ
 លោកុត្តរធម្មំ បដិវិជ្ជីសុ, តុំ ឯតេសំ សុព្រហ្មចារីនំ មគ្គំ បដិបជ្ជសិ, ន
 បដិបជ្ជសីតិ ឯវំ សុព្រហ្មចារិមហាត្ថំ បច្ឆវេក្ខតោបិ ឧប្បជ្ជតិ។

កុដ្ឋិ ឬរេត្វា បីតអជគរសទិសេ វិស្សជ្ជកាយិ កចេតសិករិរិយេ
 កុសីតបុគ្គលេ បរិវជ្ជន្តស្សាបិ អារទ្ធវិរិយេ បហិតតេ បុគ្គលេ សេវន្តស្សាបិ
 ហាននិសង្ហាទីសុ វិរិយុប្បាទនត្ថំ និន្នាទោណាបញ្ញាវចិត្តស្សាបិ ឧប្បជ្ជតិ។ ឯវំ
 ឧប្បជ្ជស្ស បនស្ស អរហត្តមគ្គេន ភាវនាចារិយុរិ ហោតីតិ បជាតាតិ។

បីតិសម្ពោជ្ឈង្គស្ស “អត្ថិ, ភិក្ខុវេ, បីតិសម្ពោជ្ឈង្គដ្ឋានីយា ធម្មា, តត្ថ
យោនិសោមនសីការាពហុលីកាពោ, អយមាហាពោ អនុប្បន្នស្ស វា
បីតិសម្ពោជ្ឈង្គស្ស ឧប្បាទាយ, ឧប្បន្នស្ស វា បីតិសម្ពោជ្ឈង្គស្ស ភិយ្យោភាវាយ
វេបុល្លាយ ភាវនាយ ចារិប្បិយា សំវត្ថតិ”តិ ឯវំ ឧប្បាទោ ហោតិ។ តត្ថ
បីតិយេវ បីតិសម្ពោជ្ឈង្គដ្ឋានីយា ធម្មា នាម។ តស្ស ឧប្បាទកមនសីកាពោ
យោនិសោមនសីការាពោ នាម។

អបិច ឯកាទស ធម្មា បីតិសម្ពោជ្ឈង្គស្ស ឧប្បាទាយ សំវត្ថុន្ត ពុទ្ធានុស្សតិ,
 ធម្ម, សង្ឃ, សីល, ចាគ, ទេវតានុស្សតិ ឧបសមាទានុស្សតិ ល្ងខបុគ្គលបរិវជ្ជនតា
 សិនិទ្ធិបុគ្គលសេវនតា បសាទនីយសុត្តន្តបច្ចវេក្ខណតា តទទិមុត្តតាតិ។
 ពុទ្ធកុណា អនុស្សវន្តស្សបិ ហិ យាវ ឧបចារា សកលសរីរំ ជរមាធា
 បីតិសម្ពោជ្ឈង្គា ឧប្បជ្ជតិ, ធម្មសង្ឃកុណា អនុស្សវន្តស្សបិ, ជីយវត្ថំ អខណ្ឌំ
 កត្វា រក្ខតំ ចតុចារិសុទ្ធិសីលំ បច្ចវេក្ខន្តស្សបិ, តិហិនោបិ ទសសីលំ

បញ្ចសីលំ បញ្ចវេក្ខន្តស្សបិ, ធុត្តិក្ខតយាទីសុ បណ្ឌិតភោជនំ សព្វាហារីនំ
ធាតុ “ឯវំ នាម អធម្មា”តិ ចាតំ បច្ចវេក្ខន្តស្សបិ, គិហិនោបិ ឯវុបេ កាលេ
សីលវន្តានំ ទិន្ននាមំ បច្ចវេក្ខន្តស្សបិ, យេហិ គុណោហិ សមន្នាគតា ទេវតា
ទេវតំ បត្តា, តថាវុចានំ គុណានំ អត្ថនិ អត្ថិតំ បច្ចវេក្ខន្តស្សបិ, សមាបត្តិយា
វិក្ខម្ពិតា កិលេសា សដ្ឋិបិ សត្តតិបិ វស្សនិ ន សមុទាចរន្តិតិ បច្ចវេក្ខន្តស្សបិ,
ចេតិយទស្សនពោធិទស្សនថេរទស្សនេសុ អសក្កច្ចកិរិយាយ
សំស្វចិតល្ងខកាវេ ពុទ្ធាទីសុ បសាទសិនេហាភាវេន គប្បនិជ្ជេ រជសទិសេ
ល្ងខបុគ្គលេ បរិវជ្ជន្តស្សបិ, ពុទ្ធាទីសុ បសាទពហុលេ មុទុចិត្តេ សិនិទ្ធិបុគ្គលេ
សេវន្តស្សបិ, រតនត្ថយគុណាបរិធិបកេ បសាទនីយសុត្តន្តេ បច្ចវេក្ខន្តស្សបិ,
ហាននិសង្កាទីសុ បីតិឧប្បាទនត្ថំ និន្នាចោណាបញ្ញាវចិត្តស្សបិ ឧប្បជ្ជតិ។ ឯវំ
ឧប្បន្នស្ស បនស្ស អរហត្តមគ្គេន ភាវនាចារិប្បិ ហោតីតិ បជាតាតិ។

បស្សទ្ធិសម្ពោជ្ឈន្តស្ស “អត្ថិ, ភិក្ខុវេ, កាយបស្សទ្ធិ ចិត្តបស្សទ្ធិ, តត្ថ
យោនិសោមនសិការពហុលីកាពោ, អយមាហាពោ អនុប្បន្នស្ស វា
បស្សទ្ធិសម្ពោជ្ឈន្តស្ស ឧប្បាទាយ, ឧប្បន្នស្ស វា បស្សទ្ធិសម្ពោជ្ឈន្តស្ស
ភិយ្យោភាវាយ វេបុល្លាយ ភាវនាយ ចារិប្បិយា សំវត្ថតិ”តិ ឯវំ ឧប្បាទោ
ហោតិ។

អបិច សត្ត ធម្មា បស្សទ្ធិសម្ពោជ្ឈន្តស្ស ឧប្បាទាយ សំវត្ថន្តិ
បណ្ឌិតភោជនសេវនតា ឧតុសុខសេវនតា ភីរិយាបថសុខសេវនតា
មជ្ឈត្ថបយោគតា សារទ្ធកាយបុគ្គលបរិវជ្ជនតា
បស្សទ្ធកាយបុគ្គលសេវនតា តទទិមុត្តតាតិ។ បណ្ឌិតញ្ចំ សិនិទ្ធិ
សប្បាយភោជនំ ភុញ្ញន្តស្សបិ, សីតុណ្ហោសុ ច ឧតុសុ ហានាទីសុ ច
ភីរិយាបថសុ សប្បាយឧតុញ្ច ភីរិយាបថញ្ច សេវន្តស្សបិ បស្សទ្ធិ ឧប្បជ្ជតិ។

យោ បន មហាបុរិសជាតិកោ សព្វឧតុតិរិយាបថក្ខមោ ហោតិ, ន តំ
សន្ធាយេ តំ វុត្តំ។ យស្ស សភាគរិសភាគតា អត្ថិ, តស្សេវ រិសភាគ
ឧតុតិរិយាបថ វេជ្ជត្វា សភាគ សេវន្តស្ស ឧប្បជ្ជតិ។ មជ្ឈត្ថបយោគោ វុច្ចតិ
អត្តនោ ច បរស្ស ច កម្មស្សកតាបច្ចវេក្ខណា។ ឥមិនា មជ្ឈត្ថបយោគេន
ឧប្បជ្ជតិ។ យោ លេខុទ្ធល្អាទីហិ បរិវិហោធម៌មាណាវិចរតិ, ឯវ្យុបំ សារទ្ធកាយំ
បុគ្គលំ បរិវេន្តស្សាបិ, សំយតទាទទាណី បស្សទ្ធកាយំ បុគ្គលំ សេវន្តស្សាបិ,
ហំននិសង្ខាទីសុ បស្សទ្ធិឧប្បាទនត្ថាយ និន្នោណាបញ្ចារចិត្តស្សាបិ ឧប្បជ្ជតិ។
ឯវ្យុ ឧប្បន្នស្ស បនស្ស អរហត្តមគ្គេន ភាវនាចារិប្បិ ហោតិ តិ បដាធាតិ។

សមាធិសម្ពោជ្ឈន្តស្ស “អត្ថិ, ភិក្ខុវេ, សមថនិមិត្តំ អព្យគ្គនិមិត្តំ, តត្ថ
យោនិសោមនសិការពហុលីកាវេ, អយមាហារោ, អនុប្បន្នស្ស វា
សមាធិសម្ពោជ្ឈន្តស្ស ឧប្បាទាយ, ឧប្បន្នស្ស វា សមាធិសម្ពោជ្ឈន្តស្ស
ភិយ្យោភារាយ វេបុល្លាយ ភាវនាយ ចារិប្បិយា សំវត្ថតិ” តិ ឯវ្យុ ឧប្បាទោ
ហោតិ។ តត្ថ សមថោវ សមថនិមិត្តំ អវិក្ខេបជ្ជេន ច អព្យគ្គនិមិត្តន្តិ។

អបិច ឯកាទស ធម្មា សមាធិសម្ពោជ្ឈន្តស្ស ឧប្បាទាយ សំវត្ថន្តិ
វត្ថុរិសទកិរិយតា ឥន្ទ្រិយសមត្ថបដិបាទនតា និមិត្តកុសលតា សមយេ
ចិត្តស្ស បគ្គណ្ណានតា សមយេ ចិត្តស្ស និគ្គណ្ណានតា សមយេ សម្មហំសនតា
សមយេ អជ្ឈបេក្ខនតា អសមាហិតបុគ្គលបរិវេន្តនតា
សមាហិតបុគ្គលសេវនតា ឈានវិមោក្ខបច្ចវេក្ខណតា តទធិមុត្តតាតិ។ តត្ថ
វត្ថុរិសទកិរិយតា ច ឥន្ទ្រិយសមត្ថបដិបាទនតា ច វុត្ថនយេនេវ វេទិតញ្ញា។

និមិត្តកុសលតា ធាម កសិណានិមិត្តស្ស ឧគ្គហណកុសលតា។ សមយេ
ចិត្តស្ស បគ្គណ្ណានតាតិ យស្មី សមយេ អតិសិលីរិយតាទីហិ លីនំ ចិត្តំ
ហោតិ, តស្មី សមយេ ធម្មវិចយរិយបីតិសម្ពោជ្ឈន្តសមុដ្ឋាបនេន តស្ស

បុគ្គល្លាដំ។ សមយេ ចិត្តស្ស បុគ្គល្លាដំតាតិ យស្មី សមយេ អារទ្ធីវីរិយតាធិហិ
ឧទ្ធពំ ចិត្តំ ហោតិ, តស្មី សមយេ
បស្សន្តិសមាធិឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈន្ត្រ័សមុដ្ឋាបនេន តស្ស និបុត្តល្លាដំ។ សមយេ
សម្មហំសនតាតិ យស្មី សមយេ ចិត្តំ បញ្ញាបយោគមន្តតាយ វា
ឧបសមសុខាននិគមេន វា និរស្សនំ ហោតិ, តស្មី សមយេ
អដ្ឋសំវេកវត្ថុបច្ឆវេក្ខណេន សំវេជេតិ។ អដ្ឋសំវេកវត្ថុនិ នាម ជាតិ ជរា ព្យាធិ
មរណានិ ចត្តារិ, អចាយទុក្ខំ បញ្ចមំ, អតីតេ វដ្តមូលកំ ទុក្ខំ, អនាគតេ
វដ្តមូលកំ ទុក្ខំ, បច្ចុប្បន្នេ អាហារបរិយេជ្ជមូលកំ ទុក្ខន្តិ។
រតនត្ថយគុណានុស្សរណេន ច បសាទំ ជនេតិ, អយំ វុច្ចតិ “សមយេ
សម្មហំសនតា”តិ។

សមយេ អដ្ឋបេក្ខនតា នាម យស្មី សមយេ សម្មាបដិបត្តិ អាគម្ម អលីដំ
អនុទ្ធពំ អនិរស្សនំ អារម្មណេន សមប្បវត្តំ សមថវីចិបដិបន្នំ ចិត្តំ ហោតិ,
តទាស្ស បុគ្គលានិគ្គហសម្មហំសនេសុ ន ព្យាចារំ អាបជ្ជតិ, សារិទិរិយ
សមប្បវត្តេសុ អស្សេសុ។ អយំ វុច្ចតិ - “សមយេ អដ្ឋបេក្ខនតា”តិ។
អសមាហិតបុគ្គលបរិវដ្ឋនតា នាម ឧបចារំ វា អប្បនំ វា អប្បត្តានំ
វិក្ខិត្តចិត្តានំ បុគ្គលានំ អារកា បរិវដ្ឋនំ។ សមាហិតបុគ្គលសេវនា នាម
ឧបចារេន វា អប្បនាយ វា សមាហិតចិត្តានំ សេវនា ភជនា បយិរុចាសនា។
តទធិមុត្តតា នាម ហ្វាននិសង្ខាធិសុ សមាធិឧប្បាទនត្ថយេវ
និន្ទាចាណាបញ្ញាចិត្តតា។ ឯវញ្ញិ បដិបន្នតោ ឯស ឧប្បន្នតិ។ ឯវំ ឧប្បន្នស្ស
បនស្ស អរហត្តមគ្គេន ភាវនាចារិប្បិ ហោតីតិ បជាតាតិ។

ឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈន្ត្រ័ស្ស “អត្ថិ, ភិក្ខុវេ, ឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈន្ត្រ័ជ្ជានីយា ធម្មា, តត្ថ
យោនិសោមនសិការពហុលីកាហោ, អយមាហារោ អនុប្បន្នស្ស វា

ឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈង្គ័ស្ស ឧប្បាទាយ, ឧប្បន្នស្ស វា ឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈង្គ័ស្ស
ភិយ្យោភារាយ វេបុល្លាយ ភាវនាយ ចារិប្បិយា សំវត្ថតិ”តិ ឯវំ ឧប្បាទោ
ហោតិ។ តត្ថ ឧបេក្ខាវ ឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈង្គ័ជ្ជានីយា ធម្មា នាម។

អបិច បញ្ចា ធម្មា ឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈង្គ័ស្ស ឧប្បាទាយ សំវត្ថន្តិ សត្តមជ្ឈត្តតា
សម្ពាវមជ្ឈត្តតា សត្តសម្ពាវកេលាយនបុគ្គលបរិវដ្ឋនតា
សត្តសម្ពាវមជ្ឈត្តបុគ្គលសេវនតា តទទិមុត្តតាតិ។ តត្ថ ធ្វើហាការេហិ
សត្តមជ្ឈត្តតំ សមុជ្ជាបេតិ “ត្វំ អត្តនោ កម្មេន អាគន្ធា អត្តនោវ កម្មេន
គមិស្សតិ, ឯសោបិ អត្តនោវ កម្មេន អាគន្ធា អត្តនោវ កម្មេន គមិស្សតិ, ត្វំ កំ
កេលាយសី”តិ ឯវំ កម្មស្សកតាបច្ឆវេក្ខណោ, “បរមត្តតោ សត្តោយេវ នត្ថិ,
សោ ត្វំ កំ កេលាយសី”តិ ឯវំ និស្សត្តបច្ឆវេក្ខណោ ចាតិ។ ធ្វើហាការេហិ
សម្ពាវមជ្ឈត្តតំ សមុជ្ជាបេតិ - “ឥទំ ជីវេ អនុបុព្វេន វណ្ណាវិការតព្យោវ
ជិណ្ឌាភាវញ្ចា ឧបកន្ធា ចាទបុញ្ញនចោឡ កំ ហុត្វា យជ្ជិកោជិយា នឡនិយំ
ភវិស្សតិ, សចេ បនស្ស សាមិកោ ភវេយ្យ, នាស្ស ឯវំ វិនស្សិតុំ ទទេយ្យ”តិ ឯវំ
អស្សមិកភាវបច្ឆវេក្ខណោ ច, “អនន្ទនិយំ ឥទំ តាវកាលិក”ន្តិ ឯវំ
តាវកាលិកភាវបច្ឆវេក្ខណោ ចាតិ។ យថា ច ជីវេ, ឯវំ បត្តាទីសុបិ យោជនា
កាតញ្ចា។

សត្តសម្ពាវកេលាយនបុគ្គលបរិវដ្ឋនតាតិ ឯត្ថ យោ បុគ្គលោ គិហិ វា
អត្តនោ បុត្តជីតាទិកេ, បព្វជីតោ វា អត្តនោ
អន្តេវាសិកសមាទុបជ្ឈាយ កាទិកេ មមាយតិ, សហត្ថេនេវ នេសំ
កេសច្ឆេននស្វចិកម្មជីវេនោវេនជនបត្តបចនាទីនិ ករោតិ, មុហុត្ថម្បិ
អបស្សន្តោ “អសុកោ សាមណោរោ កុហិ អសុកោ ទហារោ កុហិ”ន្តិ ភន្តមិកោ
វិយ ឥតោ ចិតោ ច ឱលោកេតិ, អញ្ញោន កេសច្ឆេននាទីនំ អត្តាយ “មុហុត្ថំ

អសុកំ បេសេថា”តិ យាចិយមាណោបិ “អម្ពេបិ តំ អត្តនោ កម្ពំ ន ការេម, តុម្ពេ
នំ គហេត្វា កិលមេស្សថា”តិ ន ទេតិ, អយំ សត្តកេលាយនោ នាម។

យោ បន ចីវរបត្តថាលកកត្តរយដ្ឋិអាទិនិ មមាយតិ, អញ្ញស្ស ហត្ថេន
បរាមសិតុម្បិ ន ទេតិ, តាវកាលិកំ យាចិតោ “មយម្បិ ឥទំ មមាយន្តា ន
បរិភុញ្ញាម, តុម្កាកំ កី ទស្សមា”តិ វទតិ, អយំ សម្ព័រកេលាយនោ នាម។ យោ
បន តេសុ ទិសុបិ វត្ថុសុ មជ្ឈត្តោ ឧទាសិនោ, អយំ សត្តសម្ព័រមជ្ឈត្តោ នាម។
ឥតិ អយំ ឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈន្តោ ឯវរុបំ សត្តសម្ព័រកេលាយនបុគ្គលំ អារកា
បរិវជ្ឈន្តស្សបិ, សត្តសម្ព័រមជ្ឈត្តបុគ្គលំ សេវន្តស្សបិ, ហំនិសង្ខាទិសុ
តទុប្បាទនត្ថំ និន្នោលាបញ្ញាវចិត្តស្សបិ ឧប្បជ្ឈតិ។ ឯវំ ឧប្បន្នស្ស បនស្ស
អរហត្តមគ្គេន ការណាចារិប្បិ ហោតីតិ បជាតាតិ។

ឥតិ អជ្ឈត្ថំ វាតិ ឯវំ អត្តនោ វា សត្ត សម្ពោជ្ឈន្តេ បរិគ្គណ្ឌិត្វា, បរស្ស វា,
កាលេន វា អត្តនោ, កាលេន វា បរស្ស សម្ពោជ្ឈន្តេ បរិគ្គណ្ឌិត្វា ធម្មេសុ
ធម្មានុបស្សី វិហារតិ។ សមុទយវយា បនេត្ត សម្ពោជ្ឈន្តានំ និព្វត្តិនិរោធសេន
វេទិតញ្ច។ ឥតោ បរំ វុត្តនយមេវ។ កេវលញ្ចា ឥធ ពោជ្ឈន្តបរិគ្គាហិកា សតិ
ទុក្ខសច្ចន្តិ ឯវំ យោជនំ កត្វា ពោជ្ឈន្តបរិគ្គាហកស្ស ភិក្ខុនោ និយ្យានមុទំ
វេទិតញ្ចំ។ សេសំ តាទិសមេវាតិ។

ពោជ្ឈន្តបញ្ចំ និដ្ឋិតំ។

ចតុសច្ចបញ្ចវណ្ណានា

៣៨៦. ឯវំ សត្តពោជ្ឈន្តវសេន ធម្មានុបស្សនំ វិភជិត្វា ឥទានិ
ចតុសច្ចវសេន វិភជិតុំ បុន ចបរន្តិអាទិមាហា។ តត្ថ ឥទំ ទុក្ខន្តិ យថាភូតំ
បជាតាតីតិ ឋបេត្វា តណ្ហំ តេភូមកធម្មេ “ឥទំ ទុក្ខ”ន្តិ យថាសភាវតោ

បដាធាតិ, តស្បែរ ខោ បន ទុក្ខស្ប ជនិកំ សមុដ្ឋាបិកំ បុរិមតណ្ហំ “អយំ
ទុក្ខសមុទយោ” តិ, ធុតិន្នំ អប្បវត្តិនិព្វានំ “អយំ ទុក្ខនិរោធា” តិ, ទុក្ខបរិជានំ
សមុទយបដហំ និរោធសច្ឆិករណំ អរិយមគ្គំ “អយំ
ទុក្ខនិរោធភាមិនិបដិបទា” តិ យថាសភាវតោ បដាធាតិ តិ អត្ថោ។ អវសេសា
អរិយសច្ចកថា វេបេត្វា ជាតិអាទិនំ បទភាជនកថំ វិសុទ្ធិមគ្គំ វិត្តាវតាយេវ។

ទុក្ខសច្ចនិទ្ទេសវណ្ណាធា

៣៨៨. បទភាជនេ បន កតមា ច, ភិក្ខុវេ, ជាតីតិ ភិក្ខុវេ, យា ជាតិបិ
ទុក្ខាតិ វេ វុត្តា ជាតិ, សា កតមាតិ វេ វុត្តា បុច្ឆាសុ អត្ថោ វេទិតញ្ចោ។ យា
តេសំ តេសំ សត្តានន្តិ ៩ទំ “ឥមេសំ នាមា” តិ និយមាភាវតោ សត្តសត្តានំ
បរិយាទានវចនំ។ តម្ពី តម្ពី សត្តនិកាយេ តិ ៩ទម្បី
សត្តសត្តនិកាយបរិយាទានវចនំ ជនំ ជាតិ សិកាវានំ
បឋមាភិក្ខុត្ថក្ខន្ធានមេតំ អធិវចនំ។ សញ្ញាតិ ៩ទំ តស្ស វេ
ឧបសគ្គមណ្ឌិតវេ ចនំ។ សា វេ អនុបរិដ្ឋាការេន ឌីក្កមនជ្ជន ឌីក្កន្តិ។
និព្វត្តិសម្ពាតេន អភិក្ខុត្ថនជ្ជន អភិក្ខុត្តិ។ ៩តិ អយំ ចតុត្ថិជាបិ សម្មតិកថា
នាម។ ខន្ធនំ ចាតុភាវោតិ អយំ បន បរមត្ថកថា។ ឯកវោការភវាទីសុ
ឯកចតុបញ្ចកេនានំ ខន្ធនំយេវ ចាតុភាវោ, ន បុគ្គលស្ស, តស្មី បន សតិ
បុគ្គលោ ចាតុភូតោតិ វោហារមត្តំ ហោតិ។ អាយតនានំ បដិលាភោតិ
អាយតនានិ ចាតុភវន្តានេវ បដិលទ្ធានិ នាម ហោន្តិ, សោ តេសំ
ចាតុភាវសម្ពាតោ បដិលាភោតិ អត្ថោ។

៣៨៩. ជរាតិ សភាវនិទ្ទេសោ។ ជីវណតាតិ អាការភាវនិទ្ទេសោ។
ខណ្ឌិច្ឆន្តិអាទិវិការនិទ្ទេសោ។ ធម្មារកាលស្មិញ្ញិ ធន្តា សមសេតា ហោន្តិ។
តេយេវ បរិបច្ឆន្តេ អនុក្កមេន វណ្ណាវិការំ អាបដ្ឋិត្វា តត្ថ តត្ថ បត្តន្តិ។ អថ

បតីតញ្ចា បីតញ្ចា ឧបាទាយ ខណ្ឌិតទន្លា ខណ្ឌិតា នាម។ ខណ្ឌិតានំ ភាវោ
ខណ្ឌិត្តន្តិ វុច្ឆតិ។ អនុក្កមេន បណ្ណាភូតានិ កេសលោមាទិ បលិតានិ នាម។
បលិតានិ សញ្ញាតានិ អស្សាទិ បលិតោ, បលិតស្ស ភាវោ ចាលិត្តំ។
ជរាវាតប្បហារេន សោសិតមំសលោហិតតាយ វលិយោ តចស្មី អស្សាទិ
វលិត្តចោ, តស្ស ភាវោ វលិត្តចតា។ ឯត្តាវតា ទន្តកេសលោមតចេសុ
វិការទស្សនវសេន ចាកជីក្ខតា ចាកជជរា ទស្សិតា។

យថេវ ហិ ឧទកស្ស វា វាតស្ស វា អគ្គិនោ វា តិណារុក្ខាទីនំ
សំភគ្គបលិតគត្តតាយ វា ឈាមតាយ វា គតមគ្គោ ចាកដោ ហោតិ, ន ច សោ
គតមគ្គោ តានេវ ឧទកាទីនិ, ឯវមេវ ជរាយ ទន្តាទីនំ ខណ្ឌិត្តានិវសេន
គតមគ្គោ ចាកដោ, ចក្ខុំ ឧម្ពិលេត្វាបិ គយ្ហតិ, ន ច ខណ្ឌិត្តានិវសេន ជរា។ ន ហិ
ជរា ចក្ខុវិញ្ញេយ្យា ហោតិ។ យស្មា បន ជំ បត្តស្ស អាយុ ហាយតិ, តស្មា ជរា
“អាយុនោ សំហានី”តិ ជលូបចារេន វុត្តា។ យស្មា ទហារកាលេ សុប្បសន្នានិ
សុខុមម្បិ អត្តនោវិសយំ សុខេនេវ ច គណ្ណានសមត្ថានិ ចក្ខាទីនិ ឥន្ទ្រិយានិ ជំ
បត្តស្ស បរិបក្កានិ អាលុលិតានិ អវិសទានិ ឌីឡាវិកម្បិ អត្តនោវិសយំ
គហោតុំ អសមត្ថានិ ហោន្តិ, តស្មា “ឥន្ទ្រិយានំ បរិចាកោ”តិបិ ជលូបចារេនេវ
វុត្តា។

៣៩០. មរណានិទ្ទេសេ យន្តិ មរណំ សន្ធាយ នបុំសកនិទ្ទេសោ, យំ មរណំ
ចុតីតិ វុច្ឆតិ, ចរណតាតិ វុច្ឆតីតិ អយមេត្ត យោជនា។ តត្ថ ចុតីតិ
សភាវនិទ្ទេសោ។ ចរណតាតិ អាការភាវនិទ្ទេសោ។ មរណំ បត្តស្ស ខន្ធា ភិជ្ជន្តិ
ចេវ អន្តរធាយន្តិ ច អទស្សនំ គច្ឆន្តិ, តស្មា តំ ភេនោ អន្តរធានន្តិ វុច្ឆតិ។
មច្ចុមរណាន្តិ មច្ចុមរណំ, ន ខណិកមរណំ។ កាលកិរិយាតិ
មរណាកាលកិរិយា។ អយំ សញ្ញាបិ សម្មតិកថាវ។ ខន្ធានំ ភេនោតិ អយំ បន

បរមត្ថកថា។ ឯករោការភវាទីសុ ឯកចតុបញ្ចកេនានំ ខន្ធនំយេវ ភេនោ, ន
បុគ្គលស្ស, តស្មី បន សតិ បុគ្គលោ មតោតិ វេហារមត្តំ ហោតិ។

កឡេវវស្ស និក្ខេហោតិ អត្តការវស្ស និក្ខេហោ។ មរណំ បត្តស្ស ហិ និវត្តំ
កលិដ្ឋំ អត្តការោ បតតិ, តស្មា តំ កឡេវវស្ស និក្ខេហោតិ វុត្តំ។
ជីវិតិន្ទ្រិយស្ស ឧបច្ឆេនោ បន សញ្ញាការតោ បរមត្ថតោ មរណំ។ ឯតនេវ
សម្មតិមរណាន្តិ បិ វុច្ចតិ។ ជីវិតិន្ទ្រិយុបច្ឆេនមេវ ហិ គហេត្វា លោកិយា
“តិស្សោ មតោ, ដុស្សោ មតោ”តិ វេទន្តិ។

៣៩០. ព្យសនេនាតិ ញាតិព្យសនាទីសុ យេន កេនចិ ព្យសនេន។
ទុក្ខធម្មនាតិ វេទនាទិណ ទុក្ខការណេន។ ដុដ្ឋស្សាតិ អន្លោត្តជស្ស
អភិក្ខតស្ស។ សោកោតិ យោ ញាតិព្យសនាទីសុ វា វេទនាទិណ វា
អញ្ញាតវស្មី សតិ តេន អភិក្ខតស្ស ឧប្បជ្ឈតិ សោចនលក្ខណោ សោកោ។
សោចិតត្តន្តិ សោចិតកាវោ។ យស្មា បនេស អត្តន្តេវ សោសេន្តោ បរិសោសេន្តោ
ឧប្បជ្ឈតិ, តស្មា អន្តោសោកោ អន្តោបរិសោកោតិ វុច្ចតិ។

៣៩២. “មហ្មំ ជីតា, មហ្មំ បុត្តោ”តិ ឯវំ អាទិស្ស អាទិស្ស ទេវន្តិ បរិទេវន្តិ
ឯតេនាតិ អាទេវោ។ តំ តំ វណ្ណំ បរិកិត្តេត្វា ទេវន្តិ ឯតេនាតិ បរិទេវោ។ តតោ
បរាទ្វេ តស្សេវ ភាវនិទ្ទេសា។

៣៩៣. កាយិកន្តិ កាយបសាទវត្ថុកំ។ ទុក្ខមនជ្ជេន ទុក្ខំ។ អសាតន្តិ
អមជ្ជំ។ កាយសម្មស្សជំ ទុក្ខន្តិ កាយសម្មស្សតោ ជាតំ ទុក្ខំ។ អសាតំ
វេទយិតន្តិ អមជ្ជំ វេទយិតំ។

៣៩៤. ចេតសិកន្តិ ចិត្តសម្បយុត្តំ។ សេសំ ទុក្ខេ វុត្តនយមេវ។

៣៩៥. អាយាសោតិ សំសីទនិវិសីទនាការប្បត្តោ ចិត្តកិលមថោ។
ពលវតំ អាយាសោ ឧចាយាសោ។ តតោ បរាទ្វេ អត្តត្ថនិយាកាវធិបកា
ការិនិទ្ទេសា។

៣៩៨. ជាតិធម្មានន្តិ ជាតិសភាវាទំ។ ឥន្ទ្រា ឧប្បជ្ជតិ តណ្ហា ឧប្បជ្ជតិ។
អហោ វតាតិ បត្តនា។ នខោ បនេតំ ឥន្ទ្រាយាតិ ឯវំ ជាតិយា អនាគមនំវិនា
មគ្គការិនំ នឥន្ទ្រាយ បត្តព្ពំ។ ឥទម្បីតិ ឯតម្បី ឧបវិ សេសានិ ឧចាយា
បិការោ។ យម្បីធួន្តិ យេនបិ ធម្មេន អលព្ពនេយ្យវត្ថុំ ឥន្ទ្រន្តោ នលភតិ, តំ
អលព្ពនេយ្យ វត្ថុម្ហំ ឥន្ទនំ ទុក្ខំ។ ឯស នយោ សព្ពត្ថ។

៣៩៩. ខន្ធនិទ្ទេសេ រូបញ្ច តំ ឧចាទានក្ខន្ធា ចាតិ រូបុចាទានក្ខន្ធា ឯវំ
សព្ពត្ថ។

សមុទយសច្ចនិទ្ទេសវណ្ណនា

៤០០. យាយំ តណ្ហាតិ យា អយំ តណ្ហា។ ចោនោព្ពវិកាតិ បុនព្ពវករណំ
បុនោព្ពវោ, បុនោព្ពវោ សីលំ អស្សាតិ ចោនោព្ពវិកា។ នន្ទិរាគេន សហ គតាតិ
នន្ទិរាគសហគតា។ នន្ទិរាគេន សន្ទី អត្តតោ ឯកត្តមេវ គតាតិ វុត្ថំ ហោតិ។
តត្រតត្រាភិនន្ទិន្ទិ យត្រ យត្រ អត្តភារោ, តត្រ តត្រ អភិនន្ទិន្ទិ។ រូចាទីសុ
វា អារម្មណេសុ តត្រ តត្រ អភិនន្ទិន្ទិ, រូចាភិនន្ទិន្ទិ សទ្ធិ, គន្ធិ, វស, ដោជ្ជព្ព,
ធម្មាភិនន្ទិន្ទិ អត្តោ។ សេយ្យចិន្ទិន្ទិ និចាតោ។ តស្ស សា កតមា ចេតិ អត្តោ។
កាមេ តណ្ហា កាមតណ្ហា, បញ្ចកាមគុណិករាគស្សេតំ នាមំ។ ភវេ តណ្ហា
ភវតណ្ហា, ភវបត្តនាវសេន ឧប្បន្នស្ស សស្សតទិដ្ឋិសហគតស្ស
រូចារូបភវរាគស្ស ច ឈាននិកន្តិយា ចេតំ អធិវចនំ។ វិភវេ តណ្ហា វិភវតណ្ហា,
ឧច្ឆេទទិដ្ឋិសហគតរាគស្សេតំ អធិវចនំ។

ឥន្ទានិ តស្សា តណ្ហាយ វត្ថុវិគ្គារតោ ទស្សតុំ សាខោ
 បនេសាតិអាទិមាហ។ តត្ថ ឧប្បជ្ជតីតិ ជាយតិ។ និវិសតីតិ បុនប្ប្នំ
 បវត្តិវសេន បតិជ្ជហតិ។ យំ លោកេ បិយរូបំ សាត្រូបន្តិ យំ លោកស្មី
 បិយសភាវព្យោ មធុរសភាវព្យោ។ ចក្កុ លោកេតិអាទិសុ លោកស្មីញ៉ា ចក្កាទិសុ
 មមត្តេន អភិនិវិជ្ជា សត្តា សម្មត្តិយំ បតិជ្ជតា អត្តនោ ចក្កំ អាទាសតលាទិសុ
 និមិត្តគ្គហណានុសារេន វិប្បសន្ធិំ បញ្ចបសាទំ សុវណ្ណាវិមារេ
 ឧគ្សាជិតមណីសីហបញ្ចវរិយ មញ្ញន្តិ, សោតំ រជតបនាឡិកំវិយ, ចាមផ្គុសុត្តំ
 វិយ ច មញ្ញន្តិ, “តុដ្ឋនាសា”តិ លទ្ធកោហារំ យានំ វដ្តិត្វា បបិតហរិតាលវដ្តិវិយ
 មញ្ញន្តិ, ជ្ឈំ វត្តកម្ពលបដលំ វិយ មុទុសិនិទ្ធុមធុរសទំ មញ្ញន្តិ, កាយំ សាលលដ្ឋិ
 វិយ, សុវណ្ណតោរណំវិយ ច មញ្ញន្តិ, មនំ អញ្ជោសំ មនេន អសទិសំ ឧឡារំ
 មញ្ញន្តិ។ រូបំ សុវណ្ណកណិការបុច្ឆាទិវណ្ណំវិយ, សទ្ធិំ មត្តករីក
 កោកិលមន្តធមិតមណីវសនិក្សេសំវិយ, អត្តនា បដិលទ្ធានិ
 ចតុសមុដ្ឋានិកគន្ធារម្ពណាទិនិ “កស្សញ្ញាស្ស ឯវរូចានិ អត្ថី”តិ មញ្ញន្តិ។ តេសំ
 ឯវំ មញ្ញមាធានំ តានិ ចក្កាទិនិ បិយរូចានិ ចេវ សាត្រូចានិ ច ហោត្តិ។ អថ
 នេសំ តត្ថ អនុប្បន្នា ចេវ តណ្ហា ឧប្បជ្ជតិ, ឧប្បន្នា ច តណ្ហា បុនប្ប្នំ
 បវត្តិវសេន និវិសតិ។ តស្មា ភគវា “ចក្កុ លោកេ បិយរូបំ សាត្រូបំ, ឯត្ថេសា
 តណ្ហា ឧប្បជ្ជមាធា ឧប្បជ្ជតី”តិអាទិមាហ។ តត្ថ ឧប្បជ្ជមាធាតិ យថា
 ឧប្បជ្ជមាធា ហោតិ, តថា ឯត្ថ ឧប្បជ្ជតីតិ អត្តោ។ ឯស នយោ សព្ពត្ថ។

និរោធសច្ចនិទ្ទេសវណ្ណាធា

៤០០. អសេសវិរាគនិរោធាតិអាទិនិ សព្ពានិ និព្ពានវេវចនានេវ។ និព្ពានញ្ញំ
 អាគម្ម តណ្ហា អសេសាវិរដ្ឋតិ និរុដ្ឋតិ, តស្មា តំ “តស្សាយេវ តណ្ហាយ
 អសេសវិរាគនិរោធា”តិ វុច្ឆតិ។ និព្ពានញ្ញំ អាគម្ម តណ្ហា ចជិយតិ

បដិស្សន្ឋិយតិ វិមុច្ចតិ ន អល្លិយតិ, តស្មា និព្វានំ “ចាគោ បដិស្សន្ឋោ មុត្តិ
អនាលយោ” តិ វុច្ចតិ។ ឯកមេវ ហិ និព្វានំ, នាមា និ បនស្ស សព្ពសន្ឋីតានំ
នាមបដិបក្ខវសេន អនេកានិ ហោន្តិ។ សេយ្យចីដំ, អសេសវិរាគោ
អសេសនិរោធា ចាគោ បដិស្សន្ឋោ មុត្តិ អនាលយោ រាគក្ខយោ
នោសក្ខយោ មោហក្ខយោ តណ្ហាក្ខយោ អនុប្បាទោ អប្បវត្តំ អនិមិត្តំ
អប្បលាហិតំ អនាយូហានំ អប្បជិសន្ឋិ អនុបបត្តិ អគតិ អជាតំ អជំ អព្យាធិ
អមតំ អសោកំ អបរិទេវំ អនុចាយាសំ អសំកិលិដ្ឋន្តិ។

ឥនានិ មគ្គេន ជិន្នាយ និព្វានំ អាគម្ម អប្បវត្តិបត្តាយបិ ច តណ្ហាយ យេសុ
វត្ថុសុ តស្ស ឧប្បត្តិ ទស្សិតា, តត្ថេវ អភារំ ទស្សេតុំ សាខោ
បនេសាតិអាទិមាហ។ តត្ថ យថា បុរិសោ ខេត្ត ជាតំ តិត្តអលាពុវល្លិ ទិស្វា
អគ្គតោ បដ្ឋាយ មូលំ បរិយេសិត្វា និន្ទេយ្យ, សា អនុបុព្វេន មិលាយិត្វា
អបញ្ញត្តិ គច្ឆេយ្យ។ តតោ តស្មី ខេត្ត តិត្តអលាពុ និរុទ្ធា បហីនាតិ វុច្ឆេយ្យ,
ឯវមេវ ខេត្ត តិត្តអលាពុ វិយ ចក្ខាធិសុ តណ្ហា។ សា អរិយមគ្គេន មូលជិន្នា
និព្វានំ អាគម្ម អប្បវត្តិ គច្ឆតិ។ ឯវំ គតា បន តេសុ វត្ថុសុ ខេត្ត តិត្តអលាពុ
វិយ ន បញ្ញាយតិ។

យថា ច អដិវតោ ចោវេ អានេត្វា នគរស្ស ទក្ខិណាធាវេ ឃាតេយ្យំ, តតោ
អដិវយំ ចោរា មតាតិ វា មារិតាតិ វា វុច្ឆេយ្យំ, ឯវំ អដិវយំ ចោរា វិយ ចក្ខាធិសុ
តណ្ហា។ សា ទក្ខិណាធាវេ ចោរា វិយ និព្វានំ អាគម្ម និរុទ្ធត្តា និព្វានេ និរុទ្ធា។ ឯវំ
និរុទ្ធា បនេតេសុ វត្ថុសុ អដិវយំ ចោរា វិយ ន បញ្ញាយតិ, តេនស្ស តត្ថេវ
និរោធំ ទស្សន្ឋោ “ចក្ខុ លោកេ បិយរូបំ សាតរូបំ, ឯត្ថសា តណ្ហា
បហីយមាណា បហីយតិ, ឯត្ថ និរុដ្ឋមាណា និរុដ្ឋតិ” តិអាទិមាហ។

មគ្គសច្ចនិទ្ទេសវណ្ណាណា

២០២. អយមេវាតិ អញ្ញាមគ្គបដិក្ខេបនត្ថំ និយមនំ។ អរិយោតិ តំ តំ
មគ្គវដ្តេហិ កិលេសេហិ អារកត្តា អរិយការករត្តា ច អរិយោ។ ទុក្ខ
ញាណន្តិអាទិនា ចតុសច្ចកម្មដ្ឋានំ ទស្សិតំ។ តត្ថ បុរិមានិ ទ្វេ សច្ចានិ វដ្តំ,
បច្ឆិមានិ វិវដ្តំ។ តេសុ ភិក្ខុនោ វដ្តេ កម្មដ្ឋានាភិនិវេសោ ហោតិ, វិវដ្តេ នត្តិ
អភិនិវេសោ។ បុរិមានិ ហិ ទ្វេ សច្ចានិ “បញ្ចក្ខន្ធា ទុក្ខំ, តណ្ហា សមុទយោ” តិ ឯវំ
សន្និបេន ច “កតមេ បញ្ចក្ខន្ធា, រូបក្ខន្ធា” តិ អាទិនា នយេន វិត្តារេន ច
អាចរិយស្ស សន្តិកេ ឧគ្គណ្ហិត្វា វាចាយ បុនប្បុនំ បរិវត្តន្តោ យោការចរោ កម្ម
ករោតិ។ ឥតវេសុ បន ទ្វីសុ សច្ចេសុ និរោធសច្ចំ ឥដ្ឋំ កន្តំ មនាបំ, មគ្គសច្ចំ ឥដ្ឋំ
កន្តំ មនាបន្តិ ឯវំ សវនេន កម្មំ ករោតិ។ សោ ឯវំ ករោន្តោ ចត្តារិ សច្ចានិ
ឯកបដិវេជេនេវ បដិវិជ្ឈតិ ឯកាភិសមយេន អភិសមេតិ។ ទុក្ខំ
បរិញ្ញាបដិវេជេន បដិវិជ្ឈតិ, សមុទយំ បហានបដិវេជេន, និរោធំ
សច្ចិកិរិយាបដិវេជេន, មគ្គំ ភាវនាបដិវេជេន បដិវិជ្ឈតិ។ ទុក្ខំ
បរិញ្ញាភិសមយេន... បេ... មគ្គំ ភាវនាភិសមយេន អភិសមេតិ។ ឯវមស្ស
បុព្វភាគេ ទ្វីសុ សច្ចេសុ ឧគ្គហបរិបុច្ឆាសវនធារណាសម្មសនបដិវេជោ ហោតិ,
ទ្វីសុ បន សវនបដិវេជោយេវ។ អបរភាគេ តីសុ កិច្ចតោ បដិវេជោ ហោតិ,
និរោធ អារម្មណបដិវេជោ។ បច្ចវេក្ខណា បន បត្តសច្ចស្ស ហោតិ។ អយព្វា
អាទិកម្មិកោ, តស្មា សា ឥធ ន វុត្តា។

ឥមស្ស ច ភិក្ខុនោ បុព្វេ បរិគ្គហតោ “ទុក្ខំ បរិជាតាមិ, សមុទយំ បដហាមិ,
និរោធំ សច្ចិករោមិ, មគ្គំ ភាវេមី” តិ
អាភោគសមន្មាហារមនសិការបច្ចវេក្ខណា នត្តិ, បរិគ្គហតោ បដ្ឋាយ
ហោតិ។ អបរភាគេ បន ទុក្ខំ បរិញ្ញាតមេវ... បេ... មគ្គោ ភាវិតោវ ហោតិ។
តត្ថ ទ្វេ សច្ចានិ ទុទ្ធសត្តា គម្ពីរានិ, ទ្វេ គម្ពីរត្តា ទុទ្ធសានិ។ ទុក្ខសច្ចញ្ញា
ឧប្បត្តិតោ ចាកជំ, ខាណុកណ្ហាកបហារាធិសុ “អហោ ទុក្ខ” តិ វត្តព្ភតម្បិ

អាបជ្ជតិ។ សមុទយម្បិ ខាទិតុកាមតាភុញ្ញតុកាមតាទិវសេន ឧប្បត្តិតោ
ចាកដំ។ លក្ខណបដិវេធតោ បន ឧភយម្បិ គម្ពីរំ។ ឥតិ តានិ ទុទ្ធសត្តា
គម្ពីរានិ។ ឥតវេសំ បន ទិទ្ធិ ទស្សនត្ថាយ បយោគោ ភវគ្គហណាត្ថំ
ហត្ថប្បសារណំវិយ អវិចិដុសនត្ថំ ចាទប្បសារណំវិយ សតតា ភិទ្ធស្ស
វាលស្ស កោជិយា កោជិចាទនំវិយ ច ហោតិ។ ឥតិ តានិ គម្ពីរត្តា ទុទ្ធសានិ។
ឯវំ ទុទ្ធសត្តា គម្ពីរេសុ គម្ពីរត្តា ច ទុទ្ធសេសុ ចត្វសុ សច្ចេសុ ឧត្តហាទិវសេន
បុព្វភាគញ្ញាណុប្បត្តិ សឆាយ ឥទំ ទុក្ខញ្ញាណន្តិអាទិ វុត្ថំ។ បដិវេធក្ខណ
បន ឯកមេវ តំ ញ្ញាណំ ហោតិ។

នេក្ខម្មសង្គហ្មនយោ កាមព្យាចាទិវិហ័សាវិវមណាសញ្ញានំ នានត្តា
បុព្វភាគេ នាធា, មគ្គក្ខណោ បន ឥមេសុ តីសុ ហ្មានេសុ ឧប្បន្នាយ
អកុសលសង្គហ្មន្ស បនបច្ឆេទតោ អនុប្បត្តិសាធនវសេន មគ្គន្តំ ប្បយមាធា
ឯកោវ កុសលសង្គហ្មន ឧប្បជ្ជតិ។ អយំ សម្មាសង្គហ្មនាម។

មុសាវាទាវេរមណីអាទយោបិ មុសាវាទាទីហិវិវមណាសញ្ញានំ នានត្តា
បុព្វភាគេ នាធា, មគ្គក្ខណោ បន ឥមេសុ ចត្វសុ ហ្មានេសុ ឧប្បន្នាយ
អកុសលទុស្សីល្យចេតនាយ បនបច្ឆេទតោ អនុប្បត្តិសាធនវសេន មគ្គន្តំ
ប្បយមាធា ឯកោវ កុសលវេរមណី ឧប្បជ្ជតិ។ អយំ សម្មាវាទា នាម។

ចាលាភតិចាតាវេរមណីអាទយោបិ ចាលាភតិចាតាទីហិវិវមណាសញ្ញានំ
នានត្តា បុព្វភាគេ នាធា, មគ្គក្ខណោ បន ឥមេសុ តីសុ ហ្មានេសុ ឧប្បន្នាយ
អកុសលទុស្សីល្យចេតនាយ អភិរិយតោ បនបច្ឆេទតោ
អនុប្បត្តិសាធនវសេន មគ្គន្តំ ប្បយមាធា ឯកោវ កុសលវេរមណី ឧប្បជ្ជតិ,
អយំ សម្មាកម្មន្តោ នាម។

មិច្ឆាអាជីវន្តិ ខាធនីយកោជនីយានីនំ អត្ថាយ បវត្ថុតំ កាយវិចិត្តវិចិត្តំ។
បហាយាតិ វេជ្ជេត្វា។ សម្មាអាជីវេនាតិ ពុទ្ធបសត្ថេន អាជីវេន។ ជីវិតំ កប្បេតីតិ
ជីវិតប្បវត្ថិ បវត្ថេតិ។ សម្មាអាជីវោបិ កុហនាធិហិ វិរមណសញ្ញានំ នានត្តា
បុព្វភាគេ នាធា, មគ្គកូលោ បន ឥមេសុយេវ សត្តសុ ហំនេសុ ឧប្បន្នាយ
មិច្ឆាជីវុស្សីល្យចេតនាយ បទបច្ឆេទតោ អនុប្បត្តិសាធនវសេន មគ្គង្គំ
បូរយមាធា ឯការ កុសលវេរមណី ឧប្បជ្ជតិ, អយំ សម្មាអាជីវោ នាម។

អនុប្បន្នានន្តិ ឯកស្មី វា ភវេ តថាវុបេ វា អារម្មណោ អត្តនោ ន ឧប្បន្នានំ។
បរស្ស បន ឧប្បជ្ជមាទេ ទិស្វា “អហោ វត មេ ឯវុចា ចាបកា អកុសលធម្មា ន
ឧប្បជ្ជេយ្យ” ត្ថិ ឯវំ អនុប្បន្នានំ ចាបកានំ អកុសលានំ ធម្មានំ អនុប្បាធាយ។
ធន្តំ ជនេតីតិ តេសំ អនុប្បាធកបដិបត្តិសាធកំ វីរិយធន្តំ ជនេតិ។ វាយមតីតិ
វាយាមំ ករោតិ។ វីរិយំ អារភតីតិ វីរិយំ បវត្ថេតិ។ ចិត្តំ បគ្គណ្ណាតីតិ វីរិយេន
ចិត្តំ បគ្គហិតំ ករោតិ។ បទហតីតិ កាមំ តថោ ច ច្បារុ ច អដ្ឋិ ច អវសិស្សត្ថតិ
បទហានំ បវត្ថេតិ។

ឧប្បន្នានន្តិ សមុទាចារវសេន អត្តនោ ឧប្បន្នបុព្វានំ។ ឥនានិ តាធិសេ ន
ឧប្បាទេស្សមីតិ តេសំ បហានាយ ធន្តំ ជនេតិ។ អនុប្បន្នានំ កុសលានន្តិ
អប្បដិលទ្ធានំ បឋមជ្ឈានាធិនំ។ ឧប្បន្នានន្តិ តេសំយេវ បដិលទ្ធានំ។ វិតិយាតិ
បុនប្បនំ ឧប្បត្តិបពន្ធវសេន វិតត្ថំ។ អសម្មោសាយាតិ អវិនាសនត្ថំ។
ភិយ្យោភាវាយាតិ ឧបរិភាវាយ។ វេបុល្លាយាតិ វិបុលភាវាយ។ ការវាយ
ចារិប្បិយាតិ ការវាយ បរិបូរណត្ថំ។ អយម្មិ សម្មាវាយាមោ អនុប្បន្នានំ
អកុសលានំ អនុប្បាធនាធិចិត្តានំ នានត្តា បុព្វភាគេ នាធា, មគ្គកូលោ បន
ឥមេសុយេវ ចតុសុ ហំនេសុ កិច្ចសាធនវសេន មគ្គង្គំ បូរយមាធា ឯកមេវ
កុសលវីរិយំ ឧប្បជ្ជតិ។ អយំ សម្មាវាយាមោ នាម។

សម្មាសតិបិ កាយាធិបតីក្លាហាកចិត្តានំ នាណត្តា បុព្វភាគេ នាណ,
មគ្គកូលោ បន ចតុសុ ហំនេសុ កិច្ចសាធនវសេន មគ្គង្គំ បូរយមាណ ឯការ
សតិ ឧប្បជ្ជតិ។ អយំ សម្មាសតិ នាម។

ឈាននិ បុព្វភាគេបិ មគ្គកូលោបិ នាណ, បុព្វភាគេ សមាបត្តិវសេន
នាណ, មគ្គកូលោ នាណមគ្គវសេន។ ឯកស្ស ហិ បឋមមគ្គោ បឋមជ្ឈានិកោ
ហោតិ, ទុតិយមគ្គោធម្មោបិ បឋមជ្ឈានិកា វា ទុតិយជ្ឈានាទីសុ
អញ្ញាតវឈានិកា វា។ ឯកស្សបិ បឋមមគ្គោ ទុតិយាទីនំ អញ្ញាតវឈានិកោ
ហោតិ, ទុតិយាធម្មោបិ ទុតិយាទីនំ អញ្ញាតវជ្ឈានិកា វា បឋមជ្ឈានិកា វា។ ឯវំ
ចត្តារោបិ មគ្គាឈានវសេន សទិសា វា អសទិសា វា ឯកច្ឆសទិសា វា ហោតិ។
អយំ បនស្ស វិសេសោ ចាទកជ្ឈាននិយមេន ហោតិ។

ចាទកជ្ឈាននិយមេន តាវ បឋមជ្ឈានលាភិនោ បឋមជ្ឈានា វុដ្ឋាយ
វិបស្សន្តស្ស ឧប្បន្នោ មគ្គោ បឋមជ្ឈានិកោ ហោតិ។ មគ្គង្គំពោជ្ឈង្គានិ បនេត្ត
បរិបុណ្ណានេវ ហោតិ។ ទុតិយជ្ឈានតោ វុដ្ឋាយ វិបស្សន្តស្ស ឧប្បន្នោ
ទុតិយជ្ឈានិកោ ហោតិ។ មគ្គង្គានិ បនេត្ត សត្ត ហោតិ។ តតិយជ្ឈានតោ
វុដ្ឋាយ វិបស្សន្តស្ស ឧប្បន្នោ តតិយជ្ឈានិកោ។ មគ្គង្គានិ បនេត្ត សត្ត,
ពោជ្ឈង្គានិ ធន ហោតិ។ ឯស នយោ ចតុត្ថជ្ឈានតោ វុដ្ឋាយ យាវ
នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនំ។

អារុប្បេ ចតុក្កបញ្ចកជ្ឈានំ ឧប្បជ្ជតិ, តញ្ច លោកុត្តរំ, នោ លោកិយង្គិវុត្តំ,
ឯត្ថ កថង្គិ? ឯត្ថាបិ បឋមជ្ឈានាទីសុ យតោ វុដ្ឋាយ សោតាបត្តិមគ្គំ
បដិលភិទ្ធា អរូបសមាបត្តិ ភាវេទ្ធា សោ អារុប្បេ ឧប្បន្នោ, តំ ឈានិការស្ស
តត្ថ តយោ មគ្គា ឧប្បជ្ជង្គិ។ ឯវំ ចាទកជ្ឈានមេវ និយមេតិ។

កេចិ បន ២៣ “វិបស្សនាយ អារម្មណភូតា ខន្ធនិយមេត្តី” តិ វទន្តិ។ កេចិ
“បុគ្គលជ្ឈាសយោ និយមេតី” តិ វទន្តិ។ កេចិ “វុដ្ឋានកាមិនិវបស្សនា
និយមេតី” តិ វទន្តិ។ តេសំ វាទវិនិច្ឆយោ វិសុទ្ធិមគ្គេ
វុដ្ឋានកាមិនិវបស្សនាធិការេ វុត្ថនយេនេវ វេទិតញ្ចា។

អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខុវេ, សម្មាសមាធិតិ អយំ បុព្វភាគេ លោកិយោ អបរភាគេ
លោកុត្តរោ សម្មាសមាធិតិ វុច្ចតិ។

ឥតិ អជ្ឈត្ថំ វាតិ ឯវំ អត្តនោ វា ចត្តារិ សច្ចានិ បរិគ្គណ្ឌិត្វា, បរស្ស វា,
កាលេន វា អត្តនោ, កាលេន វា បរស្ស ចត្តារិ សច្ចានិ បរិគ្គណ្ឌិត្វា ធម្មេសុ
ធម្មានុបស្សី វិហារតិ។ សមុទយវយា បនេត្ថ ចតុន្នំ សច្ចានំ យថាសម្ភារតោ
ឧប្បត្តិនិវត្តិវសេន វេទិតញ្ចា។ ឥតោ បរំ វុត្ថនយមេវ។ កេវលញ្ចំ ឥធ
ចតុសច្ចបរិក្កាហិកា សតិ ធុក្ខុសច្ចន្តិ ឯវំ យោជនំ កត្វា សច្ចបរិក្កាហកស្ស
ភិក្ខុនោ និយ្យានមុខំ វេទិតញ្ចំ, សេសំ តាធិសមេវាតិ។

ចតុសច្ចបញ្ចំ និដ្ឋិតំ។

២០៤. ឯត្តារតា អាធាចានបញ្ចំ ចតុស្សិយាបថបញ្ចំ ចតុសម្បជញ្ញបញ្ចំ
ទូត្តិសាការំ ចតុធាតុវវត្ថានំ នវសិវថិកា វេទនានុបស្សនា ចិត្តានុបស្សនា
នីវរណបរិគ្គហោ ខន្ធបរិគ្គហោ អាយតនបរិគ្គហោ ពោជ្ឈង្គបរិគ្គហោ
សច្ចបរិគ្គហោតិ ឯកវិសតិ កម្មជ្ជានានិ។ តេសុ អាធាចានំ ទូត្តិសាការំ
នវសិវថិកាតិ ឯកាធិស អប្បនាកម្មជ្ជានានិ ហោន្តិ។
ធិយភាណាកមហាសិវត្ថេរោ បន “នវសិវថិកា អាធិនវានុបស្សនាវសេន
វុត្តា” តិ អាហា។ តស្មា តស្ស មតេន ទ្វេយេវ អប្បនាកម្មជ្ជានានិ, សេសានិ
ឧបចារកម្មជ្ជានានិ។ កី បនេតេសុ សព្វេសុ អភិនិវេសោ ជាយតីតិ? ន

ជាយតិ។ ឥរិយាបថសម្បជញ្ញវិវរណពោជ្ឈន្ត្រសុ ហិ អភិនិវេសោ ន ជាយតិ,
សេសេសុ ជាយតិ។ មហាសីវត្ថុរោ បនាហ “ឯតេសុបិ អភិនិវេសោ
ជាយតិ។ អយញ្ញំ ‘អត្ថំ នុ ខោ មេ ចត្តារោ ឥរិយាបថា ឧទាហុ នត្ថិ, អត្ថំ នុ ខោ
មេ ចតុសម្បជញ្ញំ ឧទាហុ នត្ថិ, អត្ថំ នុ ខោ មេ បញ្ចវិវរណា ឧទាហុ នត្ថិ, អត្ថំ នុ
ខោ មេ សត្តពោជ្ឈន្ត្រា ឧទាហុ នត្ថិ’ តិ ឯវំ បរិគ្គណ្ណាតិ។ តស្មា សព្ពត្ថ
អភិនិវេសោ ជាយតិ” តិ។

យោ ហិ កោចិ, ភិក្ខុវេតិ យោ ហិ កោចិ, ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុ វា ភិក្ខុនំ វា
ឧចាសកោ វា ឧចាសិកា វា។ ឯវំ ភាវេយ្យាតិអាទិតោ បដ្ឋាយ វុត្ថេន
ភាវនានុក្កមេន ភាវេយ្យ។ ចាជិកដ្ឋន្តិ បជិកដ្ឋិតតំ ឥច្ឆិតតំ អវស្សំភាវីតិ
អត្ថោ។ អញ្ញាតិ អរហត្តំ។ សតិ វា ឧចាទិសេសេតិ ឧចាទានសេសេ វា សតិ
អបរិក្ខិណោ។ អនាគាមិតាតិ អនាគាមិភារោ។

ឯវំ សត្តន្តំ វស្សានំ វសេន សាសនស្ស និយ្យានិកភាវំ ទស្សេត្វា បុន តតោ
អប្បតរេបិ កាលេ ទស្សេត្តោ តិដ្ឋន្ត, ភិក្ខុវេតិអាទិមាហ។ សព្ពម្បី ចេតំ
មជ្ឈិមស្ស វេនេយ្យបុគ្គលស្ស វសេន វុត្ថំ, ភិក្ខុបញ្ញំ បន សន្ធាយ “ចាតោវ
អនុសិដ្ឋោ សាយំ វិសេសំ អធិគមិស្សតិ, សាយំ អនុសិដ្ឋោ ចាតោវិសេសំ
អធិគមិស្សតិ” តិ វុត្ថំ។ ឥតិ ភគវា “ឯវំ និយ្យានិកំ, ភិក្ខុវេ, មម សាសន” តិ
ទស្សេត្វា ឯកវិសតិយាបិ ហិ ឯនេសុ អរហត្តនិក្ខេដន ទេសិតំ ទេសនំ
និយ្យាតេត្តោ “ឯកាយនោ អយំ, ភិក្ខុវេ, មគ្គោ... បេ... ឥតិ យំ តំ វុត្ថំ, ឥទេមេតំ
បជិច្ច វុត្ថ” តិ អាហ។ សេសំ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។ ទេសនាបរិយោសានេ បន តីស
ភិក្ខុសហស្សនិ អរហត្ថេ បតិដ្ឋហិស្វតិ។

ឥតិ សុមដ្ឋលវិលាសិនិយា ជីយនិកាយជ្ជកថាយំ

មហាសតិបដ្ឋានសុត្តន្តបិដកនិដ្ឋិតា។

១០. ចាយាសិរាជញ្ញាសុត្តន្តបិដក

៤០៦. ឯវំ មេសុតន្តិ ចាយាសិរាជញ្ញាសុត្តន្តំ។ តត្រាយមបុព្វបទវណ្ណានា - អាយស្មាតិ បិយវចនមេតំ។ កុមារកស្សចោតិ តស្ស នាមំ។ កុមារកាលេ បព្ពជិតត្តា បនភកវតា “កស្សបំ បក្កោសថ, ឥទំ ជលំ វា ខាននីយំ វា កស្សបស្ស ទេថា” តិ វុត្តេ “កតវកស្សបស្ស” តិ។ “កុមារកស្សបស្ស” តិ ឯវំ គហិតនាមត្តា តតោ បដ្ឋាយ វុឡ្យកាលេបិ “កុមារកស្សចោ” ត្រូវ វុច្ឆតិ។ អបិច រញ្ជោ ចោសាវនិកបុត្តត្តាបិ តំ កុមារកស្សចោតិ សញ្ញានីសុ។

អយំ បនស្ស បុព្វយោគតោ បដ្ឋាយ អាវិការកថា - ថេរោ កិវ បទុមុត្តរស្ស ភកវតោ កាលេ សេដ្ឋីបុត្តោ អហោសិ។ អថេកទិវសំ ភកវន្តំ ចិត្រកថី ឯកំ អត្ថនោ សាវកំ ឯតទគ្គេ ឋេបន្តំ ទិស្វា ភកវតោ សត្តាបំ ទានំ ទត្វា “អហម្បិ ភកវា អនាគតេ ឯកស្ស ពុទ្ធស្ស អយំ ថេរោវិយ ចិត្រកថី សាវកោ ភវាមី” តិ បត្ថនំ កត្វា បុញ្ញានិ ករោន្តោ កស្សបស្ស ភកវតោ សាសនេ បព្ពជិត្វាវិសេសំ និព្ពត្តតុំ នាសត្តិ។ តទា កិវ បរិនិព្ពតស្ស ភកវតោ សាសនេ ឱសក្កន្តេ បព្វា ភិក្ខុ និស្សេណី ពទ្ធិត្វា បព្ពតំ អារុយ្ហ សមណធម្មំ អកំសុ។ សង្ឃត្ថេរោ តតិយទិវសេ អរហត្តំ បត្តោ, អនុថេរោ ចតុត្ថទិវសេ អនាគាមី អហោសិ, ឥតវេ តយោវិសេសំ និព្ពត្តតុំ អសក្កោន្តា ទេវលោកេ និព្ពត្តា។

តេសំ ឯកំ ពុទ្ធន្តំ ទេវេសុ ច មនុស្សេសុ ច សម្មត្តី អនុភវន្តានំ ឯកោ តក្កសិលាយំ រាជកុលេ និព្ពត្តិត្វា បក្កសាតិ នាម រាជា ហុត្វា ភកវន្តំ ឧទ្ទិស្ស បព្ពជិត្វា រាជគហំ ឧទ្ទិស្ស អាគច្ឆន្តោ កុម្មការសាលាយំ ភកវតោ ធម្មទេសនំ សុត្វា អនាគាមិជលំ បត្តោ។ ឯកោ ឯកស្មី សមុទ្ធបដ្ឋនេ កុលយវេ និព្ពត្តិត្វា

នាវី អារុយ្ហ ភិទ្ទនាវោ នារុច្ឆិរាជំ និវាសេត្វាលាភសម្បត្តិ បត្តោ “អហំ
អរហា” តិ ចិត្តំ ឧប្បាទេត្វា “ន ត្វំ អរហា, គច្ឆ, សត្តារំ ឧបសង្កមិត្វា បញ្ចំ
បុច្ឆា” តិ អត្តកាមាយ ទេវតាយ ចោទិតោ តថា កត្វា អរហត្តជលំ បត្តោ។

ឯកោ រាជគហោ ឯកិស្សា កុលទារិកាយ កុច្ឆិម្ហំ ឧប្បន្នោ។ សា ច បឋមំ
មាតាបិតារោ យាចិត្វា បព្ពដ្ឋំ អលភមាណា កុលយំ គន្ធា គព្ពំ គណ្ហិ។
គព្ពសណ្ឌិតម្បិ អជាទន្តិ សាមិកំ អារាដេត្វា តេន អនុញ្ញាតា ភិក្ខុនីសុ
បព្ពជិតា, តស្ស គព្ពនិមិត្តំ ទិស្វា ភិក្ខុនិយោ ទេវទត្តំ បុច្ឆិសុ។ សោ
“អស្សមណី” តិ អាហា។ ទសពលំ បុច្ឆិសុ។ សត្តា ឧចារិត្តេវ សម្បជីដ្ឋាបេសិ។
ថេរោ សាវត្ថិនគរវាសិនិ កុលានិវិសាខញ្ច ឧចាសិកំ បក្កោសាបេត្វា
សោធន្នោ “បុរេ លទ្ធោ គព្ពោ, បព្ពដ្ឋា អរោកា” តិ អាហា។ សត្តា “សុវិនិច្ឆ័តំ
អធិករណា” ត្ថិ ថេរស្ស សាធុការមទាសិ។ សា ភិក្ខុនី សុវណ្ណាពិម្ពសទិសំ បុត្តំ
វិជាយិ។ តំ គហេត្វា រាជា បសេនទិ កោសលោ ចោសាបេសិ។ “កស្សចោ” តិ
ចស្ស នាមំ កត្វា អបរភាគេ អលង្ករិត្វា សត្តុ សន្តិកំ នេត្វា បញ្ចាដេសិ។ ឥតិ នំ
រញ្ជោ ចោសាវនិកបុត្តត្ថាបិ “កុមារកស្សចោ” តិ សញ្ញានីសូតិ។ តំ ឯកទិវសំ
អន្ទវនេ សមណាធម្មំ ករោន្តំ អត្តកាមា ទេវតា បញ្ឆោ ឧគ្គហាបេត្វា “ឥមេ
បញ្ឆោ ភគវន្តំ បុច្ឆា” តិ អាហា។ ថេរោ បញ្ឆោ បុច្ឆិត្វា បញ្ជាវិស្សជ្ជនាវសានេ
អរហត្តំ ចាបុណី។ ភគវាបិ តំ ចិត្រកចិកានំ ភិក្ខុនំ អគ្គជ្ជានេ បេបេសិ។

សេតព្យាតិ តស្ស នគរស្ស នាមំ។ ឧត្តរេន សេតព្យន្តិ សេតព្យតោ
ឧត្តរទិសាយ។ រាជញ្ញោតិ អនភិសិត្តករាជា។ ទិដ្ឋិតតន្តិ ទិដ្ឋិយេវ។ យថា
គូថគតំ មុត្តគតន្តិ វុត្តេ ន គូថាទិតោ អញ្ញំ អត្ថិ, ឯវំ ទិដ្ឋិយេវ ទិដ្ឋិតតំ។ ឥតិបិ
នត្ថិតិ តំ តំ ការណំ អបទិសិត្វា ឯវម្បិ នត្ថិតិ វទតិ។ បុរា... បេ... សញ្ញាបេតិ
យាវ ន សញ្ញាបេតិ។

ចង្ហុមសូរិយឧបមាវណ្ណា

៤០០. ឥមេ ភោ, កស្សប, ចង្ហុមសូរិយាតិ សោ កិវ ថេវេន បុច្ឆតោ ចិន្តេសិ
“អយំ សមណោ បឋមំ ចង្ហុមសូរិយេ ឧបមំ អាហារិ, ចង្ហុមសូរិយសធិសោ
ភវិស្សតិ បញ្ញាយ, អនភិកវជ្ជិយោ អញ្ញេន, សចេ បនាហំ ‘ចង្ហុមសូរិយា ឥមស្មី
លោកេ’តិ ភណិស្សមិ, ‘កី និស្សិតា វេតេ, កិត្តកបមាណា, កិត្តកំ
ឧទ្ធា’តិ អាធិហិ បលិវេវេស្សតិ។ អហំ ខោ បនេតំ និព្វេវេតុំ ន សក្ខិស្សមិ,
‘បរស្មី លោកេ’ ឥច្ឆេវស្ស កថេស្សមី”តិ។ តស្មា វាមាហា។

ភគវា បន តតោ បុព្វេន ចិន្តេស្សេវ សុធាភោជនីយជាតកំ កថេសិ។ តត
“ចន្ទេ ចន្ទោ ទេវបុត្តោ, សូរិយេ សូរិយោ ទេវបុត្តោ”តិ អាគតំ។ ភគវតោ ច
កថិតំ ជាតកំ វា សុត្តន្តំ វា សកលជម្ពុជីវេ បត្តជំ ហោតិ, តេន សោ “ឯត្ថ
និវាសិនោ ទេវបុត្តោ នត្ថិ”តិ ន សក្កាវត្ថុន្តិ ចិន្តេត្វា ទេវតេន មនុស្សាតិ អាហា។

៤០២. អត្ថិ បន, រាជញ្ញ, បរិយាយោតិ អត្ថិ បន ការណាត្តិ បុច្ឆតិ។
អាពាធិកាតិ វិសភាគវេទនាសម្ព័ន្ធតេន អាពាធន សមន្នាគតា។ ទុក្ខិតាតិ
ទុក្ខប្បត្តា។ ពាឡិគីលាណាតិ អធិមត្តគីលាណា។ សទ្ធាយិកាតិ អហំ តុម្ហេ
សទ្ធិហាមិ, តុម្ហេ មយ្ហំ សទ្ធាយិកា សទ្ធាយិតព្ភវេនាតិ អត្ថោ។ បច្ចយិកាតិ
អហំ តុម្ហេ បត្តិយាមិ, តុម្ហេ មយ្ហំ បច្ចយិកា បត្តិយាយិតព្ភាតិ អត្ថោ។

ចោរាធិឧបមាវណ្ណា

៤០៣. ឧទ្ធិសិទ្ធាតិ តេសំ អត្តានព្វា បដិសាមិតភណ្ឌាកព្វា ទស្សេត្វា,
សម្បជីវ្ហាបេត្វាតិ អត្ថោ។ វិប្បលបន្តស្សាតិ “បុត្តោ មេ, ជីតា មេ, ធនំ មេ”តិ
វិវិធំ បលបន្តស្ស។ និរយចាលេស្វតិ និរយេ កម្មការណិកសត្តេសុ។ យេ បន
“កម្មមេវ កម្មការណំ ករោតិ, នត្ថិ និរយចាលា”តិ វេទន្តិ។ តេ “តមេនំ, ភិក្ខុវេ,

និរយថាលា"តិ ទេវទូតសុត្តំ បដិពាហន្តិ។ មនុស្សលោកេ រាជកុលេសុ
ការណ៍កមនុស្សរិយ ហិ និរយេ និរយថាលា ហោន្តិ។

៤១៥. វេឡុបេសិកាហិ វេឡុវិលីវេហិ។ សុនិម្ពដ្ឋថាតិ យថា សុដ្ឋនិម្ពដ្ឋិតំ
ហោតិ, វេនំ និម្ពដ្ឋប, អបនេថាតិ អត្ថោ។

អសុច្ឆិតិ អមនាចោ។ អសុច្ឆិសម្ពាតោតិ អសុច្ឆិកោជ្ឈាសភូតោ អសុច្ឆិតិ
ញាតោ វា។ ទុគ្គន្ទោតិ កុណបគន្ទោ។ ដេតុន្ទោតិ ជិតុច្ឆិតព្ពយុត្ថោ។
បដិកុលោតិ ទស្សនេនេវ បដិយាវហោ។ ឧញ្ញាធនីតិ ទិវសស្ស ទ្វិក្ខត្ថំ ទ្គត្វា
តិក្ខត្ថំ វត្ថានិ បរិវត្តត្វា អលង្កតបដិមណ្ឌិតានំ ចក្កវត្ថិអាទិនម្បិ មនុស្សានំ
គន្ទោ យោជនសតេ បិតានំ ទេវតានំ កណ្ណោ អាសត្តកុណបំ រិយ ពាធនិ។

៤១៦. បុន ចាលាភិចាតាទិបញ្ចសីលានិ សមាទាយវត្តន្តានំ វសេន
វេទតិ។ តាវតីសានន្តិ ឥទញ្ច ទូរេ និព្ពត្តា តាវ មា អាគច្ឆន្ត, ឥមេ កស្មា ន វេន្តិតិ
វេទតិ។

៤១៨. ជច្ឆន្ទបមោ មញ្ញោ បដិភាសីតិ ជច្ឆន្ទោរិយ ឧបដ្ឋាសិ។
អរញ្ញាវនបត្តានីតិ អរញ្ញកង្ក័យុត្តតាយ អរញ្ញានិ, មហាវនសណ្ឋាតាយ
វនបត្តានិ។ បន្តានីតិ ទូរានិ។

៤១៩. កល្យាណធម្មតិ តេនេវ សីលេន សុន្ទរធម្មេ។ ទុក្ខបដិកុលេតិ ទុក្ខំ
អបត្តេន្តោ។ សេយ្យោ ភវិស្សតីតិ បរលោកេ សុគតិសុខំ ភវិស្សតីតិ
អធិប្បាយោ។

៤២០. ឧបវិជញ្ញាតិ ឧបគតិវិជាយនកាលា, បរិបក្កតញ្ច ន ចិវស្សេវ
វិជាយិស្សតីតិ អត្ថោ។ ឧបភោគ្តា ភវិស្សតីតិ ចាទបរិចារិកា ភវិស្សតិ។

អនុយោជន៍ មហាទុក្ខំ។ អយោតិ សុខំ, ន អយោ អនយោ, ទុក្ខំ។ តទេតំ
សត្តសោ សុខំ ព្យាសតិ វិក្កិបតីតិ ព្យាសនំ។ ឥតិ អនយោវ ព្យាសនំ អនុយោជន៍,
មហាទុក្ខន្តិ អត្តោ។ អយោនិសោតិ អនុចាយេន។ អបក្កំ ន បរិចាចន្តិ
អបរិណាតំ អធិណំ អាយុំ អន្តរាវ ន ឧបន្នន្តិ។ បរិចាកំ អាគមន្តិ
អាយុបរិចាកកាលំ អាគមន្តិ។ ធម្មសេនាបតិណាបេតំ វុត្ថំ -

“នាភិនន្ទាមិ មរណំ, នាភិនន្ទាមិ ជីវិតំ;

កាលញ្ច បដិកម្ពាមិ, និព្វិសំ ភតកោ យថាតិ។ (ថេរគា. ១០០១)

៤២១. ឧត្តិន្ទ្យាតិ មត្តិកាលេបំ ភិន្ទ្យា។

៤២២. រាមណោយ្យកន្តិ រមណីយភារំ។ វេលាសិកាតិ ទិដ្ឋាបរាធិកា។
កោមារិកាតិ តរុណាទារិកា។ តុយ្ហំ ជីវន្តិ សុបិននស្សនកាលេ និក្ខមន្តំ វា
បរិសន្តំ វា ជីវំ អបិ នុ បស្សន្តិ។ ឥធ ចិត្តាចារំ “ជីវ”ន្តិ គហេត្វា អាហា។ សោ ហិ
តត្ថ ជីវសញ្ញាតិ។

៤២៣. ជិយាយាតិ ធនុជិយាយ, ភីរំ វេបេត្វាតិ អត្តោ។ បត្តិន្ទតរោតិ
ចន្ទតរោ។ ឥមិនា កី ធស្សេតិ? តុម្ពេ ជីវកាលេ សត្តស្ស បញ្ចក្ខន្ធាតិ វនន្តិ,
ចរនកាលេ បន រូបក្ខន្ធមត្តមេវ អវសិស្សតិ, តយោ ខន្ធា អប្បវត្តា ហោត្តិ,
វិញ្ញាណក្ខន្ធា គច្ឆតិ។ អវសិដ្ឋន រូបក្ខន្ធន លហុតវេន ភវិតព្វំ, គរុកតរោ ច
ហោតិ។ តស្មា នត្តិ កោចិ កុហី គន្ធាតិ ឥមមត្តំ ធស្សេតិ។

៤២៤. និព្វតន្តិ រូបសន្តតេជំ។

៤២៥. អនុបហន្ទាតិ អវិនាសេត្វា។ អាមតោ ហោតីតិ អនុមតោ មរិតុំ
អារន្ទោ ហោតិ។ ឌីដុនាថាតិ ឌីរតោ ករោថ។ សន្ទនាថាតិ បរតោ ករោថ។

និទ្ទនាថាតិ អបរាបរំ ករោច។ តញ្ចាយតនំ ន បដិសំវេទេតីតិ តេន ចក្កនា តំ
រូចាយតនំ ន វិការេតិ។ ឯស នយោ សត្តត្ថ។

៤២៦. សង្ខធមោតិ សង្ខធមកោ។ ឧបលាបេត្វាតិ ធមិត្វា។

៤២៨. អត្ថិកោតិ អត្ថិបរិចារកោ។ អាទាទេយ្យន្តិ និច្ឆាទេយ្យំ, អាយុំ វា
ចាបុណ្ណាបេយ្យំ។ ចោសេយ្យន្តិ ភោជនាធិហិ ភវេយ្យំ។ វឌ្ឍេយ្យន្តិ វឌ្ឍី
គមេយ្យំ។ អរណីសហិតន្តិ អរណីយុគឡំ។

៤២៩. តិរោរាជានោមីតិ តិរោរេជ្ជេ អញ្ញស្មិម្បិ ជនបទេ រាជានោ ជានន្តិ។
អព្យត្តោតិ អវិសនោ អនេកោ។ កោបេនបីតិ យេ មំ ឯវំ វត្តន្តិ, តេសុ
ឧប្បជ្ឈនកេន កោបេនបី ឯតំ ទិដ្ឋិតតំ ហរិស្សាមិ បរិហរិស្សាមីតិ គហេត្វា
វិចរិស្សាមិ។ មក្ខេនាតិ តយា វុត្តយុត្តការណាមក្ខលក្ខណេន មក្ខេនាបិ។
បលាសេនាតិ តយា សទ្ធិយុគត្តាហលក្ខណេន បលាសេនាបិ។

៤៣០. ហរិតកបណ្ណាន្តិ យំ កិញ្ចិ ហរិតកំ, អន្តមសោ អល្លតិណាបណ្ណាម្បិ ន
ហោតីតិ អត្តោ។ សន្នទ្ធកលាបន្តិ សន្នទ្ធជនុកលាបំ។ អាសិត្តោទកានិ
វដ្តុមាធិតិ បរិបុណ្ណាសលីលា មគ្គា ច កន្ធា ច។ យោគ្គាធិតិ ពលិពទ្ធេ។

ពហុនិក្ខន្ធកោតិ ពហុនិក្ខន្ធភិ ចរិក្ខន្ធភិ អត្តោ។ យថាភតេន
ភណ្ណោនាតិ យំ វោ តិណាកដ្ឋោទកកណ្ណាកំ អាហេបិតំ, តេន យថាភតេន
យថាហេបិតេន, យថាគហិតេនាតិ អត្តោ។

អប្បសារាធិតិ អប្បគ្យាធិ។ បណិយាធិតិ ភណ្ណាធិ។

គូជការិកាធិឧបមាវណ្ណោនា

៤៣២. មម ច សូករកត្តន្តិ មម ច សូករាជំ ឥទំ ភត្តំ។ ឧក្សរន្តន្តិ ឧបរិ យរន្តំ។
បក្សរន្តន្តិ ហេដ្ឋា បរិស្សរន្តំ។ តុម្ពេ ខេត្ត ភណោតិ តុម្ពេ ខេ ឯត្ត ភណោ។
អយមេវ វា ចាហោ។ តថា ហិ បន មេ សូករកត្តន្តិ តថា ហិ បន មេ អយំ គូថោ
សូករាជំ ភត្តំ។

៤៣២. អាគតាគតំ កលី គិលតិទិ អាគតាគតំ បរាជយគុឡំ គិលតិ។
បដ្ឋោហិស្សមីតិ បដ្ឋោហនំ ករិស្សមិ, ពលិកម្មំ ករិស្សមីតិ អត្ថោ។ អក្ខេហិ
ធិត្ថិស្សមាតិ គុឡេហិ កឡិស្សម។ លីត្តំ បរមេន តេជសាតិ បរមតេជេន
វិសេន លីត្តំ។

៤៣៦. កាមបដ្ឋន្តិ វុដ្ឋិតកាមបទេសោ វុដ្ឋតិ។ “កាមបទ”ន្តិបិ ចាហោ,
អយមេវត្ថោ។ សាលាការន្តិ សាលាវាកកាវ។ សុសន្នទ្វាតិ សុពទ្វោ។ ត្វំ
បដាឆាហីតិ ត្វំ ជាន។ សចេ គណ្ហិតុកាមោសិ, គណ្ហាហីតិ វុត្តំ ហោតិ។

ខោមន្តិ ខោមវាកំ។ អយន្តិ កាឡលោហំ។ លោហន្តិ តម្ពលោហំ។ សដ្ឋន្តិ
រជតំ។ សុវណ្ណន្តិ សុវណ្ណាមាសកំ។ អភិនធិស្វតិ តុស្សីសុ។

៤៣៧. អត្ថមនោតិ សកមនោ តុដ្ឋចិត្តោ។ អភិរទ្វាតិ អភិប្បសន្នោ។
បញ្ញាបដិភាឆាធិតិ បញ្ញាបដ្ឋាឆាធិ។ បច្ឆនិកំ កត្តត្ថន្តិ បច្ឆនិកំ បដិវុទ្ធវិយ
កត្តត្ថំ អមញ្ញិស្សំ, បដិលោមតាហំ គហេត្វា អដ្ឋាសិន្តិ អត្ថោ។

៤៣៨. សដ្ឋាតំ អាបដ្ឋន្តិទិ សដ្ឋាតំ វិឆាសំ មរណំ អាបដ្ឋន្តិ។ ន
មហាប្បលោតិ វិចាកជលេន ន មហាប្បលោ ហោតិ។ ន មហានិសំសោតិ
គុណានិសំសេន មហានិសំសោ ន ហោតិ។ ន មហាជុតិកោតិ អានុភាវជុតិយា
មហាជុតិកោ ន ហោតិ។ ន មហាវិច្ឆារោតិ វិចាកវិច្ឆារតាយ មហាវិច្ឆារោ ន
ហោតិ។ ពិជនផ្កលន្តិ ពិជញ្ច នផ្កលញ្ច។ ទុក្ខេត្តតិ ទុដ្ឋខេត្ត ទិស្សរខេត្ត។

ធុត្តមេតិ វិសមភូមិកាកេ។ បតិដ្ឋាបេយ្យាតិ វេបេយ្យ។ ឧណ្ហានីតិ និទ្ទតិទ្ទានិ។
បូតីនីតិ និស្សរាទិ។ វាតាតបបាតានីតិ វាតេន ច អាតបេន ច បាតានិ
បរិយាទិន្នតេជានិ។ អសារាទានីតិ តណ្ហាលសារាទានវហិតានិ បលាលានិ។
អសុខសយីតានីតិ យានិ សុត្វាបេត្វា កោដ្ឋ អាកិរិត្វា វេបិតានិ, តានិ
សុខសយីតានិ នាម។ ឯតានិ បន ន តាទិសានិ។ អនុប្បវេន្ទេយ្យាតិ
អនុបវេសេយ្យ, ន សម្មា វស្សេយ្យ, អនុទូមាសំ អនុទសាហំ អនុបញ្ចាហំ ន
វស្សេយ្យាតិ អត្ថោ។ អបិ នុ តានីតិ អបិ នុ ឯវំ ខេត្តពិជុដ្ឋិនោសេ សតិ តានិ
ពិជានិ អត្តមូលបត្តាទិហិ ឧទ្ធុ វុទ្ធិ ហេដ្ឋា វិវុទ្ធិ សមន្តតោ ច វេបុល្លំ
អាបដ្ឋេយ្យន្តិ។ ឯវុទោ ខោ រាជញ្ញ យញ្ញោតិ ឯវុទំ រាជញ្ញ ទានំ បរុបឃាតេន
ឧប្បាទិតបច្ចយតោបិ ឆាយកតោបិ បរិក្កាហកតោបិ អវិសុទ្ធភ្នា ន មហាប្បលំ
ហោតិ។

ឯវុទោ ខោ រាជញ្ញ យញ្ញោតិ ឯវុទំ រាជញ្ញទានំ អបរុបឃាតេន
ឧប្បន្នបច្ចយតោបិ អបរុបឃាតិតាយ សីលវន្តឆាយកតោបិ
សម្មាទិដ្ឋិអាទិគុណសម្បន្នបដិក្កាហកតោបិ មហាប្បលំ ហោតិ។ សចេ បន
គុណាតិវេកំ និរោធា វុដ្ឋិតំ បដិក្កាហកំ លភតិ, ចេតនា ច វិបុលា ហោតិ,
ទិដ្ឋវ ធម្មេ វិចាកំ ទេតីតិ។

៤៣៩. ឥមំ បន ថេរស្ស ធម្មកដំ សុត្វា ចាយាសិរាជញ្ញោ ថេរំ និមន្តត្វា
សត្តាហំ ថេរស្ស មហាទានំ ទត្វា តតោ បដ្ឋាយ មហាជនស្ស ទានំ បដ្ឋបេសិ។
តំ សន្ធាយ អថ ខោ ចាយាសិ រាជញ្ញោតិអាទិ វុត្តំ។ តត្ថ កណ្តាជកន្តិ
សកុណ្ហកំ ឧត្តណ្ហាលភត្តំ។ ពិលដ្ឋឧតិយន្តិ កញ្ញិកឧតិយំ។ ឆោរកានិ ច
វត្តានីតិ ដូលានិ ច វត្តានិ។ គុឡវាលកានីតិ គុឡទសានិ, បុញ្ញបុញ្ញវសេន

បិតាមហានុទសានីតិ អត្ថោ។ ឯវំ អនុទិសតីតិ ឯវំ ឧបទិសតិ។ ចាទាបីតិ
ចាទេនបី។

២២០. អសក្កច្ចន្តិ សទ្ធាវិវហិតំ អស្សទ្ធានំ។ អសហត្ថាតិ ន សហត្ថេន។
អចិត្តិកតន្តិ ចិត្តិការវិវហិតំ, ន ចិត្តិការម្យ្យ បច្ចុប្បដ្ឋាបេត្វា ន បណ្ឌិតចិត្តំ
កត្វា អទាសិ។ អបរិទ្ធន្តិ ធម្មតំ វិប្បតិទំ។ សុញ្ញំ សេរីសក្កន្តិ សេរីសកំ នាម
ឯកំ តុច្ចំ រជតវិមាទំ ឧបគតោ។ តស្ស កិរ ទ្វារេ មហាសិរីសរុក្ខោ, តេន តំ
“សេរីសក”ន្តិ វុច្ចតិ។

២២១. អាយស្មា គវំបតីតិ ថេរោ កិរ បុត្តេ មនុស្សកាលេ
គោចាលនារកានំ ជេដ្ឋកោ ហុត្វា មហាតោ សិរីសស្ស មូលំ សោធនត្វា វាលិកំ
ឌុកិរិទ្ធា ឯកំ បិណ្ឌាចាតិកត្ថេ វុក្ខមូលេ និសីទាបេត្វា អត្តនាលទ្ធិ អាហារំ
ទត្វា តតោ ចុតោ តស្សនុភាវេន តស្មី រជតវិមាទេ និព្ពត្តិ។ សិរីសរុក្ខោ
វិមាទទ្វារេ អដ្ឋាសិ។ សោ បញ្ញាសាយ វស្សេហិ ជលតិ, តតោ បញ្ញាស វស្សនិ
គតានីតិ ទេវបុត្តោ សំវេគំ អាបជ្ជតិ។ សោ អបរេន សមយេន អម្ពាកំ ភកវតោ
កាលេ មនុស្សេសុ និព្ពត្តិទ្វា សត្ត ធម្មកថំ សុត្វា អរហត្តំ បត្តោ។
បុញ្ញចិណ្ឌាវសេន បន ទិវាវិហារត្ថាយ តទេវវិមាទំ អភិណ្ឌំ គច្ឆតិ, តំ កិរស្ស
ឧតុសុខំ ហោតិ។ តំ សន្ធាយ “តេន ទោ បន សមយេន អាយស្មា គវំបតី”តិអាទិ
វុត្តិ។

សោ សក្កច្ចំ ទានំ ទត្វាតិ សោ បរស្ស សន្តកម្យិ ទានំ សក្កច្ចំ ទត្វា។
ឯវំមារោចេសីតិ “សក្កច្ចំ ទានំ ទេថា”តិអាទិនា នយេន អារោចេសី។ តញ្ចា បន
ថេរស្ស អារោចនំ សុត្វា មហាជនោ សក្កច្ចំ ទានំ ទត្វា ទេវលោកេ និព្ពត្តោ។
ចាយាសិស្ស បន រាជញ្ញស្ស បរិចារកា សក្កច្ចំ ទានំ ទត្វាបិ និកន្តិវសេន គន្ធា
តស្សេវ សន្តិកេ និព្ពត្តោ។ តំ កិរ ទិសាចារិកវិមាទំ វដ្តនិអជីយំ អហោសិ។

ចាយាសិទេវបុត្តោ ច ឯកទិវសំ វាលិដកានំ ទស្សេត្វា អត្តនោ កតកម្មំ
កថេសីតិ។

ឥតិ សុមង្គលវិលាសិនិយា ធិបនិកាយដ្ឋកថាយំ

ចាយាសិរាជញ្ញសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

និដ្ឋិតា ច មហាវគ្គសុត្តវណ្ណានា។

មហាវគ្គដ្ឋកថា និដ្ឋិតា។

